

СКАНДИНАВСКИЙ ГОСТРОСЮЖЕТНЫЙ РОМАН

Ю НЕ СБЬЮ

КАРТА
СВІТУ

ЛЕОПАРД

CF FOLIO

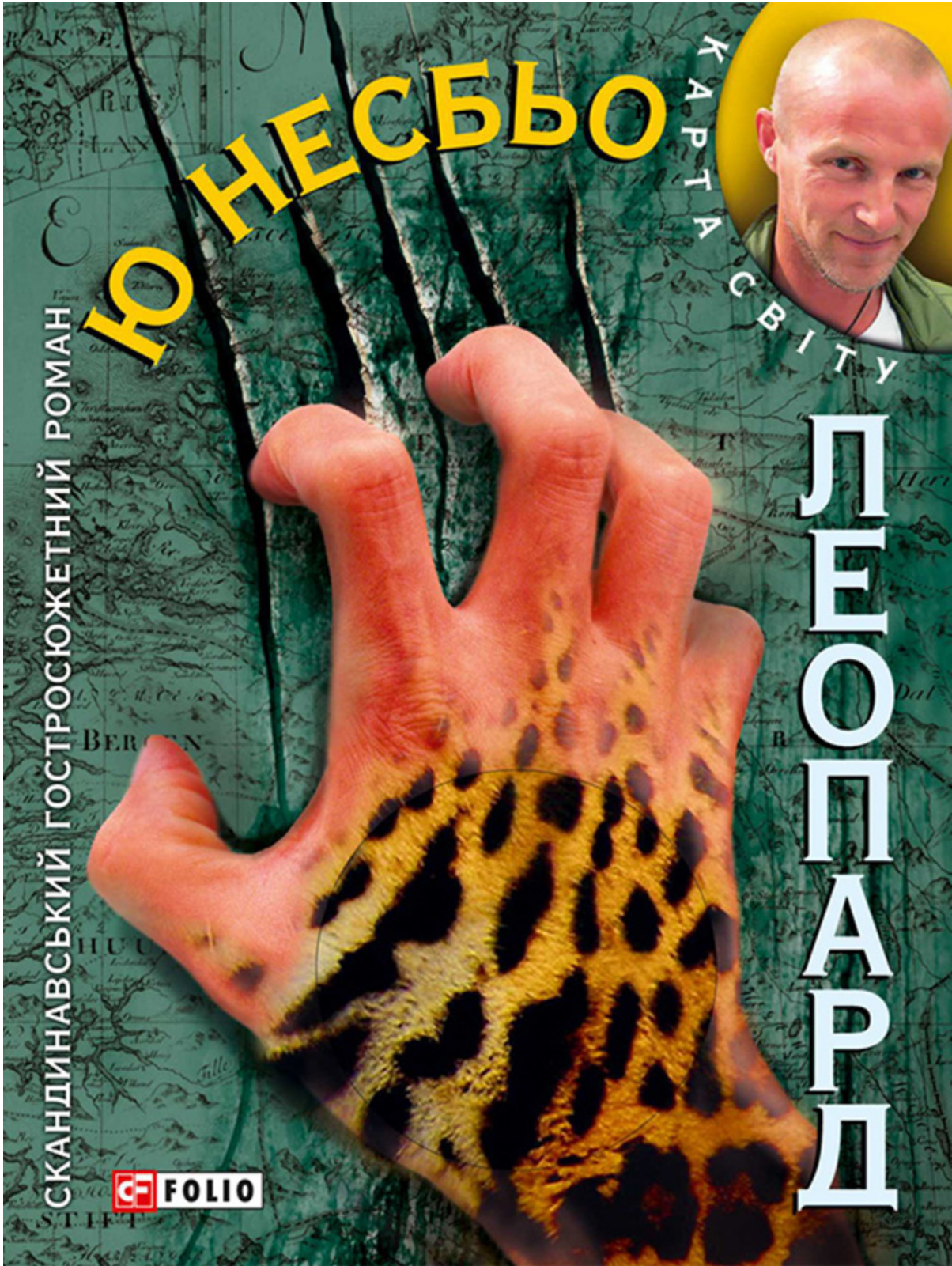
СКАНДИНАВСЬКИЙ ГОСТРОСЮЖЕТНИЙ РОМАН

ЮНЕСБЬО

КАРТА
СВІТУ

ЛЕОПАРД

 FOLIO

Анотація

В Осло з особливою жорстокістю вбито кількох жінок. Убивця — нелюд, він, як леопард, підкрадається до жертви і завдає смертельного удару. У поліції немає жодних версій і підозрюваних. А найголовніше — немає Харрі Холе, який після «справи Сніговика» звільнився й виїхав до Гонконгу, де він намагається забути з допомогою алкоголю і наркотиків. Та позаяк Харрі — єдиний норвезький детектив, який дійсно знається на серійних убивцях і вже не раз мав з ними справу, поліція вирішує для розслідування цих злочинів повернути його до Норвегії, в Осло, у відділ вбивств...

Ю Несбе

ЛЕОПАРД

Частина перша

Розділ 1. Гіпоксія

Вона прокинулася. Закліпала очима в непроглядній темряві. Широко роззявила рота й почала дихати носом. Знову кліпнула. Відчула, як щокою потекла сльоза, розчиняючи сіль уже випланих сліз. Але ковтнути слину не змогла, у роті пересохло. Щоки ніби щось надимало зсередини. Здавалося, ніби через оте чужорідне тіло у її роті голова от-от вибухне. Але що ж воно таке? Найперше, що спало на думку, — їй знову хотілося забути. Провалитися в теплу й темну безодню. Ін'єкція, яку їй зроблено, досі діяла, але вона знала: біль скоро повернеться, от-от повернеться, в голові відчувались повільні, глухі удари — кров, пульсуючи, проштовхувалась крізь мозок. Та де той чоловік? Чи він зачаївся позаду? Вона затамувала подих, прислухалась. Ніби ніде нічого, але в кімнаті таки хтось є. Наче поряд причаївся леопард. Кажуть, леопард підкрадається так безшумно, що може підійти до тебе зовсім близько, і навіть дихати так, щоб дихати з тобою в одному ритмі. Ти затамовуєш подих — і він затамовує. Їй навіть здалося, що вона відчуває його тепло. Чому він вичікує? Вона знову видихнула. Здалося, що тієї ж миті відчула на потилиці чиєсь дихання. Розвернувшись, вона вдарила, але в порожнечу. Зіщулилась. Сховатися в маленький клубочок... Марна річ.

Скільки вона пролежала отак непритомною?

Ліки подіяли миттєво. Усе тривало лише якусь частку секунди. Утім, і цього вистачило, щоб вона відчула. Це було як обіцянка того, що на неї чекає.

Чужорідне тіло, що лежало перед нею на столі, було завбільшки з більярдну кулю. Зроблене з блискучого металу, поцятковане маленькими дірочками, геометричними фігурами й якимись знаками. З однієї дірочки звисала червона мотузка з петелькою на кінці, це мимоволі повертало на думку про Різдво й про ялинку, яку належало прикрасити до свята у батьківській оселі, 23 грудня, за сім днів. Усіма отими блискучими кульками, маленькими гномами, кошичками, свічками й норвезьким прапорцем. А за вісім днів співати різдвяного псалма — *Deilig er jorden*^[1] — й спостерігати, як у племінників засяють очі, коли вони розпаковуватимуть її подарунки. Тепер би вона вчинила геть інакше. Усе було б по-іншому. Як би вона наповнила прожиті дні — радістю, диханням і любов'ю. Місця, які лише проминала, збираючись колись їх відвідати. Чоловіки, яких зустрічала, й той, кого ще лише мала зустріти. Плід, від якого звільнилася сімнадцятирічною, і діти, ще не народжені нею. Дні, які вона змарнувала, гадаючи, що попереду — ціла вічність.

Але всі думки кудись зникли, бо перед нею з'явився ніж. І чийсь украдливий голос промовив, що вона має взяти цю кулю до рота. І вона взяла, бо куди ж дітися. Серце шалено калатало, та вона роззявила рота якомога ширше і проштовхнула кулю досередини, тепер мотузка звисала у неї з рота. Від металу в роті з'явився гірко-солоний присмак, як від сліз. А потому голову їй нахилили назад, і шкіру обпекло сталлю, коли до горла приклали ножа. Кімнату й стелю освітлював ліхтарик, що його притулили до стіни в одному з кутків. Сірий голий бетон. Окрім ліхтарика, у кімнаті стояв ще й білий пластиковий стіл, два

стілці, дві порожні пивні пляшки й двоє людей. Він та вона. Вона відчула запах шкіряної рукавички, коли він вказівним пальцем ледь смикнув за червону петельку на мотузці, яка звисала з її рота. За мить її голова ніби вибухнула.

Куля збільшилася й тепер роздирала їй горлянку зсередини. Вона намагалася роззявити рота якомога ширше, але намарне — тиск не зменшився. Він зосереджено й зацікавлено вдивлявся в її роззявленого рота, як ото зубний лікар перевіряє, чи правильно поставлені брикети. Він ледь усміхався, отже, вдоволений.

Язиком вона намацала в кулі якісь шпичаки, саме вони тиснули на піднебіння, чутливу слизову оболонку, ясна, язичок. Вона силкувалася щось промовити. Він терпляче слухав нерозбірливі звуки, що виривалися з її рота. Кивнув, коли вона знеможено вмовкла, й витягнув шприц. Зблиснула крапелька на кінчику голки у світлі кишенькового ліхтарика. Він прошепотів їй у саме вухо:

— Не чіпай мотузку.

А потому вколів її в шию збоку. І вона знепритомніла.

Кліпаючи очима в темряві, вона дослухалася до свого зляканого дихання.

Треба щось робити.

Вона обіперлася долонями об сидіння стільця, вогке й холодне від її власного поту, й підвелася. Ніхто їй не завадив.

Вона подріботіла кілька метрів, поки не наштотхнула на стіну. Прошкутильгала уздовж стіни, далі була якась гладенька, холодна поверхня. Металеві двері. Сіпнула засув. Двері не відчинилися. Замкнута на ключ. Звісно, замкнута, на що вона сподівалася? Їй почулося: сміється хтось — насправді чи в її голові? Де той чоловік? Чому він затіяв з нею цю гру?

Треба негайно діяти. Але спочатку обмізкувати. Вочевидь, треба позбутися цієї огидної кулі, бо від болю вона от-от

схибнеться. Великий і вказівний пальці намацали шпичаки. Спробувала якось просунути пальця під один з них. Марно. Напав панічний кашель — вона задихалася. Через оті кляті шпичаки горло набрякло зсередини, й вона могла задихнутися щомиті. Шалено затарабанила у зачинені двері, силкувалася закричати, але металева куля заглушувала звуки. Вона здалася. Притулилася до стіни. Прислухалася. Вчувається чи вона справді чує чиїсь вкрадливі кроки? Невже він ходить кімнатою, граючись з нею у піжмурки? Чи це її власна кров пульсує у вухах? Намагаючись перемагати біль, вона стиснула рот. Щойно вона спромоглася загнати шпичаки назад у кулю, як вони знову вискочили назовні й змусили широко роззявити рота. Куля наче стала залізним серцем, частиною її власного ества.

Одначе — не сидіти ж отак! Треба поміркувати.

Пружини. Під шпичаками — пружини.

Шпичаки вилізли, коли він смикнув за мотузку.

«Не чіпай мотузку», — сказав він.

Чому? Що трапиться?

Вона помацала стінку. Від бетонної підлоги здіймалася холодна сирість. Знову схотілося закричати, але вона не наважилася. Тиша. Мовчання.

Де слова, які вона мала би сказати всім, кого любить? Натомість — тиша, мовчання.

Немає виходу, просто немає. Вона — наодинці з собою й цим несамовитим болем, і голова от-от вибухне.

«Не чіпай мотузку».

А може, треба таки смикнути за неї, й шпичаки втягнуться в кулю, й біль минеться?

Думки снували колами. Скільки вона вже тут? Дві години? Вісім? Двадцять хвилин?

Якби лише все було так просто — смикнути за мотузку, та й по тому. Чому ж вона досі не смикнула? Лише через те, що отой

навіжений заборонив їй? Можливо, це якась пекельна гра — змусити її терпіти цей скажений біль? Чи сенс гри в тому, щоб вона, нехтуючи заборонаю, все-таки смикнула за мотузку, щоб... трапилось щось жахливе. Але що може трапитись? Що це за кулька?

Звісно, це гра — жорстока гра. Її втягнули в неї силоміць. Біль ставав чимраз нестерпніший, горло набрякало, ще мить — і вона задихнеться.

Замість крику вона спромоглася лише схлипнути, кліпала й кліпала очима, але сліз не було.

Пальці намацали мотузку. Вона обережно смикнула.

Певна річ, їй було неабияк прикро, що вона так і не встигла зробити бажаного. Але якби життя перенесло її раптом в якесь інше місце, будь-куди, вона б погодилась на все. Їй просто хотілося жити. Та й по всьому.

Вона смикнула за мотузку.

Із шпичаків вискочили голки. Кожна завдовжки сім сантиметрів. Чотири прошили щоки, дві встромились у верхню щелепу, дві прошили ніс, дві — підборіддя, дві проткнули стравохід, ще одна уткнулася в праве очне яблуко. Дві голки пройшли крізь задне піднебіння, діставшись мозку. Але не це стало причиною смерті. Через металеву кулю вона була не в змозі виплюнути кров, яка ринула з ран просто в рот. Натомість кров потрапила в гортань, а звідти — в легені. Кров перестала насичуватися киснем, що спричинило зупинку серця. Отже судовий лікар у своєму звіті написав: церебральна гіпоксія, себто нестача кисню у мозку. Тобто Боргні Стем-Мюре потонула.

Розділ 2. Прояснююча темрява. 18 грудня

Дні покоротшали. На вулиці ще ясно, але тут, у моїй монтажній, завжди сутінки. У світлі моєї настільної лампи люди зі світлин на стіні дивляться дразливо-радісно, ніби нічого не підозрюючи. Вони сповнені сподіваннями, безперечно, навіть сумніву не мають, що попереду в них — довге життя, тихе, безмежне морське плесо часу. Я їх вирізав із газети, прибравши сльозливі розповіді про шоквану родину та описи знайденого трупа, від яких холоне серце. Залишив лише одну світлину, яку родич чи друг віддав безцеремонному журналістові — саме ту, зняту щасливої миті, коли вона посміхалася, немов була безсмертною.

Поліція знає небагато. Наразі. Але невдовзі роботи їм додасться.

Де пришло оте, що робить людину вбивцею? Чи це щось вроджене чаїться у якомусь гені? Спадкова схильність, що її хтось має, а хтось — ні? Чи до цього спричиняє необхідність, що розвивається у взаємодії з навколишнім світом? Або якась стратегія виживання, хвороба, що рятує життя, раціональне божевілля? Адже коли хвороба — лихоманковий обстріл тіла, то божевілля — вимушений відступ в укриття, де можна знов окопатися.

Особисто я дотримуюсь думки, що здатність убивати споконвіку притаманна кожній пересічній людині. Адже наше існування — це одвічна боротьба за блага, а той, хто не спроможний убити ближнього, не має права на існування. Хай там що, а вбити — це всього-на-всього наблизити невідворотне. Смерть ні для кого не робить винятку, і це добре, бо життя — це біль та страждання.

У цьому сенсі кожне вбивство — це акт милосердя. Цього не усвідомлюєш, коли сонце гріє тобі шкіру, вода, дзюркочучи, змочує тобі губи, й ти відчуваєш ідіотську жагу жити з кожним ударом серця й ладен заплатити за ще одну мить усім, чого досяг за життя: гідністю, становищем, принципами. Саме у цю мить треба рішуче втрутитися, нехтуючи цим ілюзорним сліпучим сьайвом. Іти аж до кінця. Допомогти опинитися в холодній, доконечній темряві. Пізнати холодну сутність. Істину. Позаяк саме її я мав віднайти. І знайшов. Те, що обертає людину на убивцю.

А що ж до мого власного життя, невже я теж гадаю, що це безмежна неозора морська гладінь?

Аж ніяк. Невдовзі я теж опинюся на звалищі смерті, разом з рештою виконавців ролей у цій коротенькій драмі. Утім, хай тіло обернеться в ніщо, і лишиться лише голий кістяк, все одно зуби шкіритимуться усмішкою. Саме заради цього я нині живу, у цьому — єдине виправдання мого існування, моя можливість очищення, вивільнення від ганьби.

Але це лише початок. Зараз я вимкну лампу й вийду на денне світло. Хоч його лишилось зовсім трохи.

Розділ 3. Гонконг

Дощ ніяк не вщухав. З неба лило й лило як з відра — і отак день у день. Земля набрякла водою, асфальтові дороги попровалювались, перелітні птахи не полетіли у вирій, а у новинах розповідали про комах, які досі так далеко на північ не просувались. Календар запевняв, що прийшла зима, але земля у парках Осло не лише не вкрилася снігом, але й не побрунатіла. Газони зеленіли заманливо, як спортивні майданчики зі штучним покриттям в Согні, де затяті спортсмени вже почали бігати підтюпцем у своїх лижних костюмах від торговельної марки Бйорна Делі, так і не дочекавшись нагоди побігати лижнею навколо озера Согнсванн. Напередодні Нового року заліг щільний туман, отож звуки хлопавок і ракет, які запускали в Осло, лунали аж до Аскера. Але годі було роздивитися навіть ті феєрверки, які запускали на власному газоні. Хай там як, а того вечора норвежці напалили піротехніки на шістсот крон з кожної родини. Про це свідчило одне з опитувань споживачів, з якого випливало, що кількість норвежців, які втілили свою мрію про біле Різдво на білих таїландських пляжах, зросла вдвічі за останні три роки. Утім, у Південно-Східній Азії погода теж неначе очманіла, й загрозові позначки, які зазвичай з'являлися на мапах прогнозу погоди лише в сезон тайфунів, нині вишикувалися над Китайським морем. У Гонконзі, де зазвичай лютий вважають найсухішим місяцем, цього ранку періщило, як з відра, тож через погану видимість літак, що здійснював рейс номер 731 авіакомпанії «Cathay Pacific Airlines» з Лондона, мусив кружляти зайве коло, перш ніж сів в аеропорту Чхеклапкок.

— Ви ще подякуйте, що нам не довелося сідати на старому аеродромі, — промовив пасажир, що скидався на китайця, до

Каї Сульнес, котра уп'ялася у підлокітники так міцно, що суглоби на пальцях аж побілили. — Він розташовувався просто у місті, й тоді б ми точно врізались у якийсь хмарочос.

Це були перші слова, які пролунали з його вуст, відколи вони здійнялися у повітря дванадцять годин тому. Кая вмить охоче відволіклась від думок про те, що її від землі відділяє лише повітря, й наразі — досить турбулентне.

— Дякую, пане, ви мене втішили. Ви англієць?

Він сіпнувся, наче отримав ляпаса, й Кая усвідомила, що, схоже, страшенно його образила, припустивши, що він — один з колишніх колонізаторів.

— Ви... е... теє... мабуть, китаєць?

Він рішуче захитав головою.

— Гонконзький китаєць. А ви, пані?

Кая Сульнес на мить замислилась: чи не відповісти, що вона «хоксундська норвежка», але обмежилась лише «норвежкою». Почувши це, гонконзький китаєць, хвильку поміркувавши, радісно вигукнув:

— А-га! — І додав: — То ви зі Скандинавії! — й урешті поцікавився, чому вона летить до Гонконгу.

— Маю знайти одну людину. — Вона поглянула вниз на свинцево-сірі хмари, сподіваючись невдовзі роздивитись під ними твердь.

— Ага! — повторив чоловік. — Ви дуже гарна пані. І не йміть віри тим, хто переконує, буцімто китайці одружуються лише з китаянками.

Жінка мляво посміхнулася.

— Ви маєте на увазі гонконзьких китайців?

— Насамперед гонконзьких, — завзято закивав він, піднявши руку, — обручки на пальці не було. — Я виробляю мікрочіпи, у моєї родини є фабрики у Китаї та Південній Кореї. Що ви збираєтеся робити сьогодні увечері?

— Сподіваюся, спатиму, — відповіла Кая позіхаючи.

— А завтра ввечері?

— На той час, маю надію, я знайду кого треба й уже буду на зворотному шляху.

Чоловік наморщив лоба.

— Невже так поспішаєте, пані?

Попутник запропонував підвезти, але Кая, подякувавши, відмовилася, доїхавши двоповерховим автобусом. За годину вона стояла у вітальні готелю «Емпайр Коулун», збуджено дихаючи. Встромила картку-ключ у двері номера. Тепер треба лише прочинити двері. Примусила себе натиснути ручку в дверях. Сіпнувши двері, зазирнула досередини.

У кімнаті нікого не було. Певна річ.

Вона зайшла, поставила валізу на коліщатах біля ліжка і підійшла до вікна. Спочатку глянула на юрбу, що кишіла сімнадцятьма поверхами нижче, потім на хмарочоси, які геть не схожі були на своїх величних родичів десь у Манхеттені, у Куала-Лумпурі чи Токію. Гонконзькі хмарочоси скидалися на термітники, жаскі й манливі одночасно, — гротескне свідчення уміння людей пристосовуватися, коли сім мільйонів вимушені розміщуватися на території, трохи більшій за сто квадратних кілометрів. Кая відчула, як її долає втома. Вона скинула черевики й впала на постіль. Попри те, що номер був на двох, а готель мав чотири зірочки, ліжко завширшки метр двадцять займало увесь простір. Вона замислилась, як у цих термітниках знайти одну-єдину людину, яка, найпевніше, зовсім не бажає, щоб її знайшли.

Вона хвильку поміркувала: варто задрімати чи одразу взятися до справи? Потім змусила себе підвестися з ліжка. Роздяглася й попрямувала у душ. Ставши перед дзеркалом, без будь-якого самовдоволення визнала: китаєць таки мав рацію — вона гарна.

Власне, це не була її власна думка — це була даність, якою завжди є краса. Високі вилиці, гарно окреслені чорні брови над великими, наче дитинними, очима із зеленою райдужкою, що сяяли яскравим блиском молодої, але зрілої жінки. Каштанове з медовим відтінком волосся, пухкі губи, ніби стулені для поцілунку, хоча рот трохи завеликий. Довга тонка шия, таке ж струнке тіло, маленькі груди, що скидалися на невеличкі буруни на поверхні моря, чудова, хоча по-зимовому бліда шкіра. Граційні вигини стегон. Довгі ноги, за які сперечалися дві модельні агенції в Осло, коли вона закінчувала гімназію в Хоксунді, і які зустріли її відмову засмученими кивками. Її неабияк розвеселило, коли в одній з агенцій їй сказали: «Гаразд, любонько, але майте на увазі, що ваша краса не бездоганна. Ви маєте дрібні й гострі зуби. Посміхайтесь не так часто».

Після таких слів посміхатися їй стало легше, ніж раніше.

Кая вбралася у штани кольору хакі, тоненьку вітрівку і невагомо й безшумно спустилася ліфтом до адміністратора.

— «Чункінг меншн»? — перепитав той. Він ледве спромігся приховати свій подив і пояснив: — Спочатку йдіть по Кімберл-роуд до Натан-роуд, а потім ліворуч.

Усі пансіони й готелі в країнах-членах Інтерполу зобов'язані реєструвати мешканців-іноземців, але коли Кая зателефонувала секретареві Норвезького посольства, щоб дізнатися, за якою останньою адресою була зареєстрована людина, яку вона шукає, секретар пояснив їй, що «Чункінг меншн» — не готель, не пансіон і навіть не садиба, як могло здатися за англійським словом у назві. Насправді це ціле збіговисько крамничок, вуличних кав'ярень, ресторацій і, найімовірніше, більше сотні сертифікованих і несертифікованих третьосортних готелів, які можуть мати від двох до двадцяти номерів. Усе це розташовується у чотирьох величезних багатопверхівках. Номери, які можна винайняти, теж цілком різноманітні: від

простих, чепурненьких і затишних до справжніх пацючих нір і зовсім тісних закапелків. А найголовніше — у «Чункінг меншн» людина мала змогу спати, жити, працювати, плодитися, навіть не покидаючи термітника.

Проминувши Натан-роуд, жваву торговельну вулицю з крамничками відомих торговельних марок, полірованими фасадами й великими вітринами, Кая зауважила поворот на Чункінг і попрямувала туди.

Вона занурилась у густий чад фаст-фудів, стукіт молоточків вуличних шевців, галасливі мусульманські молитви по радіо й стомлені погляди з крамничок секонд-хенду. Усміхнулася спантеличеному пішому туристові з путівником «Lonely Planet» у руках і посинілими ногами, що стирчали з-під зовсім недоречних камуфляжних шортів.

Охоронець у формі, зиркнувши на папірець, який простягла йому Кая, промовив «Ліфт G» й показав кудись у глиб коридору. Черга до ліфта зміїлась довжелезна, Кая спромоглася потрапити в кабінку лише з третього разу. Люди у ліфті стояли, тісно притиснувшись одне до одного, а кабіна скидалася на скрипучу залізну труну, отож Каї мимохіть згадалися цигани, які хоронять своїх покійників у вертикальному положенні.

Нічліжка належала мусульманинові з чалмою на голові, який, схопившись, охоче показав їй комірку, де якимось незбагненним чином на стіні під ліжком уміщався ще й телевизор, а в узголів'ї — схлипував кондиціонер. Зápал хазяїна випарувався, щойно Кая, обірвавши його рекламну скоромовку, показала світлину, де було зображено чоловіка й написане його ім'я так, як значилося у паспорті. Спитала, де б він міг зараз перебувати.

Забачивши реакцію хазяїна, жінка поспіхом додала, що вона — дружина того чоловіка. Секретар у посольстві застеріг Каю, що розмахувати будь-яким офіційним посвідченням у подібних

зкладах було б «контрпродуктивно». І тоді вона жалісно додала, що у них з тим чоловіком — п'ятеро діточок, тож хазяїн миттєво змінив своє ставлення. Молода жінка, яка породила на світ стількох дітлахів, викликала у нього співчуття. Важко зітхнувши, він похитав головою й промовив уривчастою англійською:

— Сумно, дуже сумно, пані. Вони прийшли й забрали його паспорт.

— Хто?

— Хто? Тріада, пані, як завжди, Тріада.

— Тріада? — не стримала подиву Кая.

Певна річ, вона знала про таку організацію, але, по правді, китайська мафія для неї асоціювалася з коміксами та фільмами про крутих каратистів.

— Сідайте, пані. — Він поспіхом присунув їй стільця, на який вона опустилась. — Вони шукали його, а його не було, тож вони забрали його паспорт.

— Паспорт? Чому?

Він не поспішав з відповіддю.

— Прошу, я мушу знати.

— Боюся, ваш чоловік ставив на коней.

— На коней?

— «Хепі Велі». Іподром. Там є тоталізатор та усілякі бридкі речі.

— І він заборгував? Тріаді?

Чоловік кивнув і кілька разів хитнув головою — ствердно й співчутливо.

— Тож вони забрали паспорт?

— Він має викупити паспорт, заплативши борг, якщо забажає покинути Гонконг.

— Але ж він може отримати новий паспорт у Норвезькому посольстві!

Чалма хитнулася туди-сюди.

— Звісно. А ще можна придбати фальшивий за вісімдесят доларів. Тут, у Чункінзі. Але проблема не в паспорті. Проблема в тому, що Гонконг — це острів, пані. Як ви сюди дісталися?

— Літаком.

— А як збираєтеся повертатися назад?

— Літаком.

— Єдиний аеропорт. Квитки на літак. Усі прізвища занесено до комп'ютера. Багато перевірок. І чимало людей в аеропорту, яким Тріада приплачує, щоб вони впізнавали потрібні обличчя. Розумієте?

Вона повільно кивнула.

— Так, утекти важко.

Хазяїн готелю всміхнено похитав головою.

— Ні, пані. Утекти неможливо. Утім, у Гонконзі можна сховатися. Сім мільйонів мешканців. Зникнути легко.

На Каю вже навалилася втома, вона заплющила очі. Хазяїн готелю, певно, зрозумів її по-своєму, бо втішливо поклав їй руку на плече й пробурмотів:

— Ну ж бо, годі...

Трохи завагавшись, він нахилився ближче й прошепотів:

— Гадаю, він ще тут, пані.

— Так, я розумію.

— Ні, я про те, що він досі тут, у Чункінзі. Я бачив його.

Вона підвела голову.

— Двічі, — мовив він. — У «Лі Юані». Дешевий рис. Не кажіть нікому, що я розповів вам. Ваш чоловік — мабуть, чесна людина. Але він вскочив у халепу. — Він звів очі догори, аж вони майже зникли під чалмою. — У дуже велику халепу.

«Лі Юань» мав стійку, чотири пластикових столи й службу китайця, який заохотливо посміхнувся до Каї, коли вона після шести годин чекання, замовивши дві порції смаженого рису, три філіжанки кави й два літри води, раптово стрепенулась,

підвівши голову від засмальцьованої стільниці, й поглянула на хазяїна.

— Tired?^[2] — промовив він, вишкіривши щербатий рот.

Кая позіхнула, замовила четверту чашку кави й знову стала чекати. Увійшли двоє китайців, усілися біля стійки, не промовивши жодного слова й нічого не замовляючи. Вони не удостоїли її погляду, що її порадувало. Від безконечного сидіння упродовж останніх діб тіло у неї залякло, тож хоча б як вона не сиділа, все одно було боляче. Вона покрутила головою, намагаючись розігнати тілом кров. Відкинула голову назад. Щось хруснуло в шиї. Поглянула на синьо-білі трубки ламп денного світла на стелі, знов опустила голову. Її погляд впав на чиєсь зацьковане бліде обличчя. Чоловік, зупинившись біля зачинених залізних жалюзі в коридорі, пильно огледів маленький заклад Лі Юаня. Зачепився поглядом за отих двох біля стійки. І поспіхом шаснув геть.

Кая скочила з місця, але через затерплу ногу мало не впала, схопила торбинку й, накульгуючи, чимдуж поквапилася слідом за зниклим чоловіком.

— Welcome back^[3], — промовив їй услід Лі Юань.

Чоловік був страшенно схудлий. На світлинах він видавався кремезним та височезним, а стілець, на якому він сидів на тому ток-шоу, був неначе зроблений для пігмея. Але вона ні на мить не засумнівалась, що це він. Гуляста голова з короткою стрижкою, великий ніс, очі з сіточкою судин із ясно-блакитною проспиртованою райдужкою. Вольове підборіддя і напрочуд м'який, майже гарний рот.

Шкандибаючи, вона вийшла на Натан-роуд. У неоновім світлі над юрбою височіла спина у шкіряній куртці. Хоча він ішов не надто швидко, але, щоб не загубити його в натовпі, Каї доводилось мало не бігти. Він завернув із жвавої торговельної

вулиці у вузький малолюдний провулок, тож Кая вмить уповільнила крок, збільшивши відстань між ними. Подумки відзначила назву вулички: Мелден-роу. Дуже кортіло підійти до нього просто зараз, представитися, та й по всьому. Але вона вирішила не порушувати плану й дізнатись, де він мешкає. Дощ ущух, хмари на небі розійшлися, на мить показавши високе й чорне оксамитове небо з мерехтливими зірками завбільшки з булавкову головку.

Пройшовши ще хвилин з двадцять, чоловік раптом зупинився, і Кая злякалася, що він завважить її. Але він не огледівся, лише витягнув щось із кишені куртки. Вона здивовано втупилась на річ у його руці. Начебто пляшка з соскою?

Чоловік завернув за ріг.

Кая пішла слідом й опинилася на великому велелюдному майдані, повному людей, там була здебільшого молодь. У глибині майдану над широкими скляними дверима сяяли написи англійською та китайською. Кая упізнала назви кількох фільмів, на жаль, подивитися їх вона ніяк не встигне. Знову розгледіла його шкіряну куртку, зауважила, що чоловік поставив пляшку на низький п'єдестал бронзової скульптури, що зображувала шибеницю з порожньою петлею. Чоловік проминув дві залюднені лави, сів на третю й підібрав якусь газету. Секунд через двадцять він знову підвівся, повернувся до скульптури, мимохідь забрав пляшку й пішов тим же шляхом, як і прийшов.

Кая помітила, що він зайшов до «Чункінг-меншн». Знову задощило. Вона поволі почала обмірковувати, що казатиме. Черги біля ліфтів уже не було, але чоловік все одно пішов сходами, повернув праворуч і зник за обертовими дверима. Кая поспіхом кинулася слідом, опинилася на занедбаних сходах, що смерділи котами та мокрим бетоном. Затамувала подих. Утім, єдине, що розчула, — крапання води. Розмірковуючи, чи не

зійти угору сходами, почула, як десь на нижньому поверсі хряснули двері. Кая прожогом кинулася вниз і побачила єдині двері, які могли спричинити такий звук: металеві, із вм'ятинами. Поклавши руку на ручку дверей, вона знову відчула тремтіння, заплющила очі й подумки вилаялась. Потому смикнула двері й зайшла у темінь. Радше, вийшла у темінь.

По ногах щось шаснуло, але вона стримала зойк і не ворухнулася. Спочатку гадала, що потрапила у ліфтову шахту, та, звівши голову догори, побачила чорні від кіптяви цегляні стіни, вкриті мережею водогінних труб, дротів, зігнутих металевих оцупків і напіврозваленого проіржавілого металевого риштовання. Назвати це дворищем не можна було, скорше, кілька квадратних метрів поміж багатопверховими будинками. Тьмяне світло соталося з невеличкого квадрата нагорі, поцяткованого зірками. Попри те, що небо було ясне, на асфальт і на обличчя їй постійно щось крапало, вона усвідомила, що це конденсат з безлічі іржавих кондиціонерів, котрі суцільно обсіли стіни. Ступивши крок назад, вона обіперлася на металеві двері.

Стала чекати.

Нарешті з темряви почулося:

— What do you want?^[4]

Раніше їй ніколи не доводилося чути його голосу. Певна річ, вона чула його у ток-шоу, коли вели мову про серійних убивць, але почути цей голос наживо — геть інша справа. Голос був зморено-захриплий, і видавалося, ніби він належав людині літній, хоча чоловік ще не мав і сорока. Водночас у голосі вчувався незворушний спокій, самовпевненість, яка ніяк не поєднувалася з тим зацькованим обличчям, яке вона зауважила за дверима закладу Лі Юаня. Голос був глибокий і лагідний.

— Я норвежка, — мовила потому.

Ні звуку натомість. Вона ковтнула слину. Перші слова завжди найважливіші.

— Мене звати Кая Сульнес. Мені доручив знайти вас Гуннар Хаген.

Жодної реакції на ім'я власного начальника з відділу розслідування убивств. Чи він уже пішов?

— Я працюю на Хагена, я інспектор, розслідую убивства, — мовила вона у темряву.

— Мої вітання.

— Нема з чим вітати. Якщо ви читали норвезькі газети за останні місяці... — Вона затнулась. Невже вона спробається на дотеп? Напевно через недосипання. Або через нерви.

— Я мав на увазі: мої вітання, що виконали завдання, — почувся голос. — Отже, мене знайдено. Тепер можете їхати геть.

— Стривайте! Хіба ви не бажаєте знати, чого мені треба?

— Не надто прагну.

І тут слова, які вона занотувала й завчила напам'ять, потекли самохіть:

— Убито двох жінок. За даними судових лікарів, убивця той самий. Жодних інших доказів у нас немає. І хоча ми дали пресі якнайменше подробиць, вона вже чимдуж здійняла галас, що з'явився черговий серійний убивця. Навіть пишуть, що це якийсь Сніговик. Ми задіяли фахівців з Інтерполу, але вони теж нічого не знайшли. На нас тиснуть преса й влада...

— Не хочу, значить, не хочу, — мовив голос.

Двері зачинилися.

— Агов! Стривайте! Ви ще тут?

Вона навпомацки посунулась уперед і намацала двері.

Штовхнула рішуче двері, не дозволивши страху опанувати її, й опинилася на ще одних темних сходах. Далеко вгорі зауважила світло й одним махом здолала три прогони. З дверей, що оберталися, сочилося світло, й жінка штовхнула їх. Зайшла у

простий порожній коридор, у якому бозна-коли фарбували облуплені стіни, від яких тхнуло сирістю. Притулившись до стіни, стояли двоє чоловіків, у кутиках рота стирчали цигарки, Кая вдихнула солодкуватий дим. Обоє зиркнули байдужкувато. Принаймні вона сподівалася, що так. Нижчий був чорний, напевно африканець. У вищого, білого, на чолі був трикутний рубець, ніби дорожній знак-попередження про небезпеку. У їхньому відомчому журналі «Політіет» вона читала, що на вулицях Гонконгу майже тридцять тисяч поліцейських, і це місто вважають одним з найбезпечніших міст-мегаполісів. Але ж то на вулицях.

— Looking for hashish, lady?^[5]

Вона захитала головою, намагаючись триматися якомога упевненіше, силкуючись поводитися так, як колись сама радила дівчаткам, коли їздила по школах: іти з таким виглядом, наче ти добре знаєш дорогу, а не як вівця, що відбилась від отари. Не як здобич. Вони вишкірилися у відповідь. Виявилось, інші двері було закладено цеглою. Обидва повитягували руки з кишень і цигарки з рота.

— Looking for fun, then?^[6]

— Wrong door, that's all^[7], — відповіла вона й обернулась, намагаючись вийти. У зап'ясток вчепилась рука. Виявляється, жах має присмак алюмінієвої фольги. В теорії вона обізнана була цілком. Тренувалася у заллятому світлом спортзалі на гумовім матраці, оточена інструктором та колегами.

— Right door, lady. Right door. Fun is this way^[8].

Вона відчула запах риби, цибулі та марихуани. Окрім того, у спортзалі супротивник був лише один.

— No, thanks^[9], — відповіла вона, намагаючись, щоб голос звучав упевнено. Чорношкірий опинився поряд, схопивши її за другий зап'ясток:

— We will show you^[10].

— Only there's not much to see, is there?^[11]

Всі троє обернулися у бік дверей, що оберталися.

Вона знала, що у паспорті у нього зазначений зріст 194 сантиметри, але наразі він стояв в одвірку, зведеному за гонконзькими стандартами, й скидалося, що він заввишки мало не двісті десять. Й удвічі ширший, ніж годину тому. Руки його були опущені й лише трохи відхилялися від тулуба, але він не рухався, не пронизував їх поглядом, просто подивився на білого й мовив:

— Is there jau-ye?^[12]

Вона відчула, як напружились пальці білого, що стискали її зап'ясток, і помітила, що чорний почав тупцюватися.

— Ng-goу^[13], — мовив чоловік в одвірку.

Вона відчула, як руки знехотя відпустили її.

— Ходімо, — мовив він і злегка взяв її за лікоть.

Вийшовши за двері, вона відчула, як запалали її щоки. Через напруження й сором. Соромно їй стало, бо усвідомила, як повільно працює її мозок при небезпеці й як радо вона дозволила йому розібратися з цими двома некривдними торговцями гашишем, які лише хотіли трішки її налякати. Він провів її двома поверхами вище й далі, за двері, що обертаються, підвів просто до ліфта, натиснув кнопку, викликаючи його донизу, став поряд, не зводячи очей з числа «11», що світилося над дверима.

— Заробітчани, — мовив він. — Їм нудно й самотньо, от і все.

— Знаю, — відповіла вона уперто.

— Щоб дістатися першого поверху, натисніть кнопку «G», потім ідіть праворуч і вийдете просто на Натан-роуд.

— Прошу вас, вислухайте мене. Ви єдиний у відділі вбивств, хто знається на серійних убивцях. Адже це ви упіймали

Сніговика.

— Саме так, — погодився він. Вона зауважила, що погляд його змінився, й чоловік провів пальцем від підборіддя до правого вуха. — Окрім того, я звільнився.

— Себто взяли відпустку?

— Звільнився. У сенсі — зав'язав з цим.

Лише зараз вона зауважила, що його права й ліва вилиці не симетричні.

— Гуннар Хаген казав, що коли ви поїхали із Осло півроку тому, він відпустив вас на невизначений термін.

Чоловік посміхнувся, й Каю вразило, як посмішка змінила вираз його обличчя.

— Це лише через те, що Хаген ніяк не второпає... — Він обірвав мову, й посмішка зникла з обличчя. Він утупився в ліфтове табло, де зараз світилася п'ятірка.

— Хай там як, а в поліції я більше не працюю.

— Ви потрібні нам... — Вона передихнула. Усвідомлювала, що ризикує, але потрібно було діяти швидко, поки він знову не щез. — А ми — вам.

Він кинув на неї погляд.

— Чому б це?

— Ви заборгували Тріаді. Ви купуєте наркотики просто на вулиці, у плящі. Ви мешкаєте, — вона скривилася, — отут. І ви не маєте паспорта.

— Нащо мені паспорт? Мені це місце до вподоби.

Дзенькнуло, ліфтові двері розійшлися, й звідти, від людей, що стовпилися, відгонило смородом і задухою.

— Не поїду! — заявила Кая голосніше, ніж намірялася, й зауважила, що пасажери ліфта дивляться на неї із сумішшю нетерпіння й неприхованої цікавості.

— Ні, поїдеш, — відповів він, поклав руку їй на спину й дбайливо, але рішуче захвав її у ліфт. Вона враз опинилася в

гущавині пасажирів, які не дали їй змоги ані поворухнутися, ані озирнутися. Нарешті, вона спромоглася озирнутися й побачила, як уже зачиняються двері.

— Харрі! — вигукнула вона.

Але за ним уже й слід прохолов.

Розділ 4. «Sex Pistols»

Старий хазяїн готелю замислено підійняв палець до чола, просто під чалму й глянув на неї довгим оцінювальним поглядом. Потім узяв телефон і набрав номер. Промовив кілька слів арабською й поклав слухавку.

— Чекайте, — мовив. — Може бути, а може, й ні.

Кая усміхнувшись кивнула у відповідь.

Вони сиділи одне проти одного за вузьким столом, який правив за прилавок, і дивилися одне на одного. Задзеленчав телефон, і чоловік узяв слухавку. Вислухав співбесідника й знову поклав слухавку, не промовивши ані слова.

— Сто п'ятдесят тисяч доларів, — мовив.

— Сто п'ятдесят? — перепитала вона ошелешено.

— Гонконзьких доларів, пані.

Кая взялася подумки підраховувати. Отже, це майже сто тридцять тисяч норвезьких крон. Майже вдвічі більше, ніж їй дозволено витратити.

Коли вона знайшла його, вже перейшло за північ, минуло майже сорок годин, відколи вона востаннє спала. Вона три години прочісувала блок «Н». Подумки вже склала собі мапу місцевості й вела пошуки системно, проминаючи нічліжки, кав'ярні, генделики, масажні клуби й молитовні кімнати, поки нарешті не дісталася найдешевших нічліжок, де спала імпортована робоча сила з Африки й Пакистану, ті, хто не має навіть окремих кімнат, лише закуток за запоною, без дверей, телевізора, кондиціонера й хоч якогось натяку на особисте життя. Чорний нічний швейцар, що впустив Каю, довго вдивлявся у світлину й ще довше — у стодоларову банкноту, яку йому простягли, перш ніж взяти гроші й тицьнути в один з кутків.

«Харрі Холє, — подумала вона. — Got you^[14]».

Він лежав голічерева на матраці, дихаючи майже нечутно. Через чоло простягалася глибока зморшка, й зараз, уві сні, права вилиця випнулася ще дужче. Кая чула, як у різних закутках кахикають і хроплять люди. Зі стелі крапало, краплі падали на кам'яну підлогу, глибоко й дразливо зітхаючи. Запнуто було не до кінця, й у закуток проникало холодне блакитнувате сяйво від ламп денного світла на ресепшені. Біля вікна вона зауважила шафу, стілець і пластикову пляшку поряд з матрацом, що лежав просто долі. У кімнаті більше не було нічого. Стояв гіркувато-солодкий запах, як від паленої гуми. Він ішов від непогашеної цигарки у попільничці, що стояла долі поряд із пляшкою. Присівши на стілець, вона помітила, що Харрі стискає щось у руці. Засмальцьовану жовто-коричневу грудку. Кая бачила чимало грудок з гашишу того року, коли була патрульною, щоб визначити, що це щось інше.

Коли Харрі прокинувся, вже була майже друга.

Вона почула, як ритм його дихання дещо змінився, й раптом зауважила, як зблискують у темряві білки його очей.

— Ракель? — спитав він. І знову заснув.

За півгодини він несподівано знову розплющив очі, сіпнувся й запхав руку під матрац.

— Це я, — мовила Кая. — Кая Сульнес.

Він укляк, не встигнувши дістати те, що збирався. Потім знову знесилено впав на матрац.

— Якого дідька ви тут шукаєте? — прохрипів він.

— Вас, — відповіла вона.

Він тихо засміявся, не розплющуючи очей.

— Мене? Знов?

Вона дістала конверт, нахилившись, помахала ним перед його обличчям. Він ледь розплющив око.

— Це квиток на літак. До Осло.

Око знову заплющилось.

— Удячний вам, але я залишаюся.

— Якщо я вас знайшла, вони теж знайдуть, — це лише питання часу.

Він мовчав. Вона чекала, дослухаючись до його дихання й крапель, що падали монотонно. Нарешті він знову розплющив очі, почухав шию за лівим вухом і підвівся на ліктях.

— Цигарку маєш?

Вона похитала головою. Він підвівся, скинувши з себе простираadlo, й підійшов до шафи. Як на людину, яка півроку мешкала у субтропіках, він був навдивовижу блідий і такий худий, що можна було перерахувати на спині всі ребра. Статура колишнього спортсмена, та наразі про м'язи нагадували хіба що різкі заглибини під блідою шкірою. Він відчинив дверцята шафи. Вона з подивом відзначила, як акуратно складено його одяг. Він увібрався у майку й джинси, як був зодягнений напередодні, й не без зусилля дістав з кишені щось, схоже на зім'яту пачку цигарок. Потім узув кросівки й прочовгав повз неї, клацнувши запальничкою.

— Ходімо, — мовив тихо. — Саме час вечеряти.

Було пів на третю ночі. Сірі залізні жалюзі у всіх крамницях та кав'ярнях у Чункінзі було опущено. Лише у Лі Юаня світилося.

— Як ви опинилися у Гонконзі? — спитала Кая, зиркнувши на Харрі, котрий, не надто переймаючись охайністю, досить дієво всмоктував скляну лискучу локшину із супної миски.

— Прилетів. Ви змерзли?

Кая машинально висмикнула руки з-під сідниць.

— Але чому сюди?

— Я збирався у Манілу. У Гонконзі була лише проміжна пересадка.

— Отже, на Філіппіни. А навіщо туди?

- Кинутися у вулкан.
- У котрий саме?
- А скільки ви можете назвати?
- Ніскільки. Просто якось читала, що там їх безліч. А ще, що деякі з них розташовані на... острові Лусон?
- Непогано. Там усього вісімнадцять вулканів, три з яких — на Лусоні. Я збирався на Маунт-Майон. Дві з половиною тисячі метрів. Стратовулкан.
- Вулкан із прямовисними схилами, утвореними потоками лави, що лишилась після виверження.
- Харрі відірвався від вечері й поглянув на жінку.
- Хіба бували виверження у наш час?
- Чимало. Тридцять?
- Подейкують, що з тисяча шістсот шістнадцятого їх було сорок сім. Останнє — у дві тисячі другому. Його можна звинуватити у щонайменше трьох тисячах убивств.
- Що сталося?
- Посилився внутрішній тиск.
- Я про те, що трапилось із вами.
- Так я ж про себе. — Йй здалося, чи він справді посміхнувся?
- Я зірвався й став пити вже у літаку. Мене висадили у Гонконзі.
- До Маніли літає не один літак.
- Я усвідомив, що коли не зважати на вулкани, Маніла не відрізняється від Гонгконгу.
- У якому сенсі?
- У сенсі віддаленості від Норвегії.
- Кая кивнула. Вона читала про справу Сніговика.
- Та найістотніше, — мовив він, показуючи паличкою у миску, — тут є локшина Лі Юаня. Спробуйте. Заради локшини вже можна попросити тутешнього громадянства.
- Локшини та опіуму.

Така прямота була їй не властива, але Кая вирішила, що треба забути про свою вроджену сором'язливість і що це її єдина можливість зробити те, задля чого вона прителіпалася у цю країну.

Він знизав плечима й знову зосередився на локшині.

— Ви регулярно курите опіум?

— Нерегулярно.

— Навіщо?

Він заговорив з напханим ротом:

— Щоб не випивати. Я ж п'яниця. До слова, у цьому ще одна перевага Гонконгу перед Манілою. У цій країні покарання за наркотики не таке суворе. Та й в'язниці чистіші.

— Про пияцтво я знала, та хіба ви ще й наркоман?

— У якому сенсі наркоман?

— Ви мусите їх вживати?

— Ні. Я просто хочу вживати.

— Себто?

— Як знеболювальне. Помітили, що наша балачка — як співбесіда при прийомі на посаду, яку я аж ніяк не прагну обійняти, Сульнес. А ви коли-небудь курили опіум?

Кая похитала головою. Кілька разів, подорожуючи Південною Америкою, вона спробувала марихуану, але не надто вподобала це зілля.

— А ось китайці спробували. Двісті років тому британці почали завозити опіум з Індії, щоб покращити свій торговельний баланс. І підсадили на це зілля пів-Китаю. — Він клацнув пальцями вільної руки. — А коли китайська влада цілком слушно заборонила опіум, британці розв'язали війну, відстоюючи своє право напихати Китай наркотиками під зав'язку. Уявіть, що Колумбія починає бомбардувати Нью-Йорк через те, що на кордоні конфіскували партію кокаїну.

— Що ви маєте на увазі?

— Лише те, що як європеєць я мушу викурити частину цієї бридоти, яка опинилася в цій країні з нашої ласки.

Кая з подивом відчула, що сміється. Їй, безперечно, слід поспати.

— Я йшла слідом, коли ви його купували, — зізналася вона. — Бачила, як ви це повертаєте. У пляшці, яку ви поставили, спочатку були гроші. А потім опіум. Хіба ні?

— М-м-м, — рот Харрі досі був напханий локшиною. — Ви працювали у нарковідділі?

Вона закивала головою.

— А чому на пляшці — соска?

Харрі заклав руки за голову. Супова миска перед ним спорожніла.

— Опіум страшенно смердючий. Якщо маєш у кишені чи у фользі грудочку опіуму, пошукові собаки тебе у будь-якому натовпі винюхають. Та й дитячі пляшечки з сосками не можна здати за гроші, отже нема чого боятися, що якийсь безхатченко, збирач пляшок, випадково поцупить її під час обгородки. Траплялося.

Кая повільно кивнула. Він потроху розслаблюється, значить, треба продовжувати. Всі, хто не розмовляв рідною мовою по півроку, стають балакучими, щойно зустрінуть земляка. Природна річ. Отож і далі в тому ж дусі.

— А ви любите коней?

Він пожував зубочистку.

— Загалом, ні. Вони надто вередливі.

— Але ж ви любляете на них ставити гроші?

— Мені це до вподоби, але ігроманія не належить до моїх гріхів. — Він посміхнувся, й Каю знову вразило, як усмішка змінює його, перетворюючи на людяного, відкритого хлопчиська. Їй згадався клаптик неба, який вона бачила над Мелден-роу.

— За великим рахунком, азартні ігри — кепська стратегія. Але коли вже не маєш що втрачати, тоді вона перетворюється на єдину твою стратегію. Я поставив усе, що мав, і те, чого не мав, на додачу в одному забігові.

— Отже, все, що мали, ви поставили на одного коня?

— На двох. Квінелла. Обираєте двох коней, які придуть першими, незалежно від того, котрий виграє забіг.

— А гроші позичили у Тріади?

Уперше вона помітила подив у його очах.

— Що змусило впливовий китайський злочинний картель позичити гроші іноземцеві, який курить опіум і якому нічого втрачати?

— Та... — неквапно мовив Харрі, виймаючи цигарку з рота. — Коли ти іноземець, тобі дають доступ у ВІП-ложу на іподромі «Хепі Велі» протягом трьох тижнів після того, як тобі поставили печатку в паспорті. — Запаливши цигарку, він видихнув дим у вентилятор, котрий крутився під стелею так повільно, що мухи гойдалися на ньому, як на гойдалці. — На іподромі є дрес-код, тому мені довелось пошити собі костюм. Мені вистачило двох тижнів, щоб втягтися в це діло. Я познайомився з Германом Ключтом з Південної Африки, який у дев'яностих роках збив собі чималенький статок на корисних копалинах в Африці. Він навчив мене хвацько програвати добрячі суми грошей. Мені просто припала до смаку концепція. Якось увечері напередодні забігу я був на обіді у Ключта, котрий розважав гостей, показуючи свою колекцію африканських інструментів для тортур з Гоми^[15].

Саме там водій Ключта дав мені корисну пораду. Він розповів, що фаворит одного із забігів травмувався, але це тримають у таємниці, бо він все одно вийде на старт. Позаяк цей кінь — очевидний фаворит, то на нього ставитимуть усі, а тому

буде «мінусовий пул», тож можна буде не платити за ставками. Але можна зірвати банк на інших. Наприклад, на квінеллі. Одначе для пристойного заробітку потрібен був значний початковий капітал. І Ключит позичив мені грошей — просто так, за прекрасні очі. А ще за костюм від кравця. — Харрі уважно вдивлявся у вогник на цигарці й ніби посміхався власним спогадам.

— А далі? — запитала Кая.

— Фаворит обійшов усіх на шість корпусів. — Харрі знизав плечима. — Коли я пояснив Ключиту, що голий, як церковна миша, він засмутився. Утім, увічливо пояснив мені, що позаяк він — ділова людина, то мусить дотримуватись певних принципів. Він запевнив, що, згідно з ними, тортури не використовуватимуться, натомість він просто продасть мій борг Тріаді, зробивши певну знижку. У моєму випадку він ладен був чекати тридцять шість годин, перш ніж продати борг, надаючи мені шанс покинути Гонконг.

— Але ви не встигли?

— Часом я метикую дуже повільно.

— А що потім?

Харрі обвів руками кімнату.

— А тоді ось це все. «Чункінг-меншн».

— А які плани на майбутнє?

Знизавши плечима, Харрі загасив цигарку. Каї спала на думку обкладинка диска, яку показував їй Евен, зі світлиною Сіда Вішеса з гурту «Sex Pistols». Й ледве чутні слова з пісні: «No fu-ture, no fu-ture»^[16].

— От ви й дізнались про все, чого потребували, Кае Сульнес.

— А чого я потребувала? — Вона зморщила чоло. — Не розумію.

— Хіба ні? — Він підвівся. — Чи ви гадали, що я патякаю тут про опіум і про свій борг через те, що я самотній норвежець, котрий раптом зустрів землячку?

Вона нічого не одказала.

— Я все це розповів вам для того, щоб ви усвідомили, що я не той, хто вам потрібен. І щоб ви мали змогу повернутися із чистим сумлінням і почуттям виконаного обов'язку. Щоб ви більше не вскочили в халепу на сходах, а я мав змогу спати спокійно, не боячись, що ви приведете моїх позикодавців просто до мене.

Вона глянула на нього. Обличчя суворе й аскетичне, але очі сміються, мовляв, не треба ставитись до всього так серйозно. Чи, радше, мені все по цимбалах.

— Стривайте. — Кая, відкривши торбинку, вийняла маленьку червону книжечку й простягла йому. Їй кортіло подивитись, яке враження на нього це справить. Що довше він гортав книжечку, то більш здивованим ставало його обличчя.

— Трясця, як же скидається на мій справжній паспорт...

— А це саме він.

— Дивно, що відділу вбивств стало на нього коштів.

— Ваш борг трішки подешевшав, — збрехала вона, — мені зробили знижку.

— Тішуся за вас. Але я не збирався до Осло.

Кая пильно глянула на нього. Їй не хотілося цього говорити. Але іншого виходу не було. Вона змушена розіграти останній козир, що його Гуннар Хаген радив приховувати до останнього, якщо упертюх виявиться геть нестерпним.

— Є ще дещо, — мовила вона, збираючи всю свою мужність.

Харрі звів брову, мабуть, відчув щось у її інтонації.

— Йдеться про твого батька, Харрі. — Вона відчула, що інстинктивно перейшла на «ти», водночас запевняючи себе, що вона цілком щира, а не намагається вразити співрозмовника.

— Про батька? — перепитав він, ніби дивуючись, що той у нього є.

— Так, ми зв'язалися з ним, бо сподівалися, що він знає, де ти. Виявляється, він хворий.

Вона сиділа, втупивши погляд у стіл.

Чула, як він дихає. Голос знову захрип.

— Важко?

— Так. Мені прикро, що ти дізнався про це саме від мене.

Вона досі не наважувалася підвести на нього погляд. Було ніяково. Вона чекала. Слухала торохкотіння кантонського діалекту, що лунало з телевізора за стійкою Лі Юаня. Вона ковтнула слину й чекала. Їй конче треба поспати.

— Коли літак?

— О восьмій, — відповіла Кая. — Я заїду по тебе сюди за три години.

— Я дістануся до аеропорту своїм ходом. Є кілька справ, які ще маю залагодити.

Він простяг їй руку. Вона запитально глянула на нього.

— Мені для цього знадобиться паспорт. А тобі слід попоїсти. Бо зовсім охлянеш.

Вона завагалася, але віддала паспорт і квиток на літак.

— Я довіряю тобі, — мовила вона.

Він глянув на неї відсутнім поглядом.

І пішов геть.

Годинник над виходом на посадку С4 в аеропорту Чхеклапкок показував за п'ятнадцять восьму, й Кая була на межі відчаю. Звісно, він не прийшов. Це ж природний рефлекс як у людей, так і у тварин: ховатися, коли тебе зранено. А Харрі Холе, безсумнівно, зраний. У звітах у справі Сніговика у всіх подробицях описувалися всі убивства жінок. Але Гуннар Хаген розповідав їй те, чого не писали у звітах. Що колишня кохана Харрі, Ракель, та її син Олег опинилися у лапах знавіснілого

убивці. І щойно справу закрили, вона з сином покинула країну. І що Харрі відразу подав заяву про звільнення й поїхав. Його просто було зранено більше, ніж їй видавалось.

Кая вже здала свій посадковий талон і прямувала у тунель, розмірковуючи, що напише у звіті про невиконане завдання, аж раптом помітила його. Він біг терміналом, заллятим сонцем. Ніс дорожню сумку на плечах і пакет із дьюті-фрі у руках, гарячково пахаючи цигаркою. Зупинився біля стійки. Він не віддав посадковий талон на контролі, натомість відсунув убік сумку й поглянув на Каю сповненими відчаю очима.

— Щось сталося?

— Мені прикро, — відповів він, — але я не можу летіти.

— Чому?

Він показав на пакунок з дьюті-фрі.

— Лише зараз згадав, що у Норвегію можна безмитно ввозити лише по одному блоку цигарок на особу. А я придбав два. Хіба що... — не кліпнувши оком мовив він.

Вона закотила очі до неба, намагаючись не виказати своєї радості.

— Давай сюди.

— Красно дякую, — мовив він, відкривши пакунок, у якому, як вона зауважила, не було жодної пляшки, й простягнув їй блок «Кемелу», у якому вже бракувало пачки.

На посадку вона йшла попереду, щоб він не помітив її посмішки. Кая була неспроможна заснути досить довго, тож запам'ятала, як здійнялися у повітря, як зникав під ними Гонконг і як Харрі не зводив очей з возика стюардеси, на якому манливо дзвеніли пляшки. Побачила, як він заплющив очі, й почула ледь чутну відповідь стюардесі:

— No, thank you^[17].

Вона розмірковувала, чи має рацію Гуннар Хаген, чи справді чоловік, який сидить поруч із нею, — той, хто їм потрібен? А потім відключилась, наче знепритомніла, і їй примарилось, ніби стоїть перед зачиненими дверима й чує самотній, холодний крик птаха в лісі, й видавався він таким дивним, бо навколо все було заляте сонячним промінням. І вона відчинила двері...

Прокинувшись, побачила, що поклала голову йому на плече. У роті пересохло. Голос командира екіпажу повідомляв, що вони заходять на посадку в лондонському аеропорту Хітроу.

Розділ 5. Парк

Маріт Ульсен любила кататися на лижах у горах, але бігати підтюпцем їй було осоружно. Вона ненавиділа себе за те, що, пробігши якусь сотню метрів, відчувала ядуху, їй видавалося, що варто їй поставити ногу, як земля задвигтить, мов при землетрусі. Вона ловила спантеличені погляди тих, хто гуляв у парку, й те, який вона мала вигляд у їхніх очах: тремтливе подвійне підборіддя, драглисті складки, обтягнуті тренувальним костюмом, що вип'ячує усе накопичене сало, безпорадний вигляд, як у риби, що хапає ротом повітря, коли її викинули на берег. Вона теж помічала отой вираз на обличчях людей із зайвою вагою, коли вони займаються спортом. Саме з цієї причини, хоч вона лише одна з кількох, жінка щовечора тричі на тиждень бігала у Фрогнер-парку о десятій вечора. О цій порі там майже нікого не було. А ті, хто був, навряд чи мали змогу роздивитися, як вона, засапуючись, бігала під нечастими ліхтарями численними стежками через увесь парк. Та якщо хтось і звертав на неї увагу, то навряд чи впізнав би депутата стортингу від Робітничої партії і Фіннмарка. Утім, «упізнати» — це, безперечно, перебільшення. Маріт Ульсен бачило небагато людей. Виступаючи із заявами, зазвичай від свого фюлька, вона не привертала стільки уваги медіа, як її більш фотогенічні колеги. Поза тим, за час своїх депутатських повноважень вона досі ще не зробила й не сказала нічого істотного. Принаймні саме так вона це пояснювала сама собі. Пояснення редактора часопису «Фіннмарк дагблад», що політично вона — легковаговик, було просто грою слів, іронізуванням над її зовнішністю. Утім, редактор не виключав можливості, що колись вона з'явиться в уряді Робітничої партії, адже цілком

задовольняє основні вимоги: не має вищої освіти, є жінкою й не зі столиці.

В одному редактор мав рацію: її сила не в розлогих, складних і пустопорожніх міркуваннях. Вона — проста людина з народу, яка знається на тому, як живуть прості чоловіки й жінки, тож її голос — це їхній голос у парламенті, у якому сидять пихаті, зосереджені лише на власній персоні столичні мешканці. Бо Маріт Ульсен завжди говорила щиро й просто в очі. Ось у чому її головний козир, зрештою, саме завдяки цьому вона опинилася там, де є нині. Завдяки своїй розважливості та гумору, який мешканці півдня Норвегії називали «північним» та «перченим», вона завиграшки перемагала у небагатьох дебатах, до яких її допускали. Отож на неї обов'язково звернуть увагу, це лише питання часу. От лише скинути б кілька цих клятих кілограмів! За результатами досліджень, люди менше довіряють огрядним, підсвідомо вважаючи зайві кілограми свідченням неспроможності опанувати себе.

Попереду був невеличкий підйом на пагорб, і вона, зціпивши зуби, задріботіла, утім, якщо точніше, фактично йшла звичайним кроком. Крок за кроком — нагору. Саме так. Марш назустріч владі. Долаючи вагу й збільшуючи шанси бути переобраною. Вона почула хрускіт гравію позаду себе, спина машинально випросталась, а серце закалатало. Ці ж таки кроки вона чула минулої прогулянки, три дні тому. І за два дні до цього — теж. Минулого разу Маріт, озирнувшись, зауважила чорний спортивний костюм з каптуром, ніби за нею біг боець спецзагону. В обох випадках хтось біг слідом за нею майже дві хвилини, а потім звук зникав. Тільки от навіщо комусь, а надто бійцеві спецзагону, бігти слідом так само повільно, як Маріт?

Звісно, вона не могла бути цілком певна, що це та сама людина, але щось у її кроках свідчило саме про це. Лишилося здолати ще трошки, а потім буде Моноліт, стане легше, бо треба

буде спускатися вниз, додому, в Шейєн, до чоловіка й до втішливо-лютого, розгодованого ротвейлера. Кроки наближались. І тут вона вже не зраділа, як перше, що годинник показує безмаль десятку, а в парку темно й безлюдно. Взагалі Маріт Ульсен боялася багатьох речей, але найбільше її лякали іноземці. Певна річ, ксенофобія суперечить програмі її партії, але, зрештою, страх невідомого — то розумна стратегія виживання. У цю самісіньку мить вона пошкодувала, що не проголосувала проти всіх законопроектів на захист прав іноземців, як пропонувала її партія, й що її горезвісне внутрішнє чуття тоді не промовляло до неї голосніше.

Однак її тіло рухалось занадто повільно, стегнові м'язи страшенно боліли, легеням бракувало повітря, й вона відчувала, що за кілька хвилин взагалі не спроможеться ступнути й кроку. Мозок намагався подолати страх, переконуючи, що вона не буде можливою жертвою насильства.

Страх гнав її нагору, нарешті вона зійшла на пагорб і тепер мала змогу бачити все, що відбувається на протилежному боці Мадсрюд-алле. З брами однієї з вілл виїжджало авто. Вона б устигла, між ними була всього сотня метрів. Маріт Ульсен бігла слизькою травною, униз схилом, вона ледве трималася на ногах. Вона вже не чула кроків за спиною — лише власне дихання. Машина задом виїхала на шлях, почувся скрегіт коробки передач, коли водій перемкнув із заднього ходу. Маріт Ульсен вже добігла майже донизу, до дороги, до рятівного світла задніх фар лишалось якихось кілька метрів. Вона летіла вниз, й усі її зайві кілограми цієї миті допомагали їй, змушуючи тіло неблаганно рухатися вперед. Але ноги не слухались. Вона спіткнулася, падаючи вперед, на шлях, до світла. Вона вдарилася об асфальт черевом, упакованим у вологий від поту поліестер, і, напівковзаючи, напівкотячись, посунулася вниз. А потім Маріт Ульсен лежала нерухомо на шляху з гірким

присмаком дорожньої пилюки у роті й обдертими об дрібні камінчики долонями.

Хтось підійшов до неї, нахилився й торкнувся плеча. Вона зі стогоном перекотилася на бік і підвела догори руку, захищаючись. Це був не боєць спецзагону, а якийсь літній чоловік у капелюсі. Дверцята в автівці за його спиною були прочинені.

— Усе гаразд, фрекен? — спитав він.

— А ви як гадаєте? — відповіла вона питанням на питання, відчуваючи, як її охоплює лютя.

— Стривайте! Я вас уже десь бачив.

— Чи й не диво, — пробурмотіла жінка, відштовхуючи його руку і зі стогоном підводячись на ноги.

— Це ж ви берете участь у тій розважальній передачі?

— А це... — мовила вона, пильно вдивляючись у порожню й мовчазну пільму парку і розтираючи правий бік, там, де печінка, — не твоє собаче діло, діду.

Розділ 6. Повернення додому

«Вольво-амазон», остання автівка, яка зійшла з конвеєра заводу «Вольво» у 1970 році, зупинився перед пішохідним переходом біля зали прибуття аеропорту «Гардермоен» в Осло.

Повз авто прокрокувала вервечка дітлахів з дитячого садочка, зодягнених у шурхотливі дощовики. Декотрі з дітлахів зацікавлено роздивлялися старезну дивну машину з двома смугами на кузові, як у гонщиків, і двох людей, які сиділи за двірниками, що змахували краплі ранкового дощу.

Чоловік, котрий сидів на пасажирському сидінні, комісар Гуннар Хаген, усвідомлював, що, дивлячись на дітей, які тримаються за руки, варто було б посміхнутися, згадати про єдність, дбайливість, суспільство, де всі підтримують одне одного. Але перше, що спало йому на думку, — це прочісування місцевості вервечкою, коли шукають людину, якої, найпевніше, вже нема серед живих. Ось на кого перетворює людину робота у відділі вбивств. Чи, як один дотепник написав на дверях кабінету Холє, «I see dead people»^[18].

— Що в греця діти з дитсадка роблять в аеропорту? — спитав чоловік за кермом. Його звали Бйорн Гольм, й «амазон» був його найбільшою коштовністю. Самі лише пахощі від шумної, але надзвичайно потужної пічки, сидіння із штучної шкіри, просякнуті потом, пилюкою з бардачка, переповнювали його спокоем. А надто коли мотор працював на повну, себто машина їхала зі швидкістю майже вісімдесят кілометрів за годину рівною дорогою, а з касетного програвача лунав голос Хєнка Вільямса. Бйорн Гольм з експертно-криміналістичного відділу в Брюні взагалі був сєлюком із Скреї^[19] — ковбойські чоботи зі зміїної шкіри, кругле, як місяць уповні, обличчя й трохи витрішкуваті очі надавали йому завжди здивованого вигляду.

Саме цей вираз часто вводив в оману керівників слідчих груп, коли вони вперше зустрічалися з Бйорном Гольмом. Але правда в тім, що він був найталановитішим криміналістом після славетних часів Вебера. Гольм був зодягнений у м'яку замшеву куртку з торочками й плетену растаманську шапочку, з-під якої стирчало найгустіше руде волосся, яке тільки бачив Хаген на цьому березі Північного моря. Воно майже повністю вкривало щоки.

Гольм заїхав на тимчасову парковку, машина, схлипуючи, зупинилася, й чоловіки вийшли. Хаген підняв комір плаща, який, звісно, аж ніяк не рятував від крапель дощу, що бомбардували його лису макітру. Навколо лисини росло таке густе волосся, що дехто мав підозру, що насправді волосся у Гуннара Хагена росте чудово, та перукар у нього трохи дивакуватий.

— Послухай-но, невже твоя куртка цілком водонепроникна?
— спитав Хаген, коли вони підходили до входу.

— Цілком.

Коли вони ще були в машині, їм зателефонувала Кая Сульнес, повідомляючи, що літак «САС» із Лондона приземлився на десять хвилин раніше й що Харрі Холе вона загубила. Вони зайшли крізь двері, що обертаються. Гуннар Хаген почав пильно роззиратися навкруги, побачив Каю, що сиділа на валізі біля стійки таксі, кивнув їй і попростував до дверей, з яких виходили пасажери, котрі щойно прилетіли. Вони з Гольмом пройшли всередину, коли двері розчинилися, випускаючи пасажирів, що виходили. Охоронець хотів їх зупинити, але мало не вклонився, побачивши посвідчення, яке показав Хаген, гаркнучи: «Поліція!».

Хаген, повернувши праворуч і не зупиняючись, проминув митників із собаками, металеві стійки, які скидалися на ті, що

на них судмедексперти кладуть трупи, а потому штовхнув двері комірчини в кутку.

І став, мов остовпілий, тож Гольм буквально уткнувся йому в спину, коли почув, як знайомий захриплий голос процідив крізь зуби:

— Привіт, шефе. Даруйте, що не маю змоги стати «струнко».

Бйорн Гольм спробував зазирнути начальникові через плече.

Він потім ще довго не міг забути побаченого.

Нахилившись над спинкою стільця, стояв чоловік, котрий уже зажив слави живої легенди не лише в Управлінні поліції Осло. Будь-який поліцейський у Норвегії, безсумнівно, чув про нього щось погане чи добре, але обов'язково — неймовірно. Чоловік, з яким доводилося тісно співпрацювати і Гольму особисто. Утім, не так тісно, як митнику, який зараз стояв позаду живої легенди й рука якого у латексній рукавичці виглядала з-під білих сідниць живої легенди.

— Він мій, — мовив Хаген митникові, знову помахавши посвідченням. — Відпустіть його.

Митник витріщився на Хагена. Здавалось, ніби йому геть не хочеться зупиняти огляд, і лише коли в комірчину увійшов його начальник, літній чоловік із золотими смужками на погонах, митник, крутнувши рукою ще раз, витягнув її. Жертва тихо простогнала.

— Одягай штани, Харрі, — мовив Хаген і відвернувся.

Той, натягнувши штани, повернувся до митника, який стягував з руки рукавичку.

— Чи тобі теж було добре?

Побачивши трійко колег, що виходили з дверей, Кая Сульнес підвелася з валізи. Гольм пішов підігнати машину, а Хаген — до ятки, щоб купити щось попити.

— Тебе часто так перевіряють? — спитала Кая.

— Та щоразу, — відповів Харрі.

— А мене, здається, митники ще ніколи не перевіряли.

— Навіть не сумніваюся.

— Чому ж це?

— Бо є ціла купа ознак, за якими визначають, кого слід оглядати. Ти не маєш жодної. А я маю щонайменше половину.

— Гадаєш, митники такі упереджені?

— Послухай-но, чи ти колись ввозила щось заборонене?

— Ні. — Кая засміялася. — Гарзд, якщо вони такі проникливі, мали б визначити, що ти — поліцейський, і пропустити.

— Хіба хтось казав, що вони не знали?

— Невже? Це лише в кіно вони їх відразу впізнають.

— Упізнали. Себто — нечесного поліцейського.

— Справді? — подивувалась Кая.

Харрі поліз за цигарками.

— Глянь на стійку таксі, тільки непомітно. Бачиш вузькоокого чолов'ягу? Очі у нього трохи розкосі.

Кая кивнула.

— Він уже двічі підтягував ременя за час, що ми тут стоїмо. Ніби на ньому висить щось важке. Як-от наручники чи гумовий кийок. Цей порух стає геть машинальним, якщо кілька років прослужив патрульним чи доводилося когось заарештовувати.

— Я працювала у патрульній машині, але я ніколи...

— А зараз він, найімовірніше, працює у відділі боротьби з наркотиками, шукаючи людей, які, пройшовши митний контроль, мають такий вигляд, ніби їм гора з плечей упала. Або тих, хто прожогом кинеться до нужника, бо пряма кишка вже не втримує товар. Стежать, чи не обмінюються валізами якийсь люб'язний пасажир та контрабандист, що попрохав того простачка пронести товар повз митників.

Кая, схиливши голову набік, поглянула на Харрі, ледь усміхаючись:

— А може, це звичайний чолов'яга, у якого просто штани спадають і який чекає на матусю. А ти — помиляєшся.

— Аякже! — пробурмотів Харрі, поглянувши на свій годинник, зиркнув на годинник на стіні вгорі. — До того ж, завжди. Невже справді вже день?

«Вольво-амазон» вплив на дорогу, коли вже засвітилися вуличні ліхтарі. Гольм та Кая Сульнес, що сиділи спереду, жваво теревенили, поки з касети лунав стриманий плач Таунса Ван Зандта. На задньому сидінні Гуннар Хаген погладив рукою сумку зі свинячої шкіри, що лежала у нього на колінах.

— На жаль, не можу сказати, що ти маєш гарний вигляд, — тихо промовив він.

— Та це через різницю у часі, босе, — відповів Харрі, майже лежачи на сидінні.

— Що з вилицею?

— Це довга й нудна історія.

— Гарзд. Ласкаво просимо додому. Перепрошую за незручності.

— Я гадав, що подав рапорт про звільнення.

— І вже не вперше.

— То мені написати ще?

Гуннар Хаген зиркнув на свого колишнього старшого інспектора і заговорив ще тихіше, опустивши погляд:

— Я вже перепросив за неласкаву зустріч на батьківщині. І чудово розумію, чого коштувала тобі попередня справа. Розумію, що у цю справу було втягнуто тебе й дорогих тобі людей аж так, що тобі, певна річ, захотілося іншого життя. Але ж, Харрі, це твоя робота, й ти добре на ній знаєшся.

Харрі чхнув, наче вже встиг підхопити застуду, щойно повернувшись на батьківщину з теплих країв.

— Скоєно два убивства, Харрі. Ми навіть не знаємо, як їх було вбито, знаємо лише, що спосіб убивства один і той самий.

Але наш попередній досвід, отриманий такою дорогою ціною, підказує нам лише одне.

Голова відділу замовк.

— Веди далі, шефе, не бійся.

— Та вже й не знаю.

Харрі дивився за вікно, де промайнули коричневі безсніжні поля, які то здіймалися, то опускалися.

— Уже кілька разів кричали: «Вовки!». Але, як виявляється, серійні убивці трапляються не так-то й часто.

— Та знаю, — відповів Хаген. — За моєї пам'яті у цій країні був лише Сніговик. Але цього разу ми майже упевнені. Жертви ніяк не пов'язані, а у крові знайшли одне й те саме знеболювальне.

— Отже, це вже щось. Бажаю успіху.

— Харрі...

— Я знаю ще кількох, яким до снаги упоратися з цим.

— Тобі до снаги...

— Я просто розпався на друзки.

— Склеїмо.

— Beyond repair^[20], — відбився Харрі.

— Ти єдиний, хто має відповідну кваліфікацію й досвід у розкритті серійних убивств.

— Покличте якого-небудь американця.

— Ти ж знаєш, що нічого путнього не вийде.

— Мені дуже прикро...

— Тобі прикро? Убито поки що двох, Харрі. Наразі. Обидві — молоді жінки...

Харрі заперечливо махнув рукою, коли Хаген відкрив кейс, дістаючи коричневу течку.

— Я не жартую, шефе. Я вдячний, що ви викупили мій паспорт і таке інше, але я покінчив зі світлинами покійників і

цими бісовими звітами.

Хаген кинув на Харрі образений погляд, однак все одно поклав течку йому на коліна.

— Поглянь. Більше я нічого не прошу. І ще одне: не кажи нікому, що ми займаємося цією справою.

— Себто? Чого це?

— Все непросто. Не розбавкай нікому, гаразд?

Ті, хто сидів попереду, замовкли, й Харрі вступився поглядом у потилицю Каї. Позаяк «амазон» Бйорна Гольма створили задовго до того, як вигадали термін «травма шийних хребців під час зіткнення», підголівників у машині не було. Тож Харрі міг бачити її тонку шию під зібраним у пучок волоссям, він розгледів пушок на шиї і розмірковував, яке все уразливе, як швидко все змінюється й скільки всього може зруйнуватися всього за кілька секунд. Про те, що життя, власне, це і є процес розпаду, руйнування того, що з самого початку було досконалим. Сумно. Але він не міг прогнати цієї думки. Він розмірковував над цим, поки вони не в'їхали в Ібсенівський тунель — сіру й безлику споруду транспортної системи, яка могла б розташовуватись у будь-якому місці в світі. А потім він відчув радість. Несподівану й незаперечну радість, бо він тут, в Осло. Вдома. На кілька митей це почуття так захопило його, що він навіть забув, навіщо повернувся.

Харрі дивився на будинок з номером п'ять на вулиці Софієсгате. «Амазон» уже від'їхав від будинку й щез із виду. Графіті на фасаді побільшало, відколи він поїхав, але будівля досі була пофарбована синім.

Отже, він відмовився братися за цю справу. Мовляв, його батько в лікарні, й це єдина причина його повернення. Щоправда, він їм не зізнався, що, коли б мав вибір — дізнатись про батькову недугу чи ні, — волів би не знати. Бо приїхав не через любов до батька. Приїхав через сором.

Харрі глянув на два чорних вікна на третьому поверсі — його вікна.

Відчинивши браму, він попрямував до задвірка. Контейнер для сміття стояв на звичному місці, й Харрі відсунув ляду. Він пообіцяв Хагену продивитися течку з матеріалами справи. Але лише для того, щоб шеф зберіг обличчя, адже за його паспорт відділ виклав чималеньку суму. Харрі поклав течку під ляду. Вона впала й тепер валялася десь посеред дірявих поліетиленових пакетів, з яких витікала кавова гуща, стирчали підгузки, вивалювались зогнілі фрукти й картопляне лушпиння. Він удихнув сморід, подумки відзначивши, яким же навдивовижу інтернаціональним є запах сміття.

Його двокімнатна квартира мала вигляд, як і раніше, але щось було не так. Запилено-сірий поблиск, наче хтось був тут і щойно пішов, але холодна пара його подиху досі висіла у повітрі. Харрі пройшов у спальню, поставивши долі сумку, витягнув нерозпечатаний блок цигарок. У кімнаті нічого не змінилося: все навколо сіре, як шкіра дводенного трупа. Він упав на постіль. Заплющив очі. Почув знайомі звуки. Як із драної ринви крапає вода на жерстяний укiс під вікном. Це були не ті повільні, заспокійливі краплі з дахів, як у Гонконзі, ні, тутешні краплі гарячково порошать суцільним потоком, ніби нагадуючи про те, що час спливає, секунди летять, кінець наближається. На гадку спав італійський мультиметражкороткометражка «Ла Лінеа», де головний герой — маленький чоловічок — по чотирьох хвилинах невблаганно зникає у небуття, коли у нього з-під ніг зникає лінія, намальована художником-творцем.

Харрі знав, що під мийкою у нього заховано півпляшки «Джима Біма». Знав, що, повернувшись у це помешкання, може почати з того, на чому зупинився. Трясця, яким же п'яним він

був, уже коли сідав у таксі до аеропорту того дня, півроку тому.
Хіба дивно, що Маніли він так і не дістався?

А ще він міг піти на кухню й вилити вміст пляшки у мийку.

Він застогнав.

Неправда, що він не зауважив схожості. Він знав, на кого вона схожа. Вона схожа на Ракель. Усі вони схожі на Ракель.

Розділ 7. Шибениця

— Але мені лячно, Расмусе, — мовила Маріт Ульсен, — їй-богу, лячно!

— Знаю, — промовив Расмус глухуватим приємним голосом, який утішав дружину ось уже двадцять п'ять років, заповнених політичними виборами, водійськими іспитами, спалахами люті й різноманітними нападами паніки. — Це природно, — додав він, обіймаючи Маріт. — Ти багато працюєш, тому твоя голова просто не встигає відганяти такі думки.

— Такі думки? — перепитала вона, перевернулася на дивані й поглянула на чоловіка. Їй уже було геть нецікаво дивитися фільм, який вони переглядали по відео. — «Love Actually»^[21]. — Такі — тобто дурні, ти це мав на увазі?

— Важить не те, що я мав на увазі, — мовив він, водячи пучками пальців по її тілу. — Важить те...

— Важить те, якої ти думки, — передражнила вона чоловіка. — О Боже, Расмусе, припини витріщатися на того доктора Філа.

Він ласкаво засміявся:

— Я лише хочу сказати, що як депутат ти, певна річ, маєш право попросити про охорону, якщо справді вважаєш, що тобі щось загрожує, але вона буде волочитися за тобою повсюдно. Чи тобі таке треба?

— М-м-м, — простогнала вона, коли він почав потирати пальцями там, де їй подобалось найбільше, — й він про це знав. — Тобто як це — «чи тобі таке треба»?

— Поміркуй гарненько. Як гадаєш, що з того вийде?

Маріт Ульсен замислилась. Заплющила очі й відчувала лише, як його пальці наче втирають у неї спокій та гармонію. Вони з Расмусом зустрілися, коли вона працювала у центрі зайнятості в Альті. Її обрали представницею місцевої профспілки, а

профспілка норвезьких держслужбовців направила її на курси підвищення кваліфікації у навчальний центр у Сьормарку. Там до неї першого ж вечора підійшов худий чоловік із жвавими блакитними очима під високими зализинами. Його манера розмовляти скидалася на радісні промови про Христову покуту християн у клубі для молоді в Альті. Різниця лише в тому, що говорили про політику. Він працював у секретаріаті Робітничої партії, допомагав парламентарям у практичних речах, організовував подорожі, часом писав для них тексти промов.

Тоді Расмус пригостив її пивом, спитав, чи не бажає вона потанцювати, а протанцювавши чотири танці під повільні класичні мелодії, коли їхні тіла все більше зближувалися, він запропонував піти з ним. Не у його кімнату, а... у партію.

Повернувшись додому, вона почала ходити на партійні збори в Альті, а вечорами вони з Расмусом довго обговорювали по телефону, що зробили й про що думали увесь день. Звісно, Маріт ніколи у цьому не зізнавалась, але часом вона гадала, що то був найліпший час, який вони провели разом: коли вони були одне від одного на відстані двохсот кілометрів. Згодом їй якось зателефонували з комітету, який висував кандидатів, занесли до списку, а потім вона й схаменутись не встигла, як опинилася у раді комуни в Альті. За два роки вона стала заступницею голови організації Робітничої партії в Альті, ще за рік увійшла у президію осередку партії в фюльке, а потім їй знову зателефонували, цього разу з комітету, який висував кандидатів у стортинг.

А сьогодні вона мала малесенький офіс у стортинзі чоловіка, який писав для неї промови, й перспективу подальшого просування, якщо все розгортатиметься за планом. І якщо вона не накоїть помилок.

— Тоді вони приставлять до мене поліцейського, щоб наглядав, — мовила вона. — А преса поцікавиться, чому це за

депутаткою стортинга, про яку ніхто не чув, має повсюдно теліпатися особистий охоронець, та ще й коштом платників податків. А коли вони дізнаються, що й до чого — мовляв, їй привиділось, що її хтось у парку переслідує, — тоді відразу напишуть, що на такій підставі кожна друга мешканка Осло з таким же успіхом може зажадати, щоб її охороняв особистий охоронець коштом держбюджету. Не треба мені ніяких охоронців. Забудь.

Расмус тихо засміявся. Його пальці й надалі потирали її тіло, ніби запевняючи, що він згоден. Дерев у Фрогнер-парку, що поскидали листя, наскрізь продував вітер. Чорною, як ніч, поверхнею озера пливла качка, заховавши голову в пір'я. У Фрогнер-парку гниле листя поприлипало до кахляних стінок порожніх басейнів. Ця місцина видавалася покинутою навіки, ніби якийсь загублений світ. У глибокому басейні вітер крутив вихором і завивав одноманітно й понуро під десятиметровою вишкою для стрибків у воду, яка вимальовувалася на нічному небі, немов шибениця.

Розділ 8. «Snow Patról»

Коли Харрі прокинувся, вже була третя по обіді. Він відкрив сумку, перевдягнувся в чисте, знайшов у шафі вовняне пальто й вийшов на вулицю. Мжичка остаточно розбудила його, тож, ступаючи у коричневі, просякнуті курином зали ресторану «Шрьодер», він мав досить тверезий вигляд. Його столик виявився зайнятим, тож він, пройшовши у глиб зали, сів за столик під телевізором.

Роззирнувся... Зауважив кілька свіжих облич, що схилилися над пивом, а в решті — час ніби застиг. Підійшла Ніна й поставила перед ним білу філіжанку й сталевий кавник.

— Харрі, — мовила не вітаючись, а просто щоб переконатися, що це справді він.

Харрі кивнув.

— Привіт, Ніно. Маєте старі газети?

Ніна зникла в комірчині, а потім з'явилася з кіпою пожовклих газет. Харрі ніяк не міг второпати, навіщо у цьому ресторані зберігають старі газети, але раніше йому це теж часто ставало в нагоді.

— Long time^[22], — мовила вона й знову щезла.

Харрі враз згадав, чого йому так подобається в «Шрьодері», окрім того, що це найближчий до його оселі заклад харчування. Тут розмовляють лаконічно. І шанують особисте життя своїх відвідувачів. Просто зауважують, що ти повернувся, не вимагаючи пояснень, де був.

Харрі випив дві філіжанки навдивовижу несмачної кави, нашвидкуруч проглядаючи газети, аби зрозуміти, що трапилось у королівстві останніми місяцями. Нічого надзвичайного, як завжди. Саме це йому найбільше подобалось у Норвегії.

Хтось переміг у співочому конкурсі «Норвезький ідол», якась зірка вилетіла з танцювального змагання, якогось футболіста з третього дивізіону зловили на кокаїні, а Лене Галтунг, дочка власника чималої флотилії Андерса Галтунга, наперед отримала кілька мільйонів як частину спадку й заручилася із набагато привабливішим за себе, хоча навряд чи таким заможним, як вона, підприємцем на ім'я Тоні. Редактор «Ліберала» Арве Стьоп висловив думку, що для нації, яка прагне й надалі дотримуватись соціал-демократичних цінностей, зберігати монархію стає чимраз менш прийнятним. Усе як завжди.

Перші заголовки, пов'язані з убивствами, Харрі побачив лише в газетах за грудень. Він упізнав місце злочину завдяки описові Каї: льох у офісному комплексі у Ньюдалені, що зараз саме зводиться. Невідомо, що стало причиною смерті, але, на думку поліції, не виключено, що йдеться про вбивство.

Харрі далі погортав газету й із цікавістю прочитав про те, як один політик вихвалявся, що залишив міністерську посаду, аби більше часу приділяти родині. Газетний архів «Шрьодера», звісно, не був вичерпним, але у газеті, датованій двома тижнями по тому, вигулькнуло друге вбивство.

Жінку знайшли біля розбитого «датсуна», що стояв обабіч лісової галявини біля озера Даушеен у Марідалені. Поліція не виключає, що у справі є «кримінальне підґрунтя», але про причину смерті не написано ані слова.

Харрі просканував поглядом статтю й відзначив, що мовчання поліції пояснювалось звичайною річчю: у них немає жодної зачіпки, авжеж, локатор наосліп бігає безмежними та порожніми морськими просторами.

Лише два вбивства. Але Хаген був цілком упевнений, коли розповідав про серійного вбивцю. Отже, де зв'язок? Про що не писали у газетах? Харрі відчув, як його думки потекли

торованою стежкою, вилаявся, що не в змозі все це полишити, й продовжив проглядати газети.

Коли сталевий кавник спорожнів, чоловік кинув на стіл зібгану банкноту й вийшов на вулицю. Щільніше застебнувся й примружився, дивлячись у сіре небо. Він зупинив вільне таксі, що саме під'їжджало до тротуару. Водій потягнувся через салон, задні дверцята прочинилися. Такий трюк зараз зустрінеш нечасто, тож Харрі вирішив винагородити його чайовими. І не лише тому, що так зручніше сісти в авто, а ще й тому, що у склі дверцят відбилося обличчя людини, яка кермувала іншим авто, позаду них.

— До Державної лікарні, — скомандував Харрі й усівся на задньому сидінні.

— Зробимо, — відповів водій.

Коли вони від'їжджали від тротуару, Харрі пильно подивився у люстерко заднього огляду.

— Стривай, відвези мене спочатку на вулицю Софієсгате.

На Софієсгате, п'ять, авто, кашляючи дизельним двигуном, залишилося чекати на пасажира, Харрі швидко, перескакуючи через дві сходинки, побіг нагору. У голові снувало безліч думок. Тріада? Герман Ключт? Чи стара параноя? Наркотики лежали на тому ж місці, де він залишив їх, коли від'їжджав: у ящику для інструментів у буфетній. Поліцейське посвідчення, термін якого збіг. Двоє наручників фірми «Хіат» з пружинами, щоб наручники миттєво заціпалися. І службовий револьвер «Сміт-Вессон» 38-го калібру.

Коли Харрі знову спустився на вулицю, він не роззираючись одразу сів у таксі.

— У Державну лікарню?

— Принаймні їдьте тим напрямком, — відповів Харрі, пильно вдивляючись у люстерко, поки вони повертали на Стенберггате й підіймалися далі по Уллеволсвейєн. Він нічого не

побачив. І це, можливо, є свідченням одного з двох. Або це — добре знайома параноя. Або той, хто за ним слідкував, — професіонал.

Проминаючи Західно-Акерську церкву та Уллеволську лікарню, він, про всяк випадок, поглядав у люстерко. У жодному разі не можна приводити їх за собою туди, де він був найбільш уразливий. Туди, куди вони завжди намагаються дістатися. До твоєї родини.

Найбільша у країні лікарня нависала над цілим містом. Харрі розплатився з таксистом, а той, подякувавши за чайові, знову зробив трюк із задніми дверцятами.

Перед Харрі здіймалися фасади лікарняних корпусів, видавалось, ніби низькі хмари повзуть просто над їхніми дахами.

Він глибоко вдихнув.

Улав Холе так безпорадно й привітно посміхався з лікарняного ліжка, що у Харрі защеміло серце.

— Я був у Гонконзі, — відповів він. — Мусив поміркувати.

— Вийшло?

Харрі знизав плечима.

— Що кажуть лікарі?

— Та майже нічого не кажуть. Навряд чи це свідчить про щось добре, але я усвідомлюю, що мені так навіть краще. Ти ж знаєш, що у нашій родині ніхто не міг похвастатися здатністю приймати дійсність, як вона є.

Цікаво, чи заговорять вони про матір? Харрі сподівався, що не заговорять.

— Маєш роботу?

Харрі похитав головою. Сиве батькове волосся так гарно спадало на чоло, що Харрі подумав: мабуть, то не його волосся, певно, видали у лікарні разом з піжамою та капцями.

— Нічого?

— Мені запропонували читати лекції у Поліцейській академії.

Це було майже правдою. Хаген дійсно запропонував таке після справи Сніговика, ніби щось на кшталт відпустки.

— Навчатимеш? — Батько усміхнувся, тихо й обережно, наче боявся розлетітися на друзки від гучного сміху. — Я гадав, один із твоїх принципів — ніколи не робити те, що робив я.

— Ніколи не було такого.

— Гаразд, ти завжди чинив на свій розсуд. Усі ці поліцейські витребеньки. Отже, добре, що ти не наробив того, що накоїв я. Бо ж знаєш, я не найліпший приклад для наслідування. Адже відколи померла твоя мама...

Харрі просидів у білій лікарняній палаті щонайбільше двадцять хвилин, але вже відчайдушно прагнув утекти звідти.

— Після смерті мами мені ніяк не вдавалося повернути все до того, як було раніше. Я поринув у себе, неохоче спілкувався з іншими людьми. Мені здавалося, що коли я залишусь на самоті, то ми з нею станемо ближчими. Але я помилявся, Харрі. — Батько святобливо усміхнувся. — Я знаю, що втрата Ракель була надто важкою, але тобі не слід чинити, як я. Не варто критися, Харрі. Ти не повинен замикати двері й викидати ключа.

Харрі глянув на свої руки й, кивнувши, відчув, як усе тіло проймає морозом. Треба конче чимось зарадити, не одним, то іншим.

У палату увійшов медбрат, назвався Олтманом, піднявши шприца й трохи шепелявлячи, сказав, що має зробити Улаву укол, щоб батько краще спав. Харрі кортіло спитати, чи не дасть він і йому.

Батько повернувся на бік, шкіра на обличчі обвисла, тепер він виглядав куди старішим, аніж коли лежав голічерева. Він глянув на Харрі важким діткливим поглядом.

Харрі так рвучко скочив на ноги, що ніжки стільця заскреготіли об підлогу.

— Ти куди? — пробурмотів батько.

— Палити хочу, — відповів Харрі. — Зараз повернуся.

Харрі став на низький бордюр, звідки міг добре бачити стоянку, й запалив «Кемел». На тому боці шосе виднівся кампус Бліндерн і будівлі університету, де вчився батько. Побутує думка, що сини — це тією чи іншою мірою перелицьовані варіанти своїх батьків, що відчуття інакшості — лише ілюзія, що ти все одно повертаєшся, що голос крові не просто сильніший за волю — він і є воля. Харрі завжди здавалося, що він особисто спростовує це правило. Але чому ж тоді, коли дивився на кістляве батькове обличчя на подушці, йому здавалося, що він бачить себе у дзеркалі? А його голос видавався власним голосом? Чути його думки, слова... ніби свердло у дантиста, яке непомильно й рішуче знаходить нерв Харрі. Адже Харрі — його копія. Дідько! Харрі знайшов поглядом на парковці білу «короллу».

Завжди цей білий колір, найбезликіший з усіх. Колір «королли» перед «Шрьодером», обличчя чоловіка за кермом, те ж саме обличчя, яке десь добу тому витріщалося на нього своїми розкосими очима.

Харрі викинув цигарку й кинувся усередину лікарняної будівлі. Опинившись у коридорі, що вів до батькової палати, він уповільнив крок. Повернув туди, де коридор ставав ширшим, утворюючи хол для відвідувачів. Удав, ніби шукає щось у купі газет на столі, а насправді боковим зором оглядав усіх, хто сидів у холі.

Той чоловік сховався за номером «Ліберала».

Харрі узяв номер щотижневого журналу «Се о хьор», на якому була зображена Лене Галтунг та її наречений, і вийшов геть.

Улав Холе лежав, заплющивши очі. Харрі приклав вухо до губ. Дихання було ледве чутне, але відчувалося на щоці.

Харрі, сидячи на стільці біля ліжка, дивився на батька, а в голові у нього снували уривки спогадів з дитинства — у довільному порядку й ніяк не пов'язані між собою, якщо не зважати на те, що всі вони збереглися у його пам'яті.

Потім, поставивши стілець біля дверей, він ледь прочинив їх і став чекати.

За півгодини Харрі зауважив, що той чоловік вийшов з холу й пішов коридором. Це був приземкуватий, коренастий чолов'яга з дуже кривими ногами: здавалося, ніби він ніс надувний матрац між коліньми. Перш ніж зайти у двері з позначкою, зрозумілою для всіх чоловіків, він підтягнув ременя. Ніби на ньому висіло щось важке.

Харрі підвівся й пішов слідом.

Зупинився перед туалетом і зітхнув. Як давно це було. Потім штовхнув двері й прослизнув досередини.

Туалет, як і власне вся Державна лікарня, був чистий, чепурненький, новий і досить просторий. Уздовж однієї стіни вишикувалось шість кабінок, що зачинялися, всі були вільні. У торцевій стіні — чотири умивальники, а напроти кабінок — чотири порцелянові пісуари на рівні стегон. Чоловік стояв біля одного з них, повернувшись до Харрі спиною. Над його головою по стіні проходила водопровідна труба, на вигляд міцна. Харрі витягнув пістолет і наручники. За міжнародним етикетом чоловікам дивитися одне на одного у туалеті заборонено. За такий погляд, хай і випадковий, можуть уколошкати. Отож незнайомиць не озирнувся, щоб глянути на Харрі. Навіть коли Харрі дуже обережно зачинив вхідні двері на защіпку, навіть коли тихо підійшов, коли приклав пістолета до жирної складки у місці, де загривок переходить у шию, і прошепотів те, що, за

словами одного з колег, кожен поліцейський має право вимовити хоч раз упродовж служби:

— Freeze^[23].

Незнайомець підкорився. Харрі зауважив, що начисто поголена складка вкрилася гусячою шкірою.

— Hands up^[24].

Чоловік підвів над головою короткі дужі руки. Харрі нахилився до нього. Й тієї ж миті зрозумів, що скоїв дурницю. Незнайомець, як виявилось, мав миттєву реакцію. Під час тренувань, відпрацьовуючи прийоми рукопашного бою, Харрі засвоїв, що вміти приймати удар так само важливо, як і вміти завдавати його. Треба розслабити м'язи, вчасно зрозумівши, що удар неминучий і треба його пом'якшити. Тож коли незнайомець вивернувся, піднявши коліно догори, гнучко, наче танцівниця, Харрі точнісінько наслідував його рух. Він майже спромігся відсунутись у тому напрямку, куди було завдано удару. Але чоловік все одно дістав його у стегно. Харрі втратив рівновагу й, упавши, перекотився на спину по гладенькій долівці, встеленій кахлем, туди, де вже був поза межею досяжності. Так і лежав, затим зітхнув, подивився на стелю й добув з кишені пачку з цигарками. Встромив у рот цигарку.

— Speedcuffing^[25], — сказав він. — Я навчився цього на курсах ФБР у Чикаго. Кабріні-Грін — справжнісінька нічліжка. Коли ти білий, то вечорами геть не маєш ніякого заняття, адже скрізь нападуть і пограбують, не встигнеш ступити ногою за поріг. Отож я сидів удома й відпрацьовував дві речі: швидко заряджати й розряджати службовий пістолет та заклацувати наручники на ніжці столу.

Харрі підвівся на ліктях. Незнайомець досі стояв, заклавши руки за головою. Бо вони були надійно защеПЛені на водогінній трубі. Він дивився на Харрі байдуже.

— Mister Kluit sent you?^[26] — спитав Харрі.

Той і оком не кліпнув у відповідь.

— The Triade. I've paid my debts, haven't you heard?^[27] — Харрі пильно вдивився у безвизразне обличчя чоловіка. Міміка, а радше її відсутність — можливо, схожа на азійську, але ані обличчя, ані колір шкіри — аж ніяк не азійські. Монгол, чи що?

— So what do you want from me?^[28]

Тиша у відповідь. Це недобре, адже, найімовірніше, чоловік заявився не висувати вимоги, а діяти.

Харрі підвівся й обійшов чоловіка півколом, щоб дістатися збоку. Приклавши револьвер до скроні незнайомцеві, засунув ліву руку в кишеню його піджака. Перш ніж намацати гаманець, витягнути його й розгорнути, пальці намацали холодну сталь зброї.

Харрі відійшов на три кроки.

— Let's see... Mr. Jussi Kolkka^[29]. — Харрі подивився кредитку «Амерекен експрес» проти світла. — Finnish. То ти фін? Тоді, може, норвезьку розумієш?

Знов анічичирк.

— Ти колишній поліцейській, хіба ні? Я бачив тебе у залі прибуття в аеропорту. Гадав, що ти з нарковідділу. Як ти дізнався, що я прилетів саме цим рейсом, Юссі? Ти не проти, що я з тобою так по-свійському — Юссі? Як на мене, більш природно звертатися на «ти» й на ім'я до хлопця, що стоїть перед тобою, вивісивши член із штанів.

У відповідь почулося харкання, і плювок, що вилетів з рота, обертаючись у повітрі, поцілів Харрі у груди.

Харрі скосив погляд на свою сорочку. Чорний від жувального тютюну плювок перекреслив на ній літеру O, тож тепер на сорочці було «Snow Patról».

— Отже, норвезьку ти розумієш, — констатував Харрі. — То на кого ти працюєш, Юссі? І що тобі потрібно?

На обличчі Юссі не смикнувся жоден м'яз. Хтось у коридорі взявся за ручку дверей, смикнув, намагаючись відчинити, вилаявся й пішов геть.

Харрі зітхнув. Підняв пістолет вище — тепер той був проти чола фіна — й почав зводити гачок.

— Ти, Юссі, мабуть, гадаєш, що я цілком осудна звичайна людина. А тепер послухай, наскільки я осудний. Мій безпорадний батько лежить тут у лікарняному ліжку, ти про це дізнався, й у мене з'явився клопіт. Розв'язати його можна лише в один спосіб. На щастя, ти озброєний, тож я маю змогу повідомити поліцію, що це був звичайний самозахист.

Харрі відвів гачок ще далі. І відчув, як підступає до горлянки знайома нудота.

— Крипос.

Гачок застиг.

— Repeat?^[30]

— Я з Крипосу, — Юссі процідив фразу шведською з тим фінським акцентом, який так любляють мавпувати оповідачі анекдотів на норвезьких весіллях.

Харрі витріщився на нього. Він ні на мить не сумнівався, що чоловік говорить правду. Однак усе це все одно видавалось незбагненим.

— У гаманці, — процідив крізь зуби фін, намагаючись, щоб чоловік не розчув люті у його голосі.

Харрі, витягнувши з гаманця посвідчення, здивовано вступився в документ. І справді, чоловік, який стояв перед ним, служив у норвезькій кримінальній поліції — Крипос — головній службі, яка мала штаб-квартиру в Осло, керувала й зазвичай проводила розслідування убивств по всій країні.

— Що збіса у Крипосі хочуть від мене?

— Спитай Бельмана.

— Хто такий Бельман?

Фін видав якийсь короткий звук, що скидався чи то на кашель, чи то на сміх:

— Комісар Бельман, бідолахо. Мій шеф. А тепер зніми з мене наручники, cute boy^[31].

— Дідько! — вигукнув Харрі й знову зиркнув на посвідчення.
— От тряця! — Він кинув гаманця додолу й штовхнув його ногою до дверей.

— Агов! Стривай!..

Вигук фіна стих за спиною, коли двері за Харрі поволі зачинилися й він покрокував до виходу. Медбрат, саме той, що приходив у батькову палату, кивнув і посміхнувся, коли вони з Харрі опинилися поруч. Той кинув йому ключик від наручників.

— Олтмане, там у вас у чоловічому туалеті якийсь ексгібіціоніст.

Медбрат машинально упіймав ключа обіруч. Йдучи до виходу, Харрі відчував на собі його приголомшений погляд.

Розділ 9. Провалля

Була за чверть одинадцята вечора. Дев'ять градусів тепла, й Маріт Ульсен спало на думку, що, коли вірити прогнозу, завтра буде ще тепліше. У Фрогнер-парку не видно ані душі. Щось у відкритому басейні нагадало їй про човни на припоні, покинуті рибальські села, де поміж стінами будинків завиває вітер, і про закриті на зиму парки розваг. Уривчасті спогади з дитинства. Нібито коли рибалки-потопельники з'являлися на Трондхольмі і ночами виходячи з моря з водоростями на голові й дрібними рибками у роті та ніздрях. Примари, що не дихали, але часом видавали хриплі, холодні чаїні крики. Мерці з кінцівками, що порозмокали й понабрякали, застрягали у гілках прибережних кущів, але вперто, з тріском продиралися до самотнього будиночка на Трондхольмі. На острові, де мешкали її бабця та дідусь. Де вона на самоті лежала у дитячій кімнатці, злякано тремтячи. Маріт Ульсен дихала. Досі дихала.

Унизу було безвітряно, зате тут, нагорі, на десятиметровій вищці для стрибків у воду, поривчастий вітер був дуже сильний. Маріт відчувала стукіт у скронях, у горлі, у паху, як у кожній клітинці її тіла пульсувала кров, свіжа, життєдайна. Як чудово жити на світі! Почуватися живою. Зійшовши сходинками на вишку, вона майже не засапалася, лише відчувала, як калатає серце, цей незрадливий м'яз. Маріт глянула вниз, у порожній басейн. Місячне сяйво надавало йому майже надприродного блакитнуватого відтінку. Годинник на іншому боці басейну зупинився на десяти хвилинах по п'ятій. Час зупинився. Вона мала змогу роздивитися місто, вогні автівок на Кіркевейєн. Так близько і водночас так далеко. Задалеко, аби хтось зміг її почути.

Вона дихала. Але все одно ніби вже померла. Навколо шиї було намотано мотузку, товстезну, як канат. Маріт мала змогу чути крики чайок, примар, до яких вона незабаром приєднається. Вона не думала про смерть. Вона думала про життя. Про те, як радісно тепер стала б жити. Думала про всі дрібні й великі справи, які б утілила в життя. Вона б поїхала у країни, яких ніколи не бачила, спостерігала б за тим, як ростуть її небожі, й побачила б, що світ нарешті схаменувся.

Спочатку був ніж, лезо, котре блищало у світлі вуличних ліхтарів, прикладене до її горла. Кажуть, страх додає сил. У неї він усі сили вкрав. Думка про сталь, яка кремсатиме її тіло, обернула її на безпорадну тремтливу скиглійку. І коли він наказав їй перелізти через огорожу, вона не змогла, упала й так лежала, наче лантух, а щоками стікали сльози. Бо вона знала, що станеться далі. Й вона не спроможна цьому завадити і робитиме все, аби лише її не чикрижили отим ножем. Адже їй так хочеться жити, ще хоч трохи. Якщо не кілька років, то хоч кілька хвилин — та ж сама арифметика, сліпа, божевільна логіка, яка керує всіма людьми.

Маріт хотіла заговорити, пояснити, що неспроможна перелізти через огорожу, вона забулася, що було наказано мовчати. Ніж ужалив її, ніби змія, заповз їй до рота, повернувся так, що захрустіли зуби, а потім його витягли. Враз ринула кров. Чоловік прошепотів щось з-під маски, а тоді штурханами погнав її уздовж паркану. До місця за кущами, де в огорожі була дірка, саме туди він її і проштовхнув.

Маріт Ульсен проковтнула кров, яка досі наповнювала рота, й поглянула на трибуни внизу. Вони теж ніби потопали у синьому місячному світлі. Вони такі порожні, як на закритому судовому засіданні без глядачів та присяжних, лише суддя. Ніяких роззяв на страті, лише кат. Останній виступ перед слухачами, який ніхто не вшанував своєю присутністю. Маріт

Ульсен спало на думку, що в смерті, як і в житті, їй бракує принадності. А зараз вона навіть говорити була не в змозі.

— Стрибай.

Вона зауважила, який гарний парк, навіть зараз, узимку. Їй захотілося, щоб годинник у віддаленому кінці басейну цокав і вона мала змогу побачити секунди життя, які їй пощастило щойно вкрати.

— Стрибай, — повторив голос. Мабуть, він зняв маску, бо голос змінився, й вона впізнала його. Вона озирнулася й приголомшено витріщилася на чоловіка. Їй відчула удар ногою у спину. Вона закричала. Більше не відчувала підґрунтя під ногами, бо на якусь мить стала невагомою. Але земля притягувала до себе, тіло прискорювало падіння, й Маріт встигла зауважити, як стрімко наближаються біло-сині фарфорові кахлі басейну, ще мить — і вона розчерепить об них голову.

На висоті трьох метрів над дном басейну мотузка, обмотана навколо шиї Маріт Ульсен, напнулася. Це була старовинна мотузка, зв'язана з лика липи та в'яза, такі не розтягуються. Огрядне тіло Маріт Ульсен не уповільнило падіння й, відокремившись від голови, глухо вдарилося об дно басейну для стрибків у воду. А голова та шия лишилися на мотузці. Крові було небагато. Потім голова вислизнула з петлі, впала на синій спортивний костюм Маріт Ульсен і зі стуком покотилася по кахлях.

А затим у басейні знову запала тиша.

Частина друга

Розділ 10. Гризота

Була третя година ночі, коли Харрі полишив спроби заснути й підвівся з ліжка. Він відкрив кран на кухні й, підставивши склянку під воду, тримав її, допоки вода почала переливатися через вінця, збігаючи по зап'ястку. Вилиця боліла. Він не зводив очей з двох світлин, приліплених над столом.

На одній світлині з неохайними смужками від згину була Ракель у блакитній літній сукні. Утім, судячи з осіннього листя, фото було знято не влітку. Чорне волосся спадало на оголені плечі. Вона ніби шукала когось поглядом за об'єктивом, можливо, фотографа. Може, це він її знімав? Дивно, що він не пригадує.

На іншому знімку був Олег. Харрі знімав його на мобільний телефон у «Валле Говін»^[32], під час тренування ковзанярів минулої зими. Олег тоді був зовсім тендітною дитиною, але якби він продовжив тренування, то незабаром його червона трикотажна форма сиділа б на ньому як улита. Що він нині робить? Де він узагалі? Чи спромоглася Ракель створити для нього затишок там, де вони зараз, домівку, де вони почуватимуться більш безпечно, ніж тут, в Осло? Чи увійшли у їхнє життя якісь нові люди? Чи він досі, втомившись або забувшись, часом називає його татом?

Харрі закрив кран. Коліно вперлося у дверцята під мийкою. За ними пошепки манів «Джим Бім».

Харрі нап'яв штани та сорочку, зайшов у вітальню й увімкнув «Kind of Blue» Майлза Девіса. Це був оригінальний запис, ще без

обробки, обладнання звукозапису у студії трохи відставало, тож запис лунав з ледь помітним відтінком нереальності.

Харрі трохи послухав, потім додав гучності, щоб заглушити шепіт з кухні. Заплющив очі.

Крипос. Бельман.

Він ніколи не чув цього імені. Певна річ, він міг зателефонувати й розпитати Хагена, але йому не стало сил. Бо здогадувався, яка буде відповідь. Нехай усе буде, як є.

Харрі дослухав до останнього запису «Flamenco Sketches» й здався. Підвівшись, вийшов з вітальні у коридор. У коридорі звернув ліворуч, сунув ноги у черевики «Докмартенс» і вийшов на вулицю. Він знайшов течку під драним сміттєвим пакетом. Обкладинку суціль вкривало щось схоже на гороховий суп.

Харрі вмовстився у зручне зелене крісло з підголівником і, тремтячи від холоду, взявся читати.

Першу жінку звали Боргні Стем-Мюре, мала тридцять три роки, родом з Левангера. Самотня, бездітна, мешкала у районі Сагене в Осло. Працювала стилістом, мала широке коло знайомих, здебільшого серед перукарів, фотографів та журналістів з видань, що пишуть про моду. Часто бувала у ресторанах, і не лише наймодніших. Поза тим, любила гуляти за містом — пішки й на лижах.

«Все одно вона в чомусь лишалась дівчиною з Левангера» — так було написано у звіті після допиту її колег. Харрі спало на думку, що, певно, це думка тих з її колег, котрі, як гадали, спромоглися витравити у собі все, що виказувало їхню власну провінційність.

«Ми всі любили її, вона була однією з небагатьох фахівців у цій справі».

«Це незбагненно. Хто міг надумати її убити?»

«Вона була надто покірливою. Тож рано чи пізно всі чоловіки, які припали їй до смаку, користувалися цим. Вона

перетворювалась для них на забавку. Простіше сказати, вона високо замірювалась».

Харрі глянув на світлину. Єдину, на якій вона ще була жива. Білявка, а може, фарбована. Гарненька, але не красуня. Звичайна, стандартна, зодягнена в екстравагантну камуфляжну куртку та кашкета. Екстравагантність і покірність — хіба це поєднується між собою?

Вона була у музичній кав'ярні «Моно», де влаштували невеличку вечірку з нагоди презентації чергового номера журналу мод «Шенес». Це було між сьомою та восьмою вечора, Боргні сказала подрузі, що збирається додому, адже треба підготуватися до завтрашньої фотосесії, учасники якої, за задумом фотографа, мусять бути вдягнені у стилі «жебрак зустрічає панка, як це було у вісімдесятих».

Вона мала б, як зазвичай, дістатися до найближчої стоянки таксі, але ніхто із таксистів, що були у той момент поблизу (комп'ютерна роздруківка із «Норгес-таксі» та «Осло-таксі» додається), котрим показували її фото, не бачив Боргні Стем-Мюре й не возив пасажирів у Сагене. Коротше кажучи, після того, як вона покинула «Моно», її ніхто не бачив. Допоки двоє каменярів-поляків не прийшли на роботу й не зауважили, що замок на дверях, які ведуть у льох, спиляно, й не увійшли всередину. Боргні лежала долі у неприродному положенні, цілком одягнена.

Харрі поглянув на світлину. Та ж сама камуфляжна куртка. Обличчя мало такий вигляд, ніби на нього наклали білий грим. Спалах фотоапарата різко висвітив стіни льоху. Екстравагантна фотосесія.

Судовий лікар упевнено заявив, що смерть настала між 22:00 та 23:00. У крові знайшли залишки речовини, яка зветься кетаномін, сильного анестетика, що діє миттєво, навіть коли колоти внутрішньом'язово. Але безпосередня причина смерті у

тому, що покійна захлинулася кров'ю, що ринула з ран у роті. Саме з цього починалося найнеймовірніше. У роті судовий лікар знайшов двадцять чотири колоті рани, які розташовувались симетрично і, якщо не враховувати тих, що наскрізь прошивали обличчя, всі були однаковісінькі углиб — по сім сантиметрів. Жодних припущень про вид зброї чи інструменту, яким наносились поранення, поліція не мала. Вони просто такого ще ніколи не бачили. Судово-медичних доказів теж жодних: ані відбитків пальців, ані ДНК, навіть відбитків черевиків чи чобіт не було, позаяк бетонну долівку напередодні ретельно вимили, збираючись укласти там долівку із системою підігріву. У звіті Кіма Еріка Локкера, криміналіста, який, імовірно, з'явився у поліції вже після того, як Харрі покинув службу, лежала світлина двох чорно-сірих камінців, які знайшли на долівці льоху і які не скидалися на гравій біля місця злочину. Локкер зауважував, що дрібне каміння часто намертво застрягає у товстій подошві, коли ходити твердою поверхнею, як-от долівка у цьому льосі. Крім того, чоловік зазначав, що камінці досить незвичайні, тож якщо під час розслідування десь вигулькнуть такі самі, наприклад, на якійсь гравійній стежині, то, можливо, вони саме звідти. Після підпису й дати до звіту було вкладено додаток: на внутрішньому боці двох корінних зубів знайдено ледь помітні залишки заліза та колтану.

Харрі вже знав, що буде далі. Він продовжив читання.

Другу дівчину звали Шарлотта Лолле. Батько — француз, мати — норвежка. Мешкала у Ламберсетері в Осло. Двадцять дев'ять років. Юристка за освітою. Мешкала сама, хоча у неї був хлопець, такий собі Ерік Фокстад — поза підозрою, адже він саме був на семінарі геологів у Єллоустонському національному парку у Вайомінгу, що у США. Вони з Шарлоттою мали поїхати разом, але вона саме розв'язувала серйозний майновий спір з нерухомістю й вирішила лишитися в місті.

Останнього разу колеги бачили її на роботі у вівторок увечері, близько дев'ятої. Імовірно, домівки вона так і не дісталася. Кейс із документами по справі знайшли поряд із тілом за покинутим авто на лісовій галявині у Марідалені. Жодна зі сторін майнового спору, до речі, теж не викликала підозр. Згідно з рапортом про розтин, під нігтями дівчини знайдено сліди іржі та автомобільного лаку, що відповідало описові місця злочину, у якому говориться про подряпини навколо замка на кришці багажника, наче дівчина силкувалася її підняти. Утім, після більш детального огляду дійшли висновку, що кришку піднімали щонайменше раз. Але навряд чи це зробила Шарлотта Лолле. Харрі подумки відзначив, що вона напевно була прикута до чогось важкого у багажнику й саме тому силкувалася його відчинити. Прикута до чогось, що убивця згодом забрав із собою. Але що то було? Як забрав? І навіщо?

З оповіді однієї із співробітниць тієї ж таки адвокатської контори: «Шарлотта була дівчиною амбітною, завжди працювала до пізньої години. Утім, гадки не маю, чи її праця була продуктивною. Завжди привітна, але не надто товариська, як, можливо, видавалося через її усміхненість та південну зовнішність. Потайлива дівчина. Приміром, вона мало розповідала про свого хлопця. Але начальству подобалася».

Перед очима Харрі враз постала ця картина: колега детально розповідає подробиці свого особистого життя, натомість не отримуючи нічого, окрім усмішки. У його слідчому мозку наче увімкнувся автопілот: може, Шарлотта приховувала, що належить до якогось таємного жіночого чернечого ордену, а може, мала, що приховувати. Може...

Харрі глянув на світлини. Різкуваті, але привабливі риси обличчя. Темні очі, як у... От дідько! Він заплющив очі. Знову

розплющив. Перегорнув кілька сторінок, аж до рапорту судмедексперта. Ковзнув поглядом до кінця сторінки.

Довелося знову переглянути початок сторінки, щоб переконатися, що там написано ім'я Шарлотти, що він не читає рапорт про Боргні вдруге. Знеболювальне. Двадцять чотири рани у роті. Захлинулася. Інших свідчень наглої смерті немає, сексуальної наруги також не зазнала. Рапорти різнилися лише часом смерті: між двадцять третьою годиною і північчю. Цей рапорт також доповнено записом про те, що на одному зубі жертви знайдено залишки заліза та колтану. Ймовірно, через те, що криміналісти, поміркувавши, дійшли висновку, що це важливо, оскільки зазначено в обох випадках. Колтан. Чи не з нього був виготовлений Термінатор Шварценеггера?

Харрі зауважив, що сон до нього геть не йде й що він сидить скраю стільця. Він тремтів від збудження. Його нудило. Таке трапляється зазвичай після першої випитої чарки, від якої стискає шлунок, бо організм відчайдушно не приймає. Але згодом просить ще й іще. Чимраз більше. Поки тебе не знищить і всіх навколо тебе не знищить. Саме так, як зараз. Харрі скочив на ноги так рвучко, що аж в очах потемніло, схопив течку й, хоч розумів, що вона занадто груба, спромігся розірвати її навпіл.

Згріб клапти й знову поніс до смітника на вулиці. Піднявши ляду, кинув у сміттевий бак, перше поворушивши пакети зі сміттям, щоб течка втрапила на самісіньке дно. А завтра приїде сміттєзбиральна машина, ну або позавтра.

Харрі повернувся додому й знов усівся на стілець.

Коли за вікном засіріло, він почув перші звуки міста, що прокидалося. Та за рівним гудінням ранкового затору на Пілестредет він розчув віддалену та слабку поліцейську сирену. Це могло бути будь-що. І ще дещо. Не будь-що.

Телефон задзеленчав.

Харрі взяв слухавку.

— Це Хаген. Щойно нам повідо...

Харрі поклав слухавку.

Телефон знову задзеленчав. Харрі визирнув у вікно. Сестреняті він ще не телефонував. А чому? Бо не хотів показуватися на очі молодшій сестрі — своїй найвідданішій та беззастережній шанувальниці. Жінці, яку, за її ж власним висловом, «зачепив синдром Дауна» і яка, утім, була спроможна упоратися зі своїми життєвими негараздами незрівнянно краще за нього. Вона була єдиною людиною, кого він ніяк не міг розчарувати.

Телефон стих. І знову задзеленчав.

Харрі рвучко схопив слухавку:

— Ні, шефе. Моя відповідь — ні. Я не беруся за цю справу.

На тому боці дроту на мить усе стихло. А потім незнайомий голос промовив:

— Це з Енергетичної компанії Осло. Пане Холе?

Харрі подумки вилаявся.

— Слухаю.

— Ви не сплатили рахунки, які ми вам висилали, й ви знехтували нашим застереженням. Я телефоную, щоб повідомити, що сьогодні о дванадцятій ми відключаємо вашу квартиру за адресою Софієсгате, п'ять, від електропостачання.

Харрі мовчав.

— Вам відновлять електропостачання, щойно на наш рахунок надійде відповідна сума.

— Яка становить?..

— Враховуючи відсотки, пеню, платню за відключення, вона становить чотирнадцять тисяч чотиреста шістдесят три крони.

Тиша.

— Ви мене чуєте?

— Так, чую. Наразі я не маю таких коштів.

— Суму, якої бракує, стягнуть за рішенням суду. Сподіваємося, що температура на вулиці не сягне нижче нуля. Чи не так?

— Так, — згодився Харрі й поклав слухавку.

Сирена на вулиці залунала гучніше, а потому стихла.

Харрі знову ліг. Чверть години пролежав, заплющивши очі. Потім здався, знов одягнувся і вийшов з квартири, щоб сісти на трамвай, який прямував до Державної лікарні.

Розділ 11. Роздруківка

Прокинувшись сьогодні вранці, я знав, що знову був там. Уві сні все завжди так: ми простяглися на землі, кров юшить, а коли я повертаю голову, то бачу, що вона стоїть там і дивиться на нас. Дивиться журливо, ніби лише зараз усвідомила, хто я, викрила мене і побачила, що я не той, хто їй потрібен.

Поснідав із добрим апетитом. Читаючи телетекст: «У Фрогнер-парку у басейні для стрибків у воду знайдено тіло жінки — депутата стортингу». Сайти Інтернет-газет сповнені інформацією. Треба роздрукувати, зробити вирізку.

Незабаром на головних сторінках Інтернет-видань з'явиться ім'я. Донині так зване поліцейське розслідування було сміховинним, таким аматорським, що радше дратувало, ніж захоплювало. Але тепер вони нарешті вдадуться до усіх своїх ресурсів і припинять гратися у нишпорок, як із Боргні та Шарлоттою. Як не крути, Маріт Ульсен була депутаткою стортингу. Час їм братися за розум. Адже вже обрано наступну жертву.

Розділ 12. Місце злочину

Харрі стояв перед будівлею лікарні й палив. Небо над ним було блідо-блакитне, але місто, що простяглося під ним в улоговині між низькими пагорбами, вкривало туманом. Харрі згадав дитинство в Уппсалі, неподалік Осло, коли вони з Ейстейном прогулювали перший урок у школі й ходили до німецьких бункерів у Нурдстранні. Звідти вони спостерігали смог кольору горохового супу, який стелився над центром столиці. Але з часом смогу над Осло не стало, позаяк промислове виробництво зникло з міста, а дровами вже ніхто не топив.

Харрі розтоптав недопалок підбором.

Улав Холе мав кращий вигляд. А може, то лише інше освітлення. Він спитав, чому Харрі усміхається. Й що трапилось із вилицею.

Харрі бовкнув щось про свою незграбність, а подумки спитав себе, у якому віці стаються ці зміни, коли діти починають захищати батьків від дійсності. Років у десять, вирішив він.

— Мене навідувала твоя молодша сестра, — мовив Улав.

— Як ся має?

— Добре. Коли дізналась, що ти повернувся, сказала, що тепер мусить про тебе піклуватися. Бо вона тепер доросла. А ти — маленький.

— М-м-м. Розумниця. А як ти сьогодні?

— Добре. Чудово, справді. Гадаю, саме час покидати це місце. Він посміхнувся, й Харрі посміхнувся у відповідь.

— А що кажуть лікарі?

Улав Холе досі всміхався:

— Багато всілякого. Побалакаймо про щось інше.

— Гарзд. Про що ти хочеш побалакати?

Улав Холе замислився.

— Хочу побалакати про неї.

Харрі кивнув. Він сидів, мовчки слухаючи, як батько й мати познайомилися. Як вони одружилися. Про те, як вона занедужала, коли Харрі був ще хлоп'ям.

— Інґрід завжди мені допомагала. Завжди. Але сама так нечасто мене потребувала. Допоки не захворіла. Часом мені здавалося, що її хвороба була мало не благословенням.

Харрі здригнувся.

— Тобто можливістю хоч якось віддячити, розумієш? І я старався. Я виконував усе, про що вона просила. — Улав пильно поглянув на сина. — Усе, Харрі, майже все.

Харрі хитнув головою.

Батько вів далі. Про Сестреня й Харрі, про те, якою розумницею росла Сестреня. І яка у Харрі була неймовірна сила волі. Як він боявся темряви, але нікому не хотів у тому зізнаватися, тож коли вони з матір'ю часом підходили до його дверей, то чули, як він або плаче, або лається на невидимих почвар. Але зайти до кімнати й втішити його батьки не могли. Адже тоді б він розлютився й вимагав, щоб вони йшли геть.

— Ти, Харрі, завжди гадав, що боротися з почварами треба лише самотужки.

Улав Холе вкотре переповів історію про те, що син ні слова не промовив, аж допоки йому не виповнилося майже п'ять років. Але коли одного дня він забалакав, слова наче самохіть полилися з нього. Розлогі, серйозні, з дорослими висловами. Вони з матір'ю гадки не мали, де він їх навчився.

— Але Сестреня має рацію, — усміхнувся батько. — Ти знову здитинився. І вже майже зовсім не розмовляєш.

— М-м-м. Ти хочеш, щоб я говорив?

Батько захитав головою:

— Ти вже краще слухай. Але на сьогодні досить. Провідай мене якось іще.

Харрі, потиснувши ліву батькову руку своєю правицею, підвівся.

— Ти не проти, якщо я поживу в Уппсалі кілька днів?

— Удячний, що ти сам запропонував. Я не хотів обтяжувати тебе, але за помешканням потрібно наглядати.

Харрі вирішив не казати, що у його власному помешканні ось-ось відключать електрику.

Батько задзеленчав у дзвоник, зайшла усміхнена медсестра, звернулася до Улава на ім'я, безневинно кокетуючи з ним. Харрі зауважив, як батько понизив голос, пояснюючи, що Харрі треба взяти ключі від будинку у валізі, зауважив, як лежачий хворий старий намагається розпушити перед жінкою пір'я. І чомусь ці намагання не видавались жалюгідними, ніби саме так і має бути.

Замість прощання батько повторив:

— Усе, про що вона просила. — І прошепотів: — Окрім одного.

Поки медсестра вела Харрі до кімнати, де зберігали речі пацієнтів, вона сказала, що з ним бажає поговорити лікар. Знайшовши ключі у валізі, Харрі постукав у двері, які показала йому медсестра.

Лікар кивнув на стілець, пропонуючи сісти. А сам відхилився на спинку крісла, склавши долоні дашком.

— Добре, що ви повернулися додому. Ми шукали вас.

— Знаю.

— Рак поширився.

Харрі кивнув. Хтось колись казав, що розростання — це найперша ознака ракових клітин.

Лікар пильно, ніби вивчаючи його, подивився на Харрі, наче розмірковував, чи варто продовжувати.

— Гарзд, — мовив Харрі.

— Себто?

— Я готовий почути все.

— Нині ми вже зазвичай не кажемо, скільки лишилось нашому пацієнтові. Трапляються медичні помилки, та й загалом знати це дуже важко. Але за теперішніх обставин, гадаю, вам варто знати, що він уже пережив те, що йому відведено.

Харрі кивнув головою. Визирнув у вікно. Туман унизу досі був щільний.

— Маєте мобільний, щоб ми могли знайти вас, коли щось трапиться?

Харрі похитав головою. Унизу, з туману, почулася сирена. Чи йому вчувається?

— Може, хоч скажете, хто б вам міг повідомити?

Харрі знову похитав головою.

— Не турбуйтеся. Я телефонуватиму й щодня навідуватиму його. Гарзд?

Лікар кивнув і глянув услід Харрі, коли той зірвався з місця й кинувся до виходу.

Коли Харрі дістався до Фрогнер-парку, вже була дев'ята. Власне паркова територія — півтисячі квадратних кілометрів, але басейн займає лише незначну частину парку й обнесений парканом, тому поліції неважко було відгородити місце злочину. Вони лише обнесли стрічкою паркан і всадили поліцейського біля входу, де зазвичай продають квитки у басейн. Згряя стерв'ятників, кримінальних репортерів, уже злетілася й клекотала біля воріт, жадаючи лише одного: поглянути на тіло. Депутат стортингу, як не крути, тож громадськість має право побачити такий знаний труп. У «Кафепікені» Харрі взяв чашечку «американо». Столики у них стояли на вулиці упродовж лютого, тож Харрі, вмостившись,

запалив цигарку й став роздивлятися натовп біля входу в басейн.

На стілець поряд опустився якийсь добродій.

— Невже Харрі Холе власною персоною? Де ж це ви пропали?

Харрі звів очі. Рогер Єндем, кримінальний репортер з «Афтенпостен», теж запалив цигарку й махнув рукою у бік Фрогнер-парку:

— Нарешті Маріт Ульсен отримала бажане. До восьмої вечора вона стане зіркою. Повіситися на вищі для стрибків у парку Фрогнер. Good career move^[33]. — Він обернувся до Харрі й скривився. — А що з вашою вилицею? Маєте кепський вигляд.

Харрі нічого не відповів. Сьорбав каву, не збираючись порушувати ніякову паузу. Сподівався, на жаль, марно, що журналіст второпає: його товариство небажане. З туману над їхніми головами почулося ляскання — звук гвинта гелікоптера. Рогер Єндем, примружившись, поглянув угору.

— Певно, з «Верденс ганг»^[34]. Цілком у їхньому стилі — винайняти гвинтокрил. Сподіваюсь, туман не розвіється.

— Отже... Отже, краще хай фотографій ніхто не побачить, аніж їх зробить «Верденс ганг»?

— Певна річ! А хіба ви вже щось знаєте?

— Та, без сумніву, менше, ніж ви, — відповів Харрі. — Тіло знайшов один з нічних вартових і відразу зателефонував у поліцію. А ви що знаєте?

— Голову цілком відірвано. Скидається на те, що жінка стрибнула з самої верхівки з мотузкою навколо шиї. Оскільки ж була не худенька... Вагова категорія — десь близько ста п'ятдесяти кіло. На паркані знайшли нитки, ймовірно, з її спортивного костюма. Вважають, що саме у тому місці вона проникла у парк. Інших доказів не знайшли, тому гадають, що вона була сама.

Харрі зробив глибоку затяжку. Голову повністю відірвано. От уже ці журналісти. Говорять достоту, як пишуть: «зворотною логікою», починаючи з найгарячішого.

— То що, це трапилось уночі? — закинув гачка Харрі.

— Чи вчора увечері. За словами чоловіка, Маріт Ульсен за п'ятнадцять десята пішла з дому на пробіжку. Як зазвичай.

— Пізнавато бігати підтюпцем.

— Як видається, вона бігала саме у цей час. Воліла бути сама у парку.

— М-м-м...

— До речі, я намагався знайти вартового, який її знайшов.

— Навіщо?

Єндем здивовано глянув на Харрі:

— Щоб отримати інформацію з перших рук, певна річ.

— Авжеж, — кивнув Харрі й знову зробив затяжку.

— Але він, здається, від усіх сховався, немає його ані тут, ані вдома. Мабуть, досі приголомшений, бідолаха.

— Та ну? Він же не вперше знаходить труп у басейні. Це, певно, керівники розслідування постаралися, щоб він не потрапив у ваші пазурі.

— Не вперше? Ви про що?

Харрі знизав плечима.

— Мене сюди вже кілька разів викликали. Через хлопчаків, котрі якимось залізли у парк поночі. Раз трапилось самогубство, другого разу — нещасний випадок. Четверо друзяк поверталися з вечірки додому й захотіли розваг на п'яну голову: подивитися, у кого стане сміливості підійти найближче до краю вишки. Тому, хто ступив на самісінький край, було дев'ятнадцять, а найстарший серед чотирьох був його рідний брат.

— От дідько, — мовив Єндем спроквола.

Харрі зиркнув на годинник, наче поспішав.

— Довгенька, мабуть, була мотузка, — зауважив Ендем. — Враз голову з пліч. Чи ви колись таке чули?

— Том Кетчум, — одказав Харрі, залпом допив каву і підвівся.

— Кетчуп?

— Кетчум. З банди «Hole in the Wall». Повісили у Нью-Мексико у 1901-му. Звичайнісінька шибениця, лише мотузка задовга була.

— О! І наскільки довга?

— Трохи довша двох метрів.

— Всього-на-всього? Мабуть, огрядний був чолов'яга?

— Аж ніяк. Це я до того, як просто, виявляється, втратити голову, правда?

Ендем щось прокричав услід, але Харрі не розчув. Він пройшов через парковку з північного боку басейну, затим парком, звернув ліворуч, потім через міст у напрямку головного входу. Увесь паркан був два з половиною метри заввишки. Вагова категорія — десь близько ста п'ятдесяти кіло. Може, Маріт Ульсен і намагалася перелізти через паркан до басейну, але навряд чи самотужки.

Пройшовши мостом, Харрі звернув ліворуч і знову наблизився до басейну з протилежного боку. Переступивши через жовтогарячу поліцейську стрічку, що оперізувала місце злочину, зупинився на верхівці схилу перед чагарниками. Останніми роками Харрі багато чого забув. Але дещо не йшло з голови донині. Він досі пам'ятав імена чотирьох хлопців з вишки для стрибків. І погляд старшого брата, коли той зовсім невиразним голосом відповідав на запитання Харрі. А ще — руку хлопця, що показував, як вони пролізли до басейну.

Ступаючи обережно, щоб часом не знищити ймовірні сліди, Харрі відсунув гілля чагарнику. Скидається на те, ніби міська служба паркового господарства розпланувала свою роботу на

багато років наперед. Якщо, звісно, вона взагалі щось планувала. Хай там як, а прогалина у паркані досі на місці.

Присівши навпочіпки, Харрі почав пильно роздивлятися гострі кінці дроту. Зауважив темні нитки. Ніби хтось не прослизнув, а силоміць протиснувся у дірку. Він почав шукати ще слідів. Згори прогалини у паркані він зауважив чорну вовняну нитку. Прогалина заввишки була чималенька. Щоб дістатися верхівки головою, треба випростатися на весь зріст. Отже, плетена вовняна шапка. Чи Маріт Ульсен носила вовняну шапку? За словами Рогера Єндема, Маріт Ульсен вийшла з дому за чверть десята, щоб побігати парком. Як зазвичай, так він сказав.

Харрі спробував уявити все подумки. Незвично теплий вечір у парку. Побачив, як огрядна упріла жінка біжить підтюпцем. Жодної вовняної шапки на ній він не побачив. Адже було не настільки холодно. Може, чоловік не хотів, щоб його помітили чи упізнали? Отже, чорна бавовняна шапка. Можливо, лижна маска.

Він обережно вийшов з чагарнику.

Як вони підійшли, він не чув.

Один з чоловіків тримав у руці пістолет, певно, австрійський «Штейр», напівавтоматичний. Цілив у Харрі. Тримав пістолета блондин з роззявленим ротом і нижньою щелепою, що випиналася наперед, а коли до всього він ще й зарохкав, сміючись, Харрі враз спало на гадку прізвисько Трульса Бернтсена з Крипосу. Бівіс. Як у мультсеріалі про Бівіса та Батхеда.

Другий чоловік був маленький, дуже кривоногий, він тримав руки у кишенях пальта, яке прикривало, як уже Харрі добре знав, вогнепальну зброю й посвідчення Крипосу на ім'я, що скидалося на фінське. Але увагу Харрі привернув третій, зодягнений в елегантний плащ. Стояв трохи віддалік, ліворуч

від своїх колег. Однак було щось у позах та жестах Бівіса й фіна, у тому, як обоє зиркали то на Харрі, то на того третього, що підказувало: вони — його продовження, буцімто насправді він тримає зброю. Найбільше Харрі вразила у чоловікові не його майже жіночна краса. Не те, що верхні й нижні вії були такі довгі, ніби він підфарбував їх тушшю. Не витончені обриси носа, підборіддя та щік. Не волосся — густе, темне, посріблене сивиною, гарно підстрижене й набагато довше, ніж дозволяють відомчі стандарти. Й не безліч дрібних блідих плям на засмаглій шкірі, ніби після кислотного дощу. Харрі вразила зненависть. Саме зненависть у погляді незнайомця, спрямованому на нього, така шалена, що Харрі здалось, ніби він фізично відчуває її, як щось біле й важке.

Чоловік довбався у зубах зубочисткою. Голос його виявився вищим та м'якшим, ніж гадав Харрі.

— Ви пройшли на територію, яку перекрили для потреб розслідування, Холє.

— Беззаперечний факт.

— Навіщо?

Харрі пильно вдивлявся у співрозмовника, подумки перебираючи одну відповідь за одною, відкидаючи неслухні, допоки не збагнув, що у нього немає жодної.

— Бачу, ви мене знаєте, — мовив Харрі. — А з ким маю задоволення спілкуватися?

— Сумніваюся, що хтось із нас двох після цього спілкування буде вдоволений, Холє. Тому я пропоную вам негайно покинути це місце й ніколи більше не показуватися на місці злочину, яке розслідує Крипос. Зрозуміло?

— Гарзд. Зрозумів. Хоч і не до кінця. А що як я міг би надати поліції певну допомогу, скажімо, у випадку з Маріт Ульсен, підказати...

— Єдине, чим ви ошчасливили поліцію, — це ваша знеславлена репутація, — встряв у розмову м'який голос. — За моїми даними, ви — п'яниця, злісний правопорушник і просто гидка комаха, Холє. Тож я раджу вам негайно заповзти знову під той камінь, з-під якого ви виповзли, поки вас підбором не розчавили.

Харрі, глянувши на чоловіка, відчув, як нутро й розум однозначно підказували: облиш, іди геть. Тобі немає чим крити. Будь хитріший.

Та й справді бути хитрішим не завадило б. Харрі вийняв пачку цигарок.

— Це ти мене збираєшся розчавити, Бельмане? Адже ти Бельман? Геній, який послав за мною цю мавпочку із сауни? — Харрі кивнув, показуючи на фіна. — Зважаючи на ту недолугу спробу, ти неспроможний розчавити підбором навіть е... е... — Харрі гарячково підбирав слушне порівняння, але на думку нічого не спадало. Клята зміна часових поясів!

Бельман був хвацькішим:

— Забирайся, Холє. — І ткнув великим пальцем через плече: — Ну ж бо — хутчіш!

— Я... — почав був Харрі.

— Гаразд, — мовив Бельман, широко всміхаючись. — Тебе заарештовано.

— Що?

— Тобі тричі наказували забиратися з місця злочину, але ти не підкорився наказові. Руки за спину.

— Послухай-но! — гаркнув Харрі, чимраз дужче почувуючись піддослідним щуром у лабораторному лабіринті, дії якого абсолютно передбачувані. — Я лише хочу...

Бернтсен, він же Бівіс, смикнув його за лікоть так, що цигарка впала на вологу землю. Харрі нахилився за нею, але від удару ногою у спину впав сторчака. Забив лоба й відчув присмак

землі та жовчі. Почув вкрадливий Бельманів голос просто над вухом:

— Ти виявляєш спротив під час арешту, Холе. Я ж попрохав тебе завести руки за спину, адже так? Покласти їх сюди...

Бельман легко торкнувся рукою сідниць Харрі. Той важко сопів, не рухаючись. Бо чудово усвідомлював, чого прагне Бельман. Спротив поліції. Два свідки. Стаття 127. Термін до п'яти років. Гру скінчено. Попри те, що Харрі чудово все розумів, він знав, що невдовзі Бельман отримає своє. Тому він зосередився на іншому, абстрагувався від схожого на рохкання сміху Бівіса й наодеколоненого Бельмана. Він згадав її — Ракель. Він закинув руки за спину, над рукою Бельмана, й повернув голову. Нарешті вітер розігнав туман, і вдалині, на тлі сірого неба, біліла граційна вишка для стрибків у воду. З переднього краю платформи щось звисало, гойдаючись від вітру, мабуть, мотузка.

М'яко клацнули наручники.

Бельман стояв на парковці на вулиці Міддельтунгсгате, спостерігаючи, як вони від'їжджають. Вітер шарпав поли його плаща.

Черговий у камері попереднього ув'язнення, або ж КПУ, читав газету й не відразу помітив, що перед ним вирости троє.

— Здоров, Туре, — мовив Харрі. — Маєш номер не для курців з пристойним краєвидом?

— Здоров, Харрі. Давненько не бачились. — Черговий вийняв ключа з шафки у себе за спиною й простягнув Харрі. — Люкс для молодят.

Харрі зауважив, як збентежився Туре, коли Бівіс, нахилившись, вихопив ключа й гаркнув:

— Він заарештований, телепню!

Харрі винувато дивився на Туре, відчуваючи, як руки Юссі обмацують кишені, виймаючи звідти гаманець та ключі.

— Чи не зателефонував би ти Гуннару Хагену, Туре? Він...

Юссі смикнув за наручники з такою силою, що Харрі здалось, ніби метал уп'явся у шкіру, й він зашкутильгав задом наперед у бік камери.

Вони замкнули Харрі у маленькій камері два на півтора метри, потім Юссі пішов до Туре підписати папери, а Бівіс лишився ззовні й дивився на Харрі у вічко. Той зауважив, що він хоче щось сказати, тож чекав. І нарешті Бівіс процідив голосом, що тремтів від ледь прихованої люті:

— То як почувашся? Таким крутим був, упіймавши двох серійних убивць, по телеку тебе показували, бачте. І от сам сидиш за ґратами й на двері витріщаєшся.

— Чому ти такий злий, Бівісе? — тихо спитав Харрі й заплющив очі. Відчув, як його гойдає, ніби він щойно зійшов на землю після тривалої морської мандрівки.

— Я не злий. Але на виродків, які стріляють у порядних поліцейських, я лютую.

— Ти помиляєшся, — зауважив Харрі й вклався на нари. — По-перше, треба казати «я лютий», по-друге, інспектор Волер не був добрим поліцейським, а по-третє, я не стріляв, а відірвав йому руку. Ось тут, біля плеча. — І Харрі показав, де саме.

Бівіс роззявив рота, але тут же стулив його, не промовивши й слова.

Харрі знову заплющив очі.

Розділ 13. Кабінет

Коли Харрі розплющив очі, виявилось, що він уже пролежав у поліцейській камері дві години. Перед камерою стояв Гуннар Хаген і вовтузився з ключами, намагаючись відчинити двері.

— Даруй, Харрі, я був на нараді.

— Та все гаразд, шефе, — втішив його Харрі, потягнувся, позіхнув. — То що, я вже вільний?

— Я поговорив з поліцейським прокурором^[35], він сказав, що все гаразд. Попереднє ув'язнення — це застережний захід, а не арешт. Чув, тебе сюди запроторили двійко хлопів із Крипосу. Що сталося?

— Сподіваюся, це ти мені поясниш.

— Я?

— Крипос стежили за мною, відколи мій літак приземлився в Осло.

— Крипос?

Харрі, сівши на ліжку, пригладив рукою волосся.

— Вони стежили за мною ще від Державної лікарні. Й арешт був з цілковито формального приводу. Що коїться, босе?

Хаген, задерши підборіддя, почухав шию.

— Трясця, я мав таке передбачити!

— Що передбачити?

— Що може просочитися дещо. Про те, що ми намагаємося тебе знайти. Й що Бельман захоче цьому завадити.

— Чи не можна детальніше?

— Як я вже казав, усе доволі заплутано. У поліції проводять скорочення й оптимізацію. І розмежування сфер компетенції. Відділ розслідування убивств та Крипос давно вже не ладнують між собою. Чи в змозі така маленька країна утримувати одночасно дві структури, які опікуються одними й тими ж

справами, — діткливе питання. Суперечка розгорілася не на жарт, коли у Крипос прийшов новий заступник, такий собі Мікаель Бельман.

— Розкажи про нього.

— Про Бельмана? Закінчив Поліцейську академію у Норвегії, попрацював зовсім небагато, потім потрапив у Європол у Гаазі. Потому повернувся на батьківщину таким собі вундеркіндом, якому немає іншого шляху, як лише вперед та нагору. Галас піднявся з першого ж дня, коли він зажадав узяти на роботу колишнього колегу з Європолу, іноземця.

— Часом не фіна?

Хаген кивнув згідливо.

— Юссі Колкку. У Фінляндії отримав базову поліцейську освіту, але для роботи у поліції Норвегії такої кваліфікації замало. Профспілка стала дибки. Звісно, питання вирішили: Колкку взяли на роботу тимчасово, за програмою обміну. Черговим номером Бельман заявляє, мовляв, правові норми варто тлумачити так: у випадку, коли скоєне гучне вбивство, саме Крипос має вирішувати, хто розслідуватиме — вони чи місцеве поліцейське управління. А не навпаки.

— І що?

— І це, певна річ, абсолютно неприйнятно. У нашому Поліцейському управлінні найбільший у країні відділ розслідування убивств, і ми маємо право самостійно вирішувати, які вбивства в Осло ми розслідуватимемо, у яких нам потрібна допомога, а які віддамо опікуватися Крипосу. Загалом, їх створювали, щоб вони надавали поліцейським округам технічну підтримку під час розслідування вбивств, але Бельман, не довго думаючи, наділив свій підрозділ імператорським статусом. Міністерство юстиції теж утягнули. А там швиденько зметикували, що нарешті з'явилася можливість втілити те, чому ми дотепер противилися: зробити так, щоб усі

вбивства розслідувалися в одному місці. Їм по цимбалах наші заперечення, що виникне ризик одностороннього розслідування, бюрократичного виродження, що наші поліцейські краще знаються на місцевих особливостях, що старші передають знання молодшим, що відбувається приплив нової крові...

— Дякую, та навертати мене вже не треба.

Хаген підняв руку:

— Гарзд, але зараз Міністерство юстиції готує пропозицію...

— Себто?

— Вони хочуть вчинити розважливо. Йдеться про те, щоб якнайліпше використати свої ресурси, яких обмаль. І якщо Крипос зможуть довести, що вони досягають кращих результатів, коли їм не треба оглядатися на місцеву поліцію...

— ...тоді вся влада перейде до рук Брюна, — зазначив Харрі.
— Бельману — великий кабінет, і прощавай відділ убивств?

Хаген знизав плечима.

— Щось на кшталт того. А коли виявили труп Шарлотти Лолле за «датсуном» і стало очевидним, що загальна картина подібна до убивства іншої дівчини у підвалі в новобудові, ми просто-таки зіштовхнулися лобами. У Крипосі заявили: попри те, що вбивства скоєно в Осло, подвійні убивства розслідує Крипос, а не поліцейський округ Осло, й розпочали власне розслідування. Вони зрозуміли, що саме ця справа стане вирішальною в тому, на чий бік пристане міністерство.

— Отже, треба розкрити справу швидше за Крипос?

— Повторюю, все дуже непросто. Вони не хочуть ділитися з нами інформацією, хоча теж тупцяють на місці. Натомість вони завітали у міністерство. До нас, до начальника управління, зателефонували з міністерства, мовляв, краще було б, аби справу розслідували у Крипосі, допоки не вирішать, як поділити сфери повноважень на майбутнє.

Харрі повільно похитав головою:

— Я починаю розуміти. Ви у відчаї.

— Я б не хотів вживати саме такі слова.

— Ви у такому розпачі, що навіть відкопали старого мисливця за серійними убивцями Холе. Аутсайдера, якого вже викреслили з вашої зарплатної відомості, але який спромігся б розслідувати справу в абсолютній тиші й спокої. Саме тому я мав нікому нічого не казати про цю справу.

Хаген зітхнув.

— Вочевидь, Бельман все одно дізнався. І пустив за тобою хвоста.

— Щоб простежити, як ви нехтуєте ввічливим проханням Міністерства юстиції. Зловити мене на гарячому, коли я саме читатиму старі звіти та допитуватиму старих свідків.

— Чи ще дієвіше — вивести тебе з гри. Бельман розуміє, що вистачить схибити один раз, одного-єдиного келиха пива у робочий час, єдиного порушення посадових приписів, щоб тебе відсторонили.

— Гм... Або спротиву під час арешту. Він вирішив піти ще далі, цей вилупок.

— Я побалакаю з ним. Він відчепиться від тебе, коли я скажу, що ти все одно не хочеш розслідувати цю справу. Без нагальної потреби ми не змішуємо поліцейських з брудом. — Хаген зиркнув на годинник. — Гаразд, у мене роботи — під зав'язку, нумо якнайшвидше витягнемо тебе звідси.

Вони вийшли з КПУ, проминули стоянку й зупинились біля входу в Поліцейське управління — будівлю із сталі та бетону, що височіла над парком. Поряд, ніби пуповиною пов'язані із будівлею управління підземним тунелем, темніли сірі мури Ботсена — окружної в'язниці міста Осло. Нижче, у бік фіорда та порту, простягався район Грьонланн. Фасади були по-зимовому вицвілими й брудними, ніби присипані попелом. Підйомні

крани внизу біля порту вимальовувалися на тлі неба, ніби шибениці.

— Не найкраще видовище, правда ж?

— Та не надто гарне.

— Хай там як, а щось таки є в цьому місті.

Харрі кивнув:

— Авжеж.

Вони трохи постояли, засунувши руки в кишені.

— Прохолодно яюсь, — мовив Харрі.

— Та не надто.

— Може, й так, але мій термостат, певно, досі налаштований на температуру Гонконгу.

— Звісно.

— Там, нагорі, пригостиш чашечкою кави? — Харрі кивнув у бік шостого поверху. — Хоч ти казав, що роботи до біса. Справа Маріт Ульсен?

Хаген не відповів.

— Отже, — підсумував Харрі, — Бельман та Крипос загарбали й це...

Проходячи червоною зоною у коридорі шостого поверху, Харрі все кивав у відповідь на стримані кивки, якими з ним віталися. Схоже, він, хоч і був легендою у цій будівлі, але ніколи не був надто популярним.

Вони зайшли в двері, на яких був прикріплений аркуш А-4 з написом: «I see dead people».

Хаген кахикнув:

— Мусив віддати твій кабінет Магнусу Скарре, у нас тут яблуку ніде впасти.

— Та пусте, — мовив Харрі.

На кухні для працівників управління вони розжилися по паперовому стаканчику горезвісної місцевої кави з кавоварки з фільтром.

У кабінеті Хагена Харрі вмовився напроти столу начальника — на стільці, де йому неодноразово вже доводилося сидіти.

— Бачу, він досі у тебе. — Харрі кивнув на предмет на столі, що скидався на білий знак оклику. Людський палець. Харрі знав, що це був палець японського командувача часів Другої світової. Під час відступу командувач відрубав собі мізинця на очах у підлеглих, вибачаючись, що вони не мають змоги повернутися й забрати полеглих. Хаген любляв переповідати цю історію, пояснюючи керівникам середньої ланки, своїм підлеглим, що таке авторитет.

— А у тебе його досі немає, — відповів Хаген, киваючи на руку Харрі, що тримала каву, на якій бракувало середнього пальця.

Харрі кивнув і відсюрбнув кави. Кава була така, як і раніше. Розплавлений асфальт.

Харрі скривився.

— Мені потрібна команда з трьох чоловік.

Хаген повільно відпив кави й відставив стаканчик убік.

— І не більше?

— Ти завжди про це питаєш. Утім, знаєш, що я не люблю надто численної групи.

— Цього разу не заперечуватиму. Що менше людей, то менша можливість для Крипосу та міністерства винюхати, що ми взялися розслідувати подвійне вбивство.

— Потрійне, — уточнив Харрі й позіхнув.

— Ну добре, ми ж не знаємо напевне, чи була Маріт Ульсен...

— Жінка, сама, увечері, її силоміць відводять в інше місце, де позбавляють життя у незвичний спосіб. І це втретє у невеличкому Осло. Це потрійне вбивство. Повір мені. Але ти сам розумієш: незалежно від того, мало нас чи ні, що нам доведеться докласти чимало зусиль, аби наші стежки ніяк не перетнулися з Крипосом.

— Звісно, — відповів Хаген, — знаю. Тому ставлю умову: якщо ваше розслідування десь вигулькне, до нашого відділу воно не має жодного стосунку.

Харрі примружився. А Хаген вів далі:

— Певна річ, нам буде прикро, що деякі наші співробітники виявляться втягнутими у справу без дозволу керівництва відділом. І ти цю версію не спростовуватимеш.

Харрі утупився в Хагена. Їхні погляди зустрілися.

— Питання є?

— Є.

— Де відбувається витік інформації?

— Себто?

— Хто у Бельмана за інформатора?

Хаген знизав плечима:

— Гадаю, він не стежить за нами увесь час. А про те, як тебе дістати, він міг дізнатись з найрізноманітніших джерел.

— Знаю, що Магнус Скарре любить теліпати язиком де треба й де не треба.

— Не питай мене більше ні про що, Харрі.

— О'кей. Де влаштуємо штаб-квартиру?

— Я гадаю... — Гуннар Хаген кивнув головою, ніби саме про це розмірковував. — Що ж до приміщення...

— Отже?

— Я вважаю, у нас тут забагато людей товчеться, тож треба шукати щось поза межами управління, але недалечко.

— Гарзд. То де?

Хаген визирнув у вікно. На сірі мури окружної в'язниці.

— Жартуєш? — усміхнувся Харрі.

Розділ 14. Добір команди

Бйорн Гольм увійшов до дорадчої кімнати у криміналістичному відділі в Брюні. Сонце за вікнами вже котилося за фасади будинків, поступаючись владою над містом надвечірнім сутінкам. На стоянці перед будівлею стояло чимало автівок, а перед входом у Крипос на тому боці вулиці припаркувався білий фургончик із супутниковою антеною на даху й логотипом Норвезької телерадіокомпанії на боці.

Єдиною людиною, присутньою у дорадчій кімнаті крім нього, була його начальниця, Беата Льонн, дуже тендітна, бліда та мовчазна пані. Хто не знав її, можливо, подумав би, що такій жінці важко керувати цілою ватагою дорослих, надпрофесійних, самовпевнених експертів-криміналістів, які завжди мають свою думку й не бояться йти на конфлікт. Але тому, хто був обізнаний в усьому, ставало цілком очевидним, що лише вона й спроможна з ними упоратися. Передовсім не тому, що її поважали, бо вона не зламалася, провівши на вічний спокій двох поліцейських — спочатку власного батька, а згодом і батька своєї дитини. А тому, що вона була краща серед них, випромінювала таку порядність і силу, що коли Беата Льонн пошепки давала наказ, опустивши погляд і зашарівшись, цей наказ виконували беззастережно. Отож не дивина, що Бйорн Гольм поспішив у дорадчу кімнату, щойно дізнався, що його кличуть.

Вона сиділа у кріслі, присунутому майже до самого телевізора.

— Передають прес-конференцію наживо, — мовила вона не озираючись. — Сідай.

Гольм враз упізнав людей на екрані. І міркував, як дивно сидіти тут і дивитися на телевізійний сигнал, який подолав

тисячі кілометрів у космосі лише для того, щоб показати йому те, що наразі відбувається на іншому боці вулиці.

Беата Льонн додала гучності.

— Ви цілком правильно мене зрозуміли, — відповів Мікаель Бельман і нахилився до мікрофону, що стояв перед ним на столі. — Наразі ми не маємо жодного сліду й жодного підозрюваного. Повторюю ще раз: ми не заперечуємо, що загибла могла скоїти самогубство.

— Але ж ви казали... — почала одна з журналісток.

Бельман обірвав її:

— Я казав, що ми вважаємо цю смерть підозрілою. Ви, певна річ, знаєтеся на термінах. Якщо ні, то вам варто... — Він не закінчив речення і показав на когось за камерою.

— «Ставангер афтенблад», — пробурмотів цей хтось говіркою Ругалана. — Чи не пов'язують у поліції цю смерть з двома іншими випадками у...

— Ні! Якщо ви слухали уважно, то, певно, зрозуміли, що ми всього-на-всього не виключаємо можливого взаємозв'язку.

— Це я зрозумів, — спокійно й повільно вів далі носій ругаланської говірки. — Але усіх присутніх радше цікавить те, якої ви думки, а не те, чого ви не виключаєте..

Бйорн Гольм зауважив, як пильно дивиться Бельман на журналіста і як нетерпляче сіпаються куточки його губ. Жінка у формі, яка сиділа поряд з Бельманом, затулила мікрофон рукою і щось тихо йому прошепотіла. Обличчя старшого інспектора потьмарилося.

— Мікаель Бельман проходить пришвидшений курс зі спілкування з пресою, — прокоментував Бйорн Гольм. — Урок перший: гладити треба за шерстю, а надто — регіональні видання.

— Так, він новачок, — мовила Беата Льонн. — Згодом навчиться.

— Переконана?

— Авжеж, Бельман з тих, хто вчиться.

— З того, що я чув, смирення опанувати нелегко.

— Справжнє — важко. Але у мистецтві сучасного спілкування вміння стелитися перед ЗМІ, коли потрібно, — основне правило. Саме цього Нінні зараз його навчає. А Бельман достатньо кмітливий, щоб це зрозуміти.

Бельман на екрані кахикнув, через силу, майже по-хлоп'ячому, посміхнувся й нахилився до мікрофону:

— Перепрошую, якщо мої слова видалися трохи зарізкими, але ми всі мали важкий день, і сподіваюся, ви всі розумієте, що ми прагнемо щонайшвидше повернутися до розслідування цього трагічного випадку. Наразі маємо завершувати, але якщо хтось має ще питання, прошу залишити їх Нінні. Я обіцяю, що намагатимусь повернутися й відповісти усім особисто. Ще до того, як номери буде підписано до друку. Домовились?

— А що я тобі казала? — Беата переможно засміялася.

— A star is born,^[36] — відповів Гольм.

Картинка зникла з екрана, й Беата повернулася до Бйорна.

— Телефонував Харрі. Хоче, щоб я тебе йому позичила.

— Мене? — перепитав Бйорн. — А навіщо?

— Ти й сам чудово розумієш навіщо. Чула, ти був з Гуннаром Хагеном в аеропорту, коли прилетів Харрі.

— Ой, — Гольм широко посміхнувся, показуючи зуби.

— Гадаю, Хаген прагнув використати тебе в операції «переконання», оскільки чудово обізнаний, що ти належиш до тих, з ким Харрі подобається працювати разом.

— Я б не сказав, що ми були в цьому успішні. Харрі відмовився братися за справу.

— Схоже, він змінив свою думку.

— Невже? Цікаво, що його переконало?

— Він не сказав. Сказав тільки, що, на його думку, більш слушно буде діяти через мене.

— Певна річ, ти ж тут начальниця.

— Коли йдеться про Харрі, немає нічого певного... Ти ж знаєш, ми з ним добрі знайомі.

Гольм кивнув на знак згоди. Звісно, він знав. Знав, що Джека Халворсена, коханого Беати й батька її ненародженої дитини, було вбито, коли той співпрацював з Харрі. Морозної зимової днини йому перерізали горлянку просто на вулиці в Грюнерльокка. Гольм дістався туди, щойно це трапилось. Гаряча кров, що просякла сіро-сталевий лід. Смерть поліцейського. Харрі ніхто не звинувачував. Звісно, окрім його самого.

Гольм почухав зарослу щетиною щоку.

— І яка була твоя відповідь?

Беата, зітхнувши, глянула на вулицю, на журналістів та фоторепортерів, які похапцем залишали штаб-квартиру Крипосу.

— Та ж сама, що й тобі зараз. Що міністерство дало зрозуміти: всі повноваження тепер належать Крипосу, а отже, я не маю змоги направляти експертів-криміналістів, що займаються цією справою, ні до кого, окрім Бельмана.

— Але?

Беата Льонн постукала по столу кульковою ручкою.

— Але ж є інші розслідування, не лише це подвійне убивство.

— Потрійне, — виправив Гольм, а згодом, коли Беата пильно глянула на нього, додав: — Повір мені.

— Я гадки не маю, що насправді розслідує старший інспектор Холе, але жодною з цих справ він не займається, ми про це домовились, — відповіла Беата. — Але для розслідування решти справ, яких саме, я гадки не маю, я відпускаю тебе. На чотирнадцять днів. Примірник першого рапорту по справі, над

якою працюватимете, має лежати на моєму столі не пізніше, ніж за п'ять днів від сьогодні. Зрозуміло?

Кая Сульнес аж засвітилася, всередині відчуваючи майже непоборне бажання зробити кілька обертів у своєму офісному кріслі.

— Якщо Хаген згодиться, я, звісно, не заперечуватиму, — силкувалася вона видатися стриманою, але радість аж співала в її голосі.

— Хаген не заперечує, — відповів чоловік, що стояв навскіс в одвірку, прихилившись до нього головою й закривши за неї руку. — Отже, нас лише троє — ти, Гольм та я. Й те, над чим ми працюємо, — цілком таємне. Розпочнемо завтра, збираємось о сьомій у моєму кабінеті.

— Е-е-е... о сьомій?

— О сьомій. Нуль-сім-нуль-нуль.

— Добре. Який кабінет?

Чоловік, посміхнувшись, пояснив, який саме.

Вона глянула на нього з недовірою.

— Наша штаб-квартира... у в'язниці?

Діагональ випросталась в одвірку.

— Підготуйся. Питання є?

Питань Кая мала без ліку, але Харрі Холе вже щез.

Тепер цей сон приходиться до мене й удень. Десь удалині я досі можу розчути, як оркестр грає «Love hurts»^[37]. Я бачу, як кілька хлопців, підійшовши, оточили нас, але вони не втручаються. Добре. Бо я саме дивлюся на неї. Поглянь, що ти накоїла, намагаюся промовити я. Поглянь на нього, невже ти досі потребуєш його? Боже, як же я ненавиджу її, так і кортить вийняти ножа з рота й встромити його в неї, розпороти шкіру, побачити, як з неї юшить кров, виповзають кишки, брехня,

глупство, її ідіотська пиха. Хтось же має показати їй, яка вона бридка усередині.

Дивився прес-конференцію по телевізору. Телепні й нездари! Жодних слідів, жодних підозрюваних! Перші сорок вісім годин — золотий час, вони вже спливають, покваптеся, ну ж бо! Чого хочете від мене? Щоб я написав це на стіні кров'ю?

Це ви, а не я, робите все, щоб убивства тривали.

Листа дописано.

Покваптесь.

Розділ 15. Стробоскопічне світло

Стіне дивилася на хлопця, який щойно до неї забалакав. Борода, біляве волосся, плетена шапочка. У приміщенні. До того ж на ньому тепла шапочка, що закриває вуха. Навіжений сноубордист? Придивившись пильніше, Стіне зауважила, що то не парубок, а чоловік. Десь за тридцять. Принаймні на засмаглій шкірі були білі зморшки.

— То й що? — відповіла вона, намагаючись перекричати музику, що гриміла у приміщенні в Краббе. Нещодавно відкритий клуб голосно заявив, що відтепер — це нове місце для молодих і найсучасніших музикантів, кіномитців та письменників зі Ставангера, котрих насправді чимало у цьому поведеному на бізнесі місті, що рахує нафтові долари. Збіговисько ще не вирішило, чи заслуговує Краббе їхньої прихильності. Й Стіне не вирішила, чи вартий її прихильності цей парубок, чи то пак чоловік.

— Я лише гадаю, що тобі треба вислухати те, що я розповім, — мовив він, упевнено посміхнувся їй своїми блакитними, як на неї, надто яскравими очима. Чи, може, це тут таке освітлення. Стробоскопічне світло? Супер? Видно буде. Він крутив у руці келих з-під пива, обіпершись на барну стійку так, що їй довелося б нахилитися, щоб розчути, що він розповідатиме, — але дзуськи! Одягнений у товсту дуту куртку, але під недолугою шапочкою не видно й краплини поту. Може, це якась модна шапочка? — Бо мало з тих, що, об'їхавши на мотоциклі всі райони дельти Іраваді в Бірмі, повернулись звідти такими живими, щоб про це теревені правити, — промовив він далі.

Такими живими. Базікало, та й годі. Такі їй осоружні. Він на когось скидався. На якогось героя класичних американських бойовиків чи серіалів вісімдесятих.

— Отож я заприсягнувся, що коли повернуся у Ставангер, піду десь посидіти, куплю пива, підійду до найгарнішої дівчини, яку побачу, й скажу саме оце, що зараз. — Розвівши руками, він посміхнувся білозубою широкою посмішкою. — Мені видається, що ти — дівчина біля синьої пагоди.

— Де?

— Це із Редьярда Кіплінга, панно. Ти — дівчина, яка чекає британського солдата біля пагоди Мульмейна. То як? Поїдеш зі мною? Ходити босоніж мармуром Шведагона? Або їсти м'ясо кобри Баго? Засинати під молитовні замовляння мусульман у Янгуні й просинатися під буддійські в Мандалаї? — Він передихнув.

Вона нахилилася вперед:

— Отже, я тут найгарніша дівчина?

Він роззирнувся.

— Ні, але у тебе найбільші цицьки. Ти гарна, але конкуренція шалена, питання в тім, чи ти найгарніша з усіх. Гайда звідси?

Засміявшись, вона похитала головою. Ніяк не могла визначити: чи то він смішний, чи просто ненормальний.

— Я тут із подружками. Спробуй цей фокус на комусь іще.

— Еліас.

— Що?

— Тобі ж цікаво, як мене звати? А раптом ми ще побачимось. Мене звати Еліас Скуг. Прізвище забудеш, але Еліаса запам'ятаєш. Тож ми ще побачимось. Раніше, ніж ти це усвідомиш.

Вона схилила голову набік:

— Он як?

Він теж схилив голову набік і перекривив її:

— Отак.

Потім допив пиво, поставив келих на стільницю, засміявся їй в обличчя й пішов.

— Хто це? — спитала Матильда.

— Хтозна, — відповіла Стіне. — Він наче нічого, але дивак. З говірки — ніби зі Східної Норвегії.

— Дивак?

— У нього дивні очі. І зуби. Чи, може, це лише стробоскопічне світло...

— Стробоскопічне?

Стіне засміялася.

— Як у солярії. Колір зубної пасти. Через це пика ніби у зомбі.

Матильда хитнула головою.

— Мусиш випити. Ходімо.

Стіне пішла слідом, зиркнувши мимохідь на двері. Їй здалося, що вона помітила за склом обличчя, але там нікого не було.

Розділ 16. «Speed King»

Була дев'ята вечора. Харрі йшов центром Осло. Він згаяв цілий день, перетягуючи столи й стільці до нового кабінету. По обіді поїхав провідати батька в лікарню, але не застав його: батька забрали на якісь процедури чи аналізи. Отож мав повернутися назад. Він зробив кілька ксерокопій документів, кілька дзвінків, замовив квитка в Берген, заскочивши у Сіті, придбав USB-модем завбільшки з недопалок.

Харрі крокував широко. Йому це завжди страшенно подобалося: йти пішки зі сходу на захід цим компактним містом, мимохідь помічаючи, як поступово, але очевидно змінюються люди, мода, етнічна належність, архітектурні стилі, кав'ярні, бари. Він заскочив у «Макдональдс», проковтнув гамбургер, сховав у кишеню три соломинки для коктейлів і попростував далі.

Не минуло й півгодини, як він вийшов з пакистанського Грьонланна, що скидався на гетто, й опинився у гарній, дещо стерильно-білій як крейда західній частині міста. Кая Сульнес мешкала на вулиці Людер-Сагенс-гате. Будинок, у якому вона жила, належав до тих старовинних великих дерев'яних будівель, за якими мешканці Осло вишиковуються у чергу, коли їх часом виставляють на продаж. І навіть не для того, щоб придбати, — адже грошей на це майже ніхто не мав, — але щоб помилуватися, помріяти, переконатися, що Фагерборг досі такий самий, яким прагне видаватися, — район, де багатії заможні, але не занадто, де гроші не надто нові, й ніхто не має ані плавальних басейнів, ані автоматичних воріт у гаражі, ані решти сучасних вульгарних викрутасів. Адже місцеві мешканці поводитися так само, як завжди. Улітку сиділи під яблунями у своїх великих тінистих садках у старих плетених кріслах чи на

старих садових лавах, надто громіздких і пофарбованих у чорне, як і будиночки, з яких їх повиносили. А коли меблі з садів заносили до будинків і дні коротшали, за вікнами зі скляних квадратиків засвічувалися свічки. На вулиці Людер-Сагенс-гате різдвяний дух панував з жовтня до березня.

Хвіртка у садок скрипнула так голосно, що Харрі зрозумів: пес тут не потрібен. Під чобітьми шурхотів гравій. Знайшовши ці чоботи у шафі, Харрі зрадів, наче дитина, але зараз вони вже геть промокли.

Він зійшов сходами на ганок і подзвонив. Таблички з іменами жильців не було.

Перед дверима стояли елегантні жіночі черевички, а поруч — пара чоловічих черевиків. Розміру десь сорок шостого, подумав Харрі. Схоже, чоловік у Каї — кремезний. Адже, певна річ, у неї є чоловік, та й як йому могло спасти на гадку щось інше? Дивина, та й годі, але спало ж? Гаразд, це не суттєво. Двері розчинилися.

— Харрі? — Вона була зодягнена у простору шерстяну кофтину, заправні джинси й фетрові капці, такі старезні, що Харрі б запрягся, що на них уже виступило старече ластовиння. Обличчя без косметики. Лише здивована посмішка. Утім, здавалося, вона знала, що він прийде. Знала, що йому такий її вигляд сподобається. Він, звісно, помітив ще у Гонконзі ту зацікавленість, яку викликає у жінок чоловік зі славою, хай вона добра чи погана. Хоч він теж не намагався слушно пояснити усіх причин, які привели його до цих дверей. І навіть добре, що він цього не зробив. Гм, черевички сорок шостого розміру. Чи сорок шостого з половиною.

— Мені Хаген адресу дав, — мовив Харрі. — Від мого помешкання до твоєї оселі можна дістатися пішки, тож я вирішив, що краще навідатись, а не телефонувати.

Вона невпевнено посміхнулася.

— Ти не маєш мобільного.

— Помиляєшся, — він витягнув з кишені червоний телефон.
— Мені Хаген дав, але пін-код я вже забув. Не заважатиму?

— Ні-ні. — Вона розчинила двері, й Харрі увійшов.

Смішно, але поки він чекав на неї, його серце калатало. Років п'ятнадцять тому він би розлютився, але зараз він уже змирився з банальним фактом: жіноча краса завжди матиме над ним певну владу.

— Я зварю каву. Хочеш?

Вони увійшли до вітальні. На стінах висіли картини й книжкові полиці зі стількома книжками, що Харрі взяв сумнів, що вона спромоглася б назбирати їх сама. У кімнаті цілком явно панував чоловічий дух. Громіздкі незграбні меблі, глобус, кальян, вінілові платівки на полицях, мапи й світлини височезних засніжених гір. Це навело Харрі на думку, що чоловік набагато старший за Каю. Телевізор увімкнено, але без звуку.

— Маріт Ульсен — головна новина у всіх випусках, — мовила Кая, взяла пульт, і телевізійний екран згаснув. — Виступали два опозиційних лідери й вимагали негайного розслідування, переконували, що уряд систематично скорочує чисельність поліції. Цілком зрозуміло, що Крипос найближчим часом не збудується.

— То я б випив кави, — сказав Харрі, і Кая кинулася на кухню.

Він уместився на дивані. На журнальному столику поряд із жіночими окулярами для читання догори палітуркою лежала розгорнена книжка Джона Фанте. А поруч — кілька світлин, знятих у Фрогнер-парку. Власне, не місця злочину, а роззяв, що скупчилися на іншому боці вулиці, щоб повітритися. Харрі вдоволено пирхнув. Не лише через те, що Кая приховала роботу додому, а ще й тому, що група, яка робить виїзд на місце злочину, досі робить такі знімки. Саме він, Харрі, колись зобов'язав знімати всіх, хто приходить подивитися на місце

злочину. На курсах ФБР з розслідування серійних убивств він дещо засвоїв: зокрема те, що злочинцю дійсно кортить повернутися на місце злочину — це зовсім не вигадка. І братів Кінг у Сан-Антоніо, й убивцю із супермаркету «К-Март» заарештували саме тому, що вони не втримались від спокуси прийти й подивитися на свої діяння, насолодитися переполохом, який спричинили, й власною недосяжністю. Фотографи з криміналістичного відділу називали це шостою заповіддю Холє. Звісно, була ще й решта дев'ять. Харрі почав роздивлятися світлини.

— Ти ж п'єш без молока? — запитала Кая з кухні.

— Атож.

— Справді? Адже у Хітроу...

— Я маю на увазі, що так. Я п'ю каву без молока.

— Еге, ти говориш кантонською.

— Що?

— Припинив використовувати подвійне заперечення. Кантонська говірка логічніша. А тобі подобається логіка.

— Справді? Кантонською?

— Не знаю, — засміялася вона з кухні. — Я просто намагаюся бути дотепною.

Харрі зауважив, що світлини досить розпливчасті, знімали їх на висоті стегна, без спалаху. Увага люду прикута до вишки для стрибків. Недоумкуваті погляди, роззявлені роти — знуджені роззяви, що чекають на що-небудь жаске, про що згодом цікаво згадати у спогадах або розповісти наляканим сусідам. Один з гурту підняв угору мобільний, певна річ, щоб зробити знімки. Харрі, узявши збільшувальне скло, став роздивлятися обличчя одне за одним. Він і гадки не мав, що саме шукає, голова була порожня, а це — найліпший спосіб не прогавити те, що, ймовірно, є на цих світлинах.

— Щось видивився? — Вона стояла за його спиною, нахилившись. Він відчув пахощі лавандового мила — так само від неї пахло у літаку, коли, задрімавши, вона поклала голову йому на плече.

— М-м-м... Гадаєш, тут щось можна знайти? — спитав він і взяв чашечку з кавою, яку вона простягла йому.

— Ні.

— То навіщо ти взяла їх додому?

— Бо дев'яносто п'ять відсотків розслідування — це пошуки не в тому місці.

Вона щойно повторила третю заповідь Харрі.

— А ще варто навчитися шанувати ці дев'яносто п'ять відсотків, інакше на стіну дертимешся.

Четверта заповідь.

— А рапорти?

— Певна річ, ми маємо власні рапорти про убивства Боргні та Шарлотти, але в них нічого немає. Жодних матеріальних доказів, жодних свідків, котрі могли б повідомити про щось незвичайне. Ані кривих ворогів, ані ревливих коханців, ані жадібних спадкоємців, ані переслідувачів, котрим стали на заваді, — ані наркодилерів або якихось інших кредиторів. Коротше...

— Жодних зачіпок, жодних очевидних мотивів і без знаряддя вбивства. Я б розпочав із допитів у справі Маріт Ульсен, але, як ти чудово знаєш, ми над цією справою не працюємо.

Кая посміхнулася:

— Авжеж ні. До речі, сьогодні мала розмову з одним репортером з відділу політики «Верденс ганг». Він сказав, що ніхто із журналістів, акредитованих у стортингу, не знає, чи були у Маріт Ульсен депресії, психологічні зриви чи думки про самогубство. Вони нічого не можуть повідомити, чи мала вона ворогів у професійній царині або в особистому житті.

— М-м-м...

Харрі й далі перебирав поглядом обличчя у гурті. Жінка з безумним поглядом та дитиною на руках...

— Що потрібно цим людям?

На задньому тлі — спина чоловіка, який покидає місце злочину. Дута куртка, плетена шапочка...

— Їм потрібен шок. Ураза. Розвага. Очищення...

— Малоймовірно.

— І ти читаєш Джона Фанте. Тобі подобаються старі речі? — Він кивнув на кімнату й увесь будинок. Але розраховував при цьому, що вона розповість щось про чоловіка, котрий аж настільки старший за неї, як він гадав.

Вона зацікавлено подивилась на нього:

— Ти читав Фанте?

— Замолоду, коли я цікавився Буковськи, я читав його книжки, але назв не пригадую. Я купував їх здебільшого тому, що Чарлз Буковськи — затятий його шанувальник.

Він демонстративно подивився на годинник:

— Ого, час додому.

Кая здивовано поглянула на чоловіка й на непочату чашечку з кавою.

— Та все ця різниця в часі... — Харрі посміхнувся й підвівся.

— Ми можемо поговорити про це завтра, коли зустрінемось.

— Авжеж.

Харрі помацав кишені.

— Та й сигарети скінчилися. Пригадуєш той блок «Кемела», який я залишив тобі, щоб не відібрали за перевищення норми?

— Зажди, — посміхнулась вона.

Коли вона повернулася з розкритим блоком сигарет, Харрі вже стояв у коридорі у чоботях та куртці.

— Дякую, — сказав він. Витягнув одну пачку й відкрив її.

Коли вийшли на сходи, вона мовила, прихилившись до одвірка:

— Можеш не відповідати, але, як на мене, це була якась перевірка.

— Тобто? — запитав Харрі й підкурих.

— Я не уточнюватиму, що це була за перевірка. Але скажи: я пройшла її?

Харрі усміхнувся.

— Та ні, я лише через оце прийшов. — Він пішов униз сходами, махаючи блоком цигарок: — Отже, о сьомій нуль-нуль.

Харрі замкнув двері. Клацнув вимикачем, переконуючись, що електрику ще не відключили. Скинув пальто, увійшов до вітальні, увімкнув «Deer Purple». Це був його улюблений гурт у категорії «ніде правди діти, глупство, але страшенно приголомшливо». «Спід Кінг». За ударними — Аян Пейс. Харрі сів на диван, стиснувши скроні кінчиками пальців. Собаки рвалися з ланцюгів. Вони вили, хрипіли, бризкали слиною, зубами впивалися йому в нутрощі. Якщо сьогодні він відпустить їх — дороги назад уже не буде. Цього разу — не можна. Раніше він мав удосталь причин, щоб зупинитися. Ракель, Олег, робота, можливо, навіть батько. До спиртного — зась. Отже, потрібен інший трунок. Контрольований трунок. Дякую, Кає. І йому не соромно? Соромно, авжеж. Але гордощі — це розкіш, яку він міг далеко не завжди собі дозволити.

Він зірвав плівку з блока сигарет. Вийняв пачку із самого низу. Майже не помітно, що її розкривали. Таких жінок, як Кая, ніколи не зупиняють під час митного огляду. Розкривши пачку, він витягнув фольгу. Розгорнув і поглянув на коричневий кавалок. Втягнув ніздрями солодкий запах.

І розпочав необхідні приготування.

Харрі перепробував усі можливі способи куріння опіуму: від найскладніших ритуалів у курильнях, які за складністю не

поступалися китайським чайним церемоніям, включно з різноманітними способами — послуговуючись люлькою для куріння, до найпростішого — підпалити грудочку, прикласти до неї соломинку й щосили затягнутися, поки наркотик перетвориться на дим. Способів безліч, але мета завжди єдина: щоб діюча речовина — хай то морфін, тебаїн, кодеїн чи цілий букет інших хімічних складових — потрапила у кров. Харрі використовував простий спосіб. Він примотував скотчем сталеву ложку до краєчка столу, відщипував від грудки дрібку завбільшки з сірникову голівку, клав її у ложку й підносив під неї полум'я запальнички. Коли запахне опіумом — тримав над ложкою звичайнісіньку склянку, збираючи дим. Потім засовував у склянку соломинку з гнучким краєчком і щосили затягувався. Харрі зауважив, що у нього вже не тремтять пальці. У Гонконзі він постійно перевіряв ступінь своєї залежності й у певному сенсі був найбільш дисциплінованим трункозалежним з тих, з ким знався. Він наперед відміряв собі порцію спиртного, а потім не пив більше ані краплі, навіть якщо голова чманіла. Часом у Гонконзі він не вживав опіуму тиждень-два, обмежуючись кількома пастилками паральгін-форте: абстинентний синдром він, певна річ, не пригнічував, але мав певну психологічну дію, позаяк Харрі знав, що у ньому є крапелька морфіну. Отож ніяка це не залежність. Хіба що трошки від алкоголю, але від опіуму — навряд. Утім звісно, що критерії залежності досить розпливчасті. Оскільки, щойно Харрі почав примотувати скотчем ложку до столу, як відчув, що собаки вгамувалися. Зрозуміли, що скоро їх нагодують.

І вони заспокоються. До наступного разу.

Розпечена запальничка вже пекла пальці. На столі лежали соломинки, які він прихопив у «Макдональдсі».

За мить він зробив першу затяжку.

Подіяло миттєво. Зник біль, навіть той, про який він і гадки не мав. Повернулися асоціації, образи. Сьогодні вночі він зможе заснути.

Бйорна Гольма не брав сон.

Він силкувався читати книгу Ескотта про нетривале життя й тривалу смерть легенди кантрі Хенка Вільямса, слухав диск із записом Люсінди Вільямс в Остіні, рахував техаських довгородих корів — не брало, й квит.

Дилема. Вся справа в ній. Проблема, бо нема однозначно правильного рішення. Експерту-криміналісту Гольму такі проблеми були ненависні.

Він скрутився калачиком на своєму дивані, що був для нього закороткий. Диван прибув зі Скреї укупі з його персоною, добіркою вінілових платівок Елвіса, «Sex Pistols», «Jason & The Scorchers», трьома костюмами від кравця в Нешвіллі, американською Біблією й кухонними меблями, які пережили три покоління Гольмів. Але зосередитися так і не спромігся.

Дилема була в тому, що, оглядаючи мотузку, на якій повісили чи то повісилася Маріт Ульсен, котра втратила голову, він дещо виявив. Може, з того зовсім нічого не випливає, але питання в іншому: кому він має доповісти — у Крипос чи Харрі? Гольм виявив на мотузці крихітних черепашок, на той час іще виконуючи завдання Крипосу. І з біологом, який вивчав підводний світ прісних водойм у Біологічному інституті при університеті Осло, він мав розмову, ще коли працював на Крипос. Але Беата Льонн передала його у розпорядження Харрі, перш ніж він устиг викласти все це у рапорті, тож завтра, сівши за комп'ютер, він муситиме писати рапорт на ім'я Харрі.

Гаразд, формально ніякої дилеми не існує, результати огляду належать Крипосу. Віддати їх комусь іншому — означає виявити недбалість. А чим він, якщо чесно, зобов'язаний Харрі Холе? Від нього ж суцільні неприємності. У роботі поводився дивно й

безцеремонно. А вже коли Харрі надудлиться, то взагалі стає небезпечним для життя. Утім, меткий і хвацький, коли тверезий. На нього можна покластися, він не з тих, що згодом не нагадають «you owe me», мовляв, ти мені винен. Кепський ворог, але чудовий друг. Гарний чоловік. Достобіса гарний. Навіть чимось скидається на Хенка.

Бйорн Гольм застогнав і обернувся до стіни.

Стіне прокинулась, наче її штовхнули.

У темряві щось скреготіло й шурхотіло. Вона повернулася на бік. На стелю падало слабке світло. Від долівки біля ліжка. Котра година? Третя по півночі? Вона простягла руку й схопила мобільний.

— Слухаю? — мовила вона сонним глосом.

— Обминувши дельту, я усвідомив, що мені до смерті остогидли змії й комарі, тож ми з моїм байком поїхали уздовж узбережжя Бірми на північ, до Аракану.

Вона враз упізнала його голос.

— На острів Сей-Чунг, — продовжував він. — Там є діючий грязьовий вулкан, і кажуть, невдовзі почнеться виверження. Воно справді розпочалось третьої ночі по моєму приїзді. Я гадав, що буде лише грязь, але ні — він випльовував стару добру лаву. Густу лаву, яка так повільно розтікалася містом, що її можна було неспішно обійти.

— Надворі ніч, — позіхнула вона.

— Хай там як, а вона текла без упину. Коли лава така в'язка, її називають холодною, хоча вона спалює все на своєму шляху. Деревя зі свіжим зеленим листям за чотири секунди оберталися на різдвяні ялинки, а потім на попіл і щезали. Бірманці силкувалися втекти на машинах, завантажених по зав'язку скарбом, котрий встигли зібрати поспіхом, але збиралися вони надто довго, адже навіщо поспішати, коли лава повзе так повільно? А коли вони виносили свої телевізори, лава вже

підповзла до їхніх домівок. Вони кинулися до машин, але через спеку гума почала репатися. А потім спалахувало пальне, й вони вибігали з автівок, немов живі смолоскипи. Пригадуєш моє ім'я?

— Слухай-но, Еліасе...

— А хіба я не казав, що ти запам'ятаєш.

— Мені треба спати. Завтра до школи.

— Я сам — як виверження, Стіне. Наче холодна лава. Я не поспішаю, але мене не зупинити. І я прийду туди, де ти.

Вона намагалася згадати, чи казала, як її звати. І випадково зиркнула у вікно. Воно було розчинене. На вулиці шумів вітер, спокійно, втішливо.

Голос у слухавці лунав тихо, майже як шепіт.

— Я бачив пса, який хотів утекти, але заплутався у колючому дроті. Просто на шляху лави. Раптом вона повернула ліворуч, ніби проминула його. Я гадав, милостивий Бог пожалів тварину. Але лава пройшла просто по ньому. Половина його просто щезла, випарувалася, решта згоріла. І теж обернулася на попіл. Усе обертається на попіл...

— Тьху, я кладу слухавку.

— Визирни на вулицю. Поглянь, я вже коло твоєї оселі.

— Припини!

— Ну ж бо, я лише пожартував. — Він голосно й заливчасто розреготався просто їй у вухо.

Стіне розгубилася. Він п'яний чи навіжений? Чи те й інше?

— Солодких снів, Стіне. Незабаром побачимось.

Зв'язок увірвався. Стіне витріщилась на телефон. Потім вимкнула його й жбурнула геть. Вилаялась, бо зрозуміла: цієї ночі вона вже не засне.

Розділ 17. Волокна

Була за дві хвилини сьома, коли Харрі Холе, Кая Сульнес та Бйорн Гольм йшли «кишкою» — підземним переходом завдовжки чотириста метрів, який поєднував Управління поліції та окружну в'язницю Осло. Часом тунель використовували, щоб привести ув'язнених на допит до управління, іноді для бігових тренувань у зимовий час, у давні лихі часи — для таємного побиття занадто впертих в'язнів.

Зі стелі крапало на долівку, краплі чмокали, ніби цілунки, що луною розливалися в темному, ледь освітленому коридорі.

— Це тут, — мовив Харрі, коли вони дісталися у глиб коридору.

— Тут? — перепитав Бйорн Гольм.

Їм довелося нахилитися, щоб пройти під сходами, що вели у камери. Харрі, повернувши ключ у замку, розчинив залізні двері. В ніс ударив гарячий, вологий, затхлий запах.

Він клацнув вимикачем. Квадратна бетонна кімната з сіро-блакитним лінолеумом на долівці й голими стінами освітилася синім холодним світлом люмінесцентних ламп.

У кімнаті не було ані вікон, ані обігрівача — нічого з того, на що сподіваєшся у приміщенні, яке має правити за робочий кабінет для трьох людей.

Окрім столів з кріслами й комп'ютерами для кожного. На столі стояла засмальцьовано-руда від старості кавоварка й велика пляшка з водою.

— За стіною котельня, яка обігріває всю в'язницю, тому тут так тепло, — сказав Харрі.

— А насправді тут навіть затишно, — мовила Кая, сідаючи за один із столів.

— Ще б пак, навіть скидається на пекло, — додав Гольм, стягнувши замшеву куртку й розстебнувши верхнього гудзика на сорочці. — А мобільний тут працює?

— Ледь-ледь, — відповів Харрі. — І Мережа є. У нас є все необхідне.

— Окрім чашок для кави, — зауважив Гольм.

Харрі похитав головою. Добувши з кишень плаща три білі чашки, він розставив їх на столах. Потім витягнув з внутрішньої кишені пачку кави й попростував до кавоварки.

— Ти прихопив їх з їдальні, — констатував Бйорн, піднявши чашку, яку Харрі поставив перед ним. — «Хенк Вільямс»?

— Фломастером виведено, тому обережно, — попередив Харрі, надриваючи зубами пакунок з кавою.

— «Джон Фанте», — прочитала Кая на своїй чашці. — А на твоїй що?

— Наразі порожньо, — відповів Харрі.

— Чому?

— Бо там має бути написане ім'я нашого головного підозрюваного.

Ніхто й словом не прохопився у відповідь. Кавоварка жадібно ковтала воду.

— Поки звариться кава, я б волів почути три версії, — заявив Харрі.

Не встигла наповнитися друга чашка, як уже пролунала шоста версія, й тут Харрі обірвав балачки.

— Гаразд, це була просто розминка, щоб мізки розігріти.

Кая щойно припустила, що убивства було скоєно на сексуальному ґрунті й убивцю вже засуджували за такий злочин, а тому він знав, що поліція вже має зразок його ДНК, тож не розбризкував сперму по землі, а мастурбував у пакунок чи щось таке, перш ніж покинути місце злочину, тому їм треба спершу

переглянути списки засуджених і поговорити з колегами з відділу моралі.

— Невже ти не припускаєш, що у цьому щось є? — спитала вона.

— Я взагалі нічого не думаю, — одказав Харрі. — Я намагаюся зберегти розум ясним і сприйнятливим.

— Але ж ти маєш якусь власну думку?

— Маю. Гадаю, всі три убивства скоїла одна й та сама людина або люди. Й гадаю, що ми спроможні знайти зв'язок між убивствами, який, у свою чергу, може привести нас до мотиву злочину, котрий — якщо нам неймовірно поталанить — приведе нас до одного чи кількох винних.

— Неймовірно поталанить? Тобто шансів у нас обмаль?

— Та... — Харрі відкинувся у кріслі, заклавши руки за голову. — Літератури про серійних убивць написали кілометри. У кіно поліція зазвичай кличе на допомогу психолога, який, прочитавши кілька рапортів, створює портрет убивці, що неухильно й безпомильно відповідає дійсності. Люди гадають, що фільм «Генрі: портрет убивці-маніяка» — це таке універсальне втілення серійного убивці. Та насправді серійні убивці такі ж різні, як і всі люди взагалі. Вони від решти злочинців різняться єдиним.

— Себто?

— Їх не вдається піймати.

Бйорн Гольм розреготався, але второпав, що недоречно, й знову замовк.

— Але ж це не так? — з надією запитала Кая. — А як же...

— Тобі спали на гадку випадки, коли пощастить визначити почерк, а за цим зрозуміти, хто злочинець. Але згадай усі нерозкриті убивства, які досі вважають поодинокими, бо між ними не спромоглися встановити зв'язку. Таких тисячі.

Кая кинула оком на Бйорна. Той багатозначно кивав.

— Отже, гадаєш, у цьому випадку є зв'язок?

— Атож, — відповів Харрі. — І ми маємо віднайти його, не використовуючи допитів, щоб самим не засвітитися.

— Як же?

— Коли ми працювали у службі безпеки, аналізуючи картинки з погрозами, ми зосереджувались виключно на встановленні ймовірного зв'язку, не допитуючи жодної живої душі. У нас була натовська пошукова система, коли ніхто ще й гадки не мав про Яху чи Гугл. Послугуючись нею, ми мали змогу прослизати всюди й вивчати все, що хоч якось відбивалося у Мережі. Зараз маємо чинити так само. — Він глянув на годинник. — Саме тому я за півтори години лечу в Берген. За три години матиму розмову з однією безтурботною особою, яка, щиро сподіваюся, стане нам у нагоді. Отже, намащуймо салом п'яти. Ми з Каєю вже висловились. Бйорне, що ти маєш?

Бйорн Гольм стрепенувся у кріслі, наче його розбудили.

— Що? Чи маю що? Небагато, мабуть...

Харрі обережно помацав вилицю.

— Але щось таки маєш.

— Та нічого. Ані ми у криміналістичному відділі, ані слідчий не знайшли майже нічого про Маріт Ульсен і решту жертв.

— За два місяці, — зауважив Харрі. — Ну ж бо, не тягни.

— Повторюсь ще раз, — провадив далі Бйорн. — Протягом двох місяців ми аналізували, просвічували наскрізь, вдивляючись, поки не заболять очі, у все, що маємо, фотографії, зразки крові, волосини, уламки нігтів тощо. Ми обміркували двадцять чотири версії того, як убивця спромігся проколоти по двадцять чотири отвори у горлянці двох попередніх жертв у такий спосіб, щоб лінії всіх проколів збігалися в одному місці. Але ніякої відповіді не знайшли. У Маріт Ульсен теж у роті була рана, але ножова і рвана, — жахіття. Коротше, нічого.

— А що з тими камінцями у льосі, де знайшли Боргні?

— Проаналізували. Багато заліза та магнію, трохи алюмінію та кремнію. Так звана базальтова порода. Пориста й чорна. Ну що, тепер ясніше?

— У Боргні та Шарлотти з внутрішнього боку зубів знайшли залишки заліза та колтану. Що це значить?

— Що обох було вбито одним і тим самим пекельним пристроєм, але ми ні на крок не наблизились до розгадки, адже не уявляємо, що то було.

Тиша.

Харрі кахикнув:

— Отже, Бйорне, розповідай.

— Про що?

— Про те, що непокоїть тебе увесь час, поки ми тут сидимо, я ж не сліпий.

Експерт-криміналіст почухав щетину на підборідді, не зводячи очей з Харрі. Кахикнув раз. Потім другий. Кинув благальний погляд на Каю. Відкрив рот, знову його заккрив.

— Добре, — сказав Харрі. — Тоді переходимо до...

— Це щодо мотузки...

Решта двоє втупились у Бйорна.

— Я знайшов на ній черепашок.

— Он як! — мовив Харрі.

— Але не виявив солі.

Вони знов утупилися в нього.

— Незвична річ, — пояснив Бйорн, — черепашки у прісній воді.

— Тобто?

— Я говорив з біологом, котрий досліджує прісноводні водойми. Черепашка належить ютландському синьочерепашковому молюскові, одному з найдрібніших підвидів, який зустрічається в Норвегії лише у двох озерах.

— Яких же?
— Ейєрен та Люєєрен.
— Обидва в Естфолді, — сказала Кая. — Поряд. Великі озера.
— У густонаселеному фюльке, — додав Харрі.
— Соррі, — мовив Гольм.
— М-м-м... А мотузка — чи є якісь ознаки, що вказують, де її придбано?

— Немає. В тому-то й річ. Жодних. Вона взагалі не схожа на жодну мотузку з тих, що я будь-коли бачив. Лише натуральні волокна, ані нейлону, ані будь-яких інших неприродних складників.

— Коноплі, — сказав Харрі.
— Що? — спитав Гольм.
— Коноплі. Мотузки та гашиш виготовляють з однієї рослини. Якщо забажаєш покурити, можна просто заскочити в порт і підпалити швартові біля порома у Данію.

— Це не коноплі, — мовив Гольм, — ігноруючі хихикання Каї.
— Луб'я в'яза та липи. В'яз переважає.

— Справжня кустарна норвезька мотузка, — зауважила Кая.
— Саме такі колись робили на хуторах.
— На хуторах? — здивувався Харрі.

Кая кивнула:
— Колись у кожному селі була хоч одна людина, яка зналася на тому, як добре сукати мотузки. На місяць опускаєш деревину у воду, щоб розмокла, потім дереш кору та луб'я. А потім сукаєш. Виходить мотузка.

Харрі з Бйорном повернулися у кріслах до Каї.
— Що таке? — спитала вона розгублено.
— Послухай-но, — мовив Харрі. — Гадаєш, таке всі знають?
— А-а-а, от ти до чого... — сказала вона. — Просто мій дідусь сукав мотузки.
— Ага. Тож для мотузок використовують в'яз та липу?

— Загалом, можна використовувати луб'я будь-яких дерев.

— Дотримуючись якоїсь пропорції?

Кая степенула плечима:

— Звісно, я не фахівець, але, як на мене, незвично сукати мотузку з луб'я різних порід дерев. Пригадую, як Евен, мій старший брат, розповідав, що дідусь використовував лише липу, бо вона погано вбирає воду. Тому свої мотузки йому не доводилось смолити.

— А що ти думаєш, Бйорне?

— Якщо такі мотузки нині — рідкість, тоді, певна річ, дізнатися, де їх виготовили, буде легше.

Харрі підвівся й почав снувати кімнатою туди-сюди. З кожним кроком лінолеум під гумовою підошвою жалісно схлипував.

— Отже, можемо припустити, що виробництво було обмеженим, а продаж — локальним. Чи, Кає, для тебе прийнятна така версія?

— Мабуть.

— Поза тим, можемо також припустити, що місцини, де сукали мотузку й де нею користувалися, розташовані неподалік одна від одної. Ці кустарні мотузки навряд чи подорожували далеко від домівки.

— Досі видається досить правдоподібним, але...

— Вважатимемо таку думку за відправний пункт. Починайте шукати тих, хто сукає мотузки у кустарний спосіб неподалік озер Люсерен та Ейерен.

— Але нині такі мотузки вже ніхто не виготовляє, — заперечила Кая.

— Розстарайтеся, — мовив Харрі, зиркнув на годинника, схопив пальто, що висіло на спинці крісла, й попростував до дверей. — Дізнайтеся, де зробили цю мотузку. Я відштовхуюся

від того, що Бельман гадки не має про цих черепашок, адже так, Бйорне?

Замість відповіді Бйорн видушив посмішку.

— Чи можна мені опрацювати версію про убивства на сексуальному ґрунті? — спитала Кая. — Я б могла поговорити де з ким із відділу моралі. Маю там знайомства.

— Відповідь — ні, — одрізав Харрі. — Загальне правило: всім тримати язика за зубами, надто не патякати з колегами з Управління поліції про те, що ми тут робимо. Схоже, хтось в Управлінні зливає інформацію у Крипос, тож обговорюємо все лише з Гуннармом Хагеном.

Кая була розкрила рота, але, помітивши погляд Бйорна, замовкла.

— Але ти можеш зайнятися іншим, — мовив Харрі. — Знайди експерта-вулканолога. І відішли йому результати аналізу цих дрібних камінчиків.

Біляві брови Бйорна здійнялися вгору.

— Пористе чорне каміння — базальтова порода, — нагадав Харрі. — Б'юся об заклад, що це лава. Повернуся з Бергена близько четвертої.

— Мої вітання Управлінню поліції в Бергені, — пробурмотів Бйорн, підіймаючи догори чашку з кавою.

— Я не в Управління, — мовив Харрі.

— Тоді куди?

— До лікарні «Саннвікен».

— Сан...

Двері за Харрі зачинилися. Кая глянула на Бйорна Гольма, котрий досі витріщався на закриті двері, роззявивши рота.

— А що він там робитиме? — поцікавилась Кая. — Він до судового медика?

Бйорн похитав головою:

— «Саннвікен» — це лікарня для душевнохворих.

— Невже? Отже, він навідається до спеціаліста, що знається на серійних убивствах, абощо?

— Я ж казав, треба було відмовитись, — сказав Бйорн. — Якщо начальство дізнається, що ми тут затіяли, ми ризикуємо втратити роботу, а наш колега у Бергені...

— Ти про що?

— Вона справді не при тямі.

— Ти натякаєш, що вона...

— На примусовому лікуванні у закритому медичному закладі, ось що я хочу сказати.

Розділ 18. Пацієнтка

Якщо високому поліцейському треба було зробити один широкий крок, то Х'ерсті Рьодсмуен доводилось робити два, і вона все одно не встигала, дрібочучи слідом за ним коридорами лікарні «Саннвікен». За високими вузькими вікнами, що виходили на фіорд, періщив дощ. Сосни та ялинки стояли такі зелені, ніби була весна, а не зима.

Учора, заледве розчувши голос у телефонній слухавці, Х'ерсті Рьодсмуен одразу упізнала його. Ніби чекала на дзвінок. І знала, що проситиме саме про те, про що він справді просив: побалакати з Пацієнткою. Хвору називали Пацієнткою, щоб забезпечити їй повну анонімність після торішньої справи про убивства, які вона розслідувала й через які опинилася там, звідки вийшла: у психіатричній лікарні. Правду кажучи, оговталася вона досить швидко і знову повернулася додому, але преса, котра досі корчилася в істеричі через «справу Сніговика», яка вже давно була закрита, доймала її. Якось увечері три місяці тому Пацієнтка зателефонувала Рьодсмуен і спитала, чи можна їй повернутися до лікарні.

— Отже, вона в пристойній формі? — поцікавився поліцейський. — На ліках?

— На перше питання відповідаю «так», — сказала Х'ерсті Рьодсмуен. — А на друге не відповім, оскільки зобов'язана не розголошувати.

Правда ж полягала в тому, що Пацієнтка була зовсім здорова і не потребувала ані ліків, ані госпіталізації. Утім, Рьодсмуен сумнівалася, чи варто дозволяти поліцейському відвідати Пацієнтку, адже він теж брав участь у розкритті «справи Сніговика», тож міг витягнути назовні старі й забуті проблеми. Свого часу як психіатр вона чимраз дужче переконувалася у

дієвості витіснення психологічної травми у підсвідомість, у забуття. Щоправда, її колеги такої думки не підтримували. З іншого боку, зустріч із людиною, яка разом з нею розслідувала ту справу, могла б стати для Пацієнтки доброю перевіркою ступеня одужання.

— Маєте півгодини, — попередила Рьодсмуен, перш ніж прочинилися двері у загальну вітальню. — Пам'ятайте: душа вразлива.

Коли Харрі побачив Катрину Братт минулого разу, він не впізнав її. Замість привабливої жінки під тридцять — темноволосої, з сяйливою шкірою й очима, на нього дивилося створіння, що скидалося на засохлу квітку: безживне, безумне, тендітне, безбарвне. Тоді він злякався, що зламає їй руку, потиснувши її трохи сильніше.

Тим більшою втіхою було бачити її зараз. Вона здалася старшою, а може, просто втомилася. Коли вона посміхнулася, підвівшись йому назустріч, він побачив у її очах знайомий вогник.

— Харрі Хо! — мовила вона й обняла його. — Як ся маєш?

— Задовільно, — відповів той. — А твої як справи?

— Жах, — поскаржилась вона. — Але зараз значно краще.

Вона засміялася, й Харрі зрозумів, що вона знову серед них. Принаймні, переважна її частина.

— А що з вилицею? Болить?

— Тільки коли балакаю чи їм, — сказав Харрі. — Або коли прокидаюся.

— Знайома історія. Ти маєш страшніший вигляд, ніж колись, але мені все одно приємно тебе бачити.

— І мені теж.

— Себто «мені так само приємно тебе бачити», а не «так само маєш страшніший вигляд»?

Харрі посміхнувся:

— Вгадала.

Він роззирнувся. Решта пацієнтів сиділи, чи то вглядаючись у вікно, чи не зводячи очей зі схрещених рук, або просто уп'явшись поглядом у стіну. Не скидалося, щоб вони з Катриною когось зацікавили.

Харрі розповів про те, що трапилось, відколи вони востаннє бачились. Що Ракель та Олег поїхали за кордон невідь-куди. Про Гонконг. Що батько нездужає. Про справу, якою займається. Вона засміялася, коли він застеріг, щоб вона нікому про це не розповідала.

— Що таке? — спитав Харрі.

— Правду кажучи, мене тут прагнуть здихатися, вважаючи, що я здорова й лише займаю чуже місце. Але мені подобається це місце. Годують кепсько, але тут безпечно. У мене є телевізор, і я можу приходити й іти, коли заманеться. Може, повернуся додому за місяць-два, хтозна.

— Хтозна?

— Авжеж. Божевілля приходить і проходить. Тобі щось потрібно?

— А чого б тобі хотілось?

Вона довго дивилася на нього, перш ніж відповіла:

— Окрім бажання, щоб ти палко запрагнув мене трахнути, я б воліла тобі допомогти.

— Саме цього я й хочу.

— Що — трахнути?

— Щоб ти мені допомогла.

— Дідько. То пусте. То в чому річ?

— Маєте тут комп'ютер із доступом до Інтернету?

— Маємо спільний комп'ютер у спільній вітальні, але він не підключений до Інтернету. Вони не ризикують. Отож ним послуговуються лише для того, щоб розкладати пасьянс. Але у моїй палаті є власний комп'ютер.

— Скористайся спільним. — Харрі добув з кишені USBмодем і перекинув через стіл. — Це «мобільний офіс», так його назвали у крамниці. Треба лише встромити...

— ...в один з роз'ємів для USB, — сказала Катрина, узявши модем і сховавши його у кишеню. — А хто платитиме абонентську плату?

— Я, себто Хаген.

— Ох і побавлюся я сьогодні у Мережі. Чи є якісь гарячі порносайти, про які мені варто знати?

— Можливо. — Харрі підсунув течку. — Тут рапорти. Три вбивства, три імені. Хочу, щоб ти зробила те ж саме, що й у «справі Сніговика». Знайшла зв'язок, який ми не завважили. Чи ти чула щось про цю справу?

— Так, — мовила Катрина, не глянувши на течку. — Вони всі жінки. Ось тобі й зв'язок.

— Ти читаєш газети...

— Інколи. А чому ти гадаєш, що це не просто випадкові жертви?

— Я нічого не гадаю. Я шукаю.

— Але гадки не маєш, що саме?

— Саме так.

— Одначе ти певен, що злочинець у випадку з Маріт Ульсен той самий, що й убивця решти двох? Як я розумію, спосіб убивства геть інший.

Харрі посміхнувся: Катрина приховує, але вона завжди дуже пильно стежить за всіма подробицями, які є в газетах.

— Ні, Катрино, я не впевнений. Але як я зрозумів, ти дотримуєшся тієї ж думки, що й я.

— Певна річ. Ми ж із тобою обоє рябоє, чи ти забув?

Вона засміялася і враз стала колишньою Катриною, а не просто тінню тієї ексцентричної слідчої, з якою він заледве встиг познайомитися, як усе полетіло шкереберть. На свій

подив, Харрі відчув, як у горлі застряг клубок. Бісова різниця часових поясів.

— Як гадаєш, зможеш допомогти?

— Знайти те, на що Крипос витратив два місяці? Послуговуючись старезним компом у місцевій божевільні? Я навіть гадки не маю, чому ти мене про це просиш. В Управлінні поліції є набагато кращі шукачі в Інтернеті.

— Знаю, але я маю те, чого не мають вони. Те, що я віддати їм не можу. Пароль у безодню.

Вона спантеличено глянула на нього. Харрі озирнувся, аби переконатися, що їх ніхто не почує.

— Коли я свого часу працював у Службі безпеки, то отримав доступ до пошуківок, які використовує норвезька Служба безпеки для відстеження терористів. Вони застосовують секретні системи доступу в Інтернет, які MILNET, американська військова мережа, створила ще до того, як у вісімдесятих її віддали у комерційне користування через ARPANET. Як ти знаєш, ARPANET перетворилася на Інтернет, але таємні лазівки збереглися. Такі пошукові системи використовують трояни, які самі підбирають паролі та коди й скачують оновлення під час першого введення пароля чи коду. Замовлення квитків на літак, бронювання номерів у готелях, проїзд платними автошляхами, банківські операції в Мережі — ці пошукові системи знайдуть будь-що.

— Я чула про такі пошукові системи, але, чесно кажучи, не вірила, що вони дійсно існують, — відповіла Катрина.

— Існують. Їх почали використовувати у вісімдесят четвертому. Оруеллівське жахіття здійснилося. Але найпрекрасніше в тому, що мій пароль ще дійсний. Я перевіряв.

— То навіщо тобі я? Адже ти можеш впоратись самотужки?

— Системою дозволено користуватися лише Службі безпеки і, як я вже казав, лише за кризових обставин. Справа в тому, що

в ній, як і в Гуглі, можна простежити, хто шукач інформації. Тож якщо виявлять, що я чи хтось інший з Управління поліції використовує пошуковик, нам загрожує судове переслідування. Але коли, шукаючи того, хто послав запит, виявлять, що слід веде до спільного комп'ютера у божевільні...

Катрина Братт розреготалася. Це був інший сміх — злий сміх відьмачки.

— Починаю розуміти. Я потрібна тобі не як геніальна слідча Катрина Братт, а... — вона махнула рукою, — як пацієнтка Катрина Братт. Її ж все одно не засудиш, адже вона неосудна.

— Саме так, — усміхнувся Харрі. — Поза тим, ти ще й одна з небагатьох, у кому я впевнений, що нічого не розпатякаєш. До слова: якщо ти й не геніальна, то принаймні кмітливість у тебе вища за середню.

— А, до дупи все це!

— Ніхто не дізнається, що ми тут із тобою затіяли. Але я тобі гарантую, що тут ми з тобою наче The Blues Brothers^[38].

— On a mission from God!^[39]

— Пароль я на зворотному боці сім-картки написав.

— А чому ти певен, що я упораюсь із цими шукалками?

— Вони працюють як Гугл. Навіть я з ними упорався, працюючи у Службі безпеки. — Він криво посміхнувся. — Адже їх розробляли для поліцейських.

Вона глибоко зітхнула.

— Дякую, — мовив Харрі.

— Я нічого ще не обіцяла!

— Як гадаєш, коли ти для мене накопаєш щось?

— Пішов ти! — вона гепнула кулаком по столу.

Харрі зауважив, як на них пильно зиркнув санітар. Харрі витримав дикий погляд Катрини. Перечекав.

— Не знаю, — прошепотіла вона. — Скажімо так: наврядчи я сидітиму серед білого дня у загальній вітальні й послуговуватимуся таємними пошуковиками.

Харрі підвівся.

— Гарзд, я зв'яжуся з тобою за три дні.

— Ти нічого не забув?

— Про що?

— Розповісти, what's-in-it-for-me?^[40]

— Гарзд, — відповів Харрі й застібнув плаща. — Тепер я знаю, чого ти хочеш.

— Чого я хочу... — Здивування на її обличчі змінилося зніяковінням, щойно вона второпала сенс його слів, і вона гукнула услід Харрі, котрий уже прямував до дверей:

— Безсоромний нахаба, ось ти хто! Та ще й фантазер!

Харрі сів у таксі, скомандував: «Аеропорт», добув з кишені мобільник і побачив, що було три пропущених дзвінки з одного з двох номерів, які він мав у своєму переліку контактів. Чудово, отже, вони щось таки знайшли.

Він зателефонував.

— Люсерен, — сказала Кая. — Там була майстерня із сукання мотузок, але її закрили п'ятнадцять років тому. По обіді місцевий поліцейський з Утре-Енебака покаже нам це місце. У тій місцині є кілька чолов'яг з кримінальним минулим, але всі дрібні правопорушники: крадіжка зі зломом, викрадення автомобілів. Є ще один, засуджений за те, що побив жінку. Але він переслав нам увесь список, і я зараз порівнюю його зі списком осіб, які були засуджені за сексуальні злочини.

— Добре. Заберіть мене у «Гардермоєні». Це дорогою до Люсерена.

— Зовсім не з руки.

— Ти маєш рацію. Все одно заберіть.

Розділ 19. Наречена у білому

Швидкість була незначною, «вольво-амазон» пахкав і трусився на вузькій звивистій дорозі між полями та рівнинами Естфолда.

Харрі куняв на задньому сидінні.

— Отож, навколо Люсерена — жодних злочинів на сексуальному ґрунті, — мовив Бйорн.

— Просто нікого не арештували, — уточнила Кая. — Хіба ти не читав опитування у «Верденс ганг»? Лише одна людина з двадцятьох зізнається, що скоїла щось таке, що нині можна назвати сексуальним домаганням.

— А хіба люди, які беруть участь у таких опитуваннях, кажуть правду? Якби я зайшов з панянкою надто далеко, мені б стачило клепок згодом викинути це з голови.

— Хіба ти заходив так далеко?

— Я? — Бйорн повернув і пролетів повз трактор, додавши газу. — Ні. Я з тих дев'ятнадцяти. Утре-Енебак. Трясця, як звати того коміка з телека, котрий звідси родом? Того бевзя-селюка в окулярах із розбитим склом та мопедом? Такий-то з Утре-Енебака. Страшенно смішна пародія.

Кая знизала плечима. Бйорн зиркнув у люстерко, але побачив лише роззявлений рот Харрі.

Місцевий поліцейський, як і було домовлено, чекав їх біля очисних споруд у Вьойєнтанген. Вони припаркувалися. Він назвався Скай, і це дуже сподобалось Бйорну Гольму, а тому вони рушили вниз до плавучої пристані, де на тихій воді гойдалося кілька човнів.

— Ще зарано витягувати човни на воду, — зауважила Кая.

— Цього року крига так і не з'явилася, та й не з'явиться вже, — сказав поліцейський-ленсман. — Це вперше. Я народився у

цій місцині, але такого не пригадую.

Вони ступили у широкий човен із пласким дном. Бйорн — дещо обережніше за всіх.

— Та тут неглибоко,— підбадьорила Кая, а поліцейський відштовхнув човна від пірса.

— Так, — мовив він, подивився вниз на воду й завів двигун, рішуче смикнувши за мотузку. — Але мотузяна майстерня на тому березі, там глибоко. Можна дістатися й суходолом, дорога туди майже доходить, але там такий крутий схил, що інакше як човном не дістатися. — Він пересунув перемикач на передню швидкість. Якийсь птах здійнявся з дерева у глибині ялинкового лісу й застережливо щось прокричав.

— Ненавиджу море, — зізнався Бйорн.

Харрі ледве спромігся розчути його слова через гуркіт двотактного навісного двигуна. Вони ковзали у сірому надвечірньому світлі смугою чистої води поміж очеретяними стінами заввишки метрів зо два, проминули купу гілля, — Харрі припустив, що це боброва хатинка, — і далі, каналом серед напівзатонулих дерев, що скидалися на мангрові зарості.

— Це озеро, — уточнив Харрі. — А не море.

— Один чорт, — відповів Бйорн й одсунувся від борту на середину лави. — Як на мене, немає нічого кращого за суходіл, десь якнайдалі від моря, щоб лише коров'ячий гній та гори.

Канал поширшав, і нарешті перед їхні очі постало озеро Люсерен. Човен, пахкаючи, пропливав повз кам'яні скелі й острівці з покинутими на зиму дачами — видавалось, ніби їхні чорні віконця стежили за чужинцями пильним оком.

— Дачні будиночки від Герхардсена^[41], — прокоментував поліцейський. — Тут ніколи не матимеш стресу, як на Золотому березі, де ти просто-таки мусиш змагатися з сусідом, хто має

більшу яхту чи розкішнішу прибудову до дачі. — Він сплюнув у воду.

— Як же його звати, того чудного коміка з телевізора, котрий походить з Утре-Енебака? — спитав Бйорн, намагаючись перекричати гудіння двигуна. — У нього ще тріснуті окуляри. І мопед.

Ленсман прісно глянув на Бйорна Гольма й стеноу плечима.

— Мотузьяна майстерня, — мовив він.

Попереду, майже біля самісінької води, Харрі побачив стару видовжену дерев'яну споруду, що самотньо здіймалася під схилом пагорба. З двох боків її щільно оточував ліс. Поруч із майстернею, уздовж гірського прямовисного схилу, йшли сталеві рейки, що згодом губилися у чорній воді. Клоччя червоної фарби звисали зі стін майстерні, а вікна та двері зяяли дірами без скла. Харрі примружився. Сутеніло, й видавалось, ніби в одному з вікон стоїть чоловік у білому, не зводячи з них очей.

— Трясця, справжній будинок з примарами, — засміявся Бйорн.

— Саме так і кажуть, — згодився поліцейський Скай і заглушив двигун.

У несподіваній тиші вони почули, як сміх Бйорна луною відгукнувся на протилежному березі, й ураз за ним пролунав поодинокий овечий дзвіночок, що долинув до них через усе озеро.

Кая зістрибнула на берег і хвацько, мовляв, для неї то звична річ, прив'язала причальний канат до напівзгнилого позеленілого стовпчика, який стирчав поміж латаття.

Із човна вони стрибнули на величезні кругляки, котрі правили за причал. Зайшли у дерев'яний одвірок і опинилися у якомусь довгому, вузькому й порожньому приміщенні, яке відгонило риб'ячим жиром та сечею. Ззовні будівля видавалася

коротшою, частково її приховував густий ліс. Завширшки майстерня була всього метрів зо два, але завдовжки від краю до краю — не менш як шістдесят.

— Тут ставали з двох кінців майстерні й зсукували мотузку, — пояснила Кая перш, ніж Харрі прохопився спитати.

В одному кутку валялися три пляшки з-під пива, й було помітно, що хтось намагався розкласти вогнище. На протилежній стіні, перед кількома відірваними дошками, висіли сітки.

— Після Сімонсена охочих взяти собі майстерню не знайшлося, — пояснив поліцейський і озирнувся. — Отак і стоїть відтоді порожня.

— А навіщо тут рейки?

— По-перше, для того, щоб спускати та підіймати човен, на якому привозили колоди. А ще для того, щоб утримувати колоди під водою, поки вони просякнуться добраче. Він прив'язував стовбури до вагонеток, які досі, мабуть, ще стоять у сараї. А потім пускав вагонетки у воду й підіймав за кілька тижнів, коли деревина вже набувала потрібних кондицій. Практичний хлопець, цей Сімонсен.

Усі сіпнулися, коли у лісі, просто за стіною, почулось бекання.

— Вівця, — сказав поліцейський, — чи, може, олень.

Вони пішли слідом за ним вузькими сходами на горішній поверх. Посеред кімнати стояв величезний довгий стіл. Обидва кінці кімнати, подібної до коридору, зникали у темряві. Під підвіконням лежали скалки розбитого скла, у вікна дмухав вітер, тихо посвистуючи й шарпаючи побитий міллю весільний серпанок на жінці, що вдивлялася в озеро. Це був манекен, нижче тулуба виднівся скелет: чорний залізний штатив на коліщатках.

— Сімонсенові вона правила за опудало, — пояснив Скай, кивнувши на постать.

— Страшнуvато, — мовила Кая, підійшла до поліцейського і, зіщулившись, застебнула щільніше куртку.

Поглянувши на неї, він криво посміхнувся.

— Тутешні дітлахи боялися її до смерті. Дорослі казали, що при повні вона блукає околицями, шукаючи свого коханого, котрий покинув її весільного дня. І що її появу супроводжує скрегіт незмащених коліщаток. Я ж теж виріс неподалік, у Хаге.

— Правда? — здивувалася Кая, а Харрі стримав посмішку.

— Так, — мовив Скай. — До речі, це єдина жінка з оточення Сімонсена, про яку відомо. Він був самотній вовк. Але мотузки сукав ловко.

Бйорн Гольм, що стояв за їхніми спинами, підняв шмат мотузки, що висіла на цвяху.

— Хіба я казав, що тут можна щось чіпати? — спитав поліцейський, не обертаючись.

Бйорн поспіхом повісив мотузку на місце.

— О'кей, шефе, — мовив Харрі й посміхнувся крізь зуби. — Чи можна узагалі тут щось чіпати?

Ленсман кинув на Харрі оком оцінююче.

— Ви мені ще не розповіли, у чому річ.

— Це цілком таємно, — мовив Харрі. — Перепрошую. Економічні злочини. Ви ж самі розумієте.

— Он як? Якщо ви — саме той Харрі Холє, то ви розслідуєте убивства.

— Ет, — мовив Харрі, — цього разу це інсайдерські операції, незаконна купівля акцій, ухилення від сплати податків і фальшування. Усі в житті мостять шлях нагору.

Поліцейський Скай примружився. Знову прокричав птах.

— Звісно, ви маєте рацію, Скаю, — мовила Кая, зітхнувши. — Саме я мала б подбати про те, щоб Управління видало ордер на

обшук, але ж ви знаєте, що у нас бракує людей, і ми б зекономили чимало часу, якби мали змогу... — Вона посміхнулася милою усмішкою, показуючи гостренькі білі зубки й киваючи на мотузку.

Скай поглянув на неї. Гойднувся туди-сюди на підборах гумових чобіт. Потім кивнув головою.

— Я чекатиму на вас у човні, — сказав він.

Бйорн одразу взявся до справи. Поклав шмат мотузки на довгий стіл, відкрив маленький наплічник, який привіз із собою, увімкнув кишеньковий ліхтарик з мотузочкою, на кінці якої було причеплено рибальський гачок, закріпив гачок на стелі поміж двома дошками. Добув ноутбук, переносний мікроскоп, що скидався на молоток, під'єднав його до USB-роз'єму у ноуті, перевірів, чи передає мікроскоп зображення на екран, а потім відкрив світлину, яку скинув на ноутбук перед від'їздом.

Харрі став поруч із нареченою й поглянув униз на озеро. У човні миготів цигарковий вогник. Він глянув на рейки, що занурювалися у воду. Глибочінь. Харрі ніколи не любляв купатися в прісній воді, надто після того, як вони з Ейстейном вирішили прогуляти уроки, поїхали на озеро Хауктьєрн і стрибнули з Чортового бескиду, який, за чутками, мав двадцять метрів заввишки. І Харрі — саме у мить, коли вже мав пірнути у воду, — раптом зауважив перед собою у воді гадюку, а потім над його головою зійшлася крижана скляно-зелена пільма. У паніці він, певно, вихлестав половину озера і вже був вирішив, що більше ніколи не побачить ні денного світла, ні вдихне повітря.

Відчувши знайомі пахощі, Харрі зрозумів, що Кая стоїть у нього за спиною.

— Бінго, — почули вони тихий голос Бйорна позаду.

Харрі повернувся до нього:

— Той самий тип мотузки?

— Безсумнівно, — відповів Бйорн, тримаючи молоткоподібний мікроскоп біля кінчика мотузки й клацаючи кнопками. — Липа та в'яз. Товщина й довжина волокон однакові. Але найприкметніше — свіжий зріз на кінці мотузки.

— Що?

Бйорн показав на екран.

— Ліворуч — зображення, яке я прихопив із собою. На ньому кінчик мотузки з Фрогнер-парку, двадцятип'ятикратно збільшений. А на цій світлині у мене чудовий...

Харрі заплющив очі, щоб ще краще насолодитися словом, яке, він це знав, ось-ось прозвучить:

— ...збіг.

Він досі не розплющив очей. Мотузка, на якій повісили Маріт Ульсен, не просто виготовлена у цьому місці, її відкраєно від тієї, яка зараз лежить перед ними. Й зріз зовсім недавній. Отже, убивця нещодавно стояв саме на тому місці, де оце стоять вони. Харрі принохався.

На вулиці стояла темрява, хоч в око стрель. Харрі заледве спромігся роздивитися, як щось забіліло у віконній проїмі, коли вони відпливали.

Кая сіла поруч з Харрі на носі човна. Щоб він мав змогу розчути її крізь ревіння двигуна, вона мусила нахилитися до нього дуже близько.

— Людина, яка взяла звідси мотузку, має чудово знатися на тутешніх місцях. І між цією людиною та убивцею не може бути багато ланок.

— Гадаю, цих ланок узагалі немає, — мовив Харрі. — Зріз зовсім свіжий. Малоймовірно, щоб мотузка змінила багато рук.

— Отже, ця людина знається на місцевості, може, має тут дачу, — міркувала Кая вголос. — Або він тут виріс.

— Але нащо потрібно їхати так далеко, у покинуту мотуз'яну майстерню, щоб розжитися кількома метрами мотузки? —

спитав Харрі. — Скільки у крамниці беруть за довгу мотузку, кілька сотень?

— Може, випадково опинився неподалік і знав, що тут є мотузки.

— Гаразд, отже, він мешкав на одній із дач неподалік. Адже решті, щоб дістатися майстерні, потрібно переплисти човном. Ти складеш...

— Звісно, я складу перелік сусідів, які мешкають найближче. До слова, я знайшла тобі вулканолога. З Геологічного інституту. Фелікс Рьост. Фахівець з вулканів. Із тих, хто подорожує світами, спостерігає за вулканами, виверженнями тощо.

— Ти з ним розмовляла?

— Лише з його сестрою. Вони мешкають разом. Вона просила мене написати йому на скриньку чи відправити есемеску. Інакше він просто ні з ким не спілкується. Окрім того, на той час він був відсутній — десь у шахи грав. Я відправлю йому камінчики та матеріали.

Вони ковзали зеленим каналом у бік пристані. Бйорн тримав кишеньковий ліхтарик, який освітлював їм шлях і правив за дороговказ, — над водою вже скупчувався туман. Скай заглушив двигун.

— Погляньте-но, — прошепотіла Кая і ще міцніше пригорнулася до Харрі. Він глянув туди, куди жінка показувала пальцем, і знову відчув її запах. В очерети за пристанню з туману ковзнув великий білий самотній лебідь — просто в жмут проміння від кишенькового ліхтарика.

— Святий Боже, яка... краса... — зачаровано прошепотіла Кая, засміялась і швидко стиснула його руку.

Скай провів їх до очисних споруд. Вони вже посідали у «вольво», як Бйорн гарячково опустив скло й гукнув услід ленсманові:

— Фритьоф!

Скай, зупинившись, повільно розвернувся. На його грубовитесане беземоційне обличчя падало світло від одного з ліхтарів.

— Клоун з телепередачі, — прокричав Бйорн. — Фритьоф з Утре-Енебака!

— З Утре-Енебака? — перепитав Скай і сплюнув. — Уперше чую.

Коли автівка за двадцять п'ять хвилин завершила на шосе біля сміттєспалювального заводу в Грьонму, Харрі мовив до всіх:

— Маємо підлаштувати витік цієї інформації в Крипос.

— Що? — водно перепитали Бйорн та Кая.

— Я розмовляв з Беатою. Вона відправить нагору рапорт про те, що ці дані добули її люди з криміналістичного відділу, а не ми.

— Навіщо? — спитала Кая.

— Якщо вбивця мешкає неподалік Люсерена, потрібно буде вчинити обшук усіх будинків, а ми не маємо ані таких можливостей, ані людей.

Бйорн Гольм стукнув кулаком об кермо.

— Знаю, — мовив Харрі. — Найголовніше — схопити його, а хто саме це зробить, уже не так важливо.

Решту шляху вони подолали у цілковитій тиші. Нещирість щойно промовлених слів висіла в повітрі, мов луна.

Розділ 20. Ейстейн

І все-таки електрику відрізали. Харрі, стоячи в коридорі, кілька разів клацнув вимикачем. Потім так само у вітальні.

Затим, вмопившись у кріслі з підголовником, утупився в темряву.

Він ще сидів у кріслі, коли задзеленчав мобільний.

— Холе.

— Фелікс Рьост.

— Хто? — перепитав Харрі. За голосом — говорила маленька тендітна жіночка.

— Це Фріда Ларсен, його сестра. Він попросив мене зателефонувати вам і повідомити, що камінці, які ви передавали, — то мафітова базальтова лава. Зрозуміли?

— Заждіть! Що таке «мафітова»?

— Це гаряча лава більше тисячі градусів, з низькою в'язкістю, тому, розтікаючись під час виверження, поширюється на значну відстань.

— А вона може походити з Осло?

— Ні.

— Чому? Адже місто зведене на лаві.

— На старій лаві. А ця лава — свіжа.

— Наскільки свіжа?

Він розчув, що вона, затуливши слухавку рукою, розмовляла з кимось. Чи з чимось. Іншого голосу він не почув. Вочевидь, їй відповіли, бо вона майже відразу заговорила:

— Він сказав — від п'яти до п'ятдесяти років. Але якщо ви замірились шукати вулкан, з якого вона походить, матимете чимало роботи. У світі більше півтори тисячі діючих вулканів. І це лише ті, про які знають. Якщо маєте ще питання, зв'язатися з

Феліксом можна електронною поштою. Ваша асистентка має адресу скриньки.

— Але ж...

Вона вже від'єдналася.

Він розмірковував, чи варто передзвонити, але змінив думку і набрав інший номер.

— «Осло-таксі».

— Привіт, Ейстейне, це Харрі Хо.

— Жартівник, Харрі Хо помер.

— Не зовсім.

— Тоді це я помер.

— Чи не бажаєш підвезти мене з Софієсгате до батьківської оселі?

— Ні, не бажаю, але все-таки відвезу. Зараз лишень виконаю одне замовлення. — Ейстейн розреготався й закашлявся. — Харрі Хо. Хай йому грець... Дзенькну, коли приїду.

Харрі поклав слухавку, пішов у спальню, у світлі вуличного ліхтаря, що світив у вікно, склав речі у дорожню сумку, забрав кілька дисків з вітальні, підсвічуючи собі мобільним. Блок сигарет, наручники, службова зброя.

Потім знову сів у крісло й, користуючись темрявою, став повторювати вправи з револьвером. Завів будильник на наручному годинникові, повернув барабан на своєму «Сміт-Вессоні», розрядив і знову зарядив його. Чотири патрони вийняв, чотири встромив знову без поспіху — пальці вправні. Знову прокрутив барабан, щоб останній патрон став першим. Стоп. Дев'ять шістдесят шість. Майже на три секунди довше за його особистий рекорд. Він відкрив барабан. Похибка. Перша камера, яка була готова до пострілу, виявилася однією з двох порожніх. Отже, його вбито. Він повторив вправу. Дев'ять п'ятдесят. І знов убито. Коли Ейстейн зателефонував через

двадцять хвилин, він уже міг упоратися за вісім секунд і шість разів був убитий.

— Іду, — мовив Харрі.

Він вийшов на кухню. Глянув на дверцята під мийкою. Завагався. Потому схопив світлини Ракель та Олега й засунув у внутрішню кишеню.

— Гонконг? — пирхнувши, перепитав Ейстейн Ейкелан. Він повернув своє грубе пропите обличчя, прикрашене чималим носом і смутними обвислими вусами, до Харрі, що сидів на пасажирському сидінні. — Якого дідька тебе туди понесло?

— Та ти ж мене знаєш, — сказав Харрі, коли Ейстейн зупинився на червоне світло біля готелю «Редіссон-САС».

— Дідька лисого я тебе знаю, — відповів Ейстейн, роблячи крутня з цигарки. — Чого б це я мав тебе знати?

— Але ж ми зростали разом, чи ти забув?

— То й що? Ти вже тоді був потайний, Харрі.

Задні дверцята розчинилися, й на задне сидіння гепнувся чоловік у пальті.

— Аероекспрес. Б'юпортен. Хутко.

— Зайнято, — сказав Ейстейн не обертаючись.

— Маячня. Вогник на дашку горить.

— Гонконг — це супер. А чому ти, власне, повернувся?

— Даруйте, — нетерпеливився чоловік на задньому сидінні.

Ейстейн встромив цигарку до рота й запалив.

— Телефонував Валянок. Запрошує на вечірку сьогодні увечері. Лише друзі.

— Валянок не має друзів, — заперечив Харрі.

— Отож я так і спитав: «Хто твої друзі?» — «Ти, — відповів він і додав: — А в тебе?» — «Ти», — одказав я. Отже, нас двоє. Ми просто забули про тебе, Харрі. Таке трапляється, коли ти від'їжджаєш у... — Він склав губи трубочкою й смішно вимовив: — Гонконг!

— Агов, там... — почулося із заднього сидіння. — Якщо ви добалакали, може, ми рушимо?

Загорілося зелене, й Ейстейн додав газу.

— То ти прийдеш? Додому до Валянка?

— Там так тхне, Ейстейне.

— Але у нього холодильник набитий напхком.

— Даруй, не в гуморі я для вечірок.

— Не в гуморі для вечірок? — здивувався Ейстейн і стукнув долонею об кермо. — Що ти знаєш про те, у якому гуморі треба бути на вечірці, Харрі? Ти ж завжди уникав усіх вечірок. Пригадуєш? Ми купили два пива, зібралися їхати до когось додому у Нурдстранн, там ще дівок до біса було. Аж раптом ти пропонуєш, щоб ти, я та Валянок поїхали у штольні й нажлуктилися там утрьох.

— Агов, до аероекспреса не цим шляхом... — верескнув голос на задньому сидінні.

Ейстейн знову загальмував на червоне, прибрав з обличчя своє ріденьке волосся, що діставало йому до плечей, і обернувся до заднього сидіння:

— Отам ми й залишились. Нажлуктилися, як свині. І раптом він затягує «No Surrender»^[42], а Валянок почав жбурляти в нього порожніми пляшками.

— Послухайте-но, — проскиглив чоловік, тицяючи пальцем у скельце годинника «Таг Хоєр». — Мені конче потрібно встигнути на останній літак до Стокгольма.

— Гарно було біля штолень, — додав Харрі. — Найкращий краєвид на місто.

— Еге ж, — згодився Ейстейн. — Якби союзники лише спробували, німці б їх усіх уколошкали.

— Авжеж, — усміхнувся Харрі.

— Розумієш, ми заприсяглися, й обіцянки ніхто ще не зраджував, — ні він, ні я, ні Валянок, — пояснив Ейстейн чоловікові у костюмі, котрий відчайдушно вдивлявся у темряву за склом, силкуючись побачити вільне таксі. — Якщо прийдуть ці бісові союзники, ми їх усіх поб'ємо на решето. Отак! — Ейстейн підняв уявного автомата й, націлившись на чоловіка, натиснув на спуск. Чоловік із жахом глянув на пришелепуватого водія й аж завоктав, так що дрібні краплини слини крапнули на відпрасовані чорні штани. І, судомно зітхнувши, розчахнув навстіж дверцята й вивалився у дощ.

Ейстейн розреготався.

— Ти засумував за домівкою, — сказав він. — Тобі знову захотілося танцювати з Кіллер Квін у ресторані «Екеберг».

Харрі засміявся й захитав головою. У боковому склі він зауважив, що чоловік кинувся у бік Національного театру.

— Це через мого батька. Він хворіє. Йому небагато лишилось.

— Трясця! — Ейстейн знову натиснув на газ. — Добрячий він чолов'яга.

— Дякую. Я подумав, ти маєш знати.

— Авжеж. Скажу своїм старим.

— Приїхали, — мовив Ейстейн, коли вони припаркувалися біля гаража коло жовтого дерев'яного особнячка в Уппсалі.

— Еге, — відповів Харрі.

Ейстейн затягнувся так різко, що здавалось, цигарка от-от спалахне, — глибоко, до самісіньких легенів, і випустив дим із довгим булькотливим хрипом. Потім, схиливши голову на плече, струсив попіл у попільничку. У Харрі солодко шпигнуло в серці. Скільки разів він уже бачив Ейстейна саме за цим заняттям, бачив, як він відхиляється убік, наче цигарка така важка, що він просто втратить рівновагу. Схилена набік голова. Попіл сиплеться на долівку у шкільній курилці, в порожню

пляшку з-під пива на вечірці, куди вони заявили без запрошення, на холодну сиру бетонову долівку в штольні.

— Життя страшенно несправедливе, — мовив Ейстейн. — Твій батько не пив, ходив на прогулянку щонеділі й працював учителем. А мій батечко чаркував, працював на фабриці «Кадок», де всі нажили собі астму й якийсь дивний висип, і не рухався ані на міліметр, щойно діставався дивана. І здоровий, як віл.

Харрі пам'ятав фабрику «Кадок». Чи то «Кодак», якщо читати назву у зворотному напрямку. Хазяїн, котрий походив із Сюнмьоре, прочитав, що власник назвав свою фабрику фотоапаратів «Кодак» тому, що цю назву легко вимовити й запам'ятати будь-якою мовою світу. Але «Кадок» закрили й забули про неї багато років тому.

— Усе минає, — мовив Харрі.

Ейстейн кивнув, ніби стежив за напрямком його думок.

— Зателефонуй, якщо матимеш потребу, Харрі.

— Гарзд.

Харрі дочекався, поки затихне скрегіт коліс по гравієвій доріжці, потім відчинив двері і зайшов. Увімкнувши світло, постояв, поки двері за ним не зачинилися. Запах, тиша, світло, що впало на гардеробну, — все промовляло до нього, ніби він занурився у басейн зі споминами. Вони огорнули його, зігріли так, що перехопило подих. Він стягнув з себе плащ і роззувся. А потім почав обходити кімнати. З однієї в іншу. З року в рік. Від батька з матір'ю до Сестреняти й врешті до власної персони. Його хлоп'яча кімната. Плакат з «The Clash», саме той, на якому вони ось-ось розтрощать гітару об землю. Він ліг на постіль, вдихнув запах матраца. Й заплакав.

Розділ 21. Білосніжка

Була за дві хвилини восьма. Мікаель Бельман ішов угору вулицею Карл-Юханс-гате, однією з найскромніших головних вулиць міста. Він знаходився у самій серцевині Норвезького королівства, у нульовій точці, на перетині осей. Ліворуч — університет із науками, праворуч — Національний театр із культурою. За спиною, у Палацовому парку, — правлячий королівський дім. А попереду — влада. Зробивши триста кроків, рівно о восьмій він зійшов кам'яними сходами до головного входу у стортинг. Будівля, як і більшість будівель у місті, не була ані великою, ані величною. То й охорону мала незначну. За охоронців правили ще й двійко левів з грорюдського граніту обабіч пагорка, що височів тут.

Бельман підійшов до дверей, котрі безшумно розчинилися ще перед тим, як він устиг штовхнути їх. Увійшов і зупинився, роззираючись навсібіч. Перед ним виріс охоронець, увічливо, але рішуче показуючи у бік рамки металошукача марки «Джилардоні». За десять секунд вона показала, що Мікаель Бельман не озброєний і з металевих речей має лише пряжку на ремені.

Расмус Ульсен чекав на нього, прихилившись до стійки бюро перепусток. Худючий чоловік Маріт Ульсен потиснув комісарові руку й рушив уперед, наче на автопілоті, увімкнувши свій голос гіда:

— Стортинг, триста вісімдесят співробітників апарату, сто шістдесят дев'ять депутатів. Зведений у 1866 році за проектом Еміля Віктора Ланглета. До слова, він був шведом. Це Сходова зала. Мозаїка з каменю називається «Суспільство», створена Ельсе Хаген у 1950-му. Портрети королів написані...

Вони піднялися у хол, котрий Мікаель не раз бачив по телевізору. Кілька людей спішно проминули їх — лише незнайомці. Расмус пояснив: щойно закінчилась нарада однієї з комісій, але Бельман його не слухав. Він думав про те, що все це — коридори влади. Він розчарувався. Гаразд, усе навколо золото-червоне, але де ж велич, урочистість, те, що мало б сповнювати серця шанобливим трепетом перед тими, хто править? Бісова невибагливість, вада, якої ця маленька й донедавна бідна демократична країна на півночі Європи ніяк не позбудеться. Але він, Бельман, повернувся сюди. І якщо йому там, серед вовків Європолу, не вдалося дістатися вершини, то він напевно досягне вершин тут, підім'явши карликів та другосортних копів.

— Під час війни всю будівлю займала контора Тербовена^[43].
Нині ніхто таких величезних офісів не має.

— Що ви можете розповісти про свій шлюб?

— Перепрошую?

— Ви з Маріт сварилися?

— Е-е-е... ні. — Расмус Ульсен розгубився. Він закрокував швидше. Ніби намагаючись утекти від поліцейського чи принаймні сховатись якнайдалі від тих, хто міг їх почути. Тільки коли вони зникли за зачиненими дверима офісу Ульсена в секретаріаті фракції, він видихнув полегшено. — Звісно, було всяке. Ви одружений, Бельмане?

Мікаель Бельман кивнув.

— Тоді ви напевно розумієте, що я маю на увазі.

— Вона вас зраджувала?

— Ні. Мені видається, це я цілком упевнено можу виключити.

«Бо вона була така товста?» — так і кортіло спитати Бельману, але він не став, бо отримав те, чого прагнув.

Розгубленість, тремтливі повіки, майже непомітне звуження зіниць.

— А ви, Ульсене, ви її зраджували?

Та сама реакція. На додачу — червоні плями на чолі під глибокими залисинами. Затим коротка й непохитна відповідь:

— Ні, правда, ні.

Бельман схилив голову набік. Він не підозрював Расмуса Ульсена. Але чому ж він мучить людину такими запитаннями? Відповідь така ж проста, як і неприємна. Бо йому більше нікого було підозрювати. У КРИПОСу немає інших зачіпок. Він просто вихлюпнув на цього безпорадного чоловіка своє безсилля.

— А ви, комісарє?

— Що я? — спитав Бельман, стримавши позіх.

— Чи зраджуєте дружину?

— Моя дружина надто принадна жінка, — усміхнувся Бельман. — Крім того, маємо двійко дітей. Ви з дружиною діток не мали, а через це часом кортить... побавитися. За моїми джерелами, нещодавно у вас із дружиною були проблеми.

— А джерело, певно, сусідка? Маріт часом теревенила з нею, було й таке. Кілька місяців тому дружина трохи приревнувала мене. На профспілкових курсах я завербував у партію одну молодесеньку панянку. Саме так ми з Маріт колись познайомились, тож...

Голос Расмуса Ульсена раптом стих. Бельман зауважив, що його очі затуманилися.

— Нічого не було. Але Маріт на кілька днів поїхала в гори, щоб оговтатись. А потім усе знову налагодилось.

У Бельмана задзеленчав мобільний. Він добув його з кишені, глянув на екран і відповів коротко «так». Відчув, як закалатало серце й заклекотала лють, поки він вислуховував голос у слухавці.

— Мотузка? — перепитав він. — Люсерен? Тобто... Утре-Енебак? Дякую.

Він поклав телефон до кишені пальта.

— Маю бігти, Ульсене. Дякую, що знайшли час.

Дорогою до виходу Бельман на мить зупинився, зміряв поглядом контору колишнього німецького рейхскомісара, а потім закрокував далі.

Перша ночі. Харрі, сидячи у вітальні, слухав, як Марта Вайнрайт співає про «...far away» і «whatever remains is yet to be found»^[44].

Він почувався геть виснаженим. Перед ним на журнальному столику лежав мобільний, запальничка й срібна фольга з коричневою грудочкою всередині. Він її не чіпав. Але йому треба швидше заснути, увійти у ритм, перепочити. У руці він тримав світлину Ракель. У блакитній сукні. Він заплющив очі. Відчув її пахощі. Почув голос: «Дивись!» Її рука швидко штовхнула його. Вода, що оточувала їх, була чорна й глибока, вона пливла плесом, біла, безслівна, невагома. Вітром підняло вуаль, а під нею — молочно-біле пір'я. Її довга струнка шия утворювала знак питання. Де? Вона вийшла на берег: чорний залізний скелет на скрипливих коліщатках. Потім щезла у будівлі. І знову постала на другому поверсі. Навколо шиї виднівся зашморг, а поруч стояв чоловік у чорному костюмі з білою квіткою, встромленою у петельку піджака. Перед ними, спиною до вікна, у білім одязі стояв священник. Він читав повільно. Потім озирнувся. Обличчя й руки у нього були білі. Од снігу.

Харрі враз прокинувся.

Закліпав очима у темряві. Почув якийсь звук. Але це не Марта Вайнрайт. Харрі, повернувшись, схопив маленький телефон, що дрижав на журнальному столику.

— Слухаю, — промовив він хрипливим голосом.

— Знайшла, — сказала жінка.

Він підхопився на ліжку.

— Знайшла що?

— Зв'язок. Убитих не троє. Їх — четверо.

Розділ 22. Пошуковець

— Спочатку я спробувала три імені, що ти мені дав, — сказала Катрина Братт, — Боргні Стем-Мюре, Шарлотта Лолле і Маріт Ульсен. І не знайшла нічогосінько. Потім додала всіх, хто зник безвісти за останній рік у Норвегії. Отоді знайшла дещо. Може, стане у нагоді.

— Зажди, — мовив Харрі. Сон йому як вітром звіяло. — А як, хай тобі абищо, ти знайшла список усіх, хто зник безвісти?

— Інтранет, відділ зниклих безвісти, поліція Осло. А ти як гадав?

Харрі застогнав, а Катрина вела далі:

— Там і вигулькнуло ім'я, яке поєднало отих троє. Зрозумів?

— Власне...

— Зниклу жінку звати Аделе Ветлесен, двадцяти восьми років, мешкала у Драммені. У листопаді її цивільний чоловік подав у розшук. Зачіпка знайшлася на сайті Норвезької державної залізниці, у базі продажу квитків. Сьомого листопада Аделе Ветлесен замовила через інтернет квиток на потяг із Драммена до Устаусета. На той же день Боргні Стем-Мюре мала квиток з Конгсберга у те саме місце.

— Устаусет — не пуп землі, — заперечив Харрі.

— Це навіть не місто, а клаптик гірського схилу. Там родини з Бергена за старі гроші понабудувували собі гірських хатинок, а потім і туристична спільнота назводила хатинок на верхівках гір, щоб норвежці мали змогу, слідом за Амундсеном та Нансеном, переходити від хатинки до хатинки, на лижах, несучи двадцять п'ять кілограмів на плечах та краплю тваринного страху в душі. Це додає життю гостроти, ти ж знаєш.

— Як тебе послухати, ти наче з власного досвіду розказуєш.

— Родина мого колишнього чоловіка мала таку гірську хатинку. Вони аж такі заможні й поважні, що не мають там навіть електрики та водогону. Бо сауну й джакузі мають лише вискочні.

— А інші зачіпки?

— На ім'я Маріт Ульсен квитка не було. Але зареєстровано, що напередодні вона розплачувалася карткою у вагоні-ресторані такого самого потяга. Заплатила вона о пів на третю пополудні — за розкладом потяг тоді знаходився між станціями Ол та Єйлу — тобто до того, як він прибув до Устаусета.

— Це вже видається менш переконливим, — зауважив Харрі.
— Потяг прямував до Бергена, може, вона туди їхала.

— Невже ти гадаєш... — ущипливо почала Катрина Братт, але раптом замовкла, зробила паузу, а тоді приглушено повторила:
— Невже ти гадаєш, що я така тупа? У готелі в Устаусеті був зареєстрований номер на двох на одну ніч на ім'я Расмуса Ульсена, а в центральному адресному столі він записаний за тією ж адресою, що й Маріт Ульсен, тож я припустила...

— Так, це її цивільний чоловік. А чому ти шепочеш?

— Бо щойно повз мене промайнув нічний черговий, зрозумів? Слухай-но, отже, ми знаємо, що двоє убитих й одна зникла безвісти побували в Устаусеті одного й того самого дня. Яка твоя думка?

— Це збіг обставин, вартий, звісно, уваги, але все-таки ми не можемо виключити, що це проста випадковість.

— Згода. Тоді слухай далі. Я пошукала Шарлотту Лолле плюс Устаусет, але нічого не знайшла. І тоді зосередила увагу на даті, щоб дізнатись, де могла перебувати Шарлотта, коли ті троє були в Устаусеті. За два дні до того Шарлотта розраховувалась за дизельне паливо на заправці неподалік Хьонефоса.

— Це далеко від Устаусета.

— Але у тому ж самому напрямку від Осло. Я пошукала машину, зареєстровану на неї чи на її ймовірного чоловіка. Якщо вони мають картку розрахунків за проїзд платними автошляхами, можна вистежити їхній маршрут.

— М-м-м...

— Проблема в тому, що вона не мала ані машини, ані цивільного чоловіка, принаймні десь зареєстрованого.

— Вона мала хлопця.

— Цілком можливо. У даних Європарку пошуковик знайшов у гаражі в Єйлу авто, зареєстроване на Іску Пеллер.

— Це за кілька кілометрів звідти. Хто вона, ця Іска Пеллер?

— Якщо вірити кредиткам, вона мешкає у Брістолі, що у Сіднеї, Австралія. Річ у тому, що коли я відстежувала зв'язки з Шарлоттою Лолле, вона вигулькувала кілька разів.

— Можливий зв'язок?

— Наприклад, коли виявляється, що певні люди упродовж останніх років розраховувались карткою в одному й тому самому ресторані одночасно, з цього виходить, що ці люди разом їли, а розраховувались кожен за себе. Або що вони ходять в один і той самий фітнес-клуб, записавшись туди одночасно. Чи коли в літаку їхні місця були поруч більше одного разу. Розумієш, до чого я веду?

— Аякже, — мовив Харрі. — Я цілком упевнений, що ти вже перевірила, про яку машину йдеться і що вона...

— Вона їздить на дизпаливі, — відповіла ущипливо Катрина.
— Ти хочеш почути решту, чи...

— Ще б пак! Хочу!

— У цих гірських нічліжках, котрі належать туристичній спільноті, забронювати місце заздалегідь не можна. Якщо ти прийшов, а всі місця зайняті, то лягай долі на матраці або у спальному мішку, поклавши під голову килимок. За ніч доведеться заплатити всього сто сімдесят крон, кладеш гроші

просто у коробку в хатинці чи залишаєш там конверта з одноразовим платіжним дорученням.

— Отже, сказати, хто й коли ночував у якійсь із нічліжок, неможливо?

— Ні, якщо платиш готівкою. Але якщо залишаєш платіжне доручення, то з твого рахунку перерахують кошти на рахунок туристичної спільноти, вказуючи хатинку й дату ночівлі.

— Уявляю, яка це марудна справа — шукати дані про переказ коштів.

— Та не надто, якщо стане клепки виставити правильні критерії пошуку.

— А її ж не бракує, правда?

— Як бачиш. З рахунку Іски Пеллер двадцятого лютого було знято кошти за два спальних місця у чотирьох хатинках. Між ними — день у дорозі.

— Тобто похід у гори на чотири дні.

— Так. І в найостаннішій, Ховасхютті, вони зупинялися сьомого листопада. Від Ховасхютти до Устаусета півдня ходу.

— Цікаво.

— Найцікавіше в тому, що то за оті два рахунки, з яких зняли гроші за ночівлю у Ховасхютті сьомого листопада. Вгадаєш, чиї?

— Спробую. Навряд чи це Маріт Ульсен або Боргні Стем-Мюре. Гадаю, у Крипосі виявили б, що обидві жертви були нещодавно в одному й тому ж місці і тієї ж самої ночі. Тож один із рахунків, вочевидь, належав зниклій дівчині, як, ти казала, її звати?

— Аделе Ветлесен. Маєш рацію. Вона заплатила за двох, але я не в змозі, звісно, знайти, з ким вона була.

— А інший рахунок?

— Не надто цікаво. Зі Ставангера.

Поза тим, Харрі, взявши ручку, занотував ім'я та адресу людини, якій належав рахунок, а також адресу Іски Пеллер у

Сіднеї.

— Бачу, пошуковець тобі припав до смаку, — зазначив він.

— Еге ж, — зізналася вона. — Наче політ на старому бомбардувальнику. Трохи заіржавілий, заводиться повільно, але якщо вже здійснюється у небо... Святий Боже! То як тобі доробок?

Харрі на мить замислився.

— Ти спромоглася дізнатися, — сказав він, — що зникла безвісти жінка й та, яка, вочевидь, не мала стосунку до справи, були одночасно в однім місці. Нічого надзвичайного. Але ти виявила, що разом з ними була одна з жертв — Шарлотта Лолле. Що дві останні — Боргні Стем-Мюре та Маріт Ульсен — перебували дуже близько до Устаусета. Отже...

— Отже?..

— Мої вітання. Ти виконала свою частину угоди. Стосовно моєї...

— Не розганяйся й зітри глузливу посмішку з обличчя, я ж тебе знаю. Я зовсім не те мала на увазі, я ж не сповна розуму, хіба ти ще не второпав?

У слухавці почулися гудки.

Розділ 23. Пасажир

Вона їхала в автобусі сама. Стіне притулилася чолом до скла, але не з метою милуватися власним відображенням. Вона не зводила очей з порожньої чорної як ніч зупинки. Вона сподівалася, що у автобус зайде хтось іще. Сподівалась, що більше ніхто не зайде.

Тоді він сидів біля вікна в Краббе, перед ним стояло пиво, й він дивився на неї не ворушачись. Плетена шапочка, біляве волосся й навіжені сині очі. Його очі глузували з неї, щипали її, благали, кричали її ім'я. Врешті, вона сказала Матильді, що хоче додому. Але Матильда щойно розбалакалась з якимось американським нафтовиком і хотіла лишитись. Тому Стіне, схопивши пальто, добігла до автостанції й сіла в автобус до Воланна.

Вона дивилася на червоні цифри на табло над головою водія. Сподівалася, що за мить двері зачиняться й вони поїдуть. Лишилася хвилина.

— Слухай-но, Стіне, — мовив він, — як на мене, ти уникаєш мого товариства.

— Ой, привіт, Еліасе, — сказала вона, не відводячи погляду від асфальту, що змокав під дощем. Навіщо вона залізла так далеко в глиб автобуса, так далеко від водія?

— Слухай-но, тобі не варто отак самотній гуляти ночами.

— Невже? — пробурмотіла вона, сподіваючись, що з'явиться хоча б хтось.

— Хіба ти газет не читаєш? Про тих двох дівчат в Осло. Та ще й ця, як її там, депутатка з парламенту. Як її звали?

— Гадки не маю, — відповіла Стіне, відчуваючи, як шалено калатає серце.

— Маріт Ульсен, — мовив він. — З Робітничої партії. А двох інших звали Боргні та Шарлотта. Певна, що не пригадуєш цих імен, Стіне?

— Я не читаю газет, — відповіла на те Стіне. Але ж має зайти хоч хто-небудь!

— Усі троє були чудові дівчата, — додав він.

— Отже, ти чудово з ними знався, — мовила Стіне, враз пожалкувавши про глузливий тон у голосі. Це через страх.

— Певна річ, не надто добре, — зізнався Еліас. — Але перше враження було гарне. Знаєш, я з тих, для кого багато важить перше враження.

Вона пильно дивилася на руку, яку він обережно поклав їй на коліно.

— Слухай, — сказала вона і зрозуміла, що навіть одне це слово лунає як благання.

— Що, Стіне?

Вона подивилася на нього. Він мав відкрите, як у дитини, обличчя, очі світилися щирою цікавістю. Їй захотілося загорлати, зірватися з місця, але раптом вона почула чийсь голос. Хтось звернувся до водія. Пасажир. Дорослий чоловік. Він пройшов далі, у глиб автобуса. Стіне намагалася впіймати його погляд, щоб він зрозумів її, але його очі ховалися за крисами капелюха, а сам він зосереджено намагався засунути дрібняки й квиток у гаманець. Вона полегшено зітхнула, коли пасажир сів просто за ними.

— Просто неймовірно, що поліція досі не знайшла між ними жодного зв'язку, — мовив Еліас. — Адже у цьому нічого складного. Вони мали б дізнатися, що всі троє люблять ходити у гори. Що вони ночували у хатинці у Ховасхютті тієї ж таки ночі. Як гадаєш, може, я маю піти до них і все розповісти?

— Можливо, — прошепотіла Стіне. Якщо вона поквартиться, то, може, прошмигне повз Еліаса й вискочить з автобуса. Але не

встигла вона обміркувати цю думку, як двері зачинилися й автобус поїхав. Вона заплющила очі.

— Я просто не хочу втручатися, розумієш, Стіне?

Вона повільно хитнула головою, не розплющуючи очей.

— Чудово. Тоді я розповім тобі ще про когось, хто був разом з ними. І його ти напевне знаєш.

Розділ 24. Ставангер

— Тьху... Ну тут же й тхне... — мовила Кая.

— Гній, — пояснив Харрі. — Гадаю, коров'ячий. Ласкаво просимо до Єрена.

Ранкове сяйво просотувалося крізь хмари, що висіли над повесняному зеленими полями. З-за кам'яних загонів корови мовчки супроводжували поглядом їхнє таксі, що прямувало з аеропорту Сула у центр Ставангера.

Харрі нахилився до водія:

— Чи можна їхати трохи швидше? — Він підняв угору посвідчення.

Водій, широко посміхнувшись, натиснув на газ, і авто полетіло по шосе.

— Ти боїшся, що ми вже запізнились? — тихо спитала Кая, коли Харрі знову впав на сидіння.

— Слухавку не бере, на роботі теж немає, — відповів Харрі. Він не хотів продовжувати, адже все й без того було зрозуміло.

Поговоривши з Катриною Братт минулої ночі, Харрі уважно вивчив свої нотатки. Він мав номери, адреси й імена двох людей, які, можливо, живі і які, ймовірно, у листопаді ночували разом з тими трьома, котрі стали жертвами убивств в одній і тій самій хатинці. Зиркнувши на годинник, він вирахував, що зараз у Сіднеї, найпевніше, ранок, і зателефонував на номер Іски Пеллер. Вона відповіла і дуже здивувалася, коли він завів мову про Ховасхютту. Утім, нічого суттєвого розповісти про своє перебування у гірській хатинці вона була не в змозі, адже увесь час пролежала в окремій кімнаті з лихоманкою. Може, через те, що надто довго йшла на лижах у мокрому, наскрізь пропотілому одязі, може, через те, що для недосвідченого лижника це важке випробування — йти на лижах від хатинки до хатинки. Хай там

як, а вона заледве доповзла до Ховасхютти, і її подруга, котра була у горах разом з нею, Шарлотта Лолле, негайно вклала її у ліжко. Вона поринула у сповнений видінь сон, тимчасом як тіло її ломило, вона то впрівала, то замерзала. Тож те, що відбувалося у хатинці з рештою мешканців, і взагалі що то були за мешканці, — все обминуло її стороною, бо вони з Шарлоттою поселилися у хатинці першими. Наступного дня вона пролежала у ліжку, поки решта пожильців не покинули хатинку, а потім їх з Шарлоттою на снігоході забрав місцевий поліцейський, котрого спромоглася знайти її подруга. Він одвіз їх до своєї оселі, запропонувавши переночувати, адже, за його словами, готель був ущерть залюднений. Вони спочатку погодились, а потому змінили думку й, сівши на потяг, дісталися до Єйли й переночували в тамтешньому готелі. Шарлотта не розповідала Ісці про вечір у хатинці нічого цікавого. Мабуть, того вечора нічого суттєвого не сталося. За п'ять днів після гірської прогулянки пані Пеллер полетіла з Осло до Сіднея, досі маючи незначну температуру. Після повернення вони з Шарлоттою постійно обмінювалися електронними листами, й жінка не пригадує нічого, що б насторожило її. Аж до тієї миті, як їй повідомили страшну звістку про те, що її подругу знайдено мертвою за старою автівкою на узліссі біля озера Даушеєн, зовсім поряд із великим житловим районом столиці.

Харрі обережно, але зрозуміло пояснив Ісці Пеллер, що вони переймаються долею тих, хто був у хатинці того вечора, тож щойно вони побалакають, він має намір зателефонувати голові відділу вбивств Південного поліцейського округу Сіднея Нілу Маккормаку, з яким він колись уже співпрацював. І що Маккормак пояснить їй усе детальніше і хоча Австралія далеко — подбає про те, щоб її охороняла поліція. Йому здалося, що Іска Пеллер поставилася до всього з розумінням.

Харрі зателефонував на інший номер, у Ставангері. Дзвонив чотири рази, але ніхто не відповів. Звісно, він розумів, що само по собі це нічого не значить. Не всі кладуть поруч телефон, лягаючи спати. Але Кая Сульнес, безперечно, чинила саме так. Вона підняла слухавку після другого гудка, коли він зателефонував, щоб повідомити, що вони вилітають у Ставангер першим літаком і що вона має бути в аеропорту о 6:05. Жінка лише мовила: «Добре».

О пів на сьому вони вже були в аеропорту Осло, Харрі знову зателефонував — ніхто не відповів. За півгодини вони приземлилися в аеропорту Сула, Харрі ще зателефонував. Результат той самий. Дорогою від терміналу до черги на таксі Кая зателефонувала працедавцеві й дізналась, що людина, яка їм потрібна, на роботі вчасно не з'явилася. Вона повідомила про це Харрі, й він, обережно штовхнувши її рукою у спину, провів повз чергу на таксі, заштовхав у машину, у відповідь на гучні протести сказавши лише:

— Дякую, люди, вам теж чудового дня!

Було шістнадцять по восьмій, коли вони прибули за потрібною адресою до білого будиночка у Воланні. Харрі дозволив Каї заплатити за таксі й вийшов з авто, залишивши дверцята розчиненими. Вдивився у безликий білий фасад. Удихнув сире, свіже, але все одно м'яке повітря Західного узбережжя. Зібрався на силі, бо вже знав усе напевне. Може, він і помиляється, але він таки був певен у цьому, як і в тому, що Кая обов'язково подякує, коли таксист випише їй квитанцію.

— Дякую. — Дверцята машини знову зачинились.

Ім'я було написано посередині між двома іншими дзвінками.

Харрі натиснув на дзвінок і почув відлуння десь у глибині помешкання.

За хвилину після трьох марних спроб він натиснув на нижню кнопку.

Літня пані, що відчинила двері, дивилась на них усміхаючись.

Харрі зауважив, що Кая інстинктивно визначила, кому слід почати розмову.

— Добридень, я Кая Сульнес, ми з поліції. На поверсі вище ніхто не відповідає. Ви часом не знаєте, чи є там хто вдома?

— Можливо. Хоча там цілий день тихо, — відповіла пані. Потім, помітивши, як Харрі звів брову догори, поспіхом додала: — У будинку все добре чути. Я чула, як хтось приходив уночі. А оскільки квартиру здаю я, то маю бути в курсі.

— Отже, ви прислухаєтесь? — перепитав Харрі.

— Звісно, але не втручаюся. — Пані зашарілася. — Як на мене, у цьому немає нічого поганого. Я веду до того, що у мене ніколи не було неприємностей з...

— Ми не знаємо... — мовив Харрі.

— Краще піти й перевірити, — озвалася Кая. — Тож якщо маєте ключі від квартири...

Харрі знав, що зараз у голові Каї снує безліч думок, як краще висловитися, й нетерпляче чекав на продовження.

— ...ми б воліли допомогти вам перевірити, чи все в порядку.

Кая Сульнес — кмітлива жінка. Якщо пані, яка здає квартиру, погодиться на їхню пропозицію і вони щось знайдуть, то у протоколі буде зазначено, що їх запросили у квартиру, що вони аж ніяк не перевищили своїх повноважень і не проводили обшуку без ордера.

Пані вагалася.

— Певна річ, ви можете відімкнути двері й увійти у квартиру вже після того, як ми підемо. А потім викликати поліцію. Або «швидку». Чи...

— Гадаю, буде краще, якщо ви підете зі мною, — мовила пані, у якої на чолі проступила глибока занепокоєна зморшка. — Заждіть, я зараз принесу ключі...

За мить вони увійшли до чистої, прибраної квартири майже без меблів. Харрі враз упізнав гнітючу тишу, характерну для порожніх помешкань, коли ранкова метушня вгадується лише як ледь чутний шум за вікном. Окрім того, він відчув запах клею. Зауважив пару черевиків, але верхнього одягу не було.

У маленькій кухоньці біля мийки стояла велика чашка з чаєм, а на поличці над мийкою — жерстяні слоїки з найрізноманітнішими, невідомими Харрі назвами чаю: «Oolong Tea», «Anji Bai Cha Tea». Вони пройшли далі. На стіні у вітальні Харрі побачив світлину гори, йому видалось, ніби то K2^[45], гімалайська серійна убивця.

— Перевіриш? — спитав Харрі, киваючи на двері з сердечком, і попростував туди, де, на його думку, мала бути спальня. Він глибоко зітхнув, натиснув ручку й штовхнув двері.

Постіль не розстелена. У кімнаті прибрано. Вікно ледь розчинене, геть не чутно запаху клею, повітря свіже, як подих дитини. Харрі почув, як хазяйка стала в одвірку за його спиною.

— Дивно, — пробурмотіла вона. — Я ж чула їх уночі. А пішов лише один.

— Їх? — перепитав Харрі. — Ви впевнені, що людей було декілька?

— Упевнена. Я чула голоси.

— А скільки їх було?

— Наче троє.

Харрі відчинив платтяну шафу.

— Чоловіки? Жінки?

— На жаль, у мене не настільки добрий слух.

Одяг. Спальний мішок та наплічник. Ще одяг.

— А чому ви все-таки гадаєте, що їх було троє?

Хазяйка зникла.

— Стукіт. Наче вони теє.. Ви ж розумієте...

— Але ж голосів не було?

Хазяйка поміркувала:

— Ні, жодних.

Харрі вийшов з кімнати й з подивом зауважив, що Кая досі стоїть перед дверима у ванну. І стояла вона якось дивно: ніби в обличчя їй дув сильний вітер.

— Щось не те?

— Та ні, — відповіла Кая невимушено. Аж занадто невимушено.

Харрі підійшов і став поряд.

— У чому річ? — спитав він, притишивши голос.

— Я... маю проблему із зачиненими дверима.

— Гаразд... — відповів Харрі.

— Я не жартую...

Харрі кивнув. І саме тієї миті почув звук. Звук відміряного часу, строку, що вичерпується, секунд, що спливають, — швидкі, гарячкові краплини води, котра не те щоб тече й не те щоб крапає. Кран за дверима. Харрі знав, що не помиляється.

— Стій тут, — наказав він.

І штовхнув двері.

Перше, що привернуло увагу: запах клею тут був ще сильніший.

Друге: долі лежала куртка, джинси, труси, футболка, дві чорні шкарпетки, плетена шапка й чорний товстий вовняний светр.

Третє: вода текла невпинною цівкою у ванну, котра була наповнена так, що зайва вода виливалася у зливний отвір на стінці.

Четверте: вода у ванні була криваво-червона.

П'яте: згаслий погляд над заклеєним скотчем ротом голого безживно-блідого чоловіка на дні ванни, погляд, звернений

убік. Ніби він намагався роздивитися щось у сліпій зоні, когось, кого не зауважив, коли той увійшов.

Шосте: ніяких свідчень насильства, жодних зовнішніх пошкоджень, які б пояснювали такий надмір крові.

Харрі кахикнув і поміркував, як краще попрохати хазяйку увійти й упізнати свого пожильця.

Але потреби у цьому не було. Вона вже стояла на порозі ванної кімнати.

— Господи мій Боже! — простогнала вона. — І — наголошуючи на кожному слові: — Господи — мій — Боже! — І нарешті жалібно, із ще більшою надсадою: — Господи мій Боже Ісусе...

— Скажіть, це... — заговорив Харрі.

— Так, — мовила пані здушеним від ридань голосом. — Це він. Еліас. Еліас Скуг.

Розділ 25. Територія

Літня пані затулила рота обома руками й прошепотіла крізь пальці:

— Що ж ти собі заподіяв, любий, дорогий Еліасе?

— Стверджувати напевно, що це він собі заподіяв, не слід, — мовив Харрі, вивівши її з ванної, і допровадив до вхідних дверей. — Чи можу я вас попрохати, щоб ви зателефонували у відділок поліції у Ставангері й попросили прислати криміналістів. Скажете, що ви на місці злочину.

— На місці злочину? — перепитала вона, широко розплющивши очі. Через уразу вони видавались геть чорними.

— Атож. Саме так і скажіть. Якщо хочете, зателефонуйте за номером сто дванадцять. Гаразд?

— Звісно...

Вони почули, як жінка пошкандибала сходами донизу у своє помешкання.

— Отже, поки вони з'являться, маємо хвилин п'ятнадцять, — мовив Харрі.

Вони роззулися, залишили взуття на сходах і зайшли до ванної в самих шкарпетках. Харрі роззирнувся. У раковині було повно довгого білявого волосся, а на полиці лежала вичавлена туба.

— Скидається на зубну пасту, — сказав Харрі, схиляючись над тубою, але не торкаючись її.

Кая наблизилась.

— Суперклей, — констатувала вона. — «Strongest there is»^[46].

— Це той, що у жодному разі не має потрапляти на пальці, так?

— Він діє миттєво. Якщо крапнеш на пальці й потримаєш їх укупі — склеюються намертво. Доведеться або відрізати їх один

від одного, або відривати з м'ясом.

Глянувши спочатку на Каю, Харрі кинув оком на труп у ванні.
— Трясця, — повільно промовив він. — Не може бути...

Комісара поліції Гуннара Хагена гризли сумніви. Можливо, він скоїв найдурніший вчинок за час, поки працює в Поліцейському управлінні. Створивши групу, яка опікується розслідуванням усупереч волі міністерства, він міг накликати проблем. А те, що очолював групу Харрі Холє, могло ці проблеми примножити. Одна з проблем, постукавши в двері, саме завітала до нього. Наразі вона стояла перед ним у подібі Мікаеля Бельмана. Слухаючи його, Хаген зауважив, що дивні ознаки на обличчі керівника Крипосу були біліші, ніж зазвичай, ніби хтось підсвічував їх зсередини якимсь розжареним і водночас охолодженим продуктом розпаду атомного ядра — вибухонебезпечним, але до певного часу приборканим.

— Мені напевно відомо, що Харрі Холє разом з двома колегами відвідали Люсерен у зв'язку зі смертю Маріт Ульсен. Беата Льонн з криміналістичного відділу запропонувала нам провести ретельний обшук у всіх дачних будиночках в околицях старої мотузяної майстерні. Буцімто один з її співробітників виявив, що мотузка, на якій повішено Маріт Ульсен, була саме звідти. Ось такі пироги...

Мікаель Бельман гойднувся на підборах. Він навіть не зняв свого плаща по п'яти завдовжки. Гуннар Хаген мужньо чекав на продовження. Чекати довелось недовго. Інтонція була важко-повільною, наче аж трохи спантеличеною:

— Коли ми поговорили з ленсманом в Утре-Енебаку, він розповів, що серед тих трьох, хто робив обшук, був і славнозвісний Харрі Холє. Тобто ваша людина, Хагене.

Хаген змовчав.

— Припускаю, Хагене, ви свідомі того, які наслідки може мати нехтування наказом міністерства.

Хаген так само мовчав, але очей під поглядом Бельмана не опускав.

— Послухайте-но, — Бельман, розстебнувши верхнього гудзика на плащі, сів. — Ви подобаєтеся мені, Хагене. Я вважаю вас вправним поліцейським, а мені гарні фахівці стануть у нагоді.

— Тобто тоді, коли Крипос загребе всю владу собі в руки, адже так?

— Саме так. І така людина, як ви, цілком імовірно, прислужиться мені на якійсь керівній посаді. Ви закінчили військове училище, тож розумієте, наскільки важливе стратегічне мислення, як важливо вміти уникати битв, які все одно не виграєш, знати, коли відступ, — найбільш виграшна стратегія...

Хаген повільно кивнув.

— Гаразд, — мовив Бельман підводячись. — Вважатимемо, що Харрі Холе опинився неподалік Люсерена випадково, це був простий збіг, що не мав жодного стосунку до Маріт Ульсен. І що в майбутньому такі випадкові збіги не повторяться. Ви на моєму боці, Гуннаре?

Хаген сіпнувся, почувши, як пролунало його ім'я з Бельманових вуст — ніби відлуння іншого імені, яке він сам колись промовив, назвавши на ім'я свого попередника, заради невимушеної атмосфери, для якої зовсім не було підстав. Але не заперечував, бо знав: це і є одна з тих самих битв. І що він майже програв війну. І що умови капітуляції, запропоновані Бельманом, могли бути й гірші. Набагато гірші.

— Я побалакаю з Харрі, — сказав він і потис простягнуту Бельманом руку. Мав таке відчуття, ніби торкався мармуру: рука була твердою, холодною й безживною.

Харрі ковтнув кави й обережно витягнув указівного пальця з вушка хазяйчиної чашки з тонесенької порцеляни.

— Отже, ви старший інспектор Харрі Холе з Управління поліції Осло, — мовив чоловік, який сидів з протилежного боку хазяйчиного журнального столика. Він назвався інспектором Колбйорнсеном, назвав посаду, ім'я й місце роботи Харрі, по-особливому наголошуючи на «Осло». — І що ж привело поліцію Осло у Ставангер, пане Холе?

— Нічого виняткового, — відповів Харрі. — Свіже повітря, гарні гори.

— Невже?

— Фіорд. Може, якщо стане часу, стрибнемо з Кафедри^[47].

— Отже, з Осло направили до нас блазня. Що тут скажеш? Ви зайнялися ризикованим спортом. Чи були у вас якісь серйозні підстави не повідомляти нас про ці відвідини?

Посмішка у інспектора Колбйорнсена була така ж тоненька, як і його вусики. А ще він мав капелюха — маленького, чудного, якого носять глибокі старці або ж надто самовпевнені піжони. Харрі згадав, що такого самісінького капелюха носив Джин Хекман у ролі Попая Дойла у «Французькому зв'язковому». І ладен присягтися, що Колбйорнсен не відмовиться ані від льодяника на паличці, ані від того, щоб, зупинившись у дверях, сказати: «Ах, так, іще питання».

— Гадаю, у вас десь валяється факсове повідомлення, — мовив Харрі, дивлячись на зодягненого у біле чоловіка, який саме заходив до кімнати. Комбінезон експерта-криміналіста, що вкривав його з ніг до голови, зашурхотів, коли чоловік, стягнувши з себе білий каптур, упав на стілець. Він, глянувши на Колбйорнсена, вилаявся.

— Отже? — спитав Колбйорнсен.

— Він має рацію, — мовив експерт, киваючи у бік Харрі, але не дивлячись на нього. — Хлопця просто приклеїли до ванни суперклеєм.

— Приклеїли? — перепитав Колбйорнсен і подивився на підлеглого, звівши брови. — Пасивна форма. Чи не зарано ти виключаєш, що Еліас Скуг заподіяв собі все власноруч?

— А потім відкрив кран, щоб утопитися у найповільніший і найбільш болісний спосіб? — спитав Харрі. — Перед тим заклеївши собі рота скотчем, щоб не закричати?

Колбйорнсен знову посміхнувся Харрі своєю тонесенькою, як нитка, посмішкою:

— Я скажу: «Осло», коли ви матимете змогу висловити свою думку.

— Приклеєний намертво, з голови до п'ят, — продовжував криміналіст. — Потилицю поголено й добряче намащено клеєм. Те ж саме щодо плечей та спини. Сідниці, руки, обидві ноги. Тобто...

— Тобто, — повів далі Харрі, — коли вбивця вимастив його клеєм, він дав Еліасу трішки полежати, щоб клей узявся, потім ледь-ледь повернув кран і пішов, а Еліас Скуг був приречений повільно помирати потопаючи. І Еліас почав боротися проти часу та смерті. Вода піднімалася повільно, але він знесилювався. Допоки все його єство не охопив смертельний страх і він не зібрав усі свої сили, щоб звільнитися. У нього вийшло. Він спромігся відірвати від дна ванни найсильнішу частину тіла — праву ступню. Він просто відірвав її від шкіри, котра, як ви бачите, досі приклеєна до дна ванни. Ванна наповнилася кров'ю, а Еліас стукав ногою по дну, аби привернути увагу хазяйки квартири, що живе внизу. І вона його почула.

Харрі кивнув у бік кухні, де Кая силкувалася заспокоїти й втішити хазяйку. Вони чули, як літня пані жалібно плаче.

— Але вона неправильно все зрозуміла. Гадала, що пожилець порає жінку, яку привів із собою додому.

Харрі поглянув на зблідлого Колбйорнсена, який уже не намагався перервати його.

— А тим часом Еліас стікав кров'ю. Втрачаючи багато крові. Шкіри на нозі не було. Він знесилювався й заморювався. Нарешті його волю було зламано. Він поступився. Може, коли вода заповнила йому ніздрі, він уже знепритомнів від знекровлення. — Харрі глянув на Колбйорнсена. — А може, й ні.

У Колбйорнсена борлак ходив ходором.

Харрі глянув на денце спорожнілої кавової чашки.

— А зараз, гадаю, ми з інспектором Сульнес маємо подякувати за гостинність і повернемося до Осло. Якщо маєте питання, ось мій номер телефону. — Харрі записав номер на краєчку газети, відірвав папірець і простягнув його через стіл. А потому підвівся на ноги.

— Але... — пробурмотів Колбйорнсен і теж підвівся. Харрі височів над ним сантиметрів на двадцять. — А навіщо вам був потрібен Еліас Скуг?

— Врятувати його хотіли, — відповів Харрі, застібаючи пальто.

— Врятувати? Хіба він у щось вплутався? Стривайте, Холє, треба з усім розібратися. — Але наказовий спосіб у його фразі вже втратив свою владність.

— Я цілком певен, що ви тут у Ставангері у всьому спроможні розібратися самотужки, — відповів Харрі, підійшов до дверей на кухню, показуючи Каї, що вже час іти. — А як ні, то пораджу вам Крипос. У разі чого, передавайте мої вітання Мікаелю Бельману.

— Врятувати від чого?

— Від того, від чого не змогли, — сказав Харрі.

Сидячи в таксі дорогою в Сулу, Харрі глянув у бічне вікно на дощ, що періщив на неприродно зелені поля. Кая не промовила ні слова. Він був їй за це вдячний.

Розділ 26. Шприц

Коли Харрі та Кая повернулися до свого теплого сирого кабінету, Гуннар Хаген уже чекав на них, сидючи у кріслі Харрі.

Бйорн Гольм, що сидів позаду комісара, знизав плечима, мовляв, гадки не має, що на думці у начальника.

— Зі Ставангера, як я чув, — мовив Хаген і підвівся.

— Саме так, — підтвердив Харрі. — Та сиди, босе.

— Це твоє крісло, а я маю йти.

— А що трапилось?

Харрі припускав, що новини недобрі. Але важливі. Шеф не тупцяв би Кишкою під окружною в'язницею лише для того, щоб сказати, що звіт про відрядження оформлено неправильно.

Хаген так і стояв, тож єдиним у кімнаті, хто сидів, був Гольм.

— На жаль, маю повідомити, що Крипос уже виявив, що ви працюєте над цими убивствами. У мене не лишилось вибору, як тільки закрити розслідування.

У тиші, що запала, Харрі міг почути шум бойлерів у приміщенні поряд. Хаген обвів поглядом кімнату й усіх присутніх і зупинився на Харрі:

— Не можу сказати, що це відставка з почесними. Тим паче, я застерігав вас діяти з якнайбільшою обережністю.

— Гаразд, — сказав Харрі, — це я попросив Беату Льонн організувати витік інформації про мотузяну майстерню для КРИПОСу. Але вона пообіцяла, що все виглядатиме так, ніби джерело витоку — криміналістичний відділ.

— Певна річ, вона так і зробила, — сказав Хаген. — Це поліцейський з Утре-Енебаку тебе викрив, Харрі.

Харрі звів очі до неба й тихо вилаявся. Хаген лягнув долонями, й поміж цегляних стін ляскіт пролунав мов слабкий вибух.

— Тому я мушу повторити ці сумні слова: розслідування припиняється, причому негайно. За сорок вісім годин вам доведеться звільнити кабінет. Гомен насай^[48].

Харрі, Кая та Бйорн Гольм презирнулися, коли залізні двері поволі зачинилися й кроки Хагена почали повільно віддалятися.

— Сорок вісім годин, — урешті мовив Бйорн. — Хтось бажає свіжої кави?

Харрі копнув ногою кошик для сміття біля столу. Той гучно вдарився об стіну, висипавши додолу свій небагатий паперовий вміст, і покотився назад.

— Я буду у Державній лікарні, — сказав він і пішов до виходу.

Харрі поставив до вікна жорсткий дерев'яний стілець і взявся читати газету, дослухаючись до рівного батькового дихання. У газеті на чільному місці писали про весілля та похорони. Ліворуч — світлини з церемонії проводів в останню путь Маріт Ульсен, на котрих добре видно серйозне, співчутливе обличчя прем'єр-міністра, одягнених у чорне співпартійців та чоловіка, Расмуса Ульсена, обличчя котрого закривали величезні окуляри, що геть йому не пасували. Праворуч — повідомлення про те, що дочка судновласника Лене Галтунг навесні візьме шлюб зі своїм Тоні, а також світлини іменитих гостей, які полетять на весілля у Сан-Тропе. На останній сторінці написано, що сьогодні захід сонця в Осло о 16:58. Поглянувши на годинник, Харрі відзначив, що саме це зараз відбувається за важкими хмарами, які не бажають пропускати ані снігу, ні дощу. Він поглянув на будинки, що височіли на схилах, — у вікнах уже починало світитися. Йому спало на думку, що колись тут теж був вулкан. Ця думка припала йому до душі: вулкан під цими будинками прокинеться, проковтне їх і знищить усі сліди того, що колись було за-тишним, гарно влаштованим і трішки журливим містом.

Сорок вісім годин. Навіщо? Для того, щоб звільнити так званий «кабінет», їм вистачило б і двох. Харрі заплющив очі й почав міркувати.

Подумки став писати останній рапорт для свого особистого архіву.

Двох жінок убито в однаковий спосіб, вони захлинулися власною кров'ю, у крові обох виявлено кетаномін. Ще одну жінку повісили на вищці для стрибків у воду, на мотузці, яку прихопили зі старої мотузяної майстерні. Врешті, чоловіка втоплено у власній ванні. Всі жертви, цілком очевидно, раніше одночасно бували в одному й тому самому місці. Наразі невідомо ані того, хто ще був у тій хатинці разом з ними, ані того, яким міг бути мотив злочину, ані того, що сталося тоді у Ховасхютті. Є лише наслідки, а причини немає. Case closed^[49].

— Харрі...

Він не чув, як прокинувся батько. Харрі озирнувся.

Улав Холе мав трохи здоровіший вигляд, може, через те, що на щоках проступив рум'янець, а очі гарячково блищали. Харрі, підвівшись, притягнув стілець ближче до батькового ліжка.

— Давно ти прийшов?

— Хвилин десять тому, — збрехав Харрі.

— Я так чудово спав, — сказав батько. — І бачив прегарний сон.

— Я так і зрозумів. У тебе такий вигляд, що хоч вставай і йди додому.

Харрі поправив батькові подушку, той не заперечував, хоч обидва знали, що з подушкою все було гаразд.

— Як там дім?

— Чудово, — мовив Харрі. — Ще віки простоїть.

— Добре. Я б хотів про дещо з тобою поговорити, Харрі.

— М-м-м...

— Ти вже дорослий чоловік, Харрі, й втратиш батька, так би мовити, природним шляхом. Так має бути. Не так, як було, коли ти втратив матір. Ти тоді мало не збожеволів.

— Невже? — спитав Харрі, проводячи рукою по наволочці.

— Ти розтрощив у своїй кімнаті все вщент. Ти хотів по-вбивати лікарів і тих, хто її заразив, навіть мене. Бо я.. я не помітив цього вчасно, гадаю. Тебе переповнювала любов...

— Ти мав на увазі — ненависть.

— Ні, любов. Усе починається з любові. А ненависть — то просто її зворотний бік. Я завжди гадав, що ти почав пити через смерть матері. Чи, скорше, через любов до матері.

— Любов — це машина для убивств, — пробурмотів Харрі.

— Що?

— Нічого, просто колись мені так сказали.

— Я чинив усе так, як просила твоя мати. Окрім одного. Вона просила допомогти їй, коли прийде її час.

Харрі почувався, наче йому на груди вихлюпнули крижаної води.

— Але у мене забракло духу. І знаєш, що, Харрі? Це ходить за мною, наче жахіття. Не минуло й днини, щоб я не думав про те, що не спромігся здійснити її бажання, бажання жінки, яку кохав понад усе на світі.

Дерев'яний хисткий стілець заскрипів, коли Харрі скочив на ноги. Він повернувся до вікна. Він почув, як за спиною батько кілька разів глибоко зітхнув. А потому вів далі — його голос тремтів:

— Я розумію, синку, що кладу на твої плечі важкий тягар. Але знаю й те, що ти такий самий, як я: коли щось не зробиш, то воно переслідуватиме тебе. Тому дозволю, я поясню, що ти маєш зробити...

— Тату, — мовив Харрі.

— Бачиш цей шприц?

— Батьку! Припини!

За спиною все геть стихло. Тільки свистюче дихання. Харрі зиркнув на чорно-білу світлину міста за вікном, де хмари тулилися своїми свинцево-сірими розпливчастими обрисами до дахів будинків.

— Волю, щоб мене поховали в Ондалснесі, — мовив батько.

Поховали... Ці слова — ніби луна великодніх канікул, проведених з матір'ю та батьком на Леші, коли Улав Холє серйозно пояснював Харрі та Сестреняті, як їм треба вчинити, якщо зійде лавина чи якщо у них трапиться перикардит — «крижане серце». Навколо були рівні поля та пологі схили, це було майже так, як коли б стюардеса під час рейсу в Монголії пояснювала, як слід посприяти рятівним жилетом. Нісенітниця, але все одно надіяло відчуттям упевненості, що вони обов'язково врятуються, врятуються всі, якщо лише поводитимуться правильно. І ось зараз батько каже, що все геть інакше.

Харрі кілька разів кахикнув.

— А чому в Ондалснесі? Чому не тут, у місті, де... де похована мама?

— Я хочу лежати там, де лежать мої односельці.

— Ти ж з ними навіть не знався.

— А з ким людина знається? Принаймні ми з ними з однакового тіста й з одного місця. І може, справа зрештою саме у цьому. У роду. Прагнеш бути серед своїх.

— Невже?

— Атож. Це так. Усвідомлюєш ти це чи ні, але це саме те, чого тобі бракує.

Зайшов медбрат з бейджиком, на якому було написано «Олтман», він усміхнувся Харрі й постукав по годинникові.

Спускаючись сходами, Харрі перестрів двох поліцейських у формі, вони йшли нагору. Він машинально, з розумінням

кивнув їм. Вони мовчки витріщились на нього, як на чужинця. Зазвичай Харрі прагнув усамітнення й переваг, які воно з собою приносить: миру, тиші, свободи. Але, підійшовши до трамвайної зупинки, він раптом усвідомив, що гадки не має, куди їхати й що робити. Але напевно знав, що саме зараз не спроможний витримати самотності у домівці в Уппсалі.

Тож він зателефонував Ейстейну.

Ейстейн поїхав далеко, аж у Фагернес, але запропонував хильнути пивця у Лумпе приблизно опівночі, щоб відзначити те, що ще один робочий день з життя Ейстейна Ейкелана минув порівняно добре. Харрі нагадав Ейстейну про давнє пияцтво, але відповідь на те була, що й колишнім алкоголікам часом треба напиться!

Харрі попросив Ейстейна пильнувати за кермом і поклав слухавку. Подивився на годинник.

Зупинився трамвай, двері перед ним розчинилися. Харрі дивився в теплий, заллятий світлом вагон, який ніби запрошував зараз же увійти й зайняти місце. Потім розвернувся й почвалав пішки у бік центру.

Розділ 27. Добра, злодійкувата й пожадлива

— Я саме був неподалік, — мовив Харрі. — Але ти, здається, кудись збираєшся?

— Та ні, — усміхнулася Кая, стоячи в одвірку у товстій дутій куртці. — Просто сиджу на ганку. Прошу, заходь. Взувайся ондечки в оті капці.

Нагорі на ганку обое повсідалися у величезні дерев'яні крісла. На Людєр-Сагенс-гате було тихо й безлюдно — єдиний припаркований автомобіль на всю вулицю. У вікні, що світилося, на другому поверсі у будинку напроти Харрі зауважив чоловічу постать.

— Це Грегер, — мовила Кая. — Йому вісімдесят. Мені видається, що він сидить отак з часів війни, спостерігаючи, що відбувається на вулиці. Мене тішить думка, що він за мною наглядає.

— Звісно, це суттєво, — згодився Харрі й добув з кишені пачку сигарет. — Думати, що за тобою є кому наглядати.

— А ти маєш такого Грегера?

— Ні, — відповів Харрі.

— Не пригостиш?

— Сигаретою?

Вона розсміялася.

— Іноді хочеться. Це мене... заспокоює.

— М-м-м. А ти вже міркувала, що робитимеш далі? Я маю на увазі, як сплинуть ці сорок вісім годин.

Вона захитала головою:

— Повернуся у відділ. Сидітиму, поклавши ноги на стіл. Чекатиму на якесь убивство, котре видасться для Крипосу такою дрібницею, що вони на нього не зазіхатимуть.

Харрі вибив з пачки дві сигарети, встромив їх до рота, прикурив і дав одну Каї.

— «Now, Voyager»^[50], — засміялася вона. — Хен... Хен... Як же ж його звали, того, хто так казав?

— Хенрейд, — відповів Харрі. — Пол Хенрейд.

— А як звали ту, для якої він прикурював сигарету?

— Бет Девіс.

— Дивовижне кіно. Дати тобі теплішу куртку?

— Дякую, обійдуся. До речі, чому ти сидиш на ганку?

Тропіками це не назвеш.

Вона показала книгу.

— Мої мізки на свіжому повітрі працюють краще.

Харрі поглянув на обкладинку — «Матеріалістичний монізм».

— Гм. Щось нагадує про іспит з філософії в університеті.

— Саме так. Матеріалізм стверджує, що все є матерія та сили. Все, що відбувається, — це частина довгого математичного рівняння, ланцюгова реакція, наслідки того, що вже трапилось.

— А свобода волі — то лиш омана?

— Правильно. Наші дії визначає хімія нашого мозку, котра визначається тим, хто з ким вирішив народити дітей, що, у свою чергу, визначається хімією їхнього мозку. І так далі. Усе можна прослідкувати в минулому — аж до Великого вибуху й ще далі. Навіть те, що хтось напише цю книгу, і те, про що ти думаєш просто зараз.

— Щось таке я вже чув, — мовив Харрі й видихнув сигаретний дим у листопадову ніч. — Якось один метеоролог казав, що якби мав усі змінні, передбачив би погоду на всі часи.

— А ми мали б змогу запобігти убивствам до того, як їх буде скоєно.

— І визначити, що жінка-поліцейський, котра вициганює сигарету, сидітиме на холодному ганку із грубезною філософською книжкою.

Вона засміялася.

— Я не сама купила цю книжку, я взяла її он на тій полиці.
— Вона затягнулася сигаретою, випнувши губи, дим утравив їй в очі. — Я ніколи книжок не купую. Просто позичаю, щоб почитати. Або краду.

— Найменше сподівався, що ти — крадійка.

— А ніхто не сподівається, тому я ніколи не попадаюся, — мовила вона й поклала недопалок у попільничку.

Харрі кахикнув.

— А як ти крадеш?

— Краду лише у знайомих чи у тих, хто через це не зубожіє. І не тому, що я скнара, просто я трішки пожадлива. Коли я вчилася, то крала рулони туалетного паперу із вбиральні в університеті. До речі, ти згадав, як називається ота чудова книга Фанте?

— Ні.

— Пришли мені есемеску, коли згадаєш.

Харрі усміхнувся.

— Даруй, але я не відправляю есемесок.

— Чому?

Харрі знизав плечима:

— Не знаю. Мені це не до душі. Як ото тубільцям не подобалось, коли їх фотографують, бо вони вважали, що таким чином вони загублять частину своєї душі.

— Я знаю! — вигукнула Кая. — Ти не хочеш залишати доказів. Слідів. Неспростовних доказів того, ким ти був. Ти прагнеш упевнитись, що зникнеш цілком і повністю.

— Достеменно так, — сухо відповів Харрі й затягнувся. — Хочеш зайти у будинок? — Він кивнув на її долоні, котрі вона

засунула під себе.

— Та ні, лише руки трохи змерзли, — усміхнулась вона. — Зате серце гаряче. А як ти?

Харрі поглянув на дорогу через паркан у садку. На припарковану автівку.

— А що я?

— Чи ти схожий на мене? Добрий, крадій та пожадливий?

— Та ні. Я поганий. Чесний і пожадливий. А чоловік у тебе який?

Ці слова пролунали жорсткіше, ніж він того хотів, ніби він намагався поставити її на місце, наче вона... вона, а що, власне, вона? Бо сидить отак тут, бо приваблива, бо їй до вподоби те ж саме, що і йому, бо вона дала йому взутися у чоловікові капці й поводитьься так, ніби його не існує.

— А що чоловік? — спитала вона посміхаючись.

— Хай там як, а нога у нього добряча, — почув Харрі свій власний голос і зажадав стукнутись головою об стільницю.

Вона голосно засміялася. Сміх покотився у тишу Фагерборгу, що звисала над садами, будинками, гаражами. Гаражі. Усі мали гаражі. І лише одна машина стоїть на вулиці. Звісно, можливо, є тисяча причин, чого вона там стоїть.

— У мене немає чоловіка, — стиха мовила Кая.

— Отже...

— Отже, ти взувся у капці старшого брата.

— А ті, що на сходах...

— Теж його. Вони стоять там, бо я втовкмачила собі в голову, що чоловічі черевики сорок шостого з половиною розміру можуть відлякати поганих чоловіків із недобрими намірами.

Вона кинула на Харрі багатозначний погляд. Харрі вдав, ніби не помітив глузливого натяку.

— Отже, твій брат мешкає з тобою?

Вона заперечно хитнула головою.

— Він помер. Десять років тому. Це татова квартира. В останні роки, коли Евен вчився у Бліндерні, вони мешкали тут із татом.

— А тато де?

— Він помер невдовзі після Евена. А я саме переїхала сюди, тож квартира стала моєю.

Кая підібгала коліна до підборіддя й поклала на них голову. Харрі дивився на її витончену шию, на ямку під зібраним догори волоссям, прядки, що повибивалися.

— Ти часто про них думаєш?

Вона підвела голову.

— Про Евена частіше, — сказала вона. — Тато пішов від нас, коли ми ще дітьми були, мама жила своїм життям, тож Евен був мені наче й за тата, і за маму. Він допомагав мені, заохочував, виховував, був мені в усьому за взірць. Коли маєш таку близькість із людиною, як Евен, вона ніколи не зникає. Ніколи.

Харрі кивнув.

Кая обережно кахикнула.

— А як справи у твого тата?

Харрі уважно вивчав вогник сигарети.

— Тобі не видається дивним, — мовив він, — що Хаген дав нам сорок вісім годин? Звільнити кабінет ми могли б і за дві години.

— А ти про це якої думки?

— Може, він вирішив, що ми витратимо останні два робочі дні на щось корисне?

Кая витріщилась на нього.

— Звісно, не на розслідування убивств. Цим нехай опікуються у Крипосі. Але я чув, що групі, яка розшукує зниклих безвісти, потрібна допомога.

— До чого ти ведеш?

— Аделе Ветлесен. Молода жінка, котра, як я знаю, ніяк не пов'язана із жодним з убивств.

— Гадаєш, нам треба...

— Гадаю, ми зустрічаємось на роботі завтра о сьомій ранку, — сказав Харрі. — Подивимось, чи станемо ми хоч трохи в нагоді...

Кая Сульнес затягнулася сигаретою. Видихнула дим і знову затянулася.

— То як, заспокоїлась? — спитав Харрі, криво посміхаючись.

Кая захитала головою, вона тримала сигарету перед собою.

— Мені хочеться зберегти мою роботу, Харрі.

Харрі кивнув.

— Приходить чи ні — справа добровільна. Бйорн теж розмірковує.

Кая знову затягнулася сигаретою. Харрі загасив свою.

— Уже час іти, — сказав він. — У тебе зуби цокотять.

На зворотному шляху він намагався роздивитися, чи є хтось у машині, яка стояла припаркована, але наблизитися непоміченим було неможливо. І він вирішив не ризикувати.

Будинок в Уппсалі чекав на нього. Великий, порожній і сповнений луною.

Він ліг на ліжку у своїй хлопчачій кімнаті й заплющив очі.

Йому знову наснився сон, який ввижався так часто. Гавань для яхт у Сіднеї. Ланцюг, що підіймається. Кусюча медуза здіймається на поверхню, але це зовсім не медуза, а руде волосся навколо жіночого білого обличчя. А потім прийшов інший сон. Новий. Уперше він побачив його у Гонконзі, у переддень Різдва. Харрі лежав і не зводив очей із цвяха, що стирчав у стіні, а на ньому — хтиве обличчя з доглянутими вусами. Уві сні у Харрі щось було в роті, йому видавалося, ніби через це щось голова от-от вибухне. Що ж це було? Обіцянка. Харрі здригнувся, потім знов і знов. Тричі. І заснув.

Розділ 28. Драммен

— Отже, це ви заявили про Аделе Ветлесен у розшук, — сказала Кая.

— Так, я, — відповів хлопець, що стояв перед ними у «People & Coffee», — ми мешкали разом. Вона не повернулася додому. Я гадав, що не можу цим нехтувати.

— Звісно, — мовила Кая й глянула на Харрі.

Пів на дев'яту ранку. З Осло до Драммена вони дісталися лише за півгодини, відразу по ранковій нараді, яка скінчилася тим, що Харрі виключив з групи Бйорна Гольма. Той промовчав, лише глибоко зітхнув, помив свою чашку й вирушив назад у криміналістичний відділ у Брюн, щоб продовжити працювати там.

— Про Аделе ви щось чули? — спитав хлопець, переводячи погляд з Каї на Харрі.

— Ні, — відповів Харрі. — А ви?

Хлопець похитав головою, потім озирнувся через плече, перевіряючи, чи не зібралася черга за барною стійкою. Вони сиділи на стільцях перед вікном, що дивилося на один з численних майданів Драммена, іншими словами — на відкриту площу, що правила за парковку. У кав'ярні продавали каву та тістечка за цінами, як в аеропорту, вдаючи, буцімто вони є частиною американської мережі; утім, воно й справді могло так бути. Хлопча, з яким мешкала Аделе Ветлесен, Гейр Брюн, на вигляд мав років тридцять, навдивовижу білу шкіру, лискуче чоло, що швидко вкривалося потом, над блакитними, метушливими очима. У дев'яності, коли бари-кав'ярні лише почали завоювання Осло, назва його посади в закладі — бармен — вселяла шанобливу повагу. Одначе посада зобов'язувала лише варити каву — мистецтво, у якому, принаймні на думку Харрі,

найголовніше — не наробити явних помилок. За поліцейською звичкою Харрі силкувався, слухаючи співрозмовника, за інтонацією, дикцією, лексикою та різноманітними граматичними порушеннями норм розгадати, хто перед ним. Анічогісінько у звичках Гейра Брюна зачісуватися, вдягатися, поводитися не видавало в ньому гомосексуаліста, але варто було йому заговорити, як видавалось, що він — голубий. Щось було у тому, як він вимовляв голосні, вживав безліч зменшувально-пестливих слів, умисно шепелявив. Харрі розумів, що насправді хлопець, можливо, був абсолютним гетеросексуалом, але все одно гадав, що Катрина даремно так поспішно вирішила, що Гейр Брюн та Аделе Ветлесен — співмешканці. Радше це були двоє людей, які з фінансових міркувань разом винаймали помешкання у центрі Драммена.

— Так, — була відповідь Гейра на питання Каї. — Пригадую, вона восени їздила в гори й там ночувала кілька ночей у якійсь халупі. — Він промовив це так, що стало очевидним: навіть цей задум він вважав цілковитою дурницею. — Але зникла вона згодом.

— Ми знаємо, — мовила Кая. — Вона їздила туди з кимось? Може, знаєте, з ким?

— Гадки не маю. Ми такого не обговорювали, досить того, що у нас була спільна ванна, якщо ви мене розумієте. У мене своє особисте життя, а у неї — своє. Але скажемо так: я сумніваюся, щоб вона їздила у таку глушину сама.

— Тобто?

— Аделе майже нічого не робила сама. І уявити її у хатинці в горах без якогось чолов'яги я не в змозі. Але з ким вона була — неможливо сказати. Вона була — якщо вже казати, як є — трішки розпусна. Не мала подруг, але мала багато друзів-чоловіків. Котрих вона приховувала один від одного. Аделе жила не подвійним, а якимсь почетвіреним життям. Щось таке.

— Тобто вона їх усіх дурила?

— Не обов'язково. Колись вона порадила мені, як краще розривати стосунки. Розповіла, як одного разу, поки хлопець порав її ззаду, вона зняла це на мобільник через плече, водночас набрала номер іншого хлопця, з яким тоді зустрічалася, відправила йому фото й стерла ім'я. Усе за один натиск кнопки. — Гейр Брюн поглянув на них безвиразним поглядом.

— Хвацько, — мовив Харрі. — Ми знаємо, що там, у горах, вона розплачувалась за двох. Чи не могли б ви сказати, як звали її товариша, щоб нам було з чого почати?

— Ні, — відповів Гейр Брюн. — Але коли я заявив про її зникнення, вони перевіряли, з ким вона розмовляла по телефону останніми тижнями.

— Хто вони?

— Я імен не пам'ятаю. Хтось із місцевої поліції.

— Добре. Нас уже чекають у поліції, — мовив Харрі й, глянувши на годинник, підвівся.

Кая спитала, не підводячись:

— Чому поліція закрила розслідування? Я навіть не пригадую, щоб про нього писали газети.

— То ви не знаєте? — спитав хлопець і кивнув двом жінкам з дитячими візками, котрі стояли перед барною стійкою, що зараз підійде їх обслужити. — Вона прислала листівку.

— Листівку? — перепитав Харрі.

— Еге ж. З Руанди. У Південній Африці.

— І що писала?

— Та, власне, небагато. Що зустріла хлопця своєї мрії, отже мені доведеться платити за помешкання самому, поки вона не повернеться у березні. Хвойда.

Поліцейський відділок розташовувався за кілька кроків від кав'ярні. Інспектор із широкою й круглою, як гарбуз, головою,

ім'я котрого Харрі забув тієї ж миті, як почув, прийняв їх у просякнутому тютюновим смородом кабінеті, почастивав кавою у пластикових стаканчиках, що ошпарювали пальці. Він затримував на Каї погляд щоразу, як гадав, що це непомітно.

Найперше він повів мову про те, що завжди знайдеться від п'яти сотень до тисячі заяв про зниклих норвежців, що майже всі рано чи пізно повертаються, і якби поліція бралася за розслідування щоразу, навіть коли немає підстав підозрювати злочин чи трагедію, вони б мусили покинути все й тільки те і робити, що розшукувати зниклих. Харрі стримав позіх.

Поза тим, Аделе Ветлесен виявила ознаки життя, й десь вони тут у відділку завалилися. Інспектор підвівся й встромив гарбузоподібну голову в архівну шухляду, добув звідти листівку й поклав перед ними. На листівці була гора, схожа на кеглю, з хмарою, що нависала над вершиною, але не було жодних вказівок, що то за гора й у якій частині світу вона височіє. Хисткий гострокутний почерк. Харрі заледве розібрав підпис. Аделе. На листівці була марка з написом «Руанда» й стояв штамп Кігалі — якщо Харрі правильно пам'ятав, саме так називається тамтешня столиця.

— Мати підтвердила, що це справді рука її дочки, — сказав інспектор і пояснив, що на наполегливе материне прохання вони все перевірили й знайшли ім'я Аделе Ветлесен у переліку пасажирів рейсу компанії «Брусселз Айрлайнз», що летів у Кігалі. Приземлився в аеропорту Ентеббе в Уганді 25 листопада. На додачу, за допомогою Інтерполу вони перевірили всі готелі й виявили, що Аделе Ветлесен ночувала в одному готелі в Кігалі, — інспектор порився у своїх нотатках, — у готелі «Горила» — тієї ночі, коли прилетіла. Тож єдина причина, через яку Аделе Ветлесен досі вважається зниклою безвісти, в тому, що ніхто достеменно не знає, де саме вона наразі перебуває, а листівка з-за кордону не є підставою виключити її з переліку зниклих осіб.

— Та й ідеться не про найбільш цивілізований куточок світу, — додав інспектор, розводячи руками. — Хуті, тутсу, чи як їх там у греця. Мачете. Два мільйони полеглих. Розумієте, до чого я веду?

Харрі зауважив, як Кая прикрила очі, коли інспектор почав менторським тоном, перемежуючи мову підрядними реченнями, розповідати, як дешево вартує людське життя в Африці, де торгівля людьми — не новина, й що теоретично Аделе могли викрасти й змусити написати ту листівку, адже ті чорні, певно, річний заробіток віддадуть заради того, щоб встромити свої зуби у біляву норвезьку дівчину, хіба ні?

Харрі, споглядаючи листівку, силкувався абстрагуватися від безугавної балаканини добродія-гарбуза. Гора, що скидалася на кеглю з хмариною, яка нависає над верхів'ям. Він підвів очі, коли інспектор із забутим ім'ям кахикнув.

— Та часом їх можна й розуміти, адже так? — спитав він і по-змовницьки посміхнувся до Харрі.

Той підвівся, посилаючись на те, що має справи в Осло. Але чи не перешлють колеги з Драммена відскановану листівку електронною поштою, якщо їхня ласка?

— Фахівцеві з почерків? — невдоволено поцікавився інспектор і глянув на адресу, яку йому передала Кая.

— Фахівцеві з вулканів, — відповів Харрі. — Я хочу, щоб ви відправили йому листівку й запитали, чи не в змозі він ідентифікувати гору.

— Ідентифікувати гору?

— Він справжній професіонал, вештається світами й роздивляється їх.

Інспектор, знизавши плечима, кивнув. Потім провів відвідувачів до виходу. Харрі спитав, чи бува вони не перевіряли, чи були якісь повідомлення або дзвінки з номера Аделе після того, як вона поїхала.

— Ми знаємось на своїй справі, Холє, — відповів інспектор.
— Жодних вихідних дзвінків. Але ви ж уявляєте, у якому стані мобільна мережа у такій країні, як Руанда...

— Чесно кажучи, не уявляю, — відповів Харрі. — Але ж я там не бував.

— Листівка? — простогнала Кая, коли вони вийшли на ринкову площу перед автівкою, котру позичили в Управлінні поліції. — Квиток на літак і ночівля у руандському готелі! От якби твоєму комп'ютерному генієві в Бергені це відразу визначити, тоді б нам не довелося марнувати півдня у цьому бридкому Драммені!

— А я гадав, тобі припаде до душі, — мовив Харрі, відчиняючи дверцята, — адже у тебе з'явився новий друг, та й Аделе, можливо, зовсім не померла.

— Отже, у тебе чудовий настрій? — спитала Кая.

Харрі глянув на ключі від машини.

— Хочеш кермувати?

— Звісно!

Дивовижно, але антирадар про перевищення швидкості жодного разу не заблимав, і вони дісталися Осло всього за двадцять хвилин.

Вони домовилися перенести в Управління спочатку неважкі речі, канцелярське приладдя й шухляди від письмових столів, а важке перетягти завтра. Усе завантажили на візок, яким по-слуговувався Харрі, коли облаштовував нове приміщення.

— Тобі вже дали кабінет? — поцікавилася Кая на півдорозі — її голос у Кишці котився луною.

Харрі похитав головою.

— Залишимо все у твоєму.

— А ти просив, щоб тобі дали кабінет? — спитала вона й зупинилась.

Харрі продовжував іти.

— Харрі!

Він зупинився.

— Ти оце питала про мого батька... — мовив він.

— Я не мала на увазі...

— Звісно, не мала. Йому недовго лишилось. Уторопала? А потім я знову поїду. Я лише прагнув...

— Чого?

— Чи ти щось чула про Dead Policemen's Society?^[51]

— Що це таке?

— Це люди, що колись працювали у відділі убивств. Люди, котрі мені не байдужі. Я не знаю, чи я їм щось завинив, але вони — це сіль землі.

— Що?

— Це не так багато, але це все, що я маю, Кає. Вони єдині, кому я маю підстави довіряти.

— До відділу?

Харрі рушив далі.

— Я знаю, розумію, що все мине. Світ не зупиняється. Й це всього-на-всього реорганізація, адже так? У цих стінах — історія, але стіни ці незабаром знесуть. Тобі з колегами доведеться створювати нову історію, Кає.

— Чи ти п'яний?

Харрі розреготався.

— Ні, мене лише розчавлено. Я пропаций. Звичайна річ. Цілком звичайна.

У нього задзеленчав телефон. Це був Бйорн.

— Я забув на столі біографію Хенка, — повідомив він.

— Я забрав її, — відповів Харрі.

— Господи, що за луна, ти не в церкві?

— У Кишці.

— Трясця, хіба там дістає Мережа?

— Наш мобільний зв'язок, безперечно, кращий за той, що в Руанді. Я залишу книгу на прохідній.

— Сьогодні я вже чув про Руанду й про мобільні телефони. Скажи, що заберу книжку завтра.

— А що ти чув про Руанду?

— Та так, просто чув, як Беата про це говорила. Про колтан, пригадуєш, металеві часточки на зубах у жертв, які мали сліди уколів у горлі.

— Термінатор.

— Що?

— Нічого. То який стосунок це має до Руанди?

— Колтан використовують у мобільних телефонах. Це рідкісний метал, і майже всі його поклади — у Конго. Клопіт у тому, що всі поклади знаходяться в районі, де тривають військові дії, вони ніким не контролюються, тож меткі бізнесмени видобувають його у цьому безладі й переправляють у Руанду.

— М-м-м...

— Зідзвонимось.

Харрі вже хотів сховати мобільний, але побачив, що є непрочитане повідомлення. Відкрив його.

Ньїрагонго^[52]. Останнє виверження у 2002 році. Один з небагатьох вулканів з лавовим озером на дні кратера. Розташований у Конго біля міста Гома. Фелікс Рьост.

Харрі, зупинившись, прикипів поглядом до води, що крапала з труби під стелею. Африканське приладдя для тортур Ключита було саме звідти.

— Що таке? — спитала Кая.

— Устаусет, — відповів Харрі. — І Конго.

— І що це має означати?

— Гадки не маю, — мовив Харрі. — Але я недовірко ставлюся до випадкових збігів. — Схопивши візок, він

розвернувся у зворотному напрямку.

— Що ти робиш?

— Розвертаюся, — відповів Харрі. — Маємо ще більше доби.

Розділ 29. Ключіт

Стояв незвично м'який, як для Гонконга, вечір. Хмарочоси кидали довгі тіні на Пік, деякі з них дотягувалися до вілли, на якій Герман Ключіт сидів на ганку з келихом криваво-червоного коктейлю «Сінгапур слінг», тримаючи його в одній руці, а в іншій — телефон. Він, слухаючи співрозмовника, дивився, як там, унизу, скручуються в клубочки вогняні змії заторів.

Харрі Холе був йому до вподоби. Відразу сподобався, щойно побачив високого, спортивної статури норвежця, утім, безсумнівно питушого, який прийшов на «Хепі Велі», щоб на останні гроші зробити ставку. У войовничому погляді, гордовитій поставі й стриманих жестах він мав щось, що нагадувало Герману Ключіту його самого замолоду, коли він був найманцем в Африці. Герман Ключіт воював будь-де й за будь-кого, служив тим, хто платив. В Анголі, Замбії, Зімбабве, Сьєрра-Леоне, Ліберії. У всіх країнах з темним минулим і ще темнішим майбутнім. Але не було країни, похмурішої за ту, якою цікавився Харрі. Конго. І саме там йому усміхнулась удача. У вигляді діамантів, кобальту, колтану. Вождь селища належав до загону самооборони май-май^[53], вони вірили, що вода робить їх невразливими. В іншому він був людина розсудлива. В Африці немає питань, які не можна цілком вирішити за допомогою пачки купюр чи зарядженого «калашникова». Не минуло й року, як Герман Ключіт став багатою людиною. А за три роки — дуже багатою. Раз на місяць вони виїжджали у найближче місто — Гому — й спали там у ліжках, а не на земляній долівці серед джунглів, де щоночі з отворів у землі здійснюються хмари невідомих мух-кровожерів, і людина прокидається вже напівоб'їденим трупом. Гома. Чорна лава. Чорні гроші. Чорні красуні. Чорні гріхи. Майже половина тих, хто потрапляє у

джунглі, заробляють собі малярію, а решта — болячки, назви котрих не знає жоден білий лікар, які зазвичай позначають як «лихоманка джунглів». Саме на це хворів Герман Ключит, а ліки від хвороби, принаймні єдині, про які він знав, — це «Сінгапур слинг». Герман уперше скуштував цей коктейль у Гомі, у розкішному будинку одного бельгійця, зведеному бельгійським королем Леопольдом ще за тих часів, коли ця країна звалася «Вільна держава Конго»; він був для монарха одночасно й приватним дитячим манежем, і скарбницею. Будинок стояв унизу, на березі озера Ківу, й там жінки та заходи сонця були такими прекрасними, що на певний час можна було забути про джунглі, май-май та земляних мух.

Саме бельгієць показав Ключиту невеличку королівську скарбничку в підвалі. Чого там тільки не було: від найсучасніших у світі годинників, рідкісної зброї, витонченого знаряддя для тортур — до золотих зливків, необроблених діамантів і препаратів людських голів. Тоді ж Ключит уперше побачив те, що згодом назвали леопольдовим яблуком. Його начебто створив якийсь бельгійський інженер, що працював на короля. Застосовувати його слід було до непокірних вождів племен, які не бажали розповідати, де добувають свої діаманти. Раніше для цього використовували буйволів. Вожака намащували медом, прив'язували до дерева й підводили до нього дикого лісового буйвола, котрий починав злизувати мед. Вся справа у тім, що ці буйволи мають язик шорсткий, наче терпуг, тож він злизував з людини не лише мед, але й здирав шкіру з м'ясом. Утім, буйвола ще треба було спіймати, але відігнати його потім від жертви було неможливо. Тому влада почала послуговуватись леопольдовим яблуком. І не лише через те, що з технічного боку це було досконале знаряддя для тортур, через оте яблуко жертва й слова промовити не мала змоги. Головне — на тубільців, які були присутні під час тортур, воно

діяло безвідмовно. Вони на власні очі бачили, що відбувається, коли допитувач удруге смикав за мотузку. Отож наступний на допиті співав, як соловей, щойно його просили розкрити якнайширше рота й поласувати «яблучком».

Герман Ключит, кивнувши служниці-філіппінці, наказав віднести келих у будинок.

— Ти правильно усе пригадуєш, Харрі, — мовив Герман Ключит. — Воно досі лежить у мене на каміновій полиці. Чи по-слуговувались ним колись, я, на щастя, не знаю. Звичайний сувенір. Як нагадування мені про те, що ховається у серці п'їтьми. Це завжди корисно, Харрі. Ні, ніколи не чув, щоб ним користувалися десь-інде. Розумієш, технологія з усіма цими голками та шпичаками доволі складна. А ще потрібен особливий сплав. Колтан, саме так. Дуже рідкісний. Едді ван Боорст, у якого я прикупив це яблучко, запевняв, що всього таких було зроблено двадцять чотири, двадцять два — зберігаються в його колекції. До слова, одне із золота, двадцять чотири карати. Так, так, шпичаків також двадцять чотири. А звідки ти знаєш? Наче цифра двадцять чотири стосувалася сестри того інженера, тільки вже не пригадаю, як саме. Але, ймовірно, ван Боорст лише хотів нагнати ціну, він-бо бельгієць, а вони всі такі.

Сміх Ключита перейшов на кашель. Бісова лихоманка.

— Але він цілком напевно знав, де решта «яблук». Він мешкав у чудовій віллі у Гомі, це Північне Ківу, просто біля кордону з Руандою. Адреса? — Ключит закашлявся. — У Гомі щодня з'являються нові вулиці, а часом трапляється, що все місто поховане під лавою, тож жодних адрес там немає. Але на пошті є дані про білих. Ні, гадки не маю, чи він досі мешкає у Гомі. І взагалі, чи він живий. Позаяк тривалість життя у Конго в середньому — тридцять з гаком років, Харрі. І в білих теж. До

всього, місто ще й практично в блокаді. Авжеж. Звісно, ти нічого не чув про цю війну. Власне, про неї ніхто не чув.

Гуннар Хаген з недовірою дивився на Харрі, нахилившись над своїм письмовим столом.

— То ти надумав у Руанду їхати? — запитав він.

— Тільки туди й назад, — божився Харрі. — Дві доби та дорога.

— І що ти збираєшся розслідувати?

— Я ж казав. Справу про зниклу безвісти Аделе Ветлесен. Кая поїде в Устаусет і спробує дізнатись, з ким там була Аделе невдовзі перед своїм зникненням.

— А чому не можна просто туди зателефонувати й перевірити у книзі пожилеців?

— Тому, що у Ховасхютті — самообслуга, — сказала Кая, що сиділа поруч із Харрі. — Але всі, хто зупиняється на нічліг у хатинках, що належать туристичній спільноті, мають записатися в книзі пожилеців і повідомити, куди вони прямують. Це обов'язкова умова, адже якщо хтось зникне у горах, рятувальники знатимуть, де починати пошуки. Ми сподіваємося, що й Аделе зі своїм другом записалися у книзі, вказавши свої повні імена й адреси.

Гуннар Хаген обіруч почесав кружало поріділого волосся.

— Отже, ніякого стосунку до тих убивств це не має?

Харрі відкопирив нижню губу.

— Я, принаймні, не бачу жодного зв'язку. А ти, шефе?

— Гм. І чого б це я марнував гроші відділу на таку незвичайну екскурсію?

— Бо розслідування торгівлі людьми — першочергове завдання, — відповіла Кая. — Згадайте, що сказав міністр юстиції у своїй заяві для преси цього тижня.

— Поза тим, — сказав Харрі, випроставшись і заклавши руки за потилицю, — я нічого гарантувати не можу, але, можливо,

відкриється щось, що допоможе прояснити інші справи...

Гуннар Хаген замислено зиркнув на підлеглого.

— ...босе, — додав Харрі.

Розділ 30. Книга пожилеців

На табличці на непоказній будівлі станції зазначалося, що вони прибули в Устаусет. Кая, глянувши на годинник, переконалася, що потяг прибув за розкладом, о 10:44. Вона визирнула у вікно. Сонце заливало засніжені рівнини й порцеляново-білі гори. За винятком кількох будиночків та триповерхового готелю, решта було голою скелею. Утім, скеля ця була подекуди потикана невеличкими хатинками й кущами різної висоти, але все одно видавалася пустою. Під будівлею вокзалу, майже на пероні, стояв позашляховик з увімкненим двигуном. У потязі Каї здавалось, що надворі невітряно. Але на пероні вітром проймало крізь одяг: і особливу термобілизну, й анорак, і лижні черевики.

З позашляховика вистрибнув чоловік і попрямував до неї. У спину йому світило низьке зимове сонце. Кая заплющила очі. М'яка, впевнена хода, білозуба посмішка й простягнута для вітання рука. Вона завмерла. Господи... Викапаний Евен...

— Аслак Кронглі, — назвався чоловік і міцно потис її руку. — Окружний офіцер поліції.

— Кая Сульнес.

— Зимно сьогодні, не те що у вас в низині, чи не так?

— Атож, — відповіла Кая й теж усміхнулася.

— Я не зможу сьогодні разом з вами поїхати до гірських хатинок. У нас зійшла лавина, тунель закрили, й доводиться скеровувати транспорт іншим шляхом. — Не спитавши, він узяв лижі й, поклавши їх на плече, рушив до машини. — Але я домовився, що вас повезе туди одна людина, він наглядає за тією хатинкою. Його звати Одд Утму. Згода?

— Згода, — мовила Кая, яка цьому тільки зраділа. Можливо, їй тепер не доведеться відповідати на численні питання щодо

того, чому раптом у поліції Осло зацікавились зниклою дівчиною з Драммена.

Кронглі довів її до готелю, який розташовувався всього метрів за п'ятсот. На вкритому снігом майдані перед вхідними дверима на жовтому снігоході сидів чоловік. Він був одягнений у червоний комбінезон, хутряну шапку з опущеними вухами, обличчя замотав шарфом до самого носа, а на очах — великі сонцезахисні окуляри.

Коли він зсунув на чоло окуляри, пробурмотівши своє ім'я, Кая зауважила, що одне око у нього заволокло молочно-білою плівкою. Друге око нахабно роздивлялося її з голови до ніг. Чоловік тримався дуже прямо, як юнак, але обличчя мав, як у літньої людини.

— Кая. Дякую, що так швидко погодились допомогти нам.

— Мені ж за це платять, — мовив Одд Утму, подивився на годинник, відтяг шарфа донизу й сплюнув. Кая зауважила, що на коричневих від тютюну зубах блиснули брекети. Тютюновий плювок на снігу скидався на чорну зірку. — Сподіваюсь, ви встигли щось попоїсти й поп'яяти.

Кая розсміялася, але Утму вже осідлав снігохід і повернувся до неї спиною.

Вона поглянула на Кронглі, який тим часом устиг встромити її лижі й палиці під реміні, вони зараз були міцно закріплені на транспортному засобі Утму, разом з його лижами й в'язкою чогось, що скидалося на динамітні шашки, й гвинтікою з оптичним прицілом.

Кая обернулася до Кронглі. Поліцейський знизав плечима й знову посміхнувся своєю білозубою хлопчачою усмішкою.

— Щасти, сподіваюся, ви знай...

Решта фрази потонула у гудінні снігохода. Кая поспіхом сіла за спиною Утму. На своє велике полегшення вона побачила, що на сидінні є ручка, отже, їй не доведеться обіймати за спину

цього білоокого діда. Їх оповило вихлопними газами, й снігохід рвучко рушив з місця.

Утму підвівся, зігнув коліна і, нахилиючись то ліворуч, то праворуч, вправно проїхав повз готель, подолав величезні снігові кучугури, діставшись до м'якого снігу, і попрямував навпростець на перший пологий схил. Щойно вони піднялися нагору й під ними опинився розсип будиночків, перед Каєю простягнувся білий безмір. Утму оглянувся й запитально мотнув головою. У відповідь Кая кивнула, що все в нормі. І він додав газу. Обернувшись, Кая побачила, як у фонтані снігових бризок з-під гусениць зникають будиночки.

Кая часто чула, що заметені снігом рівнини скидаються на пустелю. І згадала дні та ночі, які провела з Евеном на його яхті для прогулянок.

Снігохід летів уперед пустинними просторами. Сніг і вітер стерли всі обриси, згладили й вирівняли все так, що здавалось, ніби навколо — безкрає морське плесо, над яким величезною хвилею здіймалася гора Халлінгскарвет. Жодної різкості, м'який сніг та важкий снігохід надавали рухам м'якості й уповільненості. Кая обережно потерла рукою ніс та щоки, переконуючись, що кровообіг ще не порушився. Їй доводилось бачити, що трапляється з обличчям навіть після невеличкого відмороження. Монотонний гуркіт двигуна та одноманітний краєвид заколисували, але раптом Кая прокинулася, бо двигун стих і вони зупинились. Кая глянула на годинник. Найперше, що спало на думку, — двигун заглух, а до цивілізації щонайменше сорок п'ять хвилин їзди. А скільки ж тоді ходу на лижах? Години зо три? П'ять? Вона й гадки не мала. Утму вже скочив із снігохода й відв'язував лижі.

— Щось трапилось з... — почала вона, але змовкла, щойно Утму, випроставшись, показав на невеличкий видолинок, перед яким вони спинились.

— Ховасхютта, — мовив він.

Кая заплющилась за сонцезахисними окулярами. І справді, біля самісінького підгірка вона зауважила маленьку чорну хатинку.

— А чому ми не під'їхали аж туди?

— Бо люди — бовдури, і тепер до хатинки маємо підкрадатися.

— Підкрадатися? — перепитала Кая і слідом за Утму поспіхом почала затягувати кріплення.

Чоловік тицьнув лижною палицею у бік гірського схилу.

— Якщо на снігоході в'їхати у таку вузьку долину, звук посилиться луною, розійдеться навсібіч. А через пухкий сніг...

— Лавина, — здогадалася Кая.

Після однієї зі своїх подорожей в Альпи батько розповідав, що там під час Другої світової під лавинами, здебільшого через звукову хвилю від артилерійської канонади, загинуло більше шістдесят тисяч солдатів.

Утму на мить зупинився й знову глянув на неї.

— На думку наших міських шанувальників природи, дуже обачно зводити хатинку під укриттям схилу. Утім, рано чи пізно її все одно теж змете лавиною.

— Теж? — перепитала Кая.

— Ховасхютту звели всього три роки тому. А такий пухкий сніг випав лише цього року. Невдовзі буде ще більше.

Він показав рукою на захід. Кая, приклавши долоню до чола, побачила, що він мав на увазі. На сніговому обрії величезним грибом на синьому тлі здіймалася біло-сіра хмара.

— Увесь тиждень сніжитиме, — мовив Утму, відстебнув гвинтівку від снігохода й повісив її через плече. — На вашому місці я б поквапився. Й у жодному разі не кричав.

У долину донизу вони зійшли мовчки. Опинившись у затінку, Кая враз відчула, як похолоднішало, наче холод ховався

у кожній щілині землі.

Діставшись пофарбованої в чорне рубленої хатинки, вони скинули лижі й приставили їх до стіни. Утму добув з кишені ключа й вставив у замок.

— А як сюди дістаються ті, хто хоче заночувати? — спитала Кая.

— Купують стандартний ключ. Він годиться для всіх таких хатинок на всій території країни. — Утму повернув ключа й штовхнув двері. Марно. Він тихо вилаявся й натиснув двері плечем. Вони відійшли від дверної коробки, пронизливо вискнувши.

— Хатинки від морозу зсідаються, — пробурмотів Утму.

Усередині було похмуро, пахло парафіном та пічкою.

Кая оглянула хатинку. Вона знала, що правила для гостей тут дуже прості. Люди приходили, записувалися у книгу відвідувачів, займали ліжко — чи матрац, якщо ліжка вже були зайняті, запалювали вогонь у вогнищі, готували принесену з собою їжу на кухні, де була плитка й усе необхідне кухонне начиння, а якщо користувалися сухими припасами з шафок, залишали гроші в коробці. У тій же коробці залишали гроші за ночівлю або ж заповнене платіжне доручення. Усе трималося на відповідальності й чесності пожильців.

У хатинці було чотири спальні, всі вікнами виходили на північ, у кожній — чотири місця для ночівлі на двох двоярусних ліжках. Вікна вітальні дивилися на південь, умебльована вона була традиційними важкими сосновими меблями. Для затишку в кімнаті було невелике відкрите вогнище, а щоб зігрітися — пічка. Кая зауважила, що за обіднім столом могли б одночасно розміститися дванадцять-п'ятнадцять пожильців. Удвічі більше людей могли заночувати у хатинці, якщо лягти тісніше й покласти матраци долі. Вона уявила світло від стеаринових свічок, вогонь у комині, що освічує знайомі й незнайомі

обличчя, обговорення сьгоднішнього чи завтрашнього походу за келихом пива чи червоного вина. Обличчя Евена, котрий, розчервонівшись, усміхнено дивиться на неї. Він сидить у темному кутку й простягає назустріч свій келих.

— Книга пожилеців на кухні. — Утму показав на одні з дверей.

Він так і лишився стояти біля вхідних дверей у шапці й рукавицях, усім виглядом виказуючи свою нетерплячість. Кая вже було поклала руку на ручку дверей, збираючись відчинити їх, як раптом її пойняло. Ленсман Кронглі. Як же він схожий! Вона, звісно, знала, що це відчуття колись повернеться, але гадки не мала, коли саме.

— Ви не могли б відчинити мені двері? — попросила Кая.

— Що?

— Примерзли, — сказала вона. — Холодно.

Кая примружилась, коли він наближався до неї, почула, як безшумно відчиняються двері, відчула на собі його здивований погляд. Потім знову розплющила очі й увійшла.

На кухні ледь чутно пахло прогірклим жиром. Вона відчула, як прискорився пульс, коли її погляд ковзав шафками, столами. На лавці під вікном лежала чорна книга у шкіряній обкладинці, прикріплена до стіни нейлоною мотузкою.

Кая перевела подих. Підійшла до книги. Розгорнула.

Сторінка за сторінкою від руки списані іменами пожилеців. Більшість, як годиться за правилами, вказували свій подальший маршрут.

— Я все одно збирався заїхати сюди після вихідних, міг би перевірити книгу, — почула вона, як озвався Утму за спиною. — Але ж ви, певна річ, не мали змоги зачекати?

— Не мали, — визнала Кая, глянувши на дати. Листопад. Шосте листопада. Восьме листопада. Вона глянула далі. Потім перегорнула назад. Немає. Сторінки за сьоме листопада не було.

Вона розкрила книгу ширше. З оправи книги стирчали рештки видертої сторінки. Хтось її забрав.

Розділ 31. Кігалі

Аеропорт у Кігалі в Руанді був маленьким, сучасним й на диво зручним. З іншого боку, Харрі з власного досвіду знав, що міжнародні аеропорти небагато, а часом майже нічого не повідомляють про країну, у якій розташовані. В індійському Мумбаї панує спокій та зорганізованість, а в аеропорту Кеннеді у Нью-Йорку — безладдя та параноя. Черга на паспортний контроль трохи просунулася, й Харрі зробив крок уперед. Попри наче приємну температуру, поміж лопаток під тонкою бавовняною сорочкою стікав піт. Він знову пригадав людей, котрих зустрів у Схіпхолі в Амстердамі, де, запізнюючись, нарешті приземлився рейс з Осло. Харрі упрів, поки носився коридорами у пошуках свого виходу на посадку, проминаючи абетку й номери у порядку зростання, намагаючись встигнути на літак, який мав привезти його у Кампалу, що в Уганді. На одному з коридорних перехресть він краєм ока зауважив знайомі обриси. Вона стояла обличчям до світла, задалеко, щоб розгледіти обличчя. Останнім зійшовши на літак, Харрі дійшов цілком очевидного висновку: це не могла бути вона. Мізерна ймовірність. Хлопчина поряд із нею просто не міг бути Олегом. Не може бути, щоб він так виріс.

— Next^[54].

Харрі підійшов до віконця, показав паспорт, імміграційну картку, запит на візу, роздрукований з Інтернету, й шістдесят новеньких доларів мита.

— Business?^[55] — спитав митник, і Харрі зустрівся з ним поглядом. Чоловік високий, худорлявий, з гладенькою чорною блискучою шкірою. Певно, тутсі, подумав Харрі. Адже саме вони наразі контролюють кордони країни.

— Yes^[56].

— Where?^[57]

— Congo, — мовив Харрі і додав, уточнюючи, про яку саме з двох держав ідеться: — Congo-Kinshasa^[58].

Митник показав на імміграційну картку, котру Харрі заповнив у літаку.

— Says here you're staying at Gorilla Hotel in Kigali^[59].

— Just tonight, — відповів Харрі. — Then drive to Congo tomorrow, one night in Goma and then back here and home. It's a shorter drive then from Kinshasa^[60].

— Have a pleasant stay in Congo, busy man^[61], — побажав чоловік у формі, щиро розсміявся, поставив печатку у паспорті й віддав його Харрі.

За півгодини Харрі заповнював картку гостя у готелі «Горила», підписавши її, отримав ключа, прикріпленого до маленької горили, вирізаної з дерева. Й ліг у ліжко — минуло вже вісімнадцять годин, відколи він підвівся з ліжка в Уппсалі. Харрі не зводив очей від вентилятора, що ревів у ногах ліжка. Попри те, що лопаті шалено крутилися, з вентилятора не долітало ані подуву. Навряд чи вдасться заснути.

Водій попросив Харрі називати його просто Джо. Джо був конголезець, вільно говорив французькою й трохи менш вільно — англійською. Найняти його допомогли контакти у норвезькій гуманітарній організації у Гомі.

— Eight hundred thousand^[62], — мовив Джо, кермуючи своїм «лендрровером» розбитим, але цілком придатним для їзди асфальтованим шосе, що звивалося між зеленими пагорбами й гірськими схилами, засіяними згори донизу. Часом він шляхетно пригальмовував, щоб не наскочити на людей, що чимчикували обабіч дороги, їхали велосипедами, котили візки чи просто несли речі. Утім, зазвичай люди останньої миті рятувалися самотужки, ухиляючись від автівки.

— У дев'яносто четвертому всього за кілька тижнів знищили вісімсот тисяч людей. Хуту пішли до своїх старих–добрих сусідів, прихопивши мачете, й порозтинали їм горлянки лиш за те, що вони — тутсі. По радіо йшла така пропаганда, мовляв, коли твій чоловік — тутсі, то ти як хуту зобов'язана його вбити. Cut down the tall trees^[63]. У ті часи чимало отак тікало. — Джо тицьнув пальцем у вікно. — Тіла лежали купами. Часом ніяк було пройти. Ото пощастило тоді грифам...

Далі вони їхали мовчки.

Вони проїхали повз двох чоловіків, котрі несли на плечах якусь велику кішку, підвішену за лапи до палиці. Поруч радісно пританцьовували дітлахи, колючи палицями мертву тварину. Шкура у неї була кольору сонця з плямами тіні.

— Мисливці? — спитав Харрі.

Джо похитав головою, глянув у люстерко й відповів, перемезжуючи французькі й англійські слова:

— Задавили його, je crois^[64]. Їх майже неможливо вполювати. Зустрічаються рідко, територія полювання величезна, полюють лише вночі. Вдень ховаються й зливаються з місцевістю. Як на мене, Харрі, це дуже самотня тварина.

Харрі дивився на чоловіків та жінок, що працювали у полі. Подекуди дорогою траплялися дорожні машини й гурти чоловіків, які латали автошляхи. Харрі зауважив, що внизу, у долині, будують шосе. За парканом радісні діти у синій шкільній формі грали у футбол.

— Rwanda is good^[65], — мовив Джо.

Через дві з половиною години Джо тицьнув у переднє скло:

— Lake Kivu. Very nice, very deep^[66].

Видавалось, ніби поверхня озера відбивала тисячі сонць. Країна на іншому березі озера називалася Демократична

Республіка Конго. З усіх боків були гори. Вершину однієї з них накривала самотня біла хмара.

— Not cloud, — мовив Джо, наче прочитавши думки Харрі. — The killer mountain. Nyiragongo^[67].

Харрі кивнув.

За годину вони проїхали кордон і попрямували у напрямку Гоми. Обабіч дороги сидів сухоребрый, як скелет, чолов'яга у драній куртці, дивлячись перед себе розпачливим, божевільним поглядом. Джо обережно кермував між вирвами у зораній вибухами глинистій дорозі. Їх обігнав джип. Військовий, похитуючись, з кулеметом, поглянув на них холодним змореним поглядом. Над головою ревіли двигуни літаків.

— UN, — мовив Джо. — More guns and grenades. Nkunda is coming closer to the city. Very strong. Many people escape now. Refugees. Maybe Mister van Boorst too, eh? I not see him long time^[68].

— You know hum?^[69]

— Everybody knows Mister Van. But he has Ba-Maguje in him^[70].

— Ba-what?^[71]

— Un mauvais esprit. A demon. He makes you thirsty for alcohol. And take away your emotions^[72].

Кондиціонер дмухнув холодом. У Харрі між лопаток стікав піт.

Вони зупинились поміж халуп, що вишикувались у два ряди. Як зрозумів Харрі, саме це й був так званий центр міста Гома. Люди снували туди-сюди у непролазній багнюці поміж крамничок. Уздовж стін будинків стосами лежали чорні кам'яні блоки. З тих же блоків були зведені й деякі стіни. Земля скидалась на загуслу глазур, у повітрі кружляла сіра пилюка й тхнуло тухлою рибою.

— La, тут, — мовив Джо, показуючи на двері єдиного кам'яного будинку. — Чекатиму в машині.

Харрі зауважив, що коли він вийшов з машини, кілька чоловіків на вулиці зупинились. Зауважив їхню байдужість, ворожі погляди, у яких не було жодної загрози. Погляди чоловіків, які знають, що агресія найдієвіша, коли на неї не чекають. Харрі попростував до дверей, не озираючись, усім виглядом показуючи, що він знає, що робить і куди йде. Постукав. Раз. Вдруге. Втретє. Трясця! Це ж треба, приїхати бозназвідки, щоб...

Двері ледь прочинилися.

На нього запитально дивилося біле зморшкувате обличчя.

— Едді ван Боорст? — спитав Харрі.

— Il est mort, — мовив чоловік хрипким шепотом помираючої людини.

Харрі стачило шкільної французької, щоб зрозуміти: ван Боорст помер. Але він спробував англійською:

— Мене звати Харрі Холє. Про ван Боорста я дізнався від Германа Ключита в Гонконзі. Я приїхав здалеку. Мене цікавить «леопольдове яблуко».

Чоловік двічі кліпнув. Висунув голову за двері, подивився праворуч, потім ліворуч. Розчинив двері трохи ширше.

— Entrez^[73], — мовив він і кивком запросив Харрі увійти.

Заходячи у низькі двері, Харрі нахилив голову й останньої миті ледь встояв на ногах: долівка в будинку була сантиметрів на двадцять нижча за поріг. Усередині відчув пахощі ефірних олій. І ще один добре знайомий запах — солодкуватий сморід — так тхне від літньої людини, коли вона випиває вже кілька днів.

Коли очі Харрі при звичаїлись до темряви, він розгледів, що чоловік убраний у вишуканий бордовий шовковий халат.

— Scandinavian accent, — мовив ван Боорст англійською Еркюля Пуаро й підніс до вузьких губ позолочений мундштук. — Let me guess. Definitely not Danish. Could be Swedish. But I think Norwegian. Yes?^[74]

У тріщині в стіні позаду нього ворушив вусиками тарган.

— Mm. An expert on accents?^[75]

— Тільки хобі, — мовив ван Боост, улещений і задоволений. — У таких маленьких країнах, як Бельгія, слід дивитися назовні, а не всередину. Як справи у Германа?

— Добре, — мовив Харрі, повернувся праворуч і побачив дві пари очей, що знехотя спостерігали за ним. Одна пара — з картини у рамці, що висіла у кутку над ліжком. Портрет чоловіка із сивою довгою бородою, великим носом, коротким волоссям, еполетами, орденським ланцюжком на грудях і шаблею. Король Леопольд, якщо Харрі не помилявся. Інша пара очей належала жінці, яка лежала у ліжку на боці, прикривши стегна ковдрою. Світло з вікна над її головою освітлювало маленькі, майже дівочі груди. Вона відповіла на кивок Харрі швидкою усмішкою, блиснувши золотим зубом серед білих. Їй ледве було більше двадцяти. Над тонким станом Харрі розгледів металевий цвях, вбитий у тріснуту стіну. На цвяху гойдалася пара рожевих наручників.

— Моя дружина, — відрекомендував її маленький бельгієць. — Чи то пак одна з них.

— Пані ван Боорст?

— Щось таке. То ви придбати приїхали? І гроші маєте?

— Найперше, я б волів подивитися, що ви маєте, — одказав Харрі.

Едді ван Боорст підійшов до дверей, трохи прочинив їх і визирнув за вікно. Зачинив і замкнув двері.

— З вами лише ваш водій?

— Так.

Ван Боорст задимів цигаркою, роздивляючись Харрі всіма зморшками шкіри, що збрижилися навколо примружених очей.

Потім він пішов у куток кімнати, ногою відгорнув килим, нахилився і смикнув за залізне кільце. Ляда відчинилася. Бельгієць кивком наказав Харрі спускатися першим. Харрі вирішив, що цей захід безпеки впливає з досвіду, тому послухався наказу. Сходи спускалися у непроглядну темінь. Лише подолавши сім сходинок, Харрі відчув під ногами тверду долівку. У цю мить лампа на стелі спалахнула.

Харрі випростався, роззирнувся. Гладенька цементована долівка, уздовж трьох стін — шафи та полиці. На полицях — товари щоденного попиту: уживані пістолети «Глок», такий самісінький, як у Харрі, «Сміт-Вессон», ящики з набоями, «калашников». Харрі ще жодного разу не доводилось тримати у руках відомий російський автомат. Він пройшовся пучками пальців по гладенькому дерев'яному прикладові.

— Оригінал сорок сьомого, першого року випуску, — похвалився ван Боорст.

— Здається, його тут усі мають, — сказав Харрі. — Я чув, це найпоширеніша причина смерті.

Ван Боорст кивнув.

— Тут два фактори. По-перше, коли комуністичні країни після «холодної війни» у мирний час почали завозити сюди «калашникови», вони коштували не дорожче за вгодовану курку. А під час війни — не більш як сто доларів. А по-друге, хай що з ними роби — вони безвідмовні, а в Африці це має істотне значення. У Мозамбіку так цінують цю зброю, що навіть зобразили її на національному прапорі.

Харрі в око впали чорні непоказні літери, викарбувані на чорній валізці.

— Тут те, про що я подумав? — спитав Харрі.

— «Мерклін» — рідкісна гвинтівка, — відповів ван Боорст. — Вироблено зовсім небагато, модель виявилася кепською. Важкувата, та й калібр надто великий. Використовували під час полювання на слонів.

— І на людей теж, — тихо додав Харрі.

— Знайома зброя?

— Приціл із найкращою у світі оптикою. Щоб поцілити у слона зі ста метрів — саме те, що треба. Така гвинтівка ідеальна для замахів. — Харрі погладив пальцями валізку, його полонили спогади. — Так, знайома зброя.

— Вам продам задешево. Тридцять тисяч євро.

— Цього разу я не за гвинтівкою прийшов. — Харрі обернувся до відкритого стелажа, що стояв посеред кімнати. З полиць шкірили зуби пофарбовані білим чудернацькі дерев'яні маски.

— Це маски духів народу май-май, — мовив ван Боорст. — Ці хлопці вірять, що коли крапнуть на себе свяченої води, то стануть невразливими для ворожих куль. Бо кулі теж обернуться на воду. Повстанці май-май ішли воювати проти урядових військ із луком та стрілами, у шапочках для душі й маючи за амулети затулки для ванни. I'm not kidding you, monsieur^[76]. Певна річ, їх викосили. Але воду ці май-май все одно люблять. І білі маски. А ще — серця й нирки своїх ворогів. Злегка обсмажені, й з кукурудзяним пюре.

— М-м-м, — сказав Харрі, — я й гадки не мав, що у такому непоказному помешканні є цілісінький льох усілякої дивини.

Ван Боорст гикнув:

— Cellar? This is the ground floor. Or was^[77]. До виверження три роки тому.

І раптом Харрі второпав. Чорні брили. Чорна глазур. Долівка нагорі, нижче рівня землі.

— Лава, — мовив Харрі.

Ван Боорст кивнув.

— Вона текла через увесь центр і знищила мій будинок неподалік озера Ківу. Всі дерев'яні будівлі навколо згоріли, оця бетонна — єдина, що вціліла, але також була похована під лавою. — Він тицьнув рукою у стіну. — Отут були двері, що вели туди, де три роки тому була вулиця. Я придбав будинок і просто прорубав нові двері — ті, через які ви увійшли.

Харрі кивнув:

— Вам пощастило, що лава не хлинула у ваші двері й не залила цей поверх.

— Як бачите, вікна й двері дивляться у протилежний від Ньїрагонго бік. Це ж не вперше трапилось. Раз на десять чи п'ятнадцять років бісова гора запльовує місто лавою.

Харрі підвів брову:

— І люди все одно повертаються?

Ван Боорст знизав плечима:

— Ласкаво просимо в Африку. Але цей вулкан — страшенно корисний. Якщо хочеш здихатись непотрібного трупа — а в Гомі це річ звична, — звісно, можна втопити його в озері Ківу. Але там, на дні, труп все одно лежатиме. А от у Ньїрагонго... Гадають, що на дні усіх вулканів є клеkotливе озеро лави, але це помилково. Їх немає ніде. Окрім Ньїрагонго. Тисяча градусів за Цельсієм. Кидаєш щось — шубовсть, та й по всьому. Тільки хмаринка газу здійметься. У Гомі це в них єдиний спосіб потрапити на небо. — Він зареготав і закашлявся. — Якось довелось побачити, як один ревний мисливець за колтаном спускав у кратер на товстому ланцюзі дочку вождя місцевого племені. Вождь ніяк не хотів підписувати папери, котрі дозволили б мисливцю видобувати тут колтан. Волосся у дівчини загорілося ще за двадцять метрів до лави. А ще за десять метрів вона вже палала, як воскова свічка. Трохи нижче з неї все потекло. Я не перебільшую. Шкіра й м'ясо просто

сповзали зі скелета... То вас цікавить оце? — Ван Боорст відчинив шафку й дістав металеву кульку. Блискуча, подірявлена дрібними дірочками, трохи менша за тенісний м'ячик. З більшої дірочки звисала мотузка з кільцем наприкінці. Таке ж знаряддя Харрі бачив у Германа Ключита.

— Працює? — поцікавився Харрі.

Ван Боорст зітхнув. Просунувши мізинця у металеве кільце, смикнув за мотузку. Пролунало гучне клацання, й м'ячик підскочив у руках бельгійця. Харрі заляк: з дірочок вискочили шпичаки.

— Ви дозволите? — запитав він і простягнув руку. Ван Боорст, віддавши йому кульку, пильнував, як Харрі перераховує шпичаки.

Харрі кивнув.

— Двадцять чотири, — промовив він.

— Стільки ж, як було виготовлено яблук, — зауважив ван Боорст. — Для інженера, котрий розробив і виготовив його, ця цифра мала символічне значення. Саме стільки років мала його сестра, коли наклала на себе руки.

— І скільки маєте їх у своїй шафі?

— Усього вісім. Включно з цим чудовим екземпляром, виготовленим із золота. — Він добув ще одну кульку, котра у світлі лампи зблиснула матовим поблиском, і знову прибрав її в шафу. — Але він не продається. Щоб заволодіти цю кульку, вам доведеться мене вбити.

— Отже, після того як Ключит придбав у вас одне яблуко, ви продали ще тринадцять?

— І щораз дорожче. Це надійне вкладання грошей, пане Холле. У старих знарядь для тортур є віддане й платоспроможне коло поціновувачів, повірте.

— Вірю, — сказав Харрі й спробував увігнати назад один із шпичаків.

— Там пружина, — пояснив ван Боорст. — Якщо смикнути за мотузку раз, людина на допиті не зможе витягнути яблуко з рота. Насправді, взагалі ніхто не зможе. Й несамохіть доведеться перейти до наступного етапу, щоб шпичаки втягнулися. Але тільки, заради Бога, не смикайте за мотузку.

— До другого етапу?

— Дайте-но її мені.

Харрі простягнув кульку ван Боорсту. Бельгієць обережно встромив у залізне кільце кулькову ручку, протримав її на одному рівні з кулькою, потім відпустив. Ледве мотузка натягнулася, знову ляснуло. Леопольдове яблуко крутилося за п'ятнадцять сантиметрів нижче ручки, виблискуючи гострими голками, що стирчали з кожного шпичака.

— Дідько! — вилаявся Харрі норвезькою.

Бельгієць посміхнувся.

— Май-май називали цей пристрій «сонцем крові». Найсолодше дитятко має багато імен. — Поклавши яблуко на стіл, він устромив ручку в кільце на мотузці, щосили сіпонував — і позникали й голки, і шпичаки — королівське яблуко знову стало округлим та гладеньким.

— Неймовірно, — мовив Харрі. — Скільки?

— Шість тисяч доларів, — відповів ван Боорст. — Зазвичай я продаю щораз дорожче, але вам продам за таку ж ціну, як і попередньому покупцеві.

— Чому? — поцікавився Харрі й погладив указівним пальцем гладенький метал.

— Бо ви приїхали здалеку, — відповів ван Боорст і видихнув цигарковий дим. — І ще мені до душі ваш акцент.

— М-м-м. І кому ж ви продали за шість тисяч?

Ван Боорст розреготався:

— Так само, як ніхто не дізнається, що ви приходили до мене, я не розповім вам про решту клієнтів. Хіба вам це не

втішливо, пане?.. Бачте, я вже забув, як вас звати.

Харрі кивнув.

— Шістсот, — мовив він.

— Перепрошую?

— Шістсот доларів.

Ван Боост знову коротко гикнув.

— Дивина! Суму, яку ви пропонуєте, платять за екскурсію з гідом на водосховище, аби упродовж трьох годин спостерігати за гірськими горилами. Може, ви саме цьому віддасте перевагу, пане Холе?

— Королівське яблуко можете залишити у себе, — мовив Харрі, витягнувши із задньої кишені тоненьку пачку двадцятки.
— Я пропоную вам шість сотень доларів за інформацію про тих, кому ви продавали яблука.

Він поклав пачку купюр на стіл перед ван Боорстом. Зверху лежало його посвідчення.

— Поліція Норвегії, — мовив Харрі. — Щонайменше двох жінок у Норвегії було вбито, використовуючи таке знаряддя, а ви — єдиний постачальник.

Ван Боорст схилився над пачкою й почав пильно роздивлятися посвідчення, не чіпаючи ні те, ні інше.

— Якщо усе дійсно так, то мені справді прикро, — мовив він хрипко, наче горло у нього було забите крупним гравієм. — Правда. Але моя особиста безпека коштує дорожче за шістсот доларів. І якщо я розпатякаю про своїх покупців, то ймовірна тривалість мого життя...

— Ви ліпше б непокоїлися про ймовірну тривалість вашого життя у конголезькій в'язниці.

Ван Боорст знову засміявся:

— Nice try, Hole^[78]. Але за збігом обставин я знаюся із шефом поліції у Гомі, поза тим... — він розвів руки, — хіба я щось

накоїв?

— Мені байдуже, що ви накоїли, — сказав Харрі й витягнув з кишені на грудях світлину. — Між іншим, норвезька держава надає Конго чималу матеріальну допомогу. І якщо норвезька влада зателефонує у Кіншасу і повідомить, що ви продали зброю, яка стала знаряддям двох убивств на території Норвегії, а тепер відмовляєтесь співпрацювати зі слідством, то що, на вашу думку, трапиться потім?

Ван Боорст більше не шкірився.

— Святий Боже, вас не засудять безневинно, ні, — вів далі Харрі. — Йдеться лише про попереднє ув'язнення, не треба плутати з покаранням. Приміром, задля того, щоб захистити підслідного на час розслідування і докази у справі. Але хай там як, а це в'язниця. Й розслідування, можливо, триватиме довго. Чи ви колись бачили в'язницю у Конго зсередини, ван Боорсте? Ймовірно, не бачили — небагато білих її бачили.

Ван Боорст щільніше загорнувся в халат. Подивився на Харрі, гризучи мундштук.

— Добре, — мовив він. — Тисяча доларів...

— П'ятсот, — відрізав Харрі.

— П'ятсот? Але ж ви...

— Чотириста, — мовив Харрі.

— Згода! — Ван Боорст звів руки до неба. — Що саме вас цікавить?

— Усе, — відповів Харрі, прихилившись до стіни й добуваючи пачку сигарет.

Коли за півгодини Харрі вийшов з будинку ван Боорста й сів у «лендровер» Джо, вже смерклося.

— У готель, — скомандував Харрі.

Виявилось, що готель розташований біля самісінького озера. Джо попередив Харрі, щоб той не купався. І не через паразита — гвінейського черва, личинку якого неможливо помітити, поки

якось її не знайдуть у тебе під шкірою, а тому, що з дна озера піднімаються величезні бульбашки з метаном, які спроможні втопити людину.

Умостившись на балконі, Харрі взявся роздивлятися довгоногих створінь, які ніби на ходулях крокували освітленим газоном. Вони скидалися на фламінго у павичевому пір'ї. На щедро заллятому світлом тенісному корті двоє чорних підлітків гралися двома м'ячиками, такими затріпанними, що нагадували згорнуті в грудку шкарпетки, котрі стрибали туди-сюди над напівобірваною сіткою. Часом над дахом готелю ревучи пролітали все нові й нові літаки.

Харрі чув, як дзенькотять пляшки у барі. Від його місця туди було достоту шістдесят вісім кроків, — він перелічив, коли приїхав. Харрі добув з кишені телефон і набрав номер Каї.

Судячи з її голосу, вона неабияк зраділа, коли почула його. Це як мінімум.

— Сиджу в Устаусеті, не маю змоги виїхати, — мовила вона. — Тут усе снігом замело. Але мене хоч би на вечерю запросили. Та й книга пожильців виявилася цікавою.

— Невже?

— Записів за потрібний нам день, виявляється, там немає.

— Оце так. А ти перевіряла?

— Перевіряла. Немає ані відбитків пальців, ані відбитків ручки на наступній сторінці. — Вона пирхнула, й Харрі міг запрягтися, що Кая вже випила пару келихів вина.

— М-м-м. Я радше міркував про...

— Так, я перевірила, хто записувався напередодні й наступного дня. Але за таких спартанських умов, як у Ховасхютті, ніхто тут більш як на одну ніч не затримується. Хіба негода затримає. Але сьомого листопада погода була чудова. Утім, місцевий поліцейський обіцяв перевірити записи у книгах пожильців у сусідніх хатинках, хто там ночував напередодні й

після сьомого числа, й чи не було туристів, що мали маршрут повз Ховасхютту.

— Добре. Начебто стало гарячіше.

— Можливо. А як справи у тебе?

— Боюся, що холодніше. Я знайшов ван Боорста. Але жоден з його чотирнадцяти покупців не був скандинавом. Він у цьому твердо переконаний. Дав мені шість імен з адресами, всі вони — відомі колекціонери. На додачу ще кілька імен, які він ледве пригадає, кілька описів, щось про національність, та й по всьому. Є ще два яблука, але ван Боорст чув, що вони досі належать колекціонеру у Каракасі. А ти перевірила про Аделе і її візу?

— Телефонувала у консульство Руанди в Швеції. Маю зізнатися, гадала, що у них безлад, але у них виявилось все в порядку.

— Маленький, упертий старший брат Конго.

— Вони мають копію запиту Аделе про візу, дати збігаються. Термін візи давно вичерпався, але, певна річ, вони гадки не мають, де вона. Запропонували нам звернутися до еміграційної влади в Кігалі. Мені дали номер, я зателефонувала, а потім мене, наче м'ячик для пінг-понгу, жбурляли з офісу в офіс, допоки я нарешті не натрапила на якогось англomовного всезнайка, котрий зауважив, що ми не маємо з Руандою договорів про співпрацю у таких питаннях, отож ввічливо вибачився й побажав мені й моїй родині щасливого й довгого життя. У тебе теж нічого важливого?

— Я показав ван Боорсту світлину Аделе. Він відповів, що єдиною його клієнткою була жінка з іржаво-рудим волоссям і східнонімецьким акцентом.

— Східнонімецький акцент? Хіба такий існує?

— Не знаю, Кає. Цей чолов'яга ходить у шовковому халаті, палить цигарки через муншдтук, питущий і фахівець з акцентів.

Я намагався надто не відхилитися від теми і якнайскоріше піти звідти геть.

Вона розсміялася. Біле вино, подумав Харрі. Від червоного сміються менше.

— Та я маю задумку, — сказав він. — Імміграційні картки.

— Що?

— Їх заповнюють у готелі, де вперше зупиняються переночувати. Якщо в Кігалі зберігають такі картки, то, можливо, я дізнаюся, куди попрямувала Аделе. Може, це наша зачіпка. Наразі ми лише знаємо, що, може, вона єдина людина, яка знає, хто був тієї ночі у хатинці.

— Щастя, Харрі.

— І тобі теж.

Він поклав слухавку. Звісно, він міг спитати, з ким вона збирається вечеряти, але якби це стосувалося розслідування, вона б і сама розповіла.

Харрі лишався на балконі, поки бар не зачинили. Дзенькіт пляшок стих, натомість залунали любовні стогони й крики з горішнього поверху. Хрипкі, монотонні. Вони нагадували йому крики чайок в Ондалснесі, коли вони з дідом рано-ранесенько вставали порибалити. А батько ніколи з ними не ходив. Чому? І чому Харрі ніколи не замислювався над цим раніше? Невже нутром відчував, що батькові не місце у рибальському човні? І вже п'ятирічним, ще тоді, розумів, що батько одержав освіту й полишив ферму саме для того, щоб ніколи не сидіти в цьому човні. Хай там як, а батько прагне повернутися й перебути вічність саме там. Дивна річ — життя. А надто — смерть.

Харрі знову запалив. Небо було незоряне, чорне, лише над кратером Ньїрагонго тріпотіла червона заграва. Харрі вкусила якась мошка. Малярія. Магма. Метан. Озеро Ківу виблискувало вдалині. *Very nice, very deer.*

У горах щось гримнуло, грім покотився водою. Виверження чи просто гроза? Харрі подивився на небо. Знову звук луною прокотився в горах. І знову луна, з далекого минулого, донеслося до Харрі.

Very deep.

Він сидів, утупившись у темряву, й навіть не помітив, як небеса розверзлися, й сипонув дощ, заглушуючи крики чайок.

Розділ 32. Поліція

— Радий, що ви встигли повернутися з Ховасхютти до того, як усе почалося, — мовив поліцейський-ленсман Кронглі. — Бо затримались би там на кілька днів. — Він кивнув у бік великого панорамного вікна у готельному ресторані. — Краще, коли просто спостерігаєш, хіба ні?

Кая глянула на заметіль за вікном. Евена теж завжди полонила сила природних стихій, ба навіть ворожих.

— Сподіваюсь, мій потяг сюди дістанеться? — промовила вона.

— Звісно, — відповів Кронглі, незграбно крутячи у руках келих з вином, тож Каї видалось, що поліцейський нечасто п'є вино. — Ми подбаємо про це. І про книги відвідувачів з решти хатинок.

— Дякую, — кивнула Кая.

Кронглі провів рукою по своїх непокірних кучерях і криво посміхнувся. З колонок, наче сироп, сотався голос Кріса де Бурга — «Lady In Red».

Окрім них, у ресторані було лише двійко відвідувачів — чоловіків років тридцяти, що сиділи кожен за власним столом, накритим білою скатертиною, з келихом пива, вдивлялися в негоду й чекали на те, чому не судилося здійснитися.

— Чи вам не буває тут самотньо? — поцікавилася Кая.

— Усе відносно, — відповів поліцейський і простежив за її поглядом. — Хто не має дружини й родини, відвідує такі заклади, як цей.

— Щоб розділити самотність із рештою самотніх, — усміхнулась Кая.

— Саме так, — зголосився Кронглі, підливаючи їм обом вина. — Але ж в Осло теж так буває?

— Авжеж, буває, — кивнула Кая. — А ви маєте родину?
Кронглі знизав плечима.

— У мене була дівчина. Але це надто похмуре місце, тому вона поїхала туди, де мешкаєте ви. Я її чудово розумію. У такому місці, як це, єдиний порятунок — цікава робота.

— І у вас вона є?

— Як на мене, є. Я тут усіх знаю, а вони знають мене. Ми допомагаємо одне одному. Я потребую їх, а вони... — Він покрутив келих у руці.

— А вони потребують вас, — договорила Кая.

— Гадаю, так.

— І це має значення.

— Атож, — рішуче мовив Кронглі й глянув на неї. Поглядом Евена. Завжди із смішинкою. Брат завжди дивився таким поглядом, наче щойно сталося щось кумедне чи радісне. Навіть коли насправді все було інакше. Особливо коли все було інакше.

— А як Одд Утму? — спитала Кая.

— А що з ним?

— Висадивши мене, він одразу поїхав геть. Цікаво, що він робить у такий вечір, як сьогодні?

— А чому ви гадаєте, що він не лишився вдома разом із дружиною та дітьми?

— Та якщо я колись і зналася з таким вовком-одинаком, пане ленсмане...

— Аслак, — назвався він, розсміявся й підняв келих із вином.

— Звертаймося на «ти». Розумію, що ти добрий поліцейський. Але Утму не завжди був таким, як зараз.

— Справді?

— До того, як у нього зник син, Одд був більш говіркий. Ба навіть товариський. Але небезпечним він був завжди.

— Ніколи б не подумала, що Утму був жонатий.

— До речі, ще й яку привабливу мав дружину. Зважаючи на те, який сам страшко. Ти помітила, які у нього зуби?

— Помітила, що він носить брекети.

— Буцімто щоб зуби не кривилися. — Аслак Кронглі похитав головою, сміючись очима, але в його голосі сміху не було. — Насправді, якби не брекети, вони б у нього давно всі посипалися.

— А що, у нього справді до снігохода динаміт причеплено?

— Це ти сказала, — засміявся Кронглі, — не я.

— Що ти маєш на увазі?

— Багацько місцевих не бачать нічого романтичного у посиденьках з вудкою на березі гірського озера. Але радо споживають виловлену рибку.

— Тобто вони глушать рибу динамітом?

— Щойно скресне крига.

— Як на мене, це не зовсім законно, хіба ні, пане поліцейський?

Кронглі підняв руки, ніби захищаючись.

— Я ж казав, на власні очі нічого не бачив.

— А як же інакше, ти ж тут мешкаєш. Може, теж маєш динаміт?

— Лише для гаража, який збираюся побудувати.

— Зрозуміла. А як щодо гвинтівки Утму? Вона має дуже сучасний вигляд, оптичний приціл, і загалом дуже модерна.

— Певна річ, адже Утму полював на ведмедів. Поки не осліп наполовину.

— Я зауважила його око. Що ж трапилось?

— Буцімто син хлюпнув йому в око кислотою.

— Син?

Кронглі знизав плечима.

— Тепер лише Утму знає, що насправді сталося. Син зник у п'ятнадцять. Відразу потому зникла й дружина. Але все це

трапилось вісімнадцять років тому, ще перед тим, як я переїхав сюди. Після того Утму так і мешкає сам на горі, не маючи ані телевізора, ані радіо. Навіть газет не читає.

— А як вони зникли?

— Хтозна. Навколо хутора Утму чимало урвищ, з них легко можна впасти. Та й снігу чимало. Поряд з місцем, де зійшла лавина, знайшли черевик сина Утму, але коли сніг зійшов — жодних слідів хлопчини не знайшли, і це досить дивно, щоб людина загубила у снігу один черевик. Дехто вважає, що його ведмідь роздер. Але як я знаю, вісімнадцять років тому ведмедів тут не водилося. Але є й такі, що вважають, буцімто Утму теж причетний.

— Та невже? Як це?

— Та-а-а, — протягнув Аслак. — Хлопець мав страшенний рубець через усі груди. Казали, що це йому від батька дісталось. І буцімто через матір, Карен.

— Себто?

— Ніби ревнували її один до одного. — Аслак знову знизав плечима, перехопивши запитальний погляд Каї. — Повторюю, це ще до мене трапилось. Рой Стілле, котрий у цій місцині помічником ленсмана служить чи не споконвіку, поїхав до Утму, але там були лише Одд та Карен. Обоє розповіли одне й те саме, мовляв, пішов на полювання й не повернувся. Але тоді стояв квітень.

— Отже, не сезон для полювання?

Аслак кивнув.

— Опісля його ніхто більше не зустрічав. А за рік і Карен зникла. Люди гадають, що горе зломило жінку, й вона кинулася в урвище.

Голос поліцейського трохи запнувся — мабуть, через вино.

— А яка ваша думка? — запитала вона.

— Гадаю, так і є. А хлопця лавиною накрило. Він задихнувся під снігом. А тоді сніг почав сходити, і його талою водою віднесло у гірське озеро, досі там і лежить. Може, разом з матір'ю. Сподіваймося.

— Хай там як, а це звучить приємніше за «роздер ведмідь».

— Ні.

Кая підвела на Аслака погляд. Його очі більше не сміялися.

— Живцем бути похованим під лавиною — не доведи Господь, — мовив він, погляд його вже впав за вікно, у заметіль.

— Темнота. Самотність. Поворухитися неможливо, лавина тримає тебе у своїх залізних пазурах, насміхаючись над твоїми спробами вирватися. Ти знаєш, що помреш. Паніка, смертельний жах, коли відчуваєш, що не в змозі дихати. Навряд чи можна уявити щось жахливіше.

Кая відсърбнула вина. Відставила келих.

— Як довго ти так пролежав?

— Мені видавалось, що три чи чотири години, — відповів Аслак. — Але коли мене відкопали, сказали, що я пролежав п'ятнадцять хвилин. Ще хвилин із п'ять, і я помер би.

Підійшов офіціант і спитав, чи не бажають вони замовити що-небудь ще, бо спиртне припинять подавати за десять хвилин. Кая, подякувавши, відмовилась, тож офіціант поклав перед Аслаком рахунок.

— А навіщо Утму тягає за собою гвинтівку? — спитала Кая. — Як я знаю, зараз теж не сезон для полювання.

— Каже, що від хижаків. Для самозахисту.

— А у цих місцях є хижакі? Вовки?

— Він ніколи не уточнює, про яких хижаків йдеться. До речі, є чутка, що ночами у горах блукає привид його сина. І якщо помітиш його — стережися: отже, поруч урвище або лавинонебезпечне місце.

Кая допила вино. Він кивнув:

— Якщо бажаєш, я можу дозволити продавати спиртне ще годину.

— Дякую, Аслаку, але мені завтра рано вставати.

— О-о, — мовив він, сміючись очима й чухаючи чуприну. — Скидається, що я... — він не доказав.

— Що — ти?

— Та нічого. У тебе ж в Осло напевно є чоловік або хлопець.

Кая, посміхнувшись, промовчала.

Аслак, утупившись поглядом у стіл, тихо мовив:

— Ось тобі маєш, сільський поліцейський після двох келихів вина розпустив язика.

— Усе гаразд, — сказала вона. — Я не маю хлопця. І ти мені подобаєшся. Ти схожий на мого брата.

— Але?

— Що «але»?

— Пам'ятай, адже я теж поліцейський. І я бачу, що ти не одиначка за натурою. Ти маєш когось, хіба ні?

Кая розсміялася. За інших обставин вона б не стала відповідати. Можливо, це все через вино. А може, їй справді подобався Аслак Кронглі. Чи просто настав час поговорити про все це після смерті Евена, а Аслак — чужинець, мешкає далеко від Осло й з її знайомими не спілкується.

— Я закохана, — почувла Кая власні слова. — У поліцейського.

Вона піднесла келих з вином до губ, щоб приховати зніяковіння. Найдивніше, що лише зараз, коли вона мовила це вголос, воно стало реальністю.

Аслак простягнув до неї келих.

— Вип'ємо за щасливчика. Й за щасливицю, сподіваюсь.

Кая похитала головою:

— Нема за що пити. Наразі. А може, й не доведеться. Святий Боже, що це я верзу...

— Хіба нам ще є що робити? Тож розповідай.

— Усе складно. Він складний. Я не знаю, чи потрібна йому. Власне, щодо цього все дуже просто.

— Дай-но я вгадаю. Його серце не вільне?

Кая зітхнула:

— Можливо. Правду кажучи, не знаю, Аслаку. Отже, вдячна за допомогу, але я...

— ...маю йти, час уже спати. — Поліцейський підвівся. — А раптом у вас з цим хлопцем нічого не складеться й ти прагнутимеш втекти від любовної напасті, тоді, можливо, згадаєш про це. — Він простягнув їй аркуш формату А4 — бланк Поліцейського управління комуни Хул.

Кая, прочитавши, голосно засміялася:

— Потрібен помічник ленсмана?

— Рой Стілле восени йде на пенсію, а знайти доброго поліцейського — важка справа, — мовив Аслак. — Це наша об'ява про вакансію. Ми повідомили про неї минулого тижня. Наш відділок розташований у центрі Єйлу. Вихідні раз на два тижні й безкоштовне стоматологічне обслуговування.

Кая вже лягла у ліжку, коли почула далекі громові розкоти. Рідкісне явище — снігова гроза.

Вона зателефонувала Харрі — почула автовідповідач. Розказала на плівку страшну оповідку про Утму із зогнелими зубами та брекетами й про його сина, який, певно, має ще жахливіший вигляд, бо вже вісімнадцять років блукає привидами тутешніми горами. Засміялася. Уторопала, що п'яна. Побажала на добраніч.

Їй снилася лавина.

Була одинадцята ранку. Харрі з Джо виїхали з Гоми о сьомій, руандський кордон перетнули без пригод, і ось уже Харрі стояв у кабінеті на другому поверсі терміналу у Кігалі. Двоє офіцерів у формі зміряли його поглядом. Геть не вороже, а ніби оцінюючи, чи справді він норвезький поліцейський, як із себе вдає.

Ховаючи посвідчення в кишеню піджака, Харрі відчув на дотик гладенький папір конверта кавового кольору, що лежав там. Клопіт був у тому, що офіцерів — двоє. Як дати хабара двом держслужбовцям одночасно? Попросити їх поділитися тим, що у конверті, увічливо напологши, щоб вони не видавали один одного?

Один з офіцерів, той, що перевіряв його паспорт два дні тому, зсунув берета на потилицю.

— So you want a copy of the immigration card of... could you repeat the date and the name?^[79]

— Adele Vetlesen. We know she arrived at this airport November twenty-fifth. And I do pay a finder's fee^[80].

Офіцери обмінялися поглядами, потім один знаком показав іншому вийти. Той, що залишився, підійшовши до вікна, почав дивитися на аеродром, на літак DH8, який щойно приземлився. За п'ятдесят п'ять хвилин Харрі мав сісти на його борт, щоб пролетіти перший відтинок шляху додому.

— Заплатити тому, хто знайде, — тихо повторив офіцер. — Гадаю, ви знаєте, що це незаконно — давати хабара посадовій особі, пане Холе. Але ви напевно думаєте: «Трясця, це ж усього лише Африка!»

Харрі раптом вразило, яка в чоловіка чорна шкіра. Ніби лакована.

Він відчув, що його сорочка прилипла до спини. Та, яку він носив протягом усіх цих днів. Може, в аеропорту Найробі продають сорочки? Якщо, звісно, він туди долетить.

— That's right^[81], — відповів Харрі.

Офіцер, розреготавшись, обернувся до нього.

— Круто, так? А ви чоловік крутої вдачі, Холе. Коли ви прилетіли, я одразу збагнув, що ви — поліцейський.

— Он як?

— Ви вивчали мене так само пильно, як я вас.

Харрі знизав плечима.

Двері розчинилися. Повернувся другий офіцер, а разом з ним прийшла пані у діловому костюмі, на цокаючих підборах, з окулярами на кінчику носа.

— Мені прикро, — мовила вона досконалою англійською, пильно дивлячись на Харрі. — Я перевірила дату. На цьому рейсі не було ніякої Аделе Ветлесен.

— М-м-м. Хіба не може трапитись помилки?

— Навряд. Імміграційні картки лежать впорядковані за датою. Рейс, про який ви казали, прилетів із Ентеббе, літак DН8, тридцять сім місць. Перевірити — невеликий клопіт.

— Якщо клопоту немає, то чи не могли б ви перевірити ще дещо?

— Певна річ, попрохати ви можете. Що вам потрібно?

— Перелік решти іноземок, які прилетіли тим самим рейсом.

— І чому я маю вам такий перелік надати?

— Бо Аделе Ветлесен замовила квиток на цей рейс. Отже, або вона тут під час паспортної перевірки показала сфальшований паспорт...

— Дуже сумніваюся, — мовив митник. — Ми ретельно порівнюємо фото, перш ніж просканувати паспорт приладом, який перевіряє паспорти за реєстром Міжнародної організації цивільної авіації.

— ...або хтось подорожував під іменем Аделе Ветлесен, але пройшов контроль, послуговуючись власним, справжнім паспортом. А це цілком можливо, бо під час реєстрації чи під час власне посадки на літак номери у паспортах не звіряють.

— Саме так, — мовив начальник паспортного контролю. — Авіакомпаніям досить, щоб фото та ім'я у паспорті більш-менш збігалися. Такий паспорт можна замовити собі будь-де за п'ятдесят доларів. Але все одно під час паспортної перевірки у

пункті призначення перевірять номер і дізнаються, що паспорт — несправжній. Утім, пане Холле, ви так і не відповіли на наше питання: чому ми маємо вам допомагати? Ви прилетіли до нас з офіційною місією й маєте папери на підтвердження цього?

— З офіційною місією я був у Конго, — збрехав Харрі. — Але там я нічого не знайшов. Аделе Ветлесен зникла безвісти, й ми боїмося, що вона стала жертвою серійного убивці, який уже позбавив життя щонайменше трьох жінок, зокрема й депутата норвезького парламенту. Її звали Маріт Ульсен, можете перевірити в Мережі, якщо хочете. Я розумію, як усе відбудуватиметься далі: наразі мені доведеться повернутися додому, задіяти офіційні канали, ми змарнуємо кілька днів, а убивця отримає додаткову перевагу. І час, щоб убивати знову.

Харрі зауважив, що його слова справили враження. Жінка, побалакавши про щось із начальником паспортного контролю, вийшла.

Присутні чекали мовчки.

Харрі глянув на годинник. Він досі не зареєструвався на рейс.

Минуло шість хвилин, і знову почулось цокання підборів.

— Ева Розенберг, Джуліана Верні, Вероніка Рауль Гуено та Клер Гоббс. — Вона виплюнула ці імена, поправила окуляри й поклала на стіл перед Харрі чотири імміграційні картки, перш ніж двері, через які вона увійшла, зачинилися. — Небагато європейок приїздить сюди, — мовила вона наостанок.

Харрі швидко пробіг поглядом картки. За адресу у Кігалі всі вказали готелі, але жодна не згадала про готель «Горила». Він глянув на домашні адреси. Ева Розенберг записала адресу у Стокгольмі.

— Дякую, — кивнув Харрі, записавши імена, адреси й номери паспортів на зворотному боці квитанції за таксі, яку знайшов у кишені.

— Прикро, що більше нічим вам не допоможу, — мовила жінка й знову поправила окуляри.

— Навпаки, — заперечив Харрі. — Ви мені стали у неабиякій нагоді. Справді.

— And now, Mr. Policeman^[82], — мовив високий худорлявий офіцер, і легка посмішка сяйнула на його чорнім, як ніч, обличчі.

— Yes? — сказав Харрі й замовк, готуючись добути з кишені кавового кольору конверта.

— Зараз саме на часі зареєструватися на літак у Найробі.

— М-м-м, — пробурмотів Харрі, дивлячись на годинник. — Можливо, мені доведеться летіти наступним рейсом.

— Наступним?

Мені треба повернутися до готелю «Горила».

Кая сиділа у потязі Норвезької державної залізниці, у так званому вагоні підвищеної комфортності. Окрім безплатних газет, двох чашок безкоштовної кави й можливості підзарядити ноутбук, це означало, що, на відміну від напівпорожнього економ-класу, цей вагон буде напхом напханий. Тож, щойно задзеленчав телефон і замиготів номер Харрі, Кая саме туди й поспішила.

— Де ти? — спитав він.

— Їду у потязі. Щойно проминули Конгсберг. А ти?

— У готелі «Горила» у Кігалі. Я перевірів гостьову картку на ім'я Аделе Ветлесен. Я не встигаю на денний рейс, але додому прилечу завтра вранці. Чи не могла б ти зателефонувати своєму гарбузоголовому другові у Драмменський відділок і попросити листівку, яку написала Аделе? Нехай просто підійдуть до потяга, він же в Драммені зупиняється.

— Не впевнена, що вийде, але спробую. А навіщо вона нам?

— Порівняємо підпис. Є один фахівець з почерків, звати Жан Г'ю, працював у Крипосі, поки не пішов на пенсію за інвалідністю. Запроси його до нас завтра о сьомій.

— Так рано? Ти гадаєш, що він...

— Маєш рацію. Я відсканую цю гостьову картку й відішлю тобі електронною поштою, а ти, взявши картку та листівку, поїдеш до Жана увечері.

— Сьогодні увечері?

— Він лише зрадіє, що його провідали. Тож, якщо ти мала якісь інші плани, їх скасовано.

— Гарзд. До слова, пробач за пізній учорашній дзвінок.

— Заради Бога. Кумедна історія.

— Я була трішки напідпитку.

— Я зрозумів.

Харрі поклав слухавку.

— Дякую, що допомогли.

Адміністратор готелю посміхнувся у відповідь.

Конверт кавового кольору нарешті знайшов нового хазяїна.

Х'ерсті Рьодсмуен, увійшовши до їдальні, попрямувала до жінки, яка через вікно спостерігала за дощем, що періщив на дерев'яні будиночки у Саннвікені. Перед жінкою лежав непочатий шматок торта з маленькою свічкою.

— Цей телефон знайшли у вашій палаті, Катрино, — тихо мовила жінка. — Медсестра принесла його мені. Хіба ви не знаєте, що це заборонено?

Катрина кивнула.

— Хай там як, — мовила Рьодсмуен, простягаючи їй мобільний, — він саме дзеленчить.

Катрина Братт взяла вібруючий телефон і натиснула «прийнято».

— Це я, — мовив голос на тому кінці дроту. — Маю імена чотирьох жінок. Хотів би знати, хто з них не замовляв квитка на

рейс RA101 в Кігалі на двадцять п'яте листопада. І перевірити, чи не замовляла та ж сама особа номер у якомусь готелі у Руанді на той же самий день.

— У мене все чудово, тітонько.

За хвилину — тиша.

— Зрозумів. Зателефонуй, коли матимеш змогу.

Катрина повернула телефон Рьодсмуен.

— Це мене тітонька з днем народження вітала.

Х'єрсті похитала головою.

— За правилами заборонено користуватися мобільними телефонами. Але я особисто не бачу ніяких перепон, щоб вам завадило його мати. Тільки не користуйтеся ним. І пильнуйте, щоб сестра не побачила, добре?

Катрина кивнула, й Рьодсмуен пішла геть.

Катрина посиділа ще, дивлячись у вікно, а потім підвелася й пішла у загальну вітальню. На порозі до неї долинув голос сестри:

— Катрино, ви куди?

Катрина відповіла не озираючись:

— Піду розкладу «солітера».

Розділ 33. Лейпциг

Гуннар Хаген спустився у підвал ліфтом. Дорога вниз. Пониження. Поразка.

Вийшовши з ліфта, він пішов Кишкою.

Але Бельман дотримав слова, не обдурив. Кинув йому рятівний круг — пристойну керівну посаду в новому, розширеному Крипосі. Рапорт Харрі короткий і лаконічний. Жодних результатів. За таких обставин будь-який телепень второпав би, що саме час плисти до рятівного круга.

Хаген розчинив двері у кінці коридору не постукавши.

Кая Сульнес привітно посміхнулася, а Харрі, сидячи за комп'ютером і притиснувши до вуха телефон, навіть не озирнувся, тільки проспівав: «Привіт-шефе-чи-не-хочеш-трішки-гидкої-кави?». Ніби дух-передвісник начальника відділу вже сповістив про його наближення.

Хаген лишився стояти в дверях.

— Мені повідомили, що Аделе Ветлесен ви не знайшли. Треба пакувати речі. Час вичерпався, й ви потрібні для інших справ. Принаймні ти, Сульнес.

— Danke schön, Günther^[83], — мовив Харрі у слухавку, поклав її і крутнувся на стільці.

— «Danke schön?» — перепитав Хаген.

— Поліція Лейпцига, — пояснив Харрі. — До речі, щирі вітання від Катрини Братт, шефе. Ще пригадуєш таку?

Хаген підозріливо глянув на свого старшого інспектора.

— Я гадав, що Братт у закладі для душевнохворих.

— Так і є, — мовив Харрі, підвівся й підійшов до кавоварки.

— Та якщо йдеться про пошуки в Інтернеті — вона поза конкуренцією. До речі, шефе, щодо пошуків.

— Пошуків?

— Чи не міг би ти не обмежувати нас у видатках на пошукові заходи?

Хаген недовіжливо витріщився на старшого інспектора. Потім гучно зареготав:

— Хай тобі грець, Харрі, ти неймовірний! Щойно ти розтринькав на безплідну подорож до Конго половину нашого кошторису на відрядження, а тепер тобі потрібні ще й пошукові заходи? З цієї хвилини розслідування припинено. Розумієш?

— Я чудово розумію... — відповів Харрі й, наливши дві чашки кави, простягнув одну босові. — Ба більше того. Незабаром, шефе, і ти все зрозумієш. Сідай на мого стільця й послухай, що я розповім.

Хаген переводив погляд з Харрі на Каю. З осторогою глянув на каву у чашці. Сів.

— Маєш дві хвилини.

— Усе надзвичайно просто, — почав Харрі. — За переліком пасажирів Брюссельських авіаліній, Аделе Ветлесен полетіла у Кігалі двадцять п'ятого листопада. Але за даними паспортного контролю, ніхто з таким прізвищем з літака не зійшов. Отже, ось що трапилось: жінка з підробленим паспортом на ім'я Аделе виїхала з Осло. Сфальшований паспорт діє чудово, допоки вона не прилетить у кінцевий пункт призначення, у Кігалі, адже лише там перевіряють номер паспорта, адже так? Тож ця загадкова особа мала послуговуватися своїм власним справжнім паспортом. Митники не просять показати квиток, тому й невідповідність імен у паспорті та квитку не виявляється. Певна річ, якщо не шукатимуть зумисно.

— Але ти шукав?

— Авжеж.

— Може, це недбальство, помилка або просто забули зареєструвати Аделе після прильоту?

— Можливо. Але ота листівка...

Харрі кивнув Каї, й вона дістала листівку. Хаген спромігся розгледіти на ній щось на зразок вулкана, над яким здіймається дим.

— Її відправили з Кігалі того ж дня, коли вона буцімто прилетіла, — пояснив Харрі. — Та, по-перше, на листівці зображено вулкан Ньїраконго, а він знаходиться у Конго, а не в Руанді. А по-друге, ми попросили Жана Г'ю порівняти підписи на листівці й у гостьовій картці в готелі «Горила», які залишила так звана Аделе Ветлесен.

— Він підтвердив те, що навіть я зауважила, — встряла Кая. — Це різні особи.

— Гаразд, гаразд, — погодився Хаген. — То до чого ви ведете?

— Хтось доклав неабияких зусиль, щоб склалося враження, буцімто Аделе Ветлесен полетіла в Африку, — мовив Харрі. — Закладаюся, вона лишилася в Норвегії, й написати листівку її змусили саме тут. Потім забрали листівку в Африку, це була геть інша особа, яка потім відправила її звідти. Все заради того, щоб склалося враження, наче Аделе дійсно полетіла в Африку, потім написала про чоловіка своєї мрії й що повернеться аж у березні.

— Чи маєш на думці, хто міг би зіграти її роль?

— Маю. На паспортному контролі в аеропорту Кігалі знайшли імміграційну картку, заповнену на ім'я Джуліани Верні. Але за даними нашої божевільної подруги у Бергені, ані у списках пасажирів на рейси у Руанду будь-якої авіакомпанії, ані у переліку мешканців у готелях, які мають сучасну електронну систему бронювання місць, цього імені на той час не було. Утім, воно є у переліку пасажирів Руандської авіакомпанії на рейс з Кігалі три дні по тому.

— Хочу знати, як ви дістали цю інформацію?

— Ні, шефе. Ти прагнеш дізнатися, хто така Джуліана Верні й де вона.

— Отже?

Харрі глянув на годинник.

— За даними імміграційної картки, вона мешкає у Лейпцигу, в Німеччині. Чи ти колись був у Лейпцигу, шефе?

— Ні.

— І я не був. Але знаю, що це рідне місто Гете й Баха, а ще одного з королів вальсу. Не пригадаю, як його звали...

— Як це стосується...

— Та нехай, Лейпциг відомий ще й центральним архівом Штазі, служби безпеки НДР. Місто це колись було територією НДР. Ти не повіриш, але за сорок років існування НДР акцент східних німців так став різнитися від решти німців, що чутливе вухо враз відчує різницю.

— Харрі...

— Перепрошую, шефе. Річ у тім, що жінка зі східнонімецькою говіркою у той же час була в Гомі, у Конго, а туди від Кігалі — усього три години їзди. І там вона придбала річ, котра, як на мене, стала знаряддям убивства Боргні Стем-Мюре та Шарлотти Лолле.

— Нам переслали витяг із копії паспорта, яка залишається у поліції, коли видають оригінал, — мовила Кая й дала аркуш паперу Хагенові.

— Збігається з описом жінки, який дав ван Боорст, — кивнув Харрі. — У Джуліани Верні хвилясті кучері кольору іржі.

— Червінькові, — зауважила Кая.

— Даруй, не зрозумів, — мовив Хаген.

Кая показала на аркуш паперу.

— Вона має паспорт старого зразка, у якому зазначають колір волосся. Вони назвали його «brick-red». Червіньковий. Як червона цегла. Ви ж знаєте, німецька точність.

— Я також попросив поліцію Лейпцига конфіскувати її паспорт і перевірити, чи має вона у паспорті печатку Кігалі за день, що нас цікавить.

Гуннар Хаген незворушно дивився на аркуш паперу, намагаючись перетравити те, що йому розповіли. Нарешті він глянув на підлеглих, підвівши кущисту брову.

— Тобто ти стверджуєш... стверджуєш, що спроможний знайти людину, котра... — Він ковтнув слину, намагаючись підібрати інші слова, остерігаючись, що чудова надія, яка зажеврїла, за мить щезне, щойно пролунає слово, сказане напрямки. Але врешті поступився: — Себто ти можеш знайти нашого серійного убивцю?

— Я сказав лише те, що сказав, — відрізав Харрі. — Поки що. Колега у Лейпцігу зараз передивляється особисті дані й оперативні бази. Отож незабаром знатимемо про Джуліану Верні трохи більше.

— Та це ж просто приголомшливі новини, — визнав Хаген, перескакуючи поглядом з Харрі на Каю, котра схвально кивала.

— Але ж, — мовив Харрі, сьорбнувши кави з чашки, — не для родини Аделе Ветлесен.

Хагенова посмішка згасла.

— Згода. Гадаєш, іще можна сподіватися, що...

Харрі захитав головою.

— Вона мертва, босе.

— Але ж...

І тут задзеленчав телефон.

Харрі взяв слухавку.

— Так, Гюнтере! — І повторив, силувано усміхаючись: — Так, Харрі Клейн. Genau^[84].

Гуннар Хаген та Кая витріщились на Харрі, котрий мовчки слухав співрозмовника. Скінчив розмову, сказавши «данке», й поклав слухавку. Кахикнув:

— Вона мертва.

— Ти це вже сказав.

— Ні, Джуліана Верні мертва. Другого грудня її знайшли у річці Ельстер.

Хаген тихо вилаявся.

— Причина смерті? — спитала Кая.

Харрі дивився просто перед себе.

— Захлинулася.

— Чи можливо, щоб це був нещасний випадок?

Харрі заперечно похитав головою.

— Вона не водою захлинулася.

По цих словах у тиші стало чути гудіння бойлерів за стіною.

— Колоті рани у роті? — спитала Кая.

Харрі кивнув.

— А точніше — рівно двадцять чотири колотих рани. Її послали в Африку за тим, чим згодом і вбили.

Розділ 34. Середня

— Отже, мертву Джуліану Верні знайшли у Лейпцигу три дні по тому, як вона повернулася додому з Кігалі, — мовила Кая. — Туди вона полетіла під іменем Аделе Ветлесен, під тим же іменем зареєструвалася у готелі «Горила» й послала у Норвегію листівку, яку заздалегідь написала справжня Аделе Ветлесен, імовірно, під тиском.

— Саме так, — підтвердив Харрі, знову заправляючи кавоварку.

— Отже, ви припускаєте, що у Джуліани Верні був спільник, — мовив Хаген, — а потім невідомий убив її, щоб знищити сліди?

— Так, — відповів Харрі.

— Себто ми маємо лише визначити, що пов'язувало її з цією людиною. Гадаю, це буде неважко, вочевидь, зв'язок був досить тісний, якщо вже вони пішли на такий злочин удвох.

— А я гадаю, що це буде дуже непросто. Закладемося?

— Чому?

— Тому, — мовив Харрі, закрив кришку й увімкнув кавоварку, — що ім'я Джуліани Верні є у поліцейських базах даних. Наркотики. Проституція. Жебракування. Коротше кажучи, вона з тих, кого просто наймають для такої роботи, аби лише добре заплатили. Як впливає з усього, людина, яка стоїть за цим, не лишає слідів, бо добре обміркувала все наперед. Катрина дізналась, що Верні прилетіла з Лейпцига в Осло. А вже звідти під іменем Аделе Ветлесен полетіла у Кігалі. І все одно Катрина не спромоглася знайти нічого, окрім телефонного дзвінка у Норвегію з мобільного Верні. Ця людина поводитися обачно.

Хаген понуро похитав головою:

— Але так близько...

Харрі усівся на стіл:

— Є ще одна заковика. Маємо визначитись щодо тих, хто тієї ночі зупинився у Ховасхютті.

— А з ними що не так?

— Ми не виключаємо, що аркуш, вирваний з книги відвідувачів, — то список смертників. Ми маємо їх попередити.

— Яким чином? Ми ж гадки не маємо, хто там ночував.

— Через ЗМІ. Утім, так покажемо убивці, що ми вийшли на його слід.

Хаген повільно похитав головою.

— Список смертників. І ти лише зараз дійшов такого висновку?

— Знаю, босе. — Харрі зустрів погляд Хагена. — Якби ми, щойно дізнавшись про Ховасхютту, звернулися до ЗМІ, ми могли б врятувати Еліаса Скуга.

У кімнаті запала тиша.

— Ми не можемо звернутися до ЗМІ, — мовив Хаген.

— Чому?

— Якщо хтось відгукнеться, ми, можливо, дізнаємося, хто там був іще і що трапилося насправді, — зазначила Кая.

— Ми не можемо звернутися до ЗМІ, — повторив Хаген і підвівся. — Ми розслідували справу про зникнення й виявили зв'язок з убивством, яке розслідує Крипос. Маємо передати інформацію їм, хай вони з нею працюють. Я зателефоную Бельману.

— Стривай! — сказав Харрі. — Невже всю славу за виконану нами роботу отримає він?

— Не певен, що комусь складуть шану, — мовив Хаген, простуючи до дверей. — А ви починайте перебиратися звідси.

— А ви не надто поспішаєте? — спитала Кая.

Обидва колеги витріщились на неї.

— Я лиш маю на увазі, що зниклу жінку так і не знайшли. Може, ми все-таки спробуємо розшукати її, перш ніж звільнити приміщення?

— І як ти збираєшся це зробити? — поцікавився Хаген.

— Харрі вже згадував про це. Потрібні пошукові заходи.

— Ви ж навіть не знаєте, де проводити ті бісові пошуки.

— Харрі знає.

Вони глянули на Харрі, котрий однією рукою тримав вийняту з кавоварки скляну колбу, а другою — свою чашку, підставляючи її під багристо-коричневу цівку, що цідилася з фільтра.

— Ти знаєш? — спитав нарешті Хаген.

— Певна річ, — відповів Харрі.

— І де ж це?

— Вскочиш у халепу, — передрік Харрі.

— Стули пельку й розповідай, — наказав Хаген, не звертаючи уваги на те, що сам собі заперечує. Адже подумав, що ось-ось утне це знову. Що ж у ньому такого, у цьому високому білявому поліцейському, що він отак може повести людей за собою, навіть коли ти вже сам опустив руки?

Улав Холе підвів очі на Харрі й на жінку, яку той привів із собою.

Знайомлячись, вона зробила кніксен, і Харрі зауважив, що батькові це припало до смаку, він часто жалівся, що у наш час жінки більше не роблять кніксенів.

— Отже, ви працюєте разом з Харрі, — мовив Улав. — Чи він гідно поводитьсь?

— Ми збираємося вжити пошукових заходів, — сказав Харрі.

— Заскочили дорогою, щоб глянути, як твої справи.

Батько, мляво посміхнувшись, знизав плечима й, кивнувши, підкликав Харрі до себе ближче. Той, нахилившись, прислухався. Потім відсахнувся.

— Усе буде добре, — сказав він упалим голосом і підвівся. — Я повернуся увечері, гаразд?

У коридорі Харрі зупинив Олтмана, а Каї наказав іти вперед.

— Послухайте, не могли б ви допомогти мені, — сказав він, переконавшись, що Кая їх не чує. — Розумієте, батько щойно сказав мені, що йому дуже болить. Він ніколи не зізнавався у цьому вам, боячись, що почнете давати знеболювальні. У нього щось на кшталт манії: він боїться потрапити в залежність від... наркотиків. Ми маємо у сім'ї випадок.

— Рошумієте, — прошепелявив медбрат. На хвильку Харрі спантеличився, перш ніж зрозумів, що Олтман сказав «розумієте». — Проблема в тому, що я зараз увесь час то в одному відділенні, то в іншому.

— Я прошу вас про це як про послугу особисто мені...

Олтман примружився за скельцями окулярів й уважно вступився у якусь точку між ним та Харрі.

— Я подивлюся, що можна зробити.

— Дякую.

Кая кермувала, а Харрі розмовляв по телефону з черговим пожежної частини у Бріскебу.

— Як на мене, твій батько добра людина, — сказала Кая, коли Харрі закінчив розмову.

Харрі замислився.

— Це мама робила його добрим, — вирішив він. — Поки вона була жива, він був добрий. У неї виходило розкрити в ньому найкращі якості.

— У мене таке враження, що з тобою було те ж саме, — зауважила вона.

— Що саме?

— Що тебе теж хтось зробив кращим.

Харрі глянув у вікно. Кивнув.

— Ракель?

— Ракель та Олег, — відповів Харрі.

— Даруй, я не хотіла...

— Усе добре.

— Річ у тім, що коли я лише прийшла у відділ убивств, тільки й мови було про «справу Сніговика». Про те, що він мало не позбавив життя їх обох. І тебе теж. Але ж між вами все скінчилось ще до тієї історії, адже так?

— У певному сенсі, так, — відповів Харрі.

— А ти з ними згодом спілкувався?

Харрі похитав головою:

— Ми маємо спробувати про все забути. Допомогти Олегові про все забути. У такому віці ще можна забути.

— Не завжди. — Кая гірко усміхнулася.

Харрі глянув на неї:

— А хто зробив кращою тебе?

— Евен, — мовила вона швидко й упевнено.

— А можливо, якесь велике кохання?

Вона заперечно хитнула головою:

— Не було жодного Extra large. Усього кілька маленьких. І одне середнє.

— То припав тобі хтось до серця?

Вона лукаво глянула на нього.

— До серця?

Харрі посміхнувся.

— Коли я балакаю про таке, у мене часом вилітають старомодні вирази.

Вона не квапилася з відповіддю:

— Ну... трохи вабить до одного...

— І які перспективи?

— Поганенькі.

— Дай я вгадаю... — мовив Харрі, опустив трохи скло й запалив: — Отже, він одружений і каже, що заради тебе покине

дружину й дітей, хоча навряд чи...

Вона розсміялася:

— Тепер я спробую вгадати: ти завжди вважав, що збіса добре знаєшся на людях, бо пам'ятаєш лише про ті випадки, коли твої здогади справдилися.

— Але ж він прохав тебе дати йому трохи часу?

— Знову мимо, — вона посумнішала. — Він нічого не каже взагалі.

Харрі кивнув. Щось іще крутилось на язиці, але розпитувати далі не став.

Розділ 35. Водолази

Над чорною лискучою поверхнею озера Люсерен стелився туман. Дерева стояли на берегах, похнюпивши плечі, мов зажурені мовчазні свідки. Тишу зривали команди, переговори по раціях та плескіт води, коли водолази падали голічерева у воду з гумових човнів. Пошуки почали поблизу берега, ближче до мотузної майстерні. Керівники пошукових груп спрямовували нирців віялом навсібіч і тепер стояли на березі, викреслюючи прочесані квадрати, подаючи водолазам сигнали, смикаючи за мотузку, коли треба підніматися чи спускатися. Фахові водолази-рятівники, на кшталт Ярле Андреассена, при мотузці мали ще й телефонний дріт, під'єднаний до шолома, тож мали змогу залишатися на зв'язку. Відколи Ярле закінчив курси рятівників, сплигло вже півроку, але й досі під час занурення пульс у нього шаленів. А прискорений пульс означає, що йому потрібно більше повітря. Досвідченіші хлопці з пожежної частини у Бріскебю дали йому прізвисько Поплавець, бо йому часто доводилось виринати, щоб змінити балон з киснем.

Ярле знав, що там, нагорі, досі білий день, але тут, під водою, стояла темна ніч. Він силкувався пливти за півтора метра від дна, як годиться за правилами, але все одно скаламутив воду при дні, отож, відбивши світло ліхтарика, вона частково засліпила його. Він знав, що обабіч нього пливуть інші водолази, але все одно почувався самотнім. Самотність та холод діймали до кісток. А пірнати треба було ще кілька годин. Він знав, що у його балоні залишилося менше повітря, ніж у інших нирців, і подумки вилаяв себе. Нехай би вже плівся у хвості з-поміж пожежників-рятувальників Осло, так хоч би не довелося осоромитися ще й перед добровольцями з місцевих клубів. Ярле

вольовим зусиллям знову затамував подих. Але не заощаджуючи повітря, ні. Попереду, у жмуті проміння, у глибині ворушкового очеретяного лісу, що здіймався з в'язкого намулу, щось ворушилося. Щось неприродне для озерного дна, що ніяк не повинно тут бути. Якийсь чужорідний предмет. Саме через це він видавався неймовірним і водночас жаским. А можливо, то світло ліхтарика ковзнуло по чомусь і відбилося...

— Ярле, усе гаразд?

Це пролунав голос керівника групи водолазів. Він мав сторожко вслухатися в дихання своїх водолазів. Не тільки, щоб визначити, дихають вони чи ні, але й щоб визначити, чи вони хвилюються. Чи надмірно спокійні. Уже при двадцяти метрах занурення у крові розпочинається і надходить додатковий азот, отож може з'явитися сп'яніння від глибини — себто азотовий наркоз. Реакція пірнальника погіршується, навіть прості завдання даються важко, а на ще більшій глибині виникає запаморочення, тунельне бачення і навіть порушення поведінки. Ярле не знав достеменно, чи то просто оповідки пірнальників, буцімто водолази, регочучи, здирали з себе маски на глибині п'ятдесят метрів. Наразі він відчув лише легке сп'яніння, ніби трохи захмелів від червоного вина, бо іноді вони разом із дружиною полюбляють трохи хильнути суботніми вечорами.

— Усе гаразд, — озвався Ярле Андреассен і спробував вирівняти дихання. Втягуючи суміш азоту й кисню, він чув, як дзюркоче вода, коли він видихає цілі грона повітряних бульбашок, що відчайдушно ринули до поверхні.

Це був великий благородний олень. Він висів догори дригом, здавалося, ніби його згубили величезні роги. Мабуть, пасся біля берега й упав. А може, хтось чи щось загнало його у воду, адже що йому ще тут робити? Схоже, заплутався в очереті та довжелезних стеблах водяних лілій, вочевидь, силкувався

вискочити, але чимраз дужче заплутувався у цих зелених, в'язких щупальцях. Отак і пішов під воду, відчайдушно борсаючись, доки вистачило дихання. Опустився на дно й лежав, поки тіло не роздуло від розпаду й воно не наповнилося газом, і він знову почав спливати, зачепився величезними рогами за густе плетиво з усього, що росте на дні. За кілька днів гази з мертвого тіла вийдуть, і олень знов опуститься на дно. Як потопельник. Цілком імовірно, що саме так сталося з тим, кого вони шукають, тому тіло досі й не знайшли, адже воно не сплигло. Тоді воно десь лежить на дні, в глибині, вкрите товстим шаром намулу. А він неминуче каламутить воду, перш ніж наблизиться до нього. Отож навіть такі маленькі ділянки, як оця, можуть берегти свої таємниці віками.

Ярле Андреассен добув свій водолазний ніж, підплив до оленя й відтяв водорості під рогами. Раптом йому спало на думку, що керівник групи скорше цього не схвалить. Але думка про те, що такий чудовий звір так і залишиться лежати тут, під водою, була для нього нестерпна. Труп сплив на півметра, але там було навіть більше водоростей, що захаращували йому шлях. Ярле стежив, щоб його мотузка не сплуталася з водоростями, й поспіхом вирішив відтягти їх, але раптом за мотузку смикнули. Досить рвучко, і він збагнув: на тому кінці мотузки роздратовані. Цей несподіваний посмик вибив з рівноваги. Ніж випав з руки. Він посвітив ліхтарем і побачив лезо ножа оддалік. Він обережно поплив туди. Устроїв руку в намул, і його струмінь злетів в обличчя, мов попіл. Намацав дно, каміння, гілки, слизьку суміш глини та твані. І щось тверде. Ланцюг. Мабуть, з якогось човна. Знову ланцюг. Щось інше. Тверде. Якись обриси. Порожнина, отвір. Він відчув раптове шипіння бульбашок, перш ніж у голові з'явилося відчуття: йому страшно.

— Чи все гаразд, Ярле? Агов, Ярле!

Яке там... Моторозна думка пронизала хистку свідомість — рука Ярле в товстій рукавиці втрапила до роззявленого рота людини.

Частина третя

Розділ 36. Гвинтокрил

Мікаель Бельман прилетів до озера Люсерен на гвинтокрилі. Лопаті збивали туман у цукрову вату, поки він, прихилившись, виліз із пасажирського місця й побіг ділянкого за майстернею. Слідом підтюпцем рухалися Колкка та Бівіс. З протилежного боку наближались четверо чоловіків із ношами. Бельман зупинив їх, відгорнув ковдру, і поки ті, що несли ноші, стояли відвернувшись, став уважно роздивлятися голе, біле, розбухле тіло.

— Дякую, — кивнув Бельман, жестом дозволивши нести ноші до гвинтокрила.

Бельман зупинився на вершині пагорба, роздивляючись людей, які згуртувалися між майстернею та озером. Серед водолазів та дайверів, що знімали спорядження, він зауважив Беату Льонн та Каю Сульнес. А трохи віддалік — Харрі Холе, котрий розмовляв з якимось чоловіком, вочевидь, то був Скай, місцевий поліцейський.

Начальник КРИПОСу знаком звелів Колкку та Бівісу залишатися на місці, а сам прудко спустився вниз.

— Добридень, ленсмане, — привітався Бельман, струшуючи дрібні гілочки з довгого пальта. — Мікаель Бельман, Крипос, ми з вами розмовляли по телефону.

— Еге ж, — згодився Скай. — Того вечора, коли його люди знайшли тут оту мотузку. — І він пальцем тицьнув на Харрі.

— Він і зараз тут, — зауважив Бельман. — Але питання в тім, що він робить на моєму місці злочину?

— Ну, — втрутився Харрі й кахикнув. — По-перше, навряд чи це є місцем злочину. По-друге, я розшукую зниклих безвісти. Схоже, ми знайшли те, що шукали. А як просувається розслідування потрійного убивства? Чи ви щось знайшли? Отримали нашу інформацію про Ховасхютту?

Ленсман зустрів погляд Бельмана й віддалився непримітно, але хутко.

Бельман дивився на озеро, соваючи вказівним пальцем під нижньою губою, ніби втираючи якусь невидиму мазь.

— Послухай-но, Холе. Ти усвідомлюєш, що зараз ти зробив усе для того, щоб ти й твій бос Гуннар Хаген не лише втратили роботу, а й були покарані за недбальство на службі?

— І це все через те, що ми просто виконували свою роботу?

— Гадаю, Міністерство юстиції вимагатиме детальних пояснень, чому ви розгорнули пошуки зниклої людини поряд із мотузяною майстернею, звідки було взято мотузку, яка стала знаряддям убивства Маріт Ульсен. Я вам уже давав шанс, другого не буде. Гру скінчено, Холе.

— Гаразд. Отже, доведеться Міністерству юстиції все детально пояснити, Бельмане. Певна річ, у поясненнях буде інформація про те, як ми визначили, де взяли мотузку, вийшли на слід Еліаса Скуга й дізнались про Ховасхютту, затим виявили, що була ще й четверта жертва, яку звали Аделе Ветлесен, а сьогодні її знайшли в озері. Тобто виконали роботу, з якою Крипос, попри ваше чудове керування, всі свої ресурси й людей, не впорався за більш як два місяці. То як, Бельмане?

Бельман люто мовчав.

— Боюся, що міністр юстиції може завагатися щодо того, який підрозділ дієвіший при розслідуванні убивств у нашій країні.

— Дивись, не перегни палицю, Холе. Я тебе на порох зітру. — Бельман клацнув пальцями.

— Гарзд, — мовив Харрі. — Ані ти, ані я не маємо поки що в руках пристойних карт. Але що скажеш, якщо я оголошу «джек-пот»?

— Ти це про що?

— Ти отримаєш усе. Усе, що ми маємо. Нам не потрібна слава за те, що ми зробили.

Бельман підозріливо зиркнув на Харрі:

— А чого це ти надумав нам прислужитися?

— Усе дуже просто, — відповів Харрі, витягуючи з пачки останню сигарету. — Мені платять за те, щоб я допомагав ловити убивць. Це моя робота.

Бельман, глузливо скривившись, ворухнув плечима й головою, але не захопився ані звуком.

— Гарзд, Холє, кажи, що тобі треба.

Харрі запалив сигарету.

— Мені треба, щоб ані Гуннар Хаген, ані Кая Сульнес, ані Бйорн Гольм не постраждали. Як і їхні подальші кар'єрні перспективи.

Бельман підпер великим пальцем свою м'ясисту нижню губу:

— Хтозна, чи зможу я зарадити...

— І ще: я теж хочу брати участь у розслідуванні. Мені потрібен доступ до всіх матеріалів, які ви маєте, і до слідства.

— Замовкни! — гаркнув Бельман, здіймаючи руку догори. — Ти що — глухий, Холє? Я наказав тобі не встрявати у цю справу!

— Бельмане, разом ми спіймаємо убивцю. Й наразі суттєво саме це, а не те, хто буде вирішувати все згодом.

— Не смій!.. — заволав Бельман, але враз змовк, зауваживши, що дехто озирнувся на його крик. Підійшовши до Харрі ближче, він стишив голос: — Не смій розмовляти зі мною як із недоумком, Холє.

Подувом вітру попіл від цигарки Харрі кинуло просто в обличчя Бельмана, але той навіть оком не кліпнув.

Харрі знизав плечима:

— А знаєш, Бельмане, гадаю, заковика тут не так у владі та політиці, як у тому, що ти, Бельмане, — хлоп'як, яке мріє стати героєм, що порятує світ. А зараз ти злякався, що я якось стану на заваді твоєму геройству. Але зарадити цьому можна дуже просто. Ану давай розстебнемо штани й подивимося, хто дістане цівкою аж до водолазного човна.

І тут Мікаель Бельман голосно розреготався:

— Харрі, уважно читай застережні знаки!

Його права рука вихопилась уперед так швидко, що Харрі не встиг зреагувати, й, вихопивши з рота в нього сигарету, кинула її у воду. Недопалок з шипінням згас.

— Дивись, щоб не поплатився життям! Чудового тобі дня.

Поки гвинтокрил здіймався у повітря, Харрі мовчки спостерігав за тим, як його остання сигарета гойдається на воді. Сірий змоклий папір, чорний згаслий кінчик.

Коли водолазний човен висадив Харрі, Каю та Беату Льонн біля парковки, вже вечоріло. Під кронами дерев зчинилась метушня, звідусіль почали клацати спалахи — журналісти. Харрі втомлено здійняв руку і почув у темряві голос Рогера Єндема:

— Харрі Холе, кажуть, ви знайшли тіло жінки в озері? Як її ім'я й чи певні ви, що це має стосунок до решти убивств?

— Без коментарів, — відповів Харрі й покрокував далі у сьйві фотоспалахів. — Наразі це справа про зниклу безвісти. Можемо лише повідомити, що, можливо, ми знайшли зниклу жінку. А щодо убивств звертайтеся у Крипос.

— Ім'я жінки?

— Спочатку її треба опізнати й повідомити родичів.

— Але ви не виключаєте, що...

— Так, як зазвичай, я нічого не виключаю, Єндеме. Чекайте повідомлень для преси.

Харрі сів у машину, Кая вже завела двигун, а Беата Льонн вместилася на задньому сидінні. У супроводі невгамовних спалахів машина викотилася на шосе.

— Отже, — мовила Беата, влаштовуючись зручніше, — я так і не зрозуміла, чому ви вирішили шукати Аделе Ветлесен саме у цьому місці.

— Звичайна дедукція, — відповів Харрі.

— Певна річ, — зітхнула Беата.

— Насправді мені навіть соромно, що мені ця думка в голову не прийшла раніше. Я весь час думав: з якого дива убивцю занесло у покинуту мотузяну майстерню? Лише розжитися шматком мотузки? Тим паче що отой шмат, на відміну від мотузки з крамниці, може навести на слід сюди. А відповідь була на поверхні. І мені це спало на думку, коли я споглядав глибоке африканське озеро. Він приїхав сюди не за мотузкою. Отже — мотузка прислужилася йому тут для чогось, а потім він просто прихопив її з собою. А згодом, коли вона просто потрапила під руку, скористався нею при убивстві Маріт Ульсен. А сюди він приїхав, щоб позбутися трупа Аделе Ветлесен. Ленсман Скай просто наштовхував нас на це, ще коли ми вперше сюди приїхали. Мовляв, у цих місцях озеро глибоке. Убивця напхав жінці у кишені штанів каміння, прив'язавши мотузкою ноги до черева, а потім викинув тіло за борт.

— А чому ти вважаєш, що вона тоді вже була мертва? Адже він міг просто її втопити.

— У неї перерізана горлянка. Гадаю, розтин засвідчить, що у легенях води немає.

— А у крові є кетаномін, як у Шарлотти та Боргні, — додала Беата.

— Як я зрозумів, кетаномін — швидкодіючий анестетик, — мовив Харрі. — Дивно, що я про нього раніше не чув.

— І не дивина, — відповіла Беата. — Це найдешевший аналог кеталара, який використовують під час наркозу, але його перевага у тому, що пацієнт може дихати самотужки. У ЄС та Норвегії кетаномін заборонили ще у дев'яностих через побічні дії, тож тепер його можна добути лише у країнах, що розвиваються. У Крипосі теж якийсь час вважали це головною зачіпкою, але вона нікуди не привела.

Коли через сорок хвилин вони привезли Беату до криміналістичного відділу у Брюні, Харрі, попросивши Каю зачекати, вийшов з машини.

— Хочу тебе дещо спитати, — мовив він.

— Питай, — відповіла Беата, тремтячи від холоду й потираючи руки.

— Що ти робила на ймовірному місці злочину? Чому Бйорн не приїхав?

— Бельман доручив Бйорну спецзавдання.

— І що то за завдання? У нужниках прибирати?

— Аж ніяк. Координувати роботу експертів криміналістів та слідчих.

— Що? — Брови у Харрі поповзли вгору. — Так це ж підвищення, хай йому грець.

Беата знизала плечима:

— Бйорн — тямущий хлопець. Саме час. Ще є питання?

— Немає.

— Тоді приємного вечора.

— Навзаєм. Хоча стривай. Ще одне. Я ж тебе просив зателефонувати Бельману й зробити витік інформації про те, що ми знайшли мотузку у мотузяній майстерні. Коли саме ти телефонувала?

— Та ти ж уночі мені зателефонував, тож я дочекалася ранку. Чому ти питаєш?

— Пусте, — кивнув він. — Не бери в голову.

Коли Харрі знову сів у машину, Кая ховала телефон у кишеню куртки.

— На сайті «Афтенпостен» уже є інформація про труп, який знайшли, — сказала вона.

— Справді?

— Кажуть, що у газеті — твоя велика світлина і повне ім'я. Тебе там назвали «керівником слідства». І, певна річ, прив'язали цю справу до решти убивств.

— Зрозуміло. Ти попоїсти не хочеш?

— Хочу.

— Маєш плани? Якщо ні, запрошую тебе повечеряти.

— Чудово! А де?

— У ресторані «Екеберг».

— Отакої! А чому саме там?

— Згадав про нього, коли товариш нагадав мені одну давню історію.

— Цікаво послухати.

— Немає чого слухати. Звичайна історія про підлітків.

— Про підлітків? Нумо розкажуй!

Харрі гмикнув. Поки вони піднімалися на гору Екеберг, він розповів про Killer Queen^[85], королеву ресторану «Екеберг», колись блискучого в Осло зразка функціоналізму в архітектурі. А нині, після ремонту, ресторан знову набув колишнього блиску.

— Але у вісімдесятих будівля була у такому жалюгідному стані, що власники вже махнули на нього рукою. Він став забігайлівкою для танцюльок, притулком для п'яничок, де танцювали, скорше штовхались, поміж столиків, силкуючись не перехилити келихів з напоями. Човгали по долівці, притримуючи одне одного, щоб не впасти.

— Зрозуміло.

— Отож ми з Ейстейном та Валянком зазвичай ходили у німецькі бункери у Нурдстранні, жлуктили там пиво і згаювали молодість. Коли нам стукнуло по сімнадцять, ми нарешті насмілилися сунутися в ресторан «Екеберг», ясно, набрехавши про вік, потрапили усередину. Власне, особливо й вигадувати не довелось — їм кожен клієнт був за щастя. Оркестр бездарний, та вони принаймні грали «Nights in White Satin»^[86]. А ще там була місцева спокусниця — щовечора заходила на вогник. Ми її називали просто Killer Queen. Не жінка — каравела.

— Каравела? — засміялася Кая. — На приколі?

— Еге ж, — підтвердив Харрі. — Підпливає до тебе, розправивши вітрила, спокуслива й трохи насуплива. Усе блищить, як на ярмарку. Буфера й сідниці — як американські гірки.

Кая розреготалася ще гучніше.

— Тобто — місцевий атракціон?

— У певному сенсі, — кивнув Харрі. — Гадаю, вона ходила в «Екеберг» задля того, щоб покрасуватися перед зальотниками. І задля дармової випивки, якою її частували підтоптані королі танцмайданчиків. Ніхто й ніколи не бачив, щоб вона йшла з кимось додому. Мабуть, нас принаджувало саме це. Щоб мати залицьальників, краля вже мала гнути кирпичу не так високо, але все ще тримала марку.

— І що потім? — заохотилася Кая.

— Ейстейн та Валянок обіцяли пригостити мене віскі, якщо я наважуся запросити її на танець.

Переїхавши трамвайні колії, вони вже підіймались останнім крутим схилом до ресторану.

— Ну і... — нетерпеливилась Кая.

— Я наважився.

— А потім?

— Ми просто танцювали. Поки вона не сказала, що досить уже відтоптувати їй ноги, й запропонувала погуляти. Вона пішла першою. Уяви: серпень, теплінь, ліс навколо. Купа листя й стежини, що ведуть у затишні й безлюдні куточки. Хоча я був і напідпитку, проте усвідомлював, що коли забалакаю, то голос у мене тремтітиме від збудження. Отож я мовчав як пень. Слава Богу, теревені вона взяла на себе. А потім спитала, чи не хотів би я піти до неї додому.

— Овва! І що далі? — Кая хихикнула.

— Далі розповім за вечерею. Уже приїхали.

Вони зупинилися на стоянці. Зійшли сходами нагору в ресторан. Метрдотель, привітавшись, спитав імена. Харрі відповів, що вони не замовляли столика. Ошелешений чоловік ледве спромігся опанувати себе від подиву.

— Усе заброньовано на два місяці наперед, — пирхнув Харрі, коли вони виходили, прихопивши у барі сигарет. — Знаєш, ця забігайлівка була мені більше до вподоби, коли тут протікав дах, а в туалеті пищали щури. Гаразд, принаймні ми його відвідали.

— Давай покуримо, — запропонувала Кая.

Вони стали подиміти біля низької кам'яної стіни, за якою ліс спускався до міста. Хмари на заході забарвились помаранчево-червоним, а вервечки автівок у заторі світилися у темряві, мов морська течія. Осло внизу принишкло, ніби хижак причаївся у засідці, подумав Харрі. Він добув дві сигарети, підпалив й дав одну Каї.

— То що ж було далі? — спитала Кая й затягнулася.

— На чому ми спинились?

— Killer Queen привела тебе додому.

— Ні, вона лише запропонувала. Я ввічливо подякував і... відмовився.

— Та невже? Не повірю! А чому?

— Ейстейн та Валянок спитали те саме, коли я повернувся. А я їм: як же я міг кудись чкурнути, коли мене чекали двоє друзів та ще й дармове віскі.

Кая голосно розреготалась і видихнула хмаринку диму.

— Але, певна річ, усе це базікання, — вів далі Харрі. — Вірність дружбі тут ні до чого. Для хлопця дружба нічого не важить, якщо він отримує досить спокусливу пропозицію. Анічогісінько. Правда в тім, що я не насмілився. Я просто страшенно злякався, бо Killer Queen була не на мої молочні зуби.

Обоє мовчали, дослухаючись до галасливого міста й спостерігаючи, як вітер відносить дим.

— Про що ти розмірковуєш? — присунулась Кая.

— М-м-м, про отого вискочня Бельмана. Уявляєш, як добре його інформували. Він не лише знав, що я повернувся у Норвегію, але й яким рейсом прилетів.

— Може, має зв'язки в Управлінні поліції?

— М-м-м... А сьогодні біля озера Скай у розмові з Бельманом зауважив, що той телефонував йому щодо мотузки того ж вечора, коли ми навідались у майстерню.

— Справді?

— Але Беата стверджує, що повідомила Бельманові про мотузку лише вранці наступного дня. — Харрі простежив поглядом червонуватий цигарковий попіл, що опадав. — А Бйорна підвищили — він тепер координує криміналістів та слідчих.

Кая нажахано глянула на нього.

— Це неможливо, Харрі!

Він змовчав.

— Бйорн Гольм! Щоб це він повідомляв Бельману про наші дії? Ви ж із Бйорном так довго працювали пліч-о-пліч, ви ж... друзі!

Харрі знизав плечима.

— Як я вже казав, — він кинув цигарку додола й наступив на неї підбором, — дружба нічого не важить для чоловіка, якщо він отримує надто спокусливу пропозицію. То як, ризикнеш повечеряти зі мною фірмовою стравою у «Шрьодері»?

Мені тепер повсякчас сняться сни. Стояло літо, я кохав її. Я ще був такий молодий і вірив, що варто лише чогось посправжньому палко зажадати, і ти обов'язково це отримаєш.

Аделе, у тебе була її усмішка, її волосся і її зрадливе серце. А зараз на сайті «Афтенпостен» пишуть, що тебе знайшли. Сподіваюсь, зараз ти ззовні така ж огидна, як і всередині.

А ще написали, буцімто за справу взявся старший інспектор Харрі Холе. Це він спіймав Сніговика. Може, врешті з'явилася надія, що поліція здатна хоч когось урятувати.

Я роздрукував світлину Аделе з сайту «Верденс ганг» і прикріпив на стіну поруч зі сторінкою, вирваною з книги відвідувачів у Ховасхютті. Тепер у переліку лишилось тільки три імені, враховуючи моє власне.

Розділ 37. Психологічний портрет

Фірмова страва у «Шрьодері» була невігадливою: січеники з картоплею та яєчня з сирію цибулею.

— Надзвичайно! — сказала Кая.

— Гадаю, кухар сьогодні просто напився, — згодився Харрі, затим показав на щось. — Поглянь!

Кая озирнулася на екран телевізора, у який тицяв Харрі.

— Ти диви! — мовила вона.

На екрані була фізіономія Мікаеля Бельмана. Харрі знаком попросив Ніну зробити голосніше. Він мовчки спостерігав, як відкриває рот Бельман. М'які, майже жіночі риси. Виразні брови, з-під яких пильно дивляться блискучі карі очі. Білі цятки, наче плями мокрого снігу на шкірі, не псували його, навпаки, додавали принадності, надаючи подібності до якогось екзотичного звіра. Якщо у нього мобільний номер, на відміну від телефонів більшості слідчих, не засекречено, то у «прийнятих» буде повнісінько зізнань від закоханих та збуджених шанувальниць. І тут з'явився звук.

— ...у Ховасхютті, в ніч проти восьмого листопада. Просимо всіх, хто зупинявся там у цей час, негайно звернутися у поліцію.

Потому на екрані знову з'явився ведучий новин з наступним сюжетом.

Харрі, відсунувши тарілку, кивнув офіціантці, щоб замовити каву.

— Хотів би знати, яка твоя думка про цього убивцю зараз, коли ми знайшли Аделе. Як ти собі його уявляєш?

— Навіщо? — спитала Кая й відпила води з келиха. — Завтра ми беремося за іншу роботу.

— Та так, для сміху.

— То для тебе складати психологічний портрет серійного вбивці — розвага?

Харрі пожував зубочистку:

— Знаю, що на це питання є правильна відповідь, але ніяк не пригадаю...

— Ти часом не захворів?

— Отже, хто він?

— По-перше, це досі «він». Себто — серійний убивця. І я сумніваюся, що Аделе була його першою жертвою.

— Чому ні?

— Бо надто все розраховано, а для цього треба мати ясну голову. Коли людина убиває вперше, вона не може так добре собою володіти. Поза тим, він чудово її сховав, отже, зовсім не очікував, що ми знайдемо її. Значить, він може стояти ще за кількома жертвами, які наразі у нас вважають зниклими безвісти.

— Згода. Далі.

— Ну-у...

— Ну ж бо. Ти щойно сказала — він добре сховав Аделе Ветлесен. Першу жертву, про яку ми довідались уможлядно. Що трапилось далі?

— Він ставав чимраз сильнішим та самовпевненішим. Більше не ховав жінок. Шарлотту знайшли біля машини у лісі, Боргні — у підвалі новобудови у центрі міста.

— А Маріт Ульсен?

Кая довго розмірковувала:

— Це було вже занадто. Він погано собою володіє, втрачає самоконтроль.

— Або ж... — уточнив Харрі. — Може, він дістався наступного рівня? І хоче усім показати, який він крутий. Починає з убивства робити виставу. Убивство Маріт Ульсен у Фрогнер-парку — наче гучний заклик: ну ж бо сюди, зверніть увагу, і виконання зовсім

не свідчить про втрату контролю. Ота мотузка свідчить лише про недбалість, а в іншому він слідів не залишив. Ти згодна?

Вона замислилась і кивнула.

— Згодом знайшли Еліаса Скуга, — нагадав Харрі. — Що тут різнилося?

— Він мордує жертву, прирікаючи її на повільну загибель, — мовила Кая. — Садист, що у ньому ховався, виказав себе.

— Леопольдове яблуко — теж знаряддя для тортур, — зауважив Харрі. — Та згоден, у цьому випадку ми вперше зіткнулися з садизмом. Разом з тим, він скоїв це свідомо, начебто викриваючи себе, хоча його самого такі не викрито. Він і досі режисер своєї вистави і тримає все під контролем.

На столі перед ними з'явилися чашки й кавник.

— Але... — протягла Кая.

— Що не так?

— Хіба тобі не видається дивним, що садист-убивця полишає місце злочину, не насолодившись стражданнями жертви й тим, як вона сконає? За словами хазяйки, вона чула стукіт із ванної уже після того, як гість пішов. Він накивав п'ятами перед... розв'язкою.

— Слушно. Отже, кого ми маємо: уявного садиста? Навіщо ж йому це удавати?

— Бо він розуміє, що ми намагатимемося скласти його психологічний портрет, що, власне, ми зараз і робимо, — мовила Кая. — І почнемо шукати його не в тому місці.

— М-м-м. У такому разі — перед нами якийсь витончений убивця.

— А ти як гадаєш, підстаркуватий та мудрий?

Харрі налив обом кави.

— Впадає в око, що вбивства, як на серійного убивцю, надто різняться.

Кая нахилилася над столом і, зблиснувши гострими зубками, прошепотіла:

— Себто ти гадаєш, це не серійний убивця?

— Бач, у чому річ — я не зауважив однакового почерку. Зазвичай в убивствах, які скоюють серійні маніяки, є якась схожа особливість, те, що примушує їх убивати знов і знов. А за цих обставин немає жодного свідчення сексуальної складової. І способи убивства різняться, окрім випадків Боргні та Шарлотти, яких, імовірно, було вбито за допомогою леопольдового яблука. Місця злочинів — геть різні, жертви теж дуже відрізняються одна від одної. Різної статі, віку, походження, з різних прошарків суспільства, фактично — нічого спільного.

— Але їх же обрали не випадково, вони всі ночували в одній хатинці тієї ж самої ночі.

— Справді так. Саме це й викликає сумнів щодо того, що ми маємо справу з серійним убивцею. Чи точніше — зі звичайним мотивом серійного убивці. Адже для нього, власне, убивство вже є достатнім мотивом. Якщо він убиває жінок-повій, то не через те, що вони — грішні, а тому що це легка здобич. Я знаю лише одного серійного убивцю, чиї критерії відбору залежали від особистості жертв.

— Сніговик.

— Не вірю я, що серійний убивця почне добирати собі майбутніх жертв, гортаючи сторінки з книги відвідувачів у хатинці туристів. А якщо у Ховасхютті трапилося щось, що змусило його до вбивства, тоді ми не можемо стверджувати, що це типовий серійний убивця. До того ж він хоче, щоб його помітили, а це не властиво звичайним серійним убивцям.

— До чого ти ведеш?

— Уяви: він посилає жінку в Руанду та в Конго, щоб приховати убивство й водночас — купити зброя, яким намірився позбавляти життя інших жінок. Згодом він порішив

цю жінку. Себто докладає чимало зусиль, щоб приховати вбивство Аделе Ветлесен. А коли через кілька тижнів убиває знов, то вже нічого не робить. За кілька тижнів — чергове убивство, і він, ніби тореадор, тицяє бандерильєю нам у пики, розмахуючи мантиєю. Він змінюється блискавично. Чим це пояснити?

— А ти не припускаєш, що вбивць, можливо, кілька? І кожен убиває на свій копил?

Харрі не погодився.

— Є один збіг — убивця не лишає доказів. І якщо серійний убивця — це рідкість, то убивця, який не залишає слідів, — така ж дивина, як білий кит. У цій справі убивця, вочевидь, всього один.

— Гаразд. То хто ж він тоді? — Кая знизала плечима. — Серійний убивця з роздвоєнням особистості?

— Або білий кит із крилами, — усміхнувся Харрі. — Ні, не сходиться. Та це вже не має значення, адже ми просто розмірковуємо. Справу ж розслідує Крипос. — Він допив каву. — Я візьму таксі й поїду до лікарні.

— Можу підвезти тебе.

— Не варто, дякую. Їдь краще додому й готуйся до нових захопливих завдань.

Кая важко зітхнула:

— Та ще й Бйорн...

— Про це не мусить знати жодна жива душа, — застеріг Харрі. — Добраніч.

Олтман саме виходив з батькової палати, коли підійшов Харрі.

— Він спить, — мовив медбрат. — Я вколов йому десять міліграмів морфіну. Звісно, ви можете лишитись, але він прокинеться нескоро.

— Вдячний вам, — простяг руку Харрі.

— Нема за що. У мене теж була мати, яка... коротше кажучи, їй довелося витерпіти багато болю, понад її сили.

— М-м-м... Ви палите, Олтмане?

Судячи з розгубленої реакції, Олтман палив, тож Харрі запропонував вийти на вулицю. Вони диміли, а Олтман, якого звали Сигурдом, розповідав, що став фахівцем з анестезії саме через матір.

— Тобто коли ви зробили ін'єкцію моєму батькові, то ви...

— Я просто зробив послугу, як один син — іншому, — посміхнувся Олтман. — Але ви нічого лихого не подумайте, ми порадилися із лікарем. Я не хочу втратити роботу.

— Дуже розумно, — сказав Харрі. — Прикро, що я не такий завбачливий.

Вони вже докурили, Олтман збирався йти, аж тут Харрі спитав:

— Якщо вже ви фахівець з анестезії, чи не порадите, де можна добути кетаномін?

— Ой, — мовив Олтман. — Мабуть, на це питання мені відповідати не слід.

— Пусте, — мовив Харрі всміхаючись. — Це стосується вбивства, яке я розслідую.

— А-а-а... Тоді гаразд. Якщо ви не займаєтеся анестезією професійно, то у нашій країні кетаномін ви навряд чи добудете. Він діє, як куля, пацієнт буквально на місці непритомніє. Але є побічна дія: приміром, він викликає виразку шлунка. Окрім того, у разі передозування може зупинитися серце, що прислужилося багатьом самогубцям. Але зараз його не дістанеш. В ЄС та Норвегії його вже кілька років як заборонили.

— Це я знаю, але куди б ви подалися, якби вам знадобився кетаномін?

— Та хоч у колишні радянські республіки. Або в Африку.

— Приміром, у Конго?

— Саме так. Після того як препарат заборонили в Європі, виробник продає його за демпінговими цінами, от він і опиняється у бідних країнах. Як воно завжди буває.

Харрі сидів коло батькового ліжка, спостерігаючи, як важко дихають під піжамою його німі груди. Через годину він підвівся й пішов геть.

Перш ніж увімкнути телефон, Харрі замкнув вхідні двері, поставив «Don't Get Around Much Anymore^[87]», один з батьківських записів Дюка Еллінгтона, потім дістав коричневу грудочку. Гуннар Хаген знову залишив повідомлення, але Харрі не мав охоти його слухати, бо приблизно здогадувався, про що піде мова. Що до нього знову заявився Бельман, тож віднині вони не будуть і близько підходити до справи, якими б слушними не здавались їхні виправдання. І що Харрі має з'явитися на службу, якщо збирається працювати. Гарзд, це вже, мабуть, зайве. Час від'їжджати. І подорож почнеться просто тут і зараз, цього ж таки вечора. Однією рукою він добув запальничку, а другою почав клацати кнопки на мобільному, щоб перечитати повідомлення. Перше було від Ейстейна. Він пропонував незабаром влаштувати парубоцьку вечірку і покликати Валянка, котрий, найімовірніше, серед них трьох був найзаможнішим. Інше повідомлення прийшло з незнайомого номера. Він відкрив його:

Прочитав на сайті «Афтенпостен», що ви розслідуєте справу.

Можу вам трохи допомогти. Перш ніж Еліаса Скуга приклеїли до ванни, він дещо сказав. К.

Харрі впустив запальничку, вона з голосним стукотом упала на скляний стіл, і відчув, як закалатало серце. Розслідуючи убивство, зазвичай отримуєш чимало повідомлень з порадами, натяками, здогадами. Люди ладні заприсягтися й повторити те, що вони бачили, чули чи що їм розповіли, — може, поліція

приділить їм трошки своєї уваги. Як правило, це одні й ті самі особи, правда, часом з'являються нові базіки. Хоч щось підказувало: цей — інакший. Преса чимало писала про цю справу. Людям новин було вдосталь. Але жоден сторонній не знав, що Еліаса Скуга приклеїли до ванни. І ніхто не знав номера телефону Харрі, бо він не був зареєстрований.

Розділ 38. Незагойні рубці

Харрі прикрутив Дюка Еллінгтона й замислився, тримаючи телефон у руках. Цей чоловік знав про суперклей. І знав номер Харрі. Може, тепер треба визначити його адресу й ім'я за номером і заарештувати його?

Є ризик сполохати. З іншого боку, він зараз чекає на відповідь.

Харрі натиснув на кнопку «зателефонувати відправникові».

Пролунало всього два гудки, й він почув низький голос:

— Слухаю.

— Це Харрі Холе.

— Дякую за минулу зустріч, Холе.

— А ми зустрічались?

— Ти не пригадуєш? У помешканні Еліаса Скуга. Суперклей.

Харрі відчув, як пульсує сонна артерія, стискаючи горло.

— Я там був.

— З ким я розмовляю й що ти там робив?

Запала тиша, Харрі навіть здалося, що співрозмовник поклав слухавку. Але раптом почулося протяжливе:

— Ой, вибач, мабуть, я підписав повідомлення просто «К.»?

— Так.

— За звичкою. Це Колбйорнсен. Старший інспектор із Ставангера. Ти дав мені свій номер мобільного, пригадуєш?

Харрі подумки вилаявся, усвідомивши, що досі сидить, затамувавши подих, і хрипко видихнув.

— Ти ще тут?

— Еге, — мовив Харрі. Схопив чайну ложку, що лежала на столі, відділив від грудочки маленький шматочок. — Ти написав, що маєш щось для мене?

— Так. Але є умова.

— Яка?

— Що це лишиться між нами.

— Чому?

— Бо я не хочу, щоб цей бевзь Бельман ходив з таким виглядом, ніби він неабияке цабе у розслідуванні вбивств. А цей бісів Крипос хоче загребти все, прагнучи стати монополістом у цій справі. Як на мене, хай ідуть до дідька. Проблема у моєму начальстві. Вони не дають мені й пальцем торкнутися справи Скуга.

— Тому ти звернувся до мене?

— Я простий хлопець з провінції, Холе. Але, прочитавши в «Афтенпостен», що ти приєднався до розслідування справи, я розумію, що це значить. Адже ти такий, як я, і не можеш просто махнути на все рукою, адже так?

— Ну-у, — протяжливо мовив Харрі, припавши поглядом до коричневої грудочки.

— Тож якщо з моєю допомогою ти зможеш обскакати хитрозадного Бельмана, трясця йому в печінку, я — на твоїм боці. Я відправлю Бельманові рапорт не раніш як післязавтра. Матимеш цілий день, щоб подумати.

— Що в тебе є?

— Я особисто побалакав з людьми з оточення Скуга. Таких виявилось обмаль, бо він, знаєш, чудний був, перекотиполе, вештався світами, та ще й геть сам-один. Власне, я побалакав з двома жінками. З хазяйкою квартири. Й ще з однією дівчиною, котру ми вистежили, перевіривши його останні дзвінки. Її звати Стіне Ельберг, вона сказала, що розмовляла з Еліасом того вечора, коли його вбили. Вони їхали разом у автобусі з міста, і він розповідав їй, що був у Ховасхютті разом з тими жінками, про яких писали у газетах. Дивно, казав він, що ніхто досі не виявив, що вони були в одній хатинці, тож він розмірковував, чи не піти йому в поліцію та не розповісти про все. Але, мовляв,

ніяк не наважиться, бо боїться, що його втягнуть у цю справу. Бо раніше він уже мав клопіт з поліцією, його двічі притягували за бродяжництво. Правду кажучи, нічого протиправного, просто має шило в дупі. Стіне наче його остерігалась, але того вечора, схоже, він сам чогось боявся.

— Цікаво.

— Стіне удала, ніби не знає, про що йде мова. І тоді Еліас розповів їй ще про одну людину, яка була у хатинці, і їй видалось, що вона справді вгадала, хто то такий. Ти слухаєш? Бо зараз буде найцікавіше. Це — відома людина. Така собі зірка другого ряду.

— Себто?

— За словами Еліаса Скуга, там був такий собі Тоні Лейке. Знаєш, хто він?

— Ні.

— Бойфренд дочки Андерса Галтунга, судновласника.

Перед очима Харрі промайнуло кілька заголовків із газет.

— Тоні Лейке — так званий підприємець, отже, заробляє чималі гроші, правда, невідомо, у який спосіб, але точно не тяжкою працею. До всього він ще й красень. Але це не означає, що він — mister nice guy, тобто порядний хлопець. А найцікавіше — хлопчина має sheet.

— Sheet? — перепитав Харрі, вдаючи, що здивований з його словечок англійською.

— Ну, кримінальне минуле. Себто Тоні Лейке був засуджений за нанесення тяжких тілесних ушкоджень.

— М-м-м... А ти перевірів звинувачення?

— Тоні побив та скалічив такого собі Уле С. Хансена шостого серпня між одинадцятю двадцять і одинадцятю сорок п'ять біля танцювального клубу у містечку, де мешкав разом з дідом. Тоні було вісімнадцять, а Уле — сімнадцять. Певна річ, билися через дівку.

— Ага... П'яні шмаркачі побилися через дівчину. Буденна річ. То, кажеш, нанесення тяжких тілесних ушкоджень?

— Атож. Бо там справа була серйозніша. Відгамселивши й зваливши Хансена з ніг, він сів на хлопця верхи й почав ножом різати йому обличчя. Хлопчина скалічений, але на суді стверджували, що кінець був би ще гірший, якби не понабігали люди й не відтягли Лейке від того бідолахи.

— Отже, цей присуд і нічого більше?

— Тоні Лейке, як помічали, мав схильність до нападів люті, постійно встрявав у сутички. Один із свідків на суді розповів, як у середній школі Лейке мало не задушив його ременем за те, що він непоштиво відгукувався про його батька.

— Схоже, комусь доведеться мати довгу розмову з Тоні Лейке. А ти знаєш, де він мешкає?

— У вашому місті. Хольменвейєн... стривай... сто сімдесят два.

— Зрозуміло. Гарзд. Дякую, Колбйорнсене.

— Пусте. До речі, є ще дещо. Відразу після Еліаса в автобус увійшов чоловік. Він зійшов на тій самій зупинці, що й Еліас. І Стіне твердить, що чоловік пішов слідом за Еліасом. Але описати чоловіка вона була не в змозі, бо обличчя йому прикривав капелюх. Утім, це ще нічого не важить.

— Певна річ.

— А загалом я на тебе розраховую, Холе.

— Розраховуєш — на що?

— На те, що ти вчиниш, як треба.

— М-м-м...

— Добраніч.

— Навзаєм.

Харрі сидів, слухаючи Герцога^[88]. Потім схопив телефон і знайшов номер Каї у контактах. Збирався вже натиснути

виклик, але завагався. Невже він знову за старе? Падає сам і тягне за собою інших? Харрі відклав телефон убік. Він має вибір. Найрозумніше буде зателефонувати Бельману. А найдурніше — діяти самотужки.

Харрі зітхнув. Кого він намагається обдурити? Немає у нього ніякого вибору. Він поклав запальничку в кишеню, загорнув грудочку у фольгу, сховав у бар, роздягнувся, завів будильник на шосту і ліг спати. Вибору немає. Він — заручник власної моделі поведінки, тому кожна його дія строго визначена. У цьому сенсі він не кращий і не гірший за тих, за ким ганяється.

З цією думкою він заснув із посмішкою на губах.

Ніч благословенно тиха, вона зцілює зір й прояснює думки. Новий колишній поліцейський Холе. Я маю йому про це розповісти. Не показувати йому все — лише децицю, щоб він зрозумів. Щоб міг це зупинити. І щоб я не мусив робити те, що роблю. Я спльовую раз за разом, але кров знов і знов заповнює мені рота.

Розділ 39. Пошук зв'язку

Харрі прийшов до Управління поліції за чверть на сьому ранку. Окрім вартового на сторожі, у внутрішньому дворі за важкими вхідними дверима нікого не було.

Він кивнув охоронцеві, провів перепусткою по зчитувачеві турнікета й ліфтом спустився у підвал. Звідти похапцем через Кишку — до кабінету. Підкурив першу за сьогодні цигарку й, поки завантажувався комп'ютер, набрав номер мобільного. У Катрини Братт голос був ще заспаний.

— Спробуй знайти, який зв'язок між Тоні Лейке й кожною жертвою, включно з Джуліаною Верні з Лейпцига, — сказав Харрі.

— У загальній вітальні нікого нема й не буде щонайменше до половини дев'ятої, — відповіла Катрина. — Зараз піду пошукаю. Щось іще?

Харрі вагався.

— Чи не могла б ти перевірити за базами Юссі Колкку? Він поліцейський.

— А що з ним не так?

— У тому-то й річ, — відповів Харрі. — Гадки не маю, що з ним не так.

Харрі відклав телефон убік і сів за комп'ютер.

Тоні Лейке дійсно мав одну судимість. Поза тим, за оперативними базами даних, він і раніше мав проблеми з поліцією, та ще й двічі. Обидва рази, як і зазначав Колбйорнсен, за тяжкі тілесні пошкодження. У першому випадку заяву забрали, а у другому — справу закрили.

Харрі вписав ім'я Тоні Лейке у Гугл і виявив кілька статейок, здебільшого про його заручини з Лене Галтунг. Але впливло дещо й з фінансових видань, де його то називали інвестором, то

лаяли біржовим спекулянтом, а то й нетямущим неотесаним бараном. Наприклад, у «Капіталі» писали: мовляв, Лейке — один з отари баранів, які плетуться за Крингленом, вожаком із дзвіночком на шиї, безоглядно його в усьому наслідують, починаючи з придбання акцій, дачних будиночків і машин аж до того, які ресторани слід обирати, які напої, жінок, офіси, помешкання та де відпочивати.

Харрі шукав ще, поки не натрапив на дещо у «Фінансавісен».

— Ось воно! — прохопилося у нього.

Тоні Лейке, безсумнівно, добре стояв на ногах. Точніше — на видобувній копальні. Хай там як, а видання «Фінансавісен» написало про проект видобутку корисних копалин, котрий Лейке започаткував і був його двигуном. Фотограф зняв його разом з партнерами, двома молодиками з проділом навкіс. Уся трійця — не у дизайнерських костюмах, а у робах — сиділа на стосі дощок біля гвинтокрила. Тоні Лейке посміхався серед усіх найширше. Широкоплечий, довгоногий, смаглявий, з темним волоссям і красивим орлиним носом, котрий у поєднанні з усім іншим наводив на думку, що у його жилах є крапля арабської крові. Але вигук, який злетів з губ Харрі, стосувався радше заголовка: «КОРОЛЬ КОНГО»! Харрі шукав далі.

Жовту пресу більше цікавило майбутнє весілля з Лене Галтунг і перелік запрошених гостей.

Харрі поглянув на годинник. П'ять на восьму. Він зателефонував черговому.

— Мені потрібне підкріплення, щоб затримати людину на Хольменвейєн.

— Арешт?

Харрі розумів, що, маючи такі непереконливі докази, ордер на арешт він не отримає.

— Мені треба привезти одну людину на допит, — уточнив він.

— Мені почулося, що ви сказали «затримати». Навіщо вам допомога, коли потрібно лише...

— Двоє людей і авто біля гаража через п'ять хвилин! Згода?

Замість відповіді Харрі почув, як той сплюнув, і розцінив це як згоду. Він зробив кілька зatoryжок, потім загасив цигарку, підвівся і пішов. Не пройшовши Кишкою й десяти метрів, почув за спиною слабкий дзенькіт, то був стаціонарний телефон.

Він саме вийшов з ліфта і прямував до виходу, коли хтось гукнув його на ім'я. Охоронець махав рукою. Перед стійкою він побачив чийсь спину у гірчично-жовтому вовняному пальті.

— Про вас запитують, — мовив охоронець.

Гірчичне пальто озирнулося. Із тих, що схожі на кашемір, а може, й справді кашемірове. Харрі радше схилився до другого. Бо пальто облягало широкі плечі довгоногого чоловіка з темними очима, темним волоссям і, можливо, краплиною арабської крові у жилах.

— А ви дебелиші, ніж на фото, — мовив Тоні Лейке, демонструючи цілу низку порцелянових зубів та простягаючи руку.

— Добра кава, — мовив Тоні Лейке, і навіть скидалося на те, що він щирий.

Харрі глянув на довгі скоцюрблені пальці, які тримали чашку. Лейке сам зі сміхом звернув його увагу на це, коли вітався. Мовляв, це не заразне, просто — давній ревматоїдний артрит, спадкова хвороба, а разом — надійний метеоролог.

— Правду кажучи, я гадав, що у старших інспекторів кабінети кращі. Не жарко?

— Поруч бойлерна із в'язниці, — пояснив Харрі, вдивляючись у свою чашку. — То ви прочитали про все у «Афтенпостен» сьогодні вранці?

— Так. За сніданком. Правду кажучи, мені стало зле.

— Чому?

Лейке трохи відкинувся на стільці, як пілот «Формули-1» перед стартом.

— Сподіваюсь, це залишиться між нами.

— Між нами — це як?

— Між поліцією та мною. А ще краще — між вами та мною.

Харрі сподівався, що голос у нього буде спокійний, не виказуючи хвилювання.

— І у чому причина?

Лейке вдихнув.

— Не хочу, щоб преса винюхала, що я був у Ховасхютті тієї ж-ночі, що й депутат стортингу Маріт Ульсен. Незабаром весілля, а ЗМІ й так про мене не забувають. Нині буде недоречно, якщо моє ім'я пов'яжуть з убивством. Журналісти накинуться на цю сенсацію й можуть... витягти на світ Божий деякі епізоди з мого минулого, які я хотів би навіки поховати.

— Зрозуміло, — мовив безневинно Харрі. — Звісно, я мушу зважити багато чинників, тому наразі нічого обіцяти не можу. Але ж ми не на допиті, просто розмовляємо, та й зазвичай я не виказую таку інформацію пресі.

— І моїм... близьким?

— Ні, якщо для цього немає підстав. Але ви переймаєтесь тим, що хтось дізнається, що ви приходили до мене. То чому ж тоді прийшли?

— Ви ж просили тих, хто ночував у хатинці, повідомити. Адже це мій громадянський обов'язок, так? — Він благально глянув на Харрі. А потім скривився: — Трясця, я просто злякався! Зрозумів, що можуть докопатися до всіх, хто був у Ховасхютті тієї ночі. Тож сів у авто і примчав сюди.

— А останнім часом не траплялося чогось такого, що налякало вас?

— Ні. — Тоні Лейке замислено дивився перед себе. — Окрім крадіжки зі зломом, коли вдерлися до мого будинку через двері

у підвалі. Це трапилось кілька днів тому. Мабуть, треба було сигналізацію поставити, так?

— До поліції заявляли?

— Та ні, вкрали лише велосипед.

— Гадаєте, серійні убивці на дозвіллі крадуть велосипеди?

Лейке розреготався й усміхаючись кивнув. Не дурнуватою посмішкою людини, яка сама усвідомила, що бовкнула нісенітницю, зауважив Харрі. А обеззброюючою посмішкою чемпіона, що звик до своїх перемог, яка ніби промовляла: «Гаразд, приятелю, ти мене підколов».

— Чому ви вирішили поговорити саме зі мною?

— У газеті пишуть, що ви ведете розслідування, тому я й поклав собі прийти, гадаю, правильно вчинив? Крім того, я сподіваюсь, що про нашу зустріч мало хто знатиме, тож і прийшов до найголовного.

— Я — не найголовніший, Лейке.

— Справді? А в «Афтенпостен» писали...

Харрі потер вилицю. Він ще не вирішив, як поставитися до Тоні Лейке. Суміш доглянутої зовнішності й шарму поганого хлопця нагадувала Харрі одного хокеїста, який рекламував нижню білизну. Той прагнув справити враження легковажного, бувалого в бувальцях циніка, але приховати власну щирість та глибину натури йому не вдавалось. А може, все якраз навпаки: легковажність щира, а щирість — удавана?

— А що ви робили в Ховасхютті, Лейке?

— Звісно, на лижах катався.

— Сам?

— Авжеж. На роботі було кілька важких днів, тож треба було розслабитись. Я часто їжджу в Устаусет і на хребет Халлінгскарвет. Сказати б, це мої улюблені місця.

— То чому ж ви не зведете там собі дачу?

— Там, де я хотів би, будувати заборонено. Законом про національні парки.

— А чому наречена з вами не поїхала? Чи вона не катається на лижах?

— Лене? Вона... — Лейке сьорбнув кави. Дуже характерно сьорбнув. «Так зазвичай чинять, коли потребують хвилинки, щоб поміркувати, просто посередині речення», — зазначив Харрі. — Вона лишилася вдома. Я... Ми... — Він глянув на Харрі, розпачливо скривившись, ніби благаючи про допомогу. Харрі на допомогу не прийшов.

— Дідько! Але не для преси, гаразд?

Харрі сидів німо.

— Гаразд, — мовив Лейке, немовби відповідь Харрі була ствердною. — Я мав трішки відпочити, поїхати кудись. Поміркувати. Заручини, весілля... усе це не забавки, треба було вирішити, як до всього ставитися. Мені найкраще розмірковувати, коли я сам. Особливо у горах.

— Вочевидь, розмірковування зарадили?

Лейке знов блиснув порцеляновим разком.

— Зарадили.

— Чи ви пригадуєте, хто був разом з вами у хатинці?

— Як я уже казав, пригадую Маріт Ульсен. Ми з нею випили червоного вина. Я гадки не мав, що вона депутатка стортингу, поки вона сама не розповіла.

— Чи був хтось іще?

— Там сиділо ще троє чи четверо, але з ними я лише привітався. Правда, я прийшов досить пізно, може, хтось уже спав.

— Справді?

— Надворі стояли шість пар лиж. Я чітко це пам'ятаю, бо сам заніс їх у хатинку й поставив у коридор, адже існувала загроза сходження лавини. Я гадав, що решта, мабуть, не дуже

досвідчені гірські лижники. Погано було б, якби хатинку засипало триметровим шаром снігу і всі лишилися без лиж. Ранком я, як завжди, прокинувся раніше за всіх і пішов ще до того, як решта прокинулася.

— Ви казали, що пізно повернулися того вечора. Ви йшли сам, у темряві?

— Ліхтарик на лобі, мапа та компас. Я вирішив поїхати у гори раптово, тому сів лише на вечірній потяг до Устаусета. Але, як я вже казав, я непогано знаюся на місцевості, звик орієнтуватися в темряві. Погода стояла пречудова, місячне сяйво відбивалося від снігу, тож ані мапа, ані ліхтарик мені не прислужилися.

— Чи ви бачили, що відбувалося у хатинці, поки ви там були?

— Та нічого не відбувалось. Ми з Маріт Ульсен погомоніли про те, як у наш час важко підтримувати стосунки. Загалом, гадаю, вона мала щодо цього більш сучасне ставлення, ніж я.

— А вона нічого не розповідала, може, щось таке трапилось у хатинці раніше?

— Анічогісінько.

— А решта?

— Вони сиділи трохи віддалік, біля вогнища, обговорюючи походи на лижах, пили пиво. Чи якийсь збадьорливий напій. Двоє дівчат і чоловік, від двадцяти до тридцяти п'яти років, десь так.

— Імена?

— Ми лише кивнули одне одному й привіталися. Як я вже казав, я поїхав туди, щоб побути наодинці, а не заводити знайомства.

— Зовнішність?

— У таких хатинках зазвичай надвечір досить темно, тож якщо я скажу, що одна була білява, а друга — чорнява, то

стверджувати напевно, що саме так і було, — не можу. Як я вже казав, я навіть не пригадую, їх було троє чи четверо.

— Говірка?

— Здається, одна з дівчат говорила на західному діалекті.

— Ставангерський? Бергенський? Чи Сюнмьоре?

— Прикро, але я на говірках не знаюся. Може, вона й не з Західної, а з Південної Норвегії була.

— Гарзд. Ви прагнули самотності, але розговорилися з Маріт Ульсен про сучасні стосунки.

— Просто так вийшло. Вона підійшла до мене й сіла поруч. Не надто вовкувата тітка, досить балакуча. Товста, але приваблива.

Слова пролунали так, ніби гармонійно доповнювали одне одного. Харрі зненацька спало на гадку, що, попри поширену норвезьку тенденцію до підвищення середньої маси тіла, Лене Галтунг, судячи зі світлини, худюща, як драбина.

— То вам, окрім розмови з Маріт Ульсен, більше нічого розповісти? Навіть коли я покажу вам світлини тих, хто, за нашими даними, був там?

— Чом ні? — мовив Лейке, усміхаючись. — Гадаю, я ще щось згадаю.

— Отже?

— Коли я лягав спати в одній з кімнат, мусив увімкнути світло, щоб подивитися, яке ліжко вільне. Тож зауважив, що двоє вже спали — чоловік та жінка.

— Гадаєте, ви в змозі їх описати?

— Не те щоб описати, але я певен, що упізнав би.

— Он як?

— Знаєте ж, як воно буває: часом побачиш людину і відразу згадаєш обличчя.

Харрі знав, що Лейке має рацію. Опис за прикметами свідкам, як правило, давався важкувато, а от упізнавали

зазвичай непомильно.

Харрі підійшов до шафи-картотеки, яку вони з Бйорном поставили у глиб кімнати, розкрив потрібні течки й витягнув світлини. Дав п'ять знімків Лейке, той узявся їх роздивлятися.

— Маріт Ульсен, — мовив він, простягаючи Харрі одну зі світлин. — А це наче двоє дівчат, які сиділи біля вогнища, але не певен. — Він віддав Харрі світлини Боргні та Шарлотти. А це, можливо, той хлопець — Еліас Скут. Але у спальні нікого з них не було, я переконаний.

— Тобто ви не певні, що впізнаєте тих, з ким досить довго сиділи в одній кімнаті, але впевнені, що впізнаєте людей, котрих бачили всього кілька секунд?

Лейке кивнув:

— Вони спали.

— Хіба того, хто спить, впізнати легше?

— Ні, але вони ж на тебе не дивляться, адже так? Тож ніщо не заважає їх роздивитися.

— М-м-м... За кілька секунд?

— Може, трохи довше.

Харрі сховав світлини у течки.

— Чи маєте якісь імена? — спитав Лейке.

— Імена?

— Як я вже казав, я прокинувся першим, зробив собі кілька бутербродів на кухні. Там лежала книга відвідувачів, до якої я ще не записався. Тож, доїдаючи бутерброди, я розкрив книгу й прочитав імена тих, хто записався напередодні.

— Навіщо?

— Хтозна. — Тоні знизав плечима. — У туристичних хатинках інколи подибуєш знайомих. Я перевіряв, чи немає там когось.

— Знайшли?

— Ні. Але якби ви назвали на ймення тих, хто, як ви знаєте чи гадаєте, був там, може, я б і згадав, чи бачив їх у книзі

відвідувачів. Розумієте?

— Розумію. Але, на жаль, ми не маємо ані імен, ні адрес.

— Не маєте? Та пусте, — відповів Лейке й почав розстібати вовняне пальто. — Тоді, гадаю, я вам не дуже прислужився. Хіба що тепер можете мене викреслити.

— М-м-м... — почувлося у відповідь. — Оскільки ви вже тут, то я маю до вас ще кілька питань. Якщо маєте час.

— Я сам собі хазяїн, — сказав Лейке. — Принаймні поки що.

— Чудово. Кажете, у вас у минулому були проблеми. Чи не розповіли б ви коротко, що то були за проблеми?

— Я мало не вбив одного хлопа, — відверто зізнався Лейке.

— Гарзд, — мовив Харрі, відхилившись на спинку крісла. — А за що?

— Бо він на мене накинувся. Він стверджував, що я одбив у нього дівчину. Насправді вона не була й не хотіла бути його дівчиною, крім того, я не відбиваю чужих дівчат. Не маю потреби.

— Отже, він заскочив вас на гарячому і вдарив її?

— Себто?

— Я лише намагаюся зрозуміти, чому вам захотілося його убити. Якщо ви насправді цього хотіли.

— Він мене ударив. За це я й намагався його убити. Ножем. Я вже майже зробив це, аж тут кілька моїх друзів буквально відтягли мене від нього. Мене засудили за нанесення тяжких тілесних ушкоджень. Тож як за спробу убивства я ще легко відбувся.

— Чи ви усвідомлюєте, що ваші слова можуть накликати на вас підозри в убивстві?

— У цій справі? — Лейке недовіжливо глянув на Харрі. — Жартуєте? Гадаю, у вас більше здорового глузду, хіба ні?

— Якщо вам забаглося вбити один раз...

— Насправді я прагнув цього не один раз. Мабуть, я так і чинив.

— Мабуть?

— У джунглях розгледіти вночі негра — річ непроста. Доводиться стріляти наосліп.

— І ви стріляли?

— Стреляв за часів грішної молодості. Відбувши покарання, я вступив на курси сержантів, а потому поїхав у Південну Африку, влаштувався там контрактником.

— А-а. То ви були найманцем у ПАР?

— Три роки. Власне, у ПАР я лише завербувався, позаяк воювали у сусідніх країнах. Там завжди воювали, й завжди був попит на професіоналів, а надто — білих. Чорні досі гадають, що ми розумніші, вони більше довіряють білим офіцерам, а не своїм власним.

— То, може, ви й у Конго були?

Брови у Тоні Лейке вигнулися дашком.

— Чому ви питаєте?

— Бував там нещодавно, тому й цікавлюсь.

— Тоді це місце звалося Заїр. Але здебільшого ми навіть до пуття не знали, у якій країні знаходимось. Там же або суцільна зелень, або суцільна чорнота, поки знова не зійде сонце. Я працював там у так званій службі безпеки на кількох діамантових копальнях. Саме там я й навчився користуватися картою й компасом у світлі ліхтарика, прикріпленого на лобі. До речі, компас там можна викинути до дідька, адже у горах достобіса багато металу.

Тоні Лейке відхилився на спинку крісла. «Розслабився й нічого не боїться», — зауважив Харрі.

— До речі, про метал, — мовив він. — Я наче десь читав, що ви маєте в Африці шахту.

— Маю.

— А що за мінерал видобуваєте?

— Колтан.

Харрі розуміюче кивнув:

— Використовується у мобільних телефонах.

— Так. І ще в ігрових приставках. Коли у дев'яностих у світі стрімко зросло виробництво мобільних телефонів, я зі своїми вояками був на північному сході Конго. Там у французів та тубільців була копальня, колтан для них добували хлопчачки, длубаючись кирками й лопатами. Він скидається на звичайний камінь, але з нього добувають тантал, саме його й використовують у телефонах. І я второпав, що якби знайти кошти, я б міг розпочати там справжнє сучасне видобування, розбагатів би сам і допоміг би розбагатіти своїм партнерам.

— Так і сталося?

Тоні Лейке розсміявся:

— Не зовсім так. Я позичив грошей, потім мене обдурили хитрі партнери, і я втратив усе. Позичив ще, мене знов обдурили, я знову позичив і заробив трохи грошенят.

— Трохи?

— Кілька мільйонів, щоб борги пороздавати. Але тепер я маю зв'язки, моє ім'я почало вигулькувати у пресі, і хоча я, звісно, ділив шкуру невбитого ведмедя, але цього було достатньо, щоб мене прийняли у колах, де крутяться великі гроші. Щоб тебе вважали там за свого, важить лише кількість нулів у цифрі, якою вимірюється твій статок, і не суттєво, чи спереду там плюс, чи мінус. — Лейке знову розсміявся щиро й заразливо, і Харрі теж довелося удати посмішку.

— А тепер?

— А тепер перед нами замайорили нові величезні перспективи, бо саме нині прийшов час колтану. Звісно, я вже давно про це розповідаю, але саме зараз — то щира правда. В обмін на опціон на купівлю мені довелося поступитися своєю

часткою акцій у цьому бізнесі, щоб пороздавати борги. Нині все влаштувалося, й треба лише добути грошей, щоб знову викупити свої акції, і тоді я стану повноправним компаньйоном.

— Зрозуміло. А гроші?

— Дехто вважає за доцільне позичати мені гроші в обмін на частку. Прибуток величезний, а ризик мізерний. Чимало грошей уже вкладено, враховуючи хабарі місцевій владі. Ми навіть прорубали злітну смугу у джунглях, тож тепер можна вантажити все просто на літаки й вивозити через Уганду. Чи ви заможний, Харрі? Подивлюсь, може, є можливість і вам відтяти шматочок цього пирога.

Харрі похитав головою:

— А ви нещодавно бували у Ставангері, Лейке?

— Бував... улітку.

— А пізніше?

Поміркувавши, Лейке заперечно похитав головою.

— Ви не зовсім упевнені? — поцікавився Харрі.

— Я показую свій проект потенційним інвесторам, а отже, страшенно багато подорожую. Гадаю, я бував у Ставангері тричі чи, може, чотири рази, але наче з літа я туди не навідувався.

— А як щодо Лейпцига?

— Тут мені, мабуть, уже час спитати: а чи не потрібен мені адвокат, Харрі?

— Я просто прагну якнайшвидше викреслити вас із переліку, щоб зосередитися на більш суттєвих речах. — Харрі потер перенісся вказівним пальцем. — Якщо не бажаєте, щоб усе це винюхала преса, не варто звати адвоката, отримувати офіційні виклики на допити тощо.

Лейке повільно кивнув:

— Певна річ, Харрі, ви слушно кажете. Дякую за пораду.

— Отже Лейпциг?

— Перепрошую, — відповів Лейке з непідробним жалем у голосі й на обличчі. — Ніколи там не був. А хіба мусив?

— М-м-м... Мені також доведеться спитати, де ви були й що робили у певні дні.

— Питайте.

Харрі назвав дати чотирьох убивств, а Лейке записав їх у свій нотатник у шкіряній обкладинці.

— Перевірю дати, щойно дістануся офісу, — пообіцяв він. — До речі, ось мій номер телефону. — Він простягнув Харрі візитівку, на якій зазначалось: «Тоні К. Лейке, підприємець».

— А що означає «К.»?

— Слушне питання, — мовив Лейке підводячись. — Насправді Тоні — це лише скорочене від Антоні, тож я вирішив, що потрібен другий ініціал. Це ніби додає поважності, хіба ні? Як на мене, іноземцям подобається.

Харрі не пішов Кишкою, натомість піднявся у в'язницю разом з Лейке сходами, постукав у віконечко, показався охоронець і впустив їх.

— Просто кадр із серіалу про банду Ульсена, — прокоментував Лейке, коли вони стояли на гравієвій доріжці перед поважними стінами старої в'язниці.

— Щоб не впадати в очі, — мовив Харрі. — Вас починають упізнавати в обличчя, а люди в управлінні саме зараз ідуть на роботу.

— До слова, про обличчя. Бачу, вам хтось вилицю пошкодив.

— А хіба я не міг упасти й забитися?

Лейке, усміхаючись, похитав головою:

— Бачте, я трохи знаюся на цьому. Ваша стала такою після удару. І ви дозволили, щоб вона зрослася не так, як слід. Варто б піти й вправити її, мороки небагато.

— Дякую за пораду.

— Чи ви їм багато винні?

— Ви й про це знаєте?

— Звісно! — бовкнув Лейке і примружив очі. — На жаль.

— Наостанок, Лейке...

— Тоні. Або Тоні К. — Він знову блиснув своїм жувальним апаратом. Ніби виказуючи цілковиту безтурботність, спало на думку Харрі.

— Тоні, а ви коли-небудь бували поблизу Люсерена? Це озеро в Ест...

— Бував, звісно, чи ви з глузду з'їхали? — розреготався Тоні. — Адже ферма Лейке розташована у Рюстаді. Я там у діда щоліта гостював. І мешкав пару років. Чудова місцина, правда? Як там, до річі? — Зненацька усмішка здиміла з його обличчя. — О, трясця! Це ж ви там знайшли оту дівчину! Оце так збіг, еге ж?

— Та, — мовив Харрі, — нічого надзвичайного в цьому немає, адже Люсерен — велике озеро.

— Звісно. Утім, ще раз дякую, Харрі. — Лейке простягнув руку. — А якщо дізнаєтесь якісь імена з Ховасхютти, чи хто об'явиться, зателефонуйте, не соромтесь, я, може, щось згадаю. Завжди радо співпрацюватиму, Харрі.

Харрі глянув на себе збоку: він тисне руку людині, котра, як йому щойно видавалось, убила п'ятьох людей протягом останніх трьох місяців.

За п'ятнадцять хвилин після того, як Лейке пішов, зателефонувала Катрина Братт.

— То що?

— У чотирьох з п'яти відповідь заперечна, — сказала вона.

— А п'ятий?

— Раз поцілили. У найвіддаленіших віртуальних нетрях.

— Поетично.

— Тобі сподобається. Шістнадцятого лютого Еліасу Скугу зателефонували з номера, який ні на кого не зареєстрований. З таємного, так би мовити. І, можливо, саме тому ви...

— Ставангерська поліція.

— ...не виявили цього зв'язку раніше. Але у найвіддаленіших нетрях.

— Ти мала на увазі у списках абонентів «Теленора», які суворо охороняються?

— Щось на кшталт цього. Там вигулькнуло ім'я Тоні Лейке, Хольменвейєн, сто сімдесят два, — саме він платить за розмови з цього таємного номера.

— Yes!! — вихопилось у Харрі. — Ти — янгол.

— Як на мене, негодяща метафора. З твого голосу чути, що я щойно послала чолов'ягу у в'язницю на пожиттєвий строк.

— Зателефоную згодом.

— Зажди! А про Юссі Колкку нічого знати не хочеш?

— Я вже майже забув про нього. Ну ж бо, розповідай.

Вона й розповіла.

Розділ 40. Пропозиція

Харрі знайшов Каю в зеленій зоні на шостому поверсі, у відділі розслідування убивств. Побачивши його в одвірку, вона засяяла.

— У тебе увесь час двері навстіж? — спитав він.

— Завжди. А твої?

— Замкнені. Завжди. Але, схоже, ти, як і я, викинула звідси стілець для відвідувачів. Слушно. Бо дехто дуже любить теревені правити.

Вона розсміялася:

— Маєш якесь захопливе заняття?

— Можна й так сказати. — Він увійшов і прихилився до стіни.

Вона обіруч відштовхнулася від столу, так що крісло покотилося до шафки з документами. Вийняла з шухляди листа й поклала перед Харрі:

— Гадала, тебе зацікавить.

— Що це таке?

— Сніговик. Адвокат подав клопотання, щоб ми перевели його з Уллерсму в звичайну лікарню через погіршення стану здоров'я.

Харрі сів на край столу й почав читати:

— М-м-м... Склеродермія. Вона розвивається швидко. Утім, сподіваюсь, не надто швидко. Він на це не заслуговує.

Холе глянув на неї і завважив, як вона здригнулась.

— Моя двоюрідна бабця померла від склеродермії, — мовила Кая. — Страшна хвороба.

— Але й людина страшна, — додав Харрі. — До слова, я цілком згоден, що здатність прощати свідчить про сутність людини. Тож я, безперечно, — найнижчий рівень.

— Я не мала наміру тебе критикувати.

— Обіцяю виправитися у наступному житті, — підморгнув Харрі, зиркнув униз і почухав потилицю. — Якщо індуси мають рацію, я, ймовірно, обернуся на жука-короїда. Але я буду добрим короїдом.

Харрі глянув на неї краєм ока й помітив, що його «триклята хлоп'яча чарівність», як казала Ракель, більш-менш подіяла.

— Послухай, Кає, я прийшов, бо маю до тебе пропозицію.

— Справді?

— Справді. — Харрі чув свій власний урочистий голос. Голос людини, позбавленої вміння прощати, безвідповідальної, яка не зважає ні на що, окрім власної мети. І продовжив умовляти, відмовляючи: тактика, що надто часто приносила успіх: — Хоча я радив би тобі не погоджуватись. Оскільки я маю таку особливість — руйнувати життя людей, з якими маю взаємини.

На свій подив, він зауважив, що Кая розчервонілася, як півонія.

— Але, на мою думку, зробити це без тебе було б помилкою, — вів він далі. — Не зараз, коли ми вже такі близькі...

— Близькі до чого? — Рум'янець на її щоках згас.

— Близькі до того, щоб затримати винного. Я йду до прокурора за ордером на арешт.

— О-о-о, звісно...

— Звісно?

— Я хотіла спитати, кого збираєшся заарештовувати? — Вона знову під'їхала у кріслі до столу. — Й за що?

— Убивцю, Кає.

— Справді?

Він зауважив, як поволі розширюються її зіниці. І знав, що коїться у неї в душі. Мисливський азарт, розуміння того, що здобич от-от упіймають. Арешт. Перший у її службовому формулярі. Вона ні за що не відмовиться!

Харрі кивнув:

— Його звать Тоні Лейке.

Вона знову зашарілася.

— Знайоме ім'я.

— Він одружується з дочкою...

— ...авжеж, з дочкою Галтунга. — Вона зморщила лоба. — Гадаєш, у тебе є докази?

— Непрямі. І збіги.

Він помітив, що зіниці її знову звузилися.

— Я певен, що це він.

— Спробуй і мене переконати, — мовила вона, і він відчув жагу в її голосі. Бажання заковтнути приманку, скористатися нагодою, прийняти найбожевільніше рішення у своєму житті. Він не прагнув захистити її від неї самої. Бо він потребував її. Вона наче створена для ЗМІ: молода, розумна, честолюбна. З принадною зовнішністю й чудовою репутацією. Загалом, вона має все те, чого бракує йому. Жанна д'Арк, яку Міністерство юстиції не наважиться спалити на вогнищі.

Харрі глибоко вдихнув. І переповів їй розмову з Тоні Лейке. Він особисто вже не дивувався, що переказує їй розмову до останнього слова. Хоч колеги завжди дивувалися такому його вмінню.

— Ховасхютта, Конго, Люсерен, — мовила Кая, коли він замовк. — Він був усюди.

— Так. І раніше був засуджений за насильство. Й визнає, що мав бажання вбити.

— Вагоме, але...

— А ось — найвагоміше. Він телефонував Еліасу Скугу. За два дні перед тим, як Скуга знайшли мертвим.

Її зіниці обернулись на два чорних сонця.

— Тепер ми його схопимо, — упевнено мовила вона.

— Чи я правильно зрозумів твоє «ми»?

— Правильно.

Харрі зітхнув.

— Чи ти свідома того, як ризиковано в усе це встрявати? Навіть якщо я маю рацію щодо Лейке, я не певен, що його арешту і засудження достатньо, щоб терези схилилися на бік Хагена. І тоді ти не оберешся лиха.

— А ти? — Вона потягнулася до нього через стіл. Блиснули дрібні зубки, як у піраньї. — А ти чому вважаєш, що гра варта свічок?

— Я — колишній поліцейський, якому немає чого втрачати, Кає. Мені або все, або нічого. Я не буду опікуватися наркоторговцями й шльондрами, й мені цілком напевно не дадуть посади в Крипосі. Але для тебе, можливо, це згубний вибір.

— Я завжди роблю хибний вибір, — мовила вона суворо.

— Добре, — кивнув він і підвівся. — Піду шукати прокурора. Будь наготові.

— Я чекатиму тут, Харрі.

Харрі підвівся й, розвернувшись, зіткнувся лицем в лице з чоловіком, який, вочевидь, уже певний час стояв у дверях.

— Перепрошую, — мовив той, широко всміхаючись. — Я лише хотів ненадовго вкрасти оцю панну. — Він кивнув у бік Каї, в очах у нього танцювали смішинки.

— Прошу, — мовив Харрі, ледь усміхнувшись, і пішов коридором.

— Аслак Кронглі? — сказала Кая. — Що ж привело у велике й жаске місто простого сільського хлопчину?

— Гадаю, те ж саме, що й решту, — відповів ленсман з Устаусета.

— Кипучі емоції, неонові вогні й галас натовпу?

Аслак посміхнувся:

— Робота. І ще жінка. Чи дозволиш запросити тебе на каву?

— Не зараз, — відмахнулася Кая. — Наразі тут усе так закрутилося, і я маю лишатись на передовій. Але радо почастию тебе кавою в їдальні. Вона на горішньому поверсі, якщо ти підеш уперед, я ще встигну декому зателефонувати.

Піднявши великого пальця, він пішов.

Кая заплющилась і глибоко, тремтливо зітхнула.

Кабінет поліцейського прокурора розташовувався у червоній зоні на шостому поверсі, тож Харрі не довелося йти далеко. Прокурор — молода жінка, яка, безперечно, посіла цю посаду вже по тому, як Харрі перестав бути завсідником цього кабінету, — глянула на нього зверху окулярів, коли він увійшов.

— Мені потрібен ордер на арешт, — мовив Харрі.

— А хто ви такий?

— Харрі Холе, старший інспектор.

Він подав їй своє посвідчення, хоча з того, як вона трохи розгубилась, зрозумів, що вона про нього чула. Харрі міг уявити, що саме, і тому вирішив, що краще про це не думати. Жінка стала вписувати його ім'я у бланк ордера на затримання та обшук з перебільшеною ретельністю, наче то бозна-які складні слова.

— Два хрестики? — спитала вона.

— Було б добре, — відповів Харрі.

Вона позначила хрестики поруч із затриманням та обшуком і відхилилася на спинку крісла. Харрі ладен був закластися, що у цю мить вона хотіла видатися не менш досвідченою, ніж її попередники, поза означала: маєте-тридцять-секунд-щоб-мене-переконати.

Знаючи з особистого досвіду, що перший аргумент — вирішальний, він почав з того, що Лейке телефонував Еліасу Скугу за два дні до убивства. Хоча під час розмови з Харрі Лейке наполягав, що він не знає Скуга і взагалі не розмовляв з ним у хатинці. Другим аргументом стало те, що він був засуджений за

нанесення тяжких тілесних ушкоджень, до того ж він сам визнав, що це була фактично спроба убивства. Харрі вже відчував, що рибка в сітці. Але для певності він приправив усе ще й збігами про Конго та Люсерен, не надто вдаючись у подробиці.

Жінка-прокурор зняла окуляри.

— Загалом, я не проти, — мовила вона. — Але маю трохи подумати.

Харрі подумки вилаявся. Більш досвідчений поліцейський юрист уже давно видав би йому ордер, але ця пані, безсумнівно, новенька і нічого не вирішить, не порадившись. Написала б собі на дверях «стажер», тоді б він звернувся до когось іншого, але тепер уже запізно.

— Час збігає, — мовив Харрі.

— Он як?

Вона спіймала його. Харрі махнув рукою — жест, який міг означати будь-що, але не означав нічого.

— Я вирішу відразу по обіді. — Вона обійшла його ще на кілька пунктів. Поглянувши на бланк, вона додала: — Холє. Найімовірніше, я покладу ордер на вашу полицю для кореспонденції.

Харрі зціпив зуби, щоб не бовкнути зайвого. Бо розумів: вона цілком слушно каже. Звісно, це самоствердження: молода, недосвідчена жінка у царині, де головують чоловіки. Одначе вона відразу показала, що її варто поважати й що наскоком від неї нічого не отримаєш. Гарзд. Але йому закортіло тут же здерти з її носа окуляри й розтрощити їх.

— Чи не могли б ви зателефонувати мені по внутрішньому номеру, коли вирішите? — спитав він. — Бо мій теперішній кабінет розташований далеко від поштових скриньок.

— Гарзд, — змилоstellилась вона.

Харрі вже йшов Кишкою, був метрів за п'ятдесят від кабінету, коли почув, як відчинилися двері. Хтось вийшов, зачинив за

собою двері, розвернувся й хутко закрокував назустріч Харрі. Й заляк, побачивши його.

— Що, Бйорне, злякався? — тихо спитав Харрі.

Між ними було ще більше двадцяти метрів, але стіни відлунювали слова до Бйорна Гольма.

— Трішки є, — відповів уродженець Тотена і поправив свою растаманську шапочку, що прикривала його руде волосся. — Ти підкрався якимось непомітно, Харрі...

— Гм-м-м... А ти?

— Що я?

— Що ти тут робиш? Я гадав, ти в Крипосі. Кажуть, маєш там нову чудову роботу.

Харрі зупинився за два метри від неабияк розгубленого Гольма.

— Я б не сказав, що чудову, — пхикнув Гольм. — Не дозволяють робити те, чого найбільше хочеться.

— І що ж це?

— Криміналістика. Ти ж знаєш мене.

— Я тебе знаю?

— Та що з тобою? — Гольм зморщив лоба. — Координування тактичної й технічної складової розслідування, уявляєш? Розсилати повідомлення, скликати наради, відправляти рапорти...

— Це явне підвищення, — мовив Харрі. — Початок кар'єрного злету, хіба ні?

Гольм гмикнув:

— А знаєш, що я думаю? Я думаю, Бельман запхнув мене туди, щоб тримати якнайдалі від оперативної інформації. Боїться, що тоді ти отримаєш інформацію раніше за нього.

— Але у цьому він якраз і помиляється, — Харрі підійшов до криміналіста впритул.

Бйорн Гольм кліпнув розгублено.

— Якого дідька, Харрі?

— Саме так — якого дідька? — Харрі чув, як його власний голос від люті стає хрипливо-металевим. — Якого біса ти ходив у мій кабінет, Бйорне? Усі твої лахи вже повиносили.

— Якого біса? — перепитав Бйорн. — Я прийшов забрати ось це. — Він підняв правицю. У руці була книга. — Ти ж обіцяв залишити її на вахті. Чи забув?

— «Hank Williams: The Biography».^[89]

Харрі відчув, що червоніє.

— М-м-м...

— М-м-м, — змавпував Бйорн.

— Я поклав її разом з рештою речей, коли ми переїжджали, — пояснив Харрі, — але у Кишці ми на півдорозі розвернулися й повернулися знов у кабінет. А пізніше я забув.

— Гаразд. Мені можна йти?

Харрі зробив крок убік і почув, як Бйорн, лаючись, віддаляється коридором.

Він відчинив кабінет.

Упав у крісло.

Роззирнувся навсібіч.

Нотатник. Він зазирнув у нього. Адже з розмови, що занотована, нічого не вказувало, що Тоні Лейке — підозрюваний. Харрі висунув шухляди письмового стола, щоб подивитися, чи не рились у них. Все у повній цілості. Може, Харрі помилився? Чи є надія, що Гольм не зливає інформацію Бельману?

Він поглянув на годинник. Треба сподіватися, новий прокурор швидко обідає. Харрі натис кнопку на комп'ютері, й монітор ожив. У пошуковцеві досі світилися останні набрані ним слова: Тоні Лейке.

Розділ 41. Ордер

Аслак Кронглі крутив у руках кавову чашечку. У його величезних руках вона здавалася Каї лише як підставка для яйця.

Кая сиділа проти нього за столиком біля вікна. Їдальня в Управлінні поліції розташовувалась на горішньому поверсі. Звичайна норвезька їдальня: простора, світла, чиста, але не така вже затишна, аби відвідувачі прагнули тут засидітись. Головною її перевагою був краєвид на місто, але Аслака, схоже, він не зацікавив.

— Я перевіряв також книги відвідувачів в інших хатинках, які поза обслугою, — вів він далі. — Лише Шарлотта Лолле та Іска Пеллер зазначили, що тієї ночі, яка нас цікавить, збиралися заночувати у Ховасхютті. Напередодні обоє ночували у Тунвегхютті.

— І про це ми вже знаємо, — відповіла Кая.

— Так. Тому у мене є лише дві речі, які можуть тебе зацікавити.

— Що саме?

— Я розмовляв по телефону з літнім подружжям, які ночували у Тунвегхютті тієї ж ночі, що й Шарлотта та Іска. Вони сказали, що увечері з'явився якийсь парубок, перевдягнувся у чисту сорочку й пішов десь на південний захід, хоча вже стемніло. Єдина хатинка у тому напрямку — Ховасхютта.

— І цей тип...

— Вони бачили його лише мигцем. Скидається на те, що він не надто прагнув бути поміченим: не знімав ані лижну маску, ані старомодні окуляри для слалому, навіть коли перевдягався. Дружина каже, що тоді їй спало на думку, що, може, колись він отримав серйозну травму.

— Чому?

— Вона лише пригадує, що їй це спало на думку, але не пригадує чому. Поза тим, він міг піти в іншому напрямку, коли зник з очей, і повернути до іншої хатинки.

— Звісно. — Кая глянула на годинник.

— До речі, чи хтось відгукнувся на ваше прохання звернутися у поліцію?

— Ні, — відповіла Кая.

— Насправді ти подумала «так». — Кая поглянула на Аслака Кронглі, і той підняв долоні ніби на захист: — Даруй, тупий селяк вибрався у місто. Це не моя справа.

— Усе гаразд, — мовила Кая.

Обоє втупилися у свої чашки.

— Ти сказав, що маєш для мене дві цікаві речі, — нагадала Кая. — А друга яка?

— Знаю, що жалкуватиму про те, що це сказав, — промовив Кронглі. Очі у нього знову сміялися.

Кая враз здогадалась, куди поверне їхня розмова. Ленсман мав рацію: він жалкуватиме.

— Я зупинився у «Плазі» й хочу спитати: може, ти повечеряєш зі мною сьогодні?

З виразу його обличчя вона зрозуміла, що він уже все прочитав у її очах.

— Я просто нікого не знаю у цьому місті, — сказав він, скорчивши рота у гримасі, яка, вочевидь, мала б стати щирою усмішкою. — Окрім моєї колишньої дівчини, але їй я телефонувати не наслідуюся.

— Мабуть, було б чудово... — почала Кая й ненадовго замовкла. Умовний спосіб і «мабуть» на додачу. Вона зауважила, що Аслак Кронглі вже жалкує.

— ...але, на жаль, я зайнята сьогодні увечері.

— Усе гаразд, я ж не запрошував тебе заздалегідь, — усміхнувся Кронглі, запустивши пальці у свою густу чуприну. — А як щодо завтра?

— Я... у мене страшенно багато роботи, Аслаку.

Ленсман кивнув з розумінням:

— Авжеж, звісно, ти зайнята. Це через того добродія, який був у твоєму кабінеті, коли я прийшов?

— Ні, у мене зараз інший начальник.

— Я не маю на увазі начальника...

— Себто?

— Ти казала, що закохана у поліцейського. І, як видається, хлопцеві неважко було тебе умовити. Принаймні не так важко, як мені.

— Ні, ні, ти що, здурів? Це не він! Я... певно, забагато випила того вечора. — Кая почула власний нещирий сміх і відчула, як кров приливає до обличчя.

— Зрозумів, — мовив Кронглі й допив каву. — Доведеться йти у велике й холодне місто самому. Нічого, тут ще є й музеї, і бари, варті відвідин.

— Так, не слід нехтувати нагодою.

Він підняв брови. Очі його водночас і сумували, й сміялись. Як у Евена тоді, востаннє.

Кая провела його вниз. Коли він простягнув їй руку, у неї прохопилось:

— Усе-таки, якщо тобі стане украй самотньо, зателефонуй мені, може, я вже звільнюся.

Вона розтлумачила його посмішку як вдячну. За можливість подякувати й відмовитись чи, принаймні, знехтувати пропозицією.

Піднімаючись ліфтом на свій шостий поверх, Кая згадала оте: «...хлопцеві неважко було тебе умовити».

Цікаво, чи довго Аслак стояв у дверях і слухав їхню розмову?

О першій телефон на столі Каї задзеленчав.

Це був Харрі.

— Нарешті отримав ордер. Ти вже налаштувалася?

Вона відчула, як затріпотіло серце.

— Так.

— А жилет?

— І жилет, і зброя.

— Про зброю подбає «Дельта». Вони вже наготові й чекають у машині в гаражі. Нам треба лише зійти вниз. Будь ласка, забери з моєї полиці ордер.

— Згода.

За десять хвилин вони вже їхали центром Осло у синьому, розрахованому на дванадцятьох, мікроавтобусі підрозділу «Дельта», прямуючи у західну частину міста. Харрі розповідав Каї, що півгодини тому зателефонував до Лейке в офіс, і йому повідомили, що той сьогодні працює удома. Тоді він зателефонував на домашній номер Лейке на Хольменвейєн. І поклав слухавку, щойно Тоні озвався. Харрі спеціально попросив, щоб операцію проводили під керівництвом Мілано, темноволосого, кремезного чоловіка з густими бровами, у жилах якого, незважаючи на прізвище, не було ані краплі італійської крові.

Зараз вони проїжджали через Ібсенівський тунель. Прямокутники світла, що відбивалося, ковзали по шоломах та забралах вісьмох поліцейських, які наче занурились у глибоку медитацію.

Кая та Харрі сиділи позаду. Харрі був зодягнений у чорну куртку, на якій спереду й ззаду був напис «Поліція», він дістав свій службовий револьвер, щоб переконатись, що його заряджено.

— Вісім чоловіків із «Дельти» й блимавка. — Кая кивнула на мигалку на даху авто, що оберталася. — Чи не занадто?

— Треба, щоб було занадто, — сказав Харрі. — Якщо ми прагнемо привернути увагу до цього арешту, треба трохи більше галасу, ніж зазвичай.

— Ти вже влаштував витік у пресу?

Харрі глянув на неї.

— Оскільки ти вже вирішив наробити галасу, — мовила вона. — Тільки уяви: відомого Тоні Лейке заарештовують за убивство депутата стортингу Маріт Ульсен. Газетярі забудуть навіть, що принцеса народжує, щоб отримати такий матеріал.

— А що, як там його наречена? — спитав Харрі. — Чи мати? Вони теж засвітяться у репортажах наживо та газетах? — Він крутнув револьвер, і барабан, клацнувши, сам став на місце.

— Як же тоді ти привернеш увагу?

— Преса заявиться згодом, — відповів Харрі. — Почне розпитувати сусідів, перехожих, нас. Ще встигнуть дізнатись про грандіозну тутешню виставу. І досить. Невинуваті не постраждають, а ми опинимося на перших шпальтах.

Кая потайки кинула на нього погляд, коли вони в'їхали у наступний тунель, і по машині знову заковзали тіні. Вони проминули район Майорстюа й почали підійматися по Слемдалсвейен, проминули Віндерен. Вона зауважила, що Харрі дивиться у бічне віконце, на перон станції наземного метро. На обличчі в нього був вираз стражденний і беззахисний. Їй хотілось покласти на його руку свою, промовити щось — будь-що, аби лише стерти цей вираз з його обличчя. Вона поглянула на його руку. Він тримав револьвер, стискаючи його так, ніби то була його найбільша коштовність. Далі так не може тривати. Щось має трапитись. І трапилось.

Вони підіймалися чимраз вище, під ними простягалось місто. Перетнули трамвайні колії, перед ними замиготіли вогні й опустився шлагбаум.

Ось і Хольменвейен.

— Хто піде зі мною до дверей, Мілано? — крикнув Харрі до передніх сидінь.

— Дельта-три і Дельта-чотири, — вигукнув у відповідь Мілано, озирнувшись, показав на чоловіка, у якого крейдою на комбінезоні на грудях і на спині було виведено «3».

— Гаразд, — мовив Харрі, — а решта?

— По двоє обабіч будинку. План «Дайк один-чотири-п'ять».

Кая знала, що це шифр, за яким вони мають кинутися вперед. Цей метод запозичили з американського футболу, його мета — гарантувати швидку комунікацію і не дозволити супротивнику щось збагнути, навіть якщо він вийде на частоту «Дельти». Вони зупинилися за кілька будинків перед помешканням Лейке. Шестеро чоловіків познімали із запобіжників свої «МП-5» і повискакували з мікроавтобуса. Кая бачила, як вони рвонули вперед, проминаючи сусідські садочки з коричневою травою, голими яблунями й високими парканами, досить поширеними у західній частині міста. Вона зиркнула на годинник. Спливло сорок секунд, як рація Мілано поскрипіла:

— Усі на місцях.

Водій відпустив зчеплення, й вони повільно покотилися до будинку.

Жовтий одноповерховий особняк, що його придбав Тоні Лейке порівняно недавно, мав вражаючі розміри, але поважна адреса справляла значно сильніше враження, ніж архітектура, яка, на думку Каї, поєднувала у собі елементи функціоналізму з дерев'яною коробкою.

Вони зупинилися напроти дверей до гаража, на самому початку гравієвої доріжки, яка йшла до вхідних дверей. Кілька років тому, під час драматичних подій із захопленням заручників, коли загін «Дельта» вже оточив будинок, злочинцям удалося вислизнути, пробравшись у гараж, до якого вів перехід із будинку, повернути ключ запалення у машині хазяїна й

накивати п'ятами на очах у озброєних по вуха поліцейських, що уклякли від подиву.

— Йди слідом, але не висовуйся, — скомандував Харрі до Каї.
— Наступного разу — твоя черга.

Вони вилізли з мікроавтобуса. Харрі відразу поспішив до будинку, один поліцейський ішов на крок позаду, інший — збоку, просувалися ніби трикутником. Кая зрозуміла з інтонації, що Харрі хвилюється. Тепер і мова його тіла свідчила про те саме: потилиця напружена, надміру плавні рухи.

Вони зійшли на ганок. Харрі подзвонив у двері. Двоє поліцейських стали обабіч дверей, притулившись спиною до стіни.

Кая почала відлік: у машині Харрі розповідав, що інструкція ФБР гласить: слід подзвонити чи постукати у двері, вигукнути «Поліція!» і «Відчиніть, будь ласка», потім повторити дію, зачекати десять секунд і лише потому вдиратися у будинок. Норвезька поліція не мала ніяких інструкцій щодо цього, але це не свідчило, що правил немає взагалі.

Утім, того ранку на Хольменвейєн жодні правила не стали у нагоді.

Двері широко розчахнулися, і Кая, машинально відсахнувшись, помітила в одвірку растаманську шапочку, завважила, як ворухнулось у Харрі плече, й почула звук кулака, який вривається в плоть.

Розділ 42. Бівіс

Усе сталося машинально, Харрі просто не встиг зупинитися.

Побачивши у дверях будинку Тоні Лейке округле, як місяць, обличчя криміналіста Бйорна Гольма, а за його спиною — решту криміналістів, які проводили обшук повним ходом, Харрі за кілька секунд усвідомив, що трапилось, і в очах йому потемніло.

Він лише відчув, як суглобам на пальцях стало боляче від удару в плече. Коли він розплющив очі, то побачив Бйорна Гольма, що зігнувся навпочіпки у вітальні, з носа в того юшила кров, текла по губах і крапала з підборіддя.

Двоє поліцейських з «Дельти» кинулися наперед і спрямували дула на Гольма, але теж явно розгубилися. Мабуть, вони й раніше бачили його відому барвисту шапочку й зрозуміли, що решта зодягнених у біле людей — то криміналістична група.

— Відрапортуй, що все під контролем, — мовив Харрі до чоловіка з цифрою «3» на грудях. — І що підозрюваного заарештовано. Мікаелем Бельманом.

Харрі сидів, глибоко занурившись у крісло й простягнувши ноги так, що вони діставали до письмового столу Гуннара Хагена.

— Усе дуже просто, шефе. Бельман дізнався, що ми збираємося затримати Тоні Лейке. Трясця, прокуратура у тій же будівлі, що й криміналістичний відділ! Він просто міг перейти через дорогу й отримати ордер від прокурора — дві хвилини діла. А я у нашого драного юриста дві зайві години стирчав!

— Не треба кричати, — мовив Хаген.

— Тобі не треба, а мені — треба! — зарепетував Харрі й гахнув по підлокітнику. — Чорти б його взяли!

— Радій, що Гольм на тебе рапорт не написав. До слова, нащо ти його вдарив? Хіба він зливав?

— Щось іще, шефе?

Хаген поглянув на свого старшого інспектора, затим похитав головою:

— Візьми-но кілька вихідних, Харрі.

Яких тільки прізвиськ не мав Трульс Бернтсен у дитинстві та юності! Більшість уже забулися. Але на початку дев'яностих до нього причепилося прізвисько, яке приклеїлося намертво: Бівіс. Як отой телепень з коміксів на MTV. Біляве волосся, щелепа, що видавалася наперед, і свиняче рохкання замість сміху. Гаразд, нехай він і справді так сміється. Ще з початкової школи, надто коли когось гамселили. І навіть коли його самого. Він читав якось в одному журналі коміксів, що Бівіса та Батхеда вигадав чувак на прізвище Джадж, імені він не пригадує. Коротше, цей Джадж розповідав, що батько Бівіса був п'яниця, який бив сина. Трульс Бернтсен пригадував лише, що жбурнув журнал у крамниці додолу й пішов геть, сміючись своїм поросячим сміхом.

Він мав двох дядьків, обидва поліцейські, та й він сам майже відповідав вимогам, які висувалися в Поліцейській академії, на додачу мав дві рекомендації. Скласти іспит йому поталанило, зокрема дякуючи допомозі сусіда по парті. Інакше й бути не могло, адже вони товаришували з дитинства. Хоча дружба від дружби різниться. Якщо вже геть по правді, то Мікаель Бельман верховодив Бівісом, коли їм було ще по дванадцять і вони зустрічались на пустирищі, де якось мало не підірвали увесь Манглеруд. Бельман зловив його на гарячому, коли той хотів підпалити мертвого щура. І показав йому, що все можна зробити набагато цікавішим, якщо засунути щурові у пащу динамітну шашку. Трульсу навіть дозволили підпалити гніт. І відтоді він ходив за Бельманом як хвіст. Коли йому це

дозволяли. Бельман був спроможний на те, чого Трульс робити був не в змозі. І в навчанні, й на фізкультурі, й розмовляв він так, що ніхто кпинити з нього не наслідювався. У нього навіть дівчата були, до того ж одна була старша за нього на рік і цицьката, і Мікаель міг затагнути її в куток, коли заманеться. Він переплюнув Бельмана лише в одному: міг терпіти, коли дубасили, як ніхто. Бельман завжди вмів під час бійок вивернутися, але коли старшим хлопцям набридали штучки Бельмана й вони розпускали руки на чванька, він ставив перед собою Трульса. Отого можна було лупцювати досхочу. Йому не звикати, ще вдома при звичаївся. Хлопчаки могли віддухопелити його до крові, але він не тікав, а лише заводив своїм рохканням їх ще більше, дратуючи до нестями. Трульс просто був неспроможний зупинитися. Він знав, що Мікаель схвально поплескає його по плечу, а якщо сьогодні неділя, то, можливо, він скаже, що Юлле та Те-Ве нині знову влаштовують перегони. Й тоді товариші стануть на позиції неподалік Рюенкрюссет, вдихаючи запах розпеченого сонцем асфальту й слухаючи ревіння двигунів «каваїв-1000», а обидві ватаги вболівальників будуть горлати що є сили. Й нарешті, на безлюдне недільне шосе вилетять мотоцикли Те-Ве та Юлле, мчатимуть повз них, далі до тунелю й Брюну, й вони з Мікаелем, якщо він буде в доброму гуморі, а мати Трульса на чергуванні у лікарні в Акері, підуть додому до Бельмана, й пані Бельман почастиє його недільною вечерею.

Якось, коли Мікаель подзвонив у їхні двері, батько крикнув Трульсу, що прийшов Ісус, щоб забрати свого учня.

Вони ніколи не сварилися. Тобто Трульс ніколи не давав задачі, якщо Бельман був у кепському гуморі й зганяв зло на ньому. Навіть на тій вечірці, коли Бельман обізвав його Бівісом, і всі навколо реготали, аж качались, і Трульс інстинктивно усвідомив, що прізвисько причепилося навіки. Трульс

насмівся дати здачі лише раз. Коли Бельман назвав його батька п'яницею з фабрики «Кадок». Тоді Трульс підвівся й посунув на Мікаеля, замахнувшись кулаком. Мікаель скрутився, підвів над головою руку, захищаючись, і сміючись сказав, що жартував. Але каявся й просив вибачення потім саме Трульс.

Якось Мікаель та Трульс зайшли на заправку, де (і про це вони знали), Юлле та Те-Ве крали пальне. Хлопці заправляли свої «каваї» біля стійок самообслуговування, а їхні дівки стирчали на задньому сидінні, і кожна мала зав'язану навколо стану джинсову куртку, яка ніби ненароком закривала номер мотоцикла. А потім хлопці стрибали на мотоцикли й зривалися щодуху геть.

Мікаель повідомив власникові заправки імена й адреси і Юлле, і Те-Ве, а з дівчат тільки подружки Те-Ве. Той виявився недовірливим і перепитав, чи не Трульса він бачив на плівці однієї із камер стеження. Хай там як, а чолов'яга був дуже лютий на хлопчину, який поцупив каністру бензину саме перед тим, як хтось підпалив порожні бараки для робітників на пустирищі у Манглеруді. Мікаель сказав, що не потребує винагороди за інформацію, для нього важить, щоб винних покарали. Він, мовляв, сподівається, що власник бензоколонки теж розуміє, яку відповідальність несе перед суспільством. Дорослий чолов'яга розгублено закивав. Отак Мікаель смикав за ниточки людей. Повертаючись, він сказав товаришеві, що хоче вступити до Поліцейської академії й що Бівісу варто теж над цим замислитись, тим паче що він уже має у родині поліцейських.

Відразу після того Мікаель став гуляти з Улою, й вони з Бівісом бачились уже рідше. Але після закінчення старшої школи та Поліцейської академії обидва отримали роботу у поліцейській дільниці у Стівнері. Це було східне передмістя столиці, у якому було все, що належить: банди, що ворогували, домашнє насильство, а часом і убивства. За рік Мікаель

одружився з Улою й став начальником Трульса, чи то пак Бівіса, котрого так усі стали називати вже на третій день, і майбутнє Трульса здавалось безхмарним, а Мікаеля — взагалі блискучим. Допоки один бевзь, якийсь цивільний, що тимчасово працював у відділі заробітної платні, не звинуватив Бельмана у тому, що той буцімто розстрошив йому щелепу після різдвяної вечірки. Доказів чоловік не мав, але Трульс знав напевно, що Мікаель того не робив. Але Мікаель і з цієї халепи вискочив, отримав роботу в Європолі й переїхав у штаб-квартиру в Гаазі, де теж невдовзі став зіркою.

Повернувшись до Норвегії, Мікаель обійняв посаду у Крипосі, майже відразу зателефонував Трульсу і запитав:

— Бівісе, чи ти готовий знову підривати щурів?

Перше, що зробив Мікаель на новій посаді, — узяв на роботу Юссі. Юссі Колкка був майстром у кількох єдиноборствах, які мали такі назви, що язик зламаєш. Він чотири роки пропрацював у Європолі, а доти працював у поліції Гельсінкі. З Європола Юссі Колкку довелося піти — він перестарався, розслідуючи серію зґвалтувань дівчаток-підлітків у Південній Європі. Очевидно, Колкка відгамселив одного з гвалтівників так, що навіть адвокат звинуваченого не спромігся його упізнати. Але спромігся пригрозити Європолові позовом. Якось Трульс намагався розпитати у Юссі всі пікантні подробиці, але той лише зиркнув спідлоба, і квіт. Та пусте. Трульс і сам не був патякалом. Він, до слова, зауважив: що менше розпатякуєш, то більше шансів, що тебе недооцінять. А от це не завжди добре. Але пусте. Сьогодні вони мають нагоду відсвяткувати. Мікаель, він сам, Юссі та Крипос взяли гору. А позаяк Мікаель не був присутній, верховодити будуть вони удвох.

— Стуліть пельки! — заволав Трульс і показав на екран, що висів на стіні над барною стійкою у барі «Юстіцен». І почув власне нервово рохкання, коли колеги послушались його. За

столиками й за стійкою все стихло. Усі вп'ялися поглядами у ведучого новин, котрий, глянувши просто у камеру, повідав те, на що всі чекали:

— Сьогодні Крипос заарештував людину, яка підозрюється у п'яти вбивствах, зокрема у вбивстві Маріт Ульсен.

Усі почали збуджено чокатися пивними келихами, заглушивши продовження сюжету. Аж тут грубий голос гаркнув шведською з фінським акцентом:

— Ану замовкли всі!

Співробітники Крипосу підкорилися й нарешті побачили Мікаеля Бельмана, котрий стояв перед будівлею Крипосу у Брюні й говорив у волохатий мікрофон, що його ткнули йому просто в обличчя:

— Підозрюваного допитають у Крипосі, потому його відправлять у камеру попереднього ув'язнення.

— Тобто ви маєте на увазі, що поліція розкрила справу?

— Знайти винного й засудити винного — не одне й те саме, — відповів Бельман, куточки рота у нього сіпнулися ледь помітною посмішкою. — Але слідство, яке провели у Крипосі, виявило безліч збігів та доказів, тож ми вважали за потрібне негайно провести арешт, позаяк була загроза, що будуть скоєні нові злочини, а докази — знищені.

— Заарештованому десь років тридцять. Що ви ще можете про нього сказати?

— Раніше був засуджений за нанесення тяжких тілесних ушкоджень. Це все, що я можу сказати.

— В Інтернеті про особистість затриманого з'являється чимало чуток. Пишуть, що це відомий підприємець, котрий, зокрема, заручений з дочкою відомого судновласника. Чи ви підтверджуєте ці чутки, пане Бельман?

— Я не маю наміру ані підтверджувати, ані спростовувати, окрім того, що ми у Крипосі маємо надію, що у справі все

незабаром з'ясується.

Журналіст повернувся обличчям до камери, щоб сказати кілька заключних фраз, але їх пригасив шквал оплесків у барі «Юстіцен».

Трульс замовив ще пива, а один з детективів, здершись на стілець, заволав, що тепер відділ убивств може дещо відсмоктати, та й то лише кінчик, якщо, звісно, добряче попросить. Регіт розлігся в тісному, смердючому, просякнутому потом закладі.

У ту ж таки мить двері розчахнулися, і Трульс у дзеркалі побачив постать, яка заступила увесь одвірок.

Він відчув дивне збудження, пронизливу упевненість: зараз щось трапиться, і хтось обов'язково постраждає.

У дверях стояв Харрі Холе.

Високий, широкоплечий, зі змарнілим обличчям і запаленими, глибоко впалими очима. Він просто стояв у дверях, а у барі «Юстіцен» без ніякого наказу запала мертва тиша, лише чутно було, як хтось цитькає на двох криміналістів-балакунів. А коли, нарешті, вони вмовкли, Холе сказав:

— Отже, ви святкуєте, що вам вдалося вкрати результати чужої праці?

Він промовив ці слова майже пошепки, але у кімнаті луною разносився кожен склад.

— Святкуєте, що ваш начальник ладен іти по трупах — уже неживих і тих, кого невдовзі повикидають з шостого поверху Управління поліції. Щоб лише стати королем-сонцем триклятого Брюна. Гаразд. От вам сотня...

Трульс завважив, як Холе помахав банкнотою.

— ...щоб вам не довелося красти. Купіть собі пива, прощення, штучний дрюк для бельманівської груповухи.

Харрі зібгав сотню й кинув її додолу. Бічним зором Трульс зауважив, що Юссі вже ворухнувся.

— ...або завербуйте ще одного донощика.

Холе хитнувся, але втримався на ногах, і Трульс лише тепер зрозумів, що чоловік — хоча й карбує кожне слово, мов рубає сокирою, — п'яний як квач.

У цю мить Юссі Колкка ударив Холе правицею в щелепу, від чого той розвернувся на півоберта, схилився у низькому, майже галантному поклоні, коли лівий кулак Юссі втрапив йому під дих. Трульс подумав, що за кілька секунд Холе виблює, щойно легені знову наповняться повітрям. Просто отут. Юссі подумав те саме й вирішив, що краще нехай це станеться не в залі. На подив, цей незграбний, майже квадратний фін витончено, наче балерина, скинув ногу до плеча Холе, штовхнув його так точно й прицільно, що поліцейський, зігнувшись навпіл, втратив рівновагу й вивалився через ті самі двері, якими увійшов сюди.

Найп'яніший і наймолодший зайшовся реготом, а Трульс зарохкав. Двоє старших, а з ними ще один прокричали, що Колкка має поводитися пристойно. Але ніхто й пальцем не ворухнув. Трульс добре розумів чому. Бо ніхто не забув давню історію. Свого часу Харрі заплямував їхній мундир, напаскудив у власне гніздо, позбавив життя одного з найкращих колег.

Юссі попростував до барної стійки з незворушним виразом, ніби ходив сміття викидати. Трульс задоволено рохкав. Ні, він ніколи не збагне цих фінів, саамів, ескімосів, чи як там їх у біса...

У глибині кімнати якийсь чоловік підвівся й попрямував до виходу. Трульс ніколи не бачив його у Крипосі, але погляд з-під темних кучерів був поглядом поліцейського.

— Ти тільки скажи, ленсмане, якщо потребуватимеш допомоги, — гукнув до нього сусід за столиком.

Лише через кілька хвилин, коли залунав голос Селін Діон і знову почали теревенити, Трульс наважився злізти з табурета,

наступити підбором на сотню й підсунути її ногою до барної стійки.

Нарешті, легені Харрі наповнились повітрям. І він виблював. Потім удруге. Затим знов упав. Асфальт був такий холодний, що пронизував бік аж під ребра через сорочку, і такий важкий, наче то він лежав на Харрі, а не навпаки. В очах у нього танцювали криваві цятки й звивалися чорні змії.

— Холе?

Харрі почув голос, але знав: якщо помітять, що він прийшов до тями, то знову можуть бити. Тому не розплющував очей.

— Холе? — Голос пролунав ближче, і Харрі відчув чийсь руку на своєму плечі.

А ще Харрі знав, що алкоголь притупляє реакцію, влучність і здатність оцінювати відстань. Та він все одно зробив те, що зробив: розплющив очі, викрутився й ударив у борлак. І знов упав.

Він промахнувся майже на півметра.

— Давай я візьму тобі таксі, — мовив голос.

— Якого біса, — промимрив Харрі. — Забирайся, триклятий щур!

— Я не з Крипосу, — сказав голос. — Мене звати Кронглі. Я ленсман в Устаусеті.

Харрі повернувся й подивився на нього.

— Я просто трохи перебрал, — прохрипів Харрі, намагаючись дихати неглибоко, щоб біль у череві знову не спричинив блювоту. — Нічого страшного.

— Та я й сам трохи хильнув, — Кронглі посміхнувся й закинув руку Харрі собі на плече. — Правду кажучи, гадки не маю, де тут зловити таксі. Підвестися зможеш?

Харрі випростав спочатку одну ногу, потім другу, хитнувся й відчув, що принаймні знову стоїть вертикально. Практично в обіймах ленсмана з Устаусета.

— Ти де сьогодні ночуватимеш? — поцікавився Кронглі.

Харрі покосував на ленсмана:

— Удома. І сам-один, якщо не заперечуєш.

Тієї ж миті до них під'їхала патрульна машина, бічне віконце поповзло донизу. Харрі почув стримане хихотіння, а тоді спокійний голос:

— Харрі Холе, відділ убивств?

— Я, — зітхнув Харрі.

— Нам щойно телефонував один зі слідчих Крипосу й наказав, щоб ми приїхали сюди й доправили вас додому — цілим і здоровим.

— Тоді відчиняйте двері!

Харрі вмопився на задньому сидінні, голову поклав на підголівник, заплющився, у голові почало паморочитися, але все одно це краще, ніж дивитися в очі тим двом, що витріщалися на нього з передніх сидінь. Кронглі попрохав їх зателефонувати йому, коли Харрі буде вдома. Чому цей чолов'яга вважає себе його приятелем? Харрі почув, як бічне віконце підіймається вгору, а привітний голос із переднього сидіння спитав:

— Де мешкаєте, Холе?

— Їдьте прямо, — скомандував Холе. — Треба декого провідати.

Відчувши, що авто рушило, Харрі розплющив очі й побачив Аслака Кронглі, що так і лишився стовбичити на тротуарі.

Розділ 43. Візит

Кая лежала на боці, вдивляючись у темряву спальні. Вона почула, як заскрипіла хвіртка, а тоді під чиїмись підощвами зашурхотів гравій. Затамувала подих і стала чекати. У двері подзвонили. Вона вислизнула з ліжка, нап'яла халат і подивилася у вікно. Знову подзвонили. Вона відсунула занавіску. І зітхнула.

— П'яний поліцейський, — голосно проказала вона.

Встромила ноги у капці й попленталася у коридор до дверей. Прочинивши, стала в одвірку, схрестивши руки на грудях.

— Привіт, любонько, — прогугнявив поліцейський.

Кая здивувалась: чи то він удає п'яного, чи й справді у такому жалюгідному стані.

— Що привело тебе сюди о такій порі? — поцікавилася Кая.

— Ти. Може, вступиш?

— Ні.

— Але ж ти сказала, що мені можна з тобою зв'язатись, якщо стане надто самотньо. І мені зараз дуже самотньо.

— Аслаку Кронглі, — мовила вона. — Я вже лягла спати. Їдь у готель. Завтра до обіду ми можемо десь випити кави.

— Як на мене, кави мені саме зараз бракує. Десять хвилин, гаразд? А потім я зателефоную й викличу таксі. А поки що можемо побалакати про серійних убивць. То як?

— Пробач, — мовила вона. — Але я не сама.

Раптом Кронглі рвучко випростався, й Кая подумала, що, може, він не такий уже й п'яний.

— Справді? Отже, він тут, той поліцейський, у якого ти по вуха закохалась?

— Можливо.

— Це його? — повільно спитав ленсман і копнув ногою великі черевики біля килимка при дверях.

Кая не відповіла. У голосі Кронглі, скорше у його інтонації, було щось незнайоме, чого вона раніше не завважила. Якесь ледве погамоване глухе ричання.

— Чи ти виставила ці черевики про всяк випадок, щоб настрахати? — У його очах був і сміх, і сльози. — У тебе ж нікого немає, адже так, Кає?

— Слухай, Аслаку...

— Той поліцейський, про якого ти казала, Харрі Холє, сьогодні увечері облажався. Прийшов у бар «Юстіцен» геть п'яний, просто-таки напрошувався, щоб йому зацідили у пику, тож отримав по зав'язку. Патрульна машина відвезла його додому. Тож ти сьогодні увечері все одно вільна, адже так?

Серце у неї закалатало шалено, і їй уже не було зимно в халаті.

— А що, як його привезли сюди? — спитала, відчуваючи, як захрип її голос.

— Де там! Вони потім зателефонували мені й розповіли, що завезли його бозна-куди, бо він зібрався когось провідати. Коли виявилось, що це Державна лікарня, хлопці намагалися його відмовити, але він просто взяв і вистрибнув з машини, коли вони зупинились на червоне. Тож як щодо кави? Мені до вподоби міцна, згода?

Очі його гарячково заблищали, як у Евена, коли той хворів.

— Аслаку, йди геть. На Кіркевейєн ще зловиш таксі.

Він викинув уперед руку й, перш ніж Кая встигла відреагувати, штовхнув її у коридор. Вона спробувала звільнитись, але він міцно тримав її.

— Чи ти хочеш бути, як вона, Кає? — прохрипів його голос у неї над самим вухом. — Намагатимешся вислизнути, втекти?

Поводитимешся, як усі ви, бісові... — Вона застогнала й стала вириватися, але ленсман був дужий.

— Кає!

Голос лунав зі спальні, двері в яку були прочинені. Рішучий, наказовий чоловічий голос, котрий Кронглі за інших обставин, може, й не впізнав би. Але він чув його у барі «Юстіцен» менш як годину тому.

— Що там коїться, Кає?

Кронглі вже відпустив руки й уп'явся поглядом у неї, роззявивши рота.

— Пусте, — мовила Кая, не випускаючи Кронглі з поля зору. — Це лише п'яний селюк з Устаусета, який уже йде додому.

Кронглі мовчки позадкував до вхідних дверей, прочинив їх, вислизнув і зачинив за собою. Кая підійшла до дверей, замкнула їх і притулилася лобом до холодної деревини. Душили сльози. Не через страх чи шок. Через відчай. Що все навколо руйнується. І те, що вона завжди вважала чистим та правильним, зараз постало у справжньому світлі. І це почалось набагато раніше, але вона не бажала бачити. Евен правильно казав: не йми віри тому, що здається, навколо якщо не зрада, то брехня й обман. І того дня, коли ми усвідомимо, що ми такі ж самі, нам не захочеться більше жити.

— Ти ідеш, Кає?

— Так.

Урешті, Кая відхилилася від дверей, куди праглося вибігти. Увійшла до спальні. У проріз між шторами лилося місячне сяйво, падало на ліжко, на пляшку шампанського, яку він приніс із собою, на голий мускулястий тулуб, на обличчя, яке колись видавалося їй найгарнішим на землі. Білі плями мерехтіли, наче флуоресцентна фарба. Ніби він був розжарений зсередини.

Розділ 44. Якір

Кая стояла у дверях спальні й дивилася на нього. Для всіх — тямущий, честолюбний комісар поліції, щасливий чоловік і батько трьох дітей, а незабаром — керівник нового величезного Крипосу, який буде опікуватися розслідуваннями всіх убивств у Норвегії. Для неї, Каї Сульнес, — чоловік, у якого вона закохалася, щойно побачила. Він звабив її за всіма правилами мистецтва плюс кілька незвичайних прийомів. Він звабив її легко, але це не його провина. А її. Переважно. Як там казав Харрі: він одружений, каже, що заради тебе покине дружину й дітей, але ніколи так не вчинить.

Щира правда. Звісно. Ось так усе банально, так просто. Ми віримо, бо прагнемо вірити. У богів, бо вони заглушають страх смерті. У кохання, бо воно прикрашає наші уявлення про життя. У слова одружених чоловіків, бо їх промовляють одружені чоловіки.

Вона знала, що скаже Мікаель. Саме так він і сказав:

— Мені час додому. Бо вона тривожитиметься.

— Знаю, — зітхнула Кая і, як завжди, не спитала того, що завжди виринали в ній, коли він так казав: «Чого ж тривожитись? Хіба не можна зробити те, що ти вже давно обіцяєш?». І ще одне питання, яке з'явилося віднедавна: «Чому я вже не так упевнена, що хочу, щоб ти це зробив?»

Харрі схопився за перила на сходах, які вели у гематологічне відділення Державної лікарні. Він змокрів від поту, перемерз до кісток, зуби клацали, як двотактний двигун. І все ще був п'яний. Його нудило від «Джима Біма» й від тої наволочі, від себе самого, від усього паскудства. Він поплівся коридором, у кінці якого вже міг розгледіти двері в батькову палату.

З ординаторської вигулькнула сестра, глянула на нього й знову сховалася за дверима. Перед Харрі було ще метрів п'ятдесят до дверей у палату, коли сестра й якийсь геть лисий санітар заступили йому шлях.

— Ми у відділенні ліків не зберігаємо, — мовив лисий.

— Ваші слова — не лише безсоромна брехня, — сказав Харрі, намагаючись втримати рівновагу й не дуже клацати зубами. — Але ще й груба образа. Я не наркоша, я родич і прийшов навідати батька. Отож, прошу, дайте пройти.

— Даруйте, — мовила медсестра, трохи заспокоївшись, коли почула, як чітко Харрі карбував слова. — Але від вас відгонить, як від броварні, й ми не можемо дозволити...

— У броварні пиво варять, — сказав Харрі, — а «Джим Бім» — це бурбон. Отже, фрекен, ви б мали сказати, що від мене тхне, як від самогонного апарата. Це...

— Хай там як... — Санітар схопив відвідувача за лікоть. І застогнав, скорчившись від болю, коли Харрі заломив йому руку за спину. Потім відпустив і просто стояв, дивлячись на нього.

— Телефонуй у поліцію, Гердо, — тихо наказав санітар, не випускаючи Харрі з поля зору.

— Якщо ваша ласка, дозвольте мені подбати про це, — прошепелявив хтось за їхніми спинами. Сигурд Олтман. Він стояв, тримаючи течку під пахвою, й привітно посміхався:

— Показати вам кабінет, де ми зберігаємо наркотики, Харрі?

Харрі захитався уперед і назад. Двічі. Націлив погляд на дрібненького худорлявого чоловіка у круглих окулярах. І кивнув.

— Сюди... — мовив Олтман і пішов коридором.

Насправді кабінет Олтмана виявився комірчиною. Без вікон, без натяку на вентиляцію, лише стіл та комп'ютер. Була ще розкладачка, на якій Олтман, як він сам каже, може подрімати під час нічного чергування. Якщо треба, то його будять. А ще

шафка, яка замикається на ключ, у якій, як гадав Харрі, були засоби протверезіння й знетямлення.

— Олтмане, — мовив Харрі, що сидів на краєчку розкладачки, голосно цмакаючи, наче губи були змащені клеєм. — Незвичне прізвище. Я знаю лише одну людину, яка таке мала.

— Роберт, — мовив Сигурд Олтман, що сидів на єдиному у кімнатці стільці. — Я виріс у глушині, у маленькому селі, й мені там було не до вподоби. Щойно поїхав звідти — вирішив змінити й прізвище — воно було надто звичайне, закінчувалося на «сен». Вибір я виправдовував тим, що Роберт Олтман — мій улюблений режисер. До речі, так воно й є. Мабуть, той хто розглядав мою заяву, того дня був п'яний як чіп, бо все склалось добре. Час від часу треба перероджуватись. Нікому з нас від того лиха не буде.

— «The Player», — сказав Харрі.

— «Gosford Park», — сказав Олтман.

— «Short Cuts»^[90].

— О, шедеврально.

— Добрий, але захвалений. Забагато тем. Монтування занадто ускладнює дію, а це непотрібно.

— Життя складне. Люди складні. Подивіться його ще раз, Харрі.

— М-м-м...

— Як справи? Чи є просування у справі Маріт Ульсен?

— Просування очевидне, — сказав Харрі. — Чолов'яга, який те накоїв, сьогодні заарештований.

— Святий Боже! Тоді зрозуміло, що ви святкували.

Олтман опустил підборіддя на груди і глянув зверху окулярів. — Отже, я тепер можу переповісти моїм імовірним онукам, що саме мої пояснення про кетаномін допомогли у розкритті справи?

— Зможете, якщо забажаєте, але насправді його викрив телефонний дзвінок, який він сам зробив. Він телефонував на номер однієї із жертв.

— Бідолашний.

— Хто бідолашний?

— Усі бідолахи, як на мене. А чому ви так поспішаєте? Чому прагнете побачити батька зараз, серед ночі?

Харрі, затуливши рукою рота, беззвучно гикнув.

— Це причина, — мовив Олтман. — Хай який ви п'яний, але причина є завжди. З одного боку, я, звісно, не маю до неї стосунку, тож, мабуть, мені слід би...

— Чи вас коли-небудь просили допомогти піти з життя?

Олтман знизав плечима:

— Так, кілька разів. Я ж анестезіолог. Не дивно, що до мене з таким звертаються. Чому ви питаєте?

— Батько просив мене.

Олтман спроквола кивнув:

— Надто важка ноша, щоб класти її на чужі плечі. То ось чому ви саме зараз прийшли. Щоб покласти всьому край?

Поглядом Харрі ще з першої хвилини почав перебирати все у приміщенні, шукаючи якесь спиртне, а зараз пішов на друге коло.

— Я прийшов просити прощення. Що не можу цього для нього зробити.

— За це вам не треба просити прощення. Позбавити життя — це не те, про що можна просити, тим паче власного сина.

Харрі опустив голову на руки. Тверду й важку, як боулінгова куля.

— Я зробив це лише раз, — мовив він.

Але Олтман не злякався, натомість йому наче стало цікаво.

— Допомогли померти?

— Ні, — відповів Харрі, — відмовився допомогти. Найгіршому ворогові. У нього невиліковна, смертельна хвороба, яка завдає йому страшного болю. Його повільно душить власна шкіра, що збрижується.

— Склеродермія, — мовив Олтман.

— Коли я заарештовував його, він підставлявся під кулю. Ми стояли удвох на вищці для стрибків, тільки він та я. Він убив безліч людей, скривдив мене й тих, кого я люблю. Покалічив. Я націлив на нього револьвер. Тільки двоє — він та я. Самозахист. Я нічим не ризикував, якби пристрелив його.

— Але ви більше хотіли, щоб він страждав, — мовив Олтман.
— Смерть була б занадто простим виходом.

— Так.

— І зараз ви відчуваєте, що чините так само зі своїм батьком: ви залишаєте його страждати й не дозволяєте померти.

Харрі потер потилицю:

— Це не через те, що я вважаю життя недоторканим, чи якусь подібну маячню. Чисто тобі слабкодухість. Боягузтво. Трясця, невже у вас тут немає чого випити, Олтмане?

Сигурд Олтман хитнув головою. Харрі не второпав, чи то як відповідь на питання, чи на слова, які він сказав перед тим. Може, й на те й на інше.

— Неможливо просто знехтувати власними почуттями, Харрі. Не намагайтеся обминути факт, що ми, як і решта людей, керуємося уявленнями про добро та зло. Можливо, з логічного боку, цим уявленням бракує доказовості, але, хай там як, а вони глибоко закорінені в нас, наче якір на дні. Добро та зло. Можливо, вам батьки в дитинстві щось розповідали, чи бабця прочитала казочку з мораллю, чи у школі трапилась якась кривда, що змусила вас глибоко замислитись. Чи все до купи. — Олтман нахилився вперед. — Якір — насправді досить слухний образ. Ви наче не помічаєте його в глибині, але все одно не

можете рушити з місця, лише кружляєте колом, адже він — це ми з вами. Спробуйте з цим змиритися, Харрі.

Харрі дивився вниз на свої схрещені руки.

— Йому так болить...

— Фізичний біль — це не найгірше з того, що змушена відчувати людина, — мовив Олтман. — Повірте мені, я бачу це щодня. І смерть — не найстрашніше. І навіть не страх смерті.

— А що ж?

— Приниження. Позбавлення честі й гідності. Коли ти голий, коли тебе всі відцуралися. Це найгірша кара — ніби поховати людину живцем. Єдина втіха — що зогниєш досить швидко.

— М-м-м... — Харрі довго дивився на Олтмана. — А може, таки маєте у шафці щось, щоб звеселити атмосферу, га?

Розділ 45. Допит

Цієї ночі Мікаелю Бельману знову наснилося вільне падіння. Самотнє сходження в Ель-Чорро^[91]. Недосяжна вершина, схил, що обвалюється просто на очах, і земля, що стрімко наближається. А в останню мить — дзвінок будильника.

Мікаель витер яєчний жовток у кутику рота, підвів погляд на Улу, яка стояла просто перед ним, уже наливаючи йому каву з кавника. Вона навчилася визначати, коли він уже доїсть, щоб налити йому кави. Бо наливати її потрібно було саме у цю мить й ані секундою раніше. Кава має бути гарячою й у синій чашці. І це була лише одна з причин, через які він цінував Улу. Друга полягала в тому, що його дружина досі мала чудовий вигляд, притягувала погляди на світських вечірках, куди їх тепер запрошували чимраз частіше. Хай там як, а Ула була справжньою королевою краси Манглеруда, коли вони почали зустрічатися. Він мав вісімнадцять, а вона — дев'ятнадцять років. Третя причина була в тім, що вона, не надто звертаючи на це увагу, полишила свої мрії про вищу освіту, щоб він мав змогу цілком зосередитися на своїй кар'єрі. Але три найвагомші причини сиділи тут-таки, за столом, сперечаючись, чия буде пластикова іграшка із коробки з-під кукурудзяних баранців і хто сидітиме сьогодні на передньому сидінні, коли мама повезе їх до школи. Дві доні та син. Три вагомні причини цінувати жінку й те, що їхні гени так чудово поєдналися.

— Ти сьогодні увечері теж прийдеш пізно? — спитала вона, стиха погладивши його волосся. Мікаель знав, що їй до вподоби його волосся.

— Допит може затягнутися, — відповів він. — Сьогодні почнемо роботу з підозрюваним. — Протягом дня у газетах напишуть те, що вони вже знали: підозрюваний — Тоні Лейке,

але Бельман принципово не розкривав професійної таємниці навіть удома. І, до речі, це виправдовувало себе, пояснюючи пізнє повернення додому: «Люба, я не можу про це розповідати».

— Чому ви не допитали його учора? — поцікавилася Ула, запаковуючи дітям бутерброди на сніданок.

— Мусили назбирати більше фактів. І завершити обшук в його будинку.

— Чи ви щось знайшли?

— Я не можу розказувати подробиці, люба, — відповів він, вибачливо глянувши на неї: це ж професійна таємниця!

Але Ула дійсно порушила діткливе питання. Ані Бйорн Гольм, ані решта криміналістів не знайшли під час обшуку нічого, що можна було б прив'язати безпосередньо хоч до одного з убивств. На щастя, поки що це неістотно.

— Шкоди йому не буде, коли пересидить ніч у камері, стане поступливішим, — мовив Бельман. — Себто сприйнятливішим, коли ми почнемо. Адже початок допиту завжди найважливіший.

— Невже? — спитала вона, й із тону він зрозумів, що це удавана цікавість.

— Маю бігти. — Він підвівся й поцілував її у щоку.

Він справді цінував Улу. Навіть просто думка про те, щоб відмовитись від неї та дітей, від того, що правило йому за підпору, налагоджувало його життя й дозволяло зосередитися на просуванні у кар'єрі, перейти в інший прошарок суспільства, — це, певна річ, абсурд. Дати волю поруху серця, покинути все заради забаганки або що — утопія, про яку можна лише мріяти подумки наодинці чи разом із Каєю. Утім, мрії у Мікаеля Бельмана були значно далекоглядніші.

У коридорі він глянув на своє відображення в дзеркалі: чи не застрягла їжа між зубами, чи акуратно зав'язано шовкову

краватку. Безперечно, біля входу в Управління поліції вже стоїть гурт журналістів.

Скільки ще може тривати зв'язок з Каєю? Учора йому видалося, що вона завагалась. І кохалася не так жагуче, як зазвичай. Але Бельман знав напевно, що, поки він підіймається до вершин, як оце зараз, Кая буде йому підконтрольна. І не через те, що вона надто честолюбна й розуміє, що він як начальник допоможе їй у кар'єрі. Справа тут не у логіці, йдеться лише про біологію. Жінка, хай яка вона сучасна феміністка, у тому, що стосується підкорення альфа-самцеві, досі перебуває на рівні мавпи-самиці. Якщо Кая і завагалася, то лише через те, що усвідомила: він ніколи не полишить дружину заради неї. Можливо, треба трішки її заохотити. Адже він потребує, щоб вона надавала йому інформацію з відділу убивств, поки геть усі ниточки не розплутаються, поки битву не буде завершено. А війну — виграно.

Він підійшов до вікна, застібаючи ґудзики на плащі. Цей будинок він успадкував від батьків, розташований він у Манглеруді — не найпрестижнішому районі Осло, як на думку мешканців західної частини міста. Але ті, хто тут виріс, зазвичай не покидали його, бо цей район має свою неповторну атмосферу. Це його район. Звідси видно усе місто. Яке незабаром теж стане його містом.

— Ідуть, — мовив черговий.

Він стояв в одній з нових кімнат для допитів, котрі Крипос облаштував відеокамерами.

— О'кей, — відреагував Бельман.

Деяким слідчим подобається спочатку впустити у приміщення підозрюваного, змусити його зачекати, щоб він відчув, хто тут головний. А потім ефектно зайти й накинутися на нього, нехай виправдовується, нехай відчує, що вразливий. Бельману більше було до вподоби, щоб підозрюваного заводили,

коли він уже сидів у кабінеті. Нехай бачить, на чийй він території. Адже можна й так змусити його чекати, можна гортати й читати папери, відчуваючи, як того опановує чимраз сильніше хвилювання, й нарешті у слухний час звести очі й накинутися на нього. Зрештою, це особливості техніки ведення допиту, які він, звісно, радо обговорить з іншими фаховими слідчими. Бельман знову перевірів, чи горить червоний вогник, який показує, що прилади для запису допиту включені. Вовтузіння з технікою в присутності підозрюваного може звести нанівець геть усю ретельно налаштовану психологічну перевагу.

Глянувши у вікно, Бельман зауважив, як Колкка та Бівіс зайшли до кабінету поряд. Між ними крокував Тоні Лейке, котрого вони провадили з КПУ до Управління поліції.

Бельман глибоко вдихнув. Так, пульс у нього прискорився. Поєднання запалу та тривоги. Тоні Лейке відмовився від послуг адвоката. Спочатку це було тільки на краще для Крипосу, дозволяло діяти вільніше. Але разом з тим це сигнал: Лейке упевнений, що йому нічого боятися. Бідолаха не знає, що у Бельмана є докази: Лейке телефонував Еліасу Скугу невдовзі перед тим, як його вбили. Хоча Лейке стверджує, що навіть імені такого не чув.

Бельман прикипів поглядом до паперів і почув, як Лейке увійшов до кабінету. І як Бівіс зачинив за ним двері, відповідно до інструкції шефа.

— Сідайте, — запропонував Бельман, не дивлячись на чоловіка, що увійшов.

І почув, що Лейке таки сів.

Не відводячи очей від якогось непотрібного папірця, Бельман совав вказівним пальцем туди-сюди під нижньою губою, подумки повільно рахуючи. У маленькій зачиненій кімнатці тремтіла тиша. Один, два, три. Свого часу його з колегами послали на курси з новітньої методики допиту, яку їх

зобов'язали застосовувати. Вона називалася «investigative interviewing». Сенс її був, на думку цих далеких від дійсності знавців, у «відкритості, діалозі та довірі». Чотири, п'ять, шість. Бельман тоді не став сперечатися, адже методику затвердили на самій верхівці. Але який же, на думку цих університетських знавців, народ мали допитувати у Крипосі? Бідолашних та ладних до співпраці горопах, які приязно розкажуть усе, щойно їм підставлять плече, на якому можна поплакатись. Мовляв, попередня методика, традиційна американська дев'ятикрокова система допитування, прийнята у ФБР, антигуманна й маніпулятивна, вона примушує невинних визнавати провину за те, чого вони не скоювали, і взагалі контрпродуктивна. Сім, вісім, дев'ять. Гарзд, якщо перед тобою сидить вразливе жовтороте пташеня, згода, але що ж казати про покидьків? Вони ж тебе на сміх піднімуть з твоєю «відкритістю, діалогом та довірою»?

Десять.

Мікаель Бельман склав долоні дашком і звів очі:

— Ми знаємо, Лейке, що ви телефонували Еліасові Скугу з Осло й що за два дні опісля були у Ставангері. Й що ви його вбили. Ось такі факти у нас є. Але мене цікавить, чому ви це зробили. Чи ви не мали жодного мотиву, Лейке?

Це був крок номер один у дев'ятикроковій системі допитування, яку розробили агенти ФБР Інбау, Рейд та Баклі: конфронтація, спроба шокувати супротивника, одразу відправити його в нокаут, розкриваючи все, що відомо, показуючи, що заперечувати немає сенсу. Лишалось лише одне — зізнання. За таких обставин Бельман комбінував крок номер один з іще одним способом — поєднанням доведеного факту з кількома недоведеними. Наразі він поєднав точну дату дзвінка з тим, що Лейке їздив у Ставангер і що він і є убивця. Почувши перше, Лейке міркуватиме, ніби й щодо решти є докази. І що

докази ті настільки незаперечні, що зостанеться лише дізнатись: навіщо?

Бельман зауважив, як Лейке ковтнув слину, як через силу вичавив посмішку, показуючи білі великі зуби, побачив, що збив його з пантелику, й зрозумів, що уже переміг.

— Ніякому Еліасу Скугу я не телефонував, — сказав Лейке.

Бельман зітхнув:

— Отже, ви хочете, щоб я показав вам роздруківку з облікового центру дзвінків «Теленора»?

Лейке знизав плечима:

— Я не телефонував. Нещодавно я загубив мобільний. Може, хтось телефонував цьому Скугові з нього?

— Не треба мудрувати, Лейке. Йдеться про ваш стаціонарний, домашній телефон.

— Ще раз кажу: я не телефонував йому.

— Почув. За адресним реєстром, ви мешкаєте сам?

— Так. Себто...

— Іноді у вас ночує ваша наречена. І часом ви прокидаєтесь раніше за неї, їдете на роботу, а вона лишається вдома сама.

— Трапляється. Але частіше я до неї навідуюсь.

— Ну ж бо, Лейке, невже спадкоємиця судновласника Галтунга не має розкішнішого кубельця, ніж ваше, га?

— Можливо, але принаймні моє затишніше.

Бельман, схрестивши руки на грудях, посміхнувся.

— Хай там як, якщо то не ви телефонували Скугові з вашої оселі, отже, то телефонувала вона. Маєте п'ять секунд, щоб заговорити правдиво, Лейке. Потому патрульна машина поїде у її кубельце й привезе її сюди у наручниках. Ми дозволимо їй зателефонувати батькові й повідомити, що ви звинувачуєте її у тому, що це вона телефонувала Скугові. Андерс Галтунг найме для дочки ватагу найкусочіших адвокатів Норвегії, а у вас буде справжній супротивник.

Лейке знову знизав плечима:

— Якщо ви гадаєте, що можете заарештувати дівчину з бездоганною, незаплямованою репутацією, то вперед. Але, як на мене, тоді справжнього супротивника отримаю не я.

Бельман роздивлявся співрозмовника. Невже він усе-таки недооцінив цього Лейке? Тепер уже не дізнаєшся, що у нього на думці. Утім, перший крок вичерпано. Зізнання не пролунало. Та пусте, є ще вісім. Крок номер два передбачає, що підозрюваному слід виказати симпатію, певне розуміння його мотивації. А це, своєю чергою, передбачає розуміння мотивів чи то чогось, що можна видати за норму. Одначе мотив, через який позбавлено життя всіх, хто одночасно ночував у тій самій хатинці, досі зовсім незбагнений, якщо не зважати на той факт, що мотиви, якими керуються здебільшого серійні убивці, приховані у таких куточках душі, у які мало хто з нас зазирає. Тому, готуючись до допиту, Бельман вирішив не дуже затримуватися на кроці розуміння та симпатії, а враз перейти до третього кроку, мотивувального: дати підозрюваному підстави до зізнання.

— Річ у тім, Лейке, що я вам не ворог. Я лише людина, яка прагне зрозуміти, чому ви чините так, як чините. Чим ви керуетесь? Безсумнівно, ви людина тямуща й недурна, що впливає з ваших досягнень у бізнесі. Я вражений і захоплююся людьми, котрі, поставивши мету, досягають її, попри думку про них решти. Це ті, хто вирізняється із сірого загалу. Зізнаюся, що я теж із таких. Можливо, Тоні, я розумію вас краще, ніж ви гадаєте.

Бельман загодя зателефонував одному із слідчих і попрохав дізнатись у колеги Лейке на біржі, як він вимовляє власне ім'я: Тоуні, Тоні чи Тонні. Відповіли, що «Тоні». Отож Бельман поєднав правильну вимову імені з поглядом підозрюваного, який піймав і намагався втримати.

— Зараз я розповім вам те, Тоні, що насправді не мав би розповідати. Бачте, через певні внутрішні причини нам украй бракує часу на цю справу, тож нам конче потрібне зізнання. За звичайних обставин ми б не пропонували підозрюваному угоду, коли маємо проти нього стільки доказів, щоб отримати зізнання. Натомість вашого зізнання, яке, відверто кажучи, не конче необхідне для вашого засудження, я пропоную вам суттєве скорочення строку. На жаль, мене обмежують рамки закону, і я не маю змоги уточнити свою пропозицію, але, суворо між нами, це буде суттєве пом'якшення кари. То як, Тоні? Я обіцяю. Це вже записано на плівку. — Він показав на червоний вогник на столі між ними.

Лейке довго й замислено дивився на Бельмана. Потім мовив:

— Ті двоє, які привели мене сюди, сказали, що ваше прізвище Бельман.

— Можете називати мене Мікаель, Тоні.

— Ще вони сказали, що ви тямущий. Жорсткий, але на вас можна покластися.

— Гадаю, ви матимете нагоду у цьому переконатися.

— Ви сказали «суттєве», так?

— Мое вам слово. — Бельман відчув, як закалатало серце.

— Гарзд, — погодився Лейке.

— Чудово. — Мікаель Бельман торкнувся нижньої губи великим та вказівним пальцями. — Отже, почнімо спочатку?

— Почнімо. — Лейке добув із задньої кишені папірця, якого Трульс та Юссі, вочевидь, дозволили йому залишити при собі. — Я маю при собі дати й години, мені дав їх Харрі Холє, тому це не забере багато часу. Отже, Боргні Стем-Мюре загинула між двадцять другою й двадцять третьою годинами шістнадцятого листопада в Осло.

— Правильно, — відповів Бельман, відчуваючи, як серце пойняло радістю.

— Я звірився з календарем. У цей час я був у Шиені, у Пер-Гюнтівській залі Будинку Ібсена, де розповідав про свій проект щодо колтану. Це може підтвердити адміністратор, у якого я винаймав залу, а також двадцять потенційних інвесторів, що були присутні. Я гадаю, ви знаєте про те, що їхати туди безмаль дві години. Далі була Шарлотта Лолле, між — дайте подивлюся — написано: між двадцять третьою та опівночі третього січня. У цей час я вечеряв з кількома дрібнішими інвесторами в Хамарі. Дві години їзди машиною від Осло. До речі, туди я їздив потягом, навіть хотів квитка знайти, але, на жаль, марно.

Він вибачливо посміхнувся Бельману, котрий затамував подих. На мить зблиснули його сліпучі зуби, й він завершив так:

— Одначе маю сподівання, що хоча б декого з дванадцяти свідків, присутніх на вечері, можна вважати надійним.

— А потім він сказав, що його, схоже, можна звинуватити у вбивстві Маріт Ульсен, бо, попри те, що вони були того вечора вдома разом із нареченою, він полишав дім на годину-дві, щоб покататися на освітленій лижні у Сьоркедалені.

Мікаель Бельман похитав головою й ще глибше засунув руки в кишені плаща, роздивляючись картину «Хвора дівчинка»^[92].

— У той час, коли померла Маріт Ульсен? — спитала Кая, схиливши трохи набік голову й дивлячись на рот блідої дівчинки, яка, найпевніше, при смерті. Вона зазвичай зосереджувала увагу на якійсь одній деталі, коли вони з Мікаелем зустрічалися у музеї Мунка. Часом це були очі, часом — пейзаж на тлі картини, сонце чи просто підпис художника.

— Він сказав, що ані він, ані ця дівчина Галтунг...

— Лене... — нагадала Кая.

— ...достеменно не пригадують, коли він вийшов з дому, але, як видається, пізенько, бо зазвичай він катається у пізній час, щоб на лижні було менше людей.

— Отже, Тоні Лейке цілком міг натомість побувати у Фрогнер-парку. У Сьоркедален він мусив їхати платною ділянкою автостради в обидва боки. Якщо він має електронну абонементну картку на вітровому склі, час реєструється автоматично. І тоді можна... — Кая озирнулася й зненацька вмовкла, зустрівши його холодний погляд. — Але ви, звісно, вже все перевірили?

— У цьому не було потреби, — відповів Мікаель. — Він не має абонементної картки, тож щоразу зупиняється, розплачуючись готівкою. Тоді авто не реєструють.

Кая кивнула. Вони перейшли до наступної картини, ставши за спинами якихось японців, які голосно квокали й жестикулювали. Перевага зустрічей у музеї Мунка по буднях — окрім того, що він розташовується на півдорозі між Брюном та Управлінням поліції у Грьонланні, — полягала у тому, що його відвідують лише туристи, тож там не зустрінеш ані колег, ні знайомих, ні сусідів.

— А що він сказав щодо Еліаса Скуга та Ставангера? — спитала Кая.

Мікаель знову похитав головою:

— Визнав, що у цьому його також можна підозрювати. Позаяк тієї ночі він спав удома сам, тобто геть не має алібі. Тоді я спитав його, чи ходив він на роботу наступного дня, але він відповів, що не пригадує, та гадає, що прийшов туди, як і зазвичай, о сьомій. І що я можу поговорити з працівником з бюро перепусток, якщо, на мою думку, це істотно. Я поговорив і дізнався, що Лейке замовляв одну із зал для нарад на чверть по дев'ятій. Я поговорив в офісі з кількома інвесторами й дізнався, що двоє з них були присутні на нараді разом з Лейке. Отож якби він пішов з квартири Еліаса Скуга о третій ночі, то, аби встигнути рано в офіс, мав би скористатися літаком. Однак імені Лейке немає у жодному переліку пасажирів.

— Це ще ні про що не свідчить. Він міг летіти під чужим ім'ям і з підробленими документами. Поза тим, ми досі маємо дзвінок Скугу. Як він це пояснив?

— Навіть не намагався, просто заперечував, — пирхнув Бельман. — Цікаво, за що хвалять «Танок життя»? Навіть обличчя не розгледіти. Про мене, вони скидаються на зомбі.

Кая пильно глянула на картину, що зображувала танець.

— Може, вони такі й є, — сказала вона.

— Зомбі? — Бельман гикнув. — Ти справді такої думки?

— Люди ходять колами, ніби танцюють, а всередині почуваються мертвими, похованими, мовби розкладаються. Авжеж.

— Цікаве припущення, Сульнес.

Кая дратувалася, коли її називали на прізвище, а він зазвичай називав її саме так, коли злився або коли вважав доречним нагадати про свою інтелектуальну перевагу. А вона дозволяла це йому, вважаючи, що він, певно, потребував цього. А часом він дійсно, мабуть, був розумнішим. Адже Кая начебто й закохалася найперше у його беззаперечний розум. Утім, зараз вона вже це не пригадувала.

— Маю повертатися на роботу, — сказала Кая.

— І що ти там роби́тимеш? — спитав він, глянувши на доглядача музею, який стояв за бар'єром у глибині зали, позіхаючи. — Рахуватимеш скріпки, чекаючи, поки ваш відділ закриють? Ти усвідомлюєш, якої завдала мені мороки з цим Лейке?

— Я завдала? — здивовано перепитала Кая.

— Атож, любонько. Саме ти зателефонувала мені й повідомила, що Харрі накопав на Лейке. І що збирається затримати його. От я й повірив. Я так перейнявся, що заарештував Лейке за твоєю підказкою, а потім фактично розповів пресі, що справу розкрито. І зараз ми встряли в

неабияку халепу. Хлопчина має залізне алібі щонайменше стосовно двох убивств. Люба, нам доведеться випустити його протягом доби. Майбутній тесть Галтунг, певно, розмірковує, чи не подати позов і до кого з тих бісових адвокатів звернутися, а міністр юстиції дуже зацікавиться, як це ми так схибили. І наразі на плаху покладено не твою, не Холе й не Хагенову голову, а мою, Сульнес. Розумієш? Мою. Треба якось цьому зарадити. Ти маєш цьому зарадити.

— То що ж мені вдіяти?

— Та дрібницю. Далі ми самі упораємося. Хочу, щоб ти сьогодні пішла з Харрі погуляти. Увечері.

— Погуляти? Я?

— Ти ж подобаєшся йому.

— Чому ти так вирішив?

— Хіба я не розповідав тобі, що бачив, як ви сиділи й палили на ганку?

Кая сполотніла:

— Ти прийшов пізно, але не казав, що спостерігав за нами.

— Ви так захопилися одне одним, що не завважили, як я під'їхав, припаркував авто й спостерігав за вами. Ти йому до смаку, любонько. І сьогодні я хочу, щоб ти його ненадовго забрала з собою, всього на кілька годин.

— Навіщо?

Мікаель Бельман посміхнувся.

— Забагато він стирчить удома. Чи лежить. Хагену не слід було давати йому відпочинок. Таким, як Холе, відпочинок протипоказаний. Адже ми не прагнемо, щоб він спився в Уппсалі, га? Поведи його кудись повечеряти. У кіно. Пивом почастуй. Подбай, щоб його не було вдома між восьмою та десятою. І будь обережна. Не знаю, може, він такий проникливий чи має параною, але він дуже пильно роздивлявся моє авто того вечора, коли йшов від тебе. Згода?

Кая не відповіла. У Мікаеля була така посмішка, про яку вона лише мріяла під час тривалої розлуки, коли робота чи сімейні обставини ставали на заваді їхнім зустрічам. Але чому зараз на неї ця посмішка діє наче блювотний засіб?

— Ти... ти ж не замірився...

— Я замірився вчинити так, як мушу, — відрубав Мікаель і глянув на свій годинник.

— Отже, ти мусиш...

Він знизав плечима:

— А ти як думала? Авжеж, поміняти голови на пласі.

— Не проси мене про це, Мікаелю.

— А я не прошу, голубонько. Я наказую.

Голос її ледве бринів:

— А якщо... якщо я відповім «ні»?

— Тоді я знищу не лише Холе, а й тебе.

Світло зі стелі впало на плями на його обличчі. Який же він звабливий, спало їй на думку. Хтось має написати його портрет.

Тепер маріонетки затанцювали, як належить. Харрі Холе дізнався, що я телефонував Еліасу Скугу. Мені він подобається. Гадаю, можливо, ми б потоваришували, якби познайомились замолоду чи дітьми. Маємо дещо спільне. Наприклад, інтелект. Скидається на те, що він — єдиний слідчий, здатний розгледіти те, що ховається за очевидними фактами. Але, певна річ, з цього випливає, що я маю остерігатися його. Нетерпляче чекаю на продовження. Мов дитина.

Частина четверта

Розділ 46. Червоний жук

Харрі розплющив очі й прикипів поглядом до величезного квадратного червоного жука, котрий повз між двома порожніми пляшками у його бік, муркочучи мов кішка. Замок, потім знову замуркотів, підповз на п'ять сантиметрів ближче скляною поверхнею журнального столика, залишаючи по собі ледве примітний слід на цигарковому попелі. Харрі, простягнувши руку, схопив жука й приклав до вуха. Почув свій власний голос, звуки були дивні, наче каміння в каменедробарці перекочувалося:

— Припини мені телефонувати, Ейстейне.

— Харрі...

— Хто це?

— Це Кая. Що робиш?

Він глянув на дисплей, переконався, що голос каже правду.

— Відпочиваю, — й відчув, що за мить його шлунок захоче позбавитись свого вмісту. Знову.

— Де?

— На канапі. І зараз покладу слухавку, якщо не маєш нічого важливого.

— Себто ти маєш на увазі, що ти вдома, в Уппсалі?

— Дайно-но гляну. Принаймні шпалери ті самі. Послухай, я мушу бігти.

Харрі жбурнув телефон у ноги, підвівся, трохи нахилившись, щоб не втратити рівноваги, і пошкандибав, послуговуючись висунутою уперед головою, наче навігатором чи тараном. Так

він уник суттєвих сутичок з меблями, дістаючись кухні. Навіть устиг упертися обома руками у мийку, перш ніж виблював.

Знову розплющивши очі, зауважив, що сушарка для посуду досі стоїть у мийці. Рідка жовто-зелена блювотна маса стікала по краю єдиної тарілки. Харрі повернув кран. Одна з переваг того, що пияк повертається до старих звичок, у тому, що наступного дня тебе вже не нудить від власного блювотиння.

Харрі випив води з-під крана. Трішки. Ще одна перевага зятого пияка у тому, що точно знаєш, скільки вмістить твій шлунок.

Він повертався у вітальню, широко розчепіривши ноги, наче наклав у штани. До речі, цього він ще не перевіряв. Лігши на канапу, почув тихе квакання там, де були його ноги. Тоненький гномівський голосок кликав його на ім'я. Він намацав у ногах маленький мобільний телефон і знову приклав його до вуха.

— Що таке?

Що б його вдіяти з цією жовчю у горлі, гарячою, наче лава, може, харкнути чи проковтнути, щоб позбутись її? Чи нехай випаляє, навпаки, він на те заслужив?

Він слухав, а Кая пояснювала, що хоче зустрітися. Чи не можуть вони зустрітися у ресторані «Екеберг»? Приміром, зараз. Або за годину?

Харрі кинув оком на спорожнілі пляшки з-під «Джима Біма» на журнальному столикові, а потім на годинник. Сьома. Крамниця зі спиртним уже зачинена. А в ресторані є бар.

— Зараз, — сказав він.

Щойно він поклав слухавку, як телефон знов задзеленчав. Він глянув на дисплей і натиснув «прийняти».

— Здоров був, Ейстейне.

— Нарешті! Хай тобі абищо, Харрі, не лякай мене, я вже був подумав, чи не зіграв ти у Джиммі Хендрікса?^[93]

— Ти відвезеш мене до ресторану «Екеберг»?

— За кого ти мене маєш, трясця? За драного таксиста?

За вісімнадцять хвилин машина Ейстейна стояла біля ганку.

Опустивши скло у дверцятах, він гукнув сміючись:

— Агов, мочиморда, двері сам зачиниш чи допомогти?

— Вечера? — перепитав Ейстейн, поки вони їхали по Нурдстранну. — Щоб потім упорати чи вже її упорав?

— Угамуйся. Ми просто разом працюємо.

— Еге ж. Як казала моя колишня: «Кого щодня бачиш, того й хочеться». Мабуть, прочитала у якомусь жіночому журналі. Але вона говорила не про мене, а про того гидкого щура в офісі поряд.

— Ейстейне, ти ж ніколи не мав дружини.

— Але міг би. Цей тип ходив у норвезькій плетеній кофті, завжди носив краватку й говорив нюнорською — державною мовою. Не говіркою, а клятою нюнорською Івара Осена, їй-бо, правда. Уяви, лежиш отак сам-один і міркуєш: от зараз твою можливу дружину трахають на столі в офісі, й перед очима так і стирчить плетена кофтина, а під нею — гола біла сільська дупа, яка ходором ходить туди-сюди, поки не завмре, втягнувши щічки, з криком «Eg kjem!» — «Кінчаю!» Це нюнорською.

Ейстейн глянув на Харрі, але той був незворушний.

— Трясця тобі, Харрі, я зі шкіри пнуся, а ти — нуль уваги! Невже ти аж так налигався?

Кая сиділа за столиком коло вікна, занурившись у думки, й дивилася на місто. Почувши тихе кахикання, озирнулася. Це метрдотель, який вибачливо мовив, що це-є-у-меню-але-на-кухні-зараз-кажуть-що-цього-немає, потім схилився до неї нижче, але говорив так тихо, що вона заледве розчула:

— Мені прикро, але маю повідомити, що ваш гість приїхав.

— І, зашарівшись, виправився: — Себто я мав на увазі, що мені

прикро, бо ми не можемо його впустити. Він у такому... піднесеному настрої, боюся. А у нас такі правила, що...

— Пусте, — мовила Кая й підвелася. — Де він?

— Чекає надворі. Боюся, він придбав спиртне у барі, коли йшов сюди, й зараз виніс його з собою. Якщо ваша ласка, допоможіть повернути цей напій у ресторан, гаразд? Бо ми можемо втратити ліцензію.

— Звісно, тільки принесіть, будь ласка, моє пальто, — відповіла Кая й прожогом кинулась через залу. Метрдотель почвалав підтюпцем.

Вийшовши, вона побачила Харрі. Він стояв, хитаючись, біля низької стіни скраю схилу. У тому ж таки місці, де вона нещодавно стояла разом із ним.

Кая, наблизившись, стала поруч. На кам'яному мурові стояла порожня склянка.

— Та й не обов'язково нам вечеряти саме у цьому ресторані, — мовила вона. — Може, є інші пропозиції?

Знизавши плечима, він ковтнув з кишенькової фляжки.

— Бар у «Савої». Якщо ти не дуже голодна.

Вона щільніше запнула пальто:

— Та ні, я не надто вже й зголодніла. А що, як ми тут трохи покатаємось, ти ж виріс у цих місцях, добре їх знаєш, а в мене машина. Ти б показав мені ваші бункери.

— Зимно й гидко, — мовив Харрі. — Смердить сциклинням і мокрим попелом.

— Можемо випалити цигарку, — запропонувала Кая. — І помилуватися краєвидом. Чи маєш кращі пропозиції?

Круїзний пароплав, осяяний вогнями, ніби новорічна ялинка, повільно й безшумно ковзав до міста фіордом унизу. Кая та Харрі сиділи просто на вологому бетоні на самій верхівці бункерів, але не чули холоду, що заповзав у їхні тіла. Кая пригубила з фляжки, яку простягнув їй Харрі.

— Червоне вино у кишеньковій фляжці, — мовила вона.

— Більше у старого в барі нічого не було. То я так, про всяк випадок, узяв. А хто у тебе улюблений актор?

— Давай спочатку ти, — сказала вона й зробила чималий ковток.

— Роберт Де Ніро.

Вона скривилася.

— «Analyze This»? «Meet the Fockers»?

— Я присягнувся йому у вічній любові, подивившись «Taxi Driver» та «The Deer Hunting»^[94]. Воно того вартувало. А твій?

— Джон Малкович.

— М-м-м... Гарзд. А чому?

Вона поміркувала.

— Бо, як на мене, він є втіленням рафінованого зла. Як людська якість — мені це не подобається, але мені до смаку, як він це розкриває.

— Окрім того, рот у нього жіночний.

— Хіба це добре?

— Аякже. Всі найкращі актори мають жіночні роти. Або високий жіночний голос. Кевін Спейсі, Філіп Сеймур Гоффман, — Харрі, добувши пачку сигарет, простягнув їй.

— Лише якщо ти розкуриш для мене, — мовила вона. — Еге, ці хлопці аж ніяк не супермужні.

— Міккі Рурк. Жіночий голос, жіночий рот. Джеймс Вудс — рот для поцілунків, така собі зваблива трояндочка.

— Але голос не такий високий.

— Як бекання. Вівця.

Кая засміялася, взявши розкурену сигарету.

— Веди далі. А ті хлопці, які у фільмах грають мачо, вони ж мають низькі, хрипкі голоси. Згадаймо хоч би Брюса Вілліса.

— Еге, щодо Брюса Вілліса. Хрипки — згода. Але щоб низькі? Hardly^[95].

Харрі, заплющившись, прошепотів фальцетом, звертаючись до міста: «From up here it doesn't look like you're in charge of jack shit!»^[96]

Кая пирхнула, сигарета випала у неї з рота, скотилась донизу кам'яним муром і впала у чагарник. Іскорки посипалися врізнобіч.

— Що, так погано?

— Жах, — схлипнула вона. — Трясця, хотіла ще назвати того актора-мачо з жіночним голосом, але через тебе вилетіло з голови його ім'я.

Харрі знизав плечима:

— Ще згадаєш згодом.

— Ми з Евеном теж мали таке місце, — мовила вона й узяла в Харрі ще одну сигарету, затиснувши її між великим пальцем та вказівним, ніби цвях, який хотіла забити. — Це було лише наше місце, й нам здавалося, що про нього більше ніхто не знає, тож ми могли ховатися там і розповідати одне одному всі секрети.

— То ти хочеш мені про це розповісти?

— Про що?

— Про твого брата. Що з ним сталося?

— Він помер.

— Це я знаю. Я гадав, ти хочеш розповісти все до решти.

— Себто?

— Наприклад, чому ти його канонізувала.

— Хіба я його канонізувала?

— А хіба ні?

Вона довго не зводила з нього погляду.

— Дай вина, — мовила наказовим тоном.

Харрі простягнув їй фляжку, й вона жадібно ковтнула.

— Він лишив записку, — сказала вона. — Евен був чуйний та вразливий. Часом смішливий. Часто усміхнений. Коли він заходив, здавалось, ніби разом з ним входить сонце. Усі проблеми враз випаровувались... саме так, мов роса на сонці. Але випадали й чорні дні, коли все було навпаки. Усі навколо нього затихали, ніби у повітрі літала незбагненна драма, видавалось, ніби її чути у його мовчанні. Як мінорна музика. Що зачаровує й жахає, розумієш? Але все одно скидалося, ніби в його очах причаїлось сонячне сяйво, очі ніби невпинно усміхалися. Навіть лячно ставало.

Вона зіщулилась.

— Це трапилося літньої днини на канікулах, в один із тих днів, які міг влаштувати лише Евен. Тоді ми були у нашій хатинці у Гйомі, я прокинулася рано й пішла відразу у крамничку, купила полуниць. Коли я повернулася, сніданок уже був готовий, і мама гукнула на другий поверх, щоб Евен йшов до столу. Але він не відповів. Часом траплялося, що він спав довгенько. Я зійшла нагору, щоб узяти щось у своїй кімнаті. Проминаючи його кімнату, постукала в його двері, погукала: «Полуниці!» Прочинивши свої двері, я й надалі дослухалася, чи він відповість. Коли заходиш у свою кімнату, зазвичай не роззираєшся, а дивишся туди, де є потрібна річ: на нічний столик, де лежить книжка, яку хочеш узяти, чи на підвіконня та на ящик з блешнями. Я зауважила його не відразу, лише впало в око світло у кімнаті, бо воно було інакшим. Потім глянула убік і лише тоді побачила його босі ступні. Я впізнавала їх з пам'яті, бо кожного разу він платив мені крону, щоб я полоскотала їх: йому подобалося. Перша думка промайнула, що він летить, що він нарешті навчився літати. Мій погляд ковзнув далі. На Евені був блакитний светр, який я сплела власноруч. Він повісився на люстрі на дроті від подовжувача. Мабуть, чекав, поки я прокинуся й піду з дому, а тоді зайшов до мене у кімнату. Мені

хотілося втекти, але ноги не рушили з місця, ніби вросли в підлогу. Я стояла і дивилася на нього, а він висів отак, і я закричала: «Мамо!», точніше, я набрала повітря й відкрила рот, щоб закричати, але не спромоглася вимовити й звуку.

Кая, опустивши голову, струсила попіл з цигарки. Тремтливо зітхнула і продовжила:

— Далі пригадую лише уривчасто. Мені дали ліки, якесь заспокійливе. Коли за три дні я прийшла до тями, його вже поховали. Мені сказали, що то навіть добре, що мене не було на похороні, бо то, можливо, стало б для мене надто страшною уразою. Згодом я занедужала, майже ціле літо пролежала з лихоманкою. Мені завжди видавалося, що його поховали надто поспіхом, ніби соромлячись того, як він помер.

— М-м-м... — Ти казала, що він лишив записку?

Кая глянула на фіорд.

— Так, на моєму нічному столику. Він написав, що має нерозділене кохання до дівчини, яка ніколи не покохає його у відповідь. Що він не хоче жити й просить пробачити йому біль, якого нам заподіяв, адже знає, що ми його любимо.

— Гм.

— Відверто кажучи, я дуже здивувалася. Евен ніколи не казав мені ні про яку дівчину, а ми розповідали одне одному майже все. І якби не Роар...

— Роар?

— Так. Того літа я вперше закохалася. Він був такий ласкавий і терплячий, навідував мене щодня, поки я нездужала, й слухав мої розповіді про Евена.

— Про те, якою незрівнянно прекрасною людиною він був.

— Саме так.

Харрі знизав плечима:

— Я робив те саме, коли померла мати. Ейстейн не був таким терплячим, як Роар. Тож спитав мене навпростець: може, я

збираюся започаткувати нову релігію?

Кая, тихо засміявшись, затигнулася сигаретою.

— Гадаю, Роар з часом відчув, що мої спогади про Евена витіснили решту, включно з самим Роаром. Наш роман був нетривалим.

— Гм. Але Евен лишився.

Вона кивнула:

— За кожними дверима, які я відчиняю.

— Отже, через це, правда?

Кая знову кивнула.

— Повернувшись з лікарні тим літом, я не могла відчинити двері до своєї кімнати. Не змогла і все. Бо знала: щойно відчиню — він висить там. Знову. І це буде моя провина.

— Це завжди наша провина, адже так?

— Так.

— І ніхто не переконає нас у протилежному, навіть ми самі.

— Харрі, викинувши недопалок у темінь, запалив нову сигарету. Пароплав унизу спинився коло пристані.

У бійницях бункерів журливо завивав вітер.

— Чому ти плачеш? — спитав він тихо.

— Бо це моя провина, — прошепотіла вона, сльози котилися по її щоках. — Я винна в усьому. Ти ж знав це весь час, чи не так?

Харрі затигнувся. Вийняв з рота сигарету й дмухнув димом на вогник.

— Ні, не весь час.

— А коли?

— Тоді, як побачив обличчя Бйорна Гольма в дверях будинку на Хольменвейєн. Бйорн Гольм — добрий експерт, але він не Роберт Де Ніро. Я враз побачив, що він справді здивований.

— Оце й усе?

— Цього було досить. За виразом його обличчя я зрозумів, що він і гадки не мав, що я вийшов на слід Лейке. Отже, він не бачив його імені на моніторі мого комп'ютера і це не він розповів про все Бельману. Тож якщо кріт — не Бйорн, то лишається лише одна людина.

Кая кивнула й змахнула сльози.

— Чому ти нічого мені не сказав? Нічого не заподіяв? Не відтяв мені голови?

— Навіщо? Я припустив, що ти мала на те поважні причини. Вона похитала головою, вже не стримуючи сліз.

— Гадки не маю, що він тобі наобіцяв, — мовив Харрі. — Може, якусь вагому посаду у новому всемогутньому Крипосі. І я мав рацію, кажучи, що чоловік, у якого ти закохалася, — одружений, що пообіцяє покинути заради тебе дружину й дітей, але ніколи так не вчинить.

Вона тихо схлипувала, опустивши голову, наче та зненацька нестерпно поважчала. Як квітка під дощем, подумав Харрі.

— Я тільки не збагну, чому ти зажадала зустрічі зі мною сьогодні увечері, — сказавши це, він несхвально глянув на сигарету. Може, почати палити якісь інші? — Спочатку я вирішив, що ти хочеш зізнатися, що це ти — кріт. Але хутко збагнув, що причина не в цьому. Чи ми на щось чекаємо? Щось має трапитись? Адже я уже поза грою, то яка тепер від мене шкода?

Вона, глянувши на годинник, шморгнула носом.

— Ми можемо поїхати до тебе додому, Харрі?

— Навіщо? На нас хтось там чекає?

Вона кивнула.

Харрі залпом випив рештки з фляжки.

Двері були зламані. Дерев'яні тріски на сходах свідчили, що довбали ломом. Без мудрувань. Не намагаючись ламати обережно. Так діє поліція.

Харрі озирнувся на сходах і глянув на Каю, котра, вийшовши з машини, стояла, схрестивши руки на грудях. Потім зайшов у будинок.

Вітальня стояла темна, єдине світло сюди проникало з відкритого бару. Але й цього було достатньо, щоб упізнати чоловіка, який сидів у тіні біля вікна.

— Комісарє Бельмане, — мовив Харрі, — ти сидиш у батьковому кріслі.

— Я насмілюся на це, — сказав Бельман, — бо канапа має доволі своєрідний запах. Навіть пес злякався.

— Чи можу я щось тобі запропонувати? — Харрі кивнув у бік бару й сів на канапу. — Чи ти вже сам причастився?

У напівп'єтмі Харрі зауважив, що комісар похитав головою.

— Не я, пес знайшов.

— М-м-м... Гадаю, ви маєте ордер на обшук, але мені цікаво, на якій підставі?

— Анонімне повідомлення про те, що ти контрабандою завіз у країну наркотики, використавши для цього невинну людину, й що, ймовірно, вони у твоїй оселі.

— Справді?

— Собака, натренований шукати наркотики, знайшов дещо — кавалок жовто-коричневої речовини, загорнений у фольгу. Незрозумілої речовини, не схожої на ті, що ми зазвичай конфіскуємо у межах країни. Оце й думаємо, чи не віддати його на аналіз.

— Думаєте?

— Можливо, це опіум, а може, пластилін чи глина. Усе залежить від...

— Від чого залежить?

— Від тебе, Харрі. Й від мене.

— Невже?

— Якщо погодишся зробити нам послугу, може, я таки вирішу, що це пластилін, і нічого не віддаватиму в лабораторію. Адже керівник має заощаджувати ресурси, чи не так?

— Ти керівник, тобі видніше. Що за послуга?

— Ти — людина, з якою можна говорити відверто, тому, Холє, скажу тобі все, як є. Хочу, щоб ти взяв на себе роль цапа-відбувайла.

На самісінькому дні пляшки «Джима Біма», що стояла на журнальному столику, виднілося щось коричневе, але Харрі утримався від спокуси прикласти її до губ.

— Щойно ми мусили відпустити Тоні Лейке, позаяк чоловік має непохитне алібі щонайменше у двох випадках убивств. Усе, що ми на нього маємо, — це дзвінок одній із жертв. Ми надто відверті були із пресою. Тепер ЗМІ укупі з Лейке та його майбутнім тестем зададуть нам перцю. Сьогодні увечері маємо зробити заяву для преси. Й у цій заяві говоритиметься, що затримання відбулося на основі ордера, який ти, досить неоднозначна особистість Харрі Холє, маніпуляціями отримав у бідолашного недосвідченого прокурора в Управлінні поліції. Усе було суто твоєю ініціативою, ти діяв особисто, тож саме ти й береш на себе відповідальність. Крипос має до справи лише частковий стосунок, позаяк там припустили, що арешт — незаконний, втрутились під час допиту, з'ясували всі обставини справи. Потому Лейке негайно відпустили. Ти підеш зі мною й підпишеш заяву для преси й більше ніколи про все це й словом не проходишся. Зрозумів?

Харрі ще раз кинув оком на рештки на дні пляшки.

— М-м-м... Оце так! Невже ти гадаєш, що преса отак просто все проковтне після того, як ти гордо заявив, що арешт — то твоя особиста заслуга?

— Я лише взяв на себе відповідальність, саме так зазначатиметься у заяві для преси. Мій обов'язок як керівника

— очолити затримання, навіть якщо ми мали підозри, що поліцейський помилився. Але коли Харрі Холе згодом почав наполягати, що має грати під час операції провідну роль, я не заперечував, оскільки, по-перше, він старший інспектор, а по-друге, не є співробітником Крипосу.

— А моя мотивація в тому, що я маю це підписати, бо якщо ні — то мене засудять за контрабанду й зберігання наркотиків?

Бельман, склавши долоні дашком, погойдався у кріслі.

— Саме так. Але найістотніше у цій мотивації те, що тебе можуть посадити у КПУ, і негайно. Прикро, але тобі краще було б провести цей час у лікарні з батьком, адже йому, як на мене, зовсім мало лишилось. І це справді прикро.

Харрі відхилився на спинку канапи. Він знав, що теоретично мав знавісніти. І що колишній Харрі, отой — молодий, — безперечно, оскаженів би. Але теперішньому Харрі над усе кортіло устромити носа в канапу, яка смерділа блювотинням та потом, заплющитися й сподіватися, що вони всі підуть геть: Бельман, Кая, тіні при вікні. Але мозок за звичкою міркував далі.

— Якщо не зважати на мене, — почув Харрі власні слова, — невже Лейке особисто підтвердить цю версію? Він же знає, що його заарештовував й допитував саме Крипос.

Він збагнув, яку почує відповідь, перш, ніж Бельман озвався:

— Лейке знає, що будь-який арешт — це завжди пляма на репутації, певні підозри. Що само по собі не до душі Лейке саме зараз, коли він намагається заслужити довіру інвесторів. І найкращий спосіб позбутися такої тіні на імені — підтвердити версію, що арешт — сліпий постріл, наслідок нехлюйства представника поліції, який з'їхав з глузду. Згоден?

Харрі згідливо кивнув.

— Поза тим, це має стосунок до честі мундира... — додав Бельман.

— Отже, я врятую честь поліцейського мундира, якщо візьму всю провину на себе, — мовив Харрі.

Бельман посміхнувся:

— Я завжди був певен, що ти тямущий чоловік, Холе. Чи з цього випливає, що ми порозумілися?

Харрі замислився. Якщо Бельман зараз піде, то можна перевірити, чи дійсно у тій пляшці ще лишилась крапля віскі. Він кивнув.

— Ось заява для преси. Хочу, щоб ти підписав отут, унизу. — Бельман подав через стіл аркуш паперу та ручку. Для читання було занадто темно. Та це вже не важило нічого. Харрі підписав.

— Чудово, — мовив Бельман, схопив аркуш і скочив на ноги. У світлі вуличного ліхтаря бойова раскраска на його обличчі засвітилася. — І загалом, це на краще для нас усіх. Поміркуй про це, Харрі. І трішки перепочинь.

«Милосердна дбайливість переможця», — промайнуло у думках Харрі. Він заплющив очі й відчув, як сон розкриває йому свої обійми. Потім поволі розплющив очі, обережно підвівся й пішов слідом за Бельманом на сходи. Кая досі стояла біля авто, схрестивши руки на грудях.

Харрі побачив, як Бельман по-змовницькому кивнув Каї, котра у відповідь знизала плечима. Побачив, як Бельман, перейшовши через дорогу, сів у авто — те саме, яке він помітив на Людер-Сагенс-гате того вечора, потім завів двигун і поїхав геть. Кая підійшла до сходів. Голос у неї захрип від сліз.

— Чому ти вдарив Бйорна Гольма?

Харрі розвернувся, намірившись повернутися до оселі, але вона була меткіша, пододала східці за два кроки, стала між ним та дверима, заступаючи шлях. Він відчув на своєму обличчі її гарячковите дихання:

— Ти ударив його лише після того, як зрозумів, що він не завинив. Навіщо?

— Іди, Кає!

— Не піду!

Харрі поглянув на неї. Хіба таке поясниш? Несподіваний біль, коли розумієш, у чому річ. Біль, через який лупиш у здивоване, місяцеподібне, ні в чому не винне обличчя, яке є дзеркальним відбитком твоєї власної щирої довірливості.

— Що ти хочеш знати? — спитав він і сам відчув, як голос наливається металом від гніву. — Адже я справді довіряв тобі, Кає. Тож мені лишається тільки привітати тебе. Вітаю з прекрасно виконаним завданням. А тепер дозволь мені піти до хати, гаразд?

Він побачив, як в її очах знову забриніли сльози. Потім вона ступила крок убік, і він увійшов, хитаючись, у будинок і зачинився зсередини. Стояв у коридорі, у беззвучному вакуумі, у несподіваній пустці, у неймовірній безвісті.

Розділ 47. Страх темноти

Улав Холе закліпав у темноті.

— Це ти, Харрі?

— Я.

— Зараз ніч?

— Так.

— Як твої справи?

— Живий.

— Можна увімкнути світло?

— Не треба. Маю тобі дещо розповісти.

— Упізнаю цей тон. Не певний, що хочу це почути.

— Все одно завтра прочитаєш у газеті.

— Маєш іншу версію, яку прагнеш мені повідати?

— Ні. Я лише хочу розповісти першим.

— Ти пив, Харрі?

— То ти слухатимеш?

— Дід твій пив... Я любив його. І п'яного, й тверезого. Мало яка людина скаже таке про питущого батька. Ні, не бажаю я нічого чути.

— Гм...

— Я й тобі те ж саме скажу. Я тебе любив. Завжди. П'яного й тверезого. Хоча це неважко. Ти завжди був войовничий. Скільки пам'ятаю — воював з усіма, з самим собою теж. Але любити тебе — це найлегше, Харрі.

— Тату...

— На жаль, часу обмаль, щоб поговорити про важливе, Харрі. Не знаю, чи казав я тобі, синку, може, й казав, але часом ми так багато й так часто про щось розмірковуємо, що нам видається, наче ми міркували про це уголос... Я завжди пишався тобою, Харрі. Чи часто я казав тобі про це?

— Я...

Улав Холе вслухався в темряву.

— Ти що — плачеш, синку? Пусте. А знаєш, з чого я пишався найбільше? Я тобі ніколи не розповідав, але якось нам зателефонував твій учитель зі школи, тоді ти ходив у середню школу. Сказав, що ти знов устряв у бійку на задвірку. Із двома старшими од тебе хлопчачками. Того разу тобі було сутужно... Тебе відвезли у поліклініку, — довелося зашивати губу й рвати розхитаний зуб... Пригадуєш, я тоді урізав тобі кишенькові? А перегодом Ейстейн розповів усе. І як ти накинувся на них, бо вони налили Валянкові у наплічник води з фонтанчика... Хоча, здається, Валянок тобі не надто подобався. Ейстейн сказав, що тобі тоді добряче дісталось... Ти нізащо не хотів поступатися... Падав і піднімався... Зрештою у тебе так сильно заюшила кров, що хлопчачки злякалися й повтікали.

Улав Холе тихо засміявся.

— Тоді я не сказав тобі нічого, не хотів приохочувати тебе до бійки. Але я мало не до сліз пишався тобою... Ти був такий сміливий, синку. Ти боявся темноти, але все одно заходив у темні закутки. Я почувався батьком, який пишається своїм сином понад усе на світі... Я тобі про це говорив, Харрі? Харрі? Ти тут?

Вільний. Пляшка шампанського розтрощена об стіну, і бульбашки, мов киплячі мізки, стікають шпалерами на світлини, вирізки з газет, на роздруковане фото Харрі Холе з Інтернету, — він бере всю провину на себе. Я — вільний від провини, вільний для того, щоб знову послати світ до бісової матері! Босоніж ступаю по скалках, втоптую їх у долівку, чую їхній хрускіт під ногами. Я ковзаю у власній крові, захлинаючись від сміху. Вільний. Вільний!

Розділ 48. Гіпотеза

Керівник відділу убивств Південного округу міста Сіднея Ніл Маккормак пригладив сивіюче волосся, не зводячи очей із дівчини в окулярах, що сиділа на протилежному боці столу для допитів. Вона прийшла до нього просто з видавництва, у якому працювала. Зодягнена у простий костюм, але щось у вигляді Іски Пеллер підказувало, що це вбрання недешево, просто не розраховане на таких простаків, як він. Але адреса, за якою вона мешкала, не свідчила про заможність. Брістоль — не надто престижний район Сіднея. Дівчина видалась йому дорослою й розумною. Безперечно, вона не належить до тих, хто стане драматизувати, вигадувати лише для того, щоб привернути увагу. Поза тим, це вони викликали її, а не вона сама прийшла у поліцію. Маккормак глянув на годинник. Він умовився з сином по обіді вийти в океан, вони мають зустрітися на Вотсон-бей, де на пристані була припнута їхня яхта. Тож він сподівався, що цей свідок не забере багато часу. До того воно й ішло, аж до останньої хвилини.

— Міс Пеллер, — звернувся Маккормак, відхиляючись на спинку крісла й склавши руки на досить помітному черевці. — А чому ви про це не розповідали раніше?

Вона знизала плечима:

— З якої речі? Мене ніхто про це не питав, та й стосунку до убивства Шарлотти я не бачу. Я розповідаю зараз, бо ви так докладно мене розпитуєте. Мені здавалось, що вас цікавить те, що відбулося у хатинці, а не цей... епізод, який трапився згодом. Дрібний епізод, який швидко пережили й забули. Таких, як він, є скрізь повно, й пересічній людині просто ніколи переслідувати кожного покидька.

Маккормак пробурмотів щось собі під носа. Вона, певна річ, має рацію. Навіть він не відчував охоти розмотувати цю справу. Клопоту і неприємностей не збудешся, коли зв'яжешся з людиною, яка має стосунок до поліції. Він зиркнув у вікно. Сонячні промені відбивались у затоці Порт-Джексон, а над Менлі досі клубочився дим, хоча відколи загасили останню пожежу у чагарниках, минув уже тиждень. Дим відносило на південь. Дмухав чудовий теплий північний вітерець. Наче створений для того, щоб пливати під вітрилом. Маккормаку Харрі Холе був до душі. Чи Ховлі, як він називав норвежця. Чоловік виконав чудову роботу, допомагаючи їм у розслідуванні кривавого убивства клоуна. Але голос височезного білявого норвежця у слухавці був геть виснажений. Маккормак щиро сподівався, що Хоулі не збирається знову запити по-чорному.

— Почнімо спочатку, пані Пеллер.

Мікаель Бельман увійшов до залу засідань «Один», й усі розмови враз затихли. Він став за кафедру, широко розставивши ноги, поклав перед особою нотатки й під'єднав комп'ютер до проектора. Слідча група цього разу складалася з тридцяти шести чоловік, що було втричі більше, ніж під час розслідування звичайного убивства. Вони так довго добалися безрезультатно, що йому повсякчас доводилось їх підбадьорювати, але, хай там як, вони молодці. Тому Бельман дозволив собі й своїм людям заарештувати Тоні Лейке — тоді це видавалося справжньою беззаперечною перемогою.

— Чи ви читали сьогоднішні газети? — повів він, дивлячись на зібрання.

Він порятував те, що ще можливо було. На перших шпальтах двох найбільших газет майоріла одна й та сама світлина: Тоні Лейке сідає в авто біля стін Управління поліції. Третя надрукувала архівне фото Харрі Холе, яке зробили під час телешоу, коли він розповідав про Сніговика.

— Як бачите, Харрі Холе взяв усю відповідальність на себе. Це правильне й цілком слушне рішення.

Його голос луною відбився од стін, і він побачив зморені тривалим безсонням обличчя. Чи це щось інше? Тоді це треба здолати. Бо зараз ситуація загострилася ще більше. Заходив шеф Крипосу й сказав, що телефонували з міністерства й розпитували. Пісок у годинникові сипався швидко.

— Отже, ми більше не маємо головного підозрюваного, — мовив він. — Але є й гарна новина: у нас знайшлися нові ниточки, кожна з яких веде з Ховасхютти в Устаусет.

Він клацнув кнопкою, й на екрані з'явилася перша сторінка презентації у «Пауер пойнт», яку він зробив уночі.

Йому стачило півгодини, щоб розповісти про всі наявні у них факти, разом з іменами та датами, а також можливими маршрутами.

— Питання у тому, — мовив він, вимикаючи комп'ютер, — про яке убивство йдеться. Гадаю, можна виключити типове серійне убивство. Жертви не належать до якоїсь певної групи населення, але мають зв'язок з певним місцем та часом. Отже, небезпідставно припустити, що йдеться про якийсь особливий мотив, який можна вважати раціональним. Якщо так, то наше завдання значно полегшується: знайдемо мотив — убивця в наших руках.

Бельман зауважив, що чимало з присутніх згідливо кивнули.

— Проблема у тім, що ми не маємо свідків, які були б спроможні нам про щось розповісти. Іска Пеллер, єдиний свідок, про якого ми знаємо й яка досі жива, тоді добу пролежала у ліжку нездужаючи. Решта чи то померли, чи то не заявили про себе. Зокрема ми знаємо, що Аделе Ветлесен була там із хлопцем, з котрим недавно познайомилася. Як видається, ніхто з її знайомих нічого про нього не знає, тож маємо підстави вважати, що знайомство тривало недовго. Ми

перевіряємо, з якими чоловіками вона контактувала телефоном чи через Інтернет, але це вимагає часу. І допоки ми не маємо свідків, слід установити власну точку відліку. Отже, нам потрібні гіпотези щодо мотиву. Що могло правити за мотив до убивства щонайменше чотирьох людей?

— Ревнощі або голоси, які наказували вбивати, — почулося з глибини зали. — Перевірено з досвіду.

— Згода. А у чиїх головах зазвичай лунають голоси, які наказують убивати?

— У тих, хто має психічну хворобу з її історією, — мовив хтось із сильною північною, фінмаркською говіркою.

— І у тих, хто її не має, — заперечив інший голос.

— Гарзд. А хто катується ревнощами?

— Коханець або чоловік когось із тих, хто там був.

— І про кого йдеться? — спитав Бельман.

— Але ж ми перевірили алібі коханців жертв і можливі мотиви, — заперечив хтось. — Адже це ми завжди перевіряємо в першу чергу. Коханців у жертв або не було, або ми викреслили їх з переліку підозрюваних.

Мікаель Бельман усвідомлював, що вони щосили тиснуть на газ, але колеса буксують у тій самій колії, у якій зав'язли вже давно. Але важить, що вони досі ладні тиснути на газ. Він був певен, що Ховасхютта — то саме та колода, яку можна підіпхнути під колеса, щоб виїхати на шлях.

— Але ж ми позначили не всіх коханців та чоловіків, — гойдаючись на підборах, зауважив Бельман. — Лише тих, хто не викликав підозр. А в кого на час убивства не було алібі?

— У Расмуса Ульсена!

— Отож. Коли я спілкувався з ним у стортингу, він зізнався, що кілька місяців тому дружина його трохи приревнувала. Що була дівка, до якої він залицявся. І Маріт Ульсен поїхала у Ховасхютту на кілька днів, щоб оговтатись. А якщо вона там не

лише розмірковувала, а ще й мстилася? І ось іще. Тієї ночі, коли жертви були у Ховасхютті, Расмуса Ульсена не було в Осло, бо він забронював собі номер в Устаусеті. Чому Расмус опинився у тих місцях, коли його дружина була у Ховасхютті? Чи він ночував у готелі, чи пустився у невеличку подорож на лижах?

Погляди присутніх уже не видавались заспаними й втомленими, він майже спромігся розпалити їх. Він чекав на відповідь. Відверто кажучи, коли слідча група аж така численна, влаштування невеличкого мозкового штурму не є найслушнішим прийомом, щоб розворушити підлеглих. Але вони вже давно працюють над цією справою, кожен понабивав собі синців, переконав у хибності своїх непомильних припущень і фактичних гіпотез і від того похнюпив носа.

Один із молодиків бовкнув:

— Можливо, тієї ночі він зненацька з'явився у хатинці, застав її на гарячому, а заскочивши її, знову зник? А згодом усе тихо й спокійно спланував.

— Не виключається й таке, — мовив Бельман, підійшов до кафедри і взяв аркуш зі своїх паперів. — Перший аргумент на доказ цієї версії я щойно отримав з центру «Теленору». За записом, Расмус Ульсен уранці того дня спілкувався з дружиною по телефону. Припустімо, що він не знав, до якої хатинки вона прямує. Другий аргумент — дані про погоду: протягом ночі яскраво сяяв місяць і видимість була гарною, тож він так само міг дістатися хатинки, як і Тоні Лейке. Перший аргумент проти — нащо йому вбивати ще когось, окрім дружини та її ймовірного коханця?

— А раптом у неї їх було кілька? — вигукнула одна зі слідчих, низенька та грудаста. Бельман був переконаний, що вона лесбійка, отож його звеселяла думка: а чи не запросити її якось увечері до Каї? Звісно, лише думка. — Може, вони там справжню оргію влаштували...

Залою прокотився сміх. Чудово, в оточенні запанувало пожвавлення.

— Може, він не зауважив, з ким вона лежить — з чоловіком чи жінкою, бачив лише, що під простирадлом хтось вовтузиться, — мовив хтось. — От і вирішив перестрахуватись.

Знову вибух сміху.

— Досить! Ми не маємо часу на цю маячню! — вигукнув Ескільдсен, один з найдосвідченіших слідчих, ніхто достеменно не знав, скільки він уже тут працює. У кімнаті запанувала тиша. — Ви, жовтодзьобики, певно, гадки не маєте про справу, яку ми розкрили кілька років тому. Тоді всі вирішили, що в Осло з'явився серійник, — вів далі Ескільдсен. — Коли його схопили, виявилось, що мотив у нього був лише в одному випадку. Але позаяк він знав, що стане найпершим підозрюваним, йому довелося вбивати інших, щоб скидалося, ніби це серія убивств, скоєних божевільним злочинцем.

— Дідько! — вигукнув якийсь молодик. — Невже відділ убивств дійсно спромігся розкрити цю справу? Може, лише випадково?

Хлопчина, усміхаючись, роззирався навсібіч, чекаючи схвальних відгуків, але намарне, і його обличчя поволі зайнялося рум'янцем. Адже всі, хто хоч недовго розслідував убивства, добре пам'ятали цю справу. У поліцейських школах Норвегії на ній вчилися — то був зразок. Вона стала легендою. Як і той, хто її розкрив.

— Харрі Холе.

— G'day, Holy, mate. Neil McCormack here. How are you? And where are you?^[97]

Маккормака зовсім виразно почулося, що Харрі відповів «у комі», але, може, то назва якогось норвезького містечка.

— I talked to Iska Peller^[98]. Вона не спромоглася нічого розповісти про у ніч, а от щодо наступного вечора, то...

— Слухаю!

— Їх із подругою забрав до себе місцевий поліцейський і влаштував у своїй оселі. Виявляється, поки панна Пеллер спала, намагаючись побороти грип, Шарлотта з поліцейським у вітальні випили по келихові, а потім буцімто він намагався звабити дівчину. Це було так навально, що Шарлотта почала кликати на допомогу. Іска Пеллер прокинулась і ввійшла до кімнати, де поліцейський уже встиг здерти з дівчини лижні штани до колін. Він припинив домагання, і міс Пеллер з подругою рушили на залізничну станцію, щоб заночувати в готелі у містечку, яке, здається...

— Єйлу.

— Дякую.

— Ніле, ти кажеш, «намагався звабити», що ти маєш на увазі? Хотів згвалтувати?

— Ні. Я довго перебирав формулювання, поки ми з міс Пеллер зійшлися на визначенні. Вона розповіла, що буцімто поліцейський спустив з подруги штани проти її волі, але до інтимних місць не торкався.

— Але ж...

— Звісно, ми цілком можемо припустити, що саме це він мав на меті, але стверджувати напевне не можемо. Сенс у тому, що нічого протизаконного не сталося. Міс Пеллер з цим згодна, вони й не збиралися писати на нього заяву, а лише виїхали спішно. Поліцейський навіть знайшов якогось сільського чолов'ягу, який довів усіх трьох до станції й допоміг сісти на потяг. За словами міс Пеллер, поліцейський не дуже переймався тим, що сталося, і більше прагнув отримати номер

телефону подруги, ніж її прощення. Ніби йшлося про буденну справу, яка повсякчас трапляється між чоловіком та жінкою.

— Гм. Щось іще?

— Ні, Харрі. Правда, ми, як ти й радив, надали їй поліцейську охорону. Цілодобову обслугу, їжу і все необхідне доставляють до дверей. Вона може грітися під сонечком. Якщо у Брістолі воно світитиме.

— Дякую, Ніле. Якщо щось...

— ...вигулькне, то я зателефоную. І навпаки.

— Певна річ. Take care^[99].

Таке скажеш, подумав Маккормак і, поклавши слухавку, поглянув на синє пообіднє небо. Зараз, улітку, дні набагато довші. Все-таки він ще встигне півтори години прогулятися під вітрилом, поки стемніє.

Харрі підвівся й попрямував у душ. Простояв двадцять хвилин не ворущачись, підставивши тіло під гарячу воду. Потім вийшов, витер розпарену шкіру, що вкрилася червоними плямами, й одягнувся. Глянув на мобільний і зауважив, що поки спав, пропустив вісімнадцять викликів. Отже, вони таки умудрилися дістати його номер. Він упізнав перші цифри телефонних номерів трьох найбільших газет і двох головних телеканалів: вони всі мають комутатори з нулями й однаковими цифрами. Останні цифри відрізнялися, — вочевидь, то були номери різних журналістів, що прагнули коментарів. Не знати чому, але його погляд зачепився за один номер. Мабуть, через те, що якісь байти у його мозкові орудували запам'ятовуванням номерів. До того ж, перші цифри свідчили, що номер ставангерський. Він подивився у перелік дзвінків і знайшов номер Колбйорнсена.

Харрі зателефонував і, зав'язуючи черевики, тримав слухавку плечем. Виявилось, що йому вже час купувати нові. Відірвалася

металева набійка, з якою можна було вільно наступати навіть на цвяхи.

— Трясця, Харрі. Ти сьогодні у газетах герой дня. Справжня зірка. Що каже начальник?

Голос у Колбйорнсена був ніби з похмілля. А може, просто хворий.

— Хтозна, — відповів Харрі. — Я з ним не балакав.

— Відділ убивств поза грою, у всьому винен лише ти. Це твій шеф змусив тебе take one for a team?^[100]

— Ні.

Запала тиша, після якої знову запитання:

— Але ж не Бельман?

— Чого тобі, Колбйорнсене?

— Хай тобі грець, Харрі. Я, так само як і ти, розпочав somewhat^[101] нелегальне окреме розслідування. Я спершу хотів би упевнитись, чи ми досі — одна команда?

— Та немає у мене ніякої команди, Колбйорнсене.

— А я чую, що ти досі з нами, у нашій команді. Лузерів.

— Скоро вилечу.

— Я знову говорив зі Стіне Ельберг, до якої підбивав клинці Еліас Скуг.

— Ну?

— Виявляється, Еліас Скуг повідав їй про те, що відбувалося тієї ночі у хатинці, трохи більше, ніж я дізнався на першому допиті.

— Я починаю вірити в дієвість повторного допиту, — сказав Харрі.

— Що?

— Та нічого. Ну ж бо, розповідай.

Розділ 49. «Бомбей-Гарден»

«Бомбей-Гарден» належав до тих закладів, які, на перший погляд, навіть існувати не мають права. Але, на відміну від модних конкурентів, якимось лишаються на плаву рік у рік. Розташувався заклад у східній частині Осло, у жахливому місці: на бічній вулиці просто поміж колишнім складом пиломатеріалів і будівлею закритої фабрики, у якій наразі містився якийсь театр. Заклад повсякчас позбавляли ліцензії за торгівлю алкоголем, а позаяк вони постійно порушували правила, те саме стосувалося й права готувати їжу. Якимось санстанція виявила на кухні гризуна невизначеного виду, утім, явного родича *Rattus norvegicus*^[102]. На аркушах звіту представник санстанції щедро сипав епітетами, назвавши кухню «місцем злочину», де, «безперечно, коїлися убивства наймерзнішого характеру». Незначний прибуток отримували від вишикуваних уздовж стіни ігрових автоматів, з яких регулярно цупили готівку. Утім, на те, що в'єтнамці, власники закладу, відмивали у ньому гроші від торгівлі наркотиками, не було схоже, хоча дехто їх у цьому й підозрював. Причина, чому «Бомбей-Гарден» лишався на плаву, ховалася у глибині закладу за двома замкненими дверима. Там розташовувався так званий приватний клуб, потрапити у який можна було, лише ставши його членом. На практиці це означало, що за барною стійкою клієнт писав заяву, щоб його прийняли до клубу, прохання тут-таки, на місці, й задовольняли, — відвідувач платив сто крон річного внеску, його проводили досередини й зачиняли за ним двері.

Людина опинялася в просякнутій куривом кімнаті — оскільки закон, який забороняє палити у громадських місцях, на приватні клуби не поширюється. Перед відвідувачем стояв

овальний іподром в мініатюрі — чотири на два метри. Поле було вкрите зеленим сукном і розділене на сім доріжок. Доріжками рухались сім пласких коней, настромлених на спиці. Швидкість кожного коника визначав комп'ютер, який гучно гарчав під столом і, за словами багатьох, був зовсім непередбачуваний і безсторонній. Тобто за випадковою комп'ютерною вибіркою окремі коники з більшою імовірністю розвивали більшу швидкість, що впливало на співвідношення ставки до виграшу й подальшу виплату. Члени клубу, завсідники й новачки, сідали навколо іподрому в зручних шкіряних кріслах, що оберталися, палили цигарки й пили місцеве пиво за спеціальними цінами для членів клубу, заохочуючи коників чи комбінацію, на котру поставили гроші.

Клуб діяв у сірій правовій зоні, тож, за правилами, якщо у залі було дванадцять чи більше членів клубу, то ставки обмежувались сотнею крон на один забіг. Якщо ж присутніх було менше дванадцяти, тоді, згідно зі статутом клубу, їх вважали невеликою товариською компанією, яка гуртувалася у приватному клубі. А у невеличкій приватній компанії ніхто не завадить дорослим людям битися об заклад приватно, тож зроблені за таких умов ставки були особистим бажанням кожного члена. Через це у потаємному закуткові «Бомбей-Гарден» навдивовижу часто купчилося саме одинадцяттеро відвідувачів. До речі, чому в назві фігурує бомбейський сад, ніхто гадки не мав.

О 14:10 чоловіка, який зовсім недавно, а саме сорок секунд тому, став членом клубу, впустили до кімнати, де, окрім нього, було лише двоє: член клубу, який сидів у шкіряному кріслі спиною до нього, й чоловік, схоже в'єтнамець, який, судячи з жилета, котрий зазвичай носять круп'є, був адміністратором на тоталізаторі.

Фланелева сорочка мало не лопалася на широкій спині чоловіка, який сидів у кріслі-вертушці. На комір спадали чорні кучері.

— Виграєш, Кронглі? — спитав Харрі, сідаючи у крісло поруч з поліцейським.

Кучерява голова ленсмана обернулася до нього.

— Харрі! — скочив він на ноги, виказуючи щиру радість у голосі й на обличчі. — Як ти знайшов мене?

— А чому ти вирішив, що я тебе шукав? Може, я тутешній постійний гість?

Кронглі розреготався, не відриваючи погляду від коней, які скакали уздовж довгастого борту, на спині кожного сидів олов'яний жокей.

— Та ні-і-і. Я приходжу сюди щоразу, як буваю в Осло, але тебе ніколи не бачив.

— Гараз. Дехто підказав мені, що я, ймовірно, знайду тебе тут.

— Трясця, невже про це вже знають? Може, це й не найліпше місце для поліцейського, хоч і не виходить за рамки того, що вважають легальним.

— До речі, про легальність, — мовив Харрі, хитнувши головою в бік круп'є, який показував на кухоль з пивом. — Саме про неї я й хотів з тобою побалакати.

— Говори, — сказав Кронглі, не відриваючи погляду від того, що діялось на полі, де саме зараз, наближаючись до повороту, вирвалася наперед синя кобила на крайній доріжці.

— Іска Пеллер, австралійська панянка, яку ти забрав з Ховасхютти, каже, що ти підбивав клинці до її подруги Шарлотти Лолле.

Зосереджений вираз обличчя Кронглі був незворушний. Харрі чекав. Нарешті Кронглі поглянув на нього.

— Ти хочеш, аби я щось сказав щодо цього випадку?

— Якщо твоя ласка, — мовив Харрі.

— Про мене... «Підбивав клинці» — не зовсім точно. Ми трішки пофліртували. Цілувалися. Я захотів продовження. А вона повелася так, що, мовляв, не варто. Я спробував наполягти на своєму — ну, ти ж знаєш, саме цього часом жінки чекають від чоловіків, бо це ж частина рольової гри в природі. Ото й по всьому.

— Не надто збігається з картиною, що, за словами Іски Пеллер, розповідала її подруга. Гадаєш, Пеллер обманює?

— Ні.

— Ні?

— Просто, як на мене, Шарлотта захотіла трохи уяскравити історію. Дівчата-католички часто прагнуть видаватися цнотливішими, ніж вони є насправді.

— Вони забажали заночувати у Єйлу, а не у тебе. Попри те, що Пеллер нездужала.

— Так це саме панянка з Австралії наполягла на тому, щоб вони поїхали. Гадки не маю, які стосунки у цих двох дівок, адже відносини між подругами часто бувають досить заплутаними. До речі, закладаюся, що у Пеллер коханця немає. — Він підніс до рота кухоль з пивом. — А навіщо воно тобі, Харрі?

— Дивно. Бо коли Кая Сульнес приїздила в Устаусет, ти не розповів їй, що зустрічався з Шарлоттою Лолле.

— А ще дивно, що ти й досі марудишся з цією справою. Я гадав, вона вже у підпорядкуванні Крипосу, надто після того, що я прочитав у сьогоднішніх газетах. — Увагу Кронглі знову привернули коні. Вийшовши з повороту, жовтий кінь на третій доріжці випереджав решту аж на цілісінький олов'яний корпус.

— Певна річ, — відповів Харрі. — Але згвалтування досі розслідують у відділі убивств.

— Згвалтування? Схоже, ти врешті протверезів, Харрі?

— Гарзд, — мовив Харрі й добув з кишені пачку цигарок. — Я тверезіший, ніж був ти, Кронглі. — Він встроїв зігнуту цигарку до рота. — Щоразу, коли ти гамселив та гвалтував свою колишню подружку в Устаусеті.

Кронглі різко обернувся до Харрі, зачепивши ліктем кухоль з пивом. Рідина вихлюпнулась на зелене сукно, мокра пляма стала розповзатися полем, мов вермахт на мапі Європи.

— Я щойно повернувся зі школи, де вона працює, — вів далі Харрі, розкурюючи цигарку. — Саме вона й розповіла, що я, найпевніше, знайду тебе тут. А ще сказала, що, полишаючи тебе в Устаусеті, вона радше тікала, ніж переїздила. І що ти...

Продовжити Харрі не встиг. Кронглі виявився метким, він, копнувши ногою, повернув його крісло й напав ззаду, перш ніж Харрі спромігся якось відреагувати. Холе відчув, як ленсман схопив його за руку, й знав, що буде далі: цей залізний поліцейський захват вони застосовували ще в перший рік у Поліцейській школі. От воно й дало про себе знати — секунду прогавив, а ще дводенна пиятика й сорокарічне глупство. Кронглі заломив його руку й зап'ясток так, що Харрі впав уперед, ударившись головою об стіл. Та ще й тим боком, де вилиця пошкоджена. Харрі зойкнув від болю й на мить знепритомнів. Очунявши, знову відчув біль і відчайдушно спробував викрутитись. Харрі завжди був дужим, але враз усвідомив, що проти Кронглі шансів у нього немає. Він відчув на своєму обличчі вологе дихання здорованя.

— Не варто було тобі в це лізти, Харрі. Як і слухати оту шльондру. Вона патякатиме все, що спаде їй на думку. І робитиме, що заманеться. Може, вона перед тобою й спідницю задерла? Га? Показала свою пуцьку?

Кронглі здавив руку дужче, й у голові Харрі щось тріснуло, ніби жовтий кінь хвицнув його у лоб, а зелений — по носі. Він вивернувся, правою ногою наступив на ногу супротивникові.

Щосили. І почув, як Кронглі зойкнув. Харрі обернувся й ударив його. Ліктем, а не кулаком, бо часто розбивав до крові суглоби на пальцях. І втрапив саме туди, де, як він знав, бити найефективніше, — не у край підборіддя, а трохи збоку. Кронглі хитнувся, різко випав з низького крісла й гепнувся додолу, сукаючи ногами. Харрі зауважив, що після зіткнення з залізною набійкою на його черевуку, хоч їх уже час викидати, на правій кросівці Кронглі лишилась кривава пляма. І виявив, що й досі затис зубами цигарку. Краєчком ока встиг помітити, що червоний кінь, безперечно, прийде першим.

Харрі схопив Кронглі за комір, підняв і жбурнув у крісло. Зі смаком затягнувся, відчувши лоскітне тепло в легенях.

— Гарзд, згвалтування — не надто потужний доказ, — продовжив він. — Хай там як, але ані Шарлотта Лолле, ні твоя подруга на тебе так і не заявили в поліцію. Але я як слідчий маю знати більше, второпав? І ось тепер я змушений повернутися у Ховасхютту.

— До чого ти ведеш, хай тобі грець? — Кронглі раптом захрип, ніби дуже застуджений.

— У Ставангері є дівчина, якій Еліас Скуг звірявся того ж таки вечора, коли його було вбито. Вони сиділи в автобусі, й Еліас розповідав їй, що тієї ночі у Ховасхютті він, можливо, став свідком згвалтування. Хай там як, але йому видавалося саме так, коли згодом він про це згадував.

— Еліас?

— Так, Еліас. Він спав, його розбудив галас на вулиці, він визирнув у вікно. Саме був ясний місяць, і під дашком нужника він побачив двох. Жінка стояла до нього обличчям, а чоловік — спиною, тож його він не розгледів. Еліас вирішив, що вони надумали потрахатись, жінка пручалася, а чоловік затулив їй рота рукою, мабуть, щоб вона нікого не розбудила. А коли чоловік потягнув її у нужник, Еліас, засмутившись, що не

додивиться таке пікантне видовище до кінця, пішов спати. І лише прочитавши про вбивства у газетах, Еліас розцінив побачене інакше. Може, жінка намагалася вирватися й кликала на допомогу, і саме тому чоловік затиснув їй рота? — Харрі знову затягнувся. — Чи не ти був тим чоловіком, Кронглі? То ти був там?

Кронглі почухав підборіддя.

— Алібі? — напрямки рубонув Харрі.

— Я спав. Удома. А чи повідомив Еліас Скуг, хто та жінка?

— Ні. А чоловіка, як я вже казав, він не роздивився.

— То був не я. А ти, Холе, ризиковий. Аж занадто...

— Я маю поставитися до цього як до погрози чи як до компліменту?

Кронглі змовчав. Але в його очах сяйнули холодні глузливі вогники.

Харрі загасив цигарку й підвівся.

— До речі, твоя колишня нічого мені не показувала. Ми розмовляли в учительській. Схоже, вона остерігається тепер лишатися наодинці з чоловіком. Тож дечого, Кронглі, ти таки домігся.

— Не забувай позирати через плече, Холе.

Харрі обернувся. Круп'є зробив вигляд, наче все, що трапилось, не має до нього жодного стосунку. Він уже шикував коней для чергового забігу.

— Ставитимете? — спитав він ламаною норвезькою.

Харрі хитнув головою:

— Даруйте, але немає чого ставити.

— Тим більше можна виграти, — усміхнувся круп'є.

Вийшовши, Харрі поміркував над його словами. Може, то таке прислів'я?

Розділ 50. Хабар

Мікаель Бельман чекав. І це було найсолодше. Хвилини, які збігали, поки вона відчинить. Нетерпіння й водночас певність, що вона знову перевершить його сподівання. І щоразу, дивлячись на неї, розумів, що геть забуває, яка вона гарна. Коли розчинялися двері, він кілька секунд стояв на порозі, щоб всотати цю красу. Щоб сповнитися упевненістю. У тому, що з-поміж усіх чоловіків, — а це фактично всі спроможні чоловіки, які мають очі, які жадали її, — вона обрала саме його. Адже він — вожак зграї, альфа-самець, що має право злягатися з самками першим. Адже саме таке банальне й вульгарне визначення найточніше. Альфа-самцем стати не можна, ним треба народитися. І навіть якщо через це життя додає зайвих клопотів — якщо тебе покликано, даремно пручатися.

Двері розчинилися.

Вона була вдягнена у білий светр з високим коміром, волосся зашпилене догори. Мала втомлений вигляд, очі видавалися менш блискучими, ніж зазвичай. Але все одно у ній була та витонченість, той клас, на який навіть його дружині годі було сподіватися. Вона привіталася, сказала, що влаштувалася на веранді, розвернулася й зайшла досередини. Він пішов слідом, узяв у холодильнику пива, вмовстився в незграбно-громіздкому кріслі на веранді.

— Чому ти сидиш на холоді? — спитав він. — Схопиш запалення легенів.

— Або рак легенів... — додала вона, взяла з попільнички недопалок і знову занурилась у книгу. Він прочитав на обкладинці «Хліб із шинкою», Чарлза... — він примружив очі, — Буковські. Схоже на найбільший скандинавський аукційний дім.

— Маю гарні новини, — озвався він. — Ми спромоглися не лише відвернути катастрофу, але й обернути випадок з Лейке на свою користь. Сьогодні телефонували з Міністерства юстиції. — Бельман поклав ноги на стіл і поглянув на етикетку на пляшці з-під пива. — Дякували, що я так рішуче втрутився й посприяв звільненню Лейке. Вони дуже переймалися тим, як би діяв Андерс Галтунг з його зграєю адвокатів, якби Крипос був менш оперативним. Прагнули переконатися, що я цілком керую ситуацією й нікому, окрім Крипосу, не дістатись до матеріалів справи.

Він сьорбнув пива, поставив пляшку на стіл.

— А яка твоя думка, Буковські?

Опустивши книгу, вона зустріла його погляд.

— Чи тобі зовсім нецікаво? — спитав він. — Ти ж знаєш, що це й до тебе стосунок має. Якої ти думки про справу, люба? Нумо. Ти ж слідчий. Убивства розслідуєш...

— Мікаелю...

— Тоні Лейке має схильність до насильства, й ми на це купилися. Оскільки напевне знаємо: такі, як він, — невинуваті. Схильність до насильства й прагнення убивати трапляється не у кожного й буває набутою або вродженою. Але якщо в тобі живе убивця — прогнати його страшенно важко. Можливо, убивця знав, що ми про це знаємо. Усвідомлював, що коли підставити Лейке, ми, дізнавшись про його схильність до насильства, радо купимося всі як один. От він і прослизнув в оселю Лейке, зателефонував Еліасу Скугу. Щоб ми не шукали інших можливих підозрюваних у Ховасхютті.

— На час, коли телефонували з помешкання Лейке, ніхто, окрім поліції, ще гадки не мав, що знайшли зв'язок з Ховасхюттою.

— То й що? Він знав, що з часом ми виявимо цей зв'язок. Хоча справді, хай йому грець, слід було виявити його набагато

раніше. — Бельман знов узяв пляшку.

— І хто убивця?

— Отой сьомий з Ховасхютти, — мовив Мікаель Бельман. — Той, що прийшов з Аделе Ветлесен і про кого ніхто й гадки не мав, що то за один.

— Ніхто?

— У мене тридцять підлеглих. Ми прочесали квартиру Аделе. Жодних письмових доказів. Жодних щоденників, листівок, листів, імейлів чи смс. Усі її знайомі чоловіки, про яких ми дізнались, допитані й викреслені з переліку підозрюваних. Ніхто з них не бачив, з ким вона була у горах, у хатинці. Ніхто цьому не здивувався, бо, кажуть, вона змінювала коханців, як трусики, й зазвичай нікому про це не розповідала. Єдине, що ми виявили: вона розповідала подрузі, що їй з цим залицяльником з хатинки було часом цікаво, часом — ні. Цікавим видалося нічне побачення на покинутій фабриці в костюмі медсестри.

— Якщо це її зацікавило, то мені, мабуть, не хочеться знати, що «не зацікавило».

— Вочевидь, нецікаво було, коли він розмовляючи скидався на її співмешканця. Подруга гадки не має, що мала на увазі Аделе.

— Співмешканець не є співмешканцем у звичному сенсі, — позіхнула Кая. — Адже Гейр Брюн — голубий. Якщо сьомий прагнув перекласти провину за убивства на Тоні Лейке, мав би знати, що у нього була судимість.

— Звісно, про присуд за вчинення насильства міг дізнатись будь-хто. Як і про місце, де це трапилось, — у комуні Утре-Енебак. Лейке мало не став убивцею, коли мешкав з дідом біля озера Люсерен. На місці убивці де б ти заховала труп Аделе Ветлесен, щоб навести слідство на Лейке? Певна річ, у місці, яке має зв'язок з ним особисто і з його судимістю. Тому він обрав Люсерен. — Мікаель Бельман помовчав. — Тобі нудно?

— Ні.
— Тобі ніби зовсім нецікаво.
— У мене просто в голові купа інших думок.
— Відколи це ти почала палити? До речі, маю план, як знайти сьомого.

Кая довго дивилася на нього.

Бельман зітхнув:

— Любонько, і тобі не цікаво як?
— Як?
— Послуговуючись його ж тактикою.
— Яка полягає...
— У тому, щоб зосередитися на невинуватому.
— Про мене, ти лише цією тактикою й послуговуєшся.

Бельман кинув на неї блискавичний погляд. Дещо вже почало прояснятися. Стосовно альфа-самця.

Він розповів свій план, як схопити сьомого.

Він уже тремтів од холоду та люті. І сам не міг второпати, що ж його так розізлило. Те, що вона ніяк не прореагувала, ані ствердно, ані заперечно? Чи те, що сиділа палячи з таким виразом, ніби ця справа її геть не стосується. Хіба вона не усвідомлює, що від його шахових ходів у ці доленосні дні залежить не лише його кар'єра, але й її майбутнє? Нехай їй не судилося бути фру Бельман, але ж під його заступництвом вона матиме змогу піднятися кар'єрними сходами — певна річ, якщо й надалі буде вірною йому й покірливою, він не терпить норавливих. Чи його роздратувало питання, що стосувалось отого. Іншого. Старого, побороного альфа-самця?

Вона спитала про опіум. Спитала, чи справді він мав намір цим скористатися, якби Харрі не пристав на пропозицію взяти на себе провину за арешт Лейке.

— Певна річ, — відповів Бельман, намарне силкуючись розгледіти вираз її обличчя, але було надто темно. — Чому ні?

Він же незаконно завіз у країну наркотик.

— Справа не в ньому. А в тому, чи ти ладен знеславити всю поліцію.

Він похитав головою:

— Ми на таке не купимося.

У холодному вечірньому повітрі сухо пролунав її сміх:

— Але ж його ти, безперечно, підкупив.

— Він продажний, — мовив Бельман і залпом допив пиво. — У цьому між нами різниця. Слухай-но, Кає, до чого ти все це ведеш?

Вона щось хотіла сказати. Але цієї миті у нього задзеленчав мобільний. Вона побачила, як він опускає руку в кишеню і, як завжди, випинає губи трубочкою, ніби для цілунку, хоча насправді це було прохання помовчати. Бо, може, це телефонує його дружина, начальник чи хтось, кому не слід знати, що він навідується сюди, щоб трахати свою співробітницю з відділу убивств, яка надає йому інформацію, щоб він міг обійти фірму конкурентів. До дідька Мікаеля Бельмана! До дідька Каю Сульнес, але найперше до дідька...

— Він зник, — мовив Мікаель Бельман, кладучи мобільник до кишені.

— Хто?

— Тоні Лейке.

Розділ 51. Лист

Привіт, Тоні!

Ти довго прагнув дізнатись, хто я такий. Гадаю, тепер саме час розповісти тобі правду. Тієї ночі я був у Ховасхютті, але ти мене не помітив. І ніхто не помітив, я був невидимий, наче привид. Але ти знаєшся мене. Чудово знаєш. І зараз я прийду за тобою. Ти — єдиний, хто здатен мене нині зупинити. Решта — мертві. Лишилися лише ти та я, Тоні. То як, тепер серце твоє затіпалося швидше? Рука потяглася до ножа? І ти наосліп ширяєш ним у темряві, уклякнувши від страху, що тебе позбавлять твого нікчемного життя?

Розділ 52. Візит

Щось розбудило його. Якийсь звук. Там, назовні, завжди повно звуків, але всі вони знайомі йому, тож від них він ніколи не просинався. Він підвівся, поставив ноги на холодну підлогу і визирнув з вікна. Знайомий краєвид. Дехто б сказав — пуста. Невідь на що натякаючи. Позаяк тут ніколи не буває порожньо, тут завжди хтось є. Він глянув на двері. Вони зачинені на замок і на засув зсередини. Гвинтівка лишилася в комірчині. Він здригнувся під цупкою фланелевою сорочкою, яку носив удень і в якій уночі спав. У вітальні геть порожньо. І ззовні теж порожньо. Порожньо у всьому світі. Але це не зовсім пуста. Бо там ще є двоє з тих, що лишилися.

Харрі привидівся сон. Наснився ліфт, що відкривав пащу, жінка з коктейльною соломинкою у червоних вустах, блазень, що сміється, тримаючи в руках власну голову, наречена у білому, яка йде до вінця обіруч зі Сніговиком, зірка, намальована на запиленому телеекрані, самотня однорука дівчина на вищій для стрибків у Бангкоку, солодкуватий запах сечі у пісуарі, обриси людського тіла, що проступають крізь синій пластик водяного матраца, пневматичний дріль і кров, що ринула йому в обличчя, тепла й смертоносна. Алкоголь — ніби хрест, часник і свята вода — завжди захищав його від привидів, але сьогодні місяць уповні, й пролито кров незайманок, і привиди кишіли, вирвавшись з найтемніших закутків і найглибших могил, а тепер гарцювали, перекидаючи його один одному, кружляючи чимраз несамовитіше й лютіше, під несамовите калатання серця від смертельного страху й завивання пожежної сирени, котра не стихала у цьому пеклі. І раптом все стихло. Воно знову прийшло. До краю заповнило

йому рота. Він не в змозі дихати. Зимно й темно, хоч в око стрель, і він неспроможний поворухнутися...

Харрі здригнувся і спантеличено закліпав у темряві. Стіни відлунювали. Від чого? Схопивши револьвер, що лежав на нічному столику, опустив ноги на холодну підлогу й зійшов вниз, у вітальню. Ніде нікого. У спорожнілому барі досі світилося. Стояла самотня пляшка «Мартеля». Батько завжди тримав на контролі свої стосунки з алкоголем, знав-бо, які має гени, й коньяк беріг на випадок, якщо треба буде погостувати гостей. А їх приходило обмаль. Запилючену переполовинену пляшку підхопило хвилею цунамі і віднесло разом з капітаном Джимом Бімом та матросом Харрі Холем. Вмостившись у кріслі, Харрі встромив пальці у дірку в підлокітнику. Заплющився й уявив, як наповнює келих до половини. Аромат коньяку, трепет, з яким доносиш келих до губ і відчуваєш, як пручається охоплене панікою тіло. А потім переливаєш вміст келиха до рота.

Наче удар у скроню.

Харрі широко розплющив очі. Запала незворушна тиша.

І знову воно.

Несамовито гуло у вухах. Ніби пожежна тривога у пеклі. Знову те саме, що розбудило його. Дзвінок у двері. Харрі глянув на годинник. Пів на першу.

Він вийшов у коридор, увімкнув на ґанку світло, побачив чийсь обрис за рельєфним склом, узяв у праву руку револьвер, лівою відімкнув замок і розчахнув двері.

У місячному сяйві завважив лижню, що йшла через двір. Це були сліди не від його лиж. А привиди не лишають слідів.

Вони оперізували будинок аж до задвірка.

І тієї миті він збагнув, що у спальні вікно прочинене, і варто було б... Він зачаїв подих. І водночас наче хтось теж затамував подих. Не людина, а хтось інший. Звір.

Він озирнувся. Роззявив рота. Серце вже не калатало. Як воно спромоглося рухатися так швидко і беззвучно? Чому підійшло так... близько?

Кая прикипіла до нього очима.

— Можна я зайду? — спитала вона.

Дощовик був на неї завеликий, волосся стирчало абияк, обличчя бліде й змарніле. Він кілька разів кліпнув, ні, таки не спить. Господи, яка ж вона все-таки гарна...

Харрі намагався блювати якомога тихіше. Він не вживав алкоголю вже більше доби, але шлунок надто чутливий, не любить різких змін, протестує і проти раптових запоїв, і проти різкого утримання. Харрі злив бачок, обережно випив води зі склянки для зубних щіток і повернувся на кухню. На плиті муркотів кавник. Кая сиділа на стільці, дивлячись на нього.

— Отже, Тоні Лейке — зник, — сказав він.

Вона кивнула.

— Мікаель наказав його знайти. А його немає ані вдома, ні в офісі — жодних повідомлень не залишив. Немає Лейке й у переліках пасажирів на літаки та морські судна за останню добу. Врешті, один зі слідчих зв'язався з Лене Галтунг. Вона каже, що він, можливо, пішов у гори. Поміркувати, він ніби має таку звичку. У такому разі він поїхав потягом, адже авто стоїть у гаражі.

— Устаусет, — мовив Харрі. — Він казав, що це його місця.

— Хай там як, а в готелі він не ночував.

— М-м-м...

— Вони кажуть, йому загрожує небезпека.

— Вони?

— Бельман. Крипос.

— Я гадав, ти казатимеш «ми». До речі, навіщо Бельманові Тоні Лейке?

Вона заплющила очі:

— Мікаель придумав план, як заманити убивцю в пастку.

— Справді?

— Убивця намагається прибрати тих, хто був тоді у Ховасхютті. От Бельман і хотів умовити Тоні Лейке стати приманкою у його грі. Лейке дав би інтерв'ю, сказав би, що переживає важкий період і хоче побути наодинці. І патякнув газетярам, де прагне усамітнитись.

— А Крипос влаштував би там засідку.

— Так.

— Але ваш план провалився. Тому ти прийшла.

Вона навіть не кліпнула оком, дивлячись на нього.

— Є ще дехто, хто міг би стати приманкою.

— Іска Пеллер? Вона в Австралії.

— Бельман знає, що її захищає поліція й що ти мав розмову з нею й таким собі Маккормаком. Він хоче, щоб ти умовив її приїхати і щоб ми поставили на неї як на живця.

— А чому я маю погодитись?

Вона втупилась поглядом у власні руки.

— Ти ж сам знаєш... З тієї причини, що й раніше.

— М-м-м... Коли ти виявила, що у тому блоці сигарет був опіум?

— Коли намірилася сховати його у шафі в спальні. Ти маєш рацію, він дуже тхнув. І я згадала, як тхнуло від тебе у Гонконзі. Відкривши пакунок, побачила на дні розкриту пачку. Усередині знайшла грудку. Розповіла Мікаелю. Він велів віддати тобі блок, коли ти попросиш.

— Мабуть, тобі неважко було мене підставити. Ти ж знала, що я тебе тоді використав.

Вона повільно захитала головою.

— Ні, Харрі. Мені від того легше не стало. Може, так воно й мало бути, але...

— Але?..

Вона знизала плечима.

— Повідомлення, яке я тобі передала: моя остання послуга Мікаелю.

— Справді?

— Я хочу сказати йому, що більше не хочу бачитися з ним.

Кавник уже не пихкав.

— Уже давно назріло, — вела вона далі. — Я не прошу пробачити мені те, як я вчинила з тобою, Харрі. Це занадто. Але я гадала, що маю тобі розповісти геть-чисто все, щоб ти зрозумів. Тому я приїхала до тебе сьогодні. Щоб сказати, що я вчинила так, бо колись закохалася, як остання дурепа. І це зробило мене слабкою. Але я не вважаю себе продажною! — Вона обхопила голову руками. — Я підставила тебе, Харрі. Не знаю, що сказати. Лише те, що почуватися зрадницею — ще гірше.

— Та ми всі продаємось... — мовив Харрі. — Хіба що правимо різну ціну. І в різній валюті. Твоя валюта — кохання. Моя — наркотики. І знаєш що...

Кавник знову заспівав, цього разу на октаву вище.

— ...я гадаю, через це ти краща за мене. Кави?

Він обернувся й глянув на постать. Вона стояла просто перед ним не рухаючись, ніби стояла так уже давно-давно, як його власна тінь. Запала така тиша, що він чув власне дихання. У темряві щось підвелось, почувся тихий свист, і враз у нього промайнула дивна думка. А раптом ця постать і є його тінь, саме так, як йому здалося? Раптом він...

Думка спіткнулася, ніби стався зсув у часі, ніби на мить через якісь перешкоди зникла картинка.

Він здивовано дивився перед себе й відчував, як чолом стікає тепла краплина поту. Він говорив, але слова не мали сенсу, ніби зв'язок між губами та мозком порушено. Знову почулося тихе свистіння. Й знову зникло. Зникли геть усі звуки, він навіть

власного дихання не вирізняв. Зауважив, що стоїть навколішки, а поряд лежить телефон. Перед ним на грубі дошки спадала смуга білого місячного світла, але коли краплина докотилася до перенісся, смуга зникла. Крапля втрапила в око, засліпивши його. І він усвідомив, що то не піт.

Третій удар, ніби бурулька, прошив йому очі і втрапив у горло, у глиб тіла. Все задубіло.

«Не хочу вмирати», — подумав він і, захищаючись, силкувався підняти руку над головою. Але усвідомив, що навіть пальцем поворушити не в змозі, цілком безвладний.

Четвертого удару він уже не відчув, але відчув запах дерева і збагнув, що уткнувся носом у підлогу. Закліпав очима, й одне око знову почало бачити. Просто перед себе побачив пару лижних черевиків. Звуки поволі поверталися: його переривчасте дихання, спокійне дихання того, іншого чоловіка, кров, яка крапала з носа на долівку. Чийсь голос був просто шепотом, але здавалося, що він кричить йому просто у вухо: «І тепер лишиться тільки один із нас».

Пробило другу ночі, а вони досі сиділи на кухні й розмовляли.

— Сьома людина, — мовив Харрі, доливаючи собі кави. — Заплющ очі. Яким ти його уявляєш? Не розмірковуй, хутко.

— Він сповнений ненависті, — мовила Кая. — Лютий. Неврівноважений. Бридкий. Такі дівчата, як Адель, цікавляться ними, приманюють, а потім кидають. Удома має купу порножурналів та фільмів.

— Чому ти так гадаєш?

— Не знаю. Бо він попрохав Аделе прийти на покинуту фабрику зодягненою медсестрою.

— Далі.

— Він жіночний.

— Тобто?

— Має високий голос. Аделе казала, що коли він розмовляє, то скидається на її співмешканця, голубого. — Вона піднесла чашку до рота й усміхнулася. — А може, він кіноактор. З високим голосом і чуттєвим ротом. Я, до речі, так і не згадала актора-мачо з жіночним голосом.

Харрі підняв чашку, ніби чаркуючись:

— Пригадуєш, що я казав тобі про Еліаса Скуга, зокрема про те, що він бачив тієї ночі на вулиці? Хто то був? Гадаєш, він був свідком зґвалтування?

— Принаймні то була не Маріт Ульсен, — мовила Кая.

— А чому ні?

— Так вона єдина у хатинці була огрядною, Еліас Скуг упізнав би її й назвав на ім'я, розповідаючи цю історію.

— Я дійшов такого самого висновку. Як гадаєш, чи то було зґвалтування?

— Скидається. Він закрив їй рота, заглушуючи крики, зтягнув у туалет, що ж це тоді?

— Але чому Еліас Скуг не відразу збагнув, що то зґвалтування?

— Не знаю. Може, було щось не те у тому, як вони стояли... у мові їхніх тіл.

— Саме так. Наша підсвідомість вгадує значно більше, ніж усвідомлює наш розум. Він не мав сумніву, що це секс за обопільною згодою, тому знову пішов спати. І лише перегодом, прочитавши про вбивства, згадав забутий випадок і подумав про зґвалтування.

— Гра, — сказала Кая. — То була гра, що скидалася на зґвалтування. Навряд чи грали чоловік та жінка, які щойно познайомилися у гірській хатинці й вийшли, щоб пізнати одне одного ближче. Для такої гри потрібна цілковита довіра.

— Отже, ця пара зустрічалася раніше, — мовив Харрі. — А значить, можливо...

— Аделе й незнайомець. Сьомий чоловік.

— Якщо лише тієї ночі там не було когось іще. — Харрі струсив з цигарки попіл.

— Де туалет? — спитала Кая.

— У кінець коридору, потім ліворуч.

Він спостерігав, як цигарковий дим здіймається до абажура. Ждав. Не почув, щоб стукнули двері. Підвівся й пішов подивитись.

Вона стояла у коридорі й дивилася на двері. Навіть у напівтемряві він зауважив, як вона ковтає слину, як блиснули її гострі зубки. Він поклав їй руку на спину й крізь одяг відчув, як швидко калатає її серце.

— Хочеш, я відчиню?

— Ти, певно, вважаєш мене ненормальною, — сказала вона.

— Ми всі ненормальні. Відчиняю. Згода?

Вона кивнула, й він прочинив двері.

Коли вона повернулась, Харрі сидів біля кухонного стола. Вона вдягнула плаща.

— Мені час додому.

Харрі, кивнувши, вийшов слідом у коридор. Спостерігав, як вона взуває чобітки.

— Таке трапляється, лише коли я зморена, — сказала вона. — Я про двері.

— Знаю, — відповів Харрі. — Маю таку саму халепу з ліфтами.

— Справді? Розкажи.

— Яюсь іншим разом. Хто знає, може, ще побачимось.

Вона замовкла. Довго застібала чобітки. Потім рвучко випросталась і опинилася так близько, що до нього, ніби відлуння, донісся її запах.

— Розкажи зараз, — зажадала вона, і щось дивне, дике спалахнуло в її очах.

— Гаразд, — відповів він і відчув поколювання у кінчиках пальців, ніби відігрівалися замерзлі руки. — У дитинстві моя молодша сестра мала дуже довгі коси. Ми навідували у лікарні матір і хотіли спуститися ліфтом. Батько чекав унизу, він не терпів лікарень. Сестреня стояла надто близько до цегляної стіни, й волосся застрягло між стіною та ліфтом. А я так злякався, що не міг ворухнутися. Укляк і дивився, як її тягне за волосся.

— І що далі? — спитала вона.

«Ми стоїмо надто близько одне до одного, — подумав він. — Майже порушуючи особистий простір. І обоє про це знаємо». Він перевів подих.

— У неї вирвало добрячий шмат волосся. Але воно згодом відросло. А я... втратив дещо інше. І це не відросло.

— Тобі здалося, що ти її зрадив.

— Це так і є, я зрадив її.

— Скільки тобі було?

— Достатньо, щоб зрадити, — усміхнувся він. — Як на твою думку, нам досить самокатування для однієї ночі? Батькові сподобалось, що ти зробила кніксен.

Кая тихо розсміялась:

— Добраніч. — І зробила кніксен.

Він ступив крок уперед й відчинив двері:

— Добраніч.

Вона вийшла на сходи й обернулась.

— Харрі?

— Слухаю.

— Чи ти почувався самотнім у Гонконзі?

— Самотнім?

— Знаєш, я дивилася на тебе, коли ти спав. Ти мав такий... самотній вигляд.

— Он як... Я справді почувався самотнім. Добраніч.

Вони затрималися трохи більше, ніж слід, — на частку секунди. Лише кілька митей раніше, — і вона б уже бігла униз східцями, а він ішов на кухню.

Її руки зійшлися довкола його шиї, нагинаючи його голову вниз, а сама вона стала навшпиньки. Очі її вкрило поволокою, обернувшись на суцільне мерехтливе озеро, перш ніж вона заплющила їх. Її вуста були напіврозкриті, коли зустріли його губи. Вона тримала його так, і він не смів поворухнутися. Йому здавалось, ніби його поцілили кинджалом у живіт, ніби він ковтнув морфію...

Вона відпустила його.

— Солодких снів, Харрі.

Він лише кивнув у відповідь.

Кая спускалася сходами. Він переступив поріг, тихо зачинив за собою двері.

Харрі устиг прибрати зі столу, сполоснути кавник і поставити його на місце, аж тут задзеленчав дзвоник.

Він пішов відчиняти двері.

— Я дещо забула... — мовила вона.

— Що? — спитав Харрі.

Кая підняла руку й погладила його чоло долонею.

— Як ти виглядаєш...

Він пригорнув її до себе. Її шкіра. Пахощі. Він падав, це було чудове, запаморочливе падіння.

— Я прагну тебе, — прошепотіла вона. — Жадаю кохатися з тобою.

— А я з тобою...

Вони відпустили одне одного. Вдивлялися в очі. Зненацька все стало таким урочистим, і на мить йому здалося, що вона жалкує. І він сам жалкує. Бо все це сталось занадто, занадто швидко. Забагато інших речей, забагато зайвини, заважкий тягар, забагато вагомих доказів. Але вона все одно взяла його за

руку, майже боязко прошепотіла «ходімо» і почала підніматися нагору сходами. Харрі ішов слідом.

Це була спальня батьків, тут ще лишався їх запах. Він засвітив світло.

Велике двоспальне ліжко стояло застелене, а на ньому — дві ковдри й дві подушки.

Харрі допоміг їй впорядкувати постіль.

— З якого боку він спав? — сторожко спитала Кая.

— З цього, — показав Харрі.

— І він продовжував спати тут, коли вона відійшла, — мовила вона ніби сама до себе. — Зберігав для неї простір...

Вони роздяглися, одвернувшись одне від одного. Залізли під ковдру і там зустрілися. Спочатку вони просто лежали, притулившись одне до одного, смакуючи цілунки, ніби боялися щось зруйнувати дочасно. Дослухалися до дихання одне одного й до шурхоту автомобільних шин за вікном. Потім пестоці стали жагучими, він почув біля вуха її хрипке збуджене дихання.

— Боїшся? — спитав він.

— Ні, — простогнала Кая, припавши до нього гарячим тілом...

Вона не видала ані звуку, лише судомно зітхнула. Він заплющився, насолоджуючись тим, що відчував. Потім почав обережно рухатися. Відкрив очі, зустрів її погляд. Здавалось, ніби вона ось-ось заплаче.

— Поцілуй мене, — прошепотіла вона.

Вона вигнулася назад і скрикнула. Двічі. Глибокий, звірячий стогін, що ставав чимраз гучнішим... А потім їй забракло повітря, й вона змовкла. Горло її набрякло від крику, який не міг вивільнитися. Він підвів руку й притис двома пальцями блакитну артерію на її шиї.

І тоді вона скрикнула, ніби від болю, ніби від люті, звільняючись. Харрі відчув, що серце зайшлося, й не стримувався. Це було блаженство, нестерпне блаженство, він, підвівши руку, грюкнув кулаком об стіну за спиною. Кая впала на нього, наче він зробив їй смертельну ін'єкцію.

Так вони й лежали, випроставшись, наче полеглі на полі бою. Харрі відчув, як у вухах гамселить кров, а по тілу шириться раювання. Він би заприсягнувся, що це і є щастя.

Він провалився в сон і прокинувся через те, що вона прийшла, лягла, пригорнувшись до нього. На ній була батькова сорочка. Вона поцілувала його, пробурмотіла щось і заснула, дихаючи рівно й спокійно. Харрі дивився у стелю. Він не проганяв думок, що наринули на нього, бо знав, що пручатися марно.

Господи, як чудово... Він не почувався так, відколи... відколи...

Штори не були запнуті, тож о пів на шосту по стелі поповзли промені від фар. Осло прокидався, повільно збираючись на роботу. Він глянув на Каю ще раз. А потім теж заснув.

Розділ 53. Гак

Коли Харрі прокинувся, годинник показував дев'яту, кімната потопала у денному світлі, але поруч нікого не було. У телефоні він побачив чотири голосових повідомлення.

Перше — від Каї, вона казала, що в машині, їде додому, щоб перевдягтись перед роботою. І дякує йому за... за що, він не розчув, почув лише тихий сміх, перш ніж вона поклала слухавку.

Друге — від Гуннара Хагена, який питає, чому Харрі знехтував усіма його дзвінками, й повідомив, що за ним через безпідставний арешт Лейке полює преса.

Третє — від Гюнтера, який знову назвав його сучим сином і повідомив, що лейпцизька поліція не знайшла паспорта Джуліани Верні, а через те неможливо перевірити, чи стоїть там печатка Кігалі.

Четверте — від Мікаеля Бельмана, котрий просив Харрі зайти до другій в Крипос, пославшись на те, що Сульнес, певно, йому все розповіла.

Харрі підвівся. Він добре почувався. Навіть краще, ніж добре. Схоже, він почувався фантастично. Він вслухався в себе. Ну, може, «фантастично» — то було б занадто.

Він зійшов донизу, випив кави з грінками і зробив важливий дзвінок.

— Ви розмовляєте з Сес Холе. — У неї був такий урочистий голос, що він мимоволі посміхнувся.

— А ви розмовляєте з Харрі Холе, — сказав він.

— Харрі! — Вона прокричала його ім'я ще двічі.

— Привіт, Сестреня.

— Тато сказав, що ти вдома, чому ти раніше не телефонував?

— Я не був готовий, Сестреня. Зараз готовий. А ти?

— Я завжди готова, Харрі. Ти ж знаєш.

— Слушно. Пообідаймо у місті, потім провідаємо тата. Я запрошую.

— Гаразд! У тебе такий радісний голос, Харрі. Це не через Ракель? Ти розмовляв із нею? Я вчора з нею розмовляла. Що це там за звук?

— Це грінки попадали додола з пакунка. А що вона хотіла?

— Вона питала про тата. Дізналася, що він нездужає.

— І все?

— Усе. Ні. У Олега все добре.

Харрі ковтнув слину:

— Чудово. Скоро побачимось.

— Тільки не забудь. Я така рада, що ти вдома, Харрі! Я маю стільки всього тобі розповісти!

Харрі поклав мобільний на стіл на кухні й нахилився, щоб підняти грінки, що попадали з підлоги. І тут мобільний знову задзеленчав. Із Сестреням таке бувало: щойно поклавши слухавку, згадувала, що забула розповісти щось важливе. Він випростався.

— Що іще?

Голосне кахикання. Потім голос, чоловік назвався Абелем. Ім'я видалося знайомим, тож Харрі машинально почав порпатися в пам'яті. Там у суворо хронологічній послідовності зберігалися течки з минулими справами. Він пам'ятав усе: імена, обличчя, номери будинків, дати, голос, колір і модель авта. Хоча зненацька міг забути, як звати сусідів, з якими протягом трьох років мешкав в одному під'їзді, чи коли в Олега день народження. Це зветься професійною пам'яттю слідчого.

Харрі слухав мовчки.

— Розумію, — мовив він нарешті. — Дякую, що зателефонували.

Він від'єднався й набрав інший номер.

— Крипос, — мовив утомлений голос на комутаторі. — Ви зателефонували Мікаелю Бельману.

— Так. Холє. З відділу вбивств. А де Бельман?

Голос повідомив, де комісар.

— Слушно, — відповів Харрі.

— Що? — позіхнула дівчина на комутаторі.

— Зрештою, це його улюблене заняття, хіба ні?

«Шейєнський скеледром» — повідомляла вивіска на скляних дверях, що дивилися просто на парковку. Він прочинив двері й увійшов усередину. Зупинився на сходах, пропускаючи гурт веселих школярів, що прямували до виходу. Роззувся, лишив черевики обіч сходів. У просторій залі півдюжини людей висіли на різній висоті на десятиметрових стендах для скелелазіння. І попри те, що це були лише стіни, вони були подібні до гірських схилів з пап'є-маше у фільмах про Тарзана, котрі Харрі з Ейстейном дітьми дивилися у кінотеатрі «Сіпра». Різнилися лише тим, що на цих скелях висіли барвисті гаки з вузлами й гачки-застібки. Від синіх матів, по яких крокував Харрі, відгонило милом та прілими ногами. Він став біля кремезного кривоногого чолов'яги, котрий пильно стежив за виступом у себе над головою. Від його ременів зі спорядження тягнулася мотузка до чоловіка, який висів на руці за вісім метрів над ними. Чоловік розгойдався, закинув п'яту за рожевий грушоподібний гак, другою ногою став на маленький виступ і, підтягнувши мотузку, витончено й плавно намотав її на якір.

— Є! — крикнув він і, хитнувшись на мотузці, вперся ногами в стіну.

— Захват п'ятою, — прокоментував Харрі. — Полюбляє твій бос усякі штукенції, еге ж?

Юссі Колкка не відповів і навіть не удостоїв Харрі погляду, лише сіпнув за важіль спускового пристрою.

— В офісі сказали, що я знайду тебе тут, — повідомив Харрі скелелазові, що спустився на мотузці вниз.

— Я займаюся тут щотижня за графіком, — пояснив Бельман. — Тренуватися у робочий час — одна з переваг служби в поліції. А ти, Харрі? Досить натренований. Пристойні м'язи. Для скелелазіння — те, що потрібно.

— Бракує честолюбства, — відповів Харрі.

Широко розставивши ноги, Бельман приземлився, трохи потягнув за мотузку, щоб послабити вузол-вісімку.

— Не збагнув.

— Не бачу сенсу в тому, щоб видиратися так високо. Більше до вподоби видряпуватися іноді по пагорбах десь у горах.

— Видряпуватися... — пирхнув Бельман, розстебнувши й знявши з себе спорядження. — А ти знаєш, що падати з двометрової висоти без мотузки болісніше, ніж із тридцятиметрової з мотузкою?

— Так, — криво посміхнувся Харрі. — Знаю.

Бельман сів на лавку, роззув черевики для скелелазіння, що скидалися на балетки, й, поки Колкка збирав і змотував мотузку, розтирав собі ноги.

— Отримав моє повідомлення?

— Отримав.

— Тоді нащо так поспішати, адже ми все одно о другій побачимось?

— Я хотів дещо прояснити, Бельмане.

— Прояснити?

— Перш ніж ми зустрінемося з усіма, треба домовитись про умови, на яких я стану частиною команди.

— Команди? — реготнув Бельман. — Ти про що, Харрі?

— Ти хочеш, щоб я висловився точніше? Я не потрібен тобі, щоб зателефонувати в Австралію й умовити ту дівчину

прилетіти сюди й стати живцем, ти самотужки тут даси раду. Ти потребуєш моєї допомоги.

— Харрі, відверто кажучи, зараз...

— Ти маєш втомлений вигляд, Бельмане. Ти ж і сам зауважив це, хіба ні? По-твоєму, після убивства Маріт Ульсен на тебе нестерпно тиснуть. — Харрі сів на лаву поруч з комісаром. Навіть сидячи він був сантиметрів на десять вищим. — У пресі день у день шалена круговерть. Ані проминути газетну ятку, ні телевизор увімкнути без того, щоб тобі не нагадали про справу. Ту, яку ти не розкрив. Справу, через яку до тебе повсякчас прискіпується начальство. Це саме через неї доводиться влаштовувати прес-конференції, на яких на тебе гуртом, один з-поперед одного, налітають стерв'ятники, засипаючи питаннями. А тепер ще чолов'яга, якого ти власноруч випустив, десь здимів. А стерв'ятників-газетярів щодень більшає, дехто вже клекоче шведською, датською, а часом уже й англійською. Я був на твоєму місці, Бельмане. Незабаром вони, хай їм біс, французькою заговорять. Бо ти мусиш розкрити цю справу, Бельмане. А вона не рушить з місця.

Бельман мовчав, жовна на обличчі випнулися. Підійшов Колкка, заховав мотузку в наплічник, але Бельман кивнув головою: іди геть. Фін, ніби слухняний тер'єр, перевальцем пошкандибав до виходу.

— Чого тобі треба, Харрі?

— Я пропоную вирішити все тут, віч-на-віч, а не привселюдно.

— Отже, ти прагнеш, щоб я благав тебе про допомогу?

Харрі зауважив, як Бельманове обличчя змінилося.

— Гадаєш, ти зараз у такому становищі, щоб торгуватися зі мною, Харрі?

— Та... гадаю, воно давно не було таким вигідним.

— Помиляєшся.

— Кая Сульнес відмовляється на тебе працювати. Бйорна Гольма ти підвищив, посадивши в офіс. Якщо ти пошлеш його знову на місце злочину, він лише зрадіє. Зараз я єдина людина, на яку ти можеш хоч якось натиснути, Бельмане.

— Хіба ти забув, що я можу тебе засадити? Тоді ти й батька живим не побачиш.

Харрі похитав головою:

— Бачитись більше нема з ким, Бельмане.

Мікаель Бельман здивовано повів бровою.

— Уранці телефонували з лікарні, — пояснив Харрі. — Вночі батько впав у кому. Абель, його лікар, каже, що батько вже не оговтається. Про що ми з батьком не встигли побалакати, уже ніколи не добалакаємо.

Розділ 54. Тюльпан

Бельман мовчки дивився на Харрі. Утім, на Харрі скорше дивились його очі, карі ніби у лані, але погляд цих очей був спрямований усередину. Харрі знав, що там, усередині, ймовірно, радиться якийсь комітет, і, як видається, між його учасниками виникли серйозні неузгодження. Бельман навмисне повільно відстібав від пояса торбинку з магnezією, наче прагнув виграти час. Щоб поміркувати. Потім рвучким, роздратованим рухом запхнув торбинку в наплічник.

— Якби я справді попросив тебе допомогти, не маючи змоги на тебе натиснути... — нарешті сказав він, — то з якого дива тобі б погоджуватись?

— Гадки не маю.

Бельман, відсунувши наплічник, глянув на Харрі.

— Гадки не маєш?

— Загалом — зовсім не через любов до тебе, Бельмане. — Харрі передихнув. Покрутив у руках пачку з сигаретами. — Спробую тобі пояснити: навіть людина, яка вважає себе безхатченком, часом усвідомлює, що має домівку. Місце, де вона хотіла б колись бути похованою. А знаєш, де б я хотів спочити по смерті, Бельмане? У парку перед Управлінням поліції. Не тому, що глибоко люблю поліцію, й не тому, що так званий корпоративний дух вартує щось для мене. Аж ніяк: мені по цимбалах боязка поліцейська вірність, кровозмісне кумівство, яке існує лише через страх, що одного чорного дня тобі теж знадобиться послуга у відповідь. Колега, котрий здатен відомстити тобі чи за нагоди дати потрібні свідчення, а як знадобиться, подивитися на щось крізь пальці. Я ненавиджу усе це. — Харрі обернувся до Бельмана. — Але поліція — це все, що я маю. Це моє плем'я. А розплутувати убивства — моя робота.

Байдуже, чи то для Крипосу, чи для відділу убивств. Ти здатен це второпати, Бельмане?

Мікаель Бельман притис пальцями нижню губу.

Харрі кивнув у бік стенда:

— Скільки балів маєш за скелелазіння, Бельмане? Сім із плюсом?

— Близько вісімки з мінусом.

— Круто. Хоча б'юсь об заклад, особисто ти гадаєш, що можеш іще крутіше. От і я такий.

Бельман кахикнув:

— Гарзд, Харрі. — Він туго затягнув шнурівку на наплічнику.
— Допомогатимеш нам?

Харрі запхав пачку в кишеню й нахилив голову:

— Звичайно.

— Але спочатку мені слід побалакати з твоїм босом, чи він погодиться.

— Нема потреби, — відповів Харрі, підводячись. — Я вже повідомив його, що відтепер працюю з вами. Побачимося о другій.

З вікна двоповерхового цегляного будинку Іска Пеллер споглядала точнісінько такі будиночки на тому боці вулиці. Схожі на будь-яку вулицю у будь-якому місті Англії, але це всього-на-всього маленький район у Сіднеї, що в Австралії. Він зветься Брістоль. Налітав холодний південний вітер. Після-полудневе тепло зникало, щойно заходило сонце.

Вона чула гавкіт собаки, чула, як суцільним потоком мчать машини по шосе за два квартали звідси.

Чоловіка й жінку в машині на тому боці вулиці змінили двоє чоловіків. Обидва сьорбали щось із паперових стаканчиків з кришками. Неквапно, адже ніщо у світі не змусить тебе пити каву швидко, якщо попереду восьмигодинне чергування, протягом якого геть нічого робити не треба. Отож, роби так, як

аборигени: поринь у заціпеніння, сплячку, у якій вони можуть проводити годину за годиною, збувати день за днем — якщо буде треба. Їй спало на думку, чи ці мляві шанувальники кави стануть їй у нагоді, якщо дійсно щось трапиться.

— Перепрошую, — мовила вона у слухавку, прагнучи приховати тремтіння у голосі. Голос тремтів, бо вона насилу стримувала гнів. — Я б охоче допомогла вам спіймати того, хто вбив Шарлотту, але про те, що ви пропонуєте, годі й мови. — Але раптом гнів вивільнився: — Як ви насмілилися мені таке запропонувати?! Я вже й тут як підсадна качка. Та я й за півцарства у Норвегію не поїду! Ви — поліція, вам гроші платять за те, щоб ви спіймали цього нелюда, чому б вам не стати приманкою?

Вона натиснула на важіль і жбурнула телефон. Він втрапив у крісло, де на подушці лежала одна з її кицьок... Кішка нявкнула й шмигнула на кухню. Іска Пеллер, сховала обличчя у долоні, дала волю сльозам. Люба Шарлотта.

Її мила, люба Шарлотта.

Раніше вона ніколи не боялася темряви, але тепер лише й думки було про те, що невдовзі сонце сховається й опуститься ніч, невблаганна, і так день за днем, день за днем. У телефоні зазвучала мелодія пісні «Antony and the Johnsons» — «Ентоні та Джонсони», світло від дисплея відбивалося на подушці. Вона глянула на нього й відчула, що волосся на потилиці стає дибки. Номер починався з +47. Знову з Норвегії.

Вона піднесла слухавку до вуха:

— Слухаю.

— Це знову я.

Вона полегшено зітхнула. Це всього-на-всього поліцейський.

— Якщо ви не бажаєте приїхати до нас особисто, тоді хоч дозвольте послуговуватись вашим ім'ям.

Кая спостерігала за чоловіком в обіймах рудоволосої жінки, що схилила голову на його оголену шию.

— Як гадаєш, що це? — спитав Мікаель. Голос його луною відбився від стін музею.

— Вона цілує його, — мовила Кая і на крок відступила від картини. — Чи втішає.

— Вона кусає його й ссе кров, — відповів Мікаель.

— Чому ти такої думки?

— Саме через те Мунк і назвав цю картину «Вампір». Чи все вже готове?

— Так, мій потяг в Устаусет відходить за годину.

— А чому ти попрохала мене прийти сюди?

Кая набралася духу:

— Хотіла сказати тобі, що ми більше не можемо зустрічатися.

Мікаель Бельман гойднувся на підборах:

— «Кохання і біль».

— Що?

— Саме так спершу Мунк назвав цю картину. Чи Харрі розповів тобі подробиці нашого плану?

— Так. Ти не розчув, що я тобі сказала?

— Дякую, Сульнес. Я маю чудовий слух. Якщо я не помиляюся, ти вже кілька разів таке говорила. Я пропоную тобі передумати.

— Це моє остаточне рішення, Мікаелю.

Він провів пальцями по вузлові краватки.

— Ти з ним спала?

Вона сіпнулася:

— З ким?

Бельман тихо засміявся.

Кая не дивилася йому услід, коли він пішов, її погляд привернуло обличчя жінки на картині, але вона чула його кроки, що віддалялися.

Крізь сталеві жалюзі соталося світло. Харрі намагався зігріти руки, обхопивши білу кавову чашку з синім написом «Крипос». Кімната для нарад нічим не відрізнялася від тієї, яка була у відділі убивств, де він провів стільки годин свого життя. Світла, дорогі меблі й попри те — досить спартанська у тому холодному сучасному стилі, що радше свідчить не про прагнення до мінімалізму, а про певну бездушність. Кімната спонукає до такої ефективності, що хочеться дременути к бісовій матері.

Восьмеро у кімнаті становили те, що Бельман називав кістяком команди. З-поміж усіх Харрі знався лише з двома — Бйорном Гольмом та грубуватою, приземленою, без особливої фантазії слідчою, яку всі називали Пеліканихою. Колись вона теж працювала у відділі убивств. Бельман познайомив Харрі з присутніми, укупі з Ердалем, чоловіком в окулярах з роговою оправою й у старомодному коричневому костюмі, який нагадував про колишню НДР. Він сидів у кінці столу з відстороненим виглядом, чистячи нігті пилкою зі складаного швейцарського армійського ножа. Мабуть, служив у військовій розвідці.

Звіти ще більше переконали Харрі, що розслідування тупцяється на місці. Всі ніби стали у захисну позицію, а надто той, хто звітував про результати пошуків Тоні Лейке. Він у подробицях розповідав, які транспортні компанії заявили про те, що Лейке немає у переліку пасажирів жодного рейсу, і які телефонні компанії повідомили, що їхні базові станції не ловили ніяких сигналів з його мобільного. У жодному міському готелі гостя з таким прізвиськом не зареєстровано, зате їм зателефонував Капітан і повідомив, що бачив чоловіка, подібного до Тоні Лейке (навіть Харрі був у курсі, що портє у готелі «Брістоль» був ревним поліцейським стукачем, котрий допомагав з власної ініціативи). Старший слідчий розповідав про виконану роботу, пересипаючи звіт подробицями, не

розуміючи, що насправді виправдовується за те, що результатів — пшик, жодних. Zilch. Nada^[103].

Бельман сидів на чільному місці, заклавши ногу за ногу і досі страждаючи від пекучого відчуття невдоволення. Подякувавши за звіти, він познайомив усіх з Харрі більш офіційно, швидко прочитав щось на кшталт резюме, де згадувалися рік закінчення Поліцейської академії, курси у ФБР щодо серійних убивств у Чикаго, розслідування у Сіднеї, підвищення до старшого інспектора й, врешті, справа Сніговика.

— Отже, віднині Харрі — частина команди, — мовив Бельман. — Він підзвітний мені особисто.

— І лише тобі підкоряється? — гаркнула Пеліканиха.

Харрі згадав, що прізвисько до неї причепилися саме через манеру говорити, опускаючи довгий, подібний до дзьоба ніс до худючої шиї і дивлячись над окулярами скептично й хижо водночас, ніби міркуючи, чи бажає бачити тебе у своєму меню, чи ні.

— Він безпосередньо нікому не підкоряється, — сказав Бельман. — У команді він — вільний птах. Вважаймо пана Холе консультантом. Так, Харрі?

— Чому б і ні? — кивнув Харрі. — Консультант — це людина, котрій зазвичай переплачують, котру переоцінюють і котра вважає, що знає більше за всіх.

Несміливі смішки довкола столу. Харрі презирнувся з Бйорном Гольмом, той підбадьорливо кивнув у відповідь.

— Якщо не зважати на те, що за цих обставин він дійсно знає більше, — мовив Мікаель Бельман. — Чи ти говорив з Іскою Пеллер, Харрі?

— Говорив, — відповів він. — Але спочатку я б волів дізнатись, як ви наміряєтесь використати її як приманку:

Пеліканиха кахикнула:

— Наразі ми ще не обмірковували подробиць. Лише збиралися витягти її у Норвегію й повідомити, де вона є, щоб убивця гадав, що вона — легка здобич. А ми ховатимемося у засідці, сподіваючись, що він заковтнув живця.

— М-м-м... — сказав Харрі. — Невибагливо.

— Зазвичай найпростіше буває й найдієвішим, — встряв чоловік у східнонімецькому костюмі з армійським ножом і зосередився на нігті вказівного пальця.

— Згоден, — мовив Харрі. — Але підсадної качки у нас немає. Іска Пеллер відмовилася приїхати.

Почулися розчаровані зітхання.

— Я хотів запропонувати дещо простіше, — вів далі Харрі. — Іска Пеллер спитала, чому б нам, якщо вже усім платять за те, щоб ми спіймали нелюда, самим не стати приманкою.

Він обвів присутніх поглядом. Безсумнівно, він привернув загальну увагу. Але переконати їх буде важче.

— Ми маємо перевагу над убивцею. Певно, він має сторінку з книги відвідувачів з хатинки, так що ім'я Іски Пеллер йому відоме. Але він не знає, яка вона на вигляд. Хоча ми й не думаємо, що убивця в ту ніч був у хатинці. Іска та Шарлотта Лолле дісталися туди раніше. Іска нездужала й пробула добу у спальні, де, окрім Шарлотти, нікого не було. Вона залишалася там, поки решта не пороз'їжджалися. Тобто ми можемо розіграти виставу, у якій наша співробітниця зіграє роль Іски Пеллер, й убивця її не викриє.

Харрі знову кинув оком на присутніх. На обличчях не проявилось нічого, окрім скепсису.

— Тож як ти сподіваєшся затягти на свою виставу глядачів? — спитав Ердал, складаючи свій армійський ніж.

— Ми використаємо те, у чому Крипос — незрівнянний, — відповів Харрі.

Запала тиша.

— Тобто? — спитала нарешті Пеліканиха.

— Прес-конференцію, — відповів Харрі.

У залі запала важка тиша. Допоки її не розітнув сміх. Реготав Мікаель Бельман. Вони з подивом глянули на боса. І зрозуміли, що план Харрі Холе було затверджено раніше.

— Отже... — повів Харрі.

Після наради Харрі відвів Бйорна Гольма убік.

— Ніс ще болить?

— Це ти так вибачаєшся?

— Ні.

— Загалом, пощастило тобі, Харрі, що ти не зламав мені носа.

— Хтозна, може, так для тебе було б краще.

— То ти будеш вибачатися?

— Вибач, Бйорне.

— Добре. Отже, тобі потрібна моя допомога.

— Потрібна.

— І чого ти хочеш?

— Скажи, ви їздили у Драммен і перевіряли одяг Аделе на ДНК? Адже вона й раніше бачилася з хлопцем, з яким була у Ховасхютті.

— Ми передивилися увесь її гардероб, та клопіт у тому, що одяг її прали, потім знову носили, та й Аделе відтоді була з іншими чоловіками.

— М-м-м... Як я зрозумів, лижниця з неї нікудишня. Чи ви перевіряли, приміром, її лижний костюм?

— Вона взагалі його не мала.

— А форму медсестри? Може, вона вдягала її всього раз і на ній збереглися сліди сперми?

— Ні.

— А щодо звабливої міні-спідниці чи шапочки з червоним хрестом?

— Нічого такого не знайшли. Лише ясно-блакитні формені штани й сорочка, але вони не надто збуджують.

— Може, вона не змогла дістати міні. Чи не наважилася вдягти. А ти не міг би переслати мені її лікарняну одіж?

Гольм зітхнув:

— Як я вже казав, увесь одяг ми перевірили на місці, все, що можна випрати, — випрали. Не лишилося ані плямки, ні волосини.

— А чи не віддати все це в лабораторію, щоб там перевірили як слід?

— Харрі...

— Дякую, Бйорне. То я пожартував, маєш приголомшливого носюру. Йй-бо.

Була четверта, коли Харрі заїхав за Сестреням машиною Крипосу, котру дав йому Бельман. Вони поїхали у Державну лікарню й побалакали з лікарем Абелем. Харрі розтлумачив так, щоб Сестреня збагнула. Вона заплакала. Потім вони пішли глянути на батька, його перевели до іншої палати. Сестреня стискала батькову руку, знову й знову шепочучи його ім'я, мов намагаючись ласкою пробудити від сну.

Увійшов Сигурд Олтман, поклав руку Харрі на плече й сказав кілька втішливих слів.

Висадивши Сестреня біля її помешкання на Согнсванн, Харрі поїхав у центр. Він петляв вулицями з одnobічним рухом, переритими вулицями, тупиками. Проминав райони повій, шопінгу, наркоманів і, лише завваживши місто під собою, усвідомив, що прямує до німецьких бункерів. Він зателефонував Ейстейну, той з'явився за двадцять хвилин, припаркував своє таксі біля автівки Харрі, трохи прочинив двері, поставив музику, підійшов і сів на кам'яний мур поруч з Харрі.

— Він у комі, — мовив Харрі. — Може, то й на краще. Палити маєш?

Вони сиділи й слухали «Transmission», яку виконував гурт «Joy Division». Ейстейну завжди подобалися виконавці, що померли замолоду.

— Прикро, що я не мав часу побалакати з ним, коли він захворів. — Ейстейн глибоко затагнувся.

— Ти й раніше цього не робив, скільки б часу не мав, — мовив Харрі.

— Твоя правда. У цьому моя втіха.

Харрі засміявся. Ейстейн глянув на нього скося й усміхнувся, мов не знав, чи можна сміятися, коли батько стоїть на Божій дорозі.

— А зараз що збираєшся робити? — спитав Ейстейн. — Може, вип'ємо чарчину, раз таке діло... Я зателефоную Валянкові...

— Ні, — мовив Харрі твердо й загасив цигарку. — Працюватиму.

— Краще смерть і тління, ніж хильнути краплю, чи не так?

— Ти можеш поїхати до батька й сказати йому «бувай». Поки він ще дихає.

Ейстейн пощулився:

— Мені у лікарні якось не по собі. Та він же все одно нічого не чує, адже так?

— Я не його мав на увазі, Ейстейне.

Ейстейн примружився від диму:

— Харрі, якщо я й маю сяке-таке виховання, то це лише завдяки твоєму батькові. Ти ж знаєш. Мій батечко й гівна не вартий був. Поїду завтра.

— Радий за тебе.

Він спостерігав за чоловіком, який стояв над ним. Бачив, як ворухаться його губи, чув слова, але, мабуть, у голові йому щось понівечилось, і він не міг скласти з них хоч щось втішливе. Він збагнув лише одне: прийшла його година. Помста. Він повинен заплатити. І до певної міри це — полегшення.

Він сидів долі, притулившись спиною до великої округлої залізної пічки.

Руки вище ліктя були зв'язані лижними ременями й прикуті до пічки. Часом він блював, мабуть, через струс мозку. Кров уже не юшила, у тіло повернулася чутливість, але в очах досі паморочилося, туман то щільнішав, то розходився. Але сумнівів він не мав. Той самий голос. Голос привида.

— Невдовзі ти помреш, — прошепотів він. — Як і вона. Але тобі ще є за що боротися. Річ у тім, що ти сам обереш, як помирати. Прикро, та є лише два способи. Леопольдове яблуко....

Чоловік добув дірчасту металеву кулю з короткою металевою мотузкою, що звисала з отвору.

— Його вже спробувало троє дівчат. Щоправда, жодній воно не припало до смаку. Але ця смерть безболісна й швидка. І треба, щоб ти відповів лише на одненьке питання. Як? І хто ще знає? З ким ти співпрацював? Повір, краще яблуко, ніж інший спосіб. І ти, як людина розумна, певно, зрозумів, що інший спосіб — це...

Чоловік підвівся, повільно схрестив і знову розчепірів руки й широко посміхнувся. Тишу розітнув свистючий шепіт:

— Тут наче трохи прохолодно, як тобі?

І він почув скрипливий звук, а потому — тихе шипіння. Він витріщився на сірник. На непохитне жовте полум'я, що мало обриси тюльпана.

Розділ 55. Бірюза

Прийшов вечір — ясний, зоряний і пронизливо-холодний.

Харрі поставив машину на пагорбі неподалік будинку, адресу якого дізнався на станції Воксенколлен. Особняк вирізнявся навіть на цій вулиці, забудованій великими дорогими віллами. Він наче перенісся сюди з норвезьких народних казок: королівський замок з потьмянілих колод, з величезними стовпами на ганку й порослим травною дахом. У дворі стояла ще одна будівля й щось на кшталт комори на стовпах у стилі діснеївських мультиків, у таких колись у селах зберігали продукти. Харрі сумнівався, що судновласник Андерс Галтунг не міг придбати собі місткий холодильник.

Харрі подзвонив у двері, зауважив камеру й назвався, коли жіночий голос попросив представитися. Він попростував до будинку гарно освітленою доріжкою, під ногами шурхотів гравій, ніби прагнучи знищити дещицю, яка ще лишилась від його підшов.

Жіночка середнього віку з бірюзовими очима й у фартусі зустріла його й провела у порожню вітальню. Вона зробила це з таким елегантним поєднанням гідності, зверхності й професійної привітності, що навіть коли вона покинула Харрі, спитавши: «Кави чи чаю?», він все одно не був певен, хто ж вона — фру Галтунг, прислуга чи те й друге в одній особі.

Коли європейські казки дісталися Норвегії, у країні не було ані королів, ані шляхти, тому у норвезьких версіях казок короля зображують у подобі заможного селянина в горностаєвій мантиї. Саме у такій подобі постав перед очі Харрі Андерс Галтунг — натоптаний, привітний, трохи упрілий заможний селянин у плетеній норвезькій кофті. Потому, як вони з Харрі потиснули один одному руки, усмішка зійшла з його обличчя, змінившись

доречнішим за таких обставин занепокоєним виразом. Пихтячи, він спитав:

— Чи є звістки?

— Боюся, немає.

— Як я зрозумів, побалакавши з донькою, Тоні часто щезає з очей.

Харрі здалося, що Галтунг промовив ім'я майбутнього зятя з певним зусиллям. Сидячи напроти у розмальованому у народних мотивах кріслі, судновласник важко дихав.

— Чи ви маєте... Точніше, особисто ви маєте якісь припущення, пане Галтунг?

— Припущення? — перепитав чоловік і так трусонув головою, що навіть щелепи клацнули. — Я замало знаю його, щоб мати хоч якісь припущення. Поїхав він у гори чи в Африку, хіба я знаю?

— М-м-м... Відверто кажучи, я приїхав поговорити з вашою дочкою...

— Лене зараз прийде, — не дав доказати Галтунг. — Власне, я хотів сам спитати...

— Спитати про що?

— Дізнатись, чи є новини. І... і ще, чи ви певні, що хлопець нічого не приховує?

Харрі завважив, що «Тоні» став «хлопцем», і зрозумів, що його перше враження не підвело: батько не схвалює доньчиного вибору.

— А ви, пане Галтунг?

— Я? Та-а, я ставлюся до нього з довірою. Хай там як, а я маю намір вкласти у його проект у Конго солідну суму. Дуже солідну.

— Отже, голодранець Еспен Аскелад^[104], заледве постукавши у двері, отримає королівську дочку та півцарства на додачу?

У вітальні запала тиша, Галтунг німо дивився на Харрі.

— Можливо... — мовив він.

— А може, це дочка переконує вас вкладати такі кошти? Адже саме від них залежить, що буде з проектом, хіба ні?

Галтунг розвів руками.

— Я судновласник. Ризик невід’ємний від мого життя.

— Ризик часом буває смертельний.

— Дві сторони однієї медалі. Дехто багатіє там, де решта знаходить смерть. Поки що гинуть інші, сподіваюсь, так буде й надалі.

— Тобто вмиратимуть інші?

— Судноплавство — сімейна справа, й якщо Тоні Лейке стане членом родини, ми маємо подбати, щоб... — Він замовк, бо двері у вітальню розчинилися.

На порозі з’явилася висока світловолоса дівчина з грубуватими рисами обличчя від батька й бірюзовими очима від матері. Але вона не мала батьківської скромної величі багатого селянина й аристократичної пихатості матері. Вона горбилася, ніби прагнула видаватися меншою, щоб не кидатись в очі, й більше дивилася на свої черевики, аніж на Харрі, коли вони віталися. Вона назвалася: Лене Габріеле Галтунг.

Їй було нічого сказати. Відповідаючи на запитання, вона повсякчас зіщулювалась, кидаючи погляди на батька, й Харрі спало на думку, що він, найпевніше, помилився, коли гадав, що це вона переконує батька вкладати гроші у проект Лейке.

Через двадцять хвилин Харрі, подякувавши, підвівся, і враз, ніби за непомітним сигналом, знову з’явилася пані з бірюзовими очима.

Вона прочинила перед ним вхідні двері, і в будинок увірвався холод. Харрі зупинився, щоб застебнути плаща, й глянув на неї:

— А як ви вважаєте, фру Галтунг, де може бути Тоні Лейке?

— Я нічого не вважаю, — мовила вона.

Може, відповідь пролунала похапцем, чи щось промайнуло в її очах, а може, то Харрі прагнув видивитися якусь дивину, але він не повірив, що вона каже правду. Зате те, що вона додала, не лишало жодних сумнівів:

— І я не фру Галтунг. Вона нагорі.

Мікаель Бельман підправив мікрофона, який стояв перед ним, і глянув на присутніх. Було чути шепіт, але всі погляди прикувала сцена — щоб нічого не прогавити. У вщерть заповненій залі він упізнав журналіста зі «Ставангер афтенблад» і Рогера Єндема з «Афтенпостен». Поруч з ними чувся голос Нінні, яка, як завжди, була зодягнена в ідеально випрасувану форму. Дехто у зворотному порядку відраховував секунди до початку — буденна річ для прес-конференції, яку передають наживо. Згодом у динаміках залунав голос Нінні:

— Ласкаво просимо! Ми скликали прес-конференцію, щоб розповісти вам про заходи, яких вживаємо. Якщо виникнуть питання...

Пожвавлення навколо.

— ...можете поставити їх наприкінці. Передаю слово керівникові слідчої групи, комісарові Мікаелю Бельману.

Бельман кахикнув. Прийшли абсолютно всі, без винятку. Телеканалам дозволили поставити свої мікрофони на столі просто на сцені.

— Дякую. Почну з того, що, можливо, розчарую вас. Я зауважив, скільки зібралось людей, бачу ваші обличчя й боюся не виправдати ваших сподівань. Наразі ми не можемо сказати, що у справі є прорив. — Бельман побачив на обличчях розчарування, почув навіть чийсь розпачливий вигук. — Ми зібрали вас, оскільки ви просили, щоб ми вас повсякчас тримали у курсі. Мені прикро, якщо ми порушили ваші більш нагальні плани на сьогодні.

Бельман посміхнувся, почув, як кілька газетярів засміялися, й зрозумів, що йому вибачили.

Мікаель Бельман коротко розповів, над чим вони наразі працюють. Тобто ще раз переповів усі ті нечисленні досягнення, які вони мають: наприклад, як за допомогою мотузки вони визначили майстерню у Люсерені, про те, що знайшли труп Аделе Ветлесен, і про так зване леопольдове яблуко, знаряддя убивства, яке використали у перших двох убивствах. Уже відомі факти. Він помітив, як дехто з журналістів стримав позіх. Мікаель Бельман кинув погляд на аркуш паперу, що лежав перед ним. На сценарій. Позаяк то був саме сценарій, докладний сценарій невеликої вистави. Ретельно зважений і продуманий. Не надто багато, але й не замало, наживка має пахнути, а не смердіти.

— І нарешті, скажу кілька слів про свідків, — мовив він і завважив, як нашорошилися журналісти. — Як ви знаєте, ми просили прийти у поліцію усіх, хто був тієї ночі у хатинці в горах разом з жертвами убивств. До нас звернулася така собі Іска Пеллер. Сьогодні вона прилетить із Сіднея й завтра поїде у Ховасхютту з одним із наших співробітників. Там вони спробують реконструювати події якомога точніше.

Певна річ, зазвичай вони не називали свідків, але за таких обставин без цього обійтися не можна було, адже той, кого вони насправді пильнували, себто убивця, має зрозуміти, що поліція дійсно натрапила на когось, хто ночував у хатинці. Бельман не підкреслював слова «один», але саме у цьому сенс. Їх усього двоє: свідок і звичайний слідчий. У хатинці. Далеко від людей.

— Ми, звичайно, сподіваємося, що фрекен Пеллер дасть нам детальніший опис решти туристів, які ночували у хатинці того вечора.

Вони заздалегідь обмірковували вирази, якими будуть по-слуговуватись. Прагнули пробудити враження, що свідок

спроможний викрити убивцю. Разом з тим, як вважав Харрі, не можна допустити, щоб те, що свідка супроводжує лише один слідчий, видалось дивним. Небагатослівний вступ «нарешті, скажу кілька слів про свідків», а потому «ми, певна річ, сподіваємося», що послаблює драматичність, мали на меті натякнути, що наразі поліція не вважає цю жінку важливим свідком, а отже, вона не потребує надзвичайних заходів безпеки.

— А що вона бачила, як ви гадаєте? Якщо ваша ласка, прокажіть ім'я свідка чіткіше.

За вимовою то був чоловік з Ругалана. Нінні нахилилася до мікрофону, аби нагадати, що питання треба ставити наприкінці, але Мікаель, хитнувши головою, зупинив її.

— Ми знатимемо, що свідок пригадає, коли повернеться з Ховасхютти, — відповів Бельман, нахилившись до мікрофону з позначкою «NRK» — державне телерадіомовлення. Мережа по всій країні. — Вона їде з одним із найдосвідченіших наших слідчих, і вони будуть там протягом доби.

Він глянув на Харрі Холє, котрий стояв у кінці зали. Харрі ледь помітно кивнув. Він збагнув сенс повідомлення: доба, двадцять чотири години. Страву викладено на тарілку й подано до столу. Погляд Бельмана ковзнув далі. Застряг на Пеліканісі. Лише вона противилася їхньому задуму, доводячи, що це нечувано — вводити пресу в оману свідомо. Тоді він оголосив перерву і поговорив з нею віч-на-віч. Після тієї розмови вона пристала до більшості. Нінні запропонувала ставити питання. Люд у залі заворушився. Мікаель Бельман розслабився, налаштувавшись давати розмиті відповіді, послуговуючись годящою для всіх випадків фразою: «на цьому етапі розслідування ми не маємо права розголошувати таку інформацію».

У нього так задубіли ноги, що він геть їх не відчував. Як таке можливо? Адже решта тіла палала. Він так кричав, що цілком позбувся голосу, горло пересохло, обернувшись на суцільну рану, у якій кров спеклася й стала червоним попелом. Тхнуло паленим волоссям і горілим салом. Піч пропалила фланелеву сорочку наскрізь, пропалила спину, тож поки він безугавно горлав, вони стали одним цілим. Він сам розплавився, наче олов'яний солдатик. Коли він відчув, що його свідомість поринає у біль та жар, і він от-от порине у рятівну безтяму, він зненацька опанував себе. Чоловік вихлюпнув на нього відро холодної води. Біль на хвильку ущух, і він знову зарідав. Потім відчув, як між спиною та піччю шипить окріп, і біль повернувся з новою силою.

— Ще води?

Чоловік звів на нього очі. Той стояв перед ним з повним ущерт'ю відром. Туман перед очима на мить розійшовся, і він побачив його цілком чітко. На обличчі його танцювали відблиски полум'я з печі, на чолі виблискували краплини поту.

— Усе дуже просто. Мені треба знати лише одне: хто це? Хтось із поліції? Хтось із тих, хто був тієї ночі у Ховасхютті?

Він спитав крізь сльози:

— Якої ночі?

— Ти знаєш якої, майже всі вони зараз мертві. Ну ж бо!

— Я не знаю. Повір мені, я не маю до того стосунку. Води. Прошу. Будь ласка...

— ...ласка?! Яка... ласка?!

Сморід. Сморід його плоті, тіла, що горіло. Він спромігся лише на хрипкий шепіт:

— Там був... лише я...

Глузливий сміх.

— Чудово. Сподіваєшся, що я повірю тій абищиці, яку ти ладен сказати, тільки б біль ущух? Повірити, що ти не здатен

викашляти ім'я поліцейського, на якого працюєш? Але я знаю, що ти стерпиш більше. Ти ж витривалий.

— Шарлотта...

Чоловік замахнувся коцюбою. Але він навіть не відчув удару. Лише на мить, шалено жадану мить, світло згасло перед його очима. А потім знову пекельний біль пожирив його.

— Вона мертва! — рикнув чоловік. — Вигадай щось переконливіше!

— Я мав на думці ту, іншу. — Він намагався змусити свою голову міркувати. Він же пам'ятав, він же мав пречудову пам'ять, чому ж вона не допомагає йому зараз? Невже йому дійсно так зле? — Вона австралійка.

— Брешеш!

Він відчув, як в очах знов усе розпливлося. Новий холодний душ. Миттєве просвітлення.

Голос:

— Хто? Як?

— Убий мене! Пощади! Я... ти ж знаєш, у мене й на думці не було нікого захищати. Господи Ісусе, навіщо воно мені?

— Мене це не обходить.

— То чому ж ти не хочеш просто вбити мене? Я вбив її! Чуєш? Я вбив! Зроби це! Помстися!

Чоловік поставив відро убік, упав у крісло, нахилився, упершись ліктями в підлокітники, а підборіддям — на схрещені кулаки, і повільно одказав. Мовби не чув того, що він йому говорив, а думав про щось зовсім інше:

— Знаєш, я стільки років мріяв про це... А зараз, коли ми тут... я сподівався, що буде... солодше.

І він знов ударив його коцюбою. Потім, схиливши голову набік, глянув на нього. З кислю, невдоволеною міною ткнув коцюбою йому в бік, ніби пробуючи:

— Може, мені просто забракло фантазії? Може, страву приправити треба?

Щось змусило його обернутися. Лунало радіо. Надто тихо. Чоловік, підійшовши, додав гучності. Новини. Десь у великому приміщенні лунали голоси. Ховасхютта. Свідок. Слідчий експеримент.

Він так змерз, що геть не відчував ніг. Заплющив очі і знову став молитися своєму Богові. Він уже не просив позбавити його болю. Молився, щоб кров Ісусова спокутувала всі його гріхи, щоб ноша того, що він накоїв, лягла на чужі плечі. Він позбавив життя. Так, він зробив це. І молився, щоб йому дозволили омитися у крові прощення. А потім померти.

Частина п'ята

Розділ 56. Приманка

Світла було стільки, що навіть у сонцезахисних окулярах очі у Харрі пеком пекли. Як ото ніби дивитися на океан діамантів: лихоманково сяйливе світло, сонце світить на сніг, а сніг відбиває сонце. Харрі пересів далі од вікна, хоч і знав, що ззовні маленькі квадратики віконного скла скидаються на чорні непроглядні люстерка. Він глянув на годинник. Вони прибули у Ховасхютту вночі. Юссі Колкка облаштувався разом з Харрі та Каєю у хатинці, решта зарилися у сніг, дві групи по четверо, кожна у своєму кінці долини, десь за три кілометри одна від одної.

Щоб закинути приманку, вони обрали Ховасхютту. Причин на те було три. По-перше, саме на це чекав убивця. По-друге, вони сподівалися, що убивця чудово знається на цій місцевості й вважатиме за безпечне завдати удару саме тут. І по-третє, через те, що це — чудова пастка. До улововини, де розташована хатинка, підійти можна лише з північного сходу та півдня. Адже на сході — прямовисна скеля, а на заході стільки урвищ та розколин, що треба знати місцевість як «Отче наш», щоб знайти стежку.

Піднявши бінокля, Харрі намагався побачити решту, але бачив лише білий сніг. Він розмовляв з Мікаелем Бельманом, що сидів у засідці на півдні, та з Мілано, що причаївся на півночі. За інших обставин вони б скористалися своїми мобільними, але у горах ловила лише одна мережа — «Теленор». Попередній державний монополіст мобільного зв'язку мав достатні кошти, щоб понатикати своїх вишок на кожному пагорбі, на кожному

белебні, але поліцейські, як і Харрі, здебільшого користувалися іншими операторами, от і доводилось їм перемовлятися по рації. Аби його знайшли, коли щось скоїться у Державній лікарні, Харрі перед тим, як поїхати, залишив на автовідповідачі повідомлення про те, що він поза зоною досяжності, й дав номер Мілано, який користувався «Теленором».

Бельман переконував, що вони вночі не змерзнуть. Поєднавши спальні мішки, килимки, які відбивають тепло, й парафінові пічки, вони досягли бажаного ефекту — навіть довелося познімати частину одягу. А зараз у снігових лігвах, котрі вони викопали на схилах гори, зі стелі крапає тала вода.

Телебачення, радіо та газети чудово висвітлювали прес-конференцію, й лише ті, хто геть не цікавився розслідуванням убивств, ще не засвоїли, що Іска Пеллер разом з одним-єдиним поліцейським поїхала у Ховасхютту. Колкка та Кая повсякчас виходили, жестикулювали, показуючи на хатинку, на дорогу, якою прийшли, й на нужник на вулиці. Кая грала роль Іски Пеллер, а Колкка був тим єдиним слідчим, який допомагав їй згадати, що трапилось тієї лихої ночі. Харрі переховувався у вітальні, перенісши туди свої ліжі й палиці, ліжі решти двох стирчали у снігу перед хатинкою.

Харрі спостерігав за тим, як від подуву вітру здіймається у повітря легкий сніжок, що вкрив наст протягом ночі на голому сніговому плато. Сніг летів до гірських вершин, прірвами, схилами, нерівностями на ландшафті, застигаючи великими кучугурами та заносами, як сніговий карниз, що нависав над горою за хатинкою.

Звісно, Харрі припускав, що, можливо, чоловік, на якого вони полюють сьогодні, так і не з'явиться. Раптом Іски Пеллер з якоїсь причини немає у переліку приречених на смерть, чи убивця вирішив, що година зараз неслухна, а може, він має інші

плани щодо Іски. Чи відчув лихе. Є й більш проста ймовірність: поїхав кудись, захворів...

Хай там як, а якби Харрі полічив усі випадки, коли інтуїція зраджувала його, він би ще розмірковував, чи не відмовитися взагалі від цього плану. Але він не рахував. Натомість він пригадав, скільки разів інтуїція підказувала йому те, що він і без того знав, лише досі не здогадувався. І зараз вона говорила, що убивця вже на шляху до Ховасхютти.

Харрі знову глянув на годинник. Убивці вони виділили двадцять годин. За гарними ґратками у величезному вогнищі потріскували ялинові дрова. Кая лягла відпочити у спальні, а Колкка сидів за журнальним столиком, змазуючи розібраний «Вейлерт Р11». Харрі упізнав німецьку зброю, бо на ній немає мушки. Ці пістолети — для ближнього бою, коли треба блискавично витягнути зброю з кобури, з-за ременя чи з кишені, тож якщо пістолет гладенький — не так ризиковано, що він за щось зачепиться. За таких обставин мушка не потрібна — зброю націлюють на об'єкт і стріляють не цілячись. Запасний револьвер — «Зіг зауер» — лежав поруч, зібраний, з набоями. Харрі відчував, що кобура за плечима від його власного «Сміт-Вессона» 38-го калібру упирається йому в ребра.

Вночі їхній гвинтокрил приземлився біля озера Недалванет за кілька кілометрів звідси, решту шляху вони здолали на лижах. За інших умов Харрі, певно, зачарувало б залляте місячним сяйвом плоскогір'я. Спалахами, що танцюють у небі. Чи майже раюванням на обличчі Каї, коли вони, ніби у казці, ковзали цим білим безгомінням і йому видавалося, ніби поскрипування снігу під лижами долинали здалеку. Але на карті стояло надто багато, він не мав права програти і не зважав ні на що, окрім роботи, крім полювання.

Саме Харрі запропонував, щоб Колкка зіграв роль слідчого. Він не забув того, що трапилось у барі «Юстіцен», але якщо все

підє за планом, уміння фіна у ближньому бою стануть у нагоді. Найкраще, якщо убивця заявиться серед білого дня, тоді його схопить одна із двох груп, що окопалися у снігу. Але якщо він прийде вночі й групи не завважать його заздалегідь, їм доведеться давати раду самотужки.

Кая та Колкка спали кожен у своїй спальні, а Харрі ночував у вітальні. Ранок минув без зайвих балачок, навіть Кая мовчала. Зосереджувалась.

У дзеркальному відображенні у вікні Харрі бачив, як Колкка збирає пістолет і цілиться йому в потилицю, вдаючи, ніби стріляє. Лишилося двадцять годин. Харрі мав надію, що убивцю не доведеться довго чекати.

Бйорн Гольм добував із шафи Аделе блакитний костюм медсестри й відчував, як Гейр Брюн, що стояв у дверях, свердлить поглядом йому спину.

— Може, ви все заберете? — спитав Брюн. — Щоб мені не треба було викидати. До речі, де ваш колега Харрі?

— У гори поїхав кататися на лижах, — терпляче відповів Гольм, розпихаючи речі у пластикові пакети, які приніс із собою.

— Невже? Цікаво. Я б не подумав, що він завзятий лижник. І куди він поїхав?

— Не можу сказати. До речі, про лижі: що носила Аделе у Ховасхютті? У неї в шафі немає нічого годящого для катання на лижах.

— Певна річ, вона ж брала мій одяг.

— Тобто вона брала ваш лижний костюм?

— А чому ви аж так дивуєтесь?

— Та ви теж мені не видалися таким... завзятим лижником.

— Його слова прозвучали багатозначніше, ніж прагнув сам Гольм, і він відчув, що зашарівся.

Брюн тихо засміявся й обернувся у дверях.

— Правильно, тепер я не лижник, я радше... модник.

Гольм кахикнув і, чомусь понизивши голос, мовив:

— Можна глянути?

— О, звісно, можна, — прошепелявив Брюн, втішаючись ніяковістю Гольма. — Ходімо глянемо на мій гардероб.

— Пів на п'яту, — мовила Кая й знову передала Харрі каструлю з лапскауsom^[105]. Їхні руки не торкалися. Погляди не зустрічалися. І вони не розмовляли одне з одним. Ніч, яку вони провели разом в Уппсалі, здавалася вже такою далекою, як сон, що наснився два дні тому.

— За сценарієм я маю стояти з південного боку і палити.

Харрі, кивнувши, передав каструлю Колкці, той вишкріб усе, що лишалось, до дна й став закидати в себе.

— Гаразд, — мовив Харрі. — Колкко, постежиш за західним вікном? Сонце вже низько, тож обачніше користуйся біноклем, щоб не було відблиску.

— Ось тільки спочатку попоїм, — відповів той шведською, повільно й чітко, спрямовуючи повнісіньку ложку до рота.

Харрі підвів брову. Поглядом попросив Каю вийти.

Щойно вона вийшла за двері, Харрі, сівши біля вікна, взявся розглядати рівнину й гірські гребені.

— Отже, Бельман узяв тебе на роботу, коли тобою знехтувала решта. — Він промовив це тихо, але у тиші вітальні було чути навіть шепіт.

Спливло кілька секунд. Відповіді не пролунало. Мабуть, Колкка усвідомлював, що Харрі заговорив з ним про особисте.

— Я чув дещо після того, як тебе вигнали з Європолу. Кажуть, ти під час допиту відлупцював гвалтівника, який уже мав судимість. Це так?

— Не твоє діло, — відповів Колкка, спрямовуючи чергову ложку до рота. — Але цілком ймовірно, якщо він не поставився

до мене достатньо шанобливо.

— М-м-м... Найцікавіше, що чутку пустив, власне, Європол. Так їм було легше. Як і тобі, гадаю. І, звісно, так було легше батькам й адвокатові дівчини, яку ти допитував.

Харрі відчув, що за спиною перестали жувати.

— Тож усі тихо-мирно отримали компенсацію, і ні ти, ні Європол не фігурували в процесі. Дівчині тепер не треба було виступати у суді й переповідати, як ти випитував у неї, чи згвалтували її подругу, й як аж так розпалився від подробиць, що заходився її мацати. А їй, якщо вірити службовим записам Європолу, було всього п'ятнадцять.

Харрі почув, як важко дихає Колкка.

— Припустімо, Бельман теж читав ці записи, — вів далі Харрі. — Дістався до них манівцями завдяки своїм зв'язкам. Як і я. Він трохи перечекав, а потім зв'язався з тобою. Дочекався, поки ти вкрай зневірився, відчув, що задихаєшся і геть скис. І тоді він тебе підібрав. Повернув тобі роботу й частково самоповагу, яку ти розгубив. І знав, що за це ти будеш йому вірний, як пес. Він купує, коли ціни на ринку падають, Колкко. Так він добирає своє військо.

Харрі обернувся до Юссі Колкки. Фін сполотнів.

— Тебе купили, але тобі недоплатили, Юссі. Таких рабів ніхто не поважає, ні пан Бельман, ані я. Трясця, та ти й сам себе не поважаєш, хлопче.

Ложка з рук Колкки впала на тарілку, пронизливо дзенькнувши. Він підвівся, схопив куртку і добув пістолет. Підійшов до Харрі й навів на нього зброю. Харрі не ворухнувся, лише спокійно підвів на нього очі.

— І як ти змусиш поважати себе, Юссі? Пристрелиш мене?

Зіниці у фіна звузились від люті.

— Чи, хай тобі біс, врешті підеш працювати? — Харрі знову глянув у вікно.

Почув, як важко дихає Колкка. Почекав. Зачув, як той розвернувся і відійшов якнайдалі від Харрі. І, врешті, сів біля вікна, що дивилося на захід.

У рації почувся шум. Харрі схопив мікрофон.

— Слухаю.

— Скоро стемніє. — Голос Бельмана. — Він не з'явиться.

— Продовжуйте спостерігати.

— Навіщо? Хмари низькі, якщо не вийде місяць, ми взагалі нічого не побачимо...

— Якщо ми не побачимо його, то й він не завважить нас, — мовив Харрі. — Стежте, чи не блимне світло від налобного ліхтарика.

Чоловік вимкнув ліхтарика на лобі. Йому не знадобиться світло, адже він чудово знає, куди веде лижня. До туристичної хатинки. Він при звичаївся до темряви, зіниці розширились і стали більш чутливі до світла. А онде й вона, темна стіна з колод із чорними вікнами. Там, усередині, наче немає нікого. Свіжий сніг скрипів під ногами, коли він на лижах, відштовхуючись палицями й ковзаючи лижнею, долав останні метри. Він зупинився, кілька секунд вслухаючись у тишу, потім нечутно відстебнув кріплення. Добув великий важкий саамський ніж із гострим лезом, у формі човна із жовтим, відполірованим часом дерев'яним руків'ям. Таким ножом зручно різати гілля для вогнища чи горло оленю. А можна й людині горлянку перерізати.

Він крадькома прочинив двері й увійшов у коридор. Постояв, дослухаючись, біля дверей у вітальню. Тиша. Аж надто тихо. Він натис на ручку і розчинив двері навстіж, а сам притулився коло одвірка спиною до стіни. Потому, нахилившись, зробив рвучкий крок у темряву, тримаючи перед себе ножа.

У темряві він роздивився обриси того, хто сидів долі. Він сидів, опустивши голову, руками уклало обіймаючи пічку.

Він сховав ніж у піхви й увімкнув світло коло канапи. Раніше йому це не спадало на думку, але раптом він зауважив, що канапа дуже подібна до такої самої у туристичній хатинці. Туристична спільнота, певно, отримала значну знижку, зробивши купівлю оптом. Але оббивка потерлася, хатинку ж забили кілька років тому, адже місця тут небезпечні, трапилось кілька нещасних випадків, коли туристи, які намагалися потрапити у хатинку за негоди, зривалися у прірву.

Голова жертви біля залізної пічки повільно гойднулася.

— Вибач, що я так удерся. — Він перевірів, чи добре закріплено ланцюг, який прикував руки жертви до пічки.

Потім почав викладати покупки з наплічника. Шапку він насунув дуже низько й у продуктивній крамничці в Устаусеті пробув зовсім недовго, тільки туди й назад. Печиво. Хліб. Газети. З них він чимраз більше дізнається про прес-конференцію. І про цього свідка у Ховасхютті.

— Іска Пеллер, — мовив він уголос. — Австралійка. Вона у Ховасхютті. Як гадаєш? Чи вона щось бачила?

Голосові зв'язки чоловіка біля пічки дозволяли лише прохрипіти:

— Поліція. Поліція у Ховасхютті.

— Знаю. Про це пишуть у газетах. Лише один слідчий.

— Вони там. Поліція винайняла хатинку.

— Невже? — Він глянув недовірливо. Невже поліція влаштувала засідку? А це падло, що сидить перед ним, намагається допомогти йому, порятувати, щоб він, бачте, у пастку не втрапив? Лише від цієї думки його охопила лютя. Але та жінка таки щось бачила, чому б тоді вони привезли її аж із Австралії. Чи, може? Він схопив коцюбу.

— Трясця, як від тебе тхне? Чи ти наклав у штани?

Голова жертви знов упала на груди. Чолов'яга явно переселився у це місце. У шухлядах лежало кілька особистих

речей. Лист. Якись інструменти. Кілька старих сімейних фото. Паспорт. Ніби мрець прагнув утекти, планував переїхати деінде. Деінде, але не туди, де опинився, біля самого вогнища, де йому судилося мучитися за свої гріхи. Хоча часом спадало на думку: може, за усією цією чортівнею стоїть не цей мрець. Адже ж є межа болю, який людина здатна стерпіти, перш ніж у неї розв'яжеться язик.

Він знову перевірів телефон. Кат його бери, зв'язку немає...

Але ж як смердить! Свинарник. Треба підвісити його там, щоб підсох. Саме так колись робили з копченим м'ясом.

Кая лягла у спальні, сподіваючись хоч трошки передрімати перед вартуванням. Колкка налив кави спочатку собі, потім Харрі.

— Дякую, — мовив Харрі, уткнувшись очима в темряву.

— Дерев'яні, — мовив Колкка, розглядаючи лижі Харрі біля каміна.

— Це батькові, — пояснив Харрі. Він знайшов усе лижне спорядження у підвалі будинку в Уппсалі. Палиці були нові, з якогось металевого сплаву й видавалися легшими за повітря. Харрі навіть спало на думку, чи не заповнені вони всередині гелієм? Але лижі були старі, широкі гірські лижі.

— Змалку ми щороку на Великдень їздили у дідову хатинку на горі Леша. Батько завжди прагнув видертися саме на цю вершину. Тому казав нам з сестрою, що нагорі є кіоск, де продають пепсі-колу. Сестреня обожнювала її. Тож якщо ми подолаємо цей останній підйом, то...

Колкка кивнув і погладив рукою нижній непофарбований бік лиж. Харрі зробив ковток кави.

— Сестреня між Великоднями забувала, що це обман. І я теж хотів забути. Але я намагався запам'ятати все, що розповідав мені батько. Правила поведінки у горах, як орієнтуватися без компаса, як вижити під лавиною. Про норвезькі королівські

династії, династії китайських імператорів, американських президентів.

— Добрі лижі, — мовив Колкка.

— Трохи закороткі.

Колкка сів біля вікна в іншому кутку кімнати:

— Так, дитиною не віриться, що колись батькові лижі стануть тобі закороткими.

Харрі почекав трохи. Потім іще. І врешті почув.

— Вона була така гарна, — мовив Юссі Колкка. — Мені здавалося, що я теж їй подобаюсь. Дивно. Я лише торкнувся її грудей. Вона не пручалася. Мабуть, злякалася.

Харрі пересилив бажання підвестися й вийти геть.

— Це правда, — вів далі Колкка. — Доводиться служити тому, хто витягнув тебе із багна. Навіть коли знаєш, що тебе використовують. А що вдієш? Часом доводиться визначатися, на чий бік пристати.

Коли Харрі відчув, що словесний потік обмілів, він підвівся і вийшов на кухню. Обшукав усі шафки, відчайдушно сподіваючись натрапити на те, що, як він знав напевне, знайти тут неможливо, намагаючись відвернути увагу від голосу, що шалено горланив у його душі: «Хоч би чарочку, одну-однісіньку!»

У нього з'явився шанс. Один-єдиний. Привид відстебнув ланцюг, підняв його, вилаявся, сказав щось про сморід і копняками погнав його у ванну, де штовхнув на долівку під душем й увімкнув воду. Потім привид постояв там трохи, роздивляючись його і намагаючись зателефонувати по мобільному. Знову вилаявся через те, що немає зв'язку, пішов у вітальню, де, як він чув, намагався зателефонувати ще раз.

Хотілося плакати. Він утік сюди, сховався, прагнучи, щоб його не знайшли. Улаштувався у покинутій хатинці в горах, прихопивши все необхідне. Гадав, що нарешті тут він у безпеці,

адже навколо прірви та урвища. У безпеці від привида. Він не плакав. Адже, поки вода просочувалася крізь сорочку, розм'якшуючи обгорілі клапти, що припеклися до спини, він зрозумів, що це шанс. Його власний мобільник у кишені штанів, котрі лежали на стільці біля раковини.

Він намагався підвестися, але ноги його не слухались. Нічого, до стільця всього метр. Обіперся чорними обпеченими руками об долівку, силкуючись не зважати на біль, посунув тіло уперед, чув, як лопалися пухирі від опіків, відчував, як посилюється сморід, але з другої спроби він досяг мети, пошукав у кишенях і добув мобільний. Виявилось, що він увімкнений і зв'язок є. Список контактів. Свого часу він записав номер того поліцейського, головне для того, щоб бачити на дисплеї, якщо той надумає йому зателефонувати.

Він натиснув кнопку виклику. Здавалося, ніби телефон затамував подих у вічності між гудками. Один-єдиний шанс. Душ шумить, він його не почує. Нарешті! Почувся голос поліцейського. Він перебив його своїм хрипким шепотом, але голос продовжував говорити, ніби не чуючи. І раптом він зрозумів, що то автовідповідач. Він чекав, поки голос замовкне, стиснув телефон, відчув, як луснув пухир на руці, але утримував слухавку. Не міг її випустити з рук. Йому треба залишити повідомлення... святий Боже, де ж довгі гудки?

Він не чув, як той увійшов, душ заглушив легкі кроки. Той вирвав з рук телефон, він побачив, як піднімається лижний черевик, щоб дати копняка...

Коли він знов отямився, чоловік стояв поруч і з цікавістю роздивлявся його мобільний.

— Ти диви, у нього є зв'язок!

Чоловік вийшов з ванної, набираючи номер, потім усе заглушив душ. Але незабаром повернувся.

— Ходімо покатаємось. Ти та я. — Раптом настрій у привида покращився. В одній руці він тримав паспорт. Його власний паспорт. А в іншій — обценьки з ящика з інструментами.

— Розтули рота.

Він ковтнув слину. Святий Боже, спаси й помилуй!

— Розтули рота, кажу!

— Змилостився! Присягаюсь, я все тобі розповів...

Він більше нічого не встиг сказати, бо рука обхопила його горлянку, й повітря перестало надходити у легені. Він трохи поборовся. Потім нарешті накопилися сльози. І він розтулив рота.

Розділ 57. Грім

Бйорн Гольм та Беата Льонн стояли біля великого металевого стола у лабораторії й дивилися на сині лижні штани, котрі лежали перед ними під яскравим світлом лампи.

— Цілком очевидно, що це пляма від сперми, — сказала Беата.

— Скорше смуга, — мовив Бйорн Гольм. — Поглянь на форму.

— Малувато для еякуляції. Скидається, ніби хтось провів мокрим членом по сідниці того, на кому були ці штани. Ти казав, що Брюн, найпевніше, гомосексуаліст?

— Так, але, за його словами, після того, як він позичив штани Аделе, він їх не надягав.

— Тоді я б сказала, що сліди типові для зґвалтування. Треба зробити аналіз ДНК, Бйорне.

— Згодний. А яка твоя думка щодо цього? — Гольм показав на дві майже непомітні плями під обома задніми кишенями блакитних штанів з костюма медсестри.

— Що це?

— Хай там як, а прати поки що не слід. Це — похідна речовина нонілфенолу, відомого як ПСГ. Використовують для догляду за авто.

— Вона, безперечно, на цьому сиділа.

— І не лише сиділа, бо речовина глибоко всоталась у тканину, вона ніби втерла її дупою. Добряче втерла. Отак, — й він завихляв стегнами туди-сюди.

— Гарзд. Чи є припущення, навіщо вона це робила?

Беата зняла окуляри й глянула на Бйорна Гольма, що перебирав губами, відчайдушно намагаючись точніше висловити те, що спало зараз йому на думку.

— Секс в одязі? — підказала Беата.

— Так, — зітхнув полегшено Бйорн.

— Гаразд. І де ж ця жінка, яка не працює у лікарні, але носить лікарняну форму, могла займатися сексом в одязі, втираючи собі в дупу ПСГ?

— А це дуже просто, — відповів Бйорн Гольм. — На нічному побаченні у приміщенні зачиненої фабрики з виробництва ПСГ.

Хмари розійшлися, й рівнину знову залило чарівливим синюватим світлом, у якому фосфоресціювали навіть тіні, що завмерли, наче у стоп-кадрі.

Колкка пішов спати, але Харрі знав, що він лежить у спальні з розплющеними очима, нашорошивши всі органи чуттів.

— Якщо тобі бракувало зоряного неба над Гонконгом, то поглянь сюди, — мовила Кая.

— Не пригадую ніякого зоряного неба, — відповів Харрі й запалив.

— Ти сумуєш за чимось, що було у Гонконзі?

— За скляною локшиною Лі Юаня, — відповів Харрі. — Сумую повсякдень.

— Ти закоханий у мене? — Вона понизила голос і пильно глянула на нього, підбираючи волосся у хвостик.

Харрі замислився.

— Зараз ні.

Вона розсміялася здивовано:

— Зараз ні? Це як?

— Поки ми перебуваємо тут, ця частина мого ества ніби вимкнена.

Вона похитала головою:

— Це якийсь гандж, Харрі.

— Щодо цього... — Харрі криво усміхнувся, — то це майже безсумнівно.

— А що буде, коли це завдання закінчиться через... — вона глянула на годинник, — через десять годин?

— Тоді я, може, знову в тебе закохаюся, — мовив Харрі й поклав свою руку на стіл поруч з її. — Якщо не раніше.

Вона глянула на їхні руки. Зауважила, наскільки його рука більша за її витончену ручку. Його рука була бліда, вузлувата, помережана судинами, що випиналися.

— Тобто ти можеш закохатися і до того, як завдання буде завершено? — Вона накрила його руку своєю.

— Я мав на увазі, що завдання може закінчитися до того, як це минеться...

Вона прибрала свою руку.

Харрі здивовано глянув на неї:

— Я лише мав на увазі, що...

— Послухай-но!

Харрі затамував подих і прислухався. Але нічого не почув.

— Що то було?

— Скидалося на авто, — відповіла Кая, вдивляючись у вікно.
— Як гадаєш?

— Та навряд, — мовив Харрі — До найближчої дороги, яку не перекрито на зиму, — більше милі. Може, гвинтокрил? Чи снігохід?

— Або моя хвора уява? — зітхнула Кая. — Звуку немає, й здається, ніби й не було. Даруй, коли боїшся трохи, з'являється надчутливість.

— Та ні, — Харрі висмикнув револьвер з кобури за плечима.
— Звичайний страх і звичайна чутливість. опиши, що ти чула. — Він підвівся й підійшов до іншого вікна.

— Кажу ж, нічого!

Харрі трохи прочинив вікно.

— Ти маєш кращий, аніж у мене, слух. Прислухайся ще.

Вони сиділи, вслухаючись у тишу. Спливали хвилини.

— Харрі...

— Тс-с-с...

— Іди сюди й сядь, Харрі.

— Він тут, — мовив Харрі пошепки, наче говорив сам до себе.

— Зараз він тут.

— Харрі, тепер у тебе надчутли...

Пролунав оглушливий гуркіт. Звук низький, глибокий, не різкий, а глухуватий, ніби повільно котився, подібний до грому вдалині. Але Харрі знав, що грім за ясного неба й мінус семи — рідкісне явище.

Він принишк.

А потім почув. Загуркотіло знов, але вже інакше, тепер було не схоже на грім, ще нижче, потужним басом, звукові хвилі виштовхували повітря й були відчутні всім тілом. Харрі чув цей звук раз у своєму житті, але ніколи його не забуде.

— Лавина! — гукнув Харрі й кинувся у спальню Колкки, де вікно дивилося на гору. — Лавина!

Двері зі спальні широко розчинилися, на порозі стояв Колкка, без жодних слідів сну на обличчі. Вони відчули, як задрижала земля. Це була потужна лавина. І навіть якби у хатинці був кам'яний фундамент і льох, вони б все одно не встигли туди добігти. Бо слідом за фіном вилетіли скалки вікна, витиснутого повітрям, яке величезна лавина гнала перед собою.

— Тримайте мене за руки! — заволав Харрі, намагаючись перекричати гуркіт, і простягнув одну руку Каї, другу — Колкці. Він побачив, як обоє ринулися до нього, й раптом повітря наче витиснуло з хатинки, лавина ніби дихала: спочатку видих, потім вдих. Він відчув, як Колкка до болю стиснув його руку, він ждав, що Кая зробить те саме. А потім хатину накрило сніговою стіною.

Розділ 58. Сніг

Було оглушливо тихо й темно, хоч в око стрель. Харрі спробував ворухнутись. Марно. Тіло наче було заковане у гіпс, навіть пальці не ворухнулися. Він дійсно дослу́хався батькової поради й виставив руку перед обличчям, щоб створити вільний безсніжний простір, повітряну кишеню. Але Харрі гадки не мав, чи є там повітря. Бо дихати він не міг. І збагнув, у чому річ. «Крижане серце». Улав Холе казав, що коли грудина й діафрагма дуже придушені снігом, легені не можуть розширитися. Отже, у тебе є лише той кисень, який був у крові, безмаль літр, і якщо дихати, як зазвичай, споживаючи приблизно чверть літра на хвилину, то ти помреш за чотири хвилини. Він запанікував: йому потрібне повітря, потрібно дихати. Харрі напружив усе тіло, але сніг, ніби удав, лише посилив хватку. Він знав, що треба подолати паніку й почати міркувати. Просто зараз. Світ ззовні припинив існування, не існувало ані часу, ані сили тяжіння, ані температури. Харрі гадки не мав, де верх, де низ, не знав, скільки часу вже пробув під снігом. У голові вигулькнув черговий батьківський урок. Для того щоб дізнатись, як ти лежиш, треба виплюнути слину й подивитися, куди вона потече по обличчю. Він помацав язиком піднебіння. Сухо. Від страху й адреналіну у крові. Харрі, розтуливши рота, спробував пальцями запхати всередину трохи снігу. Пожував і виплюнув розталу воду. Враз його охопила паніка, він сіпнувся, коли ніздрі наповнилися водою. Харрі стулив рота й видихнув воду. Видихнув решту повітря, що лишилось у легенях. Він незабаром помре.

Волога дала йому підказку, що він лежить догори дриг'ом, а оскільки він сіпнувся, — отже, спроможний рухатися. Він спробував поворушитися, неймовірним зусиллям напружив усе

тіло, відчув, що сніг трохи підкорився йому. Трішки. Чи достатньо, щоб позбутися «крижаного серця»? Він утягнув повітря. Спробував зробити незначний вдих. Замало. Мозок уже мав відчуття нестачі кисню, але він добре пам'ятав, що казав батько під час Великодніх канікул у Леші. Якщо тебе накрила лавина, але ти маєш змогу хоч якось дихати, ти все одно помреш — не через нестачу кисню, а через надмір вуглекислого газу. Рука намацала щось тверде. Дуже тверде, подібне до залізних ґрат. У пам'яті знову вигулькнули слова Улава Холе: «Ти під снігом — наче акула, помреш, якщо не рухатимешся. Навіть якщо сніг досить м'який і через нього просочується хоч трохи повітря, від тепла твого дихання й тіла невдовзі сніг візьметься крижаною кіркою, й повітря не надходитиме, а ядучий вуглекислий газ, який ти видихаєш, не виходитиме. Тобто ти сам робиш собі крижану домовину. Розумієш?»

— Так-так, тату, але не переймайся, адже це — Леша, а не Гімалаї.

Мама сміється на кухні.

Харрі знав, що сніг заповнив усю хатинку. Над ним — дах. А на ньому, найімовірніше, ще більше снігу. Виходу немає. Час збігає. Все незабаром тут і закінчиться.

Він помолився, щоб більше не прокинутись. Щоб наступного разу, коли він порине у безтяму, все, врешті, скінчилося. Він висів догори дригом. У голові калатало так, мов вона зараз вибухне, мабуть, через те, що до неї ринула кров.

Розбудив його гуркіт снігохода.

Він спробував не ворухитися. Спочатку він силкувався рухатись, напружувався всім тілом, пручався. Але невдовзі поступився. Не тому, що у ноги йому увігнали гаки, на яких вішали м'ясо, просто ніг він уже давно не відчував. Але ж звук... Звук м'яса, жил та м'язів, що репаються, коли він крутиться й

смикається, та ще й так, що навіть ланцюг, прикріплений до стелі у коморі, дзеленчав.

Він пильно подивився на згаслі оленячі очі, олень був підвішений за задні ноги: його начебто піймали, коли звір летів у прірву сторчголов. Він убив його як браконьєр. З тієї ж гвинтівки, що й її.

Знадвору почулося жалібне поскрипування снігу під чиїмись ногами. Двері розчинилися, всередину проникло місячне сяйво. І з'явився він. Привид. Найдивніше було у тому, що лише зараз, коли він споглядав його знизу догори, він цілком у цьому переконався.

— Це й справді ти, — прошепотів він. Дивно було говорити без передніх зубів. — Це дійсно ти, адже так?

Чоловік обійшов його, звільнив зв'язані за спиною руки.

— Ч-чи ти можеш пробачити мені, хлопчику мій?

— Готовий подорожувати?

— Це ж ти всіх їх повбивав, адже так?

— Так, — відповів він. — Їдьмо.

Харрі копав правою рукою, рухаючись у бік лівої, що була притиснута до металевих ґрат. Він гадки не мав, що то за ґрати. Мозок переконував, що він у пастці, боротися з плином часу марно, й з кожним подихом він чимраз ближчий до смерті. Всі його зусилля лише подовжують страждання, відтягують неминуче. Інший голос запевняв, що краще померти переможеним, але не скореним.

Він спромігся докопати до другої руки й обмацати ґрати. Він уперся у них обіруч, але вони не зрушили. Харрі зауважив, що дихати чимраз важче, сніг став щільніший, і незабаром його домовина вкриється крижаною кіркою. То набігало, то відступало запаморочення. Лише на мить, але він усвідомлював: це перше застереження, бо він дихає отруєним повітрям. Невдовзі він геть знесилиться, мозок почне поволі

відключатися, відділ за відділом закриватиметься, як закриваються кімнати у готелі, коли наближається закінчення сезону. І зненацька Харрі відчув те, чого не відчував навіть у найстрашніші ночі у «Чункінг-меншн»: нездоланну самоту. Раптом його позбавило волі не лише усвідомлення власної неминучої смерті, а й усвідомлення, що йому судилося померти саме тут, самотнім, далеко від тих, кого він любив: батька, Сестреняти, Олега, Ракелі...

Захотілося спати. Харрі припинив копати. Хоч і розумів, що це смерть. Дивовижна, спокуслива смерть, що забере його до своїх обіймів. Чи варто боротися, опиратися, обирати біль, якщо натомість можна здатися їй на милість? Чому зараз він має робити інший вибір, ніж зазвичай? Харрі заплющив очі.

Стривай-но.

Металеві ґрати.

Мабуть, це ґрати перед вогнищем. Вогнище. Димар. Він кам'яний. Коли щось і могло вистояти у лавині, то це димар.

Харрі знову штовхнув ґрати. Вони не зсунулись ані на децицю. Знесилено й покірно його пальці шкрябали залізне пруття.

Отже, вирішено. Все скінчиться саме так. Мозок, отруєний вуглекислим газом, бачив у цьому якусь закономірність, тільки от яку — він не знав напевне. Але він змирився. Дозволив солодкому, теплому снові оповити його. Упокоєння. Свобода.

Він ковзнув пальцями по ґратах. Вони намацали щось тверде, цупке. Лижі. Батькові лижі. Він прийняв цю думку. Все-таки не так самотньо: він торкатиметься батькових лиж. І разом з ними ковзне у безвість. Подолає останнє круте узгір'я...

Мікаель Бельман дивився на те, що постало перед його очима. Чи, радше, на те, чого перед ним більше не було. Бо її більше не було. Хатинка зникла. З укриття, з їхнього снігового лігва, вона й перше скидалася на крихітний малюночок на

білому аркуші. Це було до того, як ревіння та віддалений гуркіт розбудили його. Коли він врешті поглянув у бінокль, все вже затихло, лише від хребта Халлінгскарвет чулася запізнiла луна. Він, не відводячи очей, дивився у бінокль, прочісуючи поглядом схил. Ніби хтось постирав усе з аркуша ластиком. Ніякого малюнка, лише мирна й невинна білизна. Незбагненно. Цілісінька хатина під снігом? Взувши лижі, вони дійшли до місця, де зійшла лавина, подолавши шлях усього за вісім хвилин. Чи то пак, вісім хвилин вісімнадцять секунд. Він завжди запам'ятовував час. Адже він поліцейський.

— Дідько, лавиною накрило площу завбільшки з квадратний кілометр! — почув він, як крикнув хтось за спиною, спостерігаючи, як світло від їхніх ліхтариків обмацує сніг.

Затріскотiла рація. «Рятувальна служба. Гвинтокрил прилетить за тридцять хвилин. Прийом».

Занадто довго, подумав Бельман. Що він читав про це? За півгодини шанси вижити під снігом дорівнюють один до трьох. Та й коли вони нарешті прилетять, чим зарадять? Нишпоритимуть сонарами, шукаючи рештки хатинки? «Дякую, кінець зв'язку».

До нього підійшов Ердал.

— Нам пощастило! Оле має двох псів, навчених шукати зниклих під лавиною. Зараз їх везуть в Устаусет. Ленсмана Кронглі немає вдома, принаймні він не бере слухавки, але чолов'яга з готелю має скутер і може їх привезти. — Він ляскав себе по плечах, щоб зігрітися.

Бельман дивився на сніг під ногами. Десь під ним — Кая.

— Як часто тут сходять лавини, не казали?

— Раз на десять років, — відповів Ердал.

Бельман хитнувся на носках своїх черевиків. Дії решти, що тупцями навколо, тикаючи палицями та лижами у сніг, скеровував Мілано.

— Пошукові собаки? — спитав Бельман.

— За сорок хвилин.

Бельман кивнув. Він знав, що й собаки-рятівники за цих обставин не зарадять. Бо коли їх привезуть, від часу сходження лавини мине вже більше години.

Шанси, що вони живі, не переважатимуть десяти відсотків, перш ніж собаки почнуть шукати. А за півтори години ці шанси майже дорівнюватимуть нулю.

Подорож розпочалася. Він кермував снігоходом. Здавалося, ніби й пільма, і світло тішаться йому, ніби всипане діамантами небо відкривається йому, промовляючи: «Ласкаво просимо!». Він знав, що позад нього стоїть чоловік-привид, стежачи за його спаленою, обвугленою, всипаною пухирями спиною крізь приціл гвинтівки. Але тепер жодна куля його не наздожене. Тепер він нарешті вільний, він на тому шляху, на який прагнув, мчить туди, куди він завжди мріяв дістатись. Туди, куди вона поїхала, тим самим маршрутом. Він уже не був зв'язаний, і якби був спроможний ворушити руками й ногами, то просто підвівся б у сідлі, натиснув на газ і помчав уперед ще швидше. Здіймаючись у зоряне небо, він був сповнений бурхливої радості.

Розділ 59. Поховані

Харрі поринав у забуття крізь прошарки спогадів, снів та необміркованих думок. Все було добре. Окрім одного голосу, що лунав, безугавно повторюючи одне й те саме. Батькового голосу:

— ...врешті, у тебе так сильно пішла кров, що дорослі хлопчаки злякалися й повтікали.

Він намагався відігнати цей голос, слухати чийсь інший. Але й інший був голосом Улава Холе:

— Ти боявся темряви, але заходив у темні кімнати...

Трясця, трясця, трясця.

Харрі розплющив очі, дивлячись у темряву. Спробував перевернутися, попри крижані, залізні снігові обійми. Спробував дригати ногами. Почав копати сніг біля ґрат. Місця побільшало. Пальці намацали край ґрат. Він не повинен померти, Улаву Холе доведеться піти раніше, адже він, хай йому біс, батько! Тепер руки мали місце, щоб рухатись, і гребли сніг, мов лопати. Він протиснув руки крізь ґрати й потягнув їх до себе. Отак! Зрушили. Він знов смикнув. І відчув повітря. Важке, з запахом попелу. Але це все одно повітря. Поки ще воно є.- Харрі взявся розгортати сніг. Зануривши руки уперед, намацав щось сипке і зрозумів, що то перегорілі дрова. Ґрати вистояли під час лавини, у каміні немає снігу! Він копав далі.

За кілька хвилин, може, секунд, він уже лежав калачиком на дні величезного вогнища, хапаючи ротом повітря й відкашлюючи попіл.

І раптом збагнув, що протягом усього часу думав лише про одне: про самого себе.

Він простягнув руку до кута каміна, де стояли батьківські лижі. Попорпався у снігу, поки не натрапив на те, що шукав. Одну з палиць. Стиснув кільце й потягнув її до себе. Гладенька,

легенька, негнучка металева палиця легко ковзала до нього крізь сніг. Сидячи у каміні, він тримав у руках лижну палицю, затиснув її ногами й відірвав кільце. Тепер він має спис завдовжки близько півтора метра.

Кая та Колкка мають бути десь поруч. Він намітив маршрут, так вони зазвичай чинили на місці злочину, щоб усе ретельно перевірити, нічого не прогавити. Й узявся тицяти палицею. Він орудував швидко, тицяючи чимраз дужче, але тут був і деякий ризик. У найгіршому разі він втрапив би імпровізованим списом в око чи в горлянку, але то мало б значення, лише коли вони й досі дихають. Він почав тицяти ліворуч, він ніби вже перевіряв у тому місці, але ось спис намацав щось пружне. Сіпнув палицю, тицьнув обережніше — те саме! Спробував висмикнути палицю, вона не совалась. Щось утримувало її й смикало у свій бік, даючи зрозуміти, що там є хтось живий! Харрі смикнув палицю до себе, але той, інший, щосили в неї вчепився. Якщо Харрі копатиме, палиця лише стане завадою, тому він, всунувши руку в ремінь, щосили смикнув, але все одно ледве вивільнив палицю.

Харрі лежав, міркуючи, чому він не поклав палицю убік і не почав копати. І раптом зрозумів чому. Зачекав ще секунду. А потім почав тицяти палицею в інший бік від того місця, де був хтось живий. З четвертого разу він знайшов те, що шукав. Палиця знов уперлася у щось пружне. Черевко? Він намагався визначити, чи рухається плоть під палицею вгору-вниз, повторюючи ритм дихання, але нічого не відчув.

Начебто вибір нескладний. Відкопати ліворуч легше, бо там є ознаки життя. Рятувати треба того, кого ще можна врятувати. Й Харрі вже стояв навколішки й знавісніло рив сніг, шукаючи того, хто не дихав.

Коли він дістався тіла, пальці вже були нечутливі, і йому довелося торкатися до нього тильним боком долоні, щоб

намацати светр. Білий. Він намацав плече. Відгріб якнайбільше снігу, звільнив руку й потягнув безживне тіло крізь лаз, виритий у снігу. Її волосся спадало йому на обличчя, воно досі пахло Каєю. Він витягнув на долівку вогнища її голову та верхню частину тулуба, намагався намацати пульс, але пучки пальців були ніби кам'яні. Тоді він припав обличчям до її обличчя, але дихання не відчув. Розкрив їй рота, побачив, що язик не стане на заваді, вдихнув і видихнув повітря у легені Каї. Відсунувся, щоб ковтнути свіжого повітря, вдихнув порошок попелу, але стримав кашель і видихнув їй до рота. Ще й іще раз. Він рахував: чотири, п'ять, шість, сім. Відчув, як перед очима все закрутилося, йому видавалось, ніби він знову біля каміна у хатинці на Леші, хлопчик, котрий дмухає на жар, щоб роздмухати полум'я, а батько сміється, бачачи, як він хитається біля каміна, бо у голові паморочиться, й він мало не непритомніє. Але він продовжував робити штучне дихання, бо знав, що надія повернути її до життя щомиті тане.

Схилившись над нею вдванадцятье, він відчув теплий повів у відповідь. Затамував подих, чекаючи й не ймучи віри, що таке можливо. Теплий потік припинився. І з'явився знов. Вона дихає! Тієї ж миті її тіло сіпнулося, вона закашляла. Потім він почув її дуже кволий голос:

— Харрі, це ти?

— Так.

— Де... я нічого не бачу.

— Усе гаразд, ми у каміні.

Пауза.

— Що ти робиш?

— Намагаюсь відкопати Юссі.

Харрі не знав, скільки сплигло часу, поки він відкопав Колкку і його голова теж опинилась перед каміном. Але Колкці вже було байдуже. Харрі запалив сірника й устиг розгледіти

великі очі фіна, що вдивлялися у порожнечу, а потім вогник згас.

— Він мертвий, — сказав Харрі.

— А ти можеш зробити йому дихання рот у рот?..

— Ні, — відрізав Харрі.

— І що далі? — знесилено прошепотіла Кая.

— Треба видряпуватись, — мовив Харрі, знайшовши її руку.

Стиснув.

— А чи не можна нам залишитись тут і чекати, поки нас відкопають?

— Ні, — відповів він.

— Сірник, — мовила вона.

Харрі не відповів.

— Він згас миттєво, — сказала Кая. — Отже, тут теж немає повітря. Усю хатинку привалило снігом. Тому ти й не намагався його повернути до життя. Тут навіть для нас бракує повітря, Харрі.

Харрі підвівся й спробував пролізти крізь димар, але було затісно, плечі застрягали. Він знову сів навшпиньки, відламав кінці палиці. Тепер у нього була порожниста металева трубка. Він вставив її у димар і знов підвівся, цього разу випроставши руки над головою. Вийшло. Напад клаустрофобії припинився, щойно розпочавшись, ніби тіло відчуло, що зараз не може дозволити собі такої зайвини. Упершись спиною в одну стіну димаря, а ногами в іншу, він спробував зробити кілька кроків угору. Молочна кислота випалювала м'язи стегон, він дихав важко, у голові знову запаморочилось. Але він не здавався: звести ногу, упертися, знову крок нагору... Що вище він підіймався, то тепліше ставало, отже, тепле повітря, що здіймалося від вогнища, не знайшло дороги назовні. І він зрозумів, що якби, коли зійшла лавина, вони палили вогнище, то зараз би вже померли від чадного диму. Сказати б,

поталанило. От лише лавина не була щастям. Гуркіт, який вони чули...

Палиця вперлася у щось нагорі. Він видерся ще вище. Помацав вільною рукою. Залізні ґрати, такі, як ото зазвичай закривають димарі, щоб до хатини не втрапила білка чи якась інша тваринка. Він провів пальцем по краю ґрат. Дідько, їх приварено.

Він розчув кволий голос Каї:

— Харрі, у мене в голові паморочиться...

— Дихай глибше.

Він просунув палицю крізь ґрати.

На тому боці снігу не було!

Нехтуючи пекучим болем у м'язах, він проштовхував палицю все далі й далі. І відчув розчарування, коли вона натрапила на щось тверде. Димовий ковпак. І як він забув про цей клятий ковпак, що захищав димар від снігу та дощу! Він просунув палицю убік, під край ковпака, але вперся у масивний, спресований шар снігу, набагато твердіший за той, що у хатинці. Але, можливо, сніг просто забився у порожнисту трубку. Пропихаючи сантиметр за сантиметром порожнисту палицю уперед, Харрі молився, щоб опір нарешті зник. Це б свідчило, що він пробився крізь снігове пекло. А отже, він зміг би видмухнути сніг з цієї соломинки, вдихнути повітря, свіже, життєдайне повітря. Простовхнути угору Каю, щоб вона теж удихнула цю живильну ін'єкцію. Однак пробоїни не вийшло. Палиця уперлася у пруття залізних ґрат, і нічого не сталося! Але він не здавався, всмоктував вміст трубки, холодний сніг забив йому горлянку. Не маючи змоги й далі утримуватись ногами й спиною об стіни, Харрі посунувся. Він кричав, упирався руками й ногами, обдирав долоні до крові, але сунувся усе нижче й нижче. Й обома ногами впав на тіло, що лежало внизу.

— Як ти тут? — спитав Харрі якомога спокійніше.

— Нормально, — мовила з тихим стогоном Кая. — А ти як? Кепські новини?

— Так, — мовив Харрі й сів поруч із нею.

— Що? А зараз ти у мене не закоханий?

Харрі тихо засміявся й пригорнув її.

— Та ні, тепер закоханий.

Він відчув теплі сльози на її щоках, коли вона прошепотіла:

— То ми одружимося?

— Безперечно, — відповів Харрі, знаючи, що зараз промовляють не вони, а трунок у їхньому мозку.

Вона тихо засміялась:

— Поки смерть не розлучить нас...

Він відчув тепло її тіла. І ще щось тверде. Кобуру з табельним револьвером на її стегні. Відпустивши її, він дотягнувся до Колкки. Йому вдалось, що обличчя у того вже ставало мармурово-холодним і почало дубіти. Він засунув руку в сніг, дістався до грудей небіжчика.

— Що ти робиш? — спитала Кая.

— Беру у Юссі зброю.

Він почув, як на мить вона затамувала подих. Відчув, як її рука уткнулася йому в спину, ніби осліпла тваринка.

— Ні, — прошепотіла вона. — Не роби цього... не так... Давай ми просто заснемо... Евен.

Як він і гадав, Юссі Колкка ліг спати, не знявши свою кобуру за плечима. Харрі відстебнув застібку, обхопив руків'я й витягнув пістолет із снігу. Прошовся пальцем по дулові — прицілу немає, отже, це «Вейлерт». Він випростався надто поспішно й знову відчув запаморочення, йому подумалось: хоч би не впасти. І в очах усе потьмяніло.

Бельман стояв і дивився в яму майже чотири метри завглибшки, коли почулося якесь ляскання. Мов хтось поспіхом вибиває пилку з килима. Воно свідчило, що рятувальний

гвинтокрил уже на підльоті. Його люди переносили сніг у наплічниках, прив'язавши до них ремені від штанів.

— Вікно! — гукнули з ями.

— Розбивай! — прокричав у відповідь Мілано.

Задзенькало бите скло.

— Трясця, — почув він. І збагнув, що це не передвіщає нічого доброго.

— Устроміть палицю...

Бельман німо чекав. Потім почув:

— Клятий сніг, до самісінької стелі.

Бельман розчув собаче гавкання. Він спробував порахувати, скільки годин знадобиться, щоб розчистити хатину від снігу. Радше, скільки діб.

Харрі прокинувся від страшного болю у вилиці й відчув, що по чолу та переніссі струменіє щось тепле. Отже, падаючи, він ударився об каміння саме uszkodженою вилицею, й саме це його розбудило. На подив, він досі стояв вертикально, тримаючи у руці зброю. Харрі спробував вдихнути повітря, якого бракувало. Він не знав, чи йому стане сили на останню спробу, але це несуттєво. Усе просто: хай там як, а іншого виходу немає. Тому, встромивши пістолет у кишеню, він, хапаючи повітря, знов узявся видиратися димарем. Діставшись верхівки, він широко розставив ноги, намацав залізні ґрати й знайшов палицю, встромлену в сніг. З того боку, де Харрі тримав палицю, вона була ледь ширшою, тож він без вагань встромив у неї дуло пістолета. Дуло увійшло у палицю на дві третини й застрягло. Це був ніби півтораметровий глушник. Куля навряд чи проб'є сніг завтовшки більше півтора метра, але що, як до поверхні лишилося зовсім трохи?

Він навалився на пістолет, щоб той од відбою не вискочив з трубки і вистрелив як треба. Натиснув на гачок. Знов і знов. Здавалосьь, його барабанні перетинки ос-ось луснуть у

герметично замкнутому просторі. Вистреливши чотири рази, він спинився, обхопив губами отвір у трубці й спробував утягнути те, що було всередині трубки.

І втягнув... повітря.

Він мало не гепнувся вниз від подиву. Потім знов почав вдихати, поволі, щоб не зруйнувати тунель у снігу, який, певно, пробило кулями. Кілька снігових порошинок втрапили йому під язик. Повітря! Воно мало м'який, гармонійний смак віскі з льодом.

Розділ 60. Ельфи та гноми

Рогер Єндем біг угору Карл-Юханс-гате, де за мить мали відчинитися крамниці. На Егерторгет, звівши очі, він побачив, як стрілки червоного годинника у рекламі шоколаду «Фрея» показують за три хвилини десяту. Він побіг швидше.

Його терміново викликали до Бента Нурдбьо, їхнього у всіх сенсах легендарного головного редактора, котрий вийшов на пенсію, нині члена правління й хранителя храму.

Він повернув праворуч на Акешгата, де в ті часи, коли паперові видання панували скрізь, згуртувалися редакції усіх провідних газет. Потім повернув ліворуч до будівлі суду, праворуч до Апотекергата й, засапаний, влетів у «Стоп Пресен!». Як видавалось, кав'ярня так і не змогла визначитись, бути їм спортивним баром чи то пабом у традиційному англійському стилі. А може, те й інше, аби лишень газетярі всіх ґатунків почувалися як удома. Стіни були обвішані світлинами, з яких можна було зробити висновок, що за останнє двадцятиліття цікавило, приголомшувало, радувало й жахало націю. Найчастіше це були спортивні події, відомі особистості й природні катаклізми. На додачу — деякі політики, яких однаковою мірою можна віднести до двох останніх категорій.

Кав'ярня примостилася безпосередньо біля двох газетних будинків — «Verdens Gang» і «Dagbladet», які ще лишилися на Акешгата, тож «Стоп Пресен!» можна було без вагань вважати розширеною ідальнею цих видань, але зараз там сиділо лише двоє. Бармен за стійкою і єдиний відвідувач, що сидів у глибині зали, під полицею з книгами, що виходили у серії «Класики» у видавництві «Гюльдендал», й старовинним радіоприймачем, який поставили туди, вочевидь, щоб додати закладові штрих у стилі ретро.

Чоловік, що сидів під полицею, і був Бент Нурдбьо. Він мав бундючний вираз обличчя Джона Гілгуда, панорамні окуляри Джона Мейджора й підтяжки Ларрі Кінга. І читав справжнє паперове видання. За чутками, як знав Рогер, він читав лише «The New York Times», «The Financial Times», «The Guardian», «China Daily», «Süddeutsche Zeitung», «El País» та «Le Monde», і то щодня. Йому навіть часом спадало на думку зазирнути у «Правду» та в словенську «Dnevnik», але він казав, що «східноєвропейські мови важкі для очей».

Єндем зупинився біля столика й кахикнув. Бент Нурдбьо дочитав статтю про мексиканських емігрантів, які повертають до життя приречені на знесення квартали Бронксу, продивився всю сторінку, щоб переконатись, що там більше немає нічого цікавого. Потім зняв свої величезні окуляри, добув хустинку з нагрудної кишені твідового піджака й поглянув на нервового, досі засапаного чоловіка, що стояв «струнко» біля його столика.

— Гадаю, Рогер Єндем, чи не так?

— Так.

Нурдбьо склав газету. Єндему казали, що, коли він розгорне її знову, розмову треба вважати закінченою. Нурдбьо, трохи нахиливши набік голову, узявся за нагальну справу: почав протирати скельця своїх окулярів.

— Ви чимало років працюєте над кримінальними сюжетами й чудово знаєте людей з Крипосу та з відділу убивств, так?

— Я... так...

— Що ви знаєте про Мікаеля Бельмана?

Через сонячні промені, що пронизували кімнату, Харрі знову замружився. Він щойно прокинувся і перші кілька секунд витратив на те, щоб відігнати від себе сон і відновити у пам'яті все, що трапилось.

Вони почули, як він стріляв.

І, ледве копнувши лопатою, побачили лижну палицю.

Потім розповіли, як остерігалися, що їх пристрелять, поки вони дістануться димаря.

Голова тріщала, наче він тиждень пив без просипу. Спустивши ноги з ліжка, Харрі роззирнувся у кімнаті високогірного готелю в Устаусеті.

Каю та Колкку повезли гвинтокрилом в Осло, в Державну лікарню. Харрі відмовився летіти з ними. Йому дозволили лишитися тільки після того, як він збрехав, що не відчував нестачі кисню й узагалі відчувається просто чудово.

Харрі, встромивши голову під кран у ванні, почав пити. «Води забагато не буває, буває замало». Чиї це слова? Ракель так казала, коли хотіла, щоб Олег допив усю воду за вечерею. Нарешті, він увімкнув мобільний. Відколи він поїхав у Ховасхютту, телефон був вимкнений. В Устаусеті, якщо судити за дисплеєм, мережа є. А ще він дізнався, що на автовідповідачі на нього чекає повідомлення. Харрі спробував його прослухати, але почув чи то коротке хрипіння, чи то смішок, а потім зв'язок обірвався. Він подивився на номер додзвонювача. З мобільного. Отже, це міг бути будь-хто. Щось у поєднанні цифр видалось йому знайомим, принаймні телефонували не з лікарні. Нічого, коли щось істотне, зателефонують знов.

Снідаючи у ресторані, Мікаель Бельман сидів у гордій самотині. Перед ним стояла чашка з кавою. А ще газети, згорнені й уже прочитані. Харрі, навіть не читаючи, зрозумів, що там немає нічого нового, лише більше подробиць про те саме. Ще більше про справу й про безпорадність поліції, ще більше тиску. Але навряд щоб у сьгоднішніх газетах повідомляли про смерть Юссі Колкки.

— З Каєю все добре, — мовив Бельман.

— М-м-м... А де решта?

— Вранці поїхали в Осло. Потягом.

— А ти?

— Вирішив зачекати на тебе. Яка твоя думка?

— Щодо чого?

— Щодо лавини. Отак просто взяла зійшла? Нещасний випадок?

— Гадки не маю.

— Невже? А ти хіба не чув грому перед тим, як зійшла лавина?

— Може, сніговий карниз упав з вершини на схил і спричинив лавину?

— На твою думку, звук був саме таким?

— Я не знаю, з яким звуком обвалюється сніговий карниз. Я мав на увазі звук, що спричинив лавину.

Бельман захитав головою.

— Навіть люди, які знають гори, як свої старі чоботи, погоджуються, що звукова хвиля спроможна спричинити зсув. Я займаюся скелелазінням з фахівцем з лавин, то він розповідав, що в Альпах досі вважають, що лавини під час Другої світової сходили через бойові вибухи. Але якщо підірвати вибухівку просто у снігу, лавина зійде гарантовано.

— Тобто?

— Ти знаєш, що це таке? — Бельман тримав між пальцями блискучий металевий уламок.

— Ні, — відповів Харрі й знаком показав офіціанту, що хоче випити кави.

— «Ельфи та гноми у скелях як вдома», — заспівав Бельман дитячу пісеньку про підричників у горах.

— Я пас.

— Ти мене розчарував, Холє. Та пусте. Може, я маю перевагу. Я зростав у районі Манглеруда у сімдесятих, це передмістя тоді розрослося. І повсюдно навколо нас були пустирища. Я ріс під музичний супровід динамітних вибухів. А коли робітники розходилися, я обстежував місця, де вони підривали, знаходячи

шматки дроту у червоній оболонці й обривки паперу від динамітних набоїв. Кая казала, що у цих місцях, на півночі, рибу ловлять по-своєму, тож динамітні шашки у господарстві — річ буденна, їх тут знайти легше, ніж самогонку. Ось тільки не кажи, що тобі це не спадало на думку.

— Гаразд. Це уламок капсуля-детонатора. Де й коли ти його знайшов?

— Після того як вас учора вночі вивезли, ми з хлопцями обдивилися місце, звідки зійшла лавина.

— Є сліди? — Харрі, подякувавши, взяв у офіціанта чашку з кавою.

— Ні, місцина на белебні, тож якщо там і були сліди лиж, їх здуло вітром. Але Кая казала, що ніби чула ревіння снігохода.

— Ледве чутне. І відтоді, як вона його почула, до сходження лавини минуло кілька секунд. Він міг припаркувати скутер оддалік, щоб ми його не почули, а решту шляху подолати пішки.

— Мені це спадало на думку.

— І що робитимемо? — Харрі сьорбнув кави.

— Треба шукати сліди снігохода.

— Місцевий ленсман...

— Ніхто не знає, де він зараз. Але я знайшов снігохід, мапу, мотузку, карабін, льодоруб й мітлу. Отож допивай швидше свою каву, по обіді передавали сніг.

Управляючий готелю, данець, пояснив, що для того, аби дістатися місця, з якого зійшла лавина, їм доведеться зробити чималенький гак західніше від Ховасхютти, але не слід заходити далеко на північний захід, бо втраплять у місцевість, яку називають «Паща». Вона так зветься через те, що там повсюдно розкидано велике каміння, що скидається на ікла. Плоскогір'я покраєне розщелинами та прірвами, отож якщо не надто добре знаєшся на місцевості, їздити там у негоду смертельно небезпечно.

Була майже дванадцята. Харрі та Бельман дивилися на схил згори. На дні долини ледве помітно виднівся відкопаний з-під снігу димар Ховасхютти.

Із заходу вже почали насувати хмари. Харрі, примружуючись, дивився на північний захід. Без сонячних променів тіні та обриси предметів видавалися розмитими.

— Радше за все, лавина бере свій початок там, — мовив Харрі. — Хай там як, а звук лунав звідти.

— «Паща», — мовив Бельман.

За дві години, прочесавши місцевість з півдня на північ у пошуках слідів від снігохода, вони зупинилися перепочити. Сиділи пліч-о-пліч на сидіннях скутера й пили з термоса, котрий прихопив з собою Бельман. Злегка засніжило.

— Яюсь на будмайданчику в Манглеруді я знайшов невикористану динамітну шашку, — повів Бельман. — Мені було п'ятнадцять. У Манглеруді у молоді було лише три заняття. Спорт, християнські піснеспіви та наркотики. Але мене ніщо з цього не цікавило. І, певна річ, я не просиджував перед поштою, чекаючи, поки життя проведе мене від гашишу через клей та героїн до могилки. Бо щонайменше четверо з моїх однокласників саме так і скінчили.

Харрі раптом відчув, що у мові Бельмана з'явилася простацька манглерудська говірка.

— Я все це ненавидів, — вів далі Бельман. — Тож я зробив перший крок до професії поліцейського: взявши цю шашку, я відніс її за Манглерудську церкву, де хлопці, що курили гашиш, зробили собі земляний чилум^[106].

— Земляний чилум? Це що?

— Викопували у землі ямку, вставляли туди догори дриґом розбиту пляшку з-під пива, усередині на ґратках лежав гашиш, тлів та смердів. Від ямки відходили закопані у землю пластикові

трубки, за півметра вони знову виходили назовні. Хлопці лягали навколо на травичку і смоктали кожен свою трубочку. Хтозна, для чого...

— Щоб охолодити дим, — пояснив Харрі посміюючись. Так можна закайфувати й від мізерної кількості наркоти. Непогано вигадали. Я вочевидь недооцінював Манглеруд.

— А я витягнув одну з пластикових трубок і встромив туди динаміт.

— Тобто підірвав увесь винахід і поламав їм увесь кайф?

Бельман кивнув, а Харрі розреготався.

— Потім цілих півхвилини сипало згори землю, — усміхнув Бельман.

Вони замовкли. Тільки тихо й хрипко завивав вітер.

— Узагалі, я хотів тобі подякувати, — мовив Бельман, дивляючись у свій паперовий стаканчик. — За те, що вчасно врятував Каю.

Харрі знизав плечима. Кая. Бельман знає, що Харрі у курсі про них двох. Звідки? Чи він теж знає про нього та про Каю?

— Мені все 'дно там унизу не було чого робити, — відповів Харрі.

— Припини, я ж бачив труп Юссі, перш ніж його відвезли.

Харрі не відповів, тільки примружив очі, дивлячись на сніжинки, які посипали щільніше.

— У нього збоку на горлі була рана. І ще на обох долонях. Як від уколу палицею. Ти ж спочатку його знайшов, адже так?

— Можливо, — сказав Харрі.

— Бо з рани на шиї не так давно юшила кров. Отже, коли його було поранено, серце ще билось, Харрі. І досить добре. Отже, ти встиг би відкопати його ще живим. Але ти віддав перевагу Каї, адже так?

— Гадаю, Колкка мав рацію. — Харрі вихлюпнув рештки кави на сніг. — Часом доводиться визначатися, на чий бік пристати.

Сліди снігохода вони знайшли о третій, за кілометр від місця, де зійшла лавина, між двома величезними валунами, які скидалися на зуби, де було зовсім безвітряно.

— Скидається, що він припаркувався тут. — Харрі показав на слід від гусениць. — Снігохід устиг заритися в сніг. — Він провів пальцем посередині сліду від лівого полоза, поки Бельман струшував легкий сніжок, що припорошив борозну.

— Схоже, так, — сказав він. — Тут він повернув і поїхав далі на північний захід.

— Ми наближаємося до бескидів, та й сніг припустив, — мовив Харрі, глянувши на небо, й добув телефон. — Треба зателефонувати у готель і попросити прислати провідника на снігоході. Трясця! Немає зв'язку. Доведеться повертатися у готель.

Харрі глянув на дисплей. Там досі світилося повідомлення з нібито знайомого номера, від того, хто залишив на автовідповідачі цей дивний звук... Три останні цифри, — звідки він їх пам'ятає, хай йому біс? І раптом йому сяйнуло. Пам'ять слідчого. Цей номер він уже бачив у папці «Раніше підозрювані» й на візитівці.

З написом «Тоні К. Лейке, приватний підприємець».

Харрі повільно звів очі на Бельмана:

— Лейке живий.

— Що?

— Хай там як, а його телефон працює. Він намагався по-дзвонити мені, коли ми були у Ховасхютті.

Бельман дивився на Харрі незмигнуто. Сніжинки падали на його довгі вії, плями на обличчі ніби палали. Голос став низьким, він говорив майже пошепки:

— Чудова видимість, чи не так Харрі? Й снігу немає.

— Збіса гарна видимість, — мовив Харрі. — Й ані порошинки клятого снігу.

Він скочив на снігохід, коли той уже рушив.

Вони рвучко просувалися вперед, долаючи за раз не більше ста метрів. Визначивши ймовірний маршрут того снігохода, вони поїхали у тому самому напрямку, мітлою розмітаючи сліди й рухаючись уперед. Смуга, що виднілася на гусениці, мабуть, після якоїсь аварії, не залишала сумнівів, що то той самий снігохід. Подекуди у затишних місцях чи там, де місцину добре продуває вітром, слід ішов чіткий, і тоді вони рухались швидше. Але не занадто швидко. Харрі вже кілька разів застерігав: «Обережно, урвище!» — вони мало не впали. Вже була безмаль четверта. Дивлячись на те, як сніжить, Бельман то вмикав, то вимикав передню фару. Харрі стежив по мапі. Він напевне не знав, де вони, але розумів, що чимраз далі від Устаусета. І що незабаром стемніє. Якась частина ества Харрі вже хвилювалася, як вони повертатимуться назад. Та решта послала ту частину к бісовій матері, а це, як не крути, конституційна більшість.

О пів на п'яту вони загубили слід.

Снігопад став таким сильним, що вони вже майже нічого не могли перед собою розгледіти.

— Це божевілля! — прокричав Харрі, силкуючись перекричати ревіння двигуна. — Чому не почекати до завтра?

Бельман, озирнувшись на нього, усміхнувся у відповідь.

О п'ятій слід знову знайшовся.

Вони зупинилися й злізли зі снігохода.

— Веде сюди, — мовив Бельман, повертаючись до скутера. — Їдьмо!

— Стривай, — сказав Харрі.

— Чому? Їдьмо, незабаром геть стемніє.

— Чи ти, коли зараз гукав, луну чув?

— То й що? — Бельман зупинився. — Гора?

— На мапі гори немає, — відповів Харрі й повернув у той бік, куди вели сліди.

— Розколина! — крикнув він. І враз отримав відповідь. Негайну. Він озирнувся до Бельмана.

— Гадаю, снігохід, що залишив ці сліди, втрапив у велику халепу.

— Що я знаю про Бельмана? — перепитав Рогер Єндем, тягнувши час. — Кажуть, що він дуже тямущий, прекрасний фахівець. — «Чого ж хоче цей легендарний редактор Нурдбьо?» — Усе вміє, діє непомильно, — вів Єндем. — Швидко вчиться, потроху опановує й те, як спілкуватися з нами, пресою. Такий собі whiz kid^[107], це, якщо ви розумієте...

— Я знаю цей вираз, — відповів Бент Нурдбьо, кисло всміхаючись, не припиняючи терти скельця на окулярах. — Загалом, мене більше цікавлять чутки про нього.

— Чутки? — перепитав Єндем, за дурною звичкою забувши стулити рота.

— Сподіваюсь, ви, Єндеме, знаєте, що це таке. Позаяк ви та ваш теперішній працедавець з цього живете. То як?

Єндем не квапився:

— Та різне говорять...

Нурдбьо звів очі до неба:

— Спекуляції. Вигадки. Пряма брехня. Я тут перед вами не маю наміру бути делікатним. Ну ж бо, Єндеме, переверніть мішок з плітками догори дригом, позловтішайтесь.

— Отже, негативні сторони?

Нурдбьо важко зітхнув:

— Любий Єндеме. Чи часто ви чули про когось, що людина живе тверезим життям, чесна у грошових питаннях, незрадлива у шлюбі, а стиль її керівництва годі вважати психопатським? Може, роль пліток і зводиться до того, щоб на тлі загалу мати порівняно кращий вигляд? — Нурдбьо нарешті дотер одне скельце й взявся так само ретельно натирати інше.

— Це дуже, дуже кволі чутки, — мовив Ендем, поспіхом додавши: — Поза тим, я знаю чимало людей, про яких пліткують те саме, а вони геть зовсім не такі.

— Як колишній редактор, я радив би вам ближче до суті, — мовив Нурдбьо. — То у чому ж він не такий?

— Та... не такий ревнивий.

— А хіба ми всі не ревниві?

— Йдеться про ревності аж до насильства.

— Хіба він б'є дружину?

— Ні, я не вважаю, що він розпускає кулаки. І що вона дає привід. Але якщо хтось занадто довго на неї витріщається...

Розділ 61. Падіння

Харрі та Бельман лежали на краю урвища, там, де обривалися сліди снігохода. Обидва пильно вдивлялися у провалля. Чорні прямовисні схили спускалися вниз, розчиняючись у сніговій хурделиці.

— Бачиш що-небудь? — спитав Бельман.

— Сніг. — Харрі простягнув йому бінокля.

— Снігохід унизу, — мовив Бельман, підвівся й пішов до їхнього снігохода. — Спускатимемося.

— Ми?

— Ти.

— А я гадав, що скелями ти у нас лазиш, Бельмане.

— Саме так, — відповів той, уже почавши одягати альпіністське спорядження. — Тому слушно буде, коли я візьму мотузку, карабіни й решту. Мотузка завдовжки сімдесят метрів. Я спущу тебе вниз. Згоден?

За шість хвилин Харрі вже стояв на краю, повернувшись спиною до урвища, з біноклем на шиї, пахаючи цигаркою у кутику рта.

— Нервуєшся? — усміхнувся Бельман.

— Ні-і-і, — відповів Харрі. — Боюся до смерті.

Бельман перевірів мотузку, яка тягнулася від спускового механізму, навколо стовбура тоненького деревця позаду них — до спорядження Харрі.

Харрі заплющив очі, глибоко вдихнув і зосередився на тому, щоб відхилитися назад і побороти еволюційно обґрунтований протест, вироблений мільйонами років досвіду: якщо зробиш крок у прірву — рід твій не продовжиться.

Мозок зборов тіло — з найменшою перевагою.

Спочатку Харрі ще діставав ногами до гірського схилу, але спустившись нижче, просто завис у повітрі. Мотузка опускалася рвучко, але еластичне спорядження пом'якшувало удар на хребет та стегна. Згодом мотузка вже спускалася плавно, за мить він уже не міг роздивитися вершину й тепер ширяв на самоті серед білих сніжинок та чорних скель.

Він відхилився убік і глянув униз. І там, за двадцять метрів під собою, розгледів кам'яне зуб'я, що стирчало з-під снігу. Круте провалля. Й у біло-чорному проваллі щось жовтіло.

— Бачу снігохід, — прокричав Харрі, і його слова враз розлилися луною.

Снігохід лежав перевернутий, гусеницями догори. Якщо припустити, що його мотузку не занесло убік вітром, і взяти її за прямовис, то снігохід усього на три метри відхилився від перпендикуляра. Падаючи більш як з сімдесятиметрової висоти. Отже, на час падіння він їхав на найменшій швидкості.

Мотузка різко натягнулася.

— Ще нижче! — закричав Харрі.

У відповідь почувся лункий голос, ніби з кафедри проповідника:

— Мотузки бракує.

Харрі глянув униз на снігохід. Ліворуч з-під нього щось стирчало. Гола рука. Чорна, набрякла, як пересмажена на грилі сосиска. Білі пальці на чорному камені. Він спробував примружити очі, щоб роздивитися краще. Розтиснута долоня, правиця. Пальці скоцюрблені. Мозок Харрі запрацював гарячково. Як там Тоні Лейке казав про свою хворобу? Не заразна, просто спадкова. Ревматоїдний артрит.

Харрі глянув на годинник. Рефлекс слідчого. Тіло знайшли о 17:53. Уже майже стемніло.

— Тягни! — крикнув Харрі.

І нічого.

— Бельмане!

Тихо.

Подувом вітру його закрутило навколо мотузки. Чорне каміння. Двадцять метрів. Раптом відчув, як виривається серце з грудей, вчепився у мотузку обіруч, щоб переконатися, що вона на місці. Кая. Бельман знав.

Харрі тричі глибоко вдихнув і видихнув, а потім прокричав знову:

— Темніє, дме вітер, і я тут яйця собі повідморожую, Бельмане! Час шукати собі прихисток.

Знову жодної відповіді. Харрі заплющив очі. Чи було йому лячно? Чи боявся він, що колега, ніби й розсудлива людина, за раптової примхи позбавить його життя, щойно випаде слухна нагода? Трясця, як же йому не боятися! Бо то була зовсім не раптова примха. І те, що Бельман лишився, щоб вивезти Харрі у цю снігову пустелю, зовсім не було випадковістю. А може? Харрі зітхнув. Бельман мав змогу легко підлаштувати, щоб усе скидалося на нещастя. Згодом, спустившись униз, зніме спорядження, змотає мотузку, скаже, що була хурделиця. Харрі оступився й упав у прірву. У горлі пересохло. Е, ні, не буде цього! Не для того він виліз з-під тієї бісової лавини, щоб за дванадцять годин його скинули у провалля. Та ще й поліцейський. Хай тобі грець, нічого в тебе не вийде...

Натягнута мотузка раптом ослабла. Він падав. Вільно. І швидко.

— Кажуть, Бельман побив колегу, — мовив Єндем, — лише за те, що на різдвяній вечірці той трохи частіше, ніж годиться, танцював з його дружиною. Хлопець хотів написати на нього заяву, йому вивернули щелепу й проламали череп, але доказів не було, бо нападник був у каптурі. Але всі знали, що то Бельман. Діткливі були обставини, тож йому довелося шукати місце у Європолі, аби тільки покинути країну.

— А ви вірите цим пліткам, Єндеме?

Рогер знизав плечима:

— Видається, що Бельман ставиться до подібних правопорушень... досить поблажливо. Через лавину у Ховасхютті ми покопалися у минулому Юссі Колкки. Той майже до смерті побив під час допиту чоловіка, що підозрювався у зґвалтуваннях. Трульс Бернтсен, права рука Бельмана, теж не святий...

— Добре. Крипос та відділ убивств змагаються у тому, хто буде головний під час розслідування убивств... я хочу, щоб саме ви це висвітлювали. Я хочу, щоб ви спровокували бурливу дискусію, приміром, щодо психопатичного стилю керівництва. І по всьому. Подивимося, як до цього поставиться міністр юстиції.

І, не сказавши ані слова, не зробивши ані жесту на знак закінчення розмови, Бент Нурдбьо нап'яв щойно натерті окуляри, розгорнув часопис і знову занурився у читання.

Харрі не встиг поміркувати. Не встиг нічого. Життя промайнуло перед його очима, він не побачився з тими, кому мав розповісти про свою любов, як не було й світла, до якого його невблаганно вабило. Навряд чи все це встигнеш, падаючи всього на п'ять метрів. Спорядження трохи вп'ялося в пах та у хребет, але завдяки еластичній мотузці гальмування було м'яким.

Потім він відчув, що його підіймають. Вітер жбурляв йому сніг в обличчя.

— Якого греця? — спитав Харрі, коли за п'ятнадцять хвилин знову стояв на краю розколини, хитаючись від поривів вітру й поспіхом знімаючи спорядження.

— Ну що, тепер злякався? — усміхався до нього Бельман.

Харрі не поклав мотузку вбік, натомість намотав її на праву руку. Переконався, що мотузки стане для замаху. Швидкий

аперкот у кінчик підборіддя. Завдяки мотузці руці шкоди не буде, не те що минулого разу, коли він ударив Бйорна Гольма й потім у нього два дні боліли кісточки на пальцях.

Він на крок наблизився до Бельмана. Зауважив, як здивувався той, помітивши намотану на руку мотузку, побачив, що комісар поліції задкує, хитається й падає у сніг.

— Не треба! Мені довелося зав'язати на кінці мотузки вузол, щоб вона не проскочила у гальмо...

Харрі не зупинявся, й Бельман, що повзав у снігу, інстинктивно звів руку догори, ховаючи обличчя:

— Харрі! Був сильний вітер, і я... посковзнувся.

Харрі зупинився й здивовано глянув на Бельмана. Потім обминув тремтячого комісара поліції. Він ішов по снігу, й крижаний вітер наскрізь продував одяг, білизну, шкіру, м'ясо, м'язи, навіть скелет змерз. Харрі схопив примотану до снігохода палицю, роззирнувся навсібіч, шукаючи ганчірку, яку можна намотати, але нічого не знайшов, а жертвувати чимось з власного одягу, мабуть, не варто. Він якнайглибше устромив палицю у сніг, щоб позначити місце, де знайшли снігохід. Сам тільки Бог відає, скільки можуть забрати повторні пошуки. Потім натиснув кнопку на електричному стартері. Знайшов, де вмикаються фари, і ввімкнув їх. І враз усе збагнув. Побачив сніг, що стелився за вітром, забивався у фари й кружляв безпросвітною білою стіною: їм ніколи не вибратися з цього лабіринту, ніколи не повернутись в Устаусет.

Розділ 62. Транзит

Кім Ерік Локкер був наймолодшим експертом у криміналістичному відділі. Тому й не довіряли йому нічого надто складного. Наприклад, сьогодні його послали у Драммен. Бйорн Гольм казав, що Брюн — голубий, полюбляє пофліртувати, але Кіму Еріку лише треба повернути йому одяг і забратися геть.

Коли з навігатора жіночий голос повідомив: «You have arrived at your destination»^[108], Кім саме під'їхав до старого міського будиночка. Поставив авто, увійшов до незамкненого під'їзду, зійшов на третій поверх і став біля дверей, до яких скотчем був приклеєний простий папірець з іменами: Гейр Брюн / Аделе Ветлесен.

Кім Ерік знову подзвонив у двері й врешті почув у коридорі чийсь кроки.

Двері розчинилися всередину. У чоловіка, що відчинив їх, стегна були обв'язані рушником. У нього була навдивовижу біла шкіра й лиса маківка, що блищала від поту.

— Гейр Брюн? С-сподіваюсь, не завадив? — вичавив Кім Ерік Локкер і простягнув пластиковий пакунок, який тримав у випростаній руці.

— Та пусте... я тут просто трахаюсь, — мовив він своїм афектованим голосом, який так точно мавпував Бйорн Гольм. — Що це?

— Це одяг, що ми у вас позичали. Боюся, нам доведеться ще на деякий час залишити для подальшого огляду штани з лижного костюма.

— Справді?

Кім Ерік почув, як за спиною Гейра Брюна прочинилися двері. Й ніжний жіночий голос прощобетав:

— Що трапилось, любчику?

— Просто принесли дещо.

З дверей висунулась постать і стала за спиною Гейра Брюна. Вона навіть не завдала собі клопоту обмотатися рушником, й Кім Ерік устиг переконатись, що це тендітне створіння — жінка на всі сто відсотків.

— Привіт, — проспівала вона з-за спини Гейра Брюна. — Якщо ви більше не маєте з ним справ, я б хотіла забрати його назад. — Вона підняла маленьку вишукану ніжку й захряснула двері. Скло на дверях ще довго дрижало.

Харрі зупинив снігохід і вп'явся поглядом у сніговий вихор.

Попереду щось майоріло.

Бельман сидів, обхопивши руками його стан і припавши головою до його широкої спини, щоб хоч якось схватитися од вітру.

Харрі чекав. Дивився.

Знову. Рублена хатина. Комора на підпорах.

І знову все зникло. Снігом стерло геть усе, наче й не було ні комори, ні хатинки. Але Харрі вже зрозумів, куди прямувати.

Чому ж він не натиснув на газ і не рушив просто туди, до рятівного прихистку, чого чекав? Він не знав. З цією хатиною щось не те. Він відчув це за секунду, поки вона вигулькнула із заметілі. Щось не те з чорними вікнами, він ніби дивився на безконечно покинуту будівлю, у котрій, утім, хтось мешкав. І в цьому було щось лихе. Тому він обережно натиснув на газ, щоб не заглушити пориви вітру.

Розділ 63. Комора

Харрі підкинув дров у залізну пічку. Бельман сидів біля стола у вітальні, цокотячи зубами. Плями на його обличчі стали синюватими. Вони протягом якогось часу стукали у двері й кричали на лютому вітрі, перш ніж розбити одне скло у порожню кімнату. У спальню з незастеленим ліжком, у якому, судячи із запаху, хтось спав зовсім недавно. Він мало не підійшов, щоб помацати — а раптом постіль ще тепла. Вони обоє змерзли до кісток, і попри те, що кімната й без того видалася теплою, Харрі все одно встромив руку в пічку, щоб перевірити, чи немає вугілля під чорним попелом. Але там нічого не було.

Бельман присунувся ближче до пічки.

— Чи ти бачив у прірві щось, окрім снігохода?

Це були перші слова, які він промовив, відколи біг і кричав, щоб Харрі не полишав його самого, а потім ледве встиг скочити на сидіння.

— Руку, — відповів Харрі.

— Чию руку?

— Хіба я знаю?

Підвівшись, Харрі пішов у ванну. Передивився туалетне приладдя. Дріб'язок, який там лежав. Мило та бритва для гоління. Зубної щітки не було. Одна людина, чоловік. Котрий чи то не чистить зубів, чи то поїхав. Долівка волога, навіть біля плінтуса, ніби хтось її недавно вимив. Дрібний камінець. Харрі підібрав його, обдивився. Хай там як, а це не лава. Він поклав його до кишені.

У шафках на кухні знайшов каву та хліб. Помацав хліб — не дуже зачерствів. У холодильнику знайшов варення, масло й два пива. Харрі був такий голодний, що йому здавалось, що він чує

запах смаженого сала. Він ще попорпався у шафках. Нічого. Трясця, невже цей чоловік жив лише на хлібові й варенні? На стосі тарілок знайшов пачку печива. Тарілки ті ж самі, що й у Ховасхютті. Й меблі ті самі. Чи можливо, щоб ця хатинка теж належала туристичній спільноті? Харрі зупинився. Ні, йому не здалося. Він дійсно відчув запах смаженого, точніше горілого сала.

Він повернувся у вітальню.

— Чуєш запах? — спитав він.

— А що?

— Принюхайся, — мовив Харрі й сів навшпиньки біля залізної пічки. Поруч з дверцятами до чавунного рельєфа у вигляді оленя прилипли три чорних шматочки, вони чаділи.

— Чи ти знайшов щось попоїсти? — спитав Бельман.

— Залежно від того, що вважати їстівним, — відповів замислено Харрі.

— На тому боці двору є комора. Може...

— От щоб не вгадувати, пішов би та й подивився.

Бельман кивнув, підвівся й вийшов з хатини.

Харрі підійшов до письмового столу подивитися, чи є там щось, аби відшкребти шматочки, що прилипли до пічки. Витягнув верхню шухляду. Порожньо. Харрі витягнув і решту, але вони теж були порожні. За винятком аркуша на самому дні. Він узяв його. Це був не аркуш, а світлина, покладена зображенням донизу. Перше, що спало на думку Харрі, — хто зберігає світлини у туристичній хатинці? Світлину зробили влітку, перед будиночком на фермі. Жінка та чоловік сиділи на східцях, а між ними стояв хлопчик. Жінка була у синій сукні та хустці, без косметики, і втомлено посміхалася. У чоловіка губи стиснуті, вираз обличчя — суворий, замкнений — типовий для сором'язливих норвежців, але загалом складається враження, ніби вони приховують якісь темні таємниці. Одначе увагу Харрі

привернув хлопчик, що стояв посередині. Він скидався на матір — така ж широка, відкрита посмішка, чарівний погляд, гарне чоло. Але він скидався ще на декого. Великі білі зуби...

Харрі підійшов до пічки. Чомусь йому знову стало зимно. І цей невідступний сморід сала... Він заплющився й зосередився, намагаючись дихати глибоко й спокійно, через ніс, але все одно відчував, як млість підступає до горла.

І тут у хатинку всунувся Бельман, широко посміхаючись:

— Сподіваюсь, ти любиш оленину?

Харрі прокинувся з думкою: що ж його розбудило? Якийсь звук? Чи, навпаки, відсутність усіх звуків? Зненацька він збагнув, що у вітальні суцільна тиша, вітер ущух. Скинувши вовняну ковдру, він підвівся з канапи.

Глянув у вікно. І йому здалось, ніби хтось торкнувся всього навкруги чарівною паличкою. Те, що шість годин тому було суворою, нещадною пустелею, зараз при чарах місячного сяйва видалось йому ласкавим, рідним та майже чарівним. Раптом Харрі збагнув, що шукає сліди на снігу. І що він дійсно чув якийсь звук. Звук будь-чого. Птах. Звір. Прислухавшись, він почув за дверима однієї спальні тихе хропіння. Отже, це не Бельман вставав. Поглядом пройшов низку слідів від будинку до комори. Чи від комори до будинку? Чи туди й назад, бо слідів було вдосталь. Може, це Бельман залишив шість годин тому? Коли, до речі, ущух сніг?

Харрі взув лижні черевики, вийшов надвір і глянув на туалет. Туди слідів не було. Він став спиною до комори й помочився на стіну хатинки. І чому чоловіки завжди саме так чинять? Чому їм конче потрібно мочитися на що-небудь? Невже це залишки інстинкту мітити свою територію? Чи... Харрі раптом збагнув, що його цікавить не те, на що він мочився, а те, до чого повернувся спиною, — комора. Ніби хтось стежить за ним із комори. Він застібнув штани, розвернувся, поглянув на будівлю

з гострим дахом. І рушив до комори. Проминаючи закиданий снігом снігохід, схопив лопату. Він спершу хотів одразу зайти в комору, але потім зупинився біля простих кам'яних східців, що вели до низьких дверей. Прислухався. Тихо. Чому в біса він тупцяє, там же нікого немає. Він зійшов сходами, спробував піднести руку до дверей, але рука не слухалась. Що діється? Серце калатало у грудях так сильно й боляче, ніби зараз лусне. Він упрів, тіло не хотіло слухатись. Поволі Харрі пригадав, що йому вже розповідали про ці симптоми. Класичний напад паніки. Й тоді його порятував гнів. Він сильно копнув двері й всунувся у темряву. Смерділо жиром, копченим м'ясом і зсілою кров'ю. Місячний промінь прошивав темряву, у ньому щось ворушилося, зблиснула пара очей. Він замахнувся лопатою й влучив. Відчув, що воно піддалося. Двері за спиною прочинилися, й у комору потрапило місячне сяйво. Харрі уп'явся очима в оленячу тушу. І туші решти тварин. Він випустив з рук лопату й упав навколішки. І раптом накопалося все вкупі. Стіна хатинки, що обвалилася, сніг, що ледве не зжер його живцем, паніка, бо не мав змоги дихати, довге падіння, сповнене справжнього, невдаваного жаху, коли він летів на чорне каміння. Так самотньо. Бо всі вони поїхали. Батько лежить у комі, він лише транзитний пасажир. Ракель та Олег — постаті, що стояли проти світла в аеропорту, вони теж транзитні пасажери. Харрі хотів повернутися. У кімнату, де крапає вода. Вологі бетонні стіни. Просякнутий запахом поту матрац, солодкий дим, котрий вів його туди, де вони. Транзитні пасажери. Харрі опустив голову й відчув, як по обличчю течуть теплі сльози.

Я зробив роздруківку фото Юссі Колкки із сайта «Дагбладет» і почепив її на стіні поруч з рештою. У новинах анічичирк про Харрі Холє й решту поліцейських, які були у горах. І про Іску Пеллер, до речі, теж нічого. Блефували? Вони стараються. А до

всього тепер ще й мертвий поліцейський. Муситимуть щосили старатися. Вони *повинні* щосили старатися. Чуєш, Холє? Ти маєш старатися. Адже я так близько, що навіть можу шепотіти тобі на вухо.

Частина шоста

Розділ 64. Стан здоров'я

— Стан Улава Холе залишається незмінним, — мовив лікар Абель.

Харрі сидів біля батьківської постелі, дивлячись на чоловіка, стан якого лишався незмінним, а кардіограф весело наспівував мелодію з уривчастого серцебиття. Увійшов Сигурд Олтман, привітався і занотував цифри з дисплею у записник.

— Я, власне, прийшов провідати Каю Сульнес, — мовив Харрі підводячись. — Але не знаю, у якому вона відділенні. Якщо ваша ласка...

— Це ваша колега, яку вчора вночі привезли рятувальники? Вона в реанімації. Чекають на результати аналізів, адже вона довго пробула під снігом. Коли я почув про Ховасхютту, гадав, що це вона свідок з Австралії, про якого казали по радію.

— Не вірте всьому, що чуєте, Олтмане. Поки Кая лежала під снігом, австралійка жила собі у Брістолі. У теплі й затишку, з охоронцями й обслугою, у першокласних номерах.

— Стривайте. — Олтман, примружившись, глянув на Харрі. — Ви теж були під снігом?

— Чому ви так гадаєте?

— За ходою збагнув. У голові паморочиться?

Харрі знизав плечима.

— Свідомість плутається?

— Повсякчас, — мовив Харрі.

Олтман посміхнувся:

— Вуглекислий газ ще не вийшов з тіла. Загалом організм позбавляється його досить швидко, якщо ви постійно вдихаєте

кисень, але вам варто зробити аналіз крові на парціальний тиск вуглекислого газу.

— Ні, дякую, — мовив Харрі. — А як він почувається? — кивнув у бік ліжка.

— А що каже лікар?

— Стан незмінний. Але ваша думка?

— Я не лікар, Харрі.

— Тому й не треба відповідати мені як лікар. Скажіть напрямки.

— Я не можу...

— Це буде лише між нами.

Сигурд Олтман поглянув на Харрі Холе. Хотів щось сказати. Передумав. Прикусив нижню губу.

— Це питання днів, — мовив він.

— Навіть не тижнів?

Олтман не відповів.

— Дякую, Сигурде, — кивнув Харрі й попрямував до дверей.

Обличчя Каї на подушці було бліде й гарне. «Як квітка у гербарії», — спало на думку Харрі. Він стискав її маленьку холодну руку. На нічному столику лежала свіжа «Афтенпостен» із заголовком про лавину в Ховасхютті. Автор статті описував нещастя й цитував Мікаеля Бельмана, котрий назвав загибель інспектора Колкки, що супроводжував Іску Пеллер у Ховасхютту, великою втратою. Але Бельман тішиться, що свідок врятована й зараз у безпеці.

— Отже, лавину спричинив динаміт, — мовила Кая.

— Безсумнівно, — відповів Харрі.

— І як вам з Мікаелем працювалося там, у горах?

— Добре, — Харрі відвернувся, на нього раптом напав кашель.

— Чула, ви знайшли у прірві снігохід? А під ним, ймовірно, чийсь труп.

— Так. Бельман лишився в Устаусеті, щоб знову знайти це місце з хлопцями ленсмана.

— Кронглі?

— Ніхто гадки не має, де він є. Але його заступник, Рой Стіле, ніби вартий довіри. Щоправда, їм доведеться поморочитися. Ми гадки не мали, де ми є, там усе замело, снігу стільки... та й місцина.... — Харрі похитав головою.

— А чий то труп, як гадаєш?

Харрі знизав плечима:

— Дуже буду здивований, якщо це виявиться не Тоні Лейке.

Кая навіть підвела голову:

— Невже?

— Наразі я ще нікому не казав, але я бачив небіжчикові пальці.

— А що з ними не так?

— Вони скоцюрблені. А у Тоні Лейке — ревматоїдний артрит.

— Гадаєш, це він спричинив лавину? А потім у темряві впав в урвище?

Харрі хитнув головою:

— Тоні казав, що знає цю місцину, як свої старі чоботи, це його батьківщина. Погода була ясна, снігохід ішов на малій швидкості, його відкинуло убік всього на три метри. І ще одне: у небіжчика обгоріла рука, і справа не в динаміті. Та й снігохід не згорів.

— Що...

— Гадаю, Тоні Лейке зазнав тортур, його убили, а потім штовхнули униз разом із снігоходом, щоб ми його знайшли.

Обличчя Каї перекошилося.

Харрі потер затерплий мізинець. Невже відморозив?

— А якої ти думки про Кронглі?

— Кронглі? — Кая ненадовго замислилась. — Якщо він дійсно замірювався згвалтувати Шарлотту Лолле, йому не варто було

Йти служити в поліцію.

— Він і дружину бив.

— Мені й не дивно.

— Справді?

— Справді.

Він глянув на неї:

— Ти від мене щось приховуєш.

Кая знизала плечима:

— Але ж він наш колега, та й я гадала, коли вже він тоді був п'яний, то й говорити нема про що. Але я завважила цю схильність у ньому. Він заявився до мене додому, досить грубо чіплявся, ну і...

— І що?

— У мене тоді був Мікаель.

Харрі відчув, як його ніби щось шпигонуло.

Кая підтягнулася вище у ліжку.

— Ти ж насправді не віриш, що це все — справа рук Кронглі?..

— Не знаю. Той, хто спричинив лавину, найімовірніше, добре знається на місцевості. До того ж, Кронглі має стосунок до тих, хто ночував у Ховасхютті. Та й Еліас Скуг казав, що у Ховасхютті став свідком сцени, що скидалася на згвалтування. А Кронглі тягне на потенційного гвалтівника. Та ще й ця лавина... Гадаєш, так би діяв той, хто хоче убити жінку, що ночує у туристичній хатинці разом з неозброєним поліцейським? Лавина результату не забезпечує. Чому не вчинити простіше й дієвіше? Взяти улюблене знаряддя убивства й піти просто у хатинку? Бо він знав, що насправді Іска Пеллер та поліцейський у хатинці не самі. Тож і напав у єдиний спосіб, який дозволяв йому згодом вільно піти звідти. Йдеться про людину, яка має доступ до таємної інформації. Про того, хто знав про наші гіпотези про Ховасхютту й збагнув, у чому річ, коли ми назвали ім'я свідка на прес-конференції. Офіс ленсмана в Устаусеті...

— У Ёйлу, — виправила Кая.

— Хай там як, а Крипос наказав Кронглі підготувати посадку гвинтокрила з поліції у Національному парку. І він зрозумів, звідки вітер віє...

— Тоді він мав би збагнути, що Іски Пеллер там немає й що ми не будемо ризикувати свідком, — мовила Кая. — І загалом він мав би бути якнайдалі від цієї історії.

Харрі кивнув:

— Саме так, Кає. Згоден. Гадаю, Кронглі ані на мить не повірив, що Іска Пеллер у хатинці. Лавина — це лише продовження того, що він робив і раніше.

— Що?

— Він грався з нами.

— Грався?

— Коли ми були у Ховасхютті, до мене телефонували з мобільного Лейке. Тоні включив мене до контактів. І я майже впевнений, що телефонував не він. Додзвонювач не зразу натиснув на відбій, увімкнувся автовідповідач, і перш ніж зв'язок уривається, можна розчути звук. Я не певен, але мені здалося, що то був сміх.

— Сміх?

— Сміх людини, яка розважається. Він щойно почув мій голос на автовідповідачеві й дізнався, що кілька днів я буду поза зоною. Припустімо, що то Аслак Кронглі, котрий щойно отримав підтвердження своїх підозр, що я чекаю у Ховасхютті на убивцю.

Харрі замовк і поринув у роздуми.

— Ну і?.. — смикнула його Кая за хвилю.

— Мені просто хотілося висловити вголос ці міркування, послухати, як воно звучить, — мовив Харрі.

— І як?

Харрі підвівся.

— Кепсько, правду кажучи. Але я перевірю алібі Кронглі на час, коли було скоєно убивства. Побачимось.

— Трульс Бернтсен?

— Так.

— Рогер Єндем з «Афтенпостен». Чи маєте час відповісти на кілька запитань?

— Ну, це залежить... Якщо ви знову про Юссі питатимете, то краще побалакайте з...

— Це не стосується Юссі Колкки. До слова, мої співчуття.

— Гарзд.

Рогер сидів у своєму офісі у будівлі пошти, закинувши ноги на стіл, і дивився на будівлю Центрального вокзалу й на Оперний театр, який саме незабаром мали відкрити. Поговоривши з Бентом Нурдбьо у «Стоп Пресен!», він витратив день і ще півночі, щоб пильніше придивитися до постаті Мікаеля Бельмана. Якщо не зважати на чутки про того поліцейського зі Стовнера, котрого відлупцювали, ніби й зачепитися нема за що. Але багато років пропрацювавши кримінальним репортером, Рогер Єндем назбирав цілісіньку низку надійних джерел — метких хлопців, які за пляшку чи пачку цигарок і бабусю рідну продадуть. І трійко з них — із Манглеруда. Після кількох телефонних дзвінків виявилось, що вони там вирости. Можливо, справді так воно і є, як він чув, буцімто з Манглеруда ніколи не виїжджають, і в цьому є частка істини. Утім, туди також ніхто й не переїздить.

У маленькому районі, певно, всі й справді знали одне одного, принаймні ті троє чудово пригадували Мікаеля Бельмана. Хлопці вважали, що він був дуже крутий. Ще б пак: відбив у Юлле кралю, коли тому за наркоту дали рік умовно. А тоді Юлле засудили по-справжньому, бо хтось настукав, що він крав на бензоколонці у Мортенсрюді пальне. Кралю звали Ула Сварт, дівка що треба, трохи старша за Бельмана. Ну, Юлле

відсидів, вийшов із в'язниці і поклявся при всіх, що Бельманові це так не минеться. Але коли він прийшов у гараж за своїм «каваєм», на нього вже чекали двоє у каптурах. Вони відгамселили його залізними прутами так, що той уже думав — гаплик. А наостанок пообіцяли: якщо він хоч пальцем торкнеться Бельмана чи Ули, то йому — кранти. Пліткують, що Бельмана серед цих двох не було. Але один з них — його всі називають Бівіс — вірний його служка.

Й це був єдиний козир у руках Рогера Єндема, коли він зателефонував до Бівіса — Трульса Бернтсена. Тим паче треба поводитися так, наче у нього в руках усі козири.

— Я лише хотів спитати, чи правда, що ви свого часу побили Станіслава Гессе, тимчасового працівника відділу кадрів поліцейського відділка у Стовнері? На прохання Мікаеля Бельмана.

Запала тривала тиша.

Рогер кахикнув:

— Отже?

— Брехня то все.

— Що — брехня?

— Що Мікаель мене про щось просив. Усі ж бо бачили, як цей бісів поляк чіплявся до його дружини, тож побити його міг будь-хто.

Рогеру Єндему спало на думку: щодо прохання, він, певно, повірив би. А ось щодо «будь-кого»... Ніхто з колишніх колег Бельмана по стовнерському відділку, з якими балакав Рогер, ніби й не могли сказати про нього нічого лихого. Але його відверто недолюблювали, ніхто б заради нього на рожен не поліз. Ніхто, крім однісінького, вірного пса Бівіса.

— Дякую, на цьому все, — мовив Рогер Єндем.

Харрі добув з кишені свій телефон і приклав до вуха:

— Слухаю!

— Це Бйорн Гольм.

— Бачу.

— Святий Боже! Я й не сподівався, що ти тепер маєш список контактів.

— Певна річ. Можеш пишатися — ти один з чотирьох у тому списку.

— А що там у тебе за галас? І де ти є?

— Та це гравці галасують, сподіваючись, що це допоможе їм виграти. Я на іподромі.

— Що?

— У «Бомбей-Гарден».

— Але... як тебе туди впустили?

— Я член клубу. А що таке?

— Трясця, Харрі. Хіба ти робиш ставки на коней? Чи тебе Гонконг нічого не навчив?

— Охолонь. Я прийшов, щоб перевірити алібі Аслака Кронглі. За даними його відділка, він був у відрядженні в Осло, коли вбили Шарлотту та Боргні. Не дивина, що він частенько навідується в Осло. І я саме дізнався причину.

— «Бомбей-Гарден»?

— Так. Аслак Кронглі має великий клопіт — він гравець. Я переглянув виписки з його кредиток, котрі тут записують у комп'ютер. Тут і час, і все таке. Кронглі чотири рази використовував свою картку, і, як випливає з дат, він має алібі. Прикро.

— Гаразд. А їхній комп'ютер з бухгалтерськими даними стоїть у тій же кімнаті, що й автомат для перегонів?

— Що ти кажеш? Голосніше, бо тут саме фінішний ривок.

— Вони... Та пусте. Я телефоную, щоб сказати, що на лижних штанях, які Аделе Ветлесен носила у Ховасхютті, ми знайшли сперму.

— Що? Не жартуєш? Отже, невдовзі ми...

— Невдовзі ми отримаємо ДНК сьомого. Якщо це його сім'я. І єдиний спосіб переконатися у цьому — відкинути решту чоловіків, які були у Ховасхютті.

— Отже, потрібні зразки їхніх ДНК...

— Так, — мовив Бйорн Гольм. — З Еліасом Скугом жодних проблем — його ДНК у нас є. А от із Лейке не так просто. Ми, звісно, можемо знайти його ДНК у нього вдома, але для цього потрібне судове рішення. Але після того, що сталося, отримати це буде навряд чи можливо.

— Я подбаю, — сказав Харрі. — До речі, нам потрібна ДНК Кронглі. Навіть якщо він не вбивав Шарлотту та Боргні, то міг згвалтувати Аделе.

— Гарзд. І як ми її отримаємо?

— Він же поліцейський, отже, йому доводилось бувати на місцях злочину... — мовив Харрі.

Бйорн Гольм уже збагнув. Для того, щоб уникнути ймовірної плутанини, було правило: брати ДНК та відбитки пальців у всіх поліцейських, котрі побували на місцях злочинів і теоретично могли залишити там свої сліди.

— Я перевірю за базами даних.

— Добре попрацював, Бйорне.

— Стривай. Ти просив ретельно усе перевірити, якщо ми знайдемо одяг медсестри. Ми перевірили. Повсюдно оте ПСГ. Я перевірів. У Осло, у Ньюдалені, є колишня фабрика, де виготовляли ПСГ. Якщо вона порожня, а сьомий займався там сексом з Аделе, то, можливо, ми знайдемо там сперму.

— Гм... Порав дівку у Ньюдалені, скінчив у Ховасхютті... Може, наш сьомий самотужки довів своє заняття до кінця? ПСГ, кажеш? Це з фабрики «Кадок», так?

— Так, але як ти...

— У мого товариша там батько працював.

— Повтори. Тут так галасують...

— Фініш. Ще зідзвонимось.

Харрі сховав у кишеню мобільний і розвернувся на півоберта у кріслі, щоб не бачити розпачливих облич тих, хто програв. Набагато приємніше споглядати обличчя усміхненого круп'є.

— Вітаю, Харрі!

Харрі підвівся, надів куртку і глянув на купюру, котру простягнув йому в'єтнамець. З портретом Едварда Мунка — отже, тисяча крон.

— Поталанило, — усміхнувся Харрі. — Постав на зеленого коника у наступному забігові. За грошима зайду пізніше.

Лене Галтунг сиділа у вітальні, споглядаючи своє відображення у подвійному склі. З айпода лунала «Fast car»^[109] у виконанні Трейсі Чепмен. Цю пісню Лене могла слухати нескінченно, вона ніколи їй не набридала. У ній ішлося про бідну дівчину, яка мріяла втекти, заскочити у швидке авто свого милого й заїхати якнайдалі від остогидлого життя: від роботи касиркою у «Рімі», від п'яниці батька, себто спалити за собою всі мости. Геть не збігається з життям Лене, але ця пісня — про неї. Про Лене, якою вона могла бути. І якою була насправді. Звичайне миршаве мишеня. У школі вона завжди боялася, що зненацька двері класу розчиняться настіж, хтось зайде й гримне на неї: ану знімай ці дорогуці лахи! А тоді жбурне їй дрантя і скаже: оце твоє, носи, щоб усі побачили, хто ти насправді — байстрючка! Отак вона й страхалася протягом усіх цих років — як миршаве мишеня, повсякчас зиркаючи на двері. Прислухалася до балачок подруг — чи не крикне хтось, що її викрили. Сором'язливість, острах — усе за стіною, яку вона звела навколо себе, і це була пихатість. Лене сама відчувала, що переграє у ролі багатійки — успішної, розбещеної і безтурботної. Не така вже вона принадна й сліпуча, як декотрі її подружки, котрі могли, самовпевнено усміхаючись,

прощобетати «гадки не маю!», чудово розуміючи, що хай там як — це несуттєво, бо світові, окрім їхньої краси, від них нічого більше не потрібно. А от їй повсякчас треба було удавати. Що вона принадна, успішна. Вища за всіх. Але як же вона втомилася від цієї гри! Вона жадала лиш одного: вскочити в авто до Тоні й мчати разом із ним куди очі дивляться. Туди, де вона стане справжньою Лене, щоб не роздвоюватися, бо ці ролі їй ненависні. Трейсі Чепмен співала, що у них з коханим все складеться, як годиться.

Хтось майнув у вікні. Лене здригнулася, збагнувши, що то чуже обличчя. Вона не почула, як у кімнату ввійшли. Лене випросталася й зняла навушники.

— Постав тацю туди, Ханно.

Жінка підкорилася.

— Лене, викинь його з голови.

— Припини.

— Я просто так сказала. Не до пари він тобі.

— Годі, я кажу!

— Цить! — Жінка брязнула тацю на стіл, бірюзові очі спалахнули. — Схаменися, Лене. Ми всі мали взятися за розум, коли обставини змусили. Я кажу це тобі як твоя...

— Як хто? — скривилася Лене. — Поглянь-но на себе. Ким ти можеш для мене бути?

Жінка поправила рукою білий фартух, хотіла торкнутися щоки Лене, але та різко відхилила її руку. Ханна здригнулася, наче крапля впала на дно глибокої криниці. Розвернулася й вийшла геть. І коли двері за нею зачинилися, чорний телефон перед Лене задзеленчав. Вона відчула, як закалатало серце. Відколи Тоні зник, телефон увесь час був увімкнений і лежав напохваті. Вона схопила мобільний.

— Лене Галтунг.

— Харрі Холє, відділ розслід... даруйте, Крипос. Дякую за попередню зустріч. Даруйте за клопіт, але я прохаю вас допомогти мені в одній справі. Це стосується Тоні.

Лене насилу опанувала свій голос:

— Що трапилось?

— Ми шукаємо людину, яка, ймовірно, упала в прірву в Устаусаті.

Вона відчула, що непритомніє, долівка та стеля у кімнаті раптом попливли.

— Наразі ми ще нічого не знайшли. Була сильна завірюха, місцевість, у якій ідуть пошуки, розлога й малопрохідна. Ви слухаєте?

— Т-так.

Трохи хрипкий голос вів далі:

— Коли тіло добудуть, треба якнайшвидше його упізнати. Ще ми знаємо, що воно дуже обгоріло. Тому негайно потрібні зразки ДНК людей, котрі зникли безвісти. Адже від Тоні протягом усього цього часу звісток немає...

Серце Лене ладне було от-от вирватися з грудей.

Голос на тому кінці дроту говорив далі:

— Чи не були б ви ласкаві допомогти нашому криміналістові взяти зразки ДНК у помешканні Тоні?

— Я-які зразки?

— Волосся з гребінця, слина з зубної щітки, вони й самі ще не певні, що їм потрібно. Головне — щоб ви як його наречена дали дозвіл і чекали біля будинку з ключами.

— Зв-вісно...

— Дуже дякую. Тоді я зараз же направляю експерта на Хольменвейєн.

Лене поклала слухавку. Відчула, як з очей бризнули сльози. Знову нап'яла навушники.

І ще почула останній рядок, у якому Трейсі Чепмен співає про те, що треба всього-на-всього стрибнути у швидке авто й помчати у заповітне місце. Пісня скінчилась. Лене клацнула кнопку «повторити».

Розділ 65. «Кадок»

Нюдален — яскравий приклад деіндустріалізації в Осло. Фабричні будівлі, які не поносили у намаганні замінити все на гладенькі й чепурні дизайнерські офісні будівлі зі скла та сталі, перебудували у телестудії, ресторани чи просторі приміщення з вільним плануванням, зведені з червоної цегли, де вентиляційні та водогінні труби не заховані у стінах.

Ці будівлі радо винаймали різноманітні рекламні агенції, які прагнули показати нетрадиційний, творчий підхід, що процвітає не лише у дорогих представницьких офісах у центрі, які винаймають конкуренти, але й у дешевих промислових приміщеннях. В дійсності будівлі у Нюдалені коштували стільки ж, скільки й у центрі, позаяк насправді всі рекламні агенції розмірковують однаковісінько. Тобто йдуть за модою, наганяючи ціни на те, що є модним.

Втім, власники ділянки, на якій стояла занедбана фабрика «Кадок», не брали участі у цій божевільній золотій лихоманці. Коли через чотирнадцять років після виробництва зі збитками й китайського демпінгу на ринках фабрику нарешті закрили, спадкоємці власника, сварячись за спадок, всі почубилися між собою. Тож фабрика так і стояла за парканом на західному березі річки Акер, поступово перетворившись на пустку. Без усіляких перепон ділянка заростала чагарниками та деревами, і згодом вони геть заступили будівлю фабрики від сторонніх очей.

Однак висячий замок на воротах зовсім новий, подумав Харрі.

— Перекуси дужку, — звелів він поліцейському, що став поруч.

Щелепи величезних обценьків здолали метал легко, наче пройшли крізь масло, перекусивши дужки замка так само швидко, як Харрі отримав ордер на обшук. Склалося враження, що у прокурора у Крипосі було багато інших, більш нагальних справ, аніж видавати якийсь ордер. Тож Харрі навіть не встиг до кінця розтлумачити, як уже тримав у руці заповнений бланк. Йому навіть спало на думку, що відділу убивств теж непогано було б мати кількох таких квапливих прокурорів, що повсякчас крутяться, як білка в колесі.

У променях низького надвечірнього сонця скалки битого скла у вікнах фабрики стирчали, наче зуби. Скрізь панувала занедбаність, як і повсюди у покинутих фабриках, де колись кипіла бурхлива, продуктивна діяльність, але нині там не було ні душі. Де колись чутно було грюкіт заліза об залізо, крики, лайки й сміх упрілих робітників, що силкувалися перекричати гуркіт машин, тепер у почорнілі від кіптяви повибивані вікна дме вітер, гойдаючи павутину із засохлими комахами.

На великих дверях, що вели до цеху, замка, однак, не було. Кілька хвилин вони крокували приміщенням з чудовою акустикою, й видавалось, що фабрику не закрили, а евакуювали: інструменти лежали на робочих місцях, стояла готова до завантаження палета з білими відерцями з написом «PSG TYPE 3», на спинці одного із стільців висіла синя роба.

Вони зупинились посеред цеху. В одному кутку здійсчалась десь на метр від долівки кабінка, схожа на маяк. Для начальника зміни, подумав Харрі. Нагорі по периметру йшла галерея, з одного боку туди виходили двері. Мабуть, їдальня та кабінети адміністрації, припустив Харрі.

— З чого почнемо? — спитав Харрі.

— Та як зазвичай, — відповів Бйорн Гольм і роззирнувся. — З лівого горішнього кутка.

— Що шукатимемо?

— Якийсь стіл чи лавку, пофарбовані синім етернітом. Плями на штанях були трохи нижче задніх кишень, вона не лежала, а сиділа на чомусь, опустивши ноги.

— Якщо ви розпочнете знизу, ми з інспектором підемо нагору, — мовив Харрі.

— Навіщо?

— Відчинятимемо для вас, криміналістів, двері. Обіцяємо, сперму ніде не розбризкувати.

— Насмішив... Тільки...

— ...не чіпати нічого!

Харрі разом з інспектором, котрого називав так, бо геть забував його ім'я, закрокували крученими сходами, що заскрипіли під ногами. Двері нагорі були незамкнені й, як слушно передбачив Харрі, вели в офіси, з яких повивозили меблі. Роздягальні із залізними шафками. Велика душова. Але ніде немає синіх плям.

— Як гадаєш, що це? — спитав Харрі, заходячи у їдальню. Він показав на вузькі двері з висячим замком у глибині кімнати.

— Комора для продуктів, — відповів інспектор, що вже намірився іти звідси.

Харрі наблизився до дверей, дряпнув нігтем ззовні проіржавілий замок. Іржа, звичайнісінька іржа. Повернув замок і глянув на циліндр. Там іржі не було.

— Ріж, — наказав Харрі.

Інспектор так і зробив. Харрі потягнув двері на себе.

Інспектор клацнув язиком.

— Ого, двері фальшиві, — мовив Харрі.

За дверима не було ані шафки для їжі, ані якогось закутка. Були лише ще одні двері — із чималим замком.

Інспектор поклав обценьки убік.

Харрі, роззирнувшись, враз знайшов те, що треба. Великий червоний вогнегасник, що висів на стіні, обійти поглядом було

неможливо. Якось Ейстейн сказав йому, що матеріал, який виробляють на фабриці, де працює його батько, легкозаймистий, тож за приписами курити можна лише на вулиці, коло річки, і недопалки гасити у воді.

Знявши вогнегасника, він поніс його до дверей. Розбігся, націлився, і металевий циліндр вгатився у двері, мов таран.

Двері піддалися там, де висів замок, але петлі лишилися неушкодженими.

Харрі знов ударив. Навсібіч полетіли друзки.

— Що там у біса коїться? — почувся знизу голос Бйорна.

З третього разу двері, безпорадно скрипнувши, розчахнулися. Вони уп'ялися поглядами у морок — темно, хоч в око стрель.

— Позичиш ліхтарик? — спитав Харрі, поклавши убік вогнегасник, і витер піт із чола. — Дякую. Чекай тут.

Харрі увійшов досередини. Відгонило аміаком. Промінчик світла ковзав по стінах. У кімнаті приблизно десять квадратних метрів вікон не було. Ліхтарик вихопив з темряви чорний складаний стілець, стіл з лампою, комп'ютер марки «Дез». На клавіатурі вціліли лише дві літери — «Е» та «Н». Стіл зі світлої деревини без ніяких синіх плям. Смітник повний обрізків, ніби хтось витинав картинки. І номер «Дагбладет», з першої шпальти якої щось вирізали. Харрі, прочитавши заголовок, збагнув, що вони прийшли саме туди, куди слід. Вони на місці. Те, що вони шукають, тут.

ЗАГИНУВ У ЛАВИНІ

Він машинально обвів ліхтариком стіну над столом і побачив, окрім кількох синіх плям, усіх їх. Вони всі висіли там.

Усі вкупі.

Маріт Ульсен, Шарлотта Лолле, Боргні Стем-Мюре, Аделе Ветлесен, Еліас Скуг, Юссі Колкка. І Тоні Лейке.

Харрі, зосередившись, спробував дихати глибше. Щоб ухопити інформацію детально. Світлини вирізали з газет чи роздрукували, певно, з сайтів новин в Інтернеті. Окрім світлини, яка зображала Аделе. Серце у Харрі калатало глухо й потужно, ніби басовий барабан, намагаючись перегнати у мозок якнайбільше крові. Її фото було надруковане на фотопапері. Як впливає із зернистості, знімок, можливо, зробили телекамерою, а тому дуже збільшили. На світлині помітне бокове віконце автівки. На передньому сидінні, на котрому чомусь досі напнуто чохол, у профіль сидить Аделе, а з її шиї щось стирчить... Великий ніж із блискучим жовтим руків'ям. Харрі надзусиллям відвів погляд. Під фото рядочком почеплено листи, декотрі роздруковано з комп'ютера. Харрі прочитав початок одного з них:

УСЕ ДУЖЕ ПРОСТО. Я ЗНАЮ, КОГО ТИ ВБИВ.

ТИ НЕ ЗНАЄШ, ХТО Я, АЛЕ ЗНАЄШ, ЧОГО Я ХОЧУ: ГРОШЕЙ. ЯК НІ, ТО ПРИЙДЕ ЛИХИЙ ДЯДЬКО З ПОЛІЦІЇ! ПРОСТО, ЧИ НЕ ТАК?

Було й далі, але він не став читати, а глянув, що у кінці листа. Ні підпису, ні слів прощання. Інспектор стояв у дверях. Харрі відчув, що його рука мацає стіну, і він бурмоче: десь тут має бути вимикач.

Харрі посвітив на синю стелю, на чотири великі трубки ламп денного світла.

— Мабуть, — відповів він і знову посвітив на стіну, вище од синіх плям, допоки світло від ліхтаря не впало на аркуш паперу, прикріплений праворуч від світлин. У мозку залунав сигнал тривоги. Аркуш у лінійку, з одного краю відірвано, на ньому щось написано у стовпчик. Але рука — інша.

— Ось він, знайшов, — мовив інспектор.

Чомусь Харрі відразу подумав про лампу, що висіла над столом. І про синю стелю. І про сморід аміаку. Враз усвідомив,

що тривога — не через папірець...

— Не треба! — гукнув Харрі.

Але було вже пізно.

З технічного боку цей вибух був зовсім не вибух, а — так буде зазначено у рапорті начальника пожежної команди — пожежа вибухоподібного характеру. Причина — іскра з електропроводки, яку було під'єднано до ємкості з аміаком, котрий, у свою чергу, запалив ПСГ: ним було пофарбовано всю стелю, а стіни вкрито плямами цієї речовини.

Харрі хапав ротом повітря, що ринуло у кімнату, але водночас розгорілось і полум'я, і зненацька голові стало нестерпно жарко. Він машинально упав навколішки, руками торкнувся волосся — чи воно не палає. Коли Харрі роззирнувся, палали стіни. Хотілося вдихнути, але він придушив у собі цей рефлекс. Підвівся. Лише два метри до дверей, але він має винести... він кинувся до папірця... До сторінки із книги відвідувачів у Ховасхютті.

— Відійди геть! — Інспектор стояв у дверях з вогнегасником та шлангом у руках.

Ніби при уповільненій зйомці, Харрі раптом побачив, як із вогнегасника бризнув струмінь. Побачив, як золотаво-коричнева рідина вдарила у стіну. Коричнева рідина — хоча мала бути білою, і чому рідина — мала би бути порошкоподібною. Але перш ніж він розгледівся, полум'я здіймалося вже вище голови й ревучи виривалося туди, куди лилася рідина — бензиноюю цівкою до інспектора, котрий укляк у дверях, щосили натискаючи пуск.

Харрі збагнув: вогнегасник наче навмисне висів на стіні в ідальні, саме там, де не лишиться непоміченим, червоний, новенький, він мовби кликав: візьми мене в руки...

Плечем Харрі змів поліцейського, врізавшись у нього на рівні живота, а той під вагою старшого інспектора, що ринувся

вперед, спиною вилетів у їдальню. Харрі лежав згори.

Шмигнувши під стіл, вони перекинули кілька стільців. Інспектор, задихаючись, завзято жестикулював і показував на щось, ніби риба, то розтуляючи, то стуляючи рота. Харрі озирнувся. Охоплений полум'ям червоний вогнегасник котився в їхній бік. Шланг розпадався на шматки, тхнуло паленою гумою. Харрі скочив, тягнучи за собою поліцейського до дверей, штурхнув його в галерею, а сам упав додолю. А потому сталося те, що начальник пожежної команди у своєму рапорті назвав вибухом, від якого повилітали вікна, й полум'я охопило усе приміщення.

Моя монтажна, де я робив вирізки з газет, палає. Це показують у новинах. Твоя справа — служити й захищати, а не ламати й нищити, Харрі Холе! Отож ти й за це заплатиш. А коли пручатимешся, то заберу те, що тобі дороге. Це — секундна справа. Ти навіть не уявляєш, як це легко зробити...

Розділ 66. Розбираючи згарище

На Ньюдален спустилася вечірня темрява. Харрі стояв перед Бйорном Гольмом у вовняній ковдрі, накинутій на плечі, тримаючи в руках паперовий стаканчик і спостерігаючи за тим, як пожежники, пірнаючи у вогонь, виносили останні відерця з ПСГ, яким все-таки судилося покинути фабрику «Кадок».

— Отже, він пришилив до стіни світлини всіх убитих? — уточнив Бйорн Гольм.

— Пришилив, — відповів Харрі, — усіх, окрім повії з Лейпцига, Джуліани Верні.

— А що з аркушем? Ти певен, що аркуш вирвано з книги відвідувачів у Ховасхютті?

— Так, я бачив цю книгу у Ховасхютті, там були такі самісінькі сторінки.

— Отож ти стояв за півметра від папірця, на якому було надряпане ім'я сьомого, але ти, скорше за все, його не розгледів?

Харрі знизав плечима:

— Може, мені вже потрібні окуляри, щоб читати. Усе трапилось блискавично, Бйорне. Моя зацікавленість папірцем здиміла водномить, коли я второпав, що інспектор поливає все бензином.

— Та ні ж бо, я не це мав на увазі...

— Там ще й кілька листів було пришилєно. Але те, що я встиг прочитати, скидалось на лист шантажиста. Може, його вже хтось викрив.

Вони побачили, що до них наближається пожежник. Одяг на ньому скрипів та гримів.

— Ви з Крипосу, так? — проревів чоловік. Голос цілком пасував до шолома та чобіт. Кожен жест виказував у ньому

начальника.

Харрі вагався, але потім кивнув: навіщо все ускладнювати?

— Що там насправді коїлось?

— Сподіваюсь, ваші люди згодом нам про це розкажуть, — мовив Харрі. — Гадаю, одне безсумнівно — хтось влаштував усередині безплатний офіс і склав ретельний план, що трапиться, коли туди навідаються незвані гості.

— Справді?

— Я мав запідозрити небезпеку, коли зауважив лампи денного світла на стелі. Якби вони були справні, злочинцю не довелося б послуговуватися лампою на столі. Вимикач було під'єднано ще до чогось, до якогось запалювача.

— Гадаєте? Гаразд, завтра вранці надішлемо сюди фахівців.

— А як вона виглядала? — спитав Гольм. — Кімната, з якої все розпочалось?

Пожежник зміряв його поглядом.

— ПСГ на стелі й на стінах, хлопче. Ти сам уявляєш, який вона може мати вигляд?

Харрі втомився. Йому набридло отримувати догани, боятися, набридло, що вони повсякчас спізнюються. Але зараз дратувало те, що дорослі чоловіки теревенять про пусте. Тому Харрі мовив тихо, так тихо, щоб пожежник трохи нахилився уперед:

— Якщо вас цікавить, якої думки мій експерт про приміщення, куди ви щойно послали з півдюжини своїх підлеглих, то я дам вам вичерпну й точну відповідь. Річ у тому, що там ховалася людина, яка спланувала убивства. Сім чи вісім разом. А потім убивця здійснив їх. І нам конче необхідно знати, чи знайдемо ми там хоч якісь сліди, які прислужаться нам, щоб зупинити цю дуже-дуже небезпечну людину. Я зрозуміло висловився?

Пожежник випростався. Кахикнув.

— ПСГ — це дуже...

— Слухайте-но, ми вас націлюємо на потрібне нам, а не на балачки про причину.

Обличчя у пожежника стало багряним, але не лише через ПСГ, що палав неподалік.

— Кімната вигоріла. Вщент. Папери, меблі, комп'ютер, — абсолютно все.

— Дякую, шефе, — мовив Харрі.

Двоє поліцейських стояли, дивлячись, як віддаляється пожежник.

— Мій експерт? — спитав Гольм. Обличчя у нього скривилося так, наче він проковтнув щось бридке.

— Це я щоб скласти враження, що я хоч який, а теж начальник.

— А що, приємно обставити когось, коли тебе самого щойно обставили, га?

Харрі кивнув і щільніше загорнувся у ковдру.

— Він сказав «вигоріла вщент», так?

— Так, ущент. Як почувашся?

Харрі похмуро глянув на дим, що досі просотувався з вікон фабрики у промінні пожежних прожекторів.

— Як опущений, — відповів він і допив холодну каву.

Харрі їхав з Ньюдалена, але не встиг зупинитися на червоний на Уеландсгата, як йому зателефонував Бйорн Гольм.

— Судовий лікар зробив аналіз сперми на штанях цієї, як її, Аделе, і маємо збіг по ДНК.

— Уже? — здивувався Харрі.

— Частковий. Але на дев'яносто три відсотки можна бути певним, що маємо збіг.

Харрі випростався на сидінні.

Збіг! Найчудовіше слово з усіх. Може, день не такий уже й пропачий.

— Далі! — скомандував Харрі.

— Ти маєш навчитися насолоджуватися театральними паузами, — підколов його Гольм.

Харрі застогнав:

— А хай тобі...

— Цить. Вони знайшли збіг з волоссям із гребінця Тоні Лейке.

Харрі уп'явся очима в далечінь.

Тоні Лейке згвалтував Аделе Ветлесен у Ховасхютті?

Харрі не міг собі цього уявити. Тоні Лейке? Неможливо збагнути. Хай він навіть ґвалтівник, але як він згвалтував жінку, яка прийшла у хатинку з іншим? Еліас Скуг сказав, що бачив, як чоловік затуляв їй рота й затягував у туалет. Може, якщо гарненько поміркувати, не було там ніякого згвалтування?

І раптом все стало на свої місця.

Харрі зрозумів усе цілком чітко.

Не було ніякого згвалтування. А ось мотив — був.

Автівки ззаду почали сигналити. Червоний змінився зеленим.

Розділ 67. Залицяльник

Була за чверть восьма, й день ще не сповнився барвами та яскравістю. У сірому ранковому тумані краєвид поставав у зернисто-чорно-білому вигляді. Харрі поставив машину поряд з іншим авто, що самотньо стояло на Вьойєнтанген, і пошкандибав до плавучої пристані. Ленсман Скай стояв на самісінькому краю з вудкою у руках та цигаркою у роті. Ключчя туману висіло, ніби вата, на очеретяних верхівках, що стирчали з чорної, оливково-гладенької води.

— Холе? — мовив Скай не озираючись. — Рання пташка.

— Ваша дружина сказала, що я знайду вас тут.

— Щоранку з сьомої до восьмої. Тільки у цей час я можу над чимось розмірковувати, перш ніж почнеться уся ця метушня.

— Ключе?

— Ні. Але отам, в очереті, водиться щука.

— Знайома річ. Але боюся, сьогодні метушня почнеться раніше. Я приїхав через Тоні Лейке.

— Тоні, авжеж. Батьківська ферма — у Рюстаді, на східному березі Люсерена.

— Тобто ви добре його пригадуєте?

— Та... Цікавий тип. Він багатьом подобався. А надто — жінкам. По-дівочому вродливий, схожий чимось на Елвіса. І завжди такий загадковий. Це він полюбляв. Пліткували, що він ріс сам-один у матері-алкоголички, допоки одного дня вона не вигнала його, бо її тодішній коханець малого незлюбив. Але жінкам, які за ним упали, він був дуже до вподоби. А вони — йому. І часом через це він встрявав у халепу.

— Наприклад, коли залицявся до вашої дочки?

Скай сіпнувся, наче у нього клюнуло.

— Я знаю від вашої дружини, — мовив Харрі. — Я спитав у неї про Тоні, й вона розповіла, що якимось Тоні та один місцевий парубок побилися через вашу дочку.

Ленсман захитав головою:

— То була не бійка. То була справжнісінька бійня. Бідолаха Уле взяв собі в голову, що вони з Мією — закохані. Бачте, він у неї вклепався, а йому тільки й того, що дозволили підвезти її з подружками на танці. Він не був забіякою. Уле, радше, був ботаніком. Але він узяв та й накинувся на Тоні. А той швидко звалив його додолу, вихопив ножа й... жахіття якимось, у нас тут до такого не звичні.

— Що він зробив?

— Він йому половину язика відтяв. Потім поклав у кишеню й пішов геть. За півгодини ми заарештували Тоні у дідовій оселі, розповіли, що язик потрібен для операції. А Тоні зізнався, що викинув його воронам.

— Я хочу спитати вас, чи підозрювали Тоні у зґвалтуванні? У тому випадку чи у яких інших.

Скай сіпнув вудку.

— Скажу тобі так, Холє. Мія назавжди втратила свою веселу, життєлюбну вдачу. Вона й далі життя не уявляла без того навіженого. Що вдієш, такі вже дівчата у її віці. А Уле поїхав. Щоразу, як він роззявляв рота, це нагадувало йому про страшенне приниження. Він сам про це пам'ятав, та й решта не забули. Тож я можу стверджувати, що Тоні Лейке — гвалтівник. Але я не думаю, що в сексуальному сенсі. Він би тоді й з Мією так...

— А вона?..

— Якимось вони ходили у ліс за клубом. Вона йому не дала. І він не наполягав.

— Ви упевнені в цьому? Даруйте, що таке питаю, але...

Вудлице з гачком зависло над водою. Гачок виблискував у вранішньому промінні.

— Пусте, Холє. Я ж поліцейський, знаю, над чим ви працюєте. Мія — дівчина порядна, я правду кажу. Я б і під присягою це повторив. Візьміть рапорт, якщо хочете знати подробиці. Я б лишень волів, щоб Мії не довелось говорити про це ще раз.

— У цьому немає потреби, — мовив Харрі. — Дякую.

Харрі повідомив присутніх у залі засідань «Одін», що у чоловіка під снігоходом, якого, попри докладені зусилля, досі не знайшли, пальці були покручені ревматоїдним артритом, як у Тоні Лейке. А потім розповів, яку має теорію. Відхилившись на спинку крісла, чекав на реакцію у залі.

Пеліканиха зиркнула на Харрі поверх окулярів, хоча здавалось, ніби вона звертається до всіх на ранковій нараді:

— Як це Аделе не пручалась, вона ж кликала на допомогу, трясця!

— Еліасу Скугу це спало на думку лише згодом, — мовив Харрі. — Спочатку він гадав, що двоє кохаються за обопільною згодою.

— Але жінка, яка прийшла у хатинку з чоловіком, не кохатиметься з тим, хто випадково там заночував! Щоб це зрозуміти, треба бути жінкою! — Вона пирхнула, й Харрі мимохіть спало на думку, що зі своїми дредами, щойно заплетеними у перукарні, які їй до того ж зовсім не личили, Пеліканиха зараз дуже схожа на розлючену Медузу-горгону.

Ердал зауважив їй:

— Чи ти й справді вважаєш, що коли ти — жінка, то знаєш усе про сексуальні вподобання половини населення Землі? — Він помилувався щойно вичищеним нігтем на мізинцеві. — Хіба ми не почули, що Аделе Ветлесен міняла партнерів, як трусики? І

що погодилась на секс із майже незнайомим чоловіком на покинутій фабриці?

Ердал, опустивши руку, взявся за ніготь на безіменному пальці, пробурмотівши так тихо, що його почув лише Харрі:

— Окрім того, я перетрахав більше жінок, ніж ти уявляєш, бісова болотяна птаха...

— Дами не надто опиралися, та й він був охочий, — мовив Харрі. — Тоні прийшов у хатинку пізно, кавалер Аделе був у поганому гуморі й уже ліг спати. Отож вони з Аделе могли без завад фліртувати одне з одним. У нього вдома не все було гаразд, а її, ймовірно, вже не збуджував чоловік, з яким вона переспала. Їх із Тоні вабило одне до одного, але у хатинці було занадто людно. І от уночі вони, вислизнувши на вулицю, зустрічаються біля туалету. Цілуються, милуються, він стає позаду, спускає штани й так збуджується, що «прееякулярна сім'яна рідина», як би сказали у відділі моралі, потрапляє на лижні штани Аделе, перш ніж він устигає їх з неї стягти й посправжньому взятися до діла. Збуджена, вона скрикує так голосно, що будить Еліаса Скуга й, гадаю, свого бойфренда також, який спостерігав за ними з вікна. Та, на мою думку, їй тоді було байдуже. На відміну від Тоні, який намагався заглушити її крики.

— Отже, їй байдуже, а йому — ні? — вискочила Пеліканиха. — Отак завжди: жінки виглядають розпусними, а чоловіки героями — в очах інших чоловіків, певна річ.

— Тоні Лейке мав щонайменше дві серйозні причини затуляти їй рота, — вів далі Харрі. — По-перше, він не хотів виставляти напоказ, що тельбушить когось просто неба, коли жовта преса розп'якала про його заручини, але найбільше — гроші майбутнього тестя мають врятувати його інвестиції в Конго. По-друге, Тоні Лейке — досить досвідчений, знає, як поводитися у горах.

— А гори яким боком тичуться до справи?

Мікаель Бельман за столом аж трусився від сміху.

— Через лавину, — ледве вимовив Бельман. — Тоні побоювався, що крики Аделе спричинять сходження лавини.

— Тоні знав, що більш як три четвертих усіх лавин, у яких гинуть люди, вони ж самі й спричинили, — пояснив Харрі.

За столом недовірливо посміювалися, навіть Пеліканиха усміхнулась.

— Але чому ти вирішив, що кавалер Аделе бачив їх? — спитала вона. — І що їй було байдуже? Може, вона так захопилася, що забулася?

— А тому, що Аделе вже такі фокуси робила й раніше. — Харрі відхилився на спинку крісла. — Вона відправляла своєму бойфренду на мобільник відео, де трахалася з іншим. Грубе, але досить вичерпне повідомлення. І за словами її друзів, після тієї подорожі у Ховасхютту вона більше не бачилася зі своїм залицяльником.

— Цікаво, — мовив Бельман. — І що з цього випливає?

— Мотив, — обіззався Харрі. — Уперше у цій справі ми маємо ймовірне «чому».

— Тобто версію про несамовитого серійного убивцю ми відкидаємо? — спитав Ердал.

— У Сніговика теж був мотив, — встряла Беата Льонн, котра щойно зайшла й сіла у кінці столу. — Божевільний, але, безперечно, мотив.

— Зараз усе простіше, — мовив Харрі. — Старі, як світ, ревності. Через них у цій країні скоюють дві третини убивств. Та й у решті країн здебільшого теж. У цьому сенсі ми, люди, досить передбачувані.

— Може, це пояснює убивства Аделе Ветлесен та Тоні Лейке, — мовила Пеліканиха, — А як щодо решти?

— Їх треба було прибрати, — пояснив Харрі. — Всі вони могли стати свідками того, що сталося у Ховасхютті, а отже, розповісти поліції, дати нам мотив, якого ми не мали. А головне — вони стали свідками страшного приниження, адже його зрадили привселюдно. Для людини з нестійкою психікою цього достатньо.

Бельман ляснув у долоні:

— Сподіваюсь, незабаром ми отримаємо відповіді принаймні на частину з цих питань. Я спілкувався телефоном з Кронглі, він сказав, що погода в місці пошуків покращилась, і невдовзі вони зможуть надіслати туди собак і влаштувати пошуки з гвинтокрила. А чому ти, Харрі, раніше не розповідав, що підозрюєш, буцімто загиблий — Тоні Лейке?

Харрі знизав плечима:

— Я гадав, що труп знайдуть набагато швидше, тому не вважав за потрібне розповідати про свої припущення. Врешті, ревматоїдний артрит — доволі поширене захворювання.

Бельман на хвилюку спинив погляд на Харрі, перш ніж звернувся до решти присутніх:

— Отже, панове, маємо підозрюваного. Чи хтось бажає підшукати йому ім'я?

— Сьомий, — озвався Ердал.

— Залицяльник, — рішуче вигукнула Пеліканиха.

На кілька секунд запала тиша, ніби їм потрібен був час, щоб перетравити почуте й мати змогу просуватися далі.

— Зараз я не беру безпосередньої участі у розслідуванні, — повела Беата Льонн, розуміючи, що всі присутні знають: вона ніколи не бере слово, якщо не вивчила питання досконально. — Але хіба вас нічого не здивувало? У Лейке є алібі на час двох убивств, але що ж робити з доказами, які свідчать проти нього? З телефонним дзвінком Еліасу Скугу з оселі Лейке? Чи зі

знаряддям убивства, яке добули в Конго? Та ще й з ділянки, де у Лейке є економічна зацікавленість? Невже це лише збіги?

— Ні, — мовив Харрі. — Той Залицяльник з першого ж дня наштовхував нас на думку, що убивця — Тоні Лейке. Саме Залицяльник заплатив Джуліані Верні, щоб вона полетіла у Конго, — він-бо розумів, що будь-який слід, що веде у Конго, кине підозру на Тоні Лейке. А щодо телефонної розмови з Еліасом Скугом, то сьогодні я перевірів те, що мав перевірити вже давно, але ми, як зазвичай, про це не подумали, адже гадали, що вже майже дісталися мети. Ми намагаємося уникати всього, що, можливо, послабить нашу доказову основу. Майже у той самий час, як телефонували Скугові з оселі Лейке, у його офісі на Акер-Брюгге було зроблено три дзвінки по внутрішньому телефону Лейке. Чоловік не мав змоги бути у двох місцях одночасно. Закладаюся на двісті крон, що він був на Акер-Брюгге. Чи хтось поб'ється зі мною об заклад?

У відповідь — тиша й широко розплющені очі.

— Гадаєш, Залицяльник телефонував Еліасу Скугу з помешкання Лейке? — спитала Пеліканиха. — А як же...

— Коли Лейке приходив до мене в Управління поліції, він розповідав, що нещодавно хтось вдерся у його будинок через льох. За часом збігається із дзвінком Скугу. Залицяльник прихопив з собою велосипед, щоб видати все це за крадіжку зі зломом: у поліції б зареєстрували саме так, та й по всьому. Лейке знав, що ми нічого не станемо затівати через таку дрібницю, тому навіть заяву подавати не став. Таким чином, Залицяльник сфальшував неспростовний доказ проти Лейке.

— Ну й гад! — бовкнула Пеліканиха.

— Я приймаю пояснення того, як він це вчинив, — мовила Беата Льонн. — Але чому? Навіщо йому підставляти Тоні Лейке?

— Він збагнув, що ми так чи інакше знайдемо зв'язок між убивствами й Ховасхюттою, — вів далі Харрі. — І це звузить коло

підозрюваних, тому ми зосередимося на тих, хто ночував у хатинці тієї ночі. З двох причин він видер сторінку з книги відвідувачів у Ховасхютті. По-перше, щоб імена тих, хто там був, опинилися у нього, а не у наших руках, і він спокійно знайшов би їх і повбивав, а ми не стали йому на заваді. По-друге, і це набагато вагомніше, — таким чином він приховав від нас своє ім'я.

— У цьому є сенс, — погодився Ердал. — І щоб бути зовсім упевненим, що ми не дістанемось до нього, підсунув нам головного підозрюваного — Тоні Лейке.

— Саме тому він лише наприкінці підстеріг і вбив Тоні Лейке, — мовив слідчий з пишними, як у Нансена, вусами, котрого Харрі знав лише за прізвищем.

Встряв його сусід, хлопець із чистою ніжною шкірою та ясними очима, Харрі не запам'ятав ані імені, ані прізвища його.

— Але, на лихо убивці, на час двох злочинів Лейке мав алібі. На жертовну офіру він уже не годився, тому довелося прибрати ворога номер один.

У залі потепліло, бліде сором'язливе зимове сонечко ніби аж осяйнуло приміщення. Вони йшли правильним шляхом. Нарешті вузол почав помалу послаблюватися. Харрі зауважив, що навіть Бельман нетерпляче нахилився уперед у своєму кріслі.

— Все це прекрасно, чудово навіть, — мовила Беата Льонн, і, поки Харрі чекав на її «але», він уже самотужки втямив, про що йдеться й чому вона взяла на себе роль адвоката диявола. Адже вона знала, що він має всі відповіді на її питання. — Але навіщо Залицяльнику все ускладнювати, яка у цьому потреба?

— Бо люди — складні, — відповів Харрі. І відчув у цих словах відлуння вже десь почутого, тільки не пригадував, від кого. — Ми любляємо робити складні речі, які перетинаються, взаємодіють між собою, нам подобається вершити долі й

відчувати себе володарями власного всесвіту. Знаєте, що нагадала мені кімната, яка згоріла на фабриці «Кадок»? Центр управління. Штаб-квартиру. До речі, те, що він прагнув убити Лейке, — недоведений факт. Може, Залицяльник саме й прагнув, щоб його впіймали й засудили.

У кімнаті запала така тиша, що навіть чутно було, як за вікном щебече якась пташка.

— Чому? — ошелешено спитала Пеліканиха. — Він же все-таки його вбив? І катував?

— Тому, що біль та смерть для людини — не найстрашніше, — мовив Харрі. І знову відчув відлуння... — Найжахливіше — приниження. Саме цього він прагнув для Лейке. Приниження, коли у тебе забирають усе, що маєш. Падіння, сором.

Він помітив, як Беата Льонн легко й згідливо посміхнулася.

— Але, — вів він далі, — як щойно пролунало, на лихо нашого убивці, у Тоні Лейке було алібі. Тому він відбувся легшим покаранням. А саме — повільною й, безсумнівно, жахливою смертю.

У тиші, що запала в кімнаті, Харрі дещо відчув. Запах горілого сала. Ніби всі присутні одночасно ви́дихали все повітря.

— Отже, що тепер робитимемо? — спитала Пеліканиха.

Харрі глянув у вікно. Пташка, що щебетала на гілці, виявилась зябликом. Перелітна пташка, яка зарано повернулася з вирію. Вона дарувала людям надію на весну, але їй судилося замерзнути першої ж морозяної ночі.

«Дзуськи, — подумав Харрі. — Дзуськи».

Розділ 68. Щука

Ранкова нарада Крипосу затяглася. Бйорн Гольм розповів про результати проведеного фахівцями огляду на фабриці «Кадок». Ані слідів сперми, ані будь-яких інших фізичних слідів злочинця вони не знайшли. Кімната, якою він користувався, вигоріла вщент, а комп'ютер обернувся на купу металу, природно, ніяких даних не можна було відновити.

Найімовірніше, він підключався до Інтернету, використовуючи точки доступу вай-фай, які є поблизу. У Ньюдалені їй безліч.

— Але він залишив би по собі сліди в Мережі, — мовив Ердал, хоча пролунало це як завчений приспів, позаяк, окрім «залишив би», йому нічого було сказати.

— Певна річ, ми можемо взяти дозвіл на перегляд ста локальних серверів, шукаючи там невідь-що, — мовив Гольм. — Але скільки ж часу на це знадобиться? Й чи ми взагалі щось знайдемо?

— Я подбаю, — відповів Харрі. Він уже підвівся й попростував до дверей, набираючи номер. — Я знаю декого.

Він лишив двері непричиненими, тож, чекаючи на відповідь, чув, як хтось зі слідчих розповідав, що ніхто з опитаних не бачив, аби хтось заходив на фабрику «Кадок». Утім, воно й не дивно, бо вона вся заросла чагарниками й деревами, та й узимку там дуже темно.

Харрі дочекався відповіді.

— Секретар Катрини Браттт.

— Алло?

— Фрекен Братт пішла обідати...

— Даруй, Катрино, але з обідом доведеться зачекати. Слухай-но...

Катрина слухала. Харрі пояснював, що йому потрібно:

— У Залицьяльника на стінах були приліплені світлини, які він, найімовірніше, роздрукував із сайтів новин. Ти зі своїм пошуковцем можеш зайти у локальні мережі й перевірити, хто заходив на сайти новин, де писали про убивства? Щоправда, гадаю, таких було чимало...

— Але навряд, щоб заходили так часто, як він, — мовила Катрина. — Мені потрібен лише перелік, відсортований за кількістю скачувань.

— Гм. Бачу, ти швидко вчишся...

— У мене прізвище таке. Раптова. Швидко прогресую у процесі навчання. Розумієш?

Харрі повернувся до зали засідань.

Вони збиралися прослухати повідомлення, яке Харрі отримав з телефону Лейке. Його відправляли на експертизу у вищу технічну школу у Трондхеймі, там мали непогані результати, аналізуючи звукозаписи, зроблені під час пограбувань у банках. Навіть кращі, ніж при аналізі відео з камери спостереження. Адже голос, як не намагайся, змінити майже неможливо. Але Бйорну Гольму повідомили, що неякісний секундний запис нерозбірливого звуку — чи то сміху, чи то схаркування — не годиться, ним не можна послуговуватись, складаючи голосовий профіль.

— Дідько! — вигукнув Бельман і стукнув кулаком по столу. — Якби ми отримали голосовий профіль, то почали б перевіряти, кого із підозрюваних можна викреслити зі списку. Хоч би якась зачіпка!

— Яких підозрюваних? — запитав Ердал.

— Сигнал з базової станції означає, що той, хто телефонував з мобільного Лейке, в ту мить був неподалік Устаусета, — мовив Гольм. — Сигнал враз зник. Мережа оператора ловить сигнал

лише у цьому районі. Але саме те, що сигнал зник, доводить, що телефон був у Залицяльника.

— Чому?

— Навіть коли телефоном не користуються, базова станція оператора раз на дві години вихоплює сигнал з нього. Те, що сигналів не було, доводить, що телефон до й після дзвінка знаходився у пустельній гірській місцевості навколо Устаусета. Там, де він, мабуть, сповна сьорбнув і лавини, й тортур.

Ніхто навіть не посміхнувся. Харрі помітив, що нещодавній запал ущух. Він підвівся зі свого крісла.

— Є ще одна можливість знайти зачіпку, про яку каже Бельман, — тихо мовив він, уже розуміючи, що не потрібно привертати до себе увагу. — Повернімося до оселі Лейке та до злому. Припустімо, що убивця вдерся в його помешкання, аби зателефонувати Еліасу Скугу. Це трапилося всього за кілька днів до арешту Лейке. І припустімо, що зодягнені з голови до п'ят у біле криміналісти як слід там попрацювали, як мені вдалося, коли я, прийшовши туди, досить несподівано... привітався там з Бйорном Гольмом. — Бйорн Гольм, схиливши голову, кинув на Харрі погляд, що ніби промовляв: стули пельку, знову зі своїми жартами. — Невже ми не маємо відбитків пальців із Хольменвейєн, які могли б належати... Залицяльнику?

Сонце знов осяяло кімнату. Присутні презирнулись. Вони майже зникли. Як усе просто! Як очевидно! І нікому таке на думку навіть не спало...

— Наше засідання, де виринуло чимало нової інформації, триває довгенько, — втрутився Бельман. — Усі ми вже ледве її перетравлюємо. Маєш що сказати, Гольме?

Бйорн Гольм ляснув себе по лобі:

— Певна річ, ми маємо всі відбитки пальців. Ми ретельно обдивилися будинок, адже гадали, що убивця — Лейке і його помешкання може бути місцем злочину. Сподівалися, що

знайдемо там відбитки, які можуть збігтися з відбитками пальців хоч би кількох жертв.

— Чи у вас багато невстановлених відбитків? — спитав Бельман.

— Річ у тім, — мовив Бйорн, посміхаючись, — що до Лейке ходять дві полячки, які прибирають там раз на тиждень. Вони були за шість днів до нас і добряче попрацювали. Тож ми знайшли лише відбитки власне Лейке, Лене Галтунг, двох цих жінок і одного невідомого, які не збігаються з відбитками нікого з убитих. А потім, коли Лейке повідомив про алібі і його відпустили, ми перестали шукати збігів. Але я зараз уже й не згадаю, де саме ми знайшли відбитки невідомого.

— А я пригадую де, — мовила Беата Льонн. — Ми отримали рапорт з кресленнями й фотографіями. Відбитки лівої руки X1 залишено на помпезному, але надзвичайно вульгарному письмовому столі. Ось так. — Вона підвелася й обіперлася лівою рукою об стіл. — Якщо не помиляюся, саме там стоїть його домашній телефон. Ось так. — Правою рукою вона поширеним жестом зобразила телефон: великий палець біля вуха, а мізинець — біля рота.

— Пані та панове, — широко посміхаючись та розводячи руками, втрутився Бельман. — Гадаю, ми натрапили на справжній слід. Продовжуйте шукати збіги з X1, Гольме. Але пообіцяйте мені, що ним не виявиться чоловік однієї з польок, котрий прийшов тільки для того, щоб безкоштовно зателефонувати додому, гаразд?

Коли всі полишали залу, Пеліканиха підійшла до Харрі. Вона відкинула назад свої заплетені кіски.

— Можливо, ти кращий, ніж мені видавалось, Харрі. Але тобі не завадить, якщо ти хоч іноді казатимеш «я гадаю», висловлюючи свої теорії. — Посміхнувшись, вона жартівливо штовхнула його стегном.

Харрі оцінив посмішку, на відміну від штовхання стегном... У кишені завібрував телефон. Він дістав мобільний. Телефонували не з Державної лікарні.

— Його логін — Нешвілл, — мовила Катрина Братт.

— Як американське місто?

— Саме так. Він заходив на сайти трьох найбільших газет, читав про убивства все підряд. Прикра новина: це все, що я для тебе знайшла. Нешвілл — користувач, який був активним у Мережі лише протягом кількох місяців і шукав лише те, що стосувалось убивств. Може скластися враження, що Нешвілл підготувався до того, що його перевірятимуть.

«Як наче він один з наших», — подумав Харрі.

— Ну... — мовила Катрина. — Тобі доведеться шукати чоловіка у ковбойському капелюсі.

— Що?

— Нешвілл. Мекка музики кантрі тощо.

Тиша.

— Агов! Харрі?

— Я чую. Звісно. Дякую, Катрино.

— А цьомчик?

— З голови до п'ят!

— Оце вже ні, дякую.

Зв'язок увірвався.

Харрі дали кабінет з видом на Брюн, він саме споглядав безрадінний краєвид за вікном, коли у кімнату постукали.

У дверях стояла Беата Льонн.

— То як воно — у ліжку з ворогом?

Харрі знизав плечима:

— Ворога звати Кавалер. Або Залицяльник.

— Пусте. Я зайшла сказати, що ми звірили відбитки з письмового столу з базою даних. Збігів немає.

— Іншого я й не сподівався.

- Як батько?
- Питання кількох днів...
- Мені дуже шкода.
- Дякую.

Вони подивилися одне на одного. І зненацька Харрі збагнув, що саме це обличчя волів би бачити на похороні: бліде личко, котре він бачив на інших похоронах, — заплакане, з великими трагічними очима. Обличчя, наче створене для похорону.

— Про що ти думаєш? — спитала вона.

— Я знаю лише одного злочинця, який так убивав, — відповів Харрі й відвернувся до вікна.

— Скидається на Сніговика, так?

Харрі повільно кивнув.

Вона зітхнула:

— Я обіцяла не казати тобі, але телефонувала Ракель.

Він вдивлявся у далечінь, на багатоповерхівки Гелесфюра.

— Питала про тебе. Я сказала, що у тебе все добре. Чи я правильно зробила, Харрі?

Він глибоко зітхнув:

— Певна річ.

Беата ще хвильку постояла в дверях. А потім пішла.

Як вона там? Як Олег? Де вони? Що вони роблять, коли спускається вечір, хто оберігає їх, хто стоїть на варті? Харрі, опустивши голову, обхопив її руками.

Лише одна людина знає, як міркує Залицяльник-Кавалер.

Настав вечір, стемніло, але нічого не трапилось. Жагучий інформатор, адміністратор готелю «Брістоль» на прізвисько Капітан, зателефонував Харрі, аби повідомити, що хтось телефонував до готелю й питав, чи мешкає у них Іска Пеллер, австралійка, про яку писали в «Афтенпостен». Харрі припустив, що то, мабуть, якийсь газетяр. Але Капітан заперечив, мовляв, навіть найзухваліший журналюга знає правила гри: спочатку

назвися й скажи, з якого ти видання. Харрі подякував і мало не попросив зателефонувати, якщо у Капітана буде щось нове. Але потім второпав, до чого може призвести таке заохочення.

Зателефонував Бельман, аби повідомити, що відбудеться прес-конференція, і якщо Харрі хоче прийти, то...

Харрі відмовився й відчув, що Бельман полегшено зітхнув.

Він сидів і барабанив пальцями по столу. Підняв слухавку, хотів був зателефонувати Каї, але потім поклав.

Знов узяв слухавку й обдзвонив кілька готелів у центрі міста. Там ніхто не пригадував, щоб у них питали про якусь Іску Пеллер.

Харрі глянув на годинник. Хотілося випити. Оце б піти в офіс до Бельмана й спитати, куди він, хай йому грець, подів опіум. І замахнутися кулаком, щоб побачити, як він скулиться...

Єдиний, хто знає.

Харрі підвівся, відштовхнув крісло, схопив пальто й вискочив з кабінету.

Доїхавши до центру, він припаркувався біля Норвезького театру, зухвало порушуючи всі правила. Перетнув вулицю й зайшов у готель.

Капітан отримав своє прізвисько ще за часів, коли працював швейцаром у цьому ж таки готелі. Вочевидь, через червону розкішну форму й манеру роздавати керівні вказівки всім підряд і з будь-якого приводу. До всього він ще й вважав себе центром чогось значущого, що траплялося у центрі міста, себто людиною, яка тримає руку на пульсі міста і яка знає. Інформатором з великої літери, неоціненним гвинтиком у поліцейській машині, котра оберігала спокій Осло.

— Десь у глибині мозку я досі чую цей характерний голос, — мовив Капітан, неприховано смакуючи власні слова.

Харрі зауважив, як колега, що стояв поруч з Капітаном за стійкою адміністратора, закотив очі під лоба.

— Схоже, то був педик, — доказав Капітан.

— Ви маєте на увазі, що голос був високий? — спитав Харрі, згадавши розповіді друзів Аделе. Аделе ж казала, що головна вада її кавалера в тому, що розмовляє він достоту, як той голубий, з яким вона винаймає квартиру.

— Ні, радше такий. — Капітан розім'яв долоні, закліпав і видав пронизливу тираду, як криклива жіночка: «Яка ж я на тебе зла, Сьорене»^[110].

Колега, у якого на грудях був бейджик «Сьорен», гигикнув.

Харрі подякував і знову мало не попросив Капітана зателефонувати, якщо будуть якісь новини. Вийшов на вулицю. Запаливши цигарку, глянув на вивіску з назвою готелю. Щось у цьому було... Тієї ж таки миті він помітив авто транспортної поліції, що стояло просто позаду його машини, й поліцейського у комбінезоні, який занотовував номер машини Харрі.

Харрі підійшов і показав йому своє посвідчення.

— Поліція. Я на службовому завданні.

— Це не зарадить. Якщо зупинятися заборонено, отже, заборонено, — мовив комбінезон, без упину записуючи. — Напишіть скаргу.

— Гаразд, — відповів Харрі. — Але ж ви знаєте, що ми теж уповноважені виписувати штраф за неправильне паркування, адже так?

Той глянув на нього й вишкірився:

— Помиляєшся, колего, якщо гадаєш, що я дам тобі виписати штраф самому собі.

— Та я, власне, маю на увазі твоє авто. — Харрі показав на нього.

— Воно моє та начальника служби...

— Якщо зупинятися заборонено, отже, заборонено.

Комбінезон понуро глянув на нього.

Харрі знизав плечима:

— Напишіть скаргу. Колего...

Комбінезон закрив нотатник, розвернувся на підборах і попростував до свого авто.

Коли Харрі повертав на Університетсгатен, задзеленчав телефон. Це був Гуннар Хаген. Голос у зазвичай незворушного шефа відділу убивств тремтів від збудження.

— Харрі, маєш негайно приїхати сюди!

— А що трапилось?

— Негайно! У Кишку!

Ще задовго перед тим, як наблизився до кінця бетонного коридору, Харрі почув голоси й клацання від спалахів фотоапаратів. Перед дверима у свій колишній офіс він застав Гуннара Хагена й Бйорна Гольма. Одна з криміналісток проводила по ручці й дверях щіточкою, шукаючи відбитки, поки двійник Гольма фотографувала відбиток чобота у кутку, майже біля самої стіни.

— Це за давнього відбиток, — мовив Харрі. — Він був тут ще перед тим, як ми переїхали до кабінету. Що коїться?

Криміналістка зиркнула на Гольма, котрий, кивнувши, дозволив продовжувати роботу.

— Один з працівників в'язниці знайшов оце на долівці перед дверима, — мовив Хаген і показав пакунок для збирання доказів, де лежав коричневий конверт. Крізь целофан Харрі прочитав на конверті своє ім'я. І написану друкованими літерами адресу, приліплену до конверта.

— На думку працівника в'язниці, конверт міг пролежати вже кілька днів, цим переходом не щодня ходять.

— Ми виміряємо вологість паперу, — мовив Бйорн Гольм. Покладемо тут такий самий конверт, подивимося, скільки часу знадобиться, щоб він так само просотався вологою. І визначимо.

— Овва! Та ми вже зовсім як експерти з «CSI»^[111], — прокоментував Харрі.

— Може, нам і не допоможе визначення точного часу, — мовив Хаген. — Адже там, де він увійшов й вийшов, найпевніше, камер спостереження немає. Все надзвичайно просто. Спочатку на вахту, де всі завжди зайняті, потім у ліфт, донизу, сюди, де немає жодних зачинених дверей, поки не дістанешся нагору, у в'язницю.

— Певна річ, а що ж тут замикати? — спитав Харрі. — Не заперечуйте, якщо я закурю?

Ніхто не відповів, але переглянулись багатозначно. Харрі знизав плечима.

— Сподіваюсь, хтось нарешті скаже, що було у конверті? — спитав він.

Бйорн Гольм підняв пакунок з речовим доказом.

У тьмяному світлі вміст розгледіти було непросто. Харрі нахилився.

— Трясця! — вигукнув він і відсахнувся.

— Це середній палець, — пояснив Хаген.

— Спочатку, схоже, палець зламали, — мовив Бйорн. — Поверхня відрізу рівна й гладенька, рваних країв немає. Ні — відрубали. Сокирою. Або великим ножом.

У Кишці почулися кроки. Хтось біг до них.

Харрі придивився уважніше. Палець був білий, знекровлений, але з синювато-чорним кінцем.

— Що це? Ви вже зняли відбитки?

— Зняли, — мовив Гольм. — Незабаром дізнаємось відповідь.

— Закладаюся, це ліва рука, — сказав Хаген.

— А більше у конверті нічого не було?

— Ні. Тепер ти знаєш стільки ж, скільки й ми.

— Можливо, — мовив Харрі, крутячи у руках пачку цигарок.
— Але я знаю про цей палець іще дещо.

— Нам теж це спало на думку, — мовив Хаген й презирнувся з Бйорном Гольмом. Квапливі кроки наближалися. — Середній палець на лівій руці. Той самий, що ти втратив через Сніговика.

— Я маю дещо, — перервала їхню розмову жінка-криміналіст.

Всі озирнулися на неї.

Вона сиділа навшпиньки, тримаючи щось між пальцями. Щось чорно-сіре.

— Хіба не подібні до тих дрібних камінчиків, які ми знайшли на місці убивства Боргні?

Харрі підійшов ближче:

— Так і є. Лава.

Нарешті до них підбіг молодик з посвідченням поліцейського, яке стирчало з кишені на грудях. Він зупинився перед Бйорном Гольмом, уперся долонями у коліна й намагався перевести подих.

— Ну ж бо, Кіме Еріку? — поквапив його Гольм.

— Збіглося, — майже пошепки одказав молодик.

— Дай угадаю, — мовив Харрі, встромивши цигарку до рота.

Усі глянули на нього.

— Тоні Лейке.

Кім Ерік мав щиро розчарований вигляд.

— А я-як?..

— Я бачив його праву руку, вона стирчала з-під снігоходу, й там пальців не бракувало. Отже, це ліва рука. — Харрі кивнув на пакунок з речовим доказом. — Палець не зламаний, лише дуже покривлений. Старим добрим ревматоїдним артритом. Хворобою спадковою, але не заразною.

Розділ 69. Каліграфічний почерк

Жінка, яка розчинила двері одного з одноквартирних будиночків, що здіймалися рядочком стіна до стіни уздовж вулиці у Ховсетері, була широкоплеча, як борець, і зростом не нижча за Харрі. Вона терпляче дивилася на Харрі, ніби вже звикла давати людям кілька секунд, щоб вони опанували себе.

— Слухаю.

Харрі впізнав голос Фріди Ларсен, з якою досі спілкувався лише телефоном. За голосом він уявляв її витонченою тендітною жіночкою.

— Харрі Холє, — назвався він. — Я знайшов вашу адресу за номером телефону. Чи Фелікс удома?

— Його немає, він пішов грати у шахи, — мовила вона прісно, ніби то була завчена відповідь. — Відправте йому мейл.

— Я волів би з ним поговорити.

— Про що? — Вона заступала увесь одвірок, не даючи змоги навіть зазирнути всередину. І справа була не лише в її огрядній постаті.

— Ми у Поліцейському управлінні знайшли камінчик з лави. Я хотів би знати, чи він, бува, не з того самого вулкана, що й той, котрий ми йому послали раніше. — Харрі простягнув їй камінчик, стоячи на дві сходинки нижче. Але вона так і не відступилася від одвірка.

— Так просто не скажеш, — відрубала вона. — Напишіть Феліксу мейл. — Вона, без сумніву, намірилася зачинити двері.

— Адже лава — вона й є лава, — мовив Харрі.

Вона завагалася. Харрі чекав. Він із власного досвіду знав, що фахівець ніколи не втратить нагоди виправити нефахівця.

— Усі вулкани мають притаманний лише їм склад лави, — уточнила жінка. — Але від виверження до виверження цей склад

теж змінюється. Треба дослідити камінь. Наприклад, вміст заліза свідчить багато про що. — Обличчя досі було невиразне, погляд позбавлений цікавості.

— Насправді, — сказав Харрі, — я хотів би більше дізнатись про людей, які їздять світами й вивчають вулкани. Їх, безперечно, небагато, от мені й цікаво, чи знає когось Фелікс у Норвегії.

— Нас більше, ніж ви гадаєте, — мовила вона.

— Отже, ви теж одна з них?

Вона знизала плечима.

— А на якому вулкані ви були останнього разу?

— Оль Дойньо Ленгаї у Танзанії. І ми були не на вулкані, а коло нього. Бо відбувалося виверження. Магматичні натрокарбонати. Лава, яка вивергається, — зовсім чорна, але, взаємодіючи з повітрям, за кілька годин стає геть-чисто білою. Як сніг.

Раптом її голос та обличчя ніби ожили.

— А чому він не бажає розмовляти? — спитав Харрі. — Ваш брат що — німий?

Її обличчя знову застигло. Голос лунав монотонно й безживно:

— Напишіть мейл.

Двері хряснули так сильно, що Харрі в обличчя полетіла пилюка.

Кая поставила авто на Марідалсвейєн, перескочила через дорожню загороду й обережно почала спускатися крутим схилом до лісу, де розташовувалась фабрика «Кадок». Увімкнувши ліхтарик, вона йшла крізь чагарники, відхиляючи голі гілки, які повсякчас загрожували хльоснути її в обличчя. Чагарники були щільні, тіні безшумно кружляли навколо, ніби вовки, і навіть коли вона зупинилась, щоб прислухатись і роззирнутися, тіні від дерев падали на хаці й на їхні тіні, все

змішувалося й плуталося, і важко було збагнути, де тінь, а де стовбур справжнього дерева, ніби йдеш дзеркальним лабіринтом. Але їй було не страшно. Насправді це навіть дивно: адже вона завжди боялася зачинених дверей, але геть не жахалася темряви. Кая прислухалася до вітру, що долинав од річки. Що це? Цього звуку тут не повинно бути... Вона йшла далі. Нахилилась над зламаним вітром стовбуром і знову зупинилась. Але, як і перше, всі сторонні звуки стихали, щойно вона зачаювалася. Кая глибоко вдихнула й видихнула, потім обдумала до кінця: ніби хтось крокує слідом, але не хоче, щоб його помітили.

Розвернувшись, вона посвітила ліхтариком назад. Кая вже не була так упевнена, що не боїться темряви. Якись гілки ворушилися у промені світла, але, мабуть, це вона сама їх щойно зачепила.

Вона знову рушила вперед.

І зойкнула, коли кишеньковий ліхтарик осяяв мертвотно-біде обличчя з виряченими очима. Кая впустила ліхтарик, відсахнулась, але привид пішов за нею слідом. Його рохкання скидалося на сміх. У темряві вона роздивилася, що той зупинився, нахилився, потім випростався, і вже за мить світло від її ж ліхтарика било їй в очі.

Вона затамувала подих.

Рохкання стихло.

— Тримайте, — мовив скрипливий чоловічий голос, і промені світла ледь здригнулися.

— Що?

— Ваш ліхтарик, — пояснив голос.

Кая взяла ліхтарик і посвітила трохи вбік. Щоб мати змогу роздивитися незнайомця, але не осліпляти його. Він мав біляве волосся й щелепи, що виступали наперед.

— Хто ви? — спитала вона.

— Трульс Бернтсен. Я працюю з Мікаелем.

Звісно, вона чула про Трульса Бернтсена. Тінь. Здається, Мікаель називає його Бівісом...

— А я...

— Кая Сульнес.

— Так, а як ви... — Ковтнувши слину, вона переформулювала питання: — Що ви тут робите?

— Те ж саме, що й ви, — мовив він монотонним скрипливим голосом.

— Невже? І що ж я, по-вашому, тут роблю?

Він знову зарохкав. Але не відповів. Просто стояв перед нею, ледь розчепірівши руки. Одне око у нього сіпалося, ніби під повіку втрапила комашка.

Кая зітхнула.

— Якщо ви робите тут те саме, що й я, то ви прийшли спостерігати за фабрикою, — сказала вона, — на той випадок, якщо він знову прийде.

— Так, якщо він знову прийде, — відлунив голос.

— А це не так уже й неймовірно, — мовила вона. — Я не певна, що він знає, що тут трапилася пожежа.

— Мій батько тут працював, — сказав Бівіс. — Він часто казав, що робить ПСГ, викашлює ПСГ й сам стає ПСГ.

— Чи із Крипосу є ще тут хтось? Це Мікаель вас послав сюди?

— Ви ж з ним більше не зустрічаєтесь, адже так? Тепер ви зустрічаєтесь із Харрі Холє.

У Каї похололо під грудьми. Звідки він знає? Чи Мікаель усім про них розбавкав?

— Ви не їздили з нами у Ховасхютту, — мовила вона, щоб змінити тему.

— Хіба? — Знову рохкання. — Мабуть, у мене був вихідний. Відгул. З вами їздив Юссі.

— Так, — погодилась вона тихо. — Юссі був з нами.

Налетів порив вітру, й Кая відвернулася, щоб їй гілкою не подряпало обличчя. Бернтсен йшов за нею слідом чи прийшов раніше за неї?

Кая хотіла спитати у нього, але його вже не було. Вона посвітила між деревами. Бернтсен зник.

Була вже друга по півночі, коли вона припаркувалася на вулиці, увійшла у ворота й зійшла східцями до жовтого будинку. Натиснула на кнопку над розмальованою керамічною плиткою, на якій чітким каліграфічним почерком було виведено «Родина Холе».

Подзвонивши втретє, вона почула тихе кахикання, озирнувшись, помітила, як Харрі застромляє табельний револьвер за ремінь. Вона не завважила, як він вийшов з-за рогу.

— Що трапилось? — злякано спитала жінка.

— Запобіжні заходи. Варто було б зателефонувати й попередити, що приїдеш.

— То мені не слід було приїздити?

Харрі, проминувши її, піднявся сходами, відімкнув двері. Вона зайшла слідом, обхопила його руками з-за спини, пригорнулася й штовхнула двері підбором, щоб зачинились. Він звільнився, обернувся до неї, хотів щось сказати, але вона зупинила його цілунком. Пожадливим цілунком, що вимагав відповіді. Вона підсунула холодні руки йому під сорочку, шкіра у нього була гаряча, й вона збагнула, що він щойно встав з ліжка. Витягла з-за його пояса револьвер і з важким стукотом поклала його на маленький столик у передпокої.

— Я прагну тебе, — прошепотіла вона, куснула за вухо й опустила руку нижче. Помітила, як тіло під рукою напружилось.

— Кає...

— Чи я голубитиму тебе?

Їй здалося, що якусь мить він вагався, зауважила якесь відчуження. Обхопивши іншою рукою його шию, зазирнула просто у вічі:

— Прошу...

Він посміхнувся. М'язи його розслабилися. Він поцілував її. Обережно. Обережніше, ніж вона сподівалася. Вона томливо зітхнула, почала розстібати його гудзики.

— Ах, біс би тебе взяв, — простогнав він, хапаючи її на руки. Зніс нагору сходами. Ногою прочинив двері у спальню й поклав її на ліжко. З матириного боку. Вона відхилила голову назад, заплющила очі. Відчула, як він знімає з неї одяг. Швидко й рішуче. Відчула тепло, яке випромінювало його тіло за секунду до того, як він опустився й з силою накрив її собою. Так, подумала вона. Саме біс би мене взяв...

Вона лежала, випроставшись, припавши щокою та вухом до його грудей, і слухала калатання його серця.

— Про що ти думав? — спитала пошепки. — Лежачи там, у снігові, й знаючи, що помреш?

— Що я хочу жити, — відповів Харрі.

— Тільки про це?

— Тільки про це.

— І не про те, що... зустрінеш тих, кого любив?

— Ні.

— А я думала. Було так дивно... Ніби щось важливе розпадається на друзки. А потім страх минувся, й стало так спокійно. Я просто відключилася. А потім з'явився ти. І розбудив мене. Врятував.

Харрі простягнув їй свою сигарету, вона затягнулася. Усміхнулася:

— А ти герой, Харрі. Таким медалі дають. Хто б міг подумати, га?

Харрі похитав головою:

— Знаєш, люба, я думав спочатку лише про себе. Поки я не дістався до каміна, у мене навіть думки про тебе не було.

— Так, але коли ти там опинився, у тебе ж все одно було мало повітря. І ти знав, що коли розкопаєш мене, нам знадобиться його вдвічі більше.

— Що тут скажеш? Отака я щедра душа.

Вона, сміючись, штовхнула його у груди:

— Герой!

Харрі глибоко затягнувся:

— А може, це був інстинкт виживання, який обдурив совість.

— Що ти маєш на увазі?

— Той, кого я знайшов першим, так учепився в палицю, що не хотів її віддавати нізащо. Я зрозумів, що це, певно, Колкка й що він ще живий. Знав, що рахунок іде на секунди, хвилини, але замість того, щоб відкопувати його, я тицяв палицею, шукаючи тебе. Ти не ворушилася. Я гадав, що ти вже нежива.

— І?

— І може, десь у глибині душі я подумав, що коли першою відкопаю тебе, то той, хто ще живий, тим часом помре й усе повітря лишиться мені. Важко сказати, що керує нами.

Вона мовчала. За вікном почувся шум мотоцикла, потім зник. Мотоцикл у лютому. А сьогодні він бачив перелітну пташку. У всьому зрушилась рівновага.

— Ти завжди так багато розмірковуєш? — спитала вона.

— Ні. Можливо. Не знаю.

Вона пригорнулася до нього ще дужче:

— А зараз про що думаєш?

— Звідки він знає те, що знає?

Вона зітхнула:

— Наш убивця?

— І чому він грається зі мною? Навіщо послав палець Тоні Лейке? Як він міркує?

— І як ти збираєшся це з'ясувати?

Він загасив сигарету в попільничці, що стояла на тумбочці. Глибоко зітхнув і хрипко й довго видихав.

— У тому-то й річ. Я знаю лише один спосіб. Я маю з ним поговорити.

— З ним? Із Залицяльником?

— З таким самим, як він.

Засинаючи, він бачив сон. Він дивився на цвях. Який стирчав з голови чоловіка. Але обличчя у нього було знайоме. Яке він часто бачив. Навіть нещодавно. І раптом у роті в Харрі щось вибухнуло, він здригнувся. Він спав.

Розділ 70. Мертва зона

Харрі йшов лікарняним коридором у супроводі одягненого у цивільне охоронця. Лікарка випереджала їх на два кроки. Розповідала про стан пацієнта, готувала до того, що постане перед його очима.

Вони підійшли до дверей, і охоронець розчинив їх. За дверима було ще кілька метрів коридору. Ліворуч — трое дверей. Перед одними стояв ще один охоронець, вже у формі.

— Він спить? — спитала лікарка, поки охоронець обшукував Харрі. Офіцер кивнув, виклав вміст кишень Харрі на стіл, відімкнув двері й відступив убік.

Лікарка дала знак Харрі зачекати, увійшла до палати разом з охоронцем. І враз вийшла.

— Щонайбільше п'ятнадцять хвилин, — мовила вона. — Він уже краще почувається, але ще слабкий.

Харрі кивнув. Зітхнув і увійшов. Зупинившись за дверима, почув, як їх за ним зачиняють. Штори опущені, у кімнаті поночі, лише світиться нічник над ліжком. Світло падало на чоловіка, що напівсидів у ліжку, нахиливши голову. Довге волосся спадало йому на плечі.

— Підійди ближче, Харрі. — Голос змінився, був тепер схожий на жалісливе скрипіння дверей, які погано змастили. Але Харрі упізнав його, кров у жилах похолола.

Він підійшов ближче, сів поруч на стілець. Чоловік підвів голову. У Харрі перехопило подих.

Обличчя Сніговика ніби залляли рідким воском. Воно застигло й обернулося на затісну маску: шкіра на чолі й підборідді натяглася, тому замість рота — крихітний беззубий отвір поміж закостенілими тканинами. Сміх був беззвучний — два коротких струси повітря.

— А що, не пізнаєш мене, Харрі?

— Очі впізнаю, — мовив Харрі. — Цього досить. Це ти.

— Чи є якісь новини про... — Крихітний, збрижений у куряче гузно ротик спробував удати посмішку. — ...нашу Ракель?

Харрі готувався до цього, налаштувався, ніби боксер на бій. Але почувши її ім'я, він мимохіть стиснув кулаки.

— Ти погодився поговорити про одного чоловіка. Який, на нашу думку, подібний до тебе.

— До мене? Сподіваюся, він привабливіший. — Повітря знову струнулося. — Дивина, але раніше мене ніколи не обходила моя зовнішність, Харрі. Я гадав, що найжахливіше у цій хворобі — бій. Але знаєш, що насправді найстрашніше? Споглядати себе в люстерко й бачити, як проявляється монстр. Мені тут досі дозволено ходити у нужник самому, але я намагаюся уникати дзеркал. Адже я був красень, ти ж знаєш.

— Ти прочитав те, що я тобі надіслав?

— Довелось читати потай. Сердобольна лікарка вважає, що мені шкодить перевтома. Інфекції. Запалення. Лихоманка. Вона щиро переймається моїм здоров'ям, Харрі. Дивно, справді дивно, враховуючи те, що я накоїв, хіба ні? Особисто я більше цікавлюся смертю. Саме через це я заздрю отим... але ж ти став цьому на заваді, Харрі!

— Смерть була б надто милосердним покаранням.

У хворобливому погляді чоловіка, що сидів у ліжку, немов щось спалахнуло, видавалось, ніби його очі-щілини зблиснули холодним світлом.

— У мене принаймні зараз є прізвисько й своє місце у відповідних книжках. Люди читатимуть про Сніговика. І хтось навіть прагнутиме стати моїм послідовником і втілити мої задуми у життя. А що отримав ти, Харрі? Нічого. Навпаки. Ти втратив навіть ту дещицю, що мав.

— Маєш рацію, — згодився Харрі. — Ти переміг.

— Тобі бракує середнього пальця?

— Та... мені бракує його саме цієї миті. — Харрі підвів голову і зустрів його погляд. Витримав.

Схожий на куряче гузно ротик розтулився. Смішок пролунав, немов вихлоп пістолета з глушником.

— Принаймні ти не втратив почуття гумору, Харрі. Ти ж знаєш, я попрошу щось натомість?

— No care, no pay^[112], як кажуть моряки. Утім, кажи.

Чоловік через силу обернувся до тумбочки, взяв склянку, що стояла там, і притулив до рота. Харрі дивився на руку, яка тримала склянку. Вона скидалася на білу пташину лапу. Напившись, співрозмовник обережно поставив склянку на місце і заговорив. Зараз жалібний голос лунав ще слабкіше, ніби з приймача, у якому сідають батарейки.

— Гадаю, у приписах щодо мого утримання в лікарні сказано, що я маю винятковий потяг до самогубства, принаймні з мене очей не зводять. Навіть тебе обшукали, перш ніж впустити, адже так? Бояться, що ти даси мені ножа абощо. Але я не хочу додивлятися розпад до кінця, Харрі. Гадаю, з мене досить. Чи ти не згоден?

— Ні, — відповів Харрі. — Я іншої думки. Поговорімо про щось інше.

— Ти хоча би міг збрехати й сказати «так».

— А ти б волів почути брехню?

Той відмахнувся:

— Я хочу... побачитися з Ракель.

Харрі здивовано звів брову.

— Навіщо?

— Просто... хочу їй дещо сказати.

— Що?

— Це має лишитися між нами.

Харрі рішуче підвівся.

— Ніко́ли.

— Стривай. Сядь.

Харрі сів.

Чоловік дивився униз, возькаючи пальцями по ковдрі.

— Зрозумій мене правильно, щодо інших я не розкаююсь. Ті просто були шльондри. Але Ракель — вона... інакша. Лише це я й хотів сказати.

Харрі недовірливо дивився на нього.

— То яка твоя думка? — спитав Сніговик. — Скажи «так». Хоч збреши, якщо треба.

— Так, — збрехав Харрі.

— Ти кепський брехун, Харрі. Я хочу поговорити з нею перш, ніж допоможу тобі.

— Про таке не може бути й мови.

— Чому я взагалі маю тобі вірити?

— Бо не маєш вибору. Тому, що злодієві доводиться покладатися на злодія, коли припече.

— Невже?

Харрі ледь помітно посміхнувся:

— Коли я купував опіум у Гонконзі, свого часу ми користувалися туалетом для інвалідів у готелі «Ландмарк» на Де Ву-роуд. Спочатку заходив я, клав дитячу пляшечку з соскою, де лежали гроші, під кришку бачка правого унітаза. Виходив, дивився на дешевий годинник підробленого бренда, повертався, а там, як і перше, лежала моя пляшечка. Завжди з точною кількістю опіуму. Слепа довіра.

— Ти сказав «свого часу».

Харрі знизав плечима:

— Якось пляшечка зникла. Чи то дилер мене надував, чи то нас хтось вистежив і поцупив гроші чи товар. Ніхто нічого не гарантує.

Сніговик довго дивився на Харрі.

Харрі в супроводі лікаря повертався коридором назад. Попереду крокував охоронець.

— Швидко упорались, — мовила лікарка.

— Він був небагатослівний, — відповів Харрі.

Харрі пройшов через хол, вийшов на стоянку, відчинив дверцята авто, зауважив, що рука, якою він повертає ключа у замку запалення, тремтить. Відхилившись на сидіння, відчув, що спина сорочки просякла потом.

Небагатослівний...

— Припустімо, що він такий, як я, Харрі. Таке припущення життєво необхідне, щоб я мав змогу тобі допомогти. Найперше — мотив. Ненависть. Розжарена, кипуча ненависть. Це саме той наркотик, який допомагає вижити; магма, яка розжарює його зсередини. І подібно до магми, ненависть — передумова життя, щоб усе не обернулось на кригу. Але разом з тим ця внутрішня напруга неминуче призводить до виверження, до того, що деструктивна складова вивільняється. І що довше збирається магма, то потужнішим буде виверження. Зараз виверження триває на повну, воно нестримне. Тому я доходжу висновку, що ти маєш шукати причину десь у далекому минулому. Тому що розгадати загадку тобі допоможуть не власне дії, викликані ненавистю, а причина ненависті. Дії без причини не мають сенсу. Щоб проїнятися до чогось справжньою ненавистю, потрібен час, але власне причина ненависті — проста. Щось трапилось. Йдеться лише про цю єдину річ, яка трапилась. Знайдеш, що це було, — він твій.

Чому він використав метафору, пов'язану саме з вулканом? Харрі їхав униз крутою й звивистою дорогою з Берумської лікарні.

— Вісім убивств. Зараз він володар, він нагорі. Він створив усесвіт, у якому, як йому видається, він усіх підкорив. Він

лялькар, він може гратися з вами. А надто з тобою, Харрі. Важко втямити, чому він обрав саме тебе, можливо, зовсім випадково. Але що успішніше він смикає за своїх ляльок, то більше йому кортітиме гострих відчуттів. Кортітиме говорити зі своїми ляльками, бути поруч, насолоджуватися своїми перемогами у найвитонченіший спосіб — поряд із тими, кого він перемагає. Але він добре замаскувався. Він не скидається на ляльकारя, навпаки, може здаватися покірним, таким, яким легко керувати, тим, кого недооцінюють. Тим, кого годі запідозрити у спроможності зрежисувати таку складну драму.

Харрі їхав у центр шляхом E18. Застряг у заторі. Виїхав на смугу для громадського транспорту. Але часу обмаль, обмаль. У роті пересохло, пси лютували.

— Він зовсім поряд із тобою, Харрі. Я майже певен у цьому, він просто неспроможний зупинитися. Але він вигулькнув із мертвої зони. Прослизнув у твоє життя непоміченим, коли твої думки роїлися навколо чогось іншого. Чи коли ти нездужав. У своєму сховку він як удома. Сусід, друг, колега. Чи хтось у тіні іншої людини, яка важить для тебе більше, тінь, яка для тебе лише додаток до когось іншого. Міркуй про тих, хто випадково втрапив тобі в поле зору. Бо він уже потрапляв. Ти вже знаєш його в обличчя. Може, ви з ним балакали небагато, але якщо він подібний до мене, Харрі, він неспроможний зупинитися. Він намагається стати тобі близьким.

Харрі поставив машину біля «Савоя», увійшовши, попростував до барної стійки.

— Що бажаєте?

Харрі пробігся поглядом по пляшках на полицях за спиною у бармена.

«Біфітер», «Джонні Вокер», «Брістоль Крім», «Абсолют», «Джим Бім».

Він шукає людину, яку пожирає ненависть. Вже позбавлену інших почуттів. Людину з крижаним серцем.

Його погляд застиг. І ніби відсахнувся. Роззявився рот. Ніби Господь Бог особисто йому підморгнув. І, підморгнувши, підказав геть усе.

Ніби віддаля почувся голос:

— Агов, пане?!

— Слухаю.

— Ви щось вибрали?

Харрі повільно кивнув.

— Так, — відповів він. — Так. Я зробив свій вибір.

Розділ 71. Радощі

Гуннар Хаген, стискаючи олівця пальцями, роздивлявся Харрі, котрий цього разу вже не лежав, а сидів у кріслі перед його письмовим столом.

— Що ж до технічного боку, то зараз ти працюєш на Крипос, а отже, є частиною Бельманової команди, — мовив керівник відділу. — Отже, арешт, який ти проведеш, стане заслугою Бельмана.

— А якщо я — знов-таки, лише гіпотетично — поінформую вас і дам змогу провести арешт комусь з відділу убивств, наприклад Каї Сульнес чи Магнусу Скарре?

— Дякую, але навіть від таких щедрот я змушений відмовитися, Харрі. Я вже сказав, що зв'язаний домовленістю.

— Гм. Бельман досі на тебе тисне?

Хаген зітхнув.

— Якщо я утну такий кульбіт — позбавлю Бельмана змоги провести арешт у найгучнішій справі про убивства у Норвегії, — Міністерство юстиції все одразу збагне. Наприклад, що я знехтував наказами і привіз тебе, щоб розслідувати цю справу. Це вже відіб'ється на всьому відділі. Даруй, Харрі, але не можу.

Харрі замислено вдивлявся у простір.

— О'кей, босе. — Він скочив зі стільця й хутко попрямував до дверей.

— Стривай!

Харрі зупинився.

— А чому ти про це питаєш саме зараз, Харрі? Трапилося щось таке, про що мені варто знати?

Харрі захитав головою:

— Лише припущення, босе. Адже саме в цьому наша робота, хіба ні?

До третьої години Харрі надзвонював по телефону. Останній дзвінок був до Бйорна Гольма, котрий, як зазвичай не вагаючись, погодився кермувати.

— Я ще не сказав, куди й навіщо, — мовив Харрі.

— Немає потреби, — відповів Бйорн Гольм і додав, карбуючи кожне слово: — Я — тобі — довіряю.

Запала тиша.

— Може, я заслужив, — мовив Харрі.

— Заслужив, — відповів Бйорн Гольм.

— Гадаю, я вже вибачався, хіба ні?

— Ні.

— Як то — ні? Ви... ви... ви... Трясця, як же важко... Ви...ви...

— Що — двигун заглух? — мовив Бйорн, і Харрі відчув, як той посміхається.

— Вибач, — сказав Харрі. — Сподіваюсь, знайду якісь відбитки пальців, які попрошу тебе перевірити, перш ніж ми поїдемо о п'ятій. Якщо збігу не буде, то їхати тобі не доведеться, так.

— А чому все так утаємничено?

— Тому що ти мені довіряєш.

Було пів на четверту, коли Харрі постукав у двері тісної кімнатки чергового у Державній лікарні.

Двері відчинив Сигурд Олтман.

— Привіт, ви не могли б поглянути на ось це?

Він простягнув медбрату невеликий стосик світлин.

— Вони липкі, — зауважив Олтман.

— Їх щойно роздрукували.

— Гм. Відтятий палець. Що трапилось?

— Маю підозру, що хазяїн пальця отримав велику дозу кетаноміну. Мене цікавить, чи ви спроможні як анестезіолог сказати: можемо ми знайти у пальці залишки цієї речовини?

— Певна річ, адже вона розноситься кров'ю по всьому тілу.

Олтман мигцем проглянув знімки.

— Палець майже знекровлений, але теоретично вистачить і крапельки.

— Тоді ще питання: чи можете ви допомогти нам під час сьогоднішнього арешту?

— Я? Але хіба у вас немає судових медиків, котрі...

— Саме у цій царині ви кращий знавець, ніж вони. А ще мені потрібна людина, на яку я можу покластися.

Олтман знизав плечима, глянув на годинник і повернув світлини.

— Моє чергування збігає за дві години, тож...

— Чудово. Тоді ми заскочимо за вами. Ви увійдете у кримінальну історію Норвегії, Олтмане.

Медбрат вичавив безбарвну посмішку.

Мікаель Бельман зателефонував, коли Харрі пішов до криміналістичного відділу.

— Де ти був, Харрі? Нам бракувало тебе на ранковій нараді.

— Вештався то там, то тут.

— То там, то де?

— Нашим улюбленим містом, — мовив Харрі, поклавши великий конверт формату А4 на стіл перед Кімом Еріком Локкером і показуючи на пальці, мовляв, це треба перевірити на відбитки пальців.

— Я починаю нервуватися, коли ти цілий день не з'являєшся на екрані радара, Харрі.

— Невже ти мені не довіряєш, Мі-ка-е-лю? Боїшся, що я кинуся в запій?

Тиша.

— Ти підзвітний мені, я лише хочу бути у курсі, та й по всьому.

— Звітую: звітувати нема про що, шефе.

Харрі поклав слухавку, зайшов у кабінет до Бйорна. Беата вже була там, чекала на нього.

— То що ти зібрався нам повідати? — спитала вона.

— Казку про розбійників, — мовив Харрі, сідаючи.

Він уже розповів половину історії, як у двері просунулась голова Локкера.

— Ось що я виявив, — сказав він, простягаючи плівку з відбитками.

— Дякую, — мовив Гольм, взяв плівку й поклав у свій сканер, сів за комп'ютер, відкрив течку з відбитками, які знайшли на Хольменвейєн, і розпочав пошук збігів.

Харрі розумів, що це триватиме лише кілька секунд, але все одно заплющив очі, прислухаючись, як гупає серце. Хоча вже знав, знав... І Сніговик теж знав. І дав Харрі децицю, якої йому бракувало, — точні слова, звукову хвилю, яка спричиняє сходження лавини.

Зараз він знатиме.

Знадобиться лише кілька секунд.

Серце закалатало.

Бйорн Гольм кахикнув. Але мовчав.

— Бйорне, — мовив Харрі, все ще не розплющуючись.

— Слухаю, Харрі.

— Це одна з тих драматичних пауз, якими я, на твою думку, маю вчитись насолоджуватись?

— Так.

— Чи вона вже скінчилась, засранцю?

— Скінчилась. І маємо збіг.

Харрі розплющив очі. Сонячні промені. Вони залляли всю кімнату, заповонивши її до краю, усі могли купатися в них. Радість, триклята довгождана радість...

Усі троє водночас скочили з місць. Дивилися одне на одного, пороззявлявши роти, у цьому був їхній німий радісний крик. А

потім почали незграбно обійматися, усі троє. Бйорна відсунули кудись убік, а тендітну Беату мало не задушили. Тоді стиха й ритмічно почали викрикувати, ляскаючи одне одного в долоні, а насамкінець Бйорн Гольм показав те, чого, на думку Харрі, годі було й очікувати від шанувальника Хенка Вільямса: досконалу місячну ходу.

Розділ 72. Героїн

Двоє чоловіків стояли на газоні без трави між Манглерудською церквою та шосе.

— Колись ми називали це «скурити кальянчик» чи «земляний чилум», — мовив чоловік у мотоциклістській шкіряній куртці й прибрав з обличчя довгі ріденькі пасма. — Улітку ми лежали тут і курили все, що лишень спромоглися знайти. За п'ятдесят метрів від поліцейського відділка Манглеруда. — Він криво посміхнувся. — Я, Ула, Те-Ве, його дівка та ще дехто. Оце часи були!..

Погляд у чоловіка став замріяним, а Рогер Єндем щось надряпав у своєму нотатнику.

Знайти Юлле було нелегко, та, врешті-решт, Рогер взяв його слід через мотоклуб в Альнабрю, де, як з'ясувалося, той їсть, спить і марнує час як вільна людина, себто нікуди не потикається далі крамнички «Прикс», де купує жувальний тютюн та хліб. Єндем бачив таке й раніше, бачив, як в'язниця робить людину залежною від звичного оточення, звичного плину життя, того, що наділяє відчуттям упевненості й безпеки. Щоправда, трохи дивувало, що Юлле так легко погодився згадати минуле. Мабуть, ім'я Бельмана було вирішальним.

— Ула тоді була моєю дівчиною, й це було достобіса круто, бо тоді весь Манглеруд умлівав за Улою. — Юлле кивнув, наче погоджуючись сам із собою. — Але цей від неї просто очманів.

— Мікаель Бельман?

Юлле захитав головою.

— Та ні, той, інший, його тінь. Бівіс.

— І що ж трапилось?

Юлле сплеснув руками. Рогер завважив рубці на його долонях. Тюремний перелітний птах, що мігрує між зіллям на

волі та зіллям за ґратами.

— Мікаель Бельман стукнув, що ми цупимо пальне, а я на той час уже мав умовний строк за гашиш, тому й довелося сісти. Мені вже переказали, що бачили Бельмана з Улою. Хай там як, а коли я вийшов і зібрався відбити Улу, цей Бівіс уже підстерігав мене. Мало до смерті не забив. Сказав, мовляв, Ула — тепер його дівчина. І Мікаеля. Принаймні аж ніяк не моя. А якщо лише вигулькну десь неподалік... — Юлле провів пальцем по худющій горлянці із борлаком, порослим сивою щетиною. — Він же схибнутий. А хитрий — страх. Хлопаки мені навіть не вірили, що цей чортів Бівіс мене мало не вколошкав. Тюхтій, недоумок, який тільки й знав, як Бельманові п'яти лизати.

— Ви щось казали про партію героїну? — спитав Рогер.

Рогер, коли розпитував, завжди намагався називати речі точними словами, щоб уникнути плутанини: жаргонні вирази мінливі, й у різних місцях один і той самий вислів може мати різні значення: приміром, словом «smack» у Ховсетері називали кокаїн, у Хеллерюді — героїн, а в Абїлдшьо — взагалі все підряд, що «вставляє».

— Того літа, перед тим як мене посадили, ми з Улою та Те-Ве зі своєю дівкою їздили на байках у Європу. У Копенгагені прихопили з собою півкіло герича. Таких байкерів, як я з Те-Ве, прочісували на кожному контролі, але ми пускали уперед своїх дівок. Їдуть, бля, такі кралі, у літніх сукенках, очі невинні, а у кожної у передку по чверть кіло білого. Ми його майже увесь спродали дилеру у Твейті.

— Ви дуже щирий, — мовив Рогер, записав «передок», щоб потім замінити його синонімом, і додав «білий» у синонімічний ряд до назв героїну.

— Діло давноминуле. Зараз за це нікого не загребуть. От тільки того дилера з Твейти загребли. Запропонували скостити

строк, якщо стукне на своїх поплічників. Що він і зробив, падло суче.

— Звідки ви знаєте?

— Ха! Та він же мені сам і розп'ятав, коли ми разом сиділи в Уллерсму через кілька років. Що він к грецям собачим видав імена всіх нас чотирьох, і адреси, укупі з Улою. Хіба що особисті номери забув. І нам збіса підфортунило, що справу закрили.

Рогер писав, як у лихоманці.

— А тепер угадай, хто займався цією справою у Стовнерському відділку? Хто його допитував? Хто наказав покласти справу під сукно, забути й закрити? Хто до Ули підсипався?

— Я волів би, щоб ви самі це сказали, Юлле.

— Залюбки. Це ж він і був, той сучий син, що її у мене відбив. Мікаель Бельман.

— І наостанок спитаю таке, — мовив Рогер, знаючи, що підійшов до найголовнішого. Чи є докази? Чи можна перевірити джерело інформації? — Чи ви пригадуєте ім'я того дилера? Тобто він ніяк не ризикує, його все одно згадувати не будуть.

— Себто чи хочу я на нього стукнути, ти про це, чи що? — Юлле гучно розреготався. — Авжеж, хочу!

Він вимовив ім'я по складах, а Рогер, перегорнувши сторінку, занотував великими літерами, відчуваючи, як напружуються вилиці. Від мимовільної посмішки. Він присилював себе стерти посмішку з обличчя. Але знав, що ще довго відчуватиме цей смак: солодкий смак сенсації, яку опублікує, випередивши решту.

— Отже, дякую за допомогу, — мовив Рогер.

— Та це я маю тобі віддячити! — вигукнув Юлле. — Але ти вже постарайся порвати на лахи того Бельмана, тоді ми квити.

— І наостанок, з простої цікавості. А чому дилер розповів, що доніс на вас, як ви гадаєте?

— Бо боявся.

— Боявся? Чого?

— Бо забагато знав. Він хотів, щоб хтось ще знав про цю пригоду, на випадок, якщо та свиняча морда виконає свої погрози.

— Бельман погрожував дилеру?

— Не Бельман. Його тінь. Він сказав, що коли хлопак ще хоч раз згадає ім'я Ули, то він широне його так, що той стулить писок. Навіки.

Розділ 73. Арешт

Було п'ять хвилин на шосту, коли «вольво-амазон» Бйорна Гольма виїхало з-за рогу напроти трамвайної зупинки біля Державної лікарні. Сигурд Олтман стояв і чекав, встроївши руки у кишені бобрикового пальта. Харрі помахав йому з заднього сидіння, запрошуючи сісти наперед. Сигурд та Бйорн привіталися, й авто попрямувало униз об'їзною дорогою, а згодом на схід до розв'язки Синсенкрюссет.

Харрі нахилився до передніх сидінь:

— Це було наче в школі під час лабораторної з хімії. У тебе справді є всі складові для проведення реакції, але бракує каталізатора, зовнішнього фактора, іскри, щоб усе розпочалось. Я отримав інформацію, але потребував когось, хто б допоміг мені все правильно скласти до купи. Моїм каталізатором стала хвора людина, убивця на прізвисько Сніговик. А ще — пляшка на полиці у барі. Не заперечуєте, якщо я закурю?

Мовчання.

— Гарзд, отже...

Вони проїжджали тунелем під Брюном, потім угору до Рюенкрюссета й Манглеруда.

Трульс Бернтсен стояв на пустирі, дивлячись на схил, у бік будинку Бельмана.

Дивно, що, відколи будинок успадкували Мікаель та Ула, він, котрий так часто вечеряв, грав та ночував у тій оселі, коли вони ще росли укупі, жодного разу там не бував.

Причина проста: його не запрошували.

Іноді вечорами він стояв, як оце зараз, у темряві й дивився на дім, щоб лишень побачити її краєм ока. Недосяжну, яка не мала дістатися нікому. Нікому, окрім цього принца, Мікаеля. Часом Трульс питав себе: чи знає Мікаель? Знає, й саме через це

вони не запрошують його у свою оселю? Чи лише вона знає? Й натякнула Мікаелю, не кажучи напрямки, що йому більше негоже спілкуватися з Бівісом, з яким разом зростав, у час поза службою? Принаймні тепер, коли Мікаель нарешті піднімається на верхівку, вкрай важливо крутитися у потрібних колах, зустрічатися з правильними людьми, посилати правильні сигнали. Було б украй нерозумно оточувати себе привидами з минулого, про певні речі ліпше забути.

О, це він розуміє! От тільки він не второпає, чому вона збагнути не може, що він ніколи її не скривдить? Навпаки, хіба не він захищав їх з Мікаелем упродовж усіх цих років? Саме він. Наглядав за ними, завжди був поряд, коли потрібен, підчищав, де було треба. Піклувався про їхнє щастя. Отакою була його любов.

У будинку нагорі цього вечора світиться. Може, у них хтось гостює? Вони їдять і сміються, попивають винце, що його ніколи не продавали у крамничці вин у Манглеруді, й балакають по-модному. Вона посміхається, а очі її, Господи, такі гарні, що аж болісно, коли вони на тебе дивляться, спалахують. Цікаво, от якби він, Трульс, обзавівся грошенятами, розбагатів, чи накидала б вона на нього оком? Чи таке взагалі можливе? Невже все так просто?

Він постояв ще трішки внизу, на подовбаному вибухами пустирищі. А потім поплентався додому.

«Вольво» Бйорна Гольма пречудово маневрувало по Рюенській об'їзній дорозі.

Табличка показувала дорогу на Манглеруд.

— А куди ми їдемо? — спитав Сигурд Олтман, притуляючись до дверцят.

— Ми їдемо туди, куди направив нас Сніговик, — обізвався Харрі. — Подорожуємо у часі.

Вони проминули спуск.

— Сюди, — скомандував Харрі, й Бйорн повернув.

— Є-шість?

— Саме так. На схід. У бік озера Люсерен. Чи знаєте ви ту місцину, Сигурде?

— Це, звісно, чудово, але...

— Саме там і починається наша історія, — мовив Харрі. — Багато років тому перед танцювальним клубом Тоні Лейке, людина, знімок пальця котрої я вам сьогодні показував, стояв на лісовій галявині, цілуючи Мію, дочку місцевого ленсмана Ская. Уле, закоханий у Мію, виходить на вулицю й натрапляє на пару. Осатанілий, принижений Уле кидається на чужинця, на цього красунчика Тоні. І раптом Тоні показує свій інший бік. Де й подівся усміхнений, чарівливий парубок. Натомість з'явився лютий хижак. І, як усі хижаки, відчуваючи небезпеку, нападає першим, — від його люті та жорстокості залякають і Уле, і Мія, і всі, хто поволі підходить до галявини. Його очі заволокло кривавим туманом, вихопивши ножа, він відрізає Уле пів'язика, перш ніж його спромоглися відтягти від хлопця. І хоч Уле геть ні в чому не завинив, йому страшенно соромно. Наймовірніше соромно через своє нерозділене кохання, через це приниження у ритуальному герці за самку у провінційній Норвегії, через те, що його недорікуватість тепер завжди свідчитиме про його поразку. Тому він переїздить, тікає. Чи ви слідкуєте, куди я веду?

Олтман кивнув.

— Минуло чимало років. Уле влаштувався на новому місці, у нього посада, на якій його люблять і шанують, адже загалом він чоловік тямущий. Він має друзів, хай небагато, але більше їм не потрібно, а найсуттєвіше — ніхто з них не знає про ті події. Єдине, чого йому у житті бракує, — це жінки. Час від часу він з кимось зустрічається, знайомлячись через сайти знайомств у Мережі чи шлюбні оголошення, у кав'ярнях чи ресторанах. Але

довго це не триває. І річ не в тому, що йому бракує шматочка язика, просто він усе життя тягне на собі цю поразку, ніби напханий лайном наплічник. Його манера розмовляти видає низьку самооцінку, він наперед готовий до того, що його відцураються, він підозріливий щодо жінок, особливо до тих, які поводяться так, ніби й справді прагнуть його. Ще б пак. Невигойний сморід поразки, від якого тікають усі врiзнобiч. Але одного дня дещо трапляється. Він зустрічає жінку, яка не тікає, з якою колись зимової ночі вони вже були разом. Вона навіть дає йому змогу втілити його сексуальні фантазії, вони навіть мають секс на покинутій фабриці. Він навіть пропонує їй покататися у горах, на знак того, що він має серйозні наміри. Її звати Аделе Ветлесен, вона погоджується, утім, без особливого ентузіазму.

Бйорн Гольм звернув до Грьонму, звідки у повітря здіймався чад від сміттєспалювального заводу.

— Вони приїхали у гори. Все чудово. Можливо. А може, Аделе вже знудилася, бо вона дуже невгамовна. Вони залишаються заночувати у Ховасхютті, у гірській хатинці, де вже зібралось п'ятеро: Маріт Ульсен, Еліас Скуг, Боргні Стем-Мюре, Шарлотта Лолле й заслабла Іска Пеллер, котра лежить сама у кімнаті поряд, забувшись у гарячковому сні. Повечерявши, запалюють вогонь у каміні, хтось відкорковує пляшку червоного вина, а дехто йде спати. Приміром, Шарлотта Лолле. Й Уле, котрий, лежачи у спальному мішку, чекає на свою Аделе. Та Аделе ще не до сну. Можливо, вона нарешті відчула оту відразу. І раптом дещо трапляється. Пізно вночі приходиться останній гість. Стіни у хатинці тонкі, тож до Уле долинув новий чоловічий голос. І Уле вклякає. Це голос з його найстрашніших жахів, з найжаданіших фантазій про помсту. Але неможливо, щоб це був він, просто — так не буває. Уле прислухається. Голос розмовляє з Маріт Ульсен. Протягом певного часу. Згодом затіває розмову з Аделе. Чутно, як вона сміється. Але поволі їхні голоси стихають. Уле чує, як у

сусідній кімнаті решта вкладається спати. Але не Аделе й не цей чоловік зі знайомим голосом. Та згодом він узагалі нічого не чує. Допоки до нього не долинули звуки з вулиці. Уле, підкравшись до вікна, зауважує парочку, бачить її сповнене жаги обличчя, впізнає її стогони насолоди. І він знає, що невдовзі станеться неймовірно: історія повториться. Бо він упізнає чоловіка, який прилаштувався позаду його дівчини й ось-ось оволодіє нею. Це він. Це Тоні Лейке.

Бйорн Гольм увімкнув опалення. Харрі відхилився на сидіння:

— Коли решта прокинулася наступного ранку, Тоні вже пішов. Уле удає, ніби нічого не трапилось. Адже зараз він сильніший, багаторічна ненависть загартувала його. Він розуміє, що решта бачили Аделе та Тоні й знають про його приниження, так само як того разу. Але він незворушний. Він знає, як йому вчинити. Можливо, він прагнув цього останнього поштовху для вільного падіння. За кілька днів його дії розплановано. Він повертається у Ховасхютту, може, його підвезли на снігоході, й видирає з книги відвідувачів сторінку з іменами гостей. Бо цього разу не він, присоромлений, тікатиме від свідків, а вони муситимуть страждати. Й Аделе. Але найстрашніше доведеться страждати Тоні. Йому доведеться витримати ту ганьбу, яку носив у собі Уле, ім'я його знеславлять, виваляють у багні, його життя буде зруйновано, його покарає той самий несправедливий бог, що дозволяє, аби відтинали язики покинутим, нещасним закоханим.

Сигурд Олтман ледь відчинив віконце, й машину, посвистуючи, сповнило м'яке, свіже повітря.

— Найперша дія Уле — знайти собі приміщення, штаб-квартиру, у якій він має змогу спокійно працювати, не боячись викриття. А чи може бути щось природніше, ніж покинута фабрика, де одного дня від пізнав найщасливішу мить свого

життя? Він починає добирати жертв і вибудовує ретельний план. Спочатку він, певна річ, має убити Аделе Ветлесен, адже вона єдина з присутніх у хатинці тієї ночі, що знається з ним особисто. Може, вони й називалися одне одному, але такі знайомства швидко забуваються, а сторінку з книги відвідувачів видерто. Й ніхто її не переписав. Певні, що не можна палити, хлопці?

Жодної відповіді. Харрі зітхнув.

— Тож він домовляється з Аделе про чергове побачення. Забирає її на машині, наперед обтягнувши заднє сидіння поліетиленовою плівкою. Вони прямують туди, де їм ніхто не завадить, може, на фабрику «Кадок». Там він добуває великий ніж із жовтим руків'ям. Він заставляє жінку написати листівку, надиктувавши їй текст, і послати її тому, з ким вони разом винаймають помешкання у Драммені. А потім він її убиває. Бйорне?

Кахикнувши, Бйорн збавив швидкість:

— Розтин засвідчив, що він продірявив їй сонну артерію.

— Він виходить з авто, фотографує її: вона сидить на пасажирському сидінні з ножом у горлянці. Світлина. Доказ помсти, тріумфу. Це перша світлина на стіні його комірчини на фабриці «Кадок».

Авто на зустрічній смузі заметушилося, але водій зміг пригальмувати й, проминаючи їх, просигналив.

— Може, убити її було легко. А може, й ні. Але все одно він знає, що це — найголовніша жертва. Вони не мали багато зустрічей, але він не знає, чи багато вона розповідала про нього своїм друзям. Він знає лише те, що коли труп знайдуть, то знехтуваний коханець стане для поліції головним підозрюваним. Якщо її знайдуть. Але якщо вона, наприклад, зникне під час подорожі до Африки, він буде у безпеці.

Тож Уле топить тіло у місці, яке чудово знає, де, як йому відомо, дуже глибоко, та й люди тримаються відтіля якнайдалі. Де у вікні майорить знехтувана наречена. В озері Люсерен, біля мотузяної майстерні. А сам їде у Лейпциг і платить повії Джуліані Верні, щоб та, узявши листівку, написану Аделе, із собою в Руанду, зупинилася в готелі під іменем Аделе Ветлесен і послала її звідти. А ще вона має дещо купити в Конго й привезти цю річ Уле. Знаряддя убивства. Леопольдове яблуко. Особлива зброя, яку, безсумнівно, обрано не випадково: воно натякне на Конго й викличе до Тоні Лейке підозру поліції, адже він часто подорожує в цю країну. Коли Джуліана Верні повертається у Лейпциг, Уле розраховується з нею. І можливо, саме там, нахилившись над Джуліаною, що обливалася слізьми, широко роззявляючи рота, щоб прийняти яблуко, він уперше спізнає радість, захват, садистську насолоду, мало не сексуальне задоволення, котрі він випещував довгими роками, живлячись самотніми мріями про помсту. Згодом він топить її у річці, але труп спливає, і його знаходять.

Харрі перевів подих. Дорога звузилася, показався ліс, тепер він височів обабіч дороги.

— Протягом наступних тижнів він убиває Боргні Стем-Мюре та Шарлотту Лолле. Та на відміну від убивства Аделе, він не прагне цього разу приховати трупи. Навпаки. Однак поліція не бере слід Тоні Лейке. Але ж Уле сподівався саме цього! Тому він мусить убивати ще, залишаючи докази для поліції, тиснучи на неї. Він убиває Маріт Ульсен, депутатку стортингу, залишивши її тіло для людських очей у Фрогнер-парку. Тепер поліція вже обов'язково завважить зв'язок між жінками й знайде чоловіка з леопольдовим яблуком! Але цього не трапляється. Він усвідомлює, що час йому втрутитись, допомогти, дати зачіпку. Він стежить за помешканням Тоні Лейке на Хольменвейєн, чекає, коли той вийде з дому. Влізши в оселю через льох, він з

домашнього телефону, що стояв на письмовому столі, телефонує наступній жертві — Еліасові Скугу. Повертаючись, він прихопив із собою велосипед, щоб скидалося, ніби то звичайна крадіжка з льоху. Він не переймається, що залишив відбитки на столі у вітальні, адже всі знають, що поліція не розслідує буденні крадіжки. А потому прямує у Ставангер. На цю мить садистські нахили в ньому вже квітнуть буйним цвітом. Він убиває Еліаса, приклеївши його до ванни й пустивши цівку води з крана. Агов, онде заправка. Хтось бажає підкріпитись?

Бйорн Гольм навіть не збавив швидкості.

— Добре. Раптом трапляється дещо. Уле отримує листа. Від шантажиста. Той знає, що Уле убивця, й вимагає грошей, а як ні, то він накличе на нього поліцію. Найперша думка Уле: мабуть, то хтось із тих, хто був у хатинці, отже, хтось із двох, які ще серед живих. Іска Пеллер чи Тоні Лейке. Іску Пеллер він зразу викреслює, позаяк вона австралійка, вже поїхала додому й навряд чи вміє писати норвезькою. Тоні Лейке — оце так іронія долі! Вони не бачилися з ним у хатинці, але Аделе, певна річ, могла згадати про нього, коли фліртувала з Тоні. Чи Тоні побачив ім'я Уле у книзі для відвідувачів. Хай там як, а прочитавши у газетах про ці убивства, що скоюються одне за одним, Тоні мав, зрештою, вхопити взаємозв'язок. Поза тим, спроба шантажувати чудово вписується в загальну картину, адже, якщо вірити фінансовим виданням, Тоні відчайдушно шукає грошей для свого проекту в Конго. Уле приймає рішення. І хоч над усе він прагнув, щоб Тоні надалі жив зганьбленим, та доведеться вжити інших заходів, перш ніж обставини стануть неконтрольованими. Тоні мусить померти. Уле вистежує його. Їде слідом за ним на потязі туди, куди він часто їздить, — в Устаусет. Їде слідами, залишеними його скутером, до покинутої хатинки, яка стоїть серед прірв та розколин. І там Уле наздоганяє його. І Тоні впізнає привида, хлопчину з танців,

якому він відтяв шмат язика. Й, безсумнівно, розуміє, на що йому тепер сподіватися. Уле мститься. Він катує Тоні. Можливо, щоб він виказав імовірних поплічників у шантажі. А може, просто для насолоди.

Олтман різко підняв скло.

— Холодно, — пояснив він.

— І раптом повідомляють, що Іска Пеллер у Ховасхютті. Уле усвідомлює, що розв'язка вже наближається, але відчуває: щось не те, це пастка. Він згадує про великий сніговий карниз над хатинкою, — місцеві казали, що це небезпечно. І він вирішує. Можливо, він прихопив з собою Тоні як провідника, йде у Ховасхютту й динамітом підриває замет. Потім повертається на скутері, кидає Тоні, живого чи мертвого, в урвище, а за ним — і сам скутер. Якщо труп колись знайдуть, все скидатиметься на нещасний випадок. Може, людина обпеклася, поїхала шукати допомоги й упала у прірву, всяке трапляється.

Дерева обабіч дороги розступилися. Вони їхали повз озеро, місяць відбивався у воді.

— Уле торжествує, він взяв гору. Він усіх ошукав, пошив у дурні. І він уже насолоджується власне грою, відчуттям, що він режисер, що все твориться за його волею. І ось майстер, який зав'язав вісім окремих доль в одну драму, вирішує послати нам останній привіт. Чи то пак — мені.

Купка будиночків, заправка й торговельний центр. Вони звернули ліворуч з кругової розв'язки.

— Уле відтяв Тоні середнього пальця на лівій руці. І у нього є мобільний Лейке. Саме з цього мобільного він телефонував мені з центру Устаусета. Мій номер ніде не зареєстрований, але Тоні Лейке вніс його у свої контакти. Уле лишив порожнє повідомлення, може, то була просто грайлива примха.

— Або він прагнув збити нас з пантелику, — мовив Бйорн Гольм.

— Або показати свою перевагу, — додав Харрі. — Так само, як коли залишив палець Тоні Лейке біля моїх дверей в Управлінні поліції, просто під нашим носом, — буквально показуючи нам середнього пальця. Бо він має таку змогу. Він Залицяльник, він змив ганьбу, одважив здачі, помстився усім, хто зневажав його, чи їхнім послідовникам. Свідкам. Шльондрі. І хтивому спокуснику. Та зненацька трапляється непередбачуване. Штаб-квартиру на фабриці «Кадок» викрито. Певна річ, поліція ще не вийшла на слід самого Уле, але вже наближається, а це небезпечно. І Уле йде до свого начальника й повідомляє, що бере відпустку й усі відгули, що назбиралися. І що його довгенько не буде на роботі. І літак у нього, до речі, післязавтра.

— О двадцять першій п'ятнадцять, на Бангкок, через Стокгольм, — уточнив Бйорн Гольм.

— Чимало у цій історії — лише припущення. Окрім одного — ми на місці. Тут.

Бйорн звернув зі шляху й поїхав гравійною доріжкою до великої дерев'яної, пофарбованої вохрою будівлі. Зупинився й вимкнув двигун.

У жодному вікні не світилося, але вивіски на стінах першого поверху свідчили, що в одному кінці будівлі колись була продовольча крамничка. В іншому, за п'ятдесят метрів від них, під вуличним ліхтарем стояв зелений джип «черокі».

Було тихо. Ані звуку. Ані часу. Ані вітру. З віконця з боку водія джипа у повітря здіймався цигарковий дим.

— Місце, де все розпочалося, — мовив Харрі. — Танцювальний клуб.

— Це хто? — спитав Олтман, кивнувши у бік «черокі».

— Не впізнаєте? — Харрі добув пачку з цигарками, встромив незапалену цигарку в рота й голодними очима подивився на цигарковий дим. — Певна річ, вуличне світло оманливе. Старі

ліхтарі світять жовтим, а в цьому світлі синє авто видається зеленим.

— Я бачив цей фільм, — сказав Олтман. — «In the Valley of Elah»^[113].

— Гм... Гарний фільм, майже рівний Олтману.

— Майже.

— Рівний Сигурду Олтману.

Сигурд мовчав.

— Отже, — сказав Харрі, — ви задоволені? Чи ви таким уявляли свій шедевр, Сигурде? Чи мені можна назвати вас Уле Сигурд?

Розділ 74. «Bristol Cream»

— Мені більше до вподоби просто Сигурд.

— Прикро, що ім'я змінити не так просто, як прізвище, — мовив Харрі й знову нахилився у просвіт між передніми сидіннями. — Коли ви розповідали, що взяли нове прізвище замість надто поширеного на «сен», мені й на гадку не спало, що «С.» в імені «Уле С. Хансен» може означати «Сигурд». Але який у тому сенс, Сигурде? Невже нове прізвище змінило вас і ви вже не той, хто втратив усе на ось цій гравійній доріжці?

Сигурд знизав плечима:

— Всі ми прагнемо утекти якнайдалі. У цьому сенсі нове прізвище мені трохи прислужилося.

— Гм. Сьогодні я дещо перевірів. Коли ви перебралися в Осло, то пішли вчитися на медбрата. А чому ви не стали вчитися медицини в університеті, адже у старших класах були відмінником?

— Єдине, що бентежило мене, — щоб не довелося брати слово перед публікою, — відповів Сигурд, криво посміхаючись. — Я гадав, що коли стану медбратом, такої потреби не буде.

— Сьогодні я мав телефонну розмову з логопедом, він сказав, що все залежить від того, які м'язи уражені, але суто теоретично навіть людина, яка позбавлена половини язика, може навчитися розмовляти майже нормально.

— Не маючи кінчика язика, важко вимовляти «с». Чи саме це мене видало?

Харрі, опустивши бічне скло, запалив цигарку. І затягнувся так глибоко, що цигарковий папір зашурхотів і зашелестів.

— І не лише. Але певний час ми йшли у хибному напрямку. Логопед розповідав, що люди пов'язують шепелявлення зі схильністю до чоловічого гомосексуалізму. Англійською це

зветься «gay lisp» і не є шепелявленням у логопедичному сенсі, це лише інакша вимова звука «с». Чоловіки-гомосексуалісти здатні вмикати й вимикати свій «gay lisp», це для них ніби код. І цей код діє. Логопед розповідав, що в одному американському університеті провели дослідження: чи можна визначити сексуальні вподобання людини, лише слухаючи запис її голосу? Здебільшого слухачі визначили непомильно. Але хибили, коли чули те, що сприймалося як «gay lisp». Цей сигнал настільки потужний, що вони були неспроможні розчутити інші мовленнєві сигнали, притаманні саме гетеросексуалам. Коли мені телефонував адміністратор готелю «Брістоль» і повідомив, що питали про Іску Пеллер, він казав, що телефонував чоловік, але розмовляв він жіночно, мій співрозмовник, безперечно, став жертвою того самого стереотипу. Й лише коли він показав мені, як розмовляв додзвонювач, я збагнув, що він був уведений в оману саме цим «gay lisp».

— Напевно було щось іще.

— Звісно. Брістоль. Це район у Сіднеї, в Австралії. Бачу, ви збагнули зв'язок.

— Стривай, — озвався Бйорн. — Я ж бо не збагнув.

Харрі видихнув дим у віконце.

— Сніговик мені дещо сказав. Що убивця десь поряд, прагне бути близьким до мене й час від часу потрапляє мені на око. Отож, коли мені в око впала пляшка «Брістоль Крім», нитка нарешті зв'язалася в одну. Бо цю назву я вже десь бачив. І щось комусь розповідав. Людині, яка була поруч. І зненацька я збагнув, що те, що я сказав, зрозуміли неправильно. Я сказав, що Іска Пеллер у Брістолі. А мій співрозмовник гадав, що йдеться про готель «Брістоль» в Осло. А казав я це вам, Сигурде. У лікарні, відразу по тому, як побував під лавиною.

— Маєте гарну пам'ять.

— На вибіркові речі. І коли я запідозрив вас, певні речі стали цілком очевидними. Наприклад, ви ж самі мені казали, що аби добути в Норвегії кетаномін, треба працювати в анестезіології. Потім згадав слова одного з моїх друзів, котрий казав, що завжди хочеться того, що бачиш перед очима щодня, тобто той, хто фантазує про жінку у звичайній медсестринській формі, ймовірно, працює у лікарні. А логіном користувача комп'ютером на фабриці «Кадок» було слово «Нешвілл». Як у назві фільму, режисером якого був...

— Роберт Олтман, у сімдесят п'ятому році, — продовжив Сигурд. — Це недооцінений шедевр.

— А складаний стілець у штаб-квартирі був режисерським стільцем. Майстра, Сигурда Олтмана.

Сигурд не відповів.

— Але я досі не знав, у чому полягав ваш мотив, — вів далі Харрі. — Сніговик казав мені, що вбивцею керує ненависть. І що таку ненависть зазвичай можна пояснити одною-єдиною, але дуже давньою подією. Мабуть, було у мене передчуття. Язик. Шепелявлення. Тож я попросив одну душевнохвору у Бергені, щоб попорпалася у минулому Сигурда Олтмана. Їй стачило безмаль тридцять секунд, щоб дізнатися у базі Управління реєстрації населення, що ви змінили прізвище, й знайти зв'язок між попереднім прізвищем та присудом за насильницькі дії, який отримав Тоні Лейке.

З віконця джипа вилетіла цигарка, розсипавшись жмутом іскор.

— Тож варто було лише все вишикувати у часі, — сказав Харрі. — Ми перевірили розклад чергувань у лікарні. На перший погляд, на два убивства у вас є алібі. Ви були на чергуванні, коли було убито Маріт Ульсен та Боргні Стем-Мюре. Але обидва убивства було скоєно в Осло, і ніхто у Державній лікарні не спромігся пригадати, чи бачив вас протягом того часу, про який

ідеться. А позаяк ви працюєте у кількох відділеннях, вас ніхто не шукатиме, якщо ви навіть вискочите кудись на кілька годин. А дозвілля, гадаю, ви гайнуєте наодинці, і то вдома.

Сигурд Олтман знизав плечима:

— Авжеж.

— Що й треба було довести. — Харрі плеснув у долоні.

— Стривайте, — заперечив Олтман. — Те, що ви розповіли, — то лише історія. У ній немає жодного неспростовного доказу.

— Ет, геть забув, — мовив Харрі. — Пригадуєте фото, які я вам сьогодні показував? Я просив вас їх подивитися, а ви зазначили, що вони липкі?

— То й що?

— Коли торкаєшся таких світлин, відбитки пальців залишаються просто досконалі. Й ваші — геть-чисто тотожні з тими, які ми знайшли на письмовому столі у помешканні Тоні Лейке.

Вираз обличчя Сигурда Олтмана змінювався в міру того, як він усвідомлював сенс сказаного.

— Тобто ви показали їх мені лише для того, щоб я потримав їх у руках? — Олтман, остовпілий, кілька секунд дивився на Харрі. Потім сховав обличчя у долоні. І всі почули раптом — регіт.

— Ви обміркували майже все, — сказав Харрі. — Але чому ж ви не подбали хоч про якесь алібі для себе?

— Мені й на гадку не спало, що я його потребую, — реготав Олтман. — Та й ви, Харрі, все одно б викрили обман, хіба ні?

Очі за скельцями окулярів зволожилися, але це не був відчай, це було смирення. Харрі бачив таке й раніше. Полегшення від того, що тебе викрили. І нарешті є змога розповісти все, як є.

— Імовірно, — мовив Харрі. — Хоча офіційно вас викрив не я. А людина, яка сидить у тому авто, під ліхтарем. Бо саме вона вас заарештовуватиме.

Сигурд зняв окуляри й витер сльози, що виступили від сміху.

— Отже, ви обманювали, коли казали, що я потрібен вам, аби проконсультуватися щодо кетаноміну?

— Так, але я не обманював, коли казав, що ви станете частиною кримінальної історії Норвегії.

Харрі кивнув Бйорну, той блимнув фарами.

Із джипа вийшов чоловік.

— Ваш давній знайомий, — сказав Харрі. — Принаймні ви знали з його дочкою.

Чоловік наближався до них, він був трохи кривоногий і машинально підсмикував штани. Звичка старого поліцейського.

— Й насамкінець лише одне питання, — мовив Харрі, — Сніговик сказав мені, що вбивця прокрався у моє життя непомітно, можливо, коли я був кволим чи хворим. Як вам це вдалося?

Сигурд надів окуляри:

— Усі пацієнти, яких привозять у лікарню, мають зазначити когось зі своїх близьких родичів. Мабуть, ваш батько зазначив вас, бо якимось у їдальні медсестра розповідала мені, що у її відділенні лежить батько того, хто заарештував Сніговика, — того самого Харрі Холле. Я вважав, що людина з вашою репутацією, безперечно, приєднається до розслідування такої справи. Щоправда, я тоді працював в інших відділеннях, але я попросив завідуючого відділенням дозволити мені використати вашого батька у проекті з анестезіології, бо він за всіма показниками годиться у цільову групу клінічних випробувань. Я сподівався завдяки йому познайомитися з вами й таким чином бути у курсі подій.

— Тобто стати до мене ближче. Тримати руку на пульсі справи й знов утверджувати свою перевагу.

— Коли ви нарешті прийшли, я насилу стримався, щоб не спитати про хід розслідування. — Сигурд Олтман глибоко

зітхнув. — Але мені не можна було викликати підозру. Треба було терпіти, вичікувати, поки здобуду вашу довіру.

— І ви її здобули.

Сигурд Олтман спроквола кивнув:

— Дякую, мене тішить, що я викликаю довіру. До речі, я називав мою комірчину на фабриці «монтажною». І коли ви туди вдерлися, я оскаженів. Це ж моя оселя! Я був такий лютий, що мало не вимкнув вашому батькові апарат штучного дихання, Харрі. Але стримався. Я просто хочу, аби ви знали про це.

Харрі змовчав.

— Я маю лише одне питання, — мовив Сигурд. — Як ви дізналися про покинуту хатинку?

Харрі знизав плечима:

— Цілковита випадковість. Нам із колегою довелося туди увійти. Складалося враження, що там недавно були люди. Крім того, до пічки прилипли, як мені здалося, шматочки м'яса. Я не відразу знайшов зв'язок з рукою, що стирчала з-під снігохода. Вона скидалася на сосиску, спалену на грилі. Один з помічників тамтешнього ленсмана зішкріб залишки м'яса й відніс на аналіз ДНК. Ми матимемо результати за кілька днів. Тоні зберігав там особисті речі. Приміром, у шухляді я знайшов старе сімейне фото. Тоні там ще хлоп'я. Ви поганенько позбулися слідів, Сигурде.

Поліцейський став біля віконця, яке опустив Бйорн, нахилився, але поглядом уп'явся не у Бйорна, а у Сигурда Олтмана.

— Привіт, Уле, — мовив ленсман Скай. — Я заарештовую тебе за звинуваченням в убивстві цілої купи люду, мені зараз слід би було зачитати їхні імена, але ми зробимо це пізніше. Перш ніж я, обійшовши машину, відчиню дверцята, поклади, будь ласка, обидві руки на приладову дошку, щоб я їх бачив. Я надіну на тебе наручники, й ти підеш зі мною до чудової, щойно

прибраної камери. Моя дружина приготувала січеники з тушкованою капустою, якщо я не забув, колись вони тобі дуже смакували. Зрозумів, Уле?

Частина сьома

Розділ 75. Розпад

— Якого біса? Що це значить?!

Була сьома година ранку, будівля Крипосу поволі прокидалася, а на порозі кабінету Харрі стояв розлючений Мікаель Бельман з кейсом в одній руці й примірником «Афтенпостен» у другій.

— Якщо ти про газету...

— Так, я маю на увазі оце! — І Бельман пожбурих газету на стіл Харрі просто йому під ніс.

Заголовок займав півсторінки: «ЗАЛИЦЯЛЬНИКА ЗААРЕШТОВАНО СЬОГОДНІ ВНОЧІ». Преса пронюхала про прізвисько Залицяльник-Кавалер того ж таки дня, як вони охрестили його так у залі засідань «Одін». «ЗААРЕШТОВАНО СЬОГОДНІ ВНОЧІ» — це, звісно, не зовсім відповідає дійсності, адже насправді затримання провели напередодні увечері, а ленсман Скай знайшов час, щоб відправити повідомлення для преси лише після півночі й останніх теленовин, перед самісіньким підписанням ранкових номерів до друку. Повідомлення було коротким, ані точного часу, ані особливих обставин арешту, — йшлося лише про те, що у результаті активних слідчих дій місцевого відділка поліції Залицяльника затримано біля старої будівлі клубу в Утре-Енебаці.

— Що це означає? — перепитав Бельман.

— Це означає, що поліція нарешті запроторила за ґрати найжорстокішого убивцю в історії Норвегії, — відповів Харрі, намагаючись опустити спинку крісла.

— Поліція? — прохрипів Бельман. — Дільниця ленсмана в...
— йому довелося звіритися з газетою, — в Утре-Енебаці?

— Не надто суттєво, хто розкриє справу, лише б її було розкрито, — мовив Харрі й став мацати руків'я під сидінням. — Як же діє ця клята штуkenція?

Бельман відступив на кілька кроків, причинив двері.

— Послухай-но, Холе.

— Ти більше не називаєш мене Харрі?

— Стули пельку й уважненько послухай. Я знаю, що трапилось. Ти побалакав з Хагеном і збагнув, що не зможеш доручити арешт йому та відділу убивств, бо ризику для нього забагато. І, не спромігшись перемогти на своєму полі, вхопився за нічию. Ти віддав усі лаври цьому селюкові-ленсману, котрий ні греця не тямить у розслідуванні убивств!

— Чому, шефе? — перепитав Харрі й глянув на Бельмана простацьки-щиро. — Один з трупів знайшли на його дільниці, тож він, цілком природно, стежив за розвитком розслідування на своєму місцевому рівні. І вочевидь винюхав ту давню історію про Тоні Лейке. Як на мене, то це ж добросовісно виконана поліцейська робота.

Плями на чолі Бельмана заграли всіма кольорами веселки.

— А знаєш, як на це подивляться у Міністерстві юстиції? Вони надали мені право вести розслідування, я працюю тижнями, а результатів — пшик! І раптом вигулькує цей селюк і обскакує нас усього за кілька днів!

— Гм... — Харрі смикнув ручку на себе... й крісло різко відхилилося назад. — Дійсно, шефе, у цьому й справді немає анічогісінько доброго.

Бельман, упершись руками в стіл, нахилився уперед, аж слина бризнула в обличчя Харрі.

— І для тебе теж — нічогісінько доброго, Холе! По обіді я віддам грудку, яку знайшли у твоєму помешканні, в

лабораторію, і там підтвердять, що це опіум. Тобі гаплик, Холє.

— І що далі, шефе? — Харрі гойдався у кріслі, смикаючи й крутячи руків'я.

Бельман зморщив чоло:

— Це ти до чого?

— А що ти казатимеш пресі та міністерству? Коли вони глянуть на дату ордера на обшук, який, до речі, виписано за твоїм запитом? І питають, як це сталося, що через день по тому, як у поліцейського знайшли опіум, ти ставиш цю ж таки людину на надважливу ділянку у твоїй же таки слідчій групі? Хтось обов'язково зазначить, що за такого керівництва Крипосом нічого дивуватися, що місцевий відділок поліції, з однією-єдиною камерою стеження у «мавпятнику» й жінкою ленсмана за кухаря, знаходить убивць набагато оперативніше.

Бельман тільки хапав ротом повітря, як риба.

— Отакі діла! — вдоволено посміхаючись, Харрі відхилився на спинку крісла. І заплющив очі, коли двері хряпнули.

Сонце вже перекотилося за пагорб, коли Кронглі спинив снігохід і підійшов до Роя Стілле, котрий стояв біля лижної палиці, що стирчала зі снігу.

— Що тут?

— Здається, знайшли, — мовив Стілле. — Найпевніше, це та сама палиця, якою Холє позначив місце, де впав снігохід.

Стілле допрацював майже до пенсії і був цілком задоволений скромною посадою простого поліцейського. Він мав густе сиве волосся, рішучий погляд і спокійний голос, тож, розмовляючи з ним, люди гадали, що серед них двох ленсман саме він, а не Кронглі.

— Невже? — здивовано спитав Кронглі.

Вони підійшли до краю урвища. Стілле показав рукою вниз. І у завалі Кронглі побачив снігохід. Він підніс бінокля до очей.

Завважив голу спалену руку, що стирчала з-під снігохода.
Пробурмотів:

— Чорти б його взяли! Слава Богу!

Ранкові відвідувачі у «Стоп Пресен!» уже розходилися, коли Бент Нурдбьо почув кахикання, відірвав погляд від «Нью-Йорк таймс», зняв окуляри, примружив очі й вичавив щось схоже на посмішку.

— Гуннаре!

— Бенте!

Звичка вітатися, називаючи один одного на ім'я, щоразу нагадувала Гуннару Хагену картинку, як ото мурахи зачіпають одне одного, коли зустрічаються, обмінюючись запахами. Начальник відділу убивств сів, не скинувши пальта.

— У телефонній розмові ти сказав, ніби щось знайшов.

— Це винюхав один з моїх журналістів. — Нурдбьо посунув коричневий конверт через стіл. — Скидається на те, що Мікаель Бельман колись відмазав свою дружину в одній справі про наркотики. Справа давня, юридично їх не притягнеш, але для преси...

— ...це завжди згодиться, — договорив Хаген і взяв конверт.

— Вважай, що Мікаеля Бельмана знешкоджено.

— Принаймні можна урівноважити баланс взаємного залякування. У нього теж на мене дещо є. Поза тим, сумніваюсь, що мені це колись стане у нагоді. Його щойно привселюдно обскакав звичайний селяк — ленсман з Утре-Енебака.

— Читав. У Міністерстві юстиції теж прочитали, адже так?

— Гм, там нагорі у міністерствах вони тільки те й роблять, що читають газети й тримають носа за вітром. Утім, хай там як, але я вдячний тобі.

— Заради Бога, ми ж допомагаємо один одному.

— Хто знає, може, колись і прислужиться. — Гуннар Хаген, взявши конверта, засунув його у кишеню пальта.

Відповіді він не отримав, позаяк Бент Нурдбьо уже занурився у газету й дочитував статтю про молодого чорношкірого американського сенатора на ім'я Барак Обама. Автор був цілком переконаний, що колись цей чоловік може стати президентом Сполучених Штатів.

Нарешті Кронглі спустився схилом, крикнув, що все гаразд, і відпустив мотузку.

Снігохід марки «Arctic Car» лежав догори гусеницями на кам'янім завалі, всього за три метри від прямовисного крутого обриву. Кронглі дістався ближче, ретельно пильнуючи, куди ставить руки й ноги. Як при огляді місця злочину. Сів навпочіпки. З-під снігохода стирчала рука. Ленсман помацав снігохід. Той похитнувся на двох каменях. Потім ленсман напружився, перевернув снігохід набік.

Чоловік лежав голічерева. Перша думка у Кронглі була — «імовірно, чоловік». Бо голова й обличчя загиблого, затиснені між снігоходом та камінням, були ніби обгризені крабами. Навіть не торкаючись розчавленого тіла, було очевидно, що воно обернулось на холодець, на фарш без кісточок: тулуб розкатаний у корж, ноги від стегон до колін розчавлені. Кронглі ніколи б не упізнав труп, якби не червона фланелева сорочка. Й однісінький зогнилий коричневий зуб, що стирчав з нижньої щелепи.

Розділ 76. Повторне упізнання

— Що ти сказав? — перепитав Харрі, притискаючи слухавку до вуха щільніше, ніби помилка крилася у тому, що він не розчув.

— Кажу, що труп під снігоходом — не Тоні Лейке, — відповів Кронглі.

— А чий тоді?

— Одда Утму. Це місцевий самотній вовк, провідник. Завжди носить одну й ту саму червону фланелеву сорочку. Це його снігохід. А ще я упевнений, що це він, бо бачив зуби покійного. Радше — єдиний зогнилий пеньок. Лише Бог відає, де решта зубів та брекети.

Утму. Брекети. Харрі згадав, як Кая розповідала йому про провідника, що відвозив її на снігоході у Ховасхютту.

— А пальці, хіба вони не покривлені?

— Певна річ. Бідолашний Утму дуже страждав від артриту. Бельман особисто зателефонував мені й попросив тобі повідомити. Адже це зовсім не те, чого ти сподівався, Холє?

Харрі відкотився у кріслі від письмового столу.

— Принаймні не зовсім те. А чи міг це бути нещасний випадок, Кронглі?

І вгадав відповідь, ще не почувши її. Того вечора і вночі яскраво світив місяць, тож навіть з вимкненими фарами прогавити цю розколину було просто неможливо. А надто людині, яка чудово знається на цій місцевості. Та ще й їдучи так повільно, що снігохід відлетів усього на три метри від прямовисного обриву, падаючи більш як з сімдесяти метрів.

— Пусте, Кронглі. Скажи-но мені ліпше про опіки.

Той забарився з відповіддю.

— Ну... Обпечені руки та спина. Шкіра на руках полопалася, видно червоне м'ясо. Спина подекуди взагалі обвуглена. І між лопатками на спині якийсь наче відбиток чи візерунок...

Харрі заплющив очі. Пригадав візерунок на пічці у хатинці. Згорілі шматочки м'яса.

— ...схожий обрисами на оленя. Щось іще, Холє? Нам уже треба підіймати його нагору...

— Все, дякую, Кронглі.

Він поклав слухавку і замислився. Отже, це — не Тоні Лейке. Звісно, це міняє деталі, але не всю картину. Утму став черговою жертвою хрестового походу Олтмана, котрому, мабуть, у чомусь завадив. Вони мають палець Тоні Лейке, але де ж його тіло? І раптом Харрі пронизала думка. А чому має бути труп? Теоретично Тоні Лейке може бути досі серед живих, десь замкнений. І лише Сигурд Олтман знає де.

Харрі набрав номер ленсмана Ская.

— Та він узагалі відмовляється й слово комусь сказати, — відповів Скай, щось жуючи. — Окрім свого адвоката.

— А хто його адвокат?

— Юхан Крон. Знаєш такого? Скидається на хлопчика і...

— Так, чудово знаю.

Харрі зателефонував у офіс Крона, його з'єднали, Крон обізвався трохи привітно і трохи підозріливо. Такий зазвичай і буває голос у професійного адвоката, коли йому телефонує сторона обвинувачення. Він вислухав Харрі й одказав:

— Мені прикро, та навіть якщо ви маєте конкретні факти, що мій клієнт, можливо, когось тримає взаперті чи наражає на небезпеку чиєсь життя, — я не можу дозволити вам поговорити з Сигурдом Олтманом, Холє. Ви висуваєте проти нього тяжкі звинувачення, й мені не треба пояснювати вам, що моя робота полягає саме в тому, щоб якнайкраще дбати про інтереси звинуваченого.

— Згоден, — мовив Харрі, — не переймайтеся.

Поклавши слухавку, Харрі визирнув з вікна свого кабінету. Він шукав поглядом відому скляну будівлю в Грьонланні. А крісло й справді зручне, годі навіть сумніватися.

Потому він набрав ще один номер.

Катрина Братт щебетала жваво, наче жайворонок.

— Мене за пару днів випишуть, — повідомила вона.

— Я гадав, що ти там з власної волі.

— Саме так, але формально мене мають виписати. Отож я й чекаю. А ще мені запропонували певну паперову роботу в управлінні, коли збіжить термін лікарняного.

— Чудово.

— Маєш до мене справу?

Харрі пояснив.

— Тобто ти прагнеш знайти Тоні Лейке, обминувши Олтмана? — уточнила Катрина.

— Саме так.

— А на твою думку, з чого мені варто почати?

— Я маю лише одне припущення. Відразу по зникненні Тоні ми з'ясували, що він не зупинявся ночувати ані в Устаусеті, ані деінде поряд. Я перевірів дані за останні роки й дізнався, що він практично ніколи не зупиняється ночувати неподалік Устаусета, окрім кількох туристичних хатинок. Дивно, бо він бував у горах частенько.

— Може, він трохи лукавив, не записуючись у книзі відвідувачів, щоб не платити?

— Він не такий, — мовив Харрі. — Мене цікавить, чи має Тоні там власну хатинку абощо.

— Гаразд, це все?

— Так. Утім, ні. З'ясуй, що останнім часом поробляв Одд Утму.

— А ти й досі сам-один, Харрі?

- Чому ти питаєш про це?
- Бо з голосу ти ніби вже не такий і самотній...
- Справді?
- Еге. Але це — на добре.
- Невже?
- Якщо ти сумніваєшся, — то ні.

Аслак Кронглі випростався, бо спина у нього заніміла, й глянув угору.

Хтось із групи нетерпляче гукнув згори:

— Сюди!

Аслак пошепки вилаявся. Оперативна група вже оглянула місце злочину, витягши й снігохід, і Одда Утму. Це забрало чимало часу й сил, адже спустатися щоразу доводилося на мотузці.

Під час обідньої перерви один з хлопців переповів, про що розповіла йому по секрету покоївка з готелю: простирадла у номері Расмуса Ульсена, чоловіка вбитої депутатки, були червоні від крові. Спочатку покоївка гадала, що то менструальна кров, але згодом довідалась, що Расмус Ульсен мешкав тоді у номері сам, бо дружина була у Ховасхютті. Кронглі на те одказав, що, можливо, у його номер навідувалась якась місцева хвойда чи він бачився з дружиною зранку, коли вона повернулася в Устаусет, і на знак примирення вони кохалися. Хлопець на те пробурмотів, що, можливо, кров була й не від місячних.

— Сюди!

Тьху, щоб їх родимці взяли! Аслаку Кронглі страх як закортіло додому. Оце повечеряти, кави й спати. І забути про цей триклятий випадок. Гроші, які він протринькав в Осло, вже виплачено, тож він більше туди ні ногою. Ніколи більше не поткнеться у те кляте болото.

Щоб переконатися, що зібрано все, оперативна група пустила собаку, але тепер пес рвучко кинувся завалом угору, а потім зупинився й загавкав метрів за п'ятдесят від того місця, де лежав снігохід. Півсотні метрів прямовисного схилу. Аслак здогадувався, що там може бути.

— Щось істотне? — спитав він, і луна відгукнулась багатоголоссям.

Згодом почув відповідь, і вже за десять хвилин він стояв на горі, дивлячись на те, що пес відрив з-під снігу. Знахідка лежала між двома каменями, а згори, стоячи скраю провалля, її неможливо було розгледіти.

— Дідько! — мовив Аслак. — Хто ж це може бути?

— Хай там як, але це не Тоні Лейке, — мовив кінолог. — Щоб пролежати між крижаних каменів і обернутися на скелет, треба чимало часу. Дуже багато.

— Вісімнадцять років.

Це були слова Роя Стіллі. Помічник ленсмана підійшов до них, засапавшись.

— Вона пролежала тут вісімнадцять років, — повторив Рой Стіллі, сів навпочіпки і нахилив голову.

— Вона? — перепитав Аслак.

Його помічник показав на нижню частину скелета.

— Жінки мають ширший таз. Ми так і не знайшли її, коли вона зникла. Це Карен Утму.

Кронглі розчув у голосі Роя Стіллі те, чого раніше ніколи не чув. Тремтіння. Що виказувало його хвилювання. Його горе. Але обличчя поліцейського лишилося, як завжди, спокійним та незворушним, ніби вирізьблене з граніту.

— Матері твоєї ковінька... але ж і справді... — мовив кінолог.
— Вона ж кинулася у провалля, так побивалася за сином.

— Це вже навряд, — мовив Кронглі. Решта двоє зиркнули на нього. Він устромив пальця у рівненьку дірочку на чолі

небіжчиці.

— Невже... кульовий отвір? — спитав кінолог.

— Саме так, — відповів Стіллі й помацав череп ззаду. — І вихідного отвору немає, тож закладаюся, що ми знайдемо кулю всередині.

— А я переконаний, що куля підійде до гвинтівки Утму, — мовив Кронглі.

— Матері твоїй... — знову вилаявся кінолог. — Ти хочеш сказати, що він уколошкав власну дружину? Як таке може бути? Вбити людину, яку кохав? Тільки через те, що вона... та їхній малий... хай йому грець...

— Вісімнадцять років, — мовив помічник ленсмана Стіллі і, кречучи, випростався. — Через сім років його б уже ніхто не притягнув за убивство, бо мине термін давності. Мабуть, саме у цьому полягає іронія долі. Чекаєш і чекаєш, тремтиш зі страху, що тебе викриють. А час спливає. І ось вона, воля, все ближче й ближче... аж раптом — лясь! — тебе самого копнули й кинули у те саме провалля.

Заплющившись, Кронглі міркував: авжеж, можна убити людину, яку кохав. Ще й запросто. Але звільнитися від цього не зможеш ніколи. Він більше ніколи туди не поїде.

Юхан Крон полюбляв вогні рампи. Утім, він би не зробився найбільш затребуваним адвокатом країни, якби не любив їх. Тож, погодившись, без усіляких вагань, захищати Сигурда Олтмана, Залицяльника-Кавалера, він був переконаний, що у цьому випадку феєрверк буде такий, якого ніхто ще не бачив упродовж усієї його й без того блискучої кар'єри. Юхан примудрився перевершити навіть власного батька, ставши наймолодшим адвокатом, котрому надали право виступати у Верховному суді. У свої двадцять з хвостиком він як адвокат-захисник уже мав славу суперзірки, вундеркінда. Можливо, саме тоді слава запаморочила йому голову, адже досі він ніколи не

мав популярності. У школі завжди був найуспішнішим учнем, який усіх дратував, тягнучи руку аж надто затято, завзято прагнув бути активним у шкільному житті, утім, він останній дізнавався, де влаштовуватимуть суботню вечірку, якщо взагалі чув про це. Але тепер молоденькі асистентки й секретарки шарілися й усміхались, коли він сипав компліментами й запрошував їх повечеряти після роботи. А на самого Юхана пропозиції сипались тепер дощем: чи то виступити з доповіддю, чи то взяти участь у теледебатах або на радіо, чи то на якусь прем'єру, що, до речі, неабияк тішило його дружину. Правда, останнім часом ця метушня почала забирати забагато часу й сил. Принаймні він зауважив, що кількість виграних справ, гучних справ, які привертали увагу преси, так само як і кількість нових клієнтів, — меншає. Звісно, не настільки, щоб затьмарити його славу, але достатньо, щоб він збагнув: йому конче потрібна справа Сигурда Олтмана. Він потребує чогось такого, щоб підняло страшенний галас, що б опісля зійти туди, де його звичне місце, — на вершину.

І саме тому Юхан Крон сидів мовчки й пильно слухав виснаженого чоловіка у круглих окулярах. Сидів, слухаючи, як Сигурд Олтман розповідає не лише найнеймовірнішу історію з тих, що йому будь-коли доводилось чути, а ще й таку, у яку сам вірить. Юхан Крон уже бачив себе у судовій залі: чудовий красномовець, диригент зали, котрий, однак, ніколи не випускає з виду закон, — словом, втіха для глядачів і для судді. Тому, дізнавшись, які задуми плекав Сигурд Олтман, Крон спочатку розчарувався. Але нагадав собі те, що багато разів утовкмачував йому батько: адвокат існує для клієнта, а не навпаки. І погодився захищати його. Бо насправді Юхан Крон був непоганий хлопець.

Тож, полишаючи окружну в'язницю в Осло, куди напередодні перевели Сигурда Олтмана, Крон навіть знайшов і в цій

винятковій справі нові можливості. Повернувшись в офіс, найперше зателефонував Мікаелю Бельману. Досі вони якось зустрілися раз, певна річ, з приводу убивства, але Юхан Крон уже тоді збагнув, що то за один — головний комісар. Хижак хижака бачить здалеку. Тож Крон цілком розумів, як почувається Бельман після сьогоднішніх газетних заголовків про арешт, який здійснив ленсман.

— Бельман слухає.

— Це Юхан Крон. Пам'ятаєте такого? Ми вже якось зустрічались.

— Доброго дня, Кроне. — Тон був офіційний, але не відсторонений.

— День справді добрий? Як воно почуватися, коли тебе обскакують просто на фінішній прямій?

Коротка пауза.

— Що вам треба, Кроне? — зі стриманою люттю.

І Юхан Крон збагнув, що справа вигорить.

Харрі та Сестреня мовчки сиділи біля батькового ліжка у Державній лікарні. У палаті на двох тумбочках обабіч ліжка останніми днями почали з'являтися квіти. Харрі підійшов до букетів і почитав візитівки. На одній було написано: «Любому, любому Улаву», підписано — «твоя Ліса». Харрі ніколи й слова не чув ні про яку Лісу й навіть не припускав, що в батьковому житті можуть існувати інші жінки, окрім матері. Решта візитівок були від колег та сусідів. Мабуть, дізнались, що наближається невідворотне. Хоча розуміють, що вже не зустрінуться, але все 'дно присилають ці квіти з солодкавим запахом, ніби спокутуючи провину за те, що так і не знайшли часу, щоб його провідати. Харрі дивився на квіти, що товпились коло ліжка, мов ті грифи, що кружляють навколо людини, яка конає. Важко схилені голови на тонких шиях стеблин. Із червоними та жовтими дзьобами.

— Харрі, тут не можна користуватися мобільним! — суворо прошепотіла Сестреня.

Харрі витяг телефон і глянув на дисплей.

— Даруй, Сестреня, але це важливо.

Катрина Братт умить включилася до справи.

— Безсумнівно, Лейке неодноразово приїздив до Устаусета та на околиці, — мовила вона. — Останніми роками він кілька разів купував квитки на потяг через Інтернет, платив за пальне на заправці у Ёйлу. І продукти здебільшого купував в Устаусеті. А найприкметніше — зберігся рахунок за будівельні матеріали, теж в Ёйлу.

— Будматеріали?

— Еге ж. Я передивилася перелік. Дошки, цвяхи, інструменти, сталевий дріт, піноблоки, цемент. Більш як на тридцять тисяч крон загалом. Але цьому рахунку вже чотири роки.

— Ти ж міркуєш так, як і я?

— Що він облаштував собі там, у горах, невеличкий примурок чи прихаток абощо?

— Жодної будівлі, до якої можна зробити примурок, на його ім'я не зареєстровано, ми перевіряли. Але ти ж не купуватимеш продукти, якщо зупинятимешся у готелі чи у туристичній хатинці? Гадаю, Тоні незаконно облаштував собі невеличку дачку десь поблизу Національного парку, про яку, за його власними словами, давно мріяв. Певна річ, вона чудово схована у місцевості, чужий не знайде. Місце, де б йому не набридали. Але ж де? — Харрі раптом збагнув, що він підхопився і крокує лікарняною палатою туди-сюди.

— ...Аби ж знаття! — мовила Катрина Братт.

— Стривай! Якої пори року він усе це придбав?

— Зараз... У рахунку зазначено... шосте липня.

— Якщо ти прагнеш приховати хатинку, вона має розташовуватись подалі від шляху, схована від сторонніх очей. Кажеш, сталевий дріт?

— Так. І маю здогад навіщо. Коли у шістдесятих бергенці зводили хатинки в Устаусеті на белебнях, які найдужче продуває вітром, вони часто закріплювали будівлі сталевим дротом.

— Отже, хатинка Лейке має розташовуватись на белебні, де добре продуває вітром, і саме туди він мав завезти будматеріалів на тридцять тисяч крон. Але як це зробити, коли стоїть літо, снігу немає, а отже, снігохід не стане у нагоді?

— Коні? Джип?

— Через річки, болота, до нагір'я? Ну, давай, міркуй!

— Гадки не маю...

— А я маю. Бачив на фото. Бувай!

— Зажди.

— Що?

— Ти просив перевірити, що поробляв Утму в останні дні життя. У віртуальному світі він наслідив небагато, але кілька разів телефонував. Одним з останніх був дзвінок до Аслака Кронглі. Схоже, йому відповів автовідповідач. А останній дзвінок з його телефону був у SAS. Згодом я перевірила у їхніх розрахункових системах. Він замовив квиток на літак до Копенгагена.

— Гм. Він не схожий на людину, що любить подорожувати.

— Так. Щоправда, паспорт у нього таки був, хоч за останні двадцять п'ять років він не значиться у жодній системі з продажу квитків.

— Себто людина, яка майже не відходила від власної оселі, раптом прагне полетіти у Копенгаген? До речі, коли він мав летіти?

— Вчора.

— О'кей. Дякую.

Поклавши слухавку, Харрі схопив пальто й кинувся до дверей. Але озирнувся. На гарну жінку, себто на сестру. Він хотів спитати, як вона живе там без нього? Але вчасно схаменувся і не поставив такого ідіотського питання. Коли це вона без нього не давала собі ради?

— Бувай, — сказав він.

Єнс Рат стояв розгублений. Спиною під піджаком та сорочкою змокріла. Бо щойно йому зателефонували в офіс і повідомили, що до нього завітала поліція. Кілька років тому він мав неприємності з відділом розслідування економічних злочинів, але наразі справа закрыта. Утім, щойно помітивши поліцейське авто, Єнс Рат відчув, що його кинуло в піт і він котився градом. Невисокий Рат дивився на поліцейського, що підіймався сходами йому назустріч. Зупинився, вивищуючись над Ратом, твердо й швидко потиснув йому руку.

— Харрі Холе, відділ розсліду... Крипос. Я прийшов з приводу Тоні Лейке.

— Є щось нове?

— Може, сядемо, Рате?

Вони всілися на стільці в стилі Корбуз'є, і Рат зробив непомітний знак Венке за стійкою: кави не треба, бо кавою частували, коли приходили інвестори.

— Нам треба, аби ви показали, де його хатинка у горах, — мовив поліцейський.

— Хатинка?

— Бачу, ви відмінили частування кавою, Рате. Але то пусте, бо у мене так само обмаль часу, як і у вас. Я знаю, що вашу справу у відділі розслідування економічних злочинів закрыто. Але варто мені зателефонувати, і її знову відкриють. Сумніваюся, що вони й цього разу щось знайдуть, але обіцяю, що вони вимагатимуть, щоб ви показали документацію...

Рат заплющив очі.

— Святий Боже!

— ...яка забере у вас набагато більше часу, ніж знадобилося, щоб звести хатинку у горах для вашого колеги, товариша й друга віддавна Тоні Лейке. То як?

Єдиний талант Єнса Рата полягав у тім, що він міг блискавично визначити, що для нього найгірше. На це йому знадобилося не більше секунди.

— Гарзд...

— Поїдемо завтра о дев'ятій.

— Як?..

— Так само, як ви завозили туди матеріали. Гвинтокрилом. — Поліцейський підвівся.

— Лише одне питання! Тоні завжди ретельно пильнував, щоб жодна жива душа не дізналась про цю хатину. Гадаю, навіть Лене, з якою він заручений, про неї не знала. То як же ви...

— Рахунок за будівельні матеріали в Єйлу, а також фото, на якому ви утрюх сидите в робах на стосі дощок перед гвинтокрилом.

Єнс Рат швидко кивнув:

— Зрозумів. Отже, те фото.

— До речі, хто знімав?

— Пілот. Перед тим, як вилетіли з Єйлу. Це була ідея Андерса — розіслати його разом з повідомленням для преси про те, що ми відкриваємо діловий центр. На його думку, у робах ми мали крутіший вигляд, ніж у костюмах та краватках. І Тоні погодився, бо скидалося на те, ніби гвинтокрил належить нам. Хай там як, а у фінансових виданнях часто друкують цю світлину.

— Чому ви з Андерсом змовчали про ту хатинку, коли Тоні було оголошено зниклим безвісти?

Єнс Рат низав плечима:

— Зрозумійте мене правильно: ми так само хочемо, щоб Тоні знайшовся, як і ви. У нас проект у Конго полетить к бісу, якщо

Тоні невдовзі не повернеться з десятьма свіженькими мільйонами. Але зазвичай, коли Тоні зникає, він робить те з власної волі. Він не пропаде, адже він служив найманцем. Даю голову на відруб, що саме зараз Тоні вже сидить десь із коктейлем в обіймах якоїсь жагучої кралі, всміхається, бо вже обмізкував, як зарадити нашим проблемам.

— Гм, — усміхнувся Харрі. — Чи не та спокусниця відкусила йому середнього пальця? Завтра о дев'ятій у Форнебу.

Енс Рат стояв і дивився услід поліцейському, стікаючи потом, — ще трохи, і від нього лишиться калюжа.

Коли Харрі повернувся у Державну лікарню, Сестреня досі сиділа у палаті, читаючи журнал і жуючи яблуко. Він кинув оком на столик. Квітів навіть побільшало.

— Маєш утомлений вигляд, Харрі, — сказала вона. — Тобі б треба додому.

Харрі гмикнув:

— Це тобі час іти. Ти й так тут довго сама просиділа.

— Я була не сама, — хитро посміхнулася вона у відповідь. — Вгадай, хто приходив?

Харрі зітхнув:

— Даруй, Сестреня, на сьогодні з мене досить загадок.

— Ейстейн!

— Ейстейн Ейкелан?

— Так! Він приніс молочний шоколад. Не татові, а мені. Вибач, але я з'їла всю плитку. — Вона засміялася, аж очі сховалися у складках щік.

Коли вона встала й пішла пройтися, Харрі подивився на телефон. Два пропущених дзвінки від Каї. Він присунув стілець до стіни і притулився до неї головою.

Розділ 77. Відбитки

Близько одинадцятої гвинтокрил приземлився на гребені гори на захід від хребта Халлінгскарвет. Хатинку швидко знайшли. Її так вдало заховали на місцевості, що, навіть здогадуючись, де вона, вони б ніяк її не знайшли, якби з ними не було Єнса Рата. Кам'яна будівля стояла майже на самісінській верхівці гори, з її східного, підвітряного, боку. Вона стояла так високо, що ніяка лавина її не знесла б. Туди наносили каміння з околиць, приліпили все до двох величезних каменів цементовим розчином, з цього утворили бічну й задню стіни. Прямих кутів у будівлі майже не було. Вікна скидалися на бійниці й всаджені були у стіни так глибоко, що навіть не відбивали сонця.

— Ось що я називаю справжньою хатиною, — мовив Бйорн Гольм, зняв лижі й враз провалився у сніг по коліна.

Харрі пояснив Єнсу, що вони його послуг більше не потребують, тож йому можна йти до гвинтокрила й чекати їх там з пілотом.

Перед дверима сніг був не такий глибокий.

— Тут хтось нещодавно відгортав сніг, — зауважив Харрі.

На дверях була металева обшивка й звичайний висячий замок, який не надто пручався, коли Бйорн використав общеньки.

Перш ніж увійти, вони зняли рукавиці, надягли латексні рукавички, а на лижні черевики — блакитні бахіли. І лише потім переступили поріг.

— Ой! — зойкнув Бйорн.

У хатинці була одна кімнатчина, десь п'ять на три метри, й дуже скидалася на старовинну капітанську каюту з віконцями, подібними до ілюмінаторів, компактними меблями, які

економлять простір. Долівка, стіни й стеля оббиті грубими дошками, котрі злегка пофарбували білим, щоб додати хоч трохи світла. Коло правої стіни — простий кухонний стіл з мийкою та шафкою під ним. Канапа замість ліжка. Посеред кімнати — обідній стіл з єдиним віденським стільцем, поплямованим фарбою. Перед вікном стояв старовинний потертий стіл з вирізаними на ньому уривками зі старовинних балад, що починалися закрутистими літерами. Ліворуч, уздовж продовгуватої стіни, за якою була гола скеля, — пічка. Щоб заощадити тепло, отвір для диму проклали уздовж скелі праворуч, а потім вивели нагору. У кошику для хмизу — березові дрова та папір для розпалювання вогнища. На стінах дві картини — місцевих околиць та Африки.

Бйорн глянув у вікно над письмовим столом.

— А ось це я називаю справжнім краєвидом. Трясця, звідси ж пів-Норвегії видно!

— Берімося до діла, — мовив Харрі. — Пілот дав нам дві години. З берега насуваються хмари.

Мікаель Бельман, як зазвичай, о шостій ранку остаточно прогнав сон уже на біговій доріжці у підвалі. Він знову бачив уві сні Каю. Вона сиділа позаду на мотоциклі, обхопивши руками якогось чоловіка, — видно було лише шолом та забрало. Вона щасливо посміхалася, показуючи свої зубки-перлинки, і махала, поки вони від'їжджали від нього. Хіба це не його мотоцикл? Може, вони його вкрали? Він не знав напевно, адже її довге волосся, що розсипалося од вітру, затуляло номери.

Побігавши, Мікаель прийняв душ і пішов нагору снідати.

Він не одразу наважився розгорнути ранкову газету, яку Ула, як зазвичай, поклала біля його тарілки.

Не маючи фото Сигурда Олтмана, чи то пак Залицяльника, у газеті надрукували світлину ленсмана Ская. Він стояв перед своїм відділком, схрестивши руки на грудях, на ньому був

зелений кашкет із великим козирком. Просто тобі мисливець на ведмедя. Заголовок такий: «Залицяльника заарештовано?». А поруч, над фото вщент розтрошеного снігохода: «В Устаусеті знайдено ще один труп».

Бельман пробіг поглядом шпальту, вишукуючи згадку про Крипос або, у найгіршому випадку, власне ім'я. На першій шпальті немає. Слава Богу.

Однак, розгорнувши газету далі, він побачив усе: і фото, і текст:

Керівник Крипосу Мікаель Бельман у короткому коментарі заявляє, що він не має наміру щось коментувати, поки Залицяльника не допитають. Як і жодних коментарів щодо того, що арешт здійснив ленсман в Утре-Енебаці.

— Загалом скажу лишень, що праця поліції — це праця у команді. Ми у Крипосі не переймаємося тим, хто виграє останній етап естафети, щоб завоювати симпатії публіки.

Цього Бельманові не варто було казати. Бо це була брехня, її й сприймали як брехню, бо від неї за кілометр тхнуло цілковитим лузерством.

Але це не суттєво. Бо якщо те, що Юхан Крон, адвокат, розповів йому напередодні, — правда, то Бельман ще має прекрасну нагоду все виправити. Ба більше. Пробігти цей етап самотужки. Він знав, що ціна, яку правитиме за це Крон, — надвисока, але ж не він буде оплачувати рахунки. А отой клятий мисливець за ведмедем. І Харрі Холє укупі з відділом убивств.

Охоронець притримав двері, й Мікаель Бельман пропустив Юхана Крона перед себе. Крон наполіг на тому, що, оскільки це лише розмова, а не офіційний допит, то бажано, щоб вона відбувалася десь на нейтральній території. Позаяк Залицяльника нізащо не випустили б за межі окружної в'язниці в Осло, де йому надали один з в'язничних «люксів», то Крон і Бельман домовились зустрітися у кімнаті для побачень, яку

зазвичай використовували для зустрічей ув'язнених з родичами. Жодних камер чи мікрофонів, звичайна кімната без вікон, якій трохи постаралися надати затишності, застеливши стіл плетеною скатертиною та повісивши на стіну мотузку для дзвоника. Зазвичай до кімнати приходили побачитись подружжя та коханці, тому пружини на просякнутій спермою канапі були такі продавлені, що Крон, щойно сівши, враз провалився.

Сигурд Олтман сів на стілець у кінці столу. Бельман сів на другий стілець, їхні обличчя тепер були майже врівень одне з одним. Обличчя в Олтмана було геть виснажене, очі позападали, а нижня щелепа з великим ротом та вип'ячені зуби нагадували Бельману світлини змарнілих євреїв з Освенціму. Чи монстра з фільму «Чужий».

— Такі розмови ведуться без протоколу, — мовив Бельман. — Тому я вимагаю, щоб не робили жодних записів, а нашу розмову не розголошували.

— Разом з тим, ми вимагаємо гарантій, що сторона обвинувачення дотримає умов, на яких робиться зізнання, — зауважив Крон.

— Маєте моє слово, — сказав Бельман.

— Красно дякую. А що на додачу запропонуєте?

«Хай йому грець, цьому пихатому адвокату», — подумав Бельман. І перепитав, ледь усміхнувшись:

— На додачу? А чого ви від мене хочете? Щоб я письмову угоду підписав?

— Чом би й ні? — сказав Крон, простягаючи через стіл аркуш паперу.

Бельман витріщився на папірець. Погляд перескакував з рядка на рядок.

— Певна річ, без нагальної потреби цей документ нікому не покажуть, — мовив Крон. — І його вам повернуть, коли умови

угоди будуть виконані. А це... — він подав Бельманові ручку, — це «дюпон» — найкращий у світі інструмент для письма.

Бельман узяв ручку і поклав поруч себе на столі.

— Підпишу, якщо історія мені сподобається, — сказав він.

— Якщо тут і скоєно злочин, то злочинець за собою ретельно прибрав.

Бйорн Гольм, узявши руки в боки, роззирнувся. Вони прочесали геть усе: перевірили всі шухляди і шафки, шукаючи плями крові, ймовірні відбитки пальців. Він поставив ноутбук на письмовий стіл. До нього приєднав сканер з відбитками пальців, завбільшки з сірникову коробку, як ото використовують у деяких аеропортах, ідентифікуючи пасажирів. Наразі всі відбитки належали лише одній особі — Тоні Лейке.

— Продовжуй, — мовив Харрі. Ставши навколішки перед мийкою, він розкручував пластикові труби. — Це десь тут.

— Що саме?

— Хтозна. Що-небудь.

— Якщо ми збираємося продовжувати, треба, щоб тут потеплішало.

— То розпали вогнище.

Бйорн Гольм сів навпочіпки перед пічкою і взявся шарпати газети із кошика з дровами.

— Що ти насправді запропонував Скаєві, щоб він взяв участь у твоїй грі? Він же ризикує, якщо розкриється правда.

— Нема чим йому ризикувати, — відповів Харрі. — Він не сказав нічого неправдивого, ти сам знаєш. Це преса зробила хибні висновки. Немає жодних приписів щодо того, кому слід арештовувати підозрюваного, а кому — ні. Мені не довелося нічого йому пропонувати. Просто він сказав, що я йому не такий гидкий, як Бельман, та й квит.

— Оце й усе?

— Гм... Ну, він розповів про свою дочку, Мію. Кепсько у неї життя склалося. У таких випадках батьки шукають причину, щось конкретне, у що можна тицьнути пальцем. І Скай вважає, що та ніч біля танцклубу відбилася на подальшому житті дочки. Бо люди почали пліткувати, буцімто у Мії з Уле був роман і, коли Уле заскочив її з Тоні, там були не лише безневинні цілунки. Скай вважає винними у доньчиних нещастях обох — і Уле, й Тоні.

Бйорн похитав головою:

— Скрізь жертви, куди не поверни.

Харрі, підійшовши до Бйорна, простягнув йому руку. На долоні лежали шматки чогось схожого на металевий дріт, відрізаний від паркану.

— Це було під зливом. Як ти думаєш, що це може бути?

Бйорн узяв металеві шматочки й став їх пильно роздивлятися.

— Ага! — вигукнув Харрі. — А це що таке?

— Ти про що?

— Та про газету. Поглянь, це ж про прес-конференцію, коли ми розповідали про Іску Пеллер.

Бйорн Гольм побачив на фото Бельмана, яке показалося, коли він відірвав першу шпальту.

— Трясця, а й справді.

— Газеті усього кілька днів. Хтось навідувався сюди нещодавно.

— Дійсно.

— Може, на першій шпальті є відбиток. — Харрі зазирнув у пічку, де саме загорілася сторінка.

— Даруй, — засмучено мовив Бйорн. — Але я можу перевірити решту сторінок...

— Гарзд. До речі, мене зацікавили дрова.

— Он як?

— Атож, бо на три кілометри довкола немає жодного дерева. Мабуть, у нього десь у сховку чималенький стос дров. Перевір газету, а я піду прогуляюся.

Мікаель Бельман дивився на Сигурда Олтмана. Його холодний погляд був йому не до вподоби. Як і кістляве тіло, щелепи, яким тісно було в роті, різкі рухи і неоковирна шепелявість. Але йому й не потрібно, щоб Сигурд Олтман був йому симпатичний, не потрібно бачити в ньому свого добродія й рятувальника. Бо кожне слово, яке вимовляв Олтман, наближало Бельмана до перемоги.

— Гадаю, ви читали рапорт Харрі Холе, у якому викладено імовірний розвиток подій? — спитав Олтман.

— Ви маєте на увазі рапорт ленсманна Ская? — уточнив Бельман. — Себто версію Ская?

Олтман криво посміхнувся:

— Нехай і так, якщо хочете. Історія, яку описав Харрі, дивовижно точна. Але проблема в тому, що там є всього один неспростовний доказ. Себто мої відбитки у помешканні Лейке. Гаразд, скажімо, я там був. Я навідувався, щоб потеревенити про старі добрі часи.

Бельман знизав плечима:

— Гадаєте, присяжні в це повірять?

— Мені більше до вподоби думка, що я викликаю довіру. Але... — Губи Олтмана розтяглися у кривій посмішці, оголивши ясна. — Але ж... я ніколи не постану перед судом, чи не так?

Харрі знайшов стос дров, накритий зеленим брезентом. Схований під виступом скелі. У пенькові стирчала сокира. Харрі, роззирнувшись, копнув сніг. Здається, нічого вартого уваги. Але черевик на щось наткнувся. Біла порожня пласмасова катушка. Харрі нахилився. Збоку була етикетка. Десять метрів марлевого бинта. Як він сюди потрапив?

Харрі, схиливши голову набік, пильно роздивлявся стос дров. Щось чорне, встромлене в дерево. Ніж. Руків'я. Жовте. Гладеньке. Звідки взявся ніж? Звісно, причин безмір, але...

Він поклав на поліно обрубок середнього пальця на лівій руці, відігнувши решту пальців.

Обережно, лише двома пальцями, витягнув ножа, схопивши за самісінький краєчок руків'я. Лезо гостре як бритва. А на ньому рештки того, що він ретельно шукав, — така вже у нього професія. А потому кинувся назад, як лось, утопаючи у глибокому снігу.

Бйорн Гольм одвів очі від комп'ютера, коли Харрі влетів у кімнату.

— Ще додалось відбитків Тоні Лейке, — зітхнув він.

— Тут на лезі ножа є кров, — мовив Харрі засапавшись. — Перевір руків'я, пошукай відбитки.

Бйорн бережно узяв ножа. Посипав лискуче жовте руків'я чорним порошком і обережно дмухнув.

— Маємо лише одненький відбиток, зате пречудовий, — сказав він. — Може, тут є й клітини епітелію...

— Yess! — вигукнув Харрі.

— А в чому річ?

— Той, хто залишив цей відбиток, відрубав пальця Тоні Лейке!

— Он як! А чому ти...

— На колоді є кров. Там лежав наготові марлевий бинт, щоб перев'язати рану. Гадаю, я вже бачив цей ніж раніше. На зернистому знімкові з Аделе Ветлесен.

Бйорн Гольм тихо свиснув, притиснув дактилоскопічну плівку до руків'я, щоб закріпити порошок. А потім приклав плівку до сканера.

— Сигурде Олтмане, може, ти й добув собі гарного адвоката, який тебе відмаже, пояснивши, яким робом твої відбитки

опинились на столі у Тоні Лейке, — шепотів Харрі, поки Бйорн клацав кнопкою пошуку й вони разом стежили за синьою смужкою, що повзла горизонтальним прямокутником. — Але не від відбитка на цьому руків'ї...

— Готово! Знайдено один збіг!

Бйорн Гольм натиснув «показати».

Харрі витріщився на ім'я, що вискочило на екрані.

— Ти вважаєш, що це відбиток людини, яка відрубала палець Тоні Лейке? — спитав Гольм.

Розділ 78. Угода

— Тож коли я побачив, як Аделе та Тоні злягаються, мов собаки, перед нужником, все знову повернулося. Усе, а я гадав, що воно поховане. Але насправді все виявилось навпаки. Звір, якого припнули ланцюгом, але добре годують, може вирости більшим та міцнішим за родичів на волі. І зараз він вирвався на волю. Харрі цілковито мав рацію. Я задумав помститися, хотів принизити Тоні Лейке так само, як він принизив мене.

Сигурд Олтман зиркнув на свої руки й посміхнувся.

— Але щодо решти — Харрі схибив. Я зовсім не планував, щоб Аделе померла. Хотів лише принизити Тоні привселюдно. Включно з тими, хто, на його сподівання, стане невдовзі його ріднею, і тією дійною коровою — Галтунгом, який мав фінансувати ту його обладку в Конго. Навіщо б іще Тоні мав одружуватися з такою сірою мишею, як Лене Галтунг?

— І то так, — мовив Мікаель Бельман, згідливо усміхаючись.

— Тож я написав Тоні листа від імені Аделе. Буцімто вона завагітніла від нього і хоче залишити дитину. Але майбутня мати-одиначка мусить піклуватися про матеріальне забезпечення, мовляв, потрібні гроші, натомість обіцяла мовчати, що то його дитина. Чотириста тисяч для початку. Гроші він мав принести на парковку за крамницею «Лефдал» у Сандвіку через два дні опівночі. А потім написав Аделе від імені Тоні, запросивши на побачення у те саме місце на той-таки час. Я знав, що Аделе підійде і місце, й час, сподіваючись, що вони, вочевидь, не обмінювалися номерами телефонів. Що обман не викриють перш, ніж буде запізно, перш, ніж я отримаю те, що мені потрібне. Об одинадцятій я вже сидів у машині, тримаючи камеру наготові. Я планував зняти побачення, хай чим воно

скінчиться, сваркою чи траханням, я лише намірявся послати фото й викривальну історію Андерсу Галтунгу. Та й по всьому.

Сигурд поглянув на Бельмана і повторив:

— Та й по всьому.

Бельман кивнув, а Олтман провадив далі:

— Тоні явився завчасно. Він, поставивши авто, вийшов і роззирнувся, а потім зник у тіні дерев неподалік річки. Я зсунувся якомога нижче. Потім приїхала Аделе. Я опустил віконце, щоб мати змогу почути їх. Вона стояла, чекаючи, роззираючись і поглядаючи на годинник. Я бачив, як Тоні став у неї за спиною, так близько, що здавалося неймовірним, що вона його не помічає. Я бачив, як він добув величезний саамський ніж і обхопив її рукою за шию. Коли він ніс її до свого авто, вона пручалася. А коли він прочинив дверцята, я зауважив, що всі сидіння у машині обмотані поліетиленом. Я не чув, що Тоні промовив до неї, але увімнув камеру й спрямував на них. Бачив, як він силоміць змусив її схопити ручку, очевидно, він їй щось надиктовував, а вона писала на листівці.

— Листівка з Кігалі, — мовив Бельман. — Він усе розпланував наперед. Вона мала щезнути.

— Знімаючи, я ні про що інше й не думав. Допоки не побачив, як він замахнувся й встромив їй ножа в горлянку. Я не йняв віри у побачене. Кров бризнула, заплямувавши лобове скло.

Співрозмовники не зважали на Крона, котрий хапав ротом повітря, наче задихаючись.

— Він почекав, залишивши ножа у горлянці, наче хотів, щоб вона спочатку стекла кров'ю. Потім підняв Аделе, обійшов авто і поклав тіло у багажник. Коли сідав у машину, зупинився, ніби принюючись. Він стояв, заллятий світлом з ліхтаря, і тоді я побачив: ті ж вирячені очі, той же вищир, як і тоді, коли він сидів на мені верхи біля клубу, засовуючи живосилом мені до

рота ніж. Після того, як Тоні поїхав з трупом Аделе у багажнику, я ще довго не міг рушити з місця, залякнувши від жаху, неспроможний ворухнутися. І усвідомив, що не зможу відправити викривального листа Андерсу Галтунгу. Будь-кому взагалі. Бо щойно став співучасником злочину.

Сигурд обережно відсърбнув зі склянки з водою, що стояла перед ним на столі, й кинув погляд на Юхана Крона, котрий кивнув у відповідь.

Бельман кахикнув:

— Формально ви не були співучасником у вбивстві. Щонайбільше ви винні у шантажі чи введенні в оману. Ви мали змогу покласти цьому край, якби пішли в поліцію, хоч як вам це було б неприємно. Ви ж навіть зняли убивство на плівку, а це — речовий доказ.

— Так чи інак, мене б усе одно судили й винесли вирок. Сказали б: хто, як не я, мав би знати, що Тоні схильний до насильства, якщо на нього натиснути, й що я вчинив усе це умисно.

— А вам справді не спадало на думку, що таке може трапитись? — спитав Бельман, не звертаючи уваги на застережливий погляд Крона.

Сигурд Олтман усміхнувся:

— Комісарє, хіба ви не знаєте, що часом найважче — розібратися у власних мотивах? Або згадати? По правді, не пригадую, щоб мені взагалі спадало на думку, що таке може трапитись.

«Бо не хочеш згадувати», — міркував Бельман подумки і кивнув мимохідь, мовби дякуючи Олтманові, що відкрив йому таємниці людської душі.

— Я міркував кілька днів, — вів далі Олтман. — А потім знову поїхав у Ховасхютту й видер з книги відвідувачів сторінку з іменами всіх, хто був там тієї ночі. І написав Тоні ще один лист.

Мовляв, я знаю, що він зробив. Бачив, як він у Ховасхютті порав Аделе Ветлесен, і знаю, чому він її вбив. І що мені потрібні гроші. Підписався як Боргні Стем-Мюре. За п'ять днів я прочитав у газетах, що її знайшли убитою в підвалі. На цьому все мало скінчитися. Поліція мала б розкрити обидва убивства й знайти Тоні. Щоб схопити його.

Сигурд Олтман заговорив голосніше, і Бельман ладен був запрягтися, що його очі за круглими скельцями окулярів наповнювалися слізьми.

— Але у вас не було жодної ниточки, ви блукали у безпросвітній темряві. Змушуючи мене підкидати йому нові жертви, погрожуючи черговими іменами зі списку. Я вирізав світлини вбитих і чіпляв їх у своїй монтажній на фабриці «Кадок», додаючи копії листів, які писав від імені жертв. Щойно Тоні когось убивав, як отримував чергового листа від людини, яка стверджувала, що це саме вона відправляла йому попередні листи й тепер знає, що на його совісті вже два, три, чотири обірваних життя. І що ціна за мовчання, таким чином, зростає. — Олтман нахилився уперед, голос його лунав виснажено. — Я чинив так, даючи вам можливість схопити його. Адже убивця хибить, хіба ні? Що більше помилок, то більша імовірність, що його схоплять.

— І тим вправніше він убиває, — заперечив Бельман. — Адже пригадайте, Тоні Лейке не вперше вдавався до насильства. Неможливо стільки років прослужити найманцем в Африці й не забруднити руки кров'ю. Ваші руки теж забруднені кров'ю, Олтмане.

— У мене забруднені руки кров'ю?! — заволав Олтман, раптом осатанівши. — Я зателефонував Еліасу Скугу з оселі Тоні, наводячи вас на його слід! Це ви маєте руки, забруднені кров'ю, бо не виконуєте своєї роботи! А ще — такі шльондри, як Аделе та Мія, й такі убивці, як Тоні. Якщо не...

— Припніть язика, Сигурде! — Юхан Крон підвівся. — Зробімо невеличку перерву, згода?

Олтман заплющив очі, підняв руки й похитав головою.

— Зі мною все гаразд, усе гаразд. Я лише хочу покінчити з цим і викинути з голови...

Юхан Крон глянув на клієнта, потім на Бельмана й знову сів на канапу.

Олтман зітхнув, голос його тремтів. Але він вів далі:

— Приблизно після третього убивства Тоні врешті збагнув, що наступний лист не конче написала саме та людина, за яку себе видає. Попри те, він продовжував убивати, й то чимраз у жахливіший спосіб. Ніби прагнув залякати мене, змусити відступитися, хотів показати, що вбиватиме всіх з хатини, поки не дістанеться до мене.

— Або ж хотів позбутися свідків, які, можливо, бачили його з Аделе, — зауважив Бельман. — Він знав, що у хатинці вас було семеро, але не мав змоги дізнатися імена всіх.

Олтман розреготався:

— Ще б пак! Він, без сумніву, поїхав у Ховасхютту, щоб глянути у книгу відвідувачів. А знайшов там лише сліди видертої сторінки! Тоні-поні!

— А навіщо ж ви продовжували?

— Що ви маєте на увазі? — Олтман нашорошився.

— Ви ж могли повідомити поліцію анонімно. Чи ви теж хотіли, щоб усі свідки зникли?

Олтман схилив голову набік, майже торкнувшись вухом плеча.

— Але я вже казав, комісарє. Часом геть непросто визначити мотиви, через які людина чинить саме так, як чинить. Нашою підсвідомістю керує інстинкт виживання, тому часом вона раціональніша, ніж свідома думка. Може, моя підсвідомість збагнула, що я теж буду у більшій безпеці, якщо Тоні прибере

всіх свідків. І ніхто вже не розповість, що я теж був там, чи якось упізнає мене на вулиці. Але ми ніколи не дізнаємось відповіді на це питання, хіба ні?

У пічці потріскували дрова.

— Але навіщо, в греця, Тоні Лейке відрубав собі середнього пальця? — спитав Бйорн Гольм.

Він умостився на канапі, поки Харрі пильно роздивлявся вміст аптечки, яку знайшли у глибині кухонної шафки. Там було ще кілька бинтів та мазь для зупинки крові. За датою на баночці — мазь виготовлено всього два місяці тому.

— Його змусив Олтман, — мовив він, крутячи в руці маленький скляний слоїк без етикетки. — Прагнув принизити Тоні Лейке.

— Чи ти віриш цьому?

— Певна річ, — відповів Харрі, відкрутив кришечку й понюхав те, що було всередині.

— Хіба? У хатинці немає жодного відбитка, який би не належав Лейке, жодної інакшої волосини, ніж чорне, як у крука, волосся Лейке, жодного сліду черевика, який би різнився від сліду Лейке сорок п'ятого розміру. А у Сигурда Олтмана попелясте волосся й сорок другий(!) розмір черевиків, Харрі.

— Просто він добре за собою прибрав. — Харрі поклав слоїк у кишеню.

— Добре прибрав? У місці, яке, найпевніше, не має жодного стосунку до місця злочину? Сигурд, який безтурботно залишив масні відбитки пальців на письмовому столі в оселі Лейке на Хольменвейєн? Але ти ж сам казав, що він кепсько прибрав за собою у хатинці, де вбив Одда Утму. Я не йму цьому віри, Харрі. Бо ти й сам не віриш.

— Чорт! — гаркнув Харрі. — Чорт, чорт, чорт...

Він обхопив долонями голову й утупився очима у стільницю.

Бйорн Гольм узяв металевий шматочок, з тих, що вони знайшли під мийкою, зішкріб жовтий наліт.

— Здається, я збагнув, що це таке...

— Що ж? — перепитав Харрі, не підводячи голови.

— Залізо, хром, нікель та титан.

— Що?

— Малим я носив брекети. І коли брекети припасовували, дріт згинали, а непотрібне зрізали.

Харрі раптом підвів голову й витріщився на мапу Африки. Він дивився на обриси держав, які поєднувалися між собою, як пазли. І на Мадагаскар, що лежав поодаль, ніби шматок пазла, який не зайняв свого місця.

— У зубного лікаря...

— Цить! — мовив Харрі й підняв руку. Тепер він утямив. Дещо дійсно стало на своє місце. Не чуто було нічого, крім тріскотіння дров у пічці та поривів вітру за вікном, що, безсумнівно, дужчали. Два фрагменти, рівновіддалені один від одного, на протилежних краях дошки. Дід по материній лінії — в Люсерені. Материн батько. І світлина у шухляді у туристичній хатинці. Сімейне фото. Цей знімок належав не Тоні Лейке, а Одду Утму! Артрит. Як там Тоні казав? Спадкове, але не заразне. Хлопчина з великими, випнутими уперед зубами. І дорослий чоловік, який щільно стискав губи, ніби приховуючи якусь страшну таємницю. Приховував зогнілі зуби та брекети.

Камінчик. Коричнево-чорний камінчик, який він знайшов долі у ванній у туристичній хатині. Харрі сунув руку в кишеню. Камінчик досі був там. Харрі кинув його Бйорну.

— Ану скажи мені, — мовив він, ковтнувши слину. — Це я знайшов. Як ти гадаєш, це схоже на зуб?

Бйорн поглянув на камінчик проти світла. Пошкріб пальцем.

— Цілком можливо.

— Треба повертатися, — мовив Харрі, відчуваючи, як волосся на потилиці стало дибки. — Негайно! Дідько, їх убивав зовсім не Олтман!

— Що?

— Це Тоні Лейке.

— Ви, звісно, читали у газетах, що після арешту Тоні Лейке відпустили? — спитав Бельман. — У нього була одна така дрібничка, але дуже значуща — алібі. Коли загинули Боргні та Шарлотта, він був зовсім в іншому місці й мав докази цього.

— Я нічого про це не знаю, — відповів Олтман, схрестивши руки на грудях. — Знаю лише, що бачив на власні очі, як він встромив ножа в Аделе. А листи, які я посилав, призводили до наглої смерті тих, хто буцімто їх написав.

— Чи усвідомлюєте ви, що це перетворює вас лише на співучасника у вбивствах?

Юхан Крон кахикнув.

— А ви, Бельмане, свідомі того, що уклали угоду, за якою ви та Крипос отримуєте справжнього вбивцю на срібній таці? Самотужки розв'яжуйте ваші проблеми всередині системи, Бельмане. Ви отримуєте повний кредит довір'я, а на додачу — свідка, який на суді розповість, що бачив, як Тоні Лейке убивав Аделе Ветлесен. А решта зостанеться між нами.

— І ваш клієнт залишиться на волі?

— Так ми умовились.

— А що як Лейке зберіг листи й вони вигулькнуть під час розгляду справи? — спитав Бельман. — Тоді ми матимемо клопіт.

— Саме тому я чомусь упевнений, що вони ніде не вигулькнуть, адже так, комісарє? — всміхнувся Крон.

— А як щодо фото Аделе та Тоні, яке ви зробили?

— Згоріли під час пожежі на фабриці, — мовив Олтман. — Триклятущий Холє...

Мікаель Бельман повільно кивнув. Потім узяв авторучку. «Дюпон». Свинець і сталь. Важка. Але варто було піднести її до аркуша, як йому здалось, ніби вона пише сама по собі.

— Дякую, — мовив Харрі. — До зв'язку.

У відповідь почув скреготіння, а потім усе стихло, чутно було лише монотонний гуркіт гвинтокрила. Харрі відсунув убік мікрофон навушників і подивився у віконце.

Запізно.

Він щойно розмовляв по радіозв'язку з вишкою в «Гардермоені». В інтересах безпеки вони мали доступ майже до всього, включно зі списками пасажирів. І вони підтвердили, що вчора Одд Утму вилетів у Копенгаген, скориставшись наперед замовленим квитком.

Краєвид під ними повільно змінювався.

У Харрі так і стояло перед очима: ось він, убивця, стоїть, тримаючи у руках паспорт людини, яку катував і врешті — вбив. Чоловік чи жінка за стійкою, як зазвичай, читають, чи збігається ім'я у паспорті з іменем пасажира, і — якщо вони взагалі глянули на фото — міркують, чому б це дорослий чоловік носив брекети. Підводять погляд і бачать на коричневих, мабуть, підфарбованих зубах брекети, які Тоні Лейке довелося зігнути й хоч якось прилаштувати до власної прекрасної щелепи.

Гвинтокрил залетів у зливу, яка струсонула плексигласову кабінку, тремтливою цівкою пробігла ілюмінаторами й зникла. За мить уже видавалось, що й не було ніякого дощу.

Палець.

Убивця відрубав собі пальця й послав його Харрі як останній хитроумний маневр, який мав свідчити, що Тоні Лейке треба вважати небіжчиком. Що його можна забути, списати з рахунків, покласти на поличку. Чи випадково він обрав саме той палець, якого бракувало Харрі, щоб уподобитись йому?

Але що ж робити з алібі, його неспростовним алібі?

Харрі й раніше приходила в голову ця думка, але він відкидав її, адже такі холонокровні убивці — рідкісно збочені душі у буквальному сенсі слова. Але чи не вплутаний у це ще хтось і чи не мав Тоні Лейке спільника?

— Трясця! — вилаявся Харрі так голосно, що надчутливий мікрофон переніс це у всі три пари навушників у гвинтокрилі.

Харрі зауважив, що Єнс Рат уп'явся в нього очима. Може, Рат не зовсім помиляється. Може, Лейке справді зараз сидить десь із коктейлем та екзотичною кралею-хижачкою в обіймах і посміхається, бо вже давно розв'язав їхній ребус.

Розділ 79. Пропущені виклики

О другій п'ятнадцять гвинтокрил приземлився у Форнебу, закритому аеропорту, від якого до центру — всього двадцять хвилин машиною. Коли Харрі та Бйорн Гольм увійшли до будівлі Крипосу й Харрі спитав на прохідній, чому ані Бельман, ані решта начальства не відповідають на дзвінки, йому повідомили, що всі вони зараз на нараді.

— Трясця, а чому нас не покликали? — пробурмотів Харрі й кинувся уперед коридором. Слідом чимчикував Бйорн.

Харрі штовхнув двері не постукавши. На них озирнулося сім голів. Восьма голова не обернулася — Бельман сидів на чільному місці за довгим столом, навпроти дверей, а решта не зводили з нього очей.

— А ось і наші коміки, — весело промовив Бельман, і за смішками за столом Харрі утямив, що вони саме зараз розмовляли про них з Бйорном. — То де ж ви пропали?

— Поки ви гралися у Білосніжку й сімох гномів, ми були у хатинці Тоні Лейке, — відповів Харрі, опускаючись на вільний стілець на протилежному кінці столу — напроти Бельмана. — І ми маємо новини. Це не Олтман. Ми схопили не ту людину. Це був Тоні Лейке.

Харрі гадки не мав, на яку реакцію він розраховував. Утім, аж ніяк не на цілковиту її відсутність.

Комісар відхилився на спинку крісла. На його обличчі промінилася посмішка.

— Ми взяли не ту людину? Як я пригадую, це ленсману Скаю спало на гадку заарештувати Сигурда Олтмана. А щодо цінності цієї новини, то вона мізерна. Доведеться таки шукати Тоні Лейке.

Харрі переводив погляд з Ердала на Пеліканиху і знову на Бельмана, голова працювала шалено, напружено. І знайшла єдину ймовірну відповідь.

— Олтман, — мовив Харрі, — розповів, що це був Лейке, він завжди про це знав.

— Він не тільки знав, — відповів Бельман. — Подібно до того, як Лейке спричинив сходження лавини у Ховасхютті, так і Олтман, може навіть цього не усвідомлюючи, спричинив усі ці вбивства. Скай заарештував невинну людину.

— Невинну? — Харрі похитав головою. — Я особисто бачив ті світлини на фабриці «Кадок», Бельмане. Олтман, безсумнівно, має до всього стосунок, тільки я не знаю який.

— А от ми знаємо, — наголосив Бельман. — Тож, якщо ти не заперечуєш, про це подбаємо ми... — Харрі вже чекав, як Бельман зараз додасть «дорослі», але він висловився по-інакшому: — ...котрі мають факти, а ти приєднаєшся згодом, коли увійдеш у курс справи, Харрі. Згода? Ти теж не заперечуєш, Бйорне? Отже, продовжимо. Щойно я говорив про те, що ми не можемо виключити, що Лейке мав помічника, який скоїв щонайменше два убивства, на час яких у Лейке є алібі. Ми знаємо, що Боргні та Шарлотту було убито, коли Тоні був на ділових зустрічах, є свідки цього.

— Хитрий лис, — мовив Ердал. — Адже Лейке утямив, що поліція знайде зв'язок між убивствами. Тож якщо забезпечити собі залізне алібі на одне чи два убивства, з нього автоматично знімуть підозру у решті убивств.

— Так, — мовив Бельман.— Але хто ж його поплічник?

Харрі слухав, як посипалися припущення, коментарі й питання.

— Для убивства Аделе Ветлесен Тоні мав мотив: шантаж, у нього вимагали чотириста тисяч, — мовила Пеліканиха. — Але він ще й боявся, що Лене Галтунг покине його, дізнавшись, що

від нього завагітніла інша жінка. Тоді довелося б розпрощатися з галтунгівськими мільйонами й помахати ручкою проектові в Конго. Тож маємо поставити питання: хто ще мав подібний мотив?

— Інші інвестори! — вигукнув молодик із гладеньким обличчям. — А що ми знаємо про його колег з ділового центру?

— Для Тоні Лейке проект у Конго — пан або пропав, — мовив Бельман. — Але ніхто з тих, хто вкладав гроші разом з ним, не убиватиме двох людей заради десятивідсоткової частки, ці хлопці звикли, що гроші легко приходять і легко зникають. Поза тим, Лейке напевне працював укупі з тим, на кого міг покластися і в особистому, й у професійному сенсі. Згадайте, в убивствах Боргні та Шарлотти використали одне й те саме знаряддя убивства. Як ти його називав, Харрі?

— Леопольдове яблуко, — приголомшено відповів Харрі.

— Будь ласка, голосніше.

— Леопольдове яблуко.

— Дякую. Привезене з Африки. З тієї ж місцевості, де Лейке служив найманцем. Тому ми навряд чи помилимося, припустивши, що він звернувся до одного зі своїх колишніх товаришів по службі. Гадаю, нам слід саме з цього почати.

— Якщо для другого та третього убивств він найняв кілера, то чому не найняв його й для решти? — спитала Пеліканиха. — Тоді б мав алібі на час усіх смертей.

— Ще й мав би чималеньку знижку, — мовив чоловік з вусами, як у Нансена. — Певна річ, найманого убивцю на більше, ніж пожиттєве ув'язнення, не засудять.

— У цьому разі, можливо, були причини, яких ми поки що не бачимо, — мовив Бельман. — Зовсім прості: наприклад, кілер не мав часу чи Лейке не мав грошей. Або найпростіша причина усіх злочинів: трапилось так, як трапилось.

Люди за столом згідливо закивали, скидалось на те, що навіть Пеліканиху відповідь задовольнила.

— Ще питання? Немає? Тоді я волів би подякувати Харрі Холе, який працював разом з нами. Позаяк його спеціальні знання нам більше не стануть у нагоді, він повертається на роботу у відділ убивств, і негайно. Мабуть, цікаво було спостерігати, як інші розслідують убивства, Харрі? Хоча, звісно, цього разу ти нічого не розкрив, але хто знає? Може, не убивства, а якісь заплутані зухвалі злочини у Грьонланні, безперечно, чекають на тебе. Ще раз дякую. А я незабаром маю прес-конференцію, колеги.

Харрі майже із захопленням глянув на Бельмана. Так захоплюєшся тарганом, коли його спустиш в унітаз, а він знову видряпається назовні. Знов і знов. І, врешті-решт, готовий завоювати весь світ.

Біля постелі Улава у Державній лікарні хвилини та години спливали неквапними, монотонними хвилями. Прийшла й пішла медсестра. Сестреня прийшла й пішла. Квіти непомітно посувалися чимраз ближче.

Харрі бачив, як близьким іноді бракує сил чекати, коли ж їхній дорогий родич віддасть Богові душу, як вони благають смерть, щоб прийшла й звільнила. Їх самих. Але з Харрі все було інакше. Ніколи досі батько не був таким близьким, як отут, зараз, у цій лікарняній палаті, де замість слів лишилися тільки уривчасті подихи та биття серця. Бо зараз, спостерігаючи за Улавом Холе, Харрі наче перевтілювався в нього, перебуваючи у тому просторі, який розділяє життя та безвість.

Слідчі у Крипосі чимало побачили й зрозуміли. Але не зрозуміли очевидного взаємозв'язку. Між фермою Лейке та Устаусетом. Між чутками про примару зниклого хлопчини з ферми Утму та чоловіком, який називав ту місцину «мої місця». Між Тоні Лейке та хлопчиком на фото поруч зі своїм страшним

батьком та привабливою матір'ю. Часом Харрі дивився на телефон і бачив пропущені виклики. Хаген. Ейстейн. Кая. Знову вона. Каї треба відповісти. Він зателефонував.

— Можна я приїду до тебе сьогодні вночі? — спитала вона.

Розділ 80. Ритм

Дощ барабнив по дошках плавучої пристані. Харрі ззаду підійшов до чоловіка, що стояв на самому її краєчку.

— Доброго ранку, Скаю.

— Доброго ранку, Холє, — відповів ленсман не озираючись. Він опустив вудлище з довгою ліскою, що ховалася в очереті при березі.

— Ключе?

— Дідька лисого, — гмикнув Скай. — За щось зачепилося в очереті.

— Прикро. Ти читав сьогоднішні газети?

— У нашому селі їх привозять лише по обіді.

Харрі знав, що це неправда, але все одно кивнув.

— Вони напевне пишуть, що я телепень-селюк, — мовив Скай. — І що знадобилося звертатися до людей з Крипосу, аби розібратися в усьому, що я напартачив.

— Пробач.

Скай знизав плечима.

— Нема за що. Ти сказав усе, як є, а я знав, що роблю. Поза тим — було цікаво. У нас нечасто щось відбувається, ти ж знаєш.

— Гм... Ну, про тебе не так уже багацько й пишуть. Публіку більше хвилює, що убивцею таки виявився Тоні Лейке. Бельмана багато цитують.

— Мабуть.

— Незабаром вони дізнаються, ким був батько Тоні.

Скай, озирнувшись, глянув на Харрі.

— Я мав раніше здогадатися, тим паче коли ми дізнались про зміну прізвища.

— Щось я не втямив, Харрі.

— Скаю, хіба не ти розповідав мені, що Тоні жив у діда по матері на хуторі Лейке? Лейке. Материн батько. Тоні взяв прізвище матері.

— У цьому немає нічого незвичайного.

— Можливо. Та у цьому випадку була вагома причина. Тоні переховувався у діда. Його туди мати відіслала.

— Чому ти так думаєш?

— Яюсь одна з моїх колег казала, — мовив Харрі й на мить знову відчув її пахощі, пахощі цієї ночі. — Вона розповіла мені дещо з того, що їй переповів ленсман в Устаусеті. Про родину Утму. Про батька та сина, які ненавиділи один одного так жагуче, що могло дійти до вбивства.

— Убивства?

— Я перевірів біографію Одда Утму. Як і його син, він мав славу людини гарячкової, нестримної вдачі. Замолоду відсидів вісім років за вбивство через ревності. Потому переїхав у малолюдну місцевість. Одружився з Карен Лейке, у них народився син, який уже підлітком став вродливий, високий, чарівний. Двоє чоловіків та жінка майже у цілковитій ізоляції. Один із чоловіків колись уже вбив через ревності. Скидається на те, що Карен Лейке спробувала відвернути нещастя, відправивши сина з рідної домівки. Вона підкинула його черевик туди, де щойно зійшла велика лавина.

— Я не знав цього, Холє.

Харрі повільно кивнув:

— На жаль, їй вдалося лише відвернути лихо на якийсь час. Нещодавно у кам'яному проваллі знайшли її скелет з діркою у лобі. А за кілька метрів від неї снігоходом розчавило її чоловіка-убивцю. Перед цим його катували, спалили майже всю шкіру на спині та руках, повиривали зуби. Здогадуєшся, хто це зробив?

— Святий Боже...

Харрі встромив у рот цигарку.

— А як ти здогадався, що одне з одним пов'язане? — спитав Скай.

— Спадкова подібність. — Харрі закурив. — Батько й син. Адже від генів не втечеш. Вони завжди з тобою, наче прокляття. Гадаю, Одд Утму збагнув, що убивства, пов'язані з Ховасхюттою, свідчать, що на нього розпочалось полювання й що за ним слідом іде привид його загиблого сина. Батько втік з ферми у покинуту хатинку, яка надійно захована серед урвищ. Прихопивши з собою фото своєї сім'ї, яку власноруч і зруйнував. Уяви лишень: убивця, якому страшно і який, можливо, кається наодинці з тяжкими думками.

— Звісно, катюзі по заслугі.

— Я знайшов ту світлину. Тоні поталанило, він більше вдався у матір. У хлопчикові на фото важко запримітити щось від дорослого Тоні. Але вже тоді він мав великі білі зуби. А батько стидався своїх. Суттєва відмінність.

— Але ти наче казав, що збагнув усе саме через їхню подібність?

Харрі кивнув:

— Вони хворіли на одну й ту саму недугу.

— Що обоє — убивці?

Харрі похитав головою:

— «Недуга» — себто звичайнісінька недуга в буквальному сенсі. Вони обидва хворіли на ревматоїдний артрит. Сьогодні вранці підтвердили, що вони — кривні родичі. Аналіз на ДНК шматочків шкіри з пічки та волосся Тоні Лейке з гребінця показав, що вони — батько та син.

Скай кивнув.

— Та пусте, — мовив Харрі. — Хай там як, а я приїхав, щоб подякувати тобі за допомогу й вибачитися за те, що все так вийшло. А ще Бйорн Гольм просить переказати дружині вітання

й подяку за найсмачніші січеники та тушковану капусту, що він куштував у своєму житті.

Скай слабо всміхнувся.

— Так усі кажуть. Вони навіть Тоні смакували.

— Що?

Скай знизав плечима, добуваючи ножа з піхов на ремені.

— Я ж тобі розповідав, що Мія закохалася у нього. Це було невдовзі після того, як Тоні понівечив Уле. Якось вона запросила його додому на вечерю, знала, що того вечора мене не буде вдома. Дружина нічого не розповіла, коли вони завітали, але, певна річ, коли я згодом довідався, спалахнув скандал. Скільки грубощів вислухав, знаєш-бо, які вони, дівчата у такому віці, та ще й закохані. Я, як дурень, силкувався втовкмачити дівці, що Тоні — жорстокий кривдник. А мав би знати: що більше лаєш коханого — то швидше вона кинеється йому на шию. Бо тоді вони наче удвох проти цілого світу. Та ти й сам знаєш, що часом жінки зачинають листування з ув'язненими убивцями.

Харрі кивнув.

— Мія збиралася тікати з дому, хотіла кинутись за ним слідом хоч на край світу, страх що було, — вів далі Скай, обірвав ліску і почав її змотувати.

— Гм... на край світу?

— Еге ж.

— Розумію.

Скай раптом перестав мотати катушку і глянув на Харрі.

— Ні, — мовив він переконано.

— Що «ні»?

— Ні, це не те, що ти гадаєш.

— А що я гадаю?

— Що Мія та Тоні згодом знову зустрілися. Він кинув її, й більше вони ніколи не бачились. Її життя снувалося вже без нього. Вона не має до цієї справи жодного стосунку, второпав? Я

слово тобі даю. У неї незабаром знову життя налагодиться, тож не треба...

Харрі кивнув і витяг з рота цигарку, яку загасив дощ.

— Я більше не розслідую цю справу, — мовив він. — Але все одно твого слова мені досить.

Коли Харрі від'їжджав від парковки, то бачив у дзеркальце, як Скай збирає своє рибальське причандалля.

Державна лікарня, Харрі знов увійшов у її ритм. Час не збурювали нові події; він спливав спокійним, рівним потоком. Він розмірковував, чи не попрохати йому матрац. Буде зовсім як у «Чункінг-меншн».

Розділ 81. Світлові плями

Минуло три дні. Він не помер. І ніхто не помер.

Ніхто гадки не мав, де Тоні Лейке, сліди фальшивого Одда Утму губилися у Копенгагені. В одній газеті надрукували світлину Лене Галтунг у великих сонцезахисних окулярах та чорній шалі — у найкращих традиціях Грети Гарбо. І заголовок «Без коментарів». Уже два дні її ніхто не бачив. Вона переховувалась. Найімовірніше, у батьківському будинку в Лондоні. Фото Тоні Лейке у роботі на тлі гвинтокрила надрукували чимало газет. «Зникнення Залицяльника», — тепер була така назва. Прізвисько залишили, мабуть, тому, що воно міцно причепилося, й тому, що личило Лейке більше, ніж Олтману. Дивовижно, але ніхто з журналістів досі не виявив зв'язку між Тоні Лейке та фермою Утму. Цілком очевидно, що мати, а згодом і сам Тоні добряче позамітали всі сліди.

Мікаель Бельман щодня виступав перед пресою на прес-конференціях. У якомусь ток-шоу на телебаченні він показав і свої педагогічні здібності, й переможну усмішку, розповідаючи, як удалося розплутати справу. Певна річ, за його власною версією. Здавалося, що всі просто забули, що вбивцю не схоплено, але це несуттєво, найголовніше — Залицяльника-Кавалера Тоні Лейке викрито, нейтралізовано, викинуто з гри.

Щовечора темніло все пізніше. Усі чекали чи то на весну, чи то на приморозки, але не було ані того, ані іншого.

По стелі ковзали плями світла.

Харрі лежав на боці, спостерігаючи за цигарковим димом, який здіймався у темряву заплутаними, химерними візерунками.

— Ти такий мовчазний, — сказала Кая, притуляючись до його спини.

— Я лишуся тут до похорону, — мовив він. — А потім — поїду.

Він затягнувся цигаркою. Вона не сказала ні слова. А потім він, на свій подив, відчув, що його лопатка стала теплою й змокріла. Поклавши цигарку на край попільнички, він обернувся до неї.

— Ти плачеш?

— Намагаюся не плакати, — відповіла Кая і шмигнула носом.
— Не знаю, що зі мною діється.

— Закуриш?

Вона захитала головою і витерла сльози:

— Сьогодні телефонував Мікаель — хоче зустрітися.

— Гм.

Вона поклала голову йому на груди.

— Тобі нецікаво, що я йому відповіла?

— Хіба що сама скажеш.

— Я відмовила йому. Він сказав, що я пошкодую згодом. Сказав, що ти потягнеш мене за собою. І що ти не вперше чиниш таке з людьми.

— Ну, що ж... Він має рацію.

Вона підвела голову:

— Але ж це не має значення, невже ти не розумієш? Я хочу бути з тобою там, куди ти пойдеш. — По її щоках знову заструменіли сльози. — І якщо це буде на дні, я й там хочу бути з тобою.

— Але там нічого немає, — сказав Харрі. — І мене скоро не буде, я зникну. Ти ж бачила мене в «Чункінг-меншн». Буде те саме, що після лавини. Лишишся у тій же хатинці, тільки наодинці, покинута.

— Але ж ти мене знайшов і витягнув! Я можу зробити те саме для тебе.

— А що як я не хочу, щоб мене витягували? Адже у мене немає ще одного батька, заради якого був би сенс боротися.

— Але ж ти любиш мене, Харрі! Я ж знаю, що любиш. Хіба це не вагома причина? Я — достатньо вагома причина, Харрі?

Харрі погладив її волосся, щоки, витер пальцями сльози, підніс їх до губ, поцілував.

— Так, — мовив він і зажурено посміхнувся. — Ти — вагома причина.

Вона взяла його руку і теж поцілувала його пальці.

— Ні, — прошепотіла вона. — Не кажи такого. Не кажи, що саме через це ти їдеш. Бо не хочеш тягнути мене вниз. Я хочу за тобою на край світу, розумієш?

Він приголубив її. І відчув, як щось його попустило, ніби якийсь напружений досі м'яз. Він сам себе відпустив, здався, дозволив собі впасти. І біль, що так довго в ньому жив, обернувся на тепло, що разом із кров'ю розлилося по тілу, пом'якшуючи його, заспокоюючи. Відчуття вільного падіння було таким визвольним, що він відчув, як у горлі збирається грудка. І Харрі знав, що частина його ества вже давно цього прагнула, ще там, у сніговій поволоці над кам'яним проваллям.

— На край світу, — прошепотіла вона, й дихання її пришвидшилося.

А світлові плями ковзали й ковзали по стелі.

Розділ 82. Червіньковий колір

За вікном досі не розвиднілось, коли Харрі зайняв своє місце біля батькової постелі. Зайшла медсестра, принісши чашку кави, спитала, чи він снідав, і простягла йому глянцевої журнал.

— Часом вам треба поміркувати про щось інше, розумієте? — мовила вона, схиливши голову набік, ніби хотіла погладити його по щоці.

Харрі покійно гортав сторінки журналу, поки вона порала батька. Але глянцева преса не давала забути. Фотографії Лене Галтунг на прем'єрах, урочистих вечерях, у новому «порше». А над ними — заголовок «Сумую за Тоні», а на додачу — коментарі, але не власне Лене, а її світських друзів. Інші фото зробили біля під'їзду лондонського будинку, але там її ніхто не помічав. Принаймні з тих, хто був спроможний її впізнати. Ще надрукували розпливчасту світлину, мабуть, знімок зробили здалеку, — рудоволоса жінка перед штаб-квартирою «Кредит Свіс» у Цюріху. Як зазначали в журналі, то була Лене Галтунг, про це свідчили слова її стиліста, котрому, як гадав Харрі, пристойно за них заплатили: «Вона попрохала зробити їй завивку і перефарбувати волосся у червіньковий колір». А про Тоні писали, що він «під підозрою», мовби йшлося про середньорозрядний світський скандал, а не про найстрашнішу серію убивств, які будь-коли скоювали у цій країні.

Харрі підвівся, пройшов коридором і зателефонував Катрині Братт. Ще не було й сьомої ранку, але вона вже прокинулася. Сьогодні Катрина виписується з лікарні. А після вихідних має почати працювати у Поліцейському управлінні Бергена. Харрі сподівався, що вона не буде надто нервувати — хоча б на початку розмови. Утім, щоб Катрина Братт на щось реагувала спокійно — важко уявити.

— Останнє завдання, — мовив він.

— А опісля? — спитала вона.

— Опісля я зникну.

— Ніхто за тобою не сумуватиме.

— ...окрім мене?

— Не вгадав, я поставила крапку, дорогенький.

— Це має стосунок до банку «Кредит Свіс» у Цюріху. Чи має Лене Галтунг там рахунок? Вона могла отримати якісь гроші як частку спадку. У швейцарських банках люд, певно, непоступливий, тож у тебе це забере певний час.

— Пусте, я вже набила руку.

— А ще я хотів попросити тебе перевірити пересування однієї жінки.

— Лене Галтунг?

— Ні.

— Гаразд. Як її звати?

Харрі надиктував ім'я по літерах.

О восьмій п'ятнадцять Харрі поставив машину у Воксенколлен перед королівським маєтком з народної казки. Неподалік стояло ще кілька автівок, і за краплинами дощу на вікні Харрі бачив змарнілі обличчя та довгі фотооб'єктиви папараці. Скидається на те, що хлопці просиділи тут усю ніч. Харрі, подзвонивши у ворота, увійшов. Жінка з бірюзовими очима стояла в дверях, чекаючи на нього.

— Лене немає вдома, — мовила сухо.

— А де вона?

— Там, де вони її не знайдуть, — кивнула на автівки за ворітьми. — А ви обіцяли дати їй спокій після останнього допиту. Який тривав три години.

— Знаю, — збрехав Харрі. — Але я хочу поговорити з вами.

— Зі мною?

— Можна увійти?

Він пішов слідом за нею на кухню. Кивнувши йому на стілець, вона обернулася спиною, щоб налити кави з кавоварки на кухоннім столі.

— Що скажете щодо цієї історії? — запитав Харрі.

— Якої ще історії?

— Що ви — мати Лене.

Кавова чашка впала додолу, розбившись на друзки. Жінка обіперлася об стіл, і Харрі завважив, що її плечі то здіймаються, то опускаються. Він на мить завагався, але потім, зібравшись з духом, мовив те, що збирався сказати.

— Ми провели аналіз ДНК.

Вона обернулася до нього розлючена:

— Як це ви... Ви ж не... — І раптом замовкла.

Погляд Харрі стрівся з її бірюзовими очима. Вона впіймалася на гачок. Він зніжковів. А може, засоромився. Щоправда, на мить.

— Забирайтеся геть! — прошипіла вона.

— До них? — спитав Харрі, киваючи у бік папараці. — Я хочу покінчити з поліцейською службою, буду подорожувати. І потребу невеличкого капіталу. Якщо вже стилісту платять двадцять тисяч крон за те, щоб він патякав, у який колір захотіла Лене пофарбувати волосся, то скільки, гадаєте, заплатять тому, хто розповість, хто її справжня мати?

Жінка зробила крок уперед, замахнулася рукою, ніби збиралася ударити, але раптом на очі їй навернулися сльози, загасивши лютий вогонь. Вона опустила на стілець коло обіднього столу. Харрі подумки вилаявся, міг би поводитися й делікатніше. Але час грав проти нього, й на це його вже бракувало.

— Вибачте, — м'яко сказав він. — Я... лише хочу врятувати вашу дочку. І потребу вашої допомоги, розумієте? — Він накрив рукою руку жінки, але вона прибрала її.

— Він — убивця, — мовив Харрі. — Але, схоже, Лене не переймається цим. Вона все одно це вчинить.

— Що? — схлипнула жінка.

— Подасться за ним на край світу.

Вона не відповідала, тільки хитала головою й тихо плакала.

Харрі чекав. Підвівся, налив чашку кави, відірвав з рулону паперову серветку, поклав її перед жінкою і чекав. Ковтнув кави. І знову чекав.

— Я казала їй, що вона не повинна повторювати моїх помилок, — мовила жінка й знову схлипнула. — Не повинна закохуватися у чоловіка лише через те, що... що після всього вона стала почуватися бажаною, гарною. Привабливішою, ніж вона є насправді. Коли таке трапляється, гадаєш, що це благословення, а насправді це — прокляття.

Харрі чекав.

— Я виросла у фургоні. Ми повсякчас переїжджали, я навіть у школу не мала змоги піти. А коли мала вісім років, прийшли з органів опіки неповнолітніх і забрали мене. Коли мала шістнадцять, почала працювати у компанії Галтунга. Коли я завагітніла від Андерса, він був заручений. Гроші належали не йому, а їй. А він саме вклав на ринку велику суму, але акції впали, тож він не мав іншого вибору. Він відправив мене геть. Але вона про все дізналася. І саме вона наполягла, що я маю народити дитину і, як раніше, працювати у них служницею, а мою дівчинку виховуватимуть як хазяйську дочку. Його жінка була неспроможна народити, тож Лене, у певному сенсі, стала годованкою. Вони забрали її у мене. Казали, що я можу дати Лене, — я, мати-одиначка, неосвічена, безрідна, невже мені стачить совісті позбавити свою дівчинку забезпеченого життя? Я була молода, залякана, я гадала, що так справді буде краще.

— І ніхто про це не знав?

Вона взяла серветку зі столу й висякалася.

— Дивовижно, як легко обдурити людей, коли вони самі прагнуть, щоб їх обдурили. Й навіть якщо не дадуть ввести себе в оману, не подадуть і виду. Бо для мене це несуттєво. Мене використали як сурогатну матір, щоб народити Галтунгові спадкоємицю, — то що з того?

— Це все?

Вона знизала плечима:

— Ні. Зрештою, я мала Лене. Я годувала її груддю: міняла пелюшки, спала разом з нею. Навчила її розмовляти, виховувала її. Але ми знали, що це тимчасово, що коли прийде час, я муситиму її віддати.

— І ви віддали?

Вона гірко засміялася:

— Хіба мати коли-небудь може кинути свою дитину? Ось дочка спроможна. Лене зневажає мене за те, що я накоїла. За те, хто я є. Але погляньте, зараз вона чинить так само.

— Подалася на край світу не за тим чоловіком?

Вона знизала плечима.

— Ви хоч знаєте, куди вона подалася?

— Ні. Знаю лише, що вона поїхала, щоб бути разом із ним.

Харрі знову ковтнув кави.

— Я знаю, де цей край світу, — мовив він.

Вона сиділа німо.

— Я можу поїхати й привезти вам її.

— Вона не захоче.

— Я можу спробувати. З вашою допомогою. — Харрі добув аркуш паперу і поклав перед нею. — То як?

Вона почала читати. Потім звела очі. Косметика стекла з очей просто на впалі щоки.

— Присягніться, що ви привезете мою дівчинку додому, Холє! Заприсягніться. Якщо ви зможете, то я згодна.

Харрі кинув на неї довгий погляд.

— Присягаюсь, — мовив він.

Вийшовши на вулицю і запалюючи цигарку, знову згадав її слова: «Хіба мати коли-небудь може кинути свою дитину? Ось дочка спроможна». Він згадав Одда Утму, котрий прихопив із собою синове фото. «Ось дочка спроможна». Справді? Він видихнув дим. А він сам може?

Гуннар Хаген стояв біля овочевого прилавка у знайомій пакистанській крамниці, якій віддав перевагу. Він недовірливо позирав на свого старшого інспектора.

— Тобі знову треба в Конго? Щоб знайти Лене Галтунг? І це ніяк не стосується справи про вбивства?

— Усе так само, як і минулого разу, — відповів Харрі, узявши в руки якийсь овоч. — Ми розшукуємо зниклу людину.

— Як я знаю, ніхто, окрім жовтої преси, не вважає, що Лене Галтунг пропала безвісти.

— Ні, вважає. — Харрі добув папірець із кишені і показав Хагенові підпис. — Це зробила її біологічна мати.

— Невже? І як же я маю пояснити у міністерстві, що ми починаємо її розшуки в Конго?

— Маємо слід.

— Який же?

— Я прочитав у «Сьо о хьор», що Лене Галтунг попросила стиліста перефарбувати її волосся у червіньковий колір. Я навіть не знав, чи в нашій країні є така назва кольору. Тому, мабуть, і запам'ятав.

— Що запам'ятав?

— Що саме цей колір був зазначений у рядку про колір волосся у паспорті Джуліани Верні з Лейпцига. Свого часу я просив Гюнтера перевірити, чи має вона у паспорті печатку з Кігалі. Але поліція паспорта не знайшла, він зник, я певен, що його забрав Тоні Лейке.

— Паспорт? То й що?

— І тепер він у Лене Галтунг.

Хаген поклав у кошик пучок бок чоя, повільно хитаючи головою.

— Ти надумав поїхати у Конго, ґрунтуючись на тому, що прочитав у журналі пліток?

— Я надумав їхати у Конго, ґрунтуючись на тому, що я, чи то пак, Катрина Братт з'ясувала про Джуліану Верні.

Хаген попрямував до чоловіка, що сидів за касою біля правої стіни.

— Верні померла, Харрі.

— Хіба мертві літають літаками? Виявилось, що Джуліана Верні, чи то пак жінка з кучерявим волоссям червінькового кольору, придбала квиток з Цюріха на край світу.

— На край світу?

— Гома, що у Конго. Назавтра, зранку.

— Отже, вони заарештують її, з'ясувавши, що вона подорожує з паспортом людини, яка вже більш як два місяці мертва.

— Я перевірів у ІКАО. Вони кажуть, що часом номер паспорта померлої людини викреслюють зі списків лише через рік. Тобто хтось міг, скориставшись паспортом Одда Утму, прилетіти до Конго. Байдуже, у нас із Конго немає угоди про співпрацю. Та й відкупитися від арешту неважко.

Хаген виклав покупки й, поки касир пробивав чек, почав терти скроні, щоб біль у голові попустив.

— Значить, нехай знайдуть її в Цюріху. Швейцарська поліція.

— Шефе, ми стежитимемо за нею, вона приведе нас просто до Тоні Лейке.

— Вона приведе нас до погибелі, Харрі. — Хаген забрав покупки, вийшов на мокру від дощу холодну Грьонланнслейрет. Люди квапливо сновигали вулицею, піднявши комірці й дивлячись під ноги.

— Ти не розумієш. Катрина Братт з'ясувала, що кілька днів тому Лене зняла всі заощадження з рахунку у Цюріху. Два мільйони євро. Сума не така велика для того, щоб розпочати власний проект розробки родовища в Конго. Але цих грошей стане, щоб підтримати його у критичний момент.

— Чисті здогади.

— Навіщо б то в греця їй знадобилося два мільйони євро готівкою? Слухай-но, босе, це наш єдиний шанс. — Харрі заледве встигав за начальником. — У Конго, якщо хтось не хоче, щоб його знайшли, його й не знайдуть. Ця триклята країна — завбільшки за всю Західну Європу, суцільні джунгли, біла людина й ногою туди не ступала. Ну ж бо! Інакше Лейке снитиметься тобі у нічних кошмарах.

— На відміну від тебе, Харрі, я не бачу жахить.

— А чи ти казав родичам, як чудово спиш ночами, босе?

Гуннар Хаген раптом зупинився.

— Даруй, босе, — вибачився Харрі. — Я перестарався.

— Отож-бо. Я взагалі не втямлю, навіщо ти канючиш у мене дозвіл. Раніше ти без нього обходився.

— Гадав, тобі втішливо відчувати, що саме ти приймаєш рішення, босе.

Хаген застережливо глянув на підлеглого. Харрі знизав плечима:

— Будь ласка, босе. А опісля можеш вигнати мене копняками за невиконання наказу. Я всю провину візьму на себе, я згоден.

— Згоден?

— Я все одно надумав після цієї справи звільнитися.

Хаген довго не зводив з Харрі очей.

— Гаразд, — мовив він. І знову закрокував.

Харрі поквапом пішов за ним.

— Гаразд?

— Правду кажучи, я з самого початку не заперечував.

— Що? То чому ж відразу не сказав?

— Мені втішливо відчувати, що це я приймаю рішення.

Частина восьма

Розділ 83. На край світу

Їй примарилось, що вона стоїть перед зачиненими дверима й чує монотонний, холодний крик пташки з лісу, й це було так дивно, бо сяяло сонце й було тепло. Розчинила двері...

Вона прокинулась. Голова її лежала у Харрі на плечі, у куточках рота — засохла слина. Капітанів голос повідомив, що вони заходять на посадку в Гомі. Вона визирнула в ілюмінатор. Сіра смужка на сході обіцяла початок нового дня. Вже минуло дванадцять годин, відколи вони вилетіли з Осло. За шість годин приземлиться літак з Цюріха, у переліку пасажирів якого є Джуліана Верні.

— Цікаво, чому Хаген не заперечував, щоб ми простежили за Лене Галтунг? — спитав Харрі.

— Мабуть, вирішив, що ти маєш переконливі аргументи, — позіхнула Кая.

— М-м-м. Він ніби аж занадто розслаблений. Гадаю, має щось у запасі, чимось перестраховується, тому впевнений, що його не припнуть до стіни.

— Може, у нього є компромат на якийсь цабе у міністер-стві? — припустила Кая.

— М-м-м... Або на Бельмана. Може, він знає, що у вас з Бельманом був роман?

— Навряд. — Кая, примружившись, глянула у темряву. — Тут майже немає світла.

— Скидається, ніби вони взагалі не мають електрики, — мовив Харрі. — Але в аеропорту напевне є автономне джерело живлення.

— Он там світиться, — показала вона на червоне мерехтіння на північ від міста. — Що то таке?

— Ньїрагонго, — відповів Харрі. — Це лава запалює небо.

— Справді? — Вона притислася носом до ілюмінатора.

Харрі допив воду із склянки.

— То як, ще раз повторимо план?

Вона кивнула й підняла спинку крісла.

— Ти залишаєшся у залі прильоту й стежиш за табло, щоб упевнитись, що все йде, як годиться. А я піду за закупамі. Звідси всього п'ятнадцять хвилин до центру, тож я повернуся завчасно до приземлення літака Лене. Ти стежити, дивишся, чи зустрине її хто-небудь, а потім ідеш за нею слідом. Оскільки Лене знає мене в обличчя, я чекатиму на вас у таксі. А якщо трапиться несподіванка, ти мені зателефонуєш, гаразд?

— Гаразд. Чи ти впевнений, що вона ночуватиме в Гомі?

— Я взагалі ні в чому не впевнений. У Гомі всього два готелі, й якщо вірити Катрині, ніхто у них не замовляв номерів, ані на ім'я Верні, ані на ім'я Галтунг. З іншого боку, партизани контролюють дороги на південь і на захід, а найближче місто на півдні за вісім годин на машині.

— Невже ти вважаєш, що Тоні покликав сюди Лене лише задля того, щоб видіти з неї гроші?

— Єнс Рат сказав, що проект у Конго зараз перебуває на критичному етапі. Ти бачиш якусь іншу причину?

Кая знизала плечима.

— А що коли навіть убивця здатен кохати настільки сильно, щоб просто прагнути, аби вона була поряд? Невже у це так важко повірити?

Харрі кивнув. Ніби погоджуючись — «так, маєш рацію» чи то «так, важко повірити».

Коли літак випускав шасі, почулося дзижчання та клацання, мов під час уповільненої зйомки.

Кая визирнула у вікно:

— Мені не до вподоби цей похід за закупками, Харрі. І зброя теж не подобається.

— Лейке вчиняє насильство.

— Й мені не до вподоби бути поліцейськими інкогніто. Розумію, що ми не можемо потай провезти у Конго власну зброю, але чому ми не можемо попросити місцеву поліцію допомогти із затриманням?

— Я вже казав, що ми не маємо з ними угоди про співпрацю. Крім того, можливо, Тоні, який має грошенята, давно підгодував місцевих поліцейських й вони попередять його.

— Теорія змови.

— Так. І математика зовсім проста. Зарплатні поліцейського у Конго замало, щоб прогодувати родину. Розслабся, у ван Боорста є пречудова крамничка металевих виробів і він достатньо професійна людина, щоб тримати язика на припоні.

Шасі, злегка скрипнувши, торкнулося посадкової смуги.

Кая, примружившись, дивилася у вікно.

— Чому тут так багато солдатів?

— ООН перекидає сюди підкріплення. Останніми днями партизани ще більше наблизились.

— Які партизани?

— Партизани-хуту, партизани-тутсі, партизани-май-май. Хіба їх розбереш?

— Харрі?

— Слухаю.

— Виконаймо цю роботу швиденько й якнайскоріше повернімося додому.

Він кивнув.

Коли Харрі крокував уздовж вервечки таксі біля аеропорту, вже розвиднялося. Обмінюючись кількома словами з парою водіїв, він нарешті знайшов того, хто пристойно розмовляв

англійською. Пречудово розмовляв, відверто кажучи. Це був чолов'яга, невисокий на зріст, мав жваві очі, сиве волосся, на його високому лискучому чолі та на скронях випиналися жили. Англійська його була досить оригінальна: така собі суміш пишномовної оксфордської вимови з протяжним конголезьким акцентом. Харрі пояснив, що бажає винайняти його на цілий день, вони швидко домовились про ціну й потисли один одному руки, обмінялися третиною умовленої суми у доларах та іменами — Харрі та доктор Дьюгам.

— Я фахівець з англійської літератури, — пояснив він і, не соромлячись, перерахував гроші. — Та оскільки ми проведемо разом цілісінький день, можеш кликати мене Солом.

Він розчинив задні дверцята пом'ятого «хюндая». Харрі пояснив, що їхати треба до тієї дороги, що йде до спаленої церкви.

— Бачу, ти тут не вперше. — Сол вже їхав рівною асфальтовою смугою, котра, щойно вони з'їхали з шосе, змінилася місячною поверхнею, з купою кратерів та тріщин.

— Раз бував.

— Маєш бути обачним, — посміхнувся водій. — Гемінгвей писав, що коли ти раз відкрив своє серце Африці, ти вже ніколи не захочеш кудись іще.

— Таке написав Гемінгвей? — спитав Харрі скептично.

— Звісно, утім Гемінгвей повсякчас писав таку романтичну маячню. Набирався, стріляв левів і відливав солодкою сечею з віскі на їхні трупи. Але правда в тім, що у Конго ніхто не повертається, якщо не має нагальної потреби.

— Я от маю, — усміхнувся Харрі. — Слухай-но, я хотів знайти водія, котрий возив мене минулого разу. Джо з «Допомоги біженцям». Але його номер не відповідає.

— Джо поїхав, — мовив Сол.

— Поїхав?

— Забрав родину, вкрав авто й поїхав в Уганду. Гома в оточенні. Вони всіх перестріляють. Бачиш, я теж тікаю. Джо мав гарне авто, може, йому вдалося втекти.

Харрі впізнав шпиль церкви, що височіла над руїнами частини міста, яку проковтнув Ньїрагонго. Він схопився за сидіння, поки «хюндай», хитаючись, маневрував між вибоїнами. Кілька разів йому здалося, що автівка шкрябає дном по дорозі.

— Чекай на мене тут, — мовив Харрі. — Далі піду пішки. Скоро повернуся.

Вилізши з авто, Харрі вдихнув запах сірої пилуки, спецій та гнилої риби. Й попростував далі. Якийсь чолов'яга напідпитку хотів зачепити його плечем, але, промахнувшись, захитався. До Харрі долинули кілька слів, сказані йому навздогін, але він продовжував іти своєю дорогою. Не надто поспішаючи, але й не надто повільно. Діставшись єдиної цегляної будівлі, втисненої між крамниць, він голосно постукав у двері й став чекати. Почув квапливі кроки усередині. Надто поквапливі як на ван Боорста. Двері ледве розчинилися, й він зауважив половину чорного обличчя й око.

— Van Boorst home?^[114] — спитав Харрі.

— No^[115]. — Блиснув великий золотий зуб на верхній щелепі.

— I want to buy some handguns, miss van Boorst^[116]. Чи допоможете мені?

Вона похитала головою:

— Sorry. Good buy^[117].

Харрі поспіхом встромив ногу в щілину між порогом та дверима.

— Я добре заплачу.

— No guns. Van Boorst not here^[118].

— А коли він повернеться, міс ван Боорст?

— Я не знаю. Мені ніколи.

— Я шукаю одного чоловіка з Норвегії, Тоні звати. Tall, handsome. You've seen him around?^[119]

Дівчина похитала головою.

— Чи увечері ван Боорст повернеться? Це дуже важливо, пані.

Вона поглянула на нього. Зміряла його поглядом. Повільним, з голови до п'ят. А потім з п'ят до голови. М'які губи розсунулись, показуючи зуби.

— You a rich man?^[120]

Харрі не відповів. Вона заспано блимала, чорні очі мутно блищали. Потім вона кривувато усміхнулась.

— Thirty minutes. Come back then^[121].

Харрі повернувся у машину, сів на передне сидіння, попросив Сола поїхати до банку й набрав номер Каї.

— Чекаю у залі прильоту. Жодних повідомлень, окрім того, що літак з Цюріха прибуває за розкладом, не було.

— Спершу я зареєструю нас у готелі, а потім повернуся до ван Боорста й придбаю те, що нам потрібне.

Готель розташовувався на схід від центру, на шляху, що йшов до руандійського кордону. Перед ресепшеном була стоянка, вилощена лавою та облямована деревами.

— Їх понасаджували після останнього виверження, — мовив Сол, ніби прочитавши думки Харрі, адже у Гомі майже не було дерев.

Номер для двох розташовувався на другому поверсі невисокої будівлі біля самісінького озера, мав балкон, що нависав над водою. Милуючись ранковим сонцем, що виблискувало на озерному плесі й відбивалося у металі бурильної установки вдалині, Харрі випалив цигарку. Зиркнув на годинника й пішов назад до стоянки.

Видавалося, ніби спосіб життя Сола досконально підпорядковувався млявому рухові транспорту, частиною котрого був і він сам: він їхав повільно, повільно розмовляв і руками рухав теж повільно. Він припаркувався біля церкви, далеченько від будинку ван Боорста. Заглушив двигуна й увічливо, проте рішуче попросив Харрі заплатити другу третину платні.

— Чи ти мені не довіряєш? — спитав Харрі, звівши брову.

— Я довіряю твоєму щирому бажанню мені заплатити, — мовив Сол, — але у Гомі грошам буде безпечніше у моїй кишені, а не у кишені Харрі. Прикро, але це так.

Харрі лише кивнув, почувши такі міркування, перелічив решту грошей, спитав, чи не має Сол у машині чогось важкого й невеличкого, завбільшки десь із револьвер, на кшталт кишенькового ліхтарика. Сол кивнув і відчинив бардачок. Харрі добув звідти ліхтарик, засунув його у внутрішню кишеню куртки й глянув на годинника. Минуло двадцять п'ять хвилин.

Він рушив вулицею, швидко крокуючи. Краєм ока зауважував чоловіків, які, озирнувшись, оцінювали його поглядом. Вимірювали на око зріст та вагу. Плавність ходи. Куртку, що трохи зсунулася набік, і вип'ячену внутрішню кишеню. Й нехтували нагодою.

Він підійшов до дверей, постукав.

Ті ж самі легкі кроки.

Двері розчинилися. Дівчина швидко глянула на нього й повз нього, на вулицю.

— Хутчіш заходьте, — мовила вона, — й, схопивши за руку, втягнула в помешкання.

Харрі зробив крок за поріг і зупинивсь у півтемряві. Усі штори були запнуті, окрім тієї, що на вікні над ліжком, де вона лежала напівгола минулого разу.

— Він ще не прийшов, — мовила вона простою, однак зрозумілою англійською. — Але скоро.

Харрі кивнув і глянув на ліжку. Намагався уявити цю дівчину у ліжку, по пояс під ковдрою. Світло, що осявало її шкіру. Але марно. Щось відвертало його увагу, щось було не те, чогось бракувало, чи, навпаки, була якась зайвина, якої не мало бути.

— Ви приїхали сам? — спитала вона, підійшовши ближче, й сіла на ліжку проти нього. Обіперлась рукою об матрац, так, що сукня зсунулася, оголивши плече.

Харрі роззирнувся, намагаючись утямити, у чому річ. І збагнув. У колонізаторові й експлуататорові королі Леопольді.

— Так, — мовив він машинально, ще не до кінця усвідомлюючи, що коїться. — Alone^[122].

Портрет короля Леопольда, що висів на стіні над ліжком, зник. Тут же сяйнуло в голові: ван Боорст не приїде. Він подівся туди ж, куди й портрет.

Харрі наблизився до дівчини на півкроку. Вона обернулася до нього, облизавши пухкі чорно-червоні губи. Тепер він зауважив, хто став наступником бельгійського короля. На цвяху, де раніше висів портрет, тепер пришпилили купюру. У чоловіка на банкноті було чуттєве обличчя й гарні, доглянуті вуса. Едвард Мунк.

Харрі усвідомив, що зараз трапиться, хотів обернутися, але щось підказало йому: вже пізно, бо він стоїть саме там, де й має бути за режисерським задумом.

Він радше відчув, аніж зауважив рух за спиною, але не відчув точного уколу в горло, лише чиєсь дихання біля скроні. Шия раптом стала мов скута кригою, спина скам'яніла, шкіра голови зааніміла, ноги підігнулись, коли речовина дісталася мозку, й він знепритомнів. А останньою думкою, перш ніж його огорнула п'ятьма, було: дивовижно, як швидко діє кетаномін.

Розділ 84. Возз'єднання

Кая прикусила нижню губу. Щось не так. Вона знову набрала номер Харрі.

І знову відповів автовідповідач.

Вона просиділа у залі прибуття — що була одночасно й залом для відбуття — безмал ь три години. Пластиковий стілець понатирав їй усі частини тіла, які його торкалися.

Вона почула гудіння літака. Потім на єдиному у залі моніторі — побитому ящику, що висів на стелі на двох проіржавілих уламках дроту, — повідомили, що рейс KJ-337 з Цюріха здійснив посадку.

Вона знову (а робила вона це десь раз на дві хвилини) роззирнулася у залі, переконуючись, що у юрбі Тоні Лейке немає.

Вона зателефонувала знову, але натиснула відразу відміну, бо усвідомила, що телефонує лише через безсилля, адже нічого більше зробити не має змоги.

Двері зали видачі багажу розсунулися, повиходили пасажери з ручною поклажею. Кая підвелася зі стільця й підійшла до стіни поряд із дверима, стала так, щоб розгледіти імена на пластикових табличках та аркушах, які тримали у руках таксисти. Ані Джуліани Верні, ані Лене Галтунг.

Кая знову сіла на стілець, зайнявши своє оглядове місце. Засунула долоні під себе й відчула, що вони змокрили від поту. Що їй тепер робити? Вона знову стала спостерігати за розсувними дверима крізь великі сонцезахисні окуляри.

Секунди спливали. Нічого не траплялося.

Розгледіти Лене Галтунг за величезними бузковими окулярами та кремезним чорним чоловіком, що йшов попереду, було майже неможливо. Вона мала руде кучеряве волосся,

джинсову куртку, штани кольору хакі й грубі гірські черевики. Тягла за собою дорожню сумку на коліщатках якнайбільш дозволеного розміру для ручної поклажі. Сумочки не було, натомість вона несла у руках маленьку металеву валізку.

Нічого не трапилось. І сталося усе. Паралельно й одночасно, у минулому й у теперішньому, і Кая раптом незбагненним чином усвідомила, що нарешті це її нагода. Нагода, на яку вона чекала. Нагода зробити те, що треба.

Кая не дивилася у бік Лене Галтунг, лише намагалася втримати її у полі зору. Коли та проминула її, Кая спокійно підвелася, схопила торбинку й пішла слідом. У сліпуче сонячне світло. Лене не зустрічали, а за її рішучою ходою можна було визначити, що дівчині дали детальні настанови, як їй чинити. Проминувши таксі, вона перейшла через дорогу й сіла на задне сидіння великого темно-синього «ренджровера». Двері перед нею розчинив чорношкірий чоловік у костюмі. Потім зачинив і сів за кермо. Кая прослизнула на задне сидіння першого ж таксі, секунду поміркувала й збагнула, що висловитися по-іншому було неможливо:

— Follow this car^[123].

У люстерку вона зауважила, що таксист здивовано повів бровою. Кая показала на авто попереду, таксист згідливо кивнув, але машина й далі стояла із заведеним двигуном.

— Double pay^[124], — мовила Кая.

Водій швидко кивнув, і автівка рушила.

Кая зателефонувала Харрі, але відповіді знову не почула.

Вони повзли головною вулицею, прямуючи на захід. Вулиці були заторені вантажівками, візками й легковими авто з валізами, прив'язаними до даху. Обабіч дороги йшли люди, тягнучи на голові величезні клунки з одягом та домашніми пожитками. Часом рух узагалі припинявся. Таксист,

безсумнівно, утямив, чого від нього вимагають, тож пильнував, щоб між їхнім авто та синім «ренджровером» була принаймні одна машина.

— Куди вони всі йдуть? — запитала Кая.

Таксист, посміхаючись, похитав головою, мовляв, не розуміє. Кая перепитала французькою — теж намарно. Врешті, вона просто тицьнула пальцем на вервечку людей, що сунули повз їхнє авто, й зробила запитальне обличчя.

— Re-fu-gee, — мовив водій. — Go away. Bad people coming.
[125]

Кая кивнула.

Вона відправила Харрі есемеску. Намагалася не піддаватися паніці.

Посеред Гоми головний шлях розходився надвоє. «Ренджровер» повернув ліворуч. Трохи далі він знову повернув ліворуч і покотився униз до озера. Вони опинились у геть іншій частині міста, де височіли великі вілли з високими парканами. Вілли в оточенні доглянутих садів, розлогі крони дерев забезпечували тінь і ховали від чужих очей.

— Old, — мовив водій. — The Belgium. Co-lo-nist.^[126]

У районі, де купчилися маєтки, автомобілів снувало небагато, тож Кая знаком показала водієві трохи відірватися від синього авто, хоч і сумнівалася, що Лене Галтунг завважить хвіст. Коли «ренджровер» зупинився за сотню метрів перед ними, Кая показала водієві зупинитися. Чоловік у сірій формі прочинив залізну браму, автівка заїхала у двір, і брама знову зачинилася.

Лене Галтунг відчувала, як шалено калатає у неї серце. Воно калатало так, відколи задзеленчав мобільний, і вона почула у слухавці його голос. Він сказав, що зараз у Африці. І що вона мусить приїхати до нього. Що він потребує її. Що лише вона

спроможна йому допомогти. Врятувати його чудовий проект, котрий тепер буде і її проектом. Тоді він матиме роботу. Чоловікам потрібна робота. Майбутнє. Безпечне життя у місці, де можна виховувати дітей.

Водій розчинив дверцята машини, й Лене Галтунг вийшла. Сонце було зовсім не таким пекучим, як вона боялася. Перед нею височіла прекрасна вілла. Давня, її зводили ґрунтовно, не поспішаючи. Цеглина до цеглини. За старі гроші. Так вони б і самі збудували. Коли вони з Тоні познайомились, він страшенно цікавився її родовим деревом. Галтунги були норвезьким дворянським родом, одним з небагатьох суто норвезьких, не іноземних, і Тоні безугавно це повторював. Можливо, саме через те вона вирішила поки що не казати йому, що сама вона має зовсім звичайне, скромне походження, не діамант, а сірий гранітний камінчик поміж таких самих у гірському завалі, парвеню.

Але тепер вони започаткують новий дворянський рід, їхні нащадки засяють на тлі завалу. І вони розбудуються на всю широчінь.

Водій зійшов на кам'яний ганок, і озброєний чоловік у камуфляжній формі розчинив перед ними двері. Вони зайшли у хол із розкішною кришталевою люстрою на стелі. Лене притиснула спітнілою рукою металеву валізку з грошима. Серце, здавалось, ось-ось вискочить з грудей. Чи гарна у неї зачіска? Чи помітно, що вона мало спала й багато часу пробула в дорозі? Хтось сховався широкими сходами з другого поверху. Ні, це була чорношкіра жінка, мабуть, якась служниця. Лене усміхнулася ввічливо, але не надто привітно. Жінка, блиснувши золотим зубом, у відповідь посміхнулася упевненою, мало не нахабною усмішкою й зникла в дверях у Лене за спиною.

Він там.

Він стояв біля перил на другому поверсі й спостерігав за ними вниз.

Високий, темноволосий, у шовковому халаті, у викоті якого білів виразний, широкий рубець на грудях. Потім він усміхнувся. Вона відчула, як прискорилось її дихання. Посмішка. Вона осяяла його обличчя, її серце та цей хол яскравіше за будь-яку кришталеву люстру.

Він зробив крок униз сходами.

Вона відставила валізку убік і кинулася йому назустріч. Він розкрив для неї свої обійми. Нарешті вона з ним. Вона відчувала його пахощі дужче, ніж будь-коли. Змішані з якимсь іншим, гострим та сильним запахом. Мабуть, це від халата, бо зараз вона зауважила, що рукава у цьому витонченому шовковому вбранні були для нього закороткі і воно було зовсім не нове. Тільки коли він спробував вивільнитися з її обіймів, дівчина збагнула, що вчепилася в нього щосили, й миттю відпустила його.

— Люба, ти плачеш? — засміявся він, провівши пальцем по її щоці.

— Невже? — засміялася вона, витерла очі, сподіваючись, що макіяж не потік.

— Маю для тебе сюрприз, — мовив він, беручи її за руку. — Ходімо.

— Але ж... — озирнулася вона, але металева валізка вже зникла.

Вони зійшли сходами, пройшли крізь якісь двері й опинилися у просторій світлій спальні. Довгі невагомні штори колихалися од вітру, що дмухав крізь двері на терасу.

— Ти спав? — спитала вона, кивнувши на незастелене ліжко під балдахіном.

— Ні, — усміхнувся він. — Сідай сюди. І заплющ очі.

— Але...

— Роби, що кажу, Лене.

Їй здалося, що голос у нього трохи роздратований, тож поквапилась підкоритися.

— Незабаром принесуть шампанське, й тоді я у тебе дещо спитаю. Але спочатку я хочу розповісти тобі одну історію. Готова?

— Так, — відповіла вона. Вона знала. Вона знала, що ось нарешті й настала та мить, на яку вона так довго чекала. І яку пам'ятатиме все життя.

— Історія, яку я розповім, про мене. Річ у тім, що, гадаю, перш ніж відповісти на моє питання, ти маєш дещо про мене дізнатись.

— Добре, — мовила вона. Їй здалося, що бульбашки шампанського вже ринули по її венах, тож їй довелося перебороти себе, щоб не засміятися.

— Я казав тобі, що ріс із дідом і що мої батьки померли. Але я не розповідав, що прожив з ними до п'ятнадцяти років.

— Я знала! — бовкнула вона і широко розплющила очі.

Тоні повів бровою.

«Яка витончена форма, ох, яка ж неймовірно красива брова», — подумала вона.

— Я завжди знала, що ти приховуєш якусь таємницю, Тоні, — засміялася вона. — Але я теж маю таємницю. Я хочу, щоб ми все одне про одного знали, геть усе!

Тоні криво посміхнувся:

— Дай мені продовжити й не перебивай, любя Лене. Моя мати була глибоко віруючою. Вона зустріла мого майбутнього батька у молитовному домі. Його щойно випустили з в'язниці, де він сидів за убивство через ревності. У в'язниці він пізнав Ісуса. Для матері це була ніби біблійна притча: розкаяний грішник, якому вона могла б допомогти віднайти спокій та

вічне життя, водночас спокутувавши власні гріхи. Саме так вона пояснювала мені, чому взяла шлюб з тією паскудою.

— Що?..

— Цить! Мій батько покутував скоєне убивство, вважаючи гріхом усе, що не прославляло Господа. Мені не дозволяли робити нічого такого, що робила решта дітей. Якщо я суперечив йому, мене шмагали ременем. Він мав звичку провокувати мене, твердив, що Сонце обертається навколо Землі й що так сказано у Біблії. А якщо я сперечався, він мене лупцював. Якось, — мені було дванадцять років, — я зайшов у нужник у дворі разом із матір'ю. Так у нас повелося. Коли ми вийшли, він ударив мене гострою лопатою, бо вважав це за гріх, вважав мене вже занадто дорослим, щоб ходити у вбиральню разом із матір'ю. Він лишив цей карб на мені на все життя.

Лене ковтнула слину, а Тоні, піднявши понівечений артритом середній палець, провів ним по рубцю на грудях. Лене тільки зараз зауважила, що середнього пальця у нього немає.

— Тоні, а що трап...

— Цить! Коли батько відлупцював мене востаннє, мені було п'ятнадцять. Він лупцював мене безперервно протягом двадцяти трьох хвилин. Тисячу триста дев'яносто дві секунди. Я лічив. Він шмагав і шмагав мене, методично, немов машина. Бив і бив, лютуючи чимраз дужче, бо я не плакав. Зупинився, тільки коли знесилилась рука. Триста сорок вісім ударів. Тієї ночі я дочекався, поки він даватиме хропака, прослизнув у батьківську кімнату й крапнув йому в око кислотою. Він кричав і кричав, поки я, тримаючи його, сичав йому на вухо, що коли він ще хоч раз мене скривдить, я його уб'ю. І я відчув, як він укляк в моїх руках. Тієї миті я збагнув, що тепер він знає, що я став сильнішим за нього. Знає, що у мені це теж є.

— Що є, Тоні?

— Він. Убивця.

Серце Лене зупинилось. Це неправда! Неможливо, щоб це була правда! Він же тоді казав їй, що то не він убивав, що поліція помилилася.

— Після того дня ми вистежували один одного, як звірі. І мати знала, що або він, або я. Яюсь вона прийшла до мене й розповіла, що батько був у Єйлу й придбав нові набої для гвинтівки. Що я маю тікати й що вона про все домовилася з дідусем. Дід був удівцем і мешкав біля Люсерена. Він знав, що має сховати мене, бо батько приїде за мною. Тож я поїхав. А мати влаштувала так, щоб усі вважали, що я загинув під лавиною. Батько уникав людей, зв'язуючись із зовнішнім світом через матір. Він гадав, що мати оголосила мене у розшук, але насправді вона розповіла про свій вчинок лише одній людині. Вони з помічником ленсмана Роєм Стіллі... дуже добре знали одне з одного. Стіллі стало розуму втямити, що поліція не спромоглася б захистити мене від батька й навпаки, тому він і допоміг мені замести сліди. Мені було добре з дідом. До тієї днини, коли повідомили, що мама зникла у горах.

Лене простягла руку:

— Бідолашний, бідолашний Тоні...

— Кому я сказав: заплющ очі!

Вона сіпнулася, ніби її вдарили, й знову заплющила очі.

— Дід сказав, що мені не можна їхати на поминки. Бо ніхто не повинен знати, що я вижив. Повернувшись, він переповів мені поминальну промову пастора. Три рядки. Три рядки про найгарнішу й найсильнішу жінку на світі. Останніми словами були: «Карен легко крокувала по землі». А решта — лише про Ісуса і покуту. Три рядки та покута за гріхи, яких вона ніколи не скоювала. — Тепер Лене розчула, як тяжко дихає Тоні. — «Легко крокувала»! Триклятий пастор просто з кафедри у церкві сказав, що вона не лишила по собі слідів. Зникла так само легко, як і жила. І перейшов до наступного уривка з Біблії. Дідусь розповів

усе, як є, і знаєш що? Це був найважливіший день у моєму житті. Розумієш?

— Е-е-е... Ні, Тоні...

— Я знав, що він теж там був, ця наволоч, її убивця. Тож я заприсягнувся, що помщуся. Я йому покажу. Я їм усім покажу. Саме того дня я вирішив, що нізащо не скінчу так, як він. Чи вона. У трьох рядках. А покута не потрібна ані мені, ані тому паскуді, бо ми все одно обоє горітимемо у пеклі. І краще вже пектися у пеклі, ніж ділити рай з таким Богом. — Він заговорив тихіше: — Ніхто, ніхто не стане на моєму шляху. Тепер розумієш?

— Так, — посміхнулася Лене. — Ти на це заслужив, Тоні. На все заслужив. Адже ти так важко працював!

— Мені втішливо, що ти так чудово мене розумієш, люба. Бо це ще не все. Готова?

— Так, — відповіла Лене й склала руки. І вона теж нехай знає, ота, що лишилась там, удома, й заздрить, самотня й озлоблена, котра не давала рідній дочці спізнати кохання.

— Усе було у моїх руках, — мовив Тоні, й Лене відчула його руку на своєму коліні. — Ти, гроші твого батька, мій проект. Я гадав, що нічого не стане мені на заваді. Допоки не відпорав ту хттиву сучку в Ховасхютті. Я навіть імені її не міг пригадати, поки вона не надіслала мені листа, у якому писала, що завагітніла, й просила грошей. Вона стала на моєму шляху, Лене. Я все ретельно спланував. Застелив усю машину поліетиленом. Прихопив порожню листівку з Конго, що завалюлася вдома, примусив її написати кілька рядків, що пояснювали її зникнення. А потім встромив їй ножа у горлянку. Звук крові, що капала на поліетилен, Лене... це щось неповторне...

Розділ 85. Едвард Мунк

Здалось, ніби череп Лене пробили крижаною бурулькою. Утім, вона змусила себе розплющити очі:

— Ти... ти... убив її? Жінку, з якою переспав... у горах?

— Я маю лібідо, сильніше за твоє, Лене. Оскільки ти відмовляєшся вчиняти так, як я прошу, доводиться використовувати інших.

— Але ж ти... ти хотів, щоб я... — Сльози душили їй горло, вона не могла говорити. — Це ж неприродно!

Тоні гикнув:

— А от вона зовсім не була проти, Лене. Та й Джуліана теж. Хоч їй я добре заплатив.

— Джуліана? Ти про що, Тоні? Тоні? — Лене, наче сліпа, мацала руками перед собою.

— Німецька шльондра з Лейпцига. Я з нею регулярно зустрічався. За гроші вона робить все, що хочеш. Робила.

Лене відчувала, як по її щоках течуть сльози. Голос у нього був таким спокійним. Здавалося, ніби це все — марення.

— Скажи... що це все неправда, Тоні! Будь ласка, припини...

— Цить. Я отримав наступного листа. А в ньому — світлина. Уявляєш, як я почувався, побачивши на знімку Аделе з ножом у горлянці у моїй машині? Листа підписала Боргні Стем-Мюре. Вона вимагала грошей, погрожуючи заявити на мене у поліцію, звинувачуючи у вбивстві Аделе Ветлесен. Я зрозумів, що її потрібно прибрати. Але у разі, якщо поліція пов'яже мене з Боргні та спробою шантажу, мені було потрібне алібі. Загалом, я планував відправити листівку Аделе під час наступного перебування в Африці, але раптом мені спало на думку дещо ліпше. Я зв'язався з Джуліаною й відправив її у Гому. Вона полетіла туди під іменем Аделе, послала листівку з Кігалі,

заскочила до ван Боорста й придбала у нього яблуко, яким я збирався почастувати Боргні. Після повернення Джуліани ми зустрілися у Лейпцигу. Я дозволив їй скуштувати яблучко першою. — Тоні гикнув. — Сіромаха гадала, що то моя нова сексуальна витівка.

— І ти... ти її теж убив?

— Так. І згодом Боргні. Я поїхав слідом за нею. Вона саме розчиняла браму біля власної оселі, коли я підкрався до неї з ножем. І повів її у підвал, де заздалегідь усе приготував. Висячий замок. Яблуко. Встромивши їй у шию шприц з кетаноміном, я поїхав у Шейєн на зустріч з інвесторами, щоб вони засвідчили моє алібі. Я знав, що поки смакуватиму біле вино, Боргні виконає замість мене всю роботу. Адже, врешті, вони завжди смикають за мотузку. Потім повернувся, спустився у підвал, прибрав висячий замок, на який замикав Боргні, вийняв у неї з рота яблуко, а потім подався додому. До тебе. І ми з тобою кохалися. Ти ще вдала, що скінчила. Пригадуєш?

Лене похитала головою, неспроможна вимовити ані слова.

— Заплющ очі, я сказав...

Вона відчула, як він провів пальцями по її чолі, опускаючи їй повіки, ніби служитель у поховальному бюро. Почула, як він заговорив співучим голосом, ніби говорячи сам до себе:

— Йому подобалося мене бити. Тепер я розумію його. Це відчуття влади, яке сповнює, коли завдаєш болю, спостерігаючи, як інша людина підкоряється, як воля твоя здійснюється на землі так, як і на небесах.

Лене впізнала цей запах, від нього пахло сексом. І іншою жінкою. А потім знову почувся його голос, цього разу просто біля її вуха:

— Поки я вбивав їх, раптово щось почало коїтися. Ніби їхня кров пролилася на зерня, живлячи його, зерня, яке завжди було в мені. Нарешті я збагнув, що бачив тоді у батьковому погляді. Й

упізнав. Так само, як він упізнавав у мені себе, я впізнавав його, дивлячись у дзеркало. Мені смакувала влада. Й чуже безсилля. Мені подобалась гра, ризик, урвища й вершини одночасно. Коли стоїш на верхівці гори, головою у хмарах, щоб це дійсно мало сенс, конче необхідно відчувати, як під твоїми ногами шипить пекельне полум'я. Мій батько це усвідомлював. От тепер і я усвідомлюю.

Червоні плями затанцювали у Лене під заплющеними повіками.

— Я навіть не усвідомлював, як сильно його ненавиджу. Але якось, через кілька років після втечі до діда, я стояв з дівчиною на узліссі, неподалік танцювального клубу. Раптом на мене напав хлопець. Я бачив, як у його очах палахкотіла ненависть. І зненацька я побачив перед собою батька, який іде на нас із мамою з лопатою на плечі. Я відтяв тому хлопчу язика. Мене схопили й засудили. Так я зрозумів, що робить з тобою в'язниця. І чому батько й слова не сказав про те, як мотав свій строк. Хоч мені й дали небагато. Утім, я все одно мало не з'їхав з глузду. Саме там я збагнув, що мушу зробити. Я мусив запроторити його за ґрати за убивство мами. Не вбивати, а замурувати у в'язниці, поховавши живцем. Але для цього я мав знайти докази — материні останки. Щоб їх віднайти, я збудував у горах хатинку, якнайдалі від людей. Аби ненароком не наскочити на когось, хто зміг би впізнати хлопчика, що загинув п'ятнадцятирічним. Щороку я кілометр за кілометром обшукував плоскогір'я. Щойно сходив сніг, я брався до діла, шукав здебільшого ночами, коли у горах безлюдно, обнишпорив обвали та місця, де трапилися зсуви. Часом ночував у туристичних хатинках, адже туди навідувались лише випадкові туристи. Але хтось з місцевих мене примітив, і почали ширитися чутки про привид сина Утму.

Тоні душив сміх. Лене розплющила очі, але Тоні не зауважив, бо саме пильно роздивлявся мундштук, котрий добув з кишені халата. Вона знову квапливо заплющилась.

— Після вбивства Боргні прийшов лист, який було підписано іменем Шарлотти. У ньому зазначалося, що попереднього листа теж писала вона. Я збагнув, що зі мною граються. Хтозна, може, цей лист був блефом, адже послати його міг будь-хто з тих, хто ночував тієї ночі у хатинці. Я поїхав у гори, щоб перевірити у книзі відвідувачів, але сторінку вирвали. Тоді я вбив Шарлотту. І чекав на черговий лист. Він надійшов. І я вбив Маріт. А потім — Еліаса. Затим прочитав у газеті, що всіх, хто ночував тієї ночі у Ховасхютті, просять повідомити про себе у поліцію. Певна річ, там не знали, що я був тієї ночі у хатинці, але я сподівався випитати у поліцейських, хто там був окрім мене. І хто йде моїми слідами. І кого я мушу вбити. Тож я звернувся до того, хто, як я гадав, знає найбільше. До цього нишпорки — Харрі Холє. Спробував розпитати його про решту відвідувачів. Марно. Натомість об'явився Мікаель Бельман з Крипосу й заарештував мене. Він розповів, що хтось телефонував Еліасу Скугу з мого домашнього телефону. І раптом мене осяйнуло. Йдеться не про гроші, а про те, що хтось намагається мене підставити. І запроторити за ґрати. Але хто здатен холоднокровно спостерігати за тим, як убивають людей, і все одно продовжувати цей... хрестовий похід проти мене? Хто аж так здатен мене ненавидіти? І раптом прийшов останній лист. Цього разу він не підписався, повідомивши лише, що був тієї ночі у хатинці, невидимий, мов привид. І що ми аж надто добре знайомі. От тоді я й збагнув. Він таки знайшов мене. Батько.

Тоні передихнув.

— Він замірився вчинити зі мною так, як я сподівався вчинити з ним. Поховати живцем, ув'язнити пожиттєво. Але як же він дізнався? Мабуть, часом стежив за Ховасхюттою й почув

чутки про те, що там скоїлось. Можливо, він знав, що я вижив, тож певний час стежив за мною здалеку. Адже після наших з тобою заручин у світських новинах почали друкувати мої фото, а такі видання навіть мій батько часом почитував. Але у такому разі він би потребував спільника, адже не міг же він особисто вдертися у моє помешкання чи зняти на фото Аделе з ножом у горлянці. Я з'ясував, що ця мерзенна гадюка більше не мешкає на фермі. Але він гадки не мав, як добре я вивчив ті місця, шукаючи тіло матері. Краще, ніж він. Я знайшов його у «Пащі», у туристичній хатинці. І зрадів, мов дитина. Але на мене чекало розчарування.

Шелестіння шовкової тканини.

— Мордуючи його, я не отримав насолоди, на яку сподівався. Ця сліпа колода мене навіть не упізнала. Хоч найстрашніше не в тім. Я ж бо прагнув, щоб він побачив, що я перетворився на того, ким він стати так і не зміг. Побачив мій успіх. Хотів принизити його. А він бачив у мені лише своє відображення. Убивцю. — Він зітхнув. — І поволі я збагнув, що не мав він ніякого спільника. А самотужки він би не впорався, бо надто вже був жалюгідний, боязливий, переляканий. Спричинивши лавину, я ледве не запанікував. Бо тепер знав напевне — це виробляв хтось інший. Незримий мисливець, що причаївся у темряві, дихаючи у такт зі мною. Мені треба було сховатися. Втекти із країни. Туди, де мене ніхто не знайде. І ось тепер я тут, люба моя. На краю джунглів завбільшки із Західну Європу.

Лене здригнулася.

— Навіщо усе це, Тоні? Нащо ти мені... все це розказуєш?

Вона відчула його руку на своїй щоці.

— Бо ти на це заслуговуєш, люба. Твоє прізвище Галтунг, і коли ти помреш, тебе вшанують довгою надгробною промовою. Тому я гадаю, що буде правильно, якщо ти дізнаєшся про мене все, перш ніж відповіси.

— Відповіси?

— Відповіси на питання, чи ти згодна одружитися зі мною.

У неї голова пішла обертом.

— Чи згодна я...

— Розплющ очі, Лене.

— Але я...

— Розплющ очі, кажу.

Вона поспіхом підкорилася.

— Це тобі, — мовив він.

Лене Галтунг хапала ротом повітря.

— Вона золота, — додав Тоні. Сонячні промені м'яко відбивалися у кружальці жовто-коричневого металу, що лежало на аркуші паперу перед ними. — Я волію, щоб ти її надягла.

— Надягла?

— Звісно. Щойно підпишешся під нашою шлюбною угодою.

Лене закліпала очима. Вона прагнула прокинутися, щоб це жахіття якнайскоріше розвіялося. Понівечена рука потяглася через стіл і накрила її руку. Вона опустила очі, глянула на страховисько у бордовому шовковому халаті.

— Знаю, що у тебе в голові, — мовив він. — Грошей, які ти привезла, ненадовго вистачить, але шлюб забезпечує мені певні права по твоїй смерті. Ти міркуєш, чи не замірився я тебе вбити? Адже так?

— А ти замірився?

Тоні тихо розсміявся, стискаючи її руку.

— А ти що, завадиш мені, Лене?

Вона замотала головою. Вона лише прагнула, щоб хтось потребував її. Він. Немов у маренні, вона схопила ручку, котру він їй підсунув. Піднесла до аркуша. Сльози крапнули на підпис, чорнило розпливлося. Він підсунув папірець до себе.

— Пречудово, — мовив він, дмухнувши на папірець, кивнув на журнальний столик. — Ну ж бо, прийми мій дарунок.

— Що ти маєш на увазі, Тоні? Це ж не каблучка!

— Я про те, що треба, аби ти роззявила рота, Лене.

Харрі закліпав очима. Зі стелі звисала поодиноким лампочка. Він лежав на ліжку горічерева. Голий. Той самий сон, от тільки цього разу він не спав. Над головою у стіні стирчав цвях, а на цвяхові — прохромлена голова Едварда Мунка. Норвезька купюра. Він якомога ширше роззявив рота, здавалось, що зламана щелепа ось-ось лусне, але все одно тиск не слабшав, голова страшенно розколювалась від болю. Він не спав. Кетаномін уже не діяв, але за такого болю годі заснути. Як довго він тут лежить? І скільки часу спливе, перш ніж він знепритомніє від болю? Харрі обережно повернув головою й роззирнувся. Він досі був в оселі ван Боорста, геть сам. Він не був зв'язаний, мав змогу встати, якщо захоче.

Він провів поглядом за дротом, прив'язаним до ручки вхідних дверей: він перетинав кімнату аж до стіни позад нього. Він обережно повернув голову в інший бік. Дріт проходив через U-подібну скобу в стіні, а звідти тягнувся до його рота. Леопольдове яблуко було прив'язане намертво. Двері розчинялися у такий спосіб, що перший, хто їх сіпне, випустить голки, які зсередини прошиють Харрі голову. Трапиться те ж саме, якщо він борсатиметься.

Харрі просунув пальці у куточки рота. Намацав шпичаки. Спробував натиснути на один з них знизу — марно. Відчув, як душить кашель, і коли не міг дихати, в очах йому потемніло. Він збагнув, що через шпичаки набрякла гортань, отже, незабаром він, можливо, задихнеться. Дріт, який прив'язали до ручки на дверях. Відтятий палець. Випадковість чи Тоні знається зі Сніговиком? І замірився його перевершити?

Харрі копнув стіну і загорлав, напружуючи голосові зв'язки, але металева куляка заглушувала крик. Він знемігся. Прихилився до стіни, силкуючись нехтувати біль, стиснув зуби.

Десь він читав, що людина спроможна кусатися аж ніяк не гірше за білу акулу. Але все одно він спромігся лише трішечки зрушити шпичаки всередину, а потім вони знову примусили його роззявити рота. Вони ніби пульсують, ніби живе залізне серце б'ється у нього в роті. Він помацав мотузку, що стирчала з рота. Всі інстинкти наказували йому смикнути за мотузку й витягти нарешті кулю. Але він на власні очі бачив, що трапиться, він бачив світлини з місця злочину. Але якби він не бачив...

І цієї ж таки миті Харрі збагнув. Збагнув не лише те, як помиратиме сам, але й як померли решта. І який у тому був сенс. Нісенітниця, але йому стало смішно. Все так по-диявольському просто. Так по-диявольському просто, що лише диявол здатен таке вигадати.

Алібі Тоні Лейке. Не було у нього ніякого спільника. Хоч, точніше, його спільницями стали самі жертви. Коли Боргні та Шарлотта прийшли на самоті до тям після того, як їм впорснули наркотик, вони й гадки не мали, що в них у роті. Боргні зачинили у підвалі. Шарлотта лежала на вулиці, але від її рота дріт протягли до багажника розбитого авто, тож як вона не шкреблася й не билася об кришку багажника, він так і не відчинився. Ніхто з них не мав змоги вилізти звідти, де їх закрили, тож коли біль ставав нестерпним, вони вчиняли цілком передбачувано. Смикали за мотузку. А якби вони знали, що трапиться? Чи ущух би біль перед надією, сподіванням на те, що, смикнувши за мотузку, вони втягнуть шпичаки назад у цю незбагненну кульку? І поки дівчата повільно, але неминуче піддавалися сумніву й, врешті-решт, вчиняли неминуче, Тоні Лейке був далеко — вечеряв з інвесторами чи, може, навіть читав доповідь, цілком певний, що жертви довершать його справу. Забезпечивши йому непохитне алібі на час убивства. Строго кажучи, він їх навіть не вбивав.

Харрі замотав головою, сподіваючись визначити радіус, у межах якого сталевий дріт не натягувався.

Він має щось вдіяти. Хоч що-небудь. Харрі застогнав, йому видалось, що дріт натягнувся, тож він затамував подих і прикипів поглядом до дверей. Чекав, що вони ось-ось розчиняться, і...

Нічого не трапилось.

Він силкувався згадати, як ван Боорст показував йому яблуко, як далеко вистромлялися шпичаки, коли не було спротиву. Якби ж він міг роззявити рота ширше, якби ж лише щелепи...

Харрі заплющив очі. Він був уражений, якою звичайною й очевидною йому видалась ідея, що спала йому на гадку, й те, що він геть їй не заперечував. Навпаки, відчув полегшення. Полегшення, бо він мусив завдати собі навіть більшого болю, а якщо знадобиться, позбавити себе життя, намагаючись вижити. Це було логічно, просто непроглядну порожнечу сумнівів витіснила ясна, світла, безумна думка. Харрі, перевернувшись на живіт, наблизив голову до U-подібної скоби у стіні так, щоб натяг дроту трохи послабився. Потім обережно підвівся навколішки. Помацав щелепу. Знайшов місце. Місце, у якому зійшлося все: біль, щелепна кістка, сплутаний вузол нервів та м'язів, котрі ледве утримували щелепи укупі після гонконзького випадку. Він не спроможеться завдати собі достатньо сильного удару, отже, доведеться цілком сподіватися на вагу власного тіла. Харрі помацав гвіздок пальцем. Він випирав зі стіни сантиметрів на чотири. Звичайнісінький цвях з великою, широкою шляпкою. Якщо стане сили тяжіння, він знищить усе на своєму шляху. Харрі прицілився, упнувся щелепою у шляпку гвіздка, трохи підвівся, щоб розрахувати кут падіння. Прикинути на око, як глибоко треба ввігнати цвях. Шия, нерви, параліч. Вирахував. Не те щоб Харрі діяв холоднокрівно й

спокійно. Але все одно вирахував. Живосилом себе примусив. Шляпка у гвіздка була не така рівненька, як рисочка на літері «Т», а трохи під нахилом, тому не було ніяких гарантій, що коли він її витягатиме, вона не вирве все, за що зачепиться. Насамкінець він спробував поміркувати, чи все завбачив. І збагнув, що підсвідомо зволікає.

Харрі глибоко вдихнув.

Тіло відмовлялося слухатися, пручалося, противилося. Не хотіло, щоб голова падала на цвях.

— Ідіот! — намагався крикнути Харрі, але натомість почулося лише якесь хрипіння. Він відчув, як щогою котиться тепла сльоза.

«Досить скиглити, — подумав він. — Зараз час трішки померти».

І він дозволив голові впасти.

Цвях прийняв його, глибоко зітхнувши.

Кая обмацувала все, шукаючи мобільний. «Карпентери»^[127] щойно одногосно прокричали «Stop!», а Карен Карпентер відповіла: «Oh, yeah wait a minute^[128]». Мелодія есемески.

На місто вже раптово й безжалісно спала пільма. Кая відіслала Харрі три повідомлення. Розповіла, що трапилось, і про те, що поставила авто скраю вулиці, де стоїть вілла, на яку заїхала Лене Галтунг, тож тепер вона чекає подальших настанов, і щоб він хоч якось виявив ознаки життя.

Молодець! А тепер приїзди й забери мене на вулиці на південь від церкви. Знайдеш легко, тут це єдина цегляна будівля. Заходь просто всередину, двері не зачинено. Харрі.

Вона надиктувала адресу водієві, той, кивнувши, позіхнув і завів двигуна.

Їдучи освітленими вулицями, Кая встигла наклацати: «Вже їду». Вулкан освітлював вечірнє небо, ніби заграва,

затмарюючи зірки й забарвлюючи все навколо ледве помітним криваво-червоним мерехтінням.

За чверть години вони виїхали на темну вулицю, яка скидалася на вирву від бомби. Перед крамницею висіли парафінові лампи, світло чи то знову виключили, чи то в цьому районі його взагалі не було.

Водій, пригальмувавши, показав на будівлю. Помешкання ван Боорста. Справді, то виявився геть невеличкий цегляний будиночок. Кая роззирнулася. Далі вулицею зауважила два «ренджровери». Повз неї, гуркочучи, промайнуло два мопеди, блимаючи фарами. З-за якихось дверей лунало важке африканське диско. То там, то тут Кая зауважувала вогники від цигарок та білки очей.

— Wait here^[129], — мовила Кая, прибрала волосся під кашкета і, знехтувавши застереженнями водія, відчинила дверцята й вислизнула на вулицю.

Попростувала до будівлі. Кая не плекала марних надій щодо того, на що може сподіватися самотня біла жінка у такому місті, як Гома, коли спадає темрява, але саме у цю мить темрява була їй за найкращого друга.

Дівчина роздивилася двері, обкладені обабіч блоками з застиглої лави, й відчула, що треба поквапитись: ось-ось щось станеться, і їй треба встигнути раніше. Вона мало не спіткнулася, але встояла. Звела подих. Нарешті вона на місці. Поклала руку на ручку дверей. Хоча щойно сіло сонце і надворі похолоднішало, піт заливав їй спину та груди. Кая примусила себе натиснути ручку. Прислухалась. Усередині було навдивовижу тихо. Так само тихо, як тоді...

До горла підступав плач, важкий, як бетонна маса.

— Не можна, — прошепотіла вона сама до себе. — Не зараз.

Вона заплющила очі. Зосередилась на диханні. Прогнала всі думки з голови. Вона упорається. Думки снували навсібіч. Delete, delete. Геть, геть... Отак. Лишилася оденька дріб'язкова думка, а потім можна відчиняти двері.

Харрі прийшов до тями, бо у нього смикався кутик рота. Розплющився. Вже стемніло. Вочевидь, він знепритомнів. Він зауважив, як натягнута мотузка, що прив'язана до кульки, яка досі була у нього в роті. Серце шалено закалатало, затіпалося, майже вискакувало з грудей. Він щільно притулився ротом до скоби, чудово розуміючи, що це навряд чи зарадить, якщо хтось відчинить двері.

На стіні над головою з'явилася смужка світла. Кров закипіла у жилах. Він засунув пальці до рота й, поклавши їх на нижню щелепу, натиснув на неї. На мить від скаженого болю потемніло в очах, але він відчув, що щелепи розійшлися. Спрацювало! Тож, продовжуючи однією рукою натискати на щелепи, іншою він спробував витягнути кульку.

За дверима почулися якісь звуки. Чорт, до дідька! Добути кульку з рота ніяк не виходило. Харрі натискав на щелепу, опускаючи її чимраз нижче та нижче. Оглушливий хрускіт зламаної кістки, м'язів, що рвуться, лунав ніби просто з вух. Може, він спроможеться відтягнути щелепу так, щоб кулька вийшла збоку, але заважала щока. Він помітив, що ручка на дверях сіпнулася. Часу бракує. Зовсім обмаль. Час вичерпано.

Остання дріб'язкова думка. Повідомлення. «Молодець». Харрі ніколи так її не хвалив. Кая розплющила очі. Що він казав їй, сидючи разом з нею на терасі, коли вони згадували назву книги Фанте? Ага, що він ніколи не посилає повідомлень. Бо не хоче втрачати душу, воліє не залишати слідів, коли зникне. Він не прислав їй жодного повідомлення. Він міг зателефонувати. Щось не те... І це промовляв не розум, який завжди вигадував

виправдання, аби лишень не відчиняти двері, а чуття. Це пастка.

Кая обережно відпустила ручку дверей. Відчула теплий подув у потилицю. Немов хтось ззаду дихав. Вона відкинула «немов» і озирнулася.

Їх було двоє. Обличчя зливалися з темрявою.

— Looking for someone, lady?^[130]

Її вразило відчуття дежав'ю швидше, ніж вона відповіла:

— Wrong door, that's all^[131].

Тієї ж миті вона почула гуркіт двигуна, що заводився, озирнулася й побачила задні вогні свого таксі, яке, хитаючись, віддалялося дорогою.

— Don't worry, lady, — мовив голос. — We paid him^[132].

Вона озирнулася. На неї був націлений пістолет.

— Let's go^[133].

Кая швидко прикинула варіанти. Не було жодного.

Вона пішла до «ренджроверів», випереджаючи чоловіків. Задні дверцята розчинилися настіж. Вона сіла в авто. Гостро пахло лосьйоном після гоління та новою шкіряною оббивкою. Двері за нею зачинилися.

Він посміхнувся. Зуби були білі й великі, голос м'який і веселий:

— Привіт, Кає!

Тоні Лейке був зодягнений у жовто-сірий камуфляжний костюм. У руках тримав червоний мобільний. Телефон Харрі.

— Тобі ж веліли увійти. Що ж тебе зупинило?

Вона знизала плечима.

— Дивовижно, — зауважив він, схиливши голову набік.

— Що дивовижно?

— Ти ніби зовсім не налякана.

— А чому я маю лякатися?

— Бо скоро помреш. Чи ти не допетрала?

Кая відчула, як перехопило подих. Ніби половина мозку кричала, що це пусті погрози, адже вона з поліції, й він, звичайно, не наважиться, а інша кричала, що перед нею ж Тоні Лейке, який чудово уявляв ситуацію. Що вони з Харрі — двоє ідіотів-камікадзе бозна-де від домівки, без повноважень, без підтримки. Без єдиної надії.

Тоні натиснув на кнопку, й бічне скло поповзло униз.

— Go finish him and bring him up there^[134], — наказав він тим двом і знову підняв скло.

— Гадаю, кумедно б вийшло, якби ти відчинила двері, — усміхнувся Лейке. — Певно, Харрі заслужив на романтичну смерть. Але за цих обставин треба зосередитись на ліричному прощанні. — Він нахилився, поглянув на небо. — Яке гарне червоне сяйво, правда? — І тепер вона бачила. Чула. І той її голос, який сказав правду, підтвердив це. Що вона дійсно помре.

Розділ 86. Калібр

Кінзонзі показав на кам'яний будинок ван Боорста й наказав Удрі підігнати «ренджровер» близько до дверей. Він побачив світло за шторами й згадав, що містер Тоні не захотів вимикати його, коли вони йшли геть. Щоб той білий знав, що на нього чекає. Кінзонзі вийшов і тепер чекав, поки Удрі вийме ключ запалювання і приєднається до нього. Наказ цілком зрозумілий: убити й привезти. У нього не виринали жодних почуттів. Ані страху, ні радості, ні найменшого занепокоєння. Робота є робота.

Кінзонзі мав дев'ятнадцять років. Воював з одинадцяти. Відколи вояки PDLA, People's Democratic Liberation Army^[135], напали на його селище. Вони розтрощили братові голову прикладом «калашникова» й згвалтували двох його сестер, примусивши батька на це дивитися. Потім командир сказав, що коли батько не злягатиметься тут-таки з молодшою сестрою просто на їхніх очах, вони вб'ють Кінзонзі та старшу сестру. Але командир не договорив, бо батько кинувся на їхнє мачете. Пролунав регіт.

Коли вони йшли геть, Кінзонзі вперше за кілька місяців наївся вдосталь. А ще командир дав йому кашкета і сказав, що віднині то його форма. За два місяці він уже мав власний «калашников», тоді ж таки вперше уколошкав жінку у селищі, яка відмовилася віддавати PDLA вовняні ковдри. Йому виповнилося дванадцять, коли він стояв у черзі солдат, які гвалтували дівчину неподалік місця, де завербували його самого. Коли підійшла його черга, йому раптом спало на думку, що це, можливо, його сестра, адже вік збігався. Але, подивившись на неї, він збагнув, що вже позабував їхні

обличчя. Матері, батька, братів та сестер. Вони стерлися, зникли з пам'яті.

І коли через два місяці він із двома товаришами відрубав командирові руки, залишивши його стікати кров'ю, то зробив це не через помсту чи ненависть, а через те, що CFF, Congo Freedom Front^[136], пообіцяв більше грошей. П'ять років він жив на здобич, яку діставали під час рейдів ФВК у джунглі Північної Ківу, але вони мали стерегтися інших партизанів, а селища, на які вони нападали, вже розграбовували до них, тож їм заледве вистачало себе прогородувати. Певний час ФВК проводив переговори з урядовими військами щодо роззброєння, натомість обіцяли амністію та роботу. Але коли повели мову про зарплатню, переговори провалилися.

Від голоду і відчаю вояки ФВК напали на одну з копалень компанії, яка видобувала колтан. Вони напали, хоча знали, що такі компанії мають кращих солдат, які краще озброєні, ніж вони. Кінзонзі не сподівався ані на тривале життя, ані на спокійне. Тому він і оком не кліпнув, коли, опритомнівши, побачив перед собою дуло гвинтівки, яке націлив на нього білий чоловік, котрий заговорив до нього незнайомою мовою. Кінзонзі лише кивнув, показуючи, що прагне, аби все якнайшвидше закінчилось. За два місяці рани позатягувались, і він мав нового роботодавця — видобувну компанію.

Білим чоловіком виявився містер Тоні. Містер Тоні добре платив, але безжально карав тих, хто не виказував йому цілковитої відданості. Так, він розмовляв з ними і був найліпшим командувачем з тих, з котрими Кінзонзі колись знався. Одначе Кінзонзі без найменших вагань застрелив би його, якби у цьому була вигода. Але вигоди йому не було.

— Поквапся! — мовив Кінзонзі до Удрі, заряджаючи пістолета. Він гадав, що смерть від металевої кульки, котра

випустить шпичаки у роті білого поліцейського, щойно вони розчинять двері, настане не відразу, тому збирався пристрелити його просто на місці, тоді б вони враз рушили до Ньїрагонго, де на нього вже чекають містер Тоні та його дами.

Чоловік, що сидів перед крамницею поруч і курих цигарку, підвівся, щось люто пробубонів і зник у пітьмі.

Кінзонзі опустил очі на дверну ручку. Вперше він приходив у цей будинок, коли забирали ван Боорста. Тоді ж таки він побачив і легендарну Альму. На той час ван Боорст процвиндрив усі свої гроші на «Сінгапур Слінг», охоронців та Альму, яка була зовсім недешевою шльондрою. У відчаї він зробив найгіршу в житті помилку: почав шантажувати містера Тоні, погрожуючи, що розповість поліції все, що знає. Бельгієць радше був покірний, аніж здивований, коли вони прийшли до нього, й квапливо випив те, чим його почастили. Вони посікли його тіло на шматки, а потім згодували їх навдивовижу вгодованим свиням біля табору біженців. Альмою заволодів містер Тоні. Із її стегнами, золотим зубом, млосним сластолюбним поглядом, який міг би стати ще одним приводом увігнати містеру Тоні кулю в лоб, якби шкурка вичинки вартувала.

Кінзонзі натис на ручку. Смикнув двері. Вони прочинились лише наполовину, заважав тонкий сталевий дріт ізсередини. У мить, коли дріт натягнувся, пролунало голосне й виразне клацання, схоже на те, коли встромляєш багнет у металеві піхви. Двері зі скрипом почали причинятися.

Кінзонзі увійшов, потягнув за собою Удрі й зачинив двері. У ніс ударив гіркий сморід блювотиння.

— Засвіти ліхтар.

Удрі послухався.

Кінзонзі дивився у віддалений куток кімнати. На цвяхові над ліжком стирчала купюра, просякнута кров'ю. Стіна теж була в

крові. На ліжку у калюжі блювотиння лежала скривавлена металева кулька з довгими шпичачками, що стирчали навсібіч, немов сонячні промені. Але ніякого білого поліцейського там не було.

Двері. Кінзонзі миттю озирнувся, тримаючи зброю напоготові. Нікого. Він став навколішки й глянув під ліжку. Нікого. Удрі розчинив дверцята єдиної у кімнатчині шафи. Порожньо.

— Він утік, — мовив Удрі.

Кінзонзі стояв біля ліжка, мацаючи матрац.

— Що таке? — спитав Удрі, наблизившись.

— Кров. — Він узяв в Удрі ліхтар. Підсвітив долівку. Простежив, куди йдуть сліди. До середини кімнати. Ляда з металевим кільцем. Він підійшов, рвучко сіпнув за ляду, посвітив униз, у темряву. — Давай зброю, Удрі.

Його товариш зник, за мить повернувся зі своїм АК-47.

— Прикрий мене, — скомандував Кінзонзі, спускаючись східцями.

Він схопив у руки пістолет та ліхтарик й поволі став роздивлятися. Жмут світла впав на шафу та вздовж стіни. Потім висвітив стелаж з чудернацькими білими масками на полицях. В однієї замість брів стирчали цвяхи, а інша мала червоний скривлений рот, що з одного боку йшов аж до вуха; у третьої — порожні очні западини і татуювання у вигляді спису на обох щоках. Промінь ковзнув протилежною стіною. І раптом завмер. Кінзонзі заляк. Зброя. Гвинтівки. Набої. Мозок — дивовижний комп'ютер. За якісь частки секунди він обробляє тонни інформації, поєднуючи її і видаючи правильну відповідь. Отож коли Кінзонзі знову посвітив на маски на полицях, він уже мав правильну відповідь. Світло впало на білого чоловіка зі скривленим, асиметричним ротом. Виднілися корінні зуби. Що

виблискували червоним. Як і плями крові на стіні під цвяхом. Нагорі.

Кінзонзі ніколи не сподівався на тривале життя чи на смерть не в бою.

Мозок скомандував пальцеві натиснути на гачок. Мозок — приголомшливий комп'ютер.

За частку секунди палець натиснув на гачок. У ту ж секунду мозок завершив думку. Він уже знав, чим усе закінчиться.

Харрі знав, що це — єдине рішення. І на очікування часу нема. Тому він глянув на цвях, цього разу трішки вище. Він майже нічого не відчув, коли цвяхом пробило щоку й він ударився об металеву кульку в роті. Потім він, зсунувшись із ліжка, притиснувся обличчям до стіни й навалився на неї усім тілом, намагаючись напружити м'язи щоки. Спочатку нічого не сталося. Потім він відчув, як підступила нудота. І паніка. Якщо він зараз почне блювати, маючи у роті леопольдове яблуко, він захлинеться. Але вже неможливо було стриматися, шлунок зібгався, вивертаючи все через стравохід. У розпачі Харрі підвівся й задер голову. І всім тілом повалився на цвях. Відчув, як його щока піддалась цвяхові, розпоролась. Кров ринула в рот, у трахею, посилюючи рефлекс до блювання, він відчув, як цвях уперся в передні зуби. Харрі засунув до рота пальці, але кулька була закривавлена, пальці ковзали по металу. Засунувши пальці за кульку, підштовхнув, а другою рукою спробував відтягнути щелепу вниз. Почув, як заскреготіла кулька, черкнувшись об зуби. І тут його вивернуло.

Можливо, це блювотиння і випхнуло з рота металеве яблуко. Харрі лежав знесилений, повернувши голову до стіни, й дивився на блискуче знаряддя убивства, що плавало у його блювотинні на матраці.

Потім він підвівся, хитаючись. Але тепер він — вільний.

Харрі пошкунтильгав до вхідних дверей, та раптом згадав, навіщо сюди приїхав. Ляду люка він підняв лише з третього разу. Сходячи униз східцями, він послизнувся на власній крові й упав у непроглядну пільму. Лежачи на бетонній долівці й хапаючи ротом повітря, він почув, як підїхало авто. Пригальмувало. Харрі почув голоси, заляскали дверцята. Він звівся на ноги, навпомацки дістався східців, здолав їх двома широкими кроками, намацав ляду й причинив її. І враз почув, як хряснули двері й голосно клацнуло яблуко.

Харрі обережно спустився знову, відчув ступнями холодну бетонну долівку. Потім, заплющившись, силкувався пригадати. Подумки відтворити картину: який вигляд мав льох, коли він навідувався сюди востаннє. Полиця ліворуч: «калашников», «Глок», «Сміт-Вессон», валізка із гвинтівкою «Мерклін». Набої. Саме у такій послідовності. Випроставши руки вперед, він закрокував туди, де мала бути полиця. Пальці намацали зброю. Гладенька сталь «Глока», а за ним знайомі обриси «Сміт-Вессона» 38-го калібру, як і його службова зброя. Схопивши його, Харрі пошкандибав далі, до коробків з набоями. Пучками пальців намацав дерев'яний ящик. Згори чулися роздратовані голоси та кроки. Треба лише відкрити кришку. Трясця, йому б зараз дрібку талану. Встромивши руку в ящик, він взяв одну з коробок. Зрозумів, що це не набой. Дідько, надто великі. Поки він відкривав кришку на наступному ящикові, ляда розчинилася. Він притулив коробку до грудей, тепер треба лиш сподіватися, що ці набой потрібного калібру. У льох упав промінь світла, освітивши долівку коло сходів. Досить, щоб прочитати напис на етикетці — 7,62 мм. От чорт! Харрі дивився на полицю. Зовсім поряд, отам, калібр 38. Світло пересунулося з долівки на стелю. Харрі розгледів обриси «калашникова» та чоловіка, що спускався східцями.

Мозок — дивовижний комп'ютер.

Поки Харрі зривав кришку з ящика, намагаючись схопити потрібну коробку, він уже все розрахував. Пізно.

Розділ 87. «Калашников»

— Якби не наша видобувна копальня, тут би не було доріг, — завів мову Тоні, поки автівка рвучко просувалася вузькою колією для візків. — Підприємці, такі як я, — це єдина надія для мешканців таких країн, як Конго: зіп'ястися на ноги, наздогнати нас, стати більш цивілізованими. Альтернатива — полишити їх самих на себе, і вони й надалі робитимуть те, що й завжди: убиватимуть одне одного. Усі тут — і мисливець, і здобич в одній особі. Пам'ятайте про це, зазираючи в очі зголоднілої африканської дитини. Ви нагодуєте її. Але незабаром ці очі дивитимуться на вас через приціл гвинтівки. І тоді годі чекати пощади.

Кая сиділа німо. Вона дивилася на руде волосся жінки на передньому пасажирському сидінні. Лене Галтунг не ворушилася й нічого не казала, просто сиділа, випроставшись і розпрямивши плечі.

— Африка живе циклами, — вів далі Тоні. — Пора дощів та засухи, день та ніч, їсти або стати їжею, жити й умерти. Поступ природи — це все, нічого змінити неможливо, пливи за течією, виживай, скільки стане сил, бери те, що дають, бо нічого не вдієш. Бо життя твоїх пращурів — твоє життя, ти особисто не можеш нічого змінити, розвиток неможливий. І це не якась африканська філософія, це досвід поколінь. Саме цей досвід ми покликані змінити. Бо досвід змінює спосіб мислення, а не навпаки.

— А якщо досвід свідчить, що їх експлуатували білі люди? — спитала Кая.

— Ідея про гноблення належить білим, — мовив Тоні. — Утім, африканські лідери побачили в ній чималу користь для себе: вони потребують спільного ворога, щоб об'єднати людей

навколо себе. У шістдесятих, після скасування колоніального управління, вони, скориставшись почуттям провини, яке мали білі, захопили владу й врешті по-справжньому почали експлуатувати людей. Почуття провини білих за колонізацію Африки — жалюгідне. Справжній злочин полягав у тому, щоб залишити африканців сам на сам з їхньою натурою, деструктивним еством убивць. Повір мені, Кає, конголезці ніколи не жили краще, ніж під владою бельгійців. Заколотників ніколи не цікавила воля народу, ними керувала лише жага влади окремих людей. Дрібні загони вдиралися у помешкання бельгійців, просто тут, на озері Ківу, де височіли прекрасні розкішні вілли, сподіваючись на багату поживу. Так було і так є. Саме через це місцеві маєтки мають щонайменше дві брами з різних боків. Грабіжники вдираються через одну браму, а хазяїни тікають через іншу.

— Отже, ти теж так вислизнув? Я ж бо тебе прогавила.

Тоні розсміявся:

— Невже ви й справді повірили, що простежите за нами? Я стежу за вами, відколи ви приземлилися. Гома — маленьке місто, у якому бракує грошей, з досить прозорим керівним апаратом. Ви з Харрі вчинили наївно, приїхавши сюди удвох.

— Наївно? — спитала Кая. — Як гадаєш, що буде, коли з'ясують, що у Гомі зникли двоє норвезьких поліцейських?

Тоні знизав плечима.

— У Гомі повсякчас викрадають людей. Я геть не здивуюся, коли невдовзі місцева поліція отримає листа від повстанців, у якому вони проситимуть за вас надмірно великий викуп. А ще вони вимагатимуть звільнити кількох відомих ув'язнених опозиціонерів режиму Кабіли. Кілька днів будуть вести переговори, але вони закінчатимуться нічим, бо вимоги виявляться нездійсненними. І вас більше ніхто не побачить. Буденна справа, Кає.

Кая силкувалася спіймати у люстерку погляд Лене Галтунг, але вона відвела очі в інший бік.

— А як буде з нею? — голосно спитала Кая. — Адже вона знає, що ти повбивав усіх цих людей, Тоні?

— Уже знає, — відповів Тоні. — І вона зрозуміла мене. Отаке воно, справжнє кохання, Кає. І тому сьогодні увечері ми з Лене візьмемо шлюб. Вас із Харрі запрошено. — Він зареготав. — Ми саме прямуємо у церкву. Гадаю, церемонія, під час якої ми заприсягнемося одне одному у вічній вірності, буде зворушлива, адже так, люба Лене?

Тієї миті Лене трохи нахилилася дперед, і тільки тепер Кая зауважила, чому вона сиділа випроставшись: руки її були закуті за спиною у пару рожевих наручників. Тоні простягнув руки і, поклавши на плечі дівчині, живосилом сіпнув її назад. Лене озирнулася, і Кая нажахано здригнулася. Упізнати Лене Галтунг було майже неможливо. Обличчя вкривали патьоки від сліз, одне око набрякло, а рот розтягнутий літерою «о». В середині тієї літери «о» виблискувало щось золотаве. З кульки звисала коротенька червона мотузка.

І слова, промовлені Тоні, пролунали для Каї відгуком іншої весільної присяги на порозі смерті, поховання у гірському норвезькому снігу:

«Допоки смерть не розлучить нас».

Харрі прослизнув уздовж полиць з масками, а незнайомиць, спустившись зі сходів, посвітив ліхтариком. Ніде сховатися, за кілька секунд його знайдуть. Харрі заплющив очі, щоб його не засліпило світлом, лівою рукою розкрив коробку з набоями. Добув чотири набої — пальці навпомацки знали, що таке чотири набої. Правою рукою повернув барабан ліворуч, сподіваючись, що рухи, завчені до автоматизму, пригадаються самі, бо, сидячи у Кабріні-Грін, він змудившись, безліч разів тренувався заряджати пістолет на швидкість. Але зараз він був не сам. Та й

нудьги не було й близько. Пальці тремтіли. Коли жмут світла впав йому на обличчя, він зауважив, які червоні у нього повіки. Завмер. Але пострілу не було. Світло згасло. Досі не вбили, ще ні. І пальці корилися. Вони швидко встромили набої у чотири з шести порожніх комірок, барабан, клацнувши, став на місце. Харрі розплющив очі, раптом світло знову вдарило йому в обличчя. Засліплений, він вистрілив просто у це сяйво.

Світло сіпнулося, шаснуло стелею й зникло. Ще луною розходився звук пострілів, коли почувся стукіт ліхтарика, що котився долівкою і, ніби маяк, розкреслював слабким променем стіни навколо.

— Кінзонзі, Кінзонзі?

Промінь уп'явся у стелю. Харрі прожогом кинувся вперед, схопив його, упав горілиць, утримуючи ліхтарик вільною рукою якнайдалі від тулуба, відштовхнувшись ногами від стелажу, просунувся під сходи. Тепер люк був просто над ним. Раптом почалася стрілянина. Бетонне кришиво посипалося Харрі на руки та на груди, кулі дощем били в долівку навколо ліхтарика. Харрі прицілився й вистрілив в освітлену постать, що стояла, розставивши ноги, над хідником. Три стрімких постріли.

Спочатку показався «калашников». Голосно стукнувшись, він упав поруч з Харрі. За ним — людина. Харрі ледве спромігся вивернутися, перш ніж тіло впало на бетон. Без спротиву. Мертве м'ясо.

Кілька секунд стояла тиша. Потім Харрі почув, як Кінзонзі, якщо його справді так звали, тихо застогнав. Харрі підвівся, досі тримаючи ліхтарика далі від тіла, зауважив поряд з хлопцем «Глок» і копнув його убік. Потім схопив «калашнікова».

Харрі відтягнув чоловіка, що впав зі сходів, до протилежної від Кінзонзі стіни й посвітив на нього. Реакція була передбачувана, адже так само, як і Харрі, він був засліплений і почав стріляти у світло. Погляд слідчого, що розслідує убивства,

враз зауважив, що штани у паху просякли кров'ю. Мабуть, куля прошила його аж до черева, але навряд чи була смертельною. Ще кров на плечі, отже, наступна куля поцілила під пахву. Саме тому спочатку впав «калашников». Харрі присів навшпиньки. Але все це ніяк не пояснювало, чому чоловік не дихає.

Він посвітив в обличчя. Чому хлопчина не дихає?

Куля поцілила під підборіддя. Потім вона пройшла у рот і крізь піднебіння втрапила просто у мозок. Харрі зітхнув. Хлопчина мав не більше шістнадцяти чи сімнадцяти. Гарний. Марна краса. Харрі підвівся, притулив дуло автомата до голови убитого й голосно прокричав англійською:

— Де вони? Містер Лейке. Тоні. Де?

Він трохи зачекав.

— Де? Голосніше. Не чую. Де? Маєш три секунди. Один, два...

Він натиснув на гачок. Зброю поставили в автоматичний режим, бо «калашников» вистрілив щонайменше чотири рази. Харрі заплющив очі, коли в обличчя порснули бризки крові, а розплющившись, побачив, що від гарного обличчя хлопчини нічого не залишилось. Відчув, як щось тепле та мокре стікало по його власному оголеному тілі.

Він зробив крок до Кінзонзі. Став над ним, розставивши ноги, посвітив ліхтариком в обличчя, притулив дуло до чола й слово в слово перепитав:

— Де вони? Містер Лейке. Тоні. Де? Маєш три секунди...

Кінзонзі розплющив очі. Харрі зауважив, як затремтіли білки очей. Страх смерті — наслідок жаги до життя. Мабуть, саме так і є. Принаймні тут, у Гомі.

Кінзонзі заговорив повільно, карбуючи слова.

Розділ 88. Церква

Кінзонзі лежав, принишкнувши. Високий білий чоловік поклав ліхтарика долі, тож тепер він світив у стелю. Хлопець бачив, як він нацуплює на себе одяг Удрі. Як роздирає на смужки сорочку, щоб перев'язати відкриту рану від вуха до вуха. Тепер щелепа вже не звисала на один бік. На очах у Кінзонзі пов'язка просякла кров'ю.

Він відповів чоловікові на питання, які той поставив. Де. Скільки їх. Яку мають зброю.

Зараз білий чоловік, підійшовши до стелажа, витягнув чорну валізку, відкрив її, перевіряючи те, що всередині.

Кінзонзі розумів, що помре, помре наглою смертю замолоду й у муках. Але, може, не зараз, не цієї ночі. Живіт так болів, ніби на нього хлюпнули кислотою. Але, може, минеться.

Білий чоловік підвівся й схопив «калашникова» Удрі. Підійшов до Кінзонзі, постояв над ним, тримаючи ліхтарик за спиною. Кремезна постать із замотаною білим головою — зазвичай так вони підв'язують щелепи мерцям, перед тим як поховати. Якщо Кінзонзі й пристрелять, то це трапиться просто зараз. Чоловік жбурнув Кінзонзі зайві смужки з сорочки.

— Перев'яжи собі рану! — мовив він англійською.

Кінзонзі почув, як чоловік стогне, видираючись нагору східцями.

Якщо поквапитись, він встигне зупинити сильну кровотечу перш, ніж знепритомніє через втрату крові. Треба вилізти, переповзти через дорогу, знайти людей. Якщо йому поталанить, можливо, вони не належатимуть до зграї місцевих грифів. Можливо, він знайде Альму. Можливо, заволодіє нею. Адже зараз вона не при чоловікові. А Кінзонзі більше не має

роботодавця. Він бачив, що лежало у валізці, яку забрав з собою великий білий чоловік.

Харрі зупинив «ренджровер» перед низькими церковними мурами, бампер до бампера з побитим «хюндаєм», який досі там стояв.

У машині він зауважив вогник цигарки.

Харрі вимкнув фари, опустив скло і висунув голову з віконця:

— Соле!

Харрі побачив, як вогник наближається. Таксист виліз із автівки.

— Харрі, що трапилось? У тебе обличчя...

— Сталось не так, як задумалось... Я й не сподівався, що ти досі тут.

— Чом би й ні? Ти ж заплатив мені за цілий день. — Сол торкнувся рукою «Ровера». Гарне авто. Украв?

— Позичив.

— Машину позичив. А одержину теж?

— Так.

— Вона вся закривавлена. Кров попереднього хазяїна?

— Нехай твоя машина спочине, Соле.

— А воно мені треба, Харрі?

— Мабуть, не треба. А коли я скажу, що я хороший хлопець?

— Даруй, але у Гомі ми вже забули, що воно таке, Харрі.

— Гм. А сотня доларів справі не зарадить?

— Дві... — відповів Сол.

Харрі кивнув.

— ...і ще п'ятдесят, — додав Сол.

Харрі виліз, а Сол сів за кермо.

— Ти упевнений, що вони саме там? — спитав Сол, виїжджаючи на дорогу.

— Так, — відповів Харрі з заднього сидіння. — Хтось якось розповідав мені, що це єдине місце у Гомі, з якого можна

втрапити просто на небеса.

— Мені це місце не до вподоби, — зазначив Сол.

— Невже? — перепитав Харрі й відкрив валізку, що лежала поруч. «Мерклін». Інструкція, як збирати зброю, була приклеєна з внутрішнього боку кришки. Харрі взявся до справи.

— Злі демони. Ба-Тойє.

— Кажеш, ти в Оксфорді вчився? — Складові гвинтівки клацали легко, змащено, охоче займаючи призначені місця.

— Гадаю, ти нічого не знаєш про демона вогню?

— Гадки не маю. Натомість про оце знаю, — Харрі добув один з набоїв, що лежали в окремій коробці у валізці. — І ладен поставити на них проти Ба-Тойє.

У слабкому жовтому світлі зі стелі золотаві гільзи заблищали. Свинцева куля всередині мала шістнадцять міліметрів. Найгрізніший калібр у світі. Коли він писав рапорт про справу щодо замаху на короля, один з фахівців-балістиків запевняв, що за своїм калібром «Мерклін» — поза межами здорового глузду. Завеликий навіть для відстрілювання слонів, ним радше дерева валити.

Харрі клацнув оптичним прицілом.

— Ану ушквар, Соле!

Він поставив дуло на спинку переднього пасажирського сидіння й поклав пальця на гачок, намагаючись не наближати ока до оптичного прицілу, бо автівка їхала вибоїстою дорогою. Приціл треба б відрегулювати, відкалібрувати, підлаштувати. Але такої нагоди не буде.

Вони прибули на місце. Кая визирнула у вікно. Розсипище вогнів під ними — це Гома. Вдалині виднілося світло від бурової вишки на озері Ківу. У зелено-чорній воді відбивався місяць. Останній відтинок шляху — стежина, що звивалася навколо вершини, фари освітлювали чорний голий місячний ландшафт. Коли вони виїхали на найвище плато, цілком пласку кам'яну

тарілку завбільшки кількасот метрів у діаметрі, водій поїхав в інший бік плато, крізь хмари білого пливкого диму, що біля самісінького кратера Ньїрагонго забарвлювався червоним.

Водій заглушив двигун.

— Чи можна тебе щось спитати? — мовив Тоні. — Є дещо, що вже кілька тижнів мене цікавить. Як воно — відчувати, що ти скоро помреш? Я не про той страх, коли тобі загрожує небезпека, я й сам таке переживав кілька разів. Але про те, коли напевне усвідомлюєш, що просто тут і зараз твоє життя завершиться. Чи ти здатна... передати це відчуття? — Він трішки нахилився уперед, щоб бачити її очі. — Не квапся, знайди потрібні слова.

Кая глянула на нього. Вона гадала, що за мить почнеться паніка. Але нічого не починалось. Кая обернулася на камінь. Достоту як ті, що оточують їх зараз.

— Я нічого не відчуваю, — мовила вона байдуже.

— Ну ж бо, — заохочував він. — Решта так лякалася, що нездатні були відповісти, бурмотіли щось нерозбірливе. Шарлотті Лолле, просто заціпило, й вона витріщалася на мене. Еліасу Скугу відібрало мову. Батько плакав. А що у твоїй голові? Хаос чи хоч би якась рефлексія? Ти журишся? Каєшся? Чи відчуваєш полегшення, бо більше не треба чинити спротив? От, приміром, поглянь на Лене: вона змирилася, йде покійно, як вівця на заклання, ладна на все. А як щодо тебе, Кає? Скільки часу потрібно тобі, щоб поступитися контролем над собою?

Кая зауважила у його погляді жагучу, не вдавану цікавість.

— Радше скажи ти мені, Тоні, скільки потрібно тобі, щоб віднайти над собою контроль? — мовила вона, обмацуючи у роті язиком, сподіваючись вологи. — Коли невідома людина, скеровуючи тебе, змушувала убивати людей одну за одною, а сама виявилася хлопчаком, якому ти колись відтяв язика? Чи ти спроможний мені пояснити?

Тоні подивився у порожнечу, повільно похитав головою, ніби відповідаючи на друге питання.

— Мені це навіть на думку не спадало, поки я не прочитав, що старий добрий Скай заарештував мого односельця — Уле-ботаніка. Але хто б повірив, що йому стане сміливості?

— Йому стане ненависті, ти хочеш сказати?

Тоні добув з кишені куртки пістолет. Глянув на годинник.

— Щось Харрі забарився.

— Він приїде.

Тоні розреготався:

— Він, на твій жаль, уже безживний. До речі, мені подобався Харрі. Кумедно було з ним бавитись. Я йому телефонував з Устаусета, адже він особисто дав мені свій номер. Автовідповідач повідомив, що він кілька днів буде поза зоною досяжності. Мене це навіть розсмішило. Певна річ, він був у Ховасхютті, хитрий лис. — Узнявши пістолет, Тоні почав іншою рукою гладити лискучу чорну сталь. — Коли я був в Управлінні поліції, я все збагнув. Він такий самий, як і я.

— Сумніваюся.

— Е, він не в тім'я битий. Крутий. Людина, яка робить необхідне, щоб отримати бажане. Він піде по трупах, якщо знадобиться, хіба ні?

Кая змовчала. Тоні знову глянув на годинник.

— Боюся, доведеться починати без нього.

«Він приїде, — думала Кая. — Треба лише потягнути час».

— Отже, ти втік, — мовила вона. — З батьковим паспортом та брекетами?

Тоні глянув на неї.

Вона зрозуміла, що він розкусив її задум. Але йому це навіть до вподоби. Розповідати. Як він обкрутив їх усіх круг пальця. Такі це любляють.

— А знаєш, Кає, що я скажу? Я б волів, щоб батько зараз був тут і бачив мене. Просто тут, на вершині моєї гори. Побачив і збагнув. Перш ніж я його вбив би. Як Лене збагнула, що має померти. Як і ти, сподіваюся, теж розумієш це, Кає.

От тепер вона відчула. Страх. Радше як фізичний біль, ніж як паніку, яка позбавляє здатності раціонально міркувати. Вона ясно бачила, чула й міркувала насправді ясніше, ніж будь-коли.

— Ти почав убивати, щоб приховати зраду, — вела вона далі трохи захриплим голосом. — Щоб забезпечити собі мільйони родини Галтунгів. А що ж до тих мільйонів, які ти висмоктав з Лене зараз, хіба їх недостатньо, щоб урятувати проект?

— Не знаю, — усміхнувся Тоні, а тоді схопив руків'я пістолета. — Подивимось. Виходь.

— А чи він вартує того? Чи він вартий усіх тих життів?

Кая задихнулась від болю, коли він тицьнув дулом пістолета їй під ребра. Голос Тоні прохрипів їй на вухо:

— Роззирнися, Кає. Ми у колисці людства. Поглянь, чого вартує людське життя. Хтось помирає, але ще більше народжується у єдиних запеклих перегонах, коло за колом, одне має не більше сенсу, ніж інше. Лише гра наділяє сенсом. Пристрасть, усеохопна жага. Ігроманія, як кажуть деякі телепні. У цьому — все. Це як Ньїрагонго. Він нищить усе, пожирає все, але він також і першоджерело всього живого. Якби там, усередині, не було пристрасті, сенсу, киплячої лави, все тут стало б мертвим, заляклим, змерзлим. А чи у тобі, Кає, є у тобі пристрасть? Чи ти — мертвий вулкан, людська піщинка, поминальна промова завдовжки всього в три рядки?

Кая сіпнулася, Тоні розреготався.

— Чи ти готова до учти, Кає? Готова розтанути?

Вона відчула запах сірки. Водій розчинив дверцята, кинувши на Каю байдужим оком, тицьнув у неї гвинтівкою з обрізаним дулом. Навіть тут, у машині, за десять метрів від кратера, Кая

відчувала пекельний жар. Вона не ворушилася. Чорношкірий чоловік заліз до авто, схопив її за руку. Вона далася витягнути себе, не пручаючись, намагаючись лиш повиснути на ньому усім тілом, щоб зрушити його центр тяжіння, а коли вона раптово скочила, він відсахнувся. Чоловік був страшенно худий і, мабуть, нижчий за неї. Кая вдарила ліктем. Знала, що так дієвіше, ніж кулаком. Що найліпше бити у горлянку, скроню, ніс. Вона кудись поцілила ліктем, щось хруснуло, чоловік упав, випустив зброю. Кая підняла ногу. Її навчали, що найдієвіше — знешкодити людину, що лежить долі, якщо натиснути на стегно. Якщо натиснути зверху усім тілом, то укупі із спротивом землі це неминуче спричинить крововилив у великих стегнових м'язах, і супротивник уже не зможе зіп'ястися на ноги й погнатися слідом. Альтернативний варіант — наступити на груди та горло з можливим летальним кінцем. Вона дивилася на його голе горло, обличчя чоловіка осяяло місячним світлом. На якусь малесеньку частку секунди вона завагалася. Він не старший за Евена.

Раптом вона відчула, як хтось схопив її ззаду за стегна, притиснувши її руки до боків, заледве не вичавивши усе повітря з легенів. Її відірвали від землі, вона безпорадно задрігала ногами. Біля вуха пролунав веселий голос Тоні:

— Чудово, Кає! Пристрасть. Жага до життя. Я подбаю, щоб йому вирахували із зарплатні. Обіцяю.

Хлопець, що лежав перед нею, нарешті зіп'явся на ноги й схопив зброю. Де й поділася байдужість, натомість очі палали люттям.

Тоні закрутив їй руки за спину, вона відчула, як зап'ястки стягуються тонкою пластиковою мотузкою.

— Отже, — мовив Тоні. — Чи дозволите запросити вас, фрекен Сульнес, бути дружкою на нашому з Лене весіллі?

Ось тепер вона почалась. Паніка. Спустошила мозок, зробила все порожнім, голим, жаским. Простим. Кая закричала.

Розділ 89. Весілля

Кая стояла скраю і дивилась униз. Розжарене повітря, здіймаючись нагору, ошпарювало гарячими подихами. Через ядучий дим паморочилося у голові, а може, то тремтливе повітря розмивало обриси предметів, а там, униз, у прірві вигравала всіма барвами червоного та жовтого лава, ніби тремтіла за його запоною. На очі їй впало пасмо волосся, але руки було зв'язано за спиною пластиковою мотузкою. Вони з Лене Галтунг стояли пліч-о-пліч, але дівчину, як видавалось Каї, наче чимось накачали, бо вона дивилась вперед як сновида. Виряджений у біле живий труп — усередині, окрім крижаного холоду й порожнечі, нічого не лишилось. Манекен у весільному вбранні у вікні в мотузяній майстерні.

За спиною у них стояв Тоні. Кая відчула його руку на своїй талії.

— ...Чи береш ти за свого чоловіка того, хто стоїть поряд із тобою, чи обіцяєш любити, шанувати й поважати його у багатстві й у бідності, у хворобі та здоров'ї... — шепотів він.

Він пояснив їм, що це зовсім не жорстокість. Просто так зручно. Після них не залишиться жодного сліду. Ніхто навіть не питатиме. У Конго люди щодня зникають.

— Нарікаю вас чоловіком та жоною...

Кая щось бубоніла. Може, молитву. Допоки не почула слова:

— ...тому, що я і та, котру я кохаю, ніколи не будемо разом...

Слова з прощального листа Евена.

Вони почули, як загуркотів двигун на слабких обертах, і побачили, як фари обмацують небеса. З протилежного боку кратера випірнув «ренджровер».

— А ось і гості, що забарилися, — мовив Тоні. — Ну ж бо, помахайте їм на прощання, дівчатка.

Повертаючи на плато у бік кратера, Харрі гадки не мав, що на нього чекає. Кінзонзі сказав, що окрім дівчат при Тоні був лише водій. Але і в нього, і в містера Тоні є гвинтівки.

Не діставшись вершини, Харрі запропонував Солу висадити його, та чоловік відмовився:

— У мене більше немає родини, Харрі. Може, ти й справді на боці добрих сил. Та й заплатив ти за цілий день.

Автівку трохи занесло, коли вони пригальмовували.

Фари висвітлювали протилежний бік кратера: трьох людей, що стояли на самісінькому краєчку. Потім вони розчинилися у хмарині, але Харрі встиг побачити: за спинами трійці стояв чоловік із короткоцірковою гвинтівкою. А поруч стояв «ренджровер». І усвідомив: час збіг. Потім хмарина відпливла, й Харрі побачив, що Тоні та інший чоловік, затуливши долонею очі, дивляться на автівку, ніби чекають на когось.

— Заглуши двигун, — скомандував Харрі й поклав дуло «Меркліна» на спинку переднього сидіння. — Але фари не вимикай.

Сол послухався.

Чоловік у камуфляжній формі, опустившись на одне коліно, поклав гвинтівку на плече й прицілився.

— Мигни фарами двічі, — мовив Харрі, припавши до оптичного прицілу.

Харрі заплющив ліве око. Побачив бліді обличчя, Каю, яка стояла поряд з ними у прицілі, Лене із роздутими щоками й чорними від болю очима. Відігнав думку про те, що це найважливіші секунди. Він не згадував бірюзові очі, що дивилися на нього, коли він промовляв: «Присягаюсь». Він знехтував постріл, котрий означав, що вони ждали другого сигналу, кулю, що дзенькнула об кузов автівки, а за нею ще один постріл. Відкинув усе, що не мало стосунку до мерехтіння світла у лобовому склі, тремтіння повітря над кратером, того, що куля,

Ймовірно, ухилиться праворуч, туди ж, куди відносить хмари пари. Він знав, що зараз стоїть на ногах лише завдяки адреналіну. Нетривке сп'яніння, яке може минути будь-коли, у будь-яку секунду. Але допоки серце жене кров до мозку, йому достатньо однієї секунди. Адже мозок — дивовижний комп'ютер. Голова Лене трохи закривала голову Тоні, утім, він усе-таки був трішки вищим за неї.

Харрі прицілився у гострі зубки Каї. Потім перевів приціл на блискучу кульку у роті Лене. Знову трохи змістив приціл. Не налаштований. Випадковості. Робіть ставки, панове, це останній забіг.

З лівого боку пливла хмарина пари.

Невдовзі вона огорне їх, і Харрі, ніби на мить прозрівши, усвідомив, що коли хмара промине їх, там нікого вже не буде. Харрі натиснув на гачок. Помітив, як Кая кліпнула просто над хрестиком у прицілі.

Присягаюсь.

Він загинув. Нарешті.

Здавалося, ніби від гуркоту салон автівки зараз вибухне, здавалося, що відбоєм вибило плече. На лобовому склі з'явився морозяно-білий отвір. Криваво-червоною хмарою огорнуло протилежний бік кратера. Харрі, тремтячи, зітхнув і став чекати.

Розділ 90. Марлон Брандо

Харрі плив, лежачи голічерева. Кудись відпливав. Тонув. Тонув у озері Ківу, а його кров, укупі з кров'ю решти, змішувалася з кров'ю озера, розчиняючись у величному сні всесвіту, а зірки над ним танули у чорній крижаній воді. Світ у проваллі, тиші, порожнечі. Допоки його не викинуло на поверхню у метановій бульбашці — чорно-синє тіло, що кишить гвінейськими червами. Але він мусив виборсатися з озера Ківу, щоб жити далі. Щоб чекати.

Харрі розплющив очі. Побачив над собою готельний балкон. Повернувшись на бік, доплив до берега. Виліз із води.

Незабаром світанок. Скоро він сидітиме у літаку, що летітиме додому, в Осло. Невдовзі він постане у кабінеті Гуннара Хагена й повідомить, що все скінчилося. Вони зникли, навіки зникли. Все було марно. А потім знову спробує щезнути.

Харрі, тремтячи, закутався у білий готельний рушник і попрямував угору сходами, у номер.

Коли хмарина пропливла, на краю кратера не було нікого.

Харрі машинально почав шукати стрільця через оптичний приціл. Знайшов і мало не натиснув на гачок. Але зауважив його спину й те, що він крокує у бік машини. Відразу по тому «ренджровер» завівся, проминув їх і зник.

Він змістив оптичний приціл туди, де стояли Кая, Тоні та Лене. Налаштував приціл. Побачив підшви. Три пари.

Потім відкинув гвинтівку вбік, вискочив з машини й побіг навколо кратера, тримаючи у простягнутій руці службовий пістолет. Біжучи, молився. Упав навколішки поряд із ними. І, навіть ще не глянувши на них, збагнув, що програв.

Харрі відімкнув двері свого номера. Пройшовши у ванну, стягнув з голови просякнуту кров'ю пов'язку й замотав голову

новим бинтом, який дав йому адміністратор готелю. Тимчасово накладені шви не дозволяли щоці розійтися, а от зі щелепою було гірше. Біля ліжка стояли вже спакзовані речі. Одяг, який він мав зодягти в дорогу, лежав на спинці стільця. Він добув пачку цигарок із кишені, вийшов на балкон, сів на один із пластикових стільців. Холодом трохи погамувало біль у щелепі та щоці. Харрі поглянув на озеро, що виблискувало сріблом, котре він уже ніколи не побачить.

Вона померла. Свинцева куля півтора сантиметра у діаметрі прошила її праве око, знісши праву частину голови, вгативши великі білі зуби Тоні у його власний череп, зробивши у потилиці цілу вирву й розкидавши мізки по вулканічній лаві у радіусі близько ста метрів.

Тоді Харрі, зігнувшись, виблював просто на них якоюсь зеленою масою. Позадкував.

А зараз витягнув з пачки дві цигарки. Встромив до рота й відчув, як вони танцюють на зубах, бо зуби клацали. Літак за чотири години. Він домовився з Солом, щоб той одвіз його в аеропорт. Харрі був такий знесилений, що ледве стримувався, щоб не стуляти очі, утім, спати він не міг, та й не хотів. Першої ночі привидам приходити заборонено.

— ...Марлон Брандо, — мовила вона.

— Що? — спитав Харрі, прикуривши цигарки й простягнувши одну їй.

— Той актор-мачо, якого я довго не могла згадати. Він має найбільш жіночний голос. І рот. До речі, чи ти зауважив, що він шепелявив? Невиразно, ніби обертоном, який вухо не ухоплює, зате мозок помічає.

— Розумію, що ти маєш на увазі, — мовив він, затаючись і дивлячись на неї.

Вона була вся забризкана кров'ю, у скалках кісток, шматках плоті, бризках мізків. Довелось витратити чимало часу,

перерізаючи пластикові мотузки, якими були зв'язані її руки, бо пальці його геть не слухалися. Нарешті, звільнившись, вона підвелася, а він так і стояв навкарачки.

Він не став їй на заваді, коли вона, схопивши Тоні за комірець куртки та ремінь, підтягла його до краю кратера й зіштовхнула вниз. Харрі не чув ані звуку, лише подих вітру. Він бачив, як вона дивилася у кратер, стоячи на самісінькому краю, а тоді обернулася до нього. Він кивнув. Їй не треба нічого пояснювати. Саме так треба було вчинити.

Вона кивнула підборіддям на тіло Лене Галтунг. Але Харрі захитав головою. Він усе зважив. І практичний, і моральний бік. Дипломатичні наслідки на одних шальках терезів, а могилу, до якої мала б змогу навідуватись мати, — на інших. Правду — і брехню, завдяки якій, можливо, життя буде стерпнішим. Потому він підвівся, підняв Лене Галтунг, мало не зламавшись під вагою цієї тендітної дівчини. Підійшовши до краю прірви, заплющився, відчув смуток, постояв хвильку, хитаючись. А потім відпустив її. Розплющившись, поглянув услід. Вона вже обернулася на цятку вдалині. А тоді й ця цятка розчинилася у вулкановім диму.

— У Конго щодня зникають люди, — мовила Кая, коли Сол віз їх на зворотному шляху, а він сидів на задньому сидінні, обіймаючи її.

Харрі знав, що рапорт буде небагатослівний. Жодних слідів. Зникли. Можуть бути хтозна-де. А відповіддю на всі поставлені питання буде лише: «У Конго щодня зникають люди». Така ж відповідь чекає й на неї, на жінку з бірюзовими очима. Бо так буде простіше. Ані трупів, ані внутрішнього розслідування, котре починають у випадках, коли поліцейський вимушений стріляти. Ані обтяжливого міжнародного інциденту. Справу не закриють, принаймні офіційно, але Лейке шукатимуть про людські очі. Лене Галтунг оголосять зниклою безвісти. Вона не

купувала авіаквиток у Конго, та й імміграційні служби її теж не реєстрували. Так буде краще, отак скаже Хаген. Для всіх. Принаймні для тих, чия думка має вагу.

І жінка з бірюзовими очима кивне. Прийме його пояснення. Але, напевно, все зрозуміє, прислухавшись до того, про що він змовчав. Вона може обирати. Обрати його розповідь про те, що її дочка — мертва. Що насправді він цілився Лене просто межі очі, а не вище й трохи правіше, хоча й знав, що так було б правильніше. Але він боявся, що поцілить у свою колегу, жінку, з якою він працював у цій справі. Обрати таку правду чи брехню, що здимає й жене шумливі хвилі, які обіцяють надію, а не згубу.

У Кампалі вони пересіли на інший літак.

Сиділи на пластикових стільцях біля виходу на посадку, спостерігаючи, як приземляються й злітають літаки, поки Кая не задрімала і її голова не зсунулася Харрі на плече.

Вона прокинулася, коли дещо трапилось. Вона не знала, що саме, але щось змінилось. Температура у приміщенні. Ритм серцебиття. Чи обриси його блілого, змученого обличчя. Вона побачила, як він поклав мобільний назад у кишеню.

— Що трапилось? — спитала вона.

— Телефонували з Державної лікарні, — відповів Харрі, й погляд його, не зачепившись на ній, ковзнув повз, за великі панорамні вікна, а далі до обрїю між бетонним укриттям аеродрому й сліпучо-блакитним небом. — Він помер.

Частина дев'ята

Розділ 91. Прощання

Коли ховали Улава Холе, накрапав дощ. Як і сподівався Харрі, людей поприходило менше, ніж на мамин похорон, але не так мало, щоб було образливо й прикро.

Потому Харрі та Сестреня, стоячи перед церквою, приймали співчуття від літніх родичів, про яких вони навіть не чули, давніх колег-наставників, котрих бачили уперше, й давніх сусідів, котрих знали на ім'я, але не пригадували в обличчя. Лише його колеги — Гуннар Хаген, Беата Льонн, Кая Сульнес та Бйорн Гольм — не мали такого вигляду, ніби вони заступили чергові місця на той світ. Ейстейн Ейкелан, ймовірно, теж стояв на Божій дорозі, але сіромаха виправдався, мовляв, напередодні перепив. Додавши, що Валянок не зміг прийти, але просив передати свої співчуття. Харрі зауважив ще одну пару, що сиділа на найдальших лавках, але вони, мабуть, пішли ще перед тим, як із церкви винесли труну.

Харрі запросив усіх у «Шрьодер», замовивши бутербродів та пива. Нечисленне зібрання багато говорило про цьогорічну ранню весну та мало про Улава Холе. Харрі пив яблучний сік, пояснивши, що згодом має зустріч, потім подякував усім, хто відгукнувся, й пішов геть.

Зупинивши таксі, він назвав водієві адресу у Хольменколлен.

Там, нагорі, у садах ще подекуди лежав сніг.

Коли Харрі крокував стежиною до почорнілого дерев'яного будиночка, у нього шалено калатало серце. Й затіпалось ще дужче, коли він став перед добре знайомими дверима, подзвонив та почув кроки, що наближалися... Теж знайомі.

Вона мала такий самий вигляд, як завжди. Темне волосся, лагідний погляд карих очей, тонка шия. Хай їй абищо. Вона здавалася Харрі такою до болю привабливою, що дивитися було неможливо.

— Харрі... — мовила вона.

— Ракель...

— Твоє обличчя... Я зауважила ще у церкві. Що трапилося?

— Та пусте. Сказали, все буде гаразд, — відмахнувся він.

— Заходь, я зварю кави.

Харрі похитав головою:

— На мене внизу чекає таксі. А Олег із тобою?

— Він нагорі. У своїй кімнаті. Хочеш побачитися з ним?

— Та якось іншим разом. Ви надовго?

— На три дні. Може, на чотири. Чи п'ять. Видно буде.

— Тоді я хотів би побачитися з вами, можна?

Вона кивнула:

— Не знаю, чи я правильно вчинила.

Харрі посміхнувся:

— Зрештою, хто його знає, як правильно.

— Я про церкву. Ми пішли раніше... щоб не заважати. Ти був зайнятий іншим. Крім того, ми прийшли заради Улава. Ти ж знаєш, Олег та він... вони добре ладили. Двоє стриманих чоловіків. Рідкісне явище.

Харрі кивнув.

— Олег часто про тебе згадує, Харрі. Ти для нього важиш більше, ніж, мабуть, гадаєш. — Вона опустила очі. — Може, навіть більше, ніж я думала.

Харрі кахикнув:

— А тут нічого не змінилось, відколи...

Ракель швидко кивнула, тож йому не довелося доказувати те, що вимовляти вголос було нестерпно. Відколи Сніговик намагався вбити їх просто у цій оселі.

Харрі глянув на неї. Він просто хотів побачити її, почути її голос. Відчути на собі її погляд. Питати її він не хотів. Він знову кахикнув:

— Маю спитати тебе про дещо.

— Кажи.

— Чи можна нам на хвильку зайти на кухню?

Вони зайшли. Він сів напроти неї. Неспішно й у подробицях усе пояснив. Вона слухала не перебиваючи.

— Він хоче, щоб ти навідала його у лікарні. Хоче попросити у тебе прощення.

— І чому я маю погоджуватись?

— Вирішувати тобі, Ракель. Але йому мало лишилось.

— Я читала, що з такою хворобою можна довго жити.

— Йому мало лишилось, — повторив Харрі. — Поміркуй, ти не мушиш давати відповідь просто зараз.

Він почекав. Бачив, як вона закліпала очима. Побачив, як її очі сповнилися слізьми, почув затамований плач. Зітхнувши, вона спитала:

— А як би ти вчинив, Харрі?

— Відмовився б. Але я не дуже добра людина.

Вона розсміялася крізь сльози. І Харрі вразило те, як виявляється, іноді до болю хочеться почути звуки... Як пекуче можна засумувати за сміхом...

— Я маю їхати, — промовив він.

— Чому?

— Лишилось ще три зустрічі.

— Лишилось? До чого?

— Я завтра тобі зателефоную.

Харрі підвівся. До нього долинала музика з горішнього поверху. «Slayer». «Slipknot».

Сівши у таксі й назвавши адресу, він згадав, як вона спитала: «До чого лишилось?». До того, як він закінчить. І звільниться.

Можливо.

Їхати довелось недовго.

«Мабуть, це займе трохи більше часу», — подумав він.

Зітхнув, відчинив браму й попрямував до будиночка з народної казки.

Йому здавалося, що він бачить, як бірюзові очі стежать за ним з вікна на кухні.

Розділ 92. Вільне падіння

Мікаель Бельман стояв перед виходом з окружної в'язниці, спостерігаючи, як Сигурд Олтман у супроводі охоронця підходить до стійки.

— Звільняєте номер? — спитав офіцер за стійкою.

— Так, — мовив Олтман, простягаючи йому папірець.

— Міні-баром користувалися?

Інший офіцер пхикнув. Певна річ, цей жарт уже чув кожен, кого випускали на свободу.

Вони розчинили шафку, витягли речі й, широко посміхаючись, простягли їх хазяїнові:

— Сподіваюсь, перебування у нас виправдало ваші сподівання, пане Олтмане, і ми тепер побачимося нескоро.

Бельман відчинив Олтманові двері. Вони разом зійшли сходами.

— Преса на вулиці, — застеріг Бельман, — отож підемо Кишкою. Крон чекає на вас у машині напроти Управління поліції.

— Облудник, — мовив Олтман, уїдливо посміхнувшись.

Бельман не поцікавився, кого з них двох він має на увазі. Він мав інші питання. Останні. І чотириста метрів на відповіді. Електронний замок пропищав, і Бельман відчинив двері у Кишку.

— Зараз, коли угоду укладено, ви можете мені дещо розповісти.

— Валяйте, питайте, комісарє.

— Чому ви не спинили Харрі, щойно зрозуміли, що він має намір вас заарештувати?

Олтман знизав плечима:

— Я гадав, що це кумедне непорозуміння. Власне, таку плутанину можна зрозуміти. А ось те, чому заарештовувати слід було в Утре-Енебаці, я ніяк не міг збагнути. З якого дива? А якщо чогось не збагнеш, краще мовчи як риба. От я й мовчав, поки не второпав, не побачив усю величну картину уповні.

— І що вам повідала уся величина картина?

— Що я стою у точці хисткої рівноваги.

— Ви до чого ведете?

— Я ж знав про конфлікт між Крипосом та відділом убивств. І зметикував: у цьому мій шанс. Коли стоїш у точці хисткої рівноваги, маєш змогу схилити шальки терезів або в один, або в інший бік.

— Але чому ви не намагалися прокрутити з Харрі ту ж саму оборудку, яку згодом запропонували мені?

— Стоячи у точці хисткої рівноваги, слід звертатися до тієї сторони, яка ось-ось програє. У відчаї вона дорожче заплатить за твою пропозицію. Це звичайна теорія ігор.

— Чому ж ви вирішили, що Харрі — не та сторона, яка ось-ось програє?

— Я не мав певності, але був додатковий фактор. Річ у тім, що я поволі пізнавав Харрі. Він не такий охочий до компромісів, як ви, Бельмане. Він зовсім не переймається особистим престижем, він просто прагне ловити поганих хлопців. Усіх поганих хлопців. Він би погодився на таке: головну роль віддати Тоні, а я — режисер. І тоді б я так легко не вискочив. От я все вираховував і підсумував, що такий кар'єрист, як ви, комісарє, бачить речі по-іншому. А Юхан Крон підтримав мене. Ви б вважали корисним особисто для себе заарештувати власне убивцю. Ви ж бо свідомі того, що людей більше за все цікавить, хто це зробив, хто скоїв убивства, а не той, хто все розрахував. Якщо фільм все одно провалиться, то для режисера вигідніше, щоб головну роль у ньому зіграв Том Круз, адже тоді у провалі

звинуватять його. Людям з медіа треба щось невибагливе, простеньке, а мій злочин малозрозумілий, він складний. Безсумнівно, у суді мені б присудили довічне, але у такій справі суд — другорядна річ, головне — політика. Якщо народ та преса задоволені, то задоволене й Міністерство юстиції, а потому всі задоволені розійдуться по домівках. Вискочити з нетривалим чи навіть умовним терміном — не надто висока ціна.

— Не для всіх, — зауважив Бельман.

Олтман гикнув. Їхні кроки проковтнула луна.

— Послухайте-но поради знавця, комісаре. Облиште все, як воно є. Не морочте собі голови. Несправедливість — це ніби клімат. Якщо ви неспроможні жити в ньому, мусите кудись переїхати. Несправедливість — це навіть не частина системи. Це і є власне система.

— А я не про себе, Олтмане. Я з цим проживу.

— Але і я не про вас, Бельмане. Я про того, хто не здатен з цим жити.

Бельман кивнув. Особисто він, безперечно, здатний змиритися з обставинами. З Міністерства юстиції вже зателефонували. Певна річ, не особито міністр, але дзвінок можна було розтлумачити лише таким чином. Вони задоволені. Отже, це матиме добрі наслідки й для всього Крипосу, і для його особистої кар'єри.

Зійшовши сходами, вони вийшли на світ Божий.

Юхан Крон виліз зі своєї синьої «ауді», розкривши обійми Сигурду Олтману, поки вони переходили дорогу.

Бельман стояв і дивився услід звільненому та його адвокатові, допоки автівка не зникла за рогом, у напрямку Тойєн.

— А чому не зайшли привітатися, коли вже прийшли, Бельмане?

Бельман озирнувся. Це був Гуннар Хаген. Він стояв на тротуарі на тому боці вулиці, у самій сорочці, схрестивши руки на грудях.

Бельман перейшов вулицю, й вони потисли один одному руку.

— Хтось приніс про мене чутку? — спитав Бельман.

— У відділі убивств усе потаємне, так чи інак, виходить на світ Божий, — мовив Хаген, широко усміхаючись і потираючи змерзлі долоні, щоб зігрітися. — До слова. Мене викликають у Міністерство юстиції наприкінці наступного місяця.

— Зрозуміло, — сказав Бельман полегшено. Він чудово розумів, про що, імовірно, йтиметься на цій зустрічі. Реорганізація. Скорочення штатів. Розподіл відповідальності під час розслідування убивств. А от чого Бельман не збагнув, то це, що Хаген мав на думці, кажучи «до слова» після фрази «все потаємне, так чи інак, виходить на світ Божий».

— Але ж ви знаєте про зустріч, — мовив Хаген. — Вони ж нас обох просили написати пропозиції щодо прийдешньої реорганізації у розслідуванні убивств. І вже незабаром крайній термін.

— Навряд, щоб вони надто зважали на наші побажання з цього приводу, — відповів Бельман і поглянув на Хагена, намагаючись розгадати, що тому потрібно. — Нам просто дадуть змогу висловитися лише через політкоректність.

— Ну, це якщо ми обидва висловимо однакову думку про те, що нинішня реорганізація — гірша за задум зосередити всі розслідування в одному місці, — мовив Хаген, потираючи плечі.

Бельман засміявся:

— Ви занадто легко вдягнені, Хагене.

— Можливо. А ще я знаю, що мені спало б на думку, якби підрозділ розслідування убивств очолив поліцейський, котрий, скориставшись службовим становищем, відмазав свою

майбутню дружину у справі про перевезення наркотиків. Попри те, що свідки показували на неї.

Бельманові перехопило подих. Йому здалося, що світ обвалюється, відчув, як сила тяжіння тисне на нього, волосся стає дибки, під грудьми запекло. Це справдилося його жахіття. Невідступне, коли марилося, й нещадне, коли здійснилося: падіння без страховки. Вільне падіння скелелаза-одинака.

— А ви, схоже, теж змерзли, Бельмане?

— Йди ти до дідька, Хагене.

— Я?

— Чого тобі треба?

— Як це — треба? У перспективі я б хотів, щоб нас обминув черговий публічний скандал, у якому піддають сумніву чесність та принциповість звичайного поліцейського. А щодо реорганізації... — Хаген втягнув голову в плечі й почав тупцювати по тротуару, намагаючись зігрітися. — Певна річ, може статись, що Міністерство юстиції прагнутиме зосередити всі сили з розслідування убивств, хай би хто не став очільником, в одному місці. І якби мене спитали, чи хочу я очолити такий підрозділ, я б, певна річ, був удячний. Але, як на мене, все добре й так, як воно є. Адже, зазвичай, убивці отримують заслужену кару, хіба ні? Отож, якщо супротивний бік поділяє мою думку з цього питання, я б радив продовжити розслідування убивств у Брюні, просто в цій-от будівлі. А ви якої думки, Бельмане?

Мікаель Бельман відчув різке сіпання, коли мотузка натягнулась, спорядження туго вп'ялося в тіло. Він відчув, що за мить його роздере навпіл, а спина, не витримавши напруження, зламається. Суміш болю та паралічу. Він борсався, безпорадний, десь між небом та землею, у голові паморочилося. Але лишився живий.

— Маю поміркувати про це, Хагене.

— Гарзд. Тільки не розмірковуюйте надто довго. Крайній термін, ви ж розумієте. Треба узгодити наші дії.

Бельман стояв, уп'явшись очима у спину Хагенові, який подріботів до входу в Управління поліції. Потім озирнувся на дахи будинків у Грьонланні. Подивився на місто. Своє місто.

Розділ 93. Відповідь

Харрі стояв посеред вітальні, роззираючись, коли задзеленчав телефон.

— Це Ракель. Що ти робиш?

— Дивлюся, — мовив він, — що залишилось після смерті людини.

— І що?

— Чимало. Й разом з тим — обмаль. Сестреня сказала, що саме хотіла б забрати собі, бо завтра прийде якийсь чоловіг, скупить майно небіжчика. Він оцінив усе у п'ятдесят тисяч. А потім прибере в будинку. От і... — Харрі забракло слів.

— Розумію, — мовила вона. — Я пройшла через таке, коли помер батько. Його речі, які колись стільки важили й були такими незамінними, раптом втратили будь-який сенс. Отже, лише він наділяв їх цінністю.

— А може, ті, що лишилися, розуміють, що треба прибрати все. Спалити. Почати з чистого аркуша. — Харрі пішов на кухню. Поглянув на світлину, яку повісив під кухонною полицею. Фото, зроблене на Софієсгате. Ракель з Олегом.

— Сподіваюсь, ви попрощались як слід, — мовила Ракель. — Попрощатися — це важливо. А надто для тих, хто лишився.

— Не знаю, — відповів Харрі. — Ми з ним ніколи й не віталися як слід. Я зрадив його.

— Себто?

— Він просив допомогти йому... швидше померти. А я відмовився...

На мить запала тиша. Харрі прислухався до звуків. Шум аеропорту.

Потім знову пролунав її голос:

— Гадаєш, треба було погодитись?

— Так, — відповів Харрі. — Тепер моя думка така.

— Викинь із голови. Вже пізно...

— Ти так гадаєш?

— Так, Харрі. Надто пізно.

Вони знову замовкли. Харрі почув, як гугнявим голосом оголосили посадку на літак до Амстердама.

— Отже, ти не хочеш з отим зустрічатися?

— Я не можу, Харрі. Мабуть, я теж нікудишня людина.

— Тож до наступного разу треба буде постаратися виправитися.

Він відчув, що вона посміхається.

— А це можливо?

— Спробувати ніколи не пізно. Перекажи ці слова Олегові й передай мої вітання.

— Харрі...

— Що?

— Нічого.

Вона поклала слухавку. Харрі стояв і дивився у вікно кухні.

А потім піднявся нагору й взявся пакувати речі.

Лікарка чекала на Харрі, коли він вийшов із туалету. Вони пішли коридором. Йти було недалеко — лише до охоронця, що стояв біля дверей у палату.

— Стан стабільний, — мовила вона. — Можливо, переведемо його знов у в'язницю. А чому ви сьогодні прийшли?

— Хотів подякувати за допомогу в одній справі. І приніс відповідь на його прохання.

Харрі зняв куртку й віддав її охоронцеві, розставив руки, дозволяючи себе обшукати.

— П'ять хвилин. Не більше. Гаразд?

Харрі кивнув.

— Ми заїдемо разом з вами, — попередив охоронець, не в змозі відвести очі від понівеченої щоки Харрі.

Харрі звів брову.

— Правила для цивільних, — пояснив охоронець. — До нас дійшла чутка, що ви звільнилися з поліції.

Харрі знизав плечима.

Чоловік підвівся з ліжка й сидів на стільці біля вікна.

— Ми знайшли його, — мовив Харрі, підсуваючи до нього стільця. Охоронець і надалі лишався біля дверей, але все пречудово розчув. — Дякую за допомогу.

— Я виконав свою частину угоди, — мовив чоловік. — А ти?

— Ракель не захотіла прийти.

Його обличчя лишилось незворушним, але він зігнувся, ніби від подуву крижаного вітру.

— В аптечці у хатинці Залицяльника-Кавалера ми знайшли слоїк, — вів далі Харрі. — Учора я отримав результати аналізів вмісту. Кетаномін. Той самий, що він впорскував своїм жертвам. Знаєш, що це таке? Він смертельний у великих дозах.

— А навіщо ти мені все це розповідаєш?

— Мене нещодавно теж почастували. У певному сенсі мені навіть сподобалось. Зараз мені до вподоби будь-яке зілля, а ще — спиртне. Але ти ж пам'ятаєш, я розповідав тобі, що робив у туалеті в готелі «Ландмарк» у Гонконзі.

Сніговик звів очі на Харрі. Нишком кинув погляд на охоронця й знову на Харрі.

— Аякже, — мовив він недбало. — У найдальшій кабінці...

— Праворуч, — підхопив Харрі. — Ще раз дякую. Не дивися у люстерко.

— І ти теж, — парирував чоловік, простягаючи йому кістляву бліду руку.

Харрі секунду дивився на неї. Потім потиснув.

Коли Харрі випускали з дверей, він озирнувся й краєм ока зауважив, що Сніговик, шкандибаючи, вийшов з палати разом з охоронцем. А потім вони завернули у туалет.

Розділ 94. Скляна локшина

— Привіт, Холє, — привіталася Кая і посміхнулася йому.

Вона сиділа у барі на низькому стільці, позакладавши руки під сідниці. Блискучий погляд, червоні вуста, щоки горять. Він був вражений, що, виявляється, до сьогодні він не бачив її з макіяжем. Неправда, що, як він простодушно гадав, макіяж не наділяє принадну жінку ще більшою принадноістю. На ній — простенька чорна сукенка. На шиї — коротка нитка жовтуватих перлів, які то підіймалися, то опускалися у ритмі її дихання, лагідно виблискуючи.

— Ти вже довго чекаєш?

— Ні, — відповіла вона, підвелася перша, ніж він встиг сісти, пригорнула його до себе, поклала йому голову на плече й трішки так постояла. — Я лише трохи змерзла.

Вона геть не зважала на погляди, які кидали на них решта відвідувачів, вона не відпускала його, ба навіть більше, засунула руки йому під піджак і долонями посовала йому по спині, щоб зігрітися. Харрі почув, як хтось кахикнув, глянувши, зауважив чоловіка, манери виказували в ньому метрдотеля.

— Наш столик уже чекає, — посміхнулася вона.

— Столик? Я гадав, ми просто вип'ємо що-небудь.

— Треба ж нам відсвяткувати завершення справи, хіба ні? Я заздалегідь замовила частування. Щось дуже особливе.

У заповненому під зав'язку залі ресторана вони сіли за столик біля вікна. Офіціант позапалував свічки, налив у келихи яблучний сидр, знову поставив пляшку у відерці з льодом і облишив удвох.

Вона підняла келих.

— Вип'ємо?

— За що?

— За те, що відділ убивств працюватиме, як і раніше. А ми з тобою й надалі ловитимемо поганих людей. За те, що ми зараз тут. Разом.

Вони випили. Харрі поставив келих на скатертину. Трохи відсунув його. Від келиха зостався вологий слід.

— Кає...

— Я маю дещо для тебе, Харрі. Скажи, чого тобі зараз хочеться найбільше?

— Послухай-но, Кає...

— Що? — Затамувавши подих, вона хутко нахилилася до нього, нетерпляче чекаючи на відповідь.

— Я казав, що знову поїду. Я від'їжджаю завтра.

— Завтра? — засміялася вона, але усмішка на її вустах потьмяніла, а офіціант, що саме нагодився, розгорнувши серветки, простелив їх, важкі та білісінькі, їм на коліна. — Куди ж?

— Геть звідси.

Кая втупилась поглядом у стіл, не відповівши ані слова. Харрі хотів накрити її руку своєю. Але стримався.

— Отже, мене виявилось замало, — прошепотіла вона. — Нас виявилось замало.

Харрі зустрів її погляд.

— Ні, — мовив він. — Нас обох замало. І для тебе, і для мене.

— А ти хіба знаєш, що таке — достатньо? — В її голосі чулися сльози.

— Чимало знаю, — відповів він.

Кая важко дихала, силкуючись, щоб голос не затремтів.

— Це Ракель?

— Так.

— І завжди була Ракель?

— Так. Ракель була завжди.

— Але ж ти сам казав, що не потрібен їй.

— Я не потрібен їй такий, який я зараз. Отже, мені треба змінитися. Щоб знову стати на всі сто. Розумієш?

— Ні, не розумію. — На її віях затремтіли дві крихітні сльозинки. — Ти й так у гарній формі. А ці рубці лише...

— Ти чудово розумієш, що я маю на увазі зовсім не ці рубці.

— Чи я ще колись побачу тебе? — спитала вона, піймавши сльозинку нігтем вказівного пальця.

Вона схопила його руку і стиснула так сильно, що суглоби побіліли. Харрі глянув на неї. І вона облишила його руку.

— Я більше не приїду за тобою, — мовила вона.

— Знаю.

— Ти не впораєшся...

— Найпевніше, не впораюсь, — усміхнувся він. — Утім, хто здатен впоратися?

Вона схилила голову набік. А тоді усміхнулася, показавши білі гострі зубки.

— Я здатна, — відповіла вона.

Харрі сидів, поки не почув, як у темряві за вікном м'яко ляснули дверцята автівки й завівся двигун. Він сидів, уп'явшись поглядом у скатертину, й уже хотів підводитися, коли краєм ока зауважив супову тарілку, а голос метрдотеля повідомив:

— Особливе замовлення на прохання пані, доставлено літаком із Гонконгу. Скляна локшина Лі Юаня.

Харрі витріщився на тарілку. Вона досі тут, — міркував він. Ресторан — мильна бульбашка, яка зараз відірветься від землі, полетить над містом, згодом зникне з очей. На кухні завжди буде вдосталь їжі, і ми ніколи не приземлимося.

Він уже підвівся й хотів піти геть, але передумав. Знову сів за стіл. Узяв палички.

Розділ 95. Спільники

Харрі вийшов із ресторану для танців, який уже не був рестораном для танців, спустився вниз пагорбом до «Мореходки», яка вже давно не була «Мореходкою». Попростував далі до бункерів, які прихищали загарбників цієї країни. Під ним був фіорд і сховане туманом місто. Крізь туман обережно пробиралися машини, виблискуючи жовтими котячими очима. З туману, ніби химера з вишкіреними зубами, вигулькнув трамвай.

Перед Харрі зупинилася автівка, й він скочив на переднє пасажирське сидіння. У стереопрोगравачі Кеті Мелуа медовим голосом виливала свої страждання, й Харрі розпачливо вдарив по кнопці «стоп».

— Хай тобі грець, оце так вигляд, — жахнувся Ейстейн. — Хірург, вочевидь, провалив курс шиття. Принаймні зекономиш на масці на Гелловін. Дивись-но, не регочи, бо морда знову лусне.

— Обіцяю, — мовив Харрі.

— До речі, — зазначив Ейстейн. — У мене сьогодні день народження.

— Трясця. Тримай від мене цигарку. Це подарунок до свята.

— Саме те, про що я мріяв!

— Гм... І ні про що більш суттєве?

— Себто?

— Про мир у всьому світі?

— Якщо ти прокинешся, а навколо вічна злагода, це буде означати, що ти вже ніколи не прокинешся. Бо тут влаштували великий вибух.

— Гарзд. А особисто для себе?

— Нічого незвичайного. Хіба що нову совість.

— Нову совість?

— Стара вже поганенька стала. Стильним ти костюмчиком розжився. Гадав, ти маєш лише один, отой, інший.

— Це батьків.

— Святий Боже, ти, мабуть, усох.

— Еге, — мовив Харрі, підправляючи краватку. — Усох.

— А як там ресторан «Екеберг»?

Харрі заплющив очі.

— Пречудово.

— Пригадуєш жалюгідні руїни, куди ми тоді прокрадалися? Скільки ж тоді нам було? Шістнадцять?

— Сімнадцять.

— Хіба одного разу ти не танцював тут з Killer Queen?

— Можливо.

— Аж жаско, як подумаєш, що наша пишнотіла краля, втіха нашої юності, скінчила дні у будинку для престарілих.

Ейстейн зітхнув.

— Гм... Ейстейне?

— Що?

— А чому ми з тобою потоваришували?

— Мабуть, через те, що зростали поруч.

— І все? І жодної духовної спорідненості?

— Хай там як, а я не примічав. Як я знаю, у нас із тобою спільне було лише одне.

— І що ж?

— З нами обома більше ніхто не хотів товаришувати.

Наступні повороти вони проїхали мовчки.

— Окрім Валянка, — сказав Харрі.

Ейстейн пирхнув:

— У нього так страшенно смерділи ноги, що навіть поряд із ним сидіти було нестерпно.

— Саме так, — згодився Харрі. — А нам стало сил.

— Ми терпіли, звісно, — мовив Ейстейн. — Але ж смерділо жахливо.

Вони обоє розсміялися. Лагідно. Легко. Журливо.

Ейстейн поставив авто на коричневій траві, розчинив дверцята. Харрі видерся на дах бункера й сів на краю, гойдаючи ногами. У програвачі внизу, у машині, голос Спрингстіна співав про кривих братів та про присягу, якої треба додержувати.

Ейстейн простягнув Харрі пляшку «Джима Біма». Ревіння поодинокі сирени голоснішало, а потім знову віддалялося, поки зовсім не стихло. Трунок обпалив Харрі горло й шлунок, він виблював. Другий ковток пішов краще. А третій — взагалі чудово.

Здавалось, Макс Вайнберг намірився на клапті порвати шкіру на своїх барабанах.

— Я сам собі дивуюся, чому я навіть не каюся, — зізнався Ейстейн. — Але я ні греця не роблю такого й близько. Здається, з першої ж миті, як розплющив очі, я змирився з усім, як воно є. Отакий я ледацюга. А ти?

Харрі замислився:

— А я страшенно каюся. Мабуть, через те, що я про себе надто високої думки. Переконую себе, що міг би вчинити інакше.

— А насправді, ні греця ти не міг.

— Того разу не зміг. Але іншого разу, Ейстейне... Іншого разу...

— А хіба таке траплялося, Харрі? Хоч би раз за всю трикляту історію людства, га?

— Якщо такого не сталося, то це зовсім не означає, що воно не трапиться ніколи. Я гадки не маю, чи гепнеться зараз ця пляшка, коли я її випущу. Дідько, хто ж таке казав, який філософ? Гоббс? Юм? Гайдеггер? Хтось із цих навіжених.

— То скажи мені.

Харрі знизав плечима:

— Гадаю, можна навчитися. Але ж ми вчимося так страшенно повільно, що утямлюємо щось, коли вже запізно. Наприклад, той, кого любиш, благає в ім'я любові зробити йому послугу. Скажімо, допомогти померти. Але ти відповідаєш «ні», бо не збагнув, не усвідомив цього. А коли врешті все збагнеш — уже пізно. — Харрі зробив чималий ковток. — І ти йдеш на таке заради когось іншого. Можливо, заради того, кого ненавидиш.

Ейстейн узяв пляшку.

— Гадки не маю, про що ти, але звучить якось понуро...

— Пусте, адже ніколи не буває пізно зробити добру справу, хіба ні?

— Може, ти хочеш сказати: завжди пізно?

— Ні! Мені зазвичай видавалось, що ми надто багато сил гайнуємо на ненависть, і у нас просто бракує снаги на вчинок під владою інших почуттів. Батько думав інакше. Він сказав, що ненависть і любов — це одне й те саме. Все починається з любові, а ненависть — то лише її зворотний бік.

— Амінь.

— Отже, з цього випливає, що ми маємо рухатись у зворотному напрямку: від ненависті до любові. Мабуть, ненависть — підходяща умова того, щоб навчитися нарешті колись вчинити інакше.

— Коли з тебе пре оптимізм, мене аж нудить, Харрі.

У приспів влилися звуки органа, що завивали, як циркулярна пила.

Ейстейн схилив голову набік, струшуючи попіл. Очі Харрі набрякли сльозою. Бо раптом він побачив усі роки, що склалися у їхнє трикляте життя, у тому, як його друг струшує попіл, — зазвичай, трохи схиливши голову набік, ніби цигарка йому заважка, ніби отой світ у викривленій перспективі був більше йому до вподоби. Попіл падав додолу у шкільній курилці, у

порожню пивну пляшку на вечірці, куди вони вривалися непрохані, на холодний сирий бетон у бункері.

— А ти, бачу, старієш, Харрі.

— Ти так вважаєш?

— Атож. Коли дорослі чоловіки починають цитувати своїх батьків, то вони теж постаріли. Перегони досягли кінця.

І тоді Харрі згадав. Як слід було б відповісти на її питання, чого він хотів би зараз понад усе? Він хотів би мати крижане серце.

Епілог

Синювато-чорні хмари низько висіли над найвищою точкою Гонконгу — вершиною Вікторія, але дощі, що періщили з вересня, нарешті вщухли. Вигулькнуло сонце, й веселка перекинула свій міст між Гонконг-Айлендом та Коулуном. Харрі заплющив очі, підставивши обличчя під тепле сонце. Суха погода налагодилась саме напередодні сезону перегонів, які мали початися сьогодні увечері у «Хепі Велі».

Харрі почув японську мову, потім японці проминули лаву, на якій він сидів. Вони йшли від фунікулера, що з 1888 року заманював туристів та місцевих сюди, нагору, де повітря було найчистіше. Харрі взявся продивлятися програмку перегонів.

Він зателефонував Германові Ключиту, щойно приїхавши до Гонконгу. Той запропонував Харрі роботу — вистежувати боржників. Себто людей, котрі намагаються утекти, не сплативши боргів. Отож Ключитові тоді не довелося б зі збитками для себе перепродувати борги Тріаді й замислюватись про жорстокі способи, якими вона змушує людей сплачувати рахунки.

Сказати, що для Харрі таке заняття було до смаку, дуже перебільшити. Але за це платили, й воно було нескладне. Він не мусив вибивати борги, з нього вимагалось лише знайти боржника. Утім, варто йому було лише з'явитися десь — сто дев'яносто чотири сантиметри заввишки, грубий рубець від рота до вуха, — і борги сплачували негайно. І пошуковцем з німецького сервера він послуговувався лише у крайніх випадках.

Однак найважче полягало в тому, щоб утримуватися від наркотиків та спиртного. Дотепер він тримався успішно. Сьогодні на пошті на нього чекали два листи. Як вони знайшли

його? Мабуть, без Каї справа не обійшлася. На одному конверті стояла емблема Управління поліції Осло, тож Харрі вирішив, що лист від Гуннара Хагена. А щодо другого листа... Він одразу впізнав Олегову руку. Почерк гострий і досі дитячий. Харрі засунув обидва листи у кишеню куртки. Він ще не вирішив для себе, чи читатиме їх, а якщо й читатиме — то коли.

Харрі згорнув програмку перегонів і поклав поруч себе на лавці. Примруживши очі, роздивлявся китайський материк, над яким жовтий смог ставав щороку щільнішим. Але тут, на верхівці гори, ще зберігалось відчуття, ніби повітря майже чисте. Він зиркнув униз на «Хепі Велі». На цвинтар на захід від Вонг-Най-Чунг, поділений на окремі клапти — для протестантів, католиків, мусульман та індуїстів. Харрі бачив іподром, він знав, що жокеї вже вивели коней і саме зараз тренуються перед вечірнім забігом. Незабаром туди посунуть гравці, сповнені сподівань або зневірені, щасливі й безталанні. Ті, хто приходив, аби втілити свою мрію, й ті, хто йшов лише заради того, щоб помріяти. Невдахи, які не вираховували всіх ризиків, і ті, що вираховували всі ризики, але, попри те, програли. Вони часто приходили сюди й усі знову поверталися, навіть привиди із цвинтаря неподалік, унизу, — кількасот загиблих під час великої пожежі на іподромі у 1918 році. Бо сьогодні ввечері їхня черга вгадувати співвідношення ставки та виграшу, приборкувати долю, напихати кишені шурхотливими гонконзькими доларами, та ще й залишившись серед живих. За кілька годин вони поприходять, прочитають програмки перегонів, позаписують туди свої парні, квінели, трайфекти, суперфекти — залежно від того, на якого бога поставлять. Тупцятимуть біля віконечка, тримаючи свої ставки наготові. Більшість мало не помиратиме щоразу, як перетинатиметься фінішна стрічка, а до порятунку — всього п'ятнадцять хвилин, бо саме через п'ятнадцять хвилин відкриються стартові бокси для наступного

забігу. Якщо тільки ти не отой самогубець, котрий поставив усе, що мав, на якогось коника в одному-єдиному забігові. Але ніхто не скиглив. Усі розуміли, що воно таке — гра долі.

Але ж ти знаєшся не лише з тими, хто розуміє, що таке випадковість, але й з тими, хто вже напевне знає результат. На іподромі у Південній Африці нещодавно виявили труби, які простягалися до стартових боксів. У трубах було стиснене повітря і стрілки для дартсу із транквілізатором, що їх можна випустити коникові у черево, лише натиснувши кнопку на пульті дистанційного керування.

Катрина Братт повідомила йому, що Сигурд Олтман зареєструвався у готелі в Шанхаї. Туди менше години льоту.

Харрі кинув останній погляд на першу сторінку програмки перегонів.

Ті, хто вже напевне знає результат.

«Це лише гра», — любив повторювати Герман Ключт. Може, тому, що сам він зазвичай вигравав.

Харрі, глянувши на годинник, підвівся й попростував до трамвая. Йому натякнули на одного надійного коника у третьому забігу.

Примітки

- [1] Яка чудова земля.
- [2] Втомилися? (Англ.)
- [3] Приходьте ще (англ.).
- [4] Що вам потрібно? (Англ.)
- [5] Потрібен гашиш, пані? (Англ.)
- [6] Тоді розважитись хочете? (Англ.)
- [7] Дверима помилилася, от і все (англ.).
- [8] Двері ті, що треба, пані. Веселуха тут (англ.).
- [9] Ні, дякую (англ.).
- [10] Ми вам покажемо (англ.).
- [11] Та дивитися нема на що, хіба ні? (Англ.)
- [12] Із джау-є? (англ.).
- [13]. Н-гой (англ.).
- [14] Попався (англ.).
- [15] Гома — місто в Конго, на кордоні з Руандою, столиця провінції Північне Ківу.
- [16] Майбутнього нема, майбутнього нема... (Англ.)
- [17] Ні, дякую (англ.).
- [18] Я бачу покійників (англ.).
- [19] Скрея — село на північ від Осло.
- [20] Ремонту не підлягає (англ.).
- [21] «Реальне кохання» — новорічна романтична мелодрама з Г'ю Грантом у головній ролі.
- [22] Давненько не бачились (англ.).
- [23] Ані руш (англ.).
- [24] Руки вгору (англ.).
- [25] Вміння застібати наручники миттево (англ.)
- [26] Тебе прислав пан Ключт? (Англ.)

[27] Тріада. Мої борги заплачено, хіба ти не чув? (Англ.)

[28] Ну й що тобі від мене потрібно? (Англ.)

[29] Подивимось... Пан Юссі Колкка... (Англ.)

[30] Повтори? (Англ.)

[31] Красеню (англ.).

[32] Льодовий стадіон в Осло.

[33] Добрий стрибок у кар'єрі (англ.).

[34] Норвезька щоденна газета, як і «Афтенпостен».

[35] У норвезькій правоохоронній системі поліцейські юристи (поліцейський уповноважений та поліцейський прокурор) видають ордери на арешт, керують слідством у карних справах і виступають на боці обвинувачення під час судових процесів.

[36] Народилася зірка (англ.).

[37] «Кохання ранить» (англ.) — пісня, яка стала хітом у виконанні гурту «Назарет».

[38] Брати Блюз (англ.). Йдеться про героїв американського комедійного кіномюзиклу, брати Елбуд та Джейк Блюз (Ден Екрюйд та Джон Белуші), за котрими ганяється поліція, неонацисти, мафія.

[39] «На завданні від Господа!» (Англ.) Брати Блюз за сюжетом фільму намагаються відродити свою стару блюз-групу, щоб, підзаробивши грошей, врятувати сирітський будинок, у якому зростали. Один з героїв запевняє, що оскільки вони виконують таку місію, то їм ніхто не стане на заваді.

[40] Навіщо воно мені? (Англ.)

[41] Герхардсен Ейнар (1897—1987) — норвезький політик, соціал-демократ, тричі очолював уряд Норвегії.

[42] «Не здаватися» (англ.) — пісня із репертуару американського рок-виконавця Брюса Спрінгстіна.

[43] Тербовен Йозеф — рейхскомісар Гітлера у Норвегії під час Другої світової війни.

- [44] «...далеко» та «а що лишилось, ще треба віднайти» (англ.).
- [45] К2 — гора в Пакистані, 8611 метрів над рівнем моря.
- [46] Найефективніший (англ.).
- [47] Кафедра — скеля заввишки 604 метри у Західній Норвегії, поблизу Люсе-фіорда.
- [48] Вибачте, будь ласка (японськ.).
- [49] Справу закрито.
- [50] «Уперед, мандрівниче» (англ.) — фільм американського режисера Ірвінга Раппера (1942).
- [51] Товариство мертвих поліцейських (англ.).
- [52] Ньїрагонго — діючий вулкан на північ від Ківу в Конго.
- [53] Май-май — конголезькі загони самооборони.
- [54] Наступний (англ.).
- [55] Бізнес? (Англ.)
- [56] Так (англ.).
- [57] Куди? (Англ.)
- [58] Конго. Конго-Кіншаса (англ.).
- [59] Тут написано, що ви зупинитесь у готелі «Горила» в Кігалі (англ.).
- [60] Лише цієї ночі. Завтра поїду у Конго, ще ніч переночую у Гомі, потім знову сюди й додому. Так ближче, ніж із Кіншаси (англ.).
- [61] Бажаю приємно провести час у Конго, такому заклопотаному (англ.).
- [62] Вісімсот тисяч (англ.).
- [63] Вирубувати високі дерева (англ.).
- [64] Гадаю (фр.).
- [65] В Руанді добре (англ.).
- [66] Озеро Ківу. Дуже гарне, дуже глибоке (англ.).
- [67] Це не хмара. Гора-вбивця. Ньїрагонго (англ.).

[68] ООН. Більше зброї та військових. Нкунда наближаються до міста. Дуже сильні. Зараз чимало хочуть врятуватись. Біженці. Може, і пан ван Боорст, га? Я давненько не бачив його (спотвор. англ.).

[69] Ви з ним знайомі? (Англ.)

[70] Містера Вана усі знають. Позаяк у нього є Ба-Магуйє (англ.).

[71] Ба — що? (Англ.)

[72] Злий дух. Демон. Він робить тебе спраглим до спиртного. І позбавляє почуттів (фр., англ.).

[73] Заходьте (фр.).

[74] Скандинавський акцент... — Ну ж бо вгадаю. Безперечно, не данець. Може, швед. Але, гадаю, норвежець. Еге ж? (Англ.)

[75] М-м. Фахівець з говірок? (Англ.)

[76] Я не жартую, месьє (англ.).

[77] Льох? Це перший поверх, чи був ним колись (англ.).

[78] Непогано, Холе (англ.).

[79] Отже, вам потрібна копія імміграційної картки... чи не повторите дату та ім'я? (Англ.)

[80] Аделе Ветлесен. Знаємо, що вона прибула в аеропорт 25 листопада. Я заплачу тому, хто знайде дані (англ.).

[81] Саме так (англ.).

[82] А зараз, пане поліцейський (англ.).

[83] Щиро дякую, Гюнтере (нім.).

[84] Саме так (нім.).

[85] Вбивча королева (англ.) — за назвою пісні Фредді Мерк'юрі.

[86] «Ночі в білому атласі» (англ.) — пісня гурту «The Moody Blues».

[87] «Я тепер мало де буваю» (англ.) — пісня Дюка Еллінгтона та Боба Рассела.

[88] Прізвисько Еллінгтона. Англійською «Duke» — «Герцог».

[89] «Біографія Хенка Вільямса» (англ.).

[90] «Гравець», «Госфорд-парк», «Короткі історії» (англ.) — фільми американського режисера та кінопродюсера Роберта Олтмана (1925—2006).

[91] Ель-Чорро — популярний серед альпіністів район неподалік від Малаги в Іспанії.

[92] «Хвора дівчинка», «Танець життя» — картини норвезького художника Едварда Мунка.

[93] Джиммі Хендрікс — американський співак, гітарист, композитор, помер, захлинувшись уві сні власним блювотинням.

[94] «Аналізуй це», «Знайомство з Факерами», «Таксист», «Мисливець на оленів» (англ.) — фільми з участю американського актора Роберта Де Ніро.

[95] Навряд (англ.).

[96] «А як подивитися звідси, то не скажеш, що ви хоча б за щось відповідаєте!» (англ.) — репліка Джона Макклейна, персонажа Брюса Вілліса з фільму «Міцний горішок».

[97] Здоров, друже Холе. Це Ніл Маккормак. Як справи? І де ти? (Англ.)

[98] Я говорив з Іскою Пеллер (англ.).

[99] Бережи себе (англ.).

[100] Взяти все на себе? (Англ.)

[101] Дещо, трохи (англ.).

[102] Сірий (букв. норвезький) щур (лат.).

[103] Нуль (нім.). Анічогісінько (ісп.).

[104] Еспен Аскелад (букв. Еспен Нечупара) — герой норвезької казки, у якій король пообіцяв віддати дочку та півкоролівства тому, хто зрубає у королівському дворі розлогий дуб і вирубає колодязь у скелястій горі.

[105] Лапскаус — страва з солонини, картоплі, оселедця матъє, цибулі та маринованого буряку.

[106] Чилум — трубка для куріння коноплі.

[107] Вундеркінд (сленг., англ.).

[108] Ви прибули в пункт призначення (англ.).

[109] «Стрімке авто» (англ.).

[110] Сьорен — чоловіче ім'я, а ще — евфемізм до слова «чорт».

[111] «CSI: Місце злочину» (англ.) — американський телесеріал про криміналістів, що розслідують найзаплутаніші справи.

[112] Немає послуги, немає грошей (англ.).

[113] «У долині Ела» (англ.) — фільм американського режисера Пола Хаггиса (2007).

[114] Ван Боорст вдома? (Англ.)

[115] Немає (англ.).

[116] Я хотів би придбати кілька пістолетів, міс ван Боорст (англ.).

[117] Даруйте. До побачення (англ.).

[118] Пістолетів нема. Ван Боорста тут нема (англ.).

[119] Високий, привабливий. Чи ви десь його тут не зустрічали? (Англ.)

[120] Ви заможний? (Англ.)

[121] Тридцять хвилин. Приходьте потім (англ.).

[122] Сам (англ.).

[123] Рушайте за цією машиною (англ.).

[124] Плачу подвійну ціну (англ.).

[125] Бі-жен-ці. Йдуть. Приходять недобрі люди (англ.).

[126] Старі. Бельгієць. Колоніст (англ.).

[127] Американський поп-дует «The Carpenters».

[128] О так, зачекайте хвильку (англ.).

[129] Чекайте тут (англ.).

- [130] Когось шукаєте, леді? (Англ.)
- [131] Просто помилилась дверима (англ.).
- [132] Не хвилюйтесь, леді. Ми заплатили йому (англ.).
- [133] Їдьмо (англ.).
- [134] Ідіть, прикінчіть його й відвезіть туди (англ.).
- [135] НДВА — Народна демократична визвольна армія (англ.).
- [136] ФВК — Фронт визволення Конго (англ.).